NOBILIS, CLARISSIMI AC
probatissimi Philosophi & Medici,
Dn. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI BOMBAST, AB HOHENHEIM, DICTI PARACELSI,

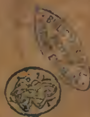
Operum Medico-Chimicorum SIVE PARADOXORVM,

Tomus Genuinus Decimus,

E Philosophicis vero Tertius, continens Philosophiam Sagacem & Astronomiam Magnam,

Recenter Latine factus, & in vsum Asseclarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foras datus,

A Collegio Musarum Palthenianarum in Nobili Francofurto.

ANNO M. DC. V.

ELENCHVS OMNIVM LIBRORVM IN DECIMA PARTE OPERum Paracelsi contentorum.

)( )(2

EHEM MOME.

SI foret Auctori concessa facundia Linguę,
Vidissent PHYSICVM *secula nulla parem?*
*Verba quę flo*RE CARENT: *& melle: sed undiq;* R*Erum*
Mel R*Edolet,* R*Erum flo*RE R*Efragrat Opus,*
Eloquium tulit ipse Deus, Natura negauit.
Quod non, cur poscis Zoile, Tantus habet.

L. P.

DE OCCVLTA PHILOSOPHIA THEOPHRASTI PARACELSI.

Præfatio Auctoris ad Lectorem.

DE sublimibus & abstrusis rebus hic philosophari cogitantes, pandemus ea omnia, quæ pertinent ad *Magiam, Nigromãtiam, Necromantiam, Pyromantiam, Hydromantiam & Geomantiam, &c.* per quas, quæcunque explorari & expediri possunt, hac nostra Philosophia abunde describentur. Nolumus autem immorari in ceremoniis & *Magia abusus in quibus olim.* aliis abusibus hactenus obseruatis, vt qui fundamento solido careant, & in mera arena exstructi sint. Vnde non mirum est, artes illas a quouis vento concussas, deiectas & penitus olim obscuratas fuisse. Quin imo necesse est, erui illas ex sacra Scriptura, & doctrina Christi, quod fundamentum omnium est firmissimum & constantissimum. Hoc tribus præcipue punctis constituetur.

Primo loco erit *precatio*, per quã quærimus, & pulsamus, ac omnipotentem Deum sollicitamus, vt suæ promissionis esse memor velit. *Magia trina puncta.* Quod quidem si genuina ratione & deuoto pectore fit, dabitur vtique nobis, vt inueniamus, quicquid quæsiuimus, & aperietur, quicquid alias reconditum & abstrusum manet.

Punctum alterum est *Fides*, quæ montes attollens, eos in mare elidit. Huic enim, vt Christus ait, *omnia possibilia sunt.*

Tertium est *Imaginatio.* Quæ si in animo nostro recte accendatur, cum fide hac facile conuenire potest.

Nos ergo omnes ceremonias, coniurationes, consecrationes, &c. & vanitates similes alias vniuersas deserentes, corde nostro in vnam veramque petram defigemur, nempe in id, quod ex scriptura confirmatur, quod ex ipso lumine Naturæ & fonte veritatis oritur & dimanat. In explicandis autem istis arcanis & occultis rebus, verbis vtemur simplicibus & breuibus, quæ ante me nec *Henricus Cornelius Agrippa*, nec *Petrus de Abano*, nec ipse *Tritbemius*, aut intellexerunt, aut descripserunt. Genus porro hoc scriptionis & philosophiæ meæ nulli contemtui sit: sed *Theophr. Philosophia plane vera.* potius verba omnia probentur & trutinentur. Sic fiet demum, vt intelligatis, ex quonam equidem loquar, & an ex Diabolo vel lumine Naturæ talia sciam & didicerim.

DE CONSECRATIONIBVS.

DE consecrationibus locorum, instrumentorum, & creaturarum ter-

ræ similium omnium, multa huc afferri & congeri nihil attinet. Deus namque in initio illico creationis omnia abunde satis nobis consecrauit & sanctificauit. Sanctus enim ipse est. Quicquid ergo ordinat idem ac facit, per ipsum simul consecratum est. Nihil ergo consecratione hominum secunda opus habet: sed illa facile omnia carent, loca comprimis viarum intersectarum, orbes & circuli, gladii, vestes, ceræ, candelæ, aquę, olea, ignis, fumi, characteres, scripturæ, libri, pentacula, sigilla Salomonis, coronæ, sceptra, zonæ, annuli, &c. & quicquid ceremoniales Nigromantici contra Phantasticos Spiritus machinantur, quasi alio modo illi euinci & domari non possint, cum tamen in hoc principale fides sit, non ceremoniæ, sicut frequenter ipsi etiam ceremoniales dicere solent, *Hoc consecratum est, est lustratum, est benedictum. &c. aut tot vel tot missæ super hæc re dictæ sunt, ideo vim habet aduersus Diabolum, & omnes Spiritus, quos necesse est ad obiectum eius timere, fugereque, nec propius accedere possunt.* O vero vesanos & bardos homines, non dignos quidem, vt homines vocentur, cum tam futilibus mendaciis fidem dent, & tamen quotidie suis oculis videant, grandine & fulmine non ipsa tantum templa, sed frequenter ipsissima etiam altaria verberari ac dirui. Id enim per tempestates Magicas sæpius fieri experimur, vbi Diabolus & maligni Spiritus his ipsis in locis audiuntur & visuntur sæpius, quam dici queat. Eodem valore etiam Nigromantici æstimandi sunt, cum suis ceremoniis, quæ nihil sunt aliud, quam saccus præstigiatorum, quo astantium ac spectatorum oculi cluduntur, aut ipsorum loculi expilantur, cum tamen omnia illa ne cassa quidem nuce redimenda sint. Nihil ergo attinet adduci aut vsurpari ceremonias illas, quas Salomon Iudæus suo in libro descripsit, quem Nigromantici *Clauiculam Salomonis* nominant. Eiusmodi enim auersatur Deus, quarum loco substituit nobis fidem, quæ omnia perfecte consecrat. Ceremonias autem hic in vniuersum omnes minime reiicio, sed eas tantum, quas ceremoniales contra fanaticos Spiritus vsurpant. Nam in Magicis medicamentis illas minime repudiamus. Consecratio etiam comprimis Sacramentorum, coniugii, baptismi, corporis & sanguinis Christi in altari solemniter quidem & deuote retinenda est, vsque ad diei nouissimi aduentum, quo omnes perfecte sanctificabimur, & cum corpore cœlesti clarificabimur.

Rerū quarum consecratio vana.

Salomonis Iudæi liber de ceremoniis, seu clauicula Salomonis.

Vide vis quanta.

DE CONIVRATIONIBVS.

De coniurationibus autem nobis deinceps dicturis, ante omnia explicandum est, vndenam illæ natæ sint, quis eas primus instituerit & vsurparit, quo fundamento nitantur, quid per illas effectum sit, & quomo-

quomodo subinde magis magisque in abusum illæ defciuerint. Sciendum itaq; est, cõiurationes omnes primũ in Babylonia enatas, in eodem regno subinde magis magisque inualuisse. Hinc etiam in Ægyptum inuectæ, ibidem ad Israelitas deriuatæ sunt. Omnium postremo etiam ad Christianos descenderunt, ac apud Nigromanticos tanti hactenus habitæ sunt, vt ex inscitia illis solis omnem vim & efficaciam asscripserint, & plus in ipsas, quam aut in precationẽ aut in fidem fiduciæ posuerint. Quæ tamen opinio inepta simul ac damnabilis, in nullo hominum tolleranda, sed a magistratu aut serio abroganda aut certe pœnis coercenda est. Et licet quidem coniurationes per se aliquid valeant & efficiant, a nullo tamen illæ Christiano vsurpari debent. Contrariantur enim Deo, & pugnant cum ipsius verbo ac lege, ac aduersantur ipsi lumini Naturę; denique contra ipsos spiritus cogendos nihil veri ac solidi præstant. Per ipsas quidem spiritus sæpius coanguſtantur, aut alliciuntur, vt vel cum solemnitate & pompa, vel cum terrore appareant. Nũquam tamen vere vincuntur, quod per solam fidem obtineri potest. Nigromanticus talis, qui per coniurationes, & spirituũ euocationes ac ligationes, omnia quæ vult, exsequi annititur, similis est furi aut latroni, in frutetis grassanti, qui iugulando ferocit tamdiu, donec Deus ipsi permittat. Tempus id egredi non potest. Vindictæ enim hora instante, solita prudentia & astu viatorem nõ aggreditur amplius, sed negligentius aleam illam subit, vt vel a viatore ipse iuguletur, aut prodatur magistratui, cuius iussu, deinde per carnificem iustam mercedem accipit. Furis eadem ratio est. Is prædatur, effringit fores & claustra, donec a laqueo strangulatus pendeat. Eodem omnino pacto Nigromanticus etiam euocat, coniurat, verberat, & cogit maledictione sua Spiritus, quamdiu Deus permittit & indulget. Hora autem vltionis appellente, in coniuratione aberrat, & orbem seu circulum perperam describit, sicut ipsi quoque Spiritus sæpius clamant: *In coniurando hallucinatus es: circulum recte non designasti: non approbe ieiunasti: sigilla & pentacula tua falsa sunt. Hanc ergo tibi iam a me mercedem habe.* Sic ergo numerata (quod aiunt) pecunia soluitur merces pridem pendenda, & coniurator stigmate aliquo notatur perpetuum ferendo, dum vel collum ipsi, vel membrum aliud confringitur aut distorquetur a Diabolo iam facto carnifice.

Coniurationes vbi primum ortæ.

Coniurationes Christianis detestandæ.

Nigromantici similes sunt latronibus.

Permissu Dei omnia fiunt.

Serio ergo ceremoniales Nigromantici, quidnam faciant, videant, & hoc caput pro speculo habeant. Hoc enim pacto seipsos seruos faciunt, dominos sibi ac carnifices Diabolos constituentes: cũ tamen com-

Nigromanticorum seruitus.

pertum habeant, nunquam vel alias dominos pati, vt a ſeruis coerceantur, ſed hoc omnino requirere, vt mos ipſis geratur, & debita obedientia præſtet. Sic nec Carnifex, quod fur vult, facit, aut pœnam ſollicitanti reo remittit, ſed magiſtratus mandatum exſequitur, & officio ſuo ſatiſfacit. Non aliter ſpiritus maligni, Dei ſunt carnifices, ſine magiſtratus ſui, hoc eſt, ſine Maieſtatis diuinæ iuſſu, nihil quicquam facere valentes.

Nigromantia Deo & naturæ aduerſa.

Iure ergo hoc dico, quod coniurationes eiuſmodi aduerſentur Deo, ipſius verbo & legi, adeoque ipſi naturæ lumini. Vnde vſus earum non ſaltem aduerſus Spiritus, ſed etiā radices, herbas, lapides, & ſimilia alia, comprimis vero ipſos homines merito interdici ac vetari debet. Idem cum gentibus facere Chriſtianos non decet. Illæ, cum nulla alia arte hominibus perſuadere, aut eoſdem cogere poſſent, ad coniurationes deſciuerunt, ſicut multa exempla nobis ſcriptura dictat, vel inuitos eos imperata facere coactos fuiſſe. Væ autem vniuerſis, qui proceſſum hunc gentium æmulantur. Quanta id tortura expiaturi in agone ſunt? Quam longius diuinæ iræ catalogus ipſis obtendetur a Diabolo? Vt credibile ſit, taliter tortum & coanguſtatum, ſi ratione adhuc & ſermone polleret, tot anguſtias & mentis carnificinas enumeraturum eſſe, vt ad concionem illam multa hominum millia conuertantur, & pœnitentiam agant.

DE CHARACTERIBVS.

De characterib. quid ſentiendū.

CHaracteribus non omnibus credendū, aut fiduciæ aliquid in ipſos collocandum eſt. Similiter & in verba. Nigromantici namq; Poetæ in illis admodum laborioſe occupati, libros omnes complerunt commentis ex ſuo cerebro enatis, veritate ac fundamento omni carentibus, quorum aliquot millia vix caſſa nuce redimēda ſint, vt de charta & pergameno iam taceam, cuius infinitam molem illeuerunt & perdiderunt. Huius farinæ homines hoc in more habuerunt, quod vel dum hodie ſimplicium ludificatores facere ſolent, vt dicant: *Multos eoſque admirandos characteres aut verba ſecreto adeptus ſum, querū ſimilia tu haud dubio nunquam antea vidiſti.* Interim ſeipſos talia commentos eſſe aut finxiſſe, ſtudioſe ſilent. Cuilibet ergo promtum ſit, characteres & verba quæuis diſcernere poſſe. Sic enim multa reperientur verba, nulli vſpiam idiomati vernacula, vt quæ nec Latinus, nec Græcus, Hebræuſue, nec quiuis alius intelligere, aut alia lingua reddere poſſit. Repeto ergo, characteribus & verbis non omnibus fidendum eſſe, ſed eligenda & retinenda, quæ recta, genuina, ex fundamento veritatis depromta, ac multoties probata ſint.

Vt vero ad genuinorū enumerationem deſcendamus: Pro hac vice ſcien-

dum eſt, hic de pluribus, quam duobus, non tractari. Et licet multo quidē plures numerentur, duo tamen iſti principales ſunt prę ceteris omnibus characteribus, pētaculis atq; ſigillis. Quo modo vero parentur deinceps ita attendite. *Characteres praecipui duo ſunt.*

Trianguli duo ſunt, crucis modo ſibi ſuperpoſiti, in ſeptem ſpatia diremti, & ſex angulis externe protuberantes. In ſex hos angulos ſex literas, altiſſimi nominis Dei ADONAI deſcribuntur, & iuſta ſerie collocantur. Is iā primus eſt & vnus. Alter longe præſtantior, & ob virtutes ac efficacias admirandas ſublimior, ita ſe habet. Tres anguli ſeu vnci crucis forma iterum complicantur. Illi in ſex ſpacia diuiduntur, quæ angulos externe quinos relinquunt. In hos 5. ſyllabę ſummi & altiſſimi nominis Dei *Tetragrammaton* deſcribuntur, & apto ordine collocantur. Has figuras hic quidem delinare decreueram. Omiſi tamen, quia in aliis libris eaſdem deſcriptas inuenietis. *Adonai.* *Tetragrammaton.*

Duobus iſtis characteribus Iſraelitę & Nigromantici Iudæi multa effecerunt: quæ ob id vel hodie a nonnullis magni fiunt, & ſecreto aſſeruantur. Tantæ n. ſunt potentię, vt, quicquid per characteres alios omnes ac quæcunq; verba effici poteſt, per hos ſolos p̄ſtari cōmode queat vniuerſum. Et valde ſcire aueam, quiſnā alius ex omnib. libris Nigromanticis hoc depromi poſſit prętantior, in quo tam inſigne arcanum reconditum lateat contra omnes ſpiritus, contra Diabolum, contra omne veneficium, contra omnes magicos contractus, per aſcendentes ſagarū factos? Liberant ētiam incantatos, vel cogitatione & imaginatione, ſi contra voluntatem & naturam ſuam aliquid facere cogūtur, vel corporis læſione, ſi idoneo tempore & hora, velut in influētia Iouis & Veneris administrentur, & edēdi offeratur cum placenta aromatiſata, &c. Ita enim veſcens, 24. horis ab incantatione tutus eſt. Quanq̄ & alia plura iiſdem in caſibus iuuent: de quib. agam, vbi de *tempeſtatibus* ſcripturus ero. Vt vero rem in ſummam vnam conferam, characteres iſti tātæ ſunt efficaciæ, vt, ſi Nigromantici ipſorum vim & virtutem ſcirent, ac crederent, ceteros omnes characteres, verba & nomina, ſigna, figuras, pētacula, conſecrata ſigilla Salomonis, coronas, ſceptra, cingula, annulos, ceremonias deniq; omnes ſimiles facile miſſuri, laceraturi, & abiecturi ſint, quibus tamen hactenus nimis temere, & non niſi cum certo periculo in vocandis, adiurandis & cogendis ſpiritibus vſi ſunt. Vera enim & genuina ſunt illa pentacula, contra ſpiritus facientia, quæ expaueſcunt & timent, quotquot illorum ſunt, qui quidem in 4. elementis habitant. Fides tamen omnia ſtabilit.

Poſſet hic aliquis inſurgere, & me (ſed immerentem) accuſare, quod *Obiectio diluitur.*

Obiectio diluitur. tertii mandati Dei in prima tabula violator sim, vbi Deus inquit: *Nomen Dei tui frustra non assumes.* Quis vero ingenuus dicere queat cum veritate, frustra me nomen Dei sumere, aut male vsurpare, adeoque Deum ita offendere, cum tamen isto non magorum more abutar, sed in summis & grauissimis hominum calamitatibus, vbi de ceteris auxiliis omnibus desperatum est, per ipsum opituler? Nec enim in talibus iuuat aut Aurum potabile, aut Quinta essentia auri, aut Quinta essentia seu tinctura Antimonii, nec alia vlla his similia Arcana, etsi alias virtutum *Morborum caussas nosse debet Medicus.* maximarum sint. Cuilibet enim percognitum esse debet Medico, quænam cuiuslibet morbi caussa & origo sit. Si is a prauis cibis, aut malo potu, aut ab herbis & terræ fructibus genitus est, per Arcana vtique herbarum & radicum iterum exigendus est. Si morbus factus est a mineralibus & metallis, per illorum arcana rursus curandus est. Is enim priora *Morbi & remedia eiusdē generis.* ex herbis facta arcana minime admittit. Sic itidem, vbi influentia cœli morbum aliquem inflixit, ibi nec Arcana herbarum aut radicum, nec arcana metallorum & mineralium quicquam auxilii præstant, sed ex Astronomia per influentiam adhibitam medela accurāda est, sicut in libr. de *Persicaria* docetur. Sic denique, si præter naturam per veneficium aut contactum Magicum Ascendentium morbus aliquis ac dolor inflictus est, prædictorum nullum iuuat, sed vicissim Magice & præter naturaliter instandum, morbusque eadem via, qua introductus redabigendus est. Et hoc caussa est, cur tot afflicti & incātati homines passim ab imperitis illis Medicis, qui talia ignorarunt, deserti fuerint. Qui etsi de his admonerentur, responderunt tamen, curationem talem pugnare aduersus Deum, cuius nomen diuinum superstitiose vsurpetur, quo tamen ego nunquam male vsus sum. Quod si nomen Dei in damnum & perditionem hominum impenderem, aut Deum blasphemarem, aut alias quendam Spiritum, hominemue, ac herbam seu radicem, vel lapidē, &c. sub Dei nomine coniurarem, tum demum vere ac iuste accusari possem, quod nomen Dei in vanum assumsissem, ac ita Deū offendissem. Quicquid autem ad hæc oblatrent Theologi & Sophistæ, aliud cōtra me non euincent, etsi Vatiniano me odio prosequantur, meque *Magum, Nigromanticum, mandatorum diuinorū violatorem, &c.* (quæ omnia nihili facio) passim calumnientur. Quinimo ipse euentus planum faciet, quod me illi aliter non tractent, quam Iudæi & Pharisæi tractauerunt Christum. Is enim cum in Sabbatho infirmum sanaret, *Sabbati & mandati diuini violator* criminatus est. Passus idem etiam Dauides est, cum vrgente fame cum militibus suis templum Dei ingressus, panes oblationis pro compescenda illa comedisset. Sed quis omnibus recte faciendo sese cōmendare

dare possit? Sermo indulgendus est hominibus, donec vaccæ aut lapides illum addiscant, quod quidem sero fiet.

DE SPIRITVALIBVS VISIONIBVS ET APPAritionibus in somno.

HArum duo genera sunt: vnum *Naturale*, alterum *Supernaturale*. De naturalibus visionibus, aut in somno factis apparitionibus, seu insomniis, quæ varia & multiplicia sunt, prolixius hic differendum non est, cum quotidie illa fiant, & subinde euarient, vel ob mœrorem & tristitiam, vel ob impuritatem sanguinis, vel ob intentas cogitationes, circa quas interdiu homo occupatur, ac cor animumque illis fatigat. Sic aleatores frequenter somniant *tesseras, chartas lusorias, copiosum lucrum, aut pecuniæ iacturam*. Milites somniant *bella, & apparatus tormentorum, loricarum, variorum armorum, denique victoriam aut occubitum*. Bacchi & ebriosi somniant *bona vini, largos trullarum exhaustus, temulentiam*. Prædatores somniant *rapinas, hominum strages & expilationes*. Denique fures *furta, amatores amores, scorta scortationes* somniant, &c. Et hæc omnia ciet ac suggerit Spiritus nocturnus, cuilibet desiderii sui vmbram offerens & sanguinem mouens ac inflammans, aut appetitus ignē sufflans, qui ægre iterum exstingui potest: sicut euidens huius rei documentum experimur in amantibus. Et amantes quidem Nigromantici sedulo semper allaborarunt, vt experimentum aliquod nanciscerentur, quo puellis suis per somnum se offerrent, vt eo ardentius postmodum amarentur. Multi characteres, verba, interdū propria nomina, extracto proprio ex venis sanguine in pergameno *(vt vocant)* virgineo, &c. descripserunt, & puellarum spondis aut puluinaribus subdiderunt. Sed & puellæ suis procis illiciendis vicissim operam dederunt, & Zonas suas, ac lora, vincula capillorum, flammea, & similia alia adhibuerunt. Sed nunquam certi quid in hisce inueniri potuit, quod non frequenter falleret. Itaque & hoc in casu fidei facti sunt immemores. Sic etiā omnibus artificibus in somno variæ artium institutiones subditæ & suggestæ fuerunt, quas postea ardenti desiderio insectati sunt: vbi imaginatio ipsorum admiranda & stupenda præstitit, cuiuslibet Philosophi *Euestrum* attrahendo ad se, qui artes eiusmodi postea plenius docuit. Id frequenter vel dum fit, sed suggestorum pars maxima obliuioni datur, sicut passim e somno surgentes mane dicere audimus: *Somnium hac nocte mirabile habui, visus mihi Mercurium, aut hunc illumue Philosophum compellare incoram, qui hanc vel illam me artem doceret. Sed obliuione omnia iterum obliterata sunt.* Tale cui accidit, is, postquam surrexit, cubiculum egredi non debet,

Visionum genera duo.

Somnia quis moueat.

Amantes que tractāt pro conciliando amore.

Euester somnia suggerit.

nec quicquam cuiquam loqui, sed solitarie & ieiune viuere, donec in memoriam omnia reuocentur, & somnium redeat. Et hæc de insomniis seu visionib. nocturnis naturalibus, quæ frequenter accidunt, dicta sunto. Pro quorum conclusione hoc adhuc afferēdum est, quod insomnia huiusmodi omnia, spiritum nostrum in somno aut exhilarantia aut contristantia, contrario plerunq; euentu verificentur. Itaq; fiduciæ multum in ipsa ponendum minime est.

Somnia præternaturalia quæ. Magi.

Cetera a. insomnia, quæ super naturaliter fiunt, legati & nuntii certi sunt a Deo ipso missi ad nos, nec sunt aliud, quam angeli & auxiliarii spiritus: in nostris plerunq; necessitatib. & periculis apparentes, eo fere modo quo apparuerunt magis, recens natum puerum per immēsa locorum interualla quærentib. Quem cum inuenissent, & iam ad Herodē reuersuri essent, vt rem gestam ei renuntiarēt: angelus Domini ipsis in somno apparuit, prohibens, ne viam illam remearent, sed omnino aliam quærerent. Sciuerat enim Deus, Herodem doloso pectore in id inquirere. Itaque, vt hac ratione falleretur, voluit. Simile insomnium habuit etiam Ioseph, & Iacob, cum in Ægyptum proficisceretur. Similiter Ananias, & Cornelius, &c. aliiq; cōplures, quæ insomnia omnia fuerunt supernaturalia. His similia etiam hodie nobis quandoq; offeruntur, quę tamen negliguntur, nihilominus interim veracia & infallibilia.

Iosephi & Iacobi &c. qualia insomnia.

Qui vero huiusmodi visiones nobis offerantur, sciendum est, nos de illis misericordiam Dei in nostris afflictionib. exorare. Oratio namq; nostra si seria fide ex ore & corde promanet, Deus nobis nuncios mittit, qui spiritualiter appareant, nosq; moneant, solentur, doceant, promittant, &c. Nocturnarum harum visionum & apparitionum admodū peritus erat Bileam. Singulis n. noctibus, quibus volebat, attestante scriptura huiusmodi visionem assequi poterat. Et licet rigido nomine scriptura eius mentionem faciat, ipsumq; Magum vocitet, id tamen non multum refert. Scriptura enim nullo discrimine habito, *Magos* vniuersim omnes appellat, qui rerum supernaturalium periti, non simul sancti homines exstiterunt. Huius autem rei ratio peculiaris est. Vult nimirum Deus, nos in simplicitate instar Apostolorum degere, nec recondita & abstrusa scrupulosius inuestigare, ne per illa fors seducamur, & proximum lædamus, & animam cum corpore in damnationem præcipitemus. Non ergo omnes Magi sunt, quos Magos scriptura nuncupat. Hoc enim qui vrget, is fateri cogitur, tres ex Oriente Magos, palmarios omnino veneficos fuisse, quoniam artium, & rerum supernaturalium longe maiorem peritiam habuerint, quam quisquā alius vel ante ipsos, vel vna cum ipsis. Quia a. scriptura ipsos non sagas aut veneficos, sed Magos nuncupat: Ex eo qui

Bileā quales visiones habuerit.

Magi quid in scriptura.

eo quidnam nos intelligere debemus? Hoc nimirum, quod artem suam ac abstrusam sapientiam in malos vsus nō conuerterint. Eiusmodi namque Ars Magia est, vt summa ipsius vis & potestas per fidem exseratur. Veneficii tamen illa fieri parens potest. Nam si abusus accedit, iam veneficium illa euadit. *Magi sunt duplices.* *Magia quid propriè.*

Sed vt fusius de huiusmodi visionibus & apparitionibus disseramus, scire conuenit, nonnullos per somnum spiritualiter ita ad Deum abreptos, maiestatem Dei, gaudium benedictorum, pœnamq; ac cruciatus damnatorum vidisse, quorum deinde nullo vnquam tempore obliuisci potuerunt, sed ea ad vitæ extremum vsque terminum in pectoribus suis circumgestarunt. Hæc enim omnia per spiritum contueri possumus, si misericordiā Dei seriæ orationis gemitibus per fidem imploremus. Ita namque omnia mysteria Dei nobis aspectabilia erunt, nō minus, quam ipsi Esaiæ & Ioanni. Et hæ sunt veræ illæ & genuinæ visiones, quibus solis longe tutius fides habetur, quam vniuersis Nigromantiæ visionibus, siue fiant in speculis, siue crystallis, perillis, digitorum vnguibus, lapidibus, aquis, & similibus aliis. Vanæ enim hæ omnes & commentitiæ sunt. Et licet quidē aliquando in illis apparentes spiritus responsa dēt, & rem iuramentis frequentissime obsignent, non tamen semper illis credendum est, nisi ex mandato iussuque Dei id faciant. Alias veritas valde nutans & dubia erit. *Ecstatici per somnū quæ videant.*

Ex visionibus autem prædictis oritur vera illa prophetia, quæ cum omnibus vaticiniis quadrat & concordat. Vnde enim magni illi Prophetæ sua vaticinia hauserunt? Aut quinam mysteria Dei ipsis reuelata sunt, si non per supernaturales spiritualesque visiones, factas in somno? Conuenit ergo, in his primam originem inquiri, fundamentumque super veram petram, hoc est, super verbum & promissiones Dei, poni, nec malæ fidei oratione Deum inuocari. Sic enim paratum illum faciemus ad seruanda ea omnia, quæ nobis in verbo suo promisit. *Prophetia vnde nata sit.*

Vnum adhuc dicendum superest, spectans ad Spiritus & Euestra mortuorum hominum, qui spiritualiter in somno nobis apparent, etsi ante quinquaginta vel centum annos obierint. Et huius quoq; rei consideratio singularis est, vt quæ tractanda multa admittat. Prolixior tamen explicatio hic omittitur, & ad locum proprium reseruatur. Vnum tamen coronidis loco percensebimus. Quando fit, vt euestrum nobis appareat, magna cura attendi debet, quidnam Euestrum nobis indicet, quid loquatur, quid spiritualiter nobiscum tractet. Nec enim pro nugamento id semper habendum est. Si enim fieri posset, vt homo dormiens

æque intelligens esset, ac est vigilans, isque ex Euestro apparente, quicquid vellet, percontaretur: cuiuslibet certe rei veritas ipsi panderetur: de quibus tamen hoc loco plura verba facere non opus est.

De Homunculis seu corporeis spiritibus subterraneis.

Sylphes & Pygmæi qui & quales.

HOmines hi infra nos in & sub terra habitant, omnium rerum, quæ usus postulat, copiam promtam habentes. Genuino nomine dicuntur ipsi *Sylphes & Pygmæi*. Non autem sunt hi spiritus instar spirituũ aliorũ: possunt tamen ipsis, quoad potentiam & artes æquiparari. Interim hominũ more carnem & sanguinem habent, quib. alias spiritus verus caret, sicut Christus ad suos discipulos inquit, postquam per occlusas portas ad ipsos ingressus esset: *Tangite me: spiritus enim, vt ego carnem & ossa non habet.* Ex quo colligi potest, spiritum verum nec corpus tãgibile, nec carnem, sanguinem aut ossa, sed substantiam aeri ventoue similem habere. Sed hoc secretum hic prolixius non excutiemus. Vt ad huiusmodi homines redeamus, sciendum est, nec ipsos esse spiritus, nec cum spiritibus æquari posse. Quod si omnino spiritus dicendi videantur, poterunt dici *spiritus terreni*, ideo, quia sub terra suum chaos & habitationem habent, nec ceterorum verorum spirituum more in aere degunt.

Spiritus quid.

Pygmæi ubi & qua habitatione & natura.

Terrenorum huiusmodi spirituũ multi passim versantur, visuntur & audiuntur, iis præcipue locis, in quib. grandes thesauri ac diuitiæ reconditæ sunt, aut opulentæ fodinæ auri argentiue gliscunt. Hisce enim rebus illi oppido delectantur, nec facile loca talia deserũt. Ex his fossores multa didicerunt. Sed & ab ipsis varia illis passim impedimenta & molestiæ obiiciuntur. Interdum fugantur, nonnunquam verberantur, aliquando globis impetuntur. Sed & præstitis aliquando sese beneficiis commendant, & mortem obituris prænuntiant. Sic vbi primo, secundo, tertio ve pulsare audiuntur, mortem præsagiunt fossori, qui illic operatur. Isque aut ruina montis obtegitur, aut alia ratione vita exuitur. Hæc metallarii certa experientia didicerunt: & qui fodinarum periti sunt, & talia sedulo attendunt.

Pygmæi & Diaboli ut differant.

Hi iidem spiritus, ceterorum spirituum omnium pessimi sunt, nec tamen Diaboli sunt, nisi quibus male volunt. Præterea inter spiritus hos & Diabolos magnum discrimen est. Diabolus non moritur: hi autem moriuntur: vno ergo hoc distant, quod post longæuam vitam moriantur. Ni esset, vtiq; & hi spiritus vocari possent. Spiritus enim æternum viuunt, nec moriuntur. Contra, quicquid corpus, carnem & sanguinem habet, corruptioni subiectum mori omnino cogitur.

Corporalia mortalia.

Incidit iam mihi vulgatum prouerbium, quo clamitatur, *diabolum esse*

eſſe opulentum, & immenſis opibus diffluere, ac omne aurum argentumve, gazaſque vniuerſas in terra conditas in poteſtate ſua habere, &, cui vult, vel ex pacto & voto debet, eaſdem impertire. Hinc & ille alter ſermo enatus eſt: *Huic illi ue pecuniæ ſatis Diabolus dat, & quicquid auri argentiue requirit, ad ſatietatem elargitur. Qua de cauſſa ſe et oppignorauit eidem, & voto chirographo obſignato ſe illi mancipium obſtrinxit, Deo creatore valere iuſſo.* Horum autem nihil quicquam verum eſt, ſed ſermo iſte omnis commentitius & inanis eſt, cui refellendo quiuis ingenus ſtudere merito debeat. Diabolus enim creaturarum omnium miſerrima ſimul ac pauperrima eſt, quo nulla ſub ſole in omnibus quatuor elementis infelicior & miſerior creatura cenſeri debet. Idem etiam nullius pecuniæ Dominus eſt. Qui ergo aliis pecuniæ ſatis effundere poſſit? Artes tamen habet ſufficientes, quas docere alios poteſt. Interdum eaſdem etiam prædæ inſtar ſibi eripi pati cogitur. Ceterum aurum & argentum nullum habet. Tum nec apochas humano ſanguine deſcriptas, aut vllum aliud fœdus extorquet. Alii tamen ſunt, qui eiuſmodi tractant, Sylphes nimirum & Pygmæi. Qui etſi a natura ſtaturæ paruæ & corporis breuis ſint, ſe tamen, vtcunque volunt, vel paruos, vel vaſtos, vel pulcros, vel deformes, vel ſplendidos vel egenos hominibus exhibere poſſunt. Nulla enim arte deſtituuntur, quatenus quidem naturæ lumen extenditur. Sic ergo & artium ſatis & ſatis opum theſaurorumque, argenti, auri, & quorumlibet metallorum habent, vt quibus omnibus ſtatuendis præfecti ſunt. Horum multi paſſim priſcis temporibus reperti, auditi & animaduerſi fuerunt illis in locis, qui iam deſolati, & a ſuis incolis deſerti ſunt. Hactenus tamen indagare cauſſam nemo potuit, cur & quo modo illi abſceſſerint. A pleriſque enim creaturæ immortales habiti fuerunt: ac mori ipſos nemo vel ſciuit vel conſiderauit: denique amiſſio illorum & abſentatio ad alias cauſſas relata eſt. Bene longo autem tempore nemo ſcire vel explorare potuit, qui eſſent, vnde deſcenderent, quod præcipue officium ac munus gererent.

Diabolus an diuitiarum Dominus.

Diabolus omnium miſerrimus & pauperrimus.

Pygmæorū cum hominibus fœdere, & natura.

De pygmæis variæ opiniones.

Perſuaſum enim nonnullis fuit, ipſos (ſi bene quid hominibus feciſſent) angelos ac officioſos ſpiritus eſſe, ad nos a Deo miſſos, ſed propter peccata noſtra nobis iterum ſubtractos. Plurima enim ſæpius beneficia in homines illi contulerunt, & labores graues duroſque ipſorum cauſſa ſubierunt & confecerunt.

Aliis perſuaſum fuit, nolle pygmæos ab hominibus conſpici. Ideoq; diſparere, nunquam denuo prodire, ſi ab homine videantur aut inclamentur. Nonnullis, qui viderunt aut animaduerterunt eos, ea ſententia

stetit, quod sint animæ, seu homines male mortui, vt qui seipsos aut strã-gularint, aut submerserint, aut ferro confoderint, aut alio mortis genene peremerint. Qui, quia de Deo redemtore suo desperarint, & sese Diabolo mancipàrint, iam ita oberrare cogantur, vt Diabolo seruiant vsque ad iudicium extremum.

Sunt qui crediderunt, eos inane spectrum, aut strepitum quendam esse, magnæ fortunæ indices, vt, vbi audiantur vel sentiantur, singularem fortunam portendant, quod frequenter etiam ipse comprobauit euentus. Plurimum tamen huius præstitit fides. Hi enim per se & ex natura propria fortunam nullam suggerunt, nisi ad id a Deo, suo moderatore & creatore, aut a nostra fide cõpellantur. Sed nec infortuniũ creare aut inuehere possunt, nisi Deus id permittat & indulgeat.

Quidam pro spectris & sagis illos habuerunt.

Alii, qui apud thesauros ipsos commorantes animaduerterũt, statuerunt, eos esse Spiritus hominum, qui thesauros illos defoderint, quos oporteat defossas illas opes custodire vsque ad diem extremum, vel donec reperiantur & eruantur. Sententiã suam hauserunt ex verbis Christi dicentis: *Vbi thesaurus, ibi cor vestrum.* Ego autem cõtra hos ita affirmo, *nec cor esse spiritum, nec spiritum cor*, sed multis modis ista inter se differre. Itaque erronea illa opinio est. Veri enim & substantiales illi sunt homines, cuiusmodi in omnibus quatuor Elemẽtis habitãt, quiq; primis Naturæ temporibus pro Deo sæpius habiti & inuocati fuerũt. Hi nimirum sunt ipsissimi, quos quasi digito Deus omnipotẽs indicat, in prim. ta bula præcepto mandans, *ne Deos alienos corã se habeamus, neque eos, qui in aquis* (intelligit Nymphas) *neque qui infra terram* (Sylphes & Pygmæos innuit) Et addit, *se solum esse Deum, & Deum æmulatorem, reddentem iniquitatem Patrum super filios in tertiam & quartam generationem.*

Pygmæi quales homines.

Deut. c. 5. V. 6. 7.

Mons Veris quid.

Certum etiam est, ab his montẽ Veneris in Italia inhabitatũ fuisse. Ipsa enim Venus Nympha fuit, & mons iste regiæ seu Paradiso illius assimilatus est. Qua tamen mortua, regnum quoque ipsius vna concidit & interiit. Nullus enim amplius rumor de illis hodie circumfertur, sicut priscis factum fuit seculis, cum *Danhuserus* & alii montẽ illum visitassent. Nec id quidem cõmentum putãdum, sed pro vera historia habendum est. Hi quidẽ eo sunt ingenio, vt amãtes se homines, studiose redament. Sic etiam osores suos acriter oderunt. Itaque quisquis se illis data syngrapha obligat, huic artis & pecuniæ satis conferunt. Iidem etiam cogitationes & voluntatem nostram norunt. Vnde vt ad nos veniant, facile promouentur.

Danhuserus.

Quæ hactenus cõmemorauimus, eo nõ spectant, vt quenquã ad illos pellicia-

pelliciamus, ſed tantum, vt de illis ex fundamento loqui & iudicare ſciamus, & quomodo hi a diabolo differant, rectius intelligamus. Diabolus enim corporis expers eſt, niſi is ſibi corpus ex quatuor elementis conflet. Et tamen id corpus neque carnem neque ſanguinem habet, eſt tamen æternum, nec morbis nec morte ſubiectum. Itaq; vt dictum eſt, non moritur, cum tamen hi homines moriantur, & tam æternæ, quam corporali morti ſubiecti, ac vita æterna orbati ſint. Illorum itaq;, qui ſe illis obligant, communis cum illis ſors omnino eſt. Quiuis ergo, quid faciat, videat, antequã ſeſe illis obliget. A primo namq; obligationis momento faciendum eſt illico, quod iubent & volunt. Et ſi irritentur, iñorigeris graues pœnas infligunt, & vita eos priuant. Exempla in propatulo ſunt. Multi enim paſſim inuenti ſunt mortui iacentes, obtortis aut ſauciatis collis, aut aliter læſis corporis membris. Hos iugulaſſe, hactenus Diabolus creditus eſt, quod votum illi factũ homines non exſoluerint, aut quod obligationis terminus præterierit. Quod tamẽ a veritate longe abeſt. Nec enim tanta Diaboli poteſtas eſt. Hoc poteſt, vt malas homini cogitationes inſpiret, & a voluntate mandatiſque Dei ipſum auocet, ad peccataque ſtimulet, eoque adigat, vt Dei creatoris immemor, ipſoque negato in deſperationem ruat, & orare deſinat. Huius documentum exhibent vere obſeſſi homines. Iſti ſpiritus Diabolo quoque cognati, ac perſæpe Dei carnifices ſunt: & tamen nos frequenter etiam præmonent, tutantur in periculis, opitulãtur, ex carceribus eripiunt, & modis aliis auxiliantur. Quo vero pacto alliciantur, vt corporaliter nobis appareant, loquantur, opitulentur & conſulant, id hoc loco explicare propter multa ſecutura mala intutum eſt. Hoc tamen hic præfinio, quod ſola noſtra fides, ſola cogitatio & imaginatio id præſtare poſſit. Vnde conueniens eſt, vt qui homines mœrore perturbatione, & imaginatione profundiore obruti ſunt, ſolitarii non relinquantur, ſed rebus & ſermonibus lætis ſuſcitentur, colloquiiſq; iucundis, & ludicris quibuſcunque adductis ſerenentur, adeoque de profliganda intentiore & periculoſiore illa imaginatione ſerio admoneantur. Nec enim Diabolus, nec terreni Spiritus feriantur, ſed hominibus ſubinde inſidiantur. Hinc eſt, quod homines quidem, comprimis puerperæ dormientes, frequenter velut a ſpectro opprimantur, vt parum abſit, quin ſuffocentur, nec clamare, aut homines de auxilio implorare poſſint. Mane ſurgentes domeſticis ita conqueri ſolent: *Incubus me hac nocte compreſſit, vetula, vel ſenex vir, &c.* ſemperque creditum eſt, eas eſſe ſagas, cum tamen ſagæ corpore ſuo per nullam occluſam ianuam aut feneſtram penetrare poſſint, vt Sylphes & Pygmæi. O te vero deſperabundum hominem & Petrum

Diabolus quale corpus ſibi cõflet.

Pygmæorũ ſanitas.

Pygmæi Diabolo cognati.

Puerperarum compreſſio nocturna quid.

incredulum, qui a quouis vento commoueris & submergeris. Tu ipse, & fides tua languida & desperabunda, & cogitationes tuæ malitiosæ huc te agunt, & mala illa tibi infligunt. Insuper & magnetem in te habes, quo talia attrahis. Is est magnes cœlestis, Magnetibus omnibus ferrum attrahentibus potentior, & penetrantior etiã quinta essentia aut constellato Magnete, reconditum & abstrusum ferrum prodente. Magnes namque cœlestis tantæ est potentiæ, vt a mille etiam leucis, ex omnibus elementis quatuor, quicquid velit, attrahat, si in exaltationem suam abeat. De quibus abunde satis per sequentia duo exempla illustria vos deinceps docturus sum.

Magnetis cœlestis vis quanta.

De imaginatione, quomodo in exaltationem perueniat.

Imaginationis vis quanta.

EXemplis autem docendum est, quid imaginatio possit, quid operetur, & qui ad exaltationem ascendat. Id primum experimur grassantis pestis tempore, vbi Imaginatio venenũ adeo efficax est, vt aerem etiam inquinatissimum superet, contra quam nullum Mithridatiũ, nulla theriaca, nec præseruatiuum quodcunq; aliud opem afferre potest. Nisi enim imaginatio tollatur aut exstirpetur, cetera omnia nihil erunt. Est enim illa prodromus & cursor expeditissimus, summa agilitate nõ a domo saltem ad domum, a platea ad plateã, sed & a ciuitate vna ad aliam, a regione vna ad aliam distantem etiam commeans, ita vt per vnius tantum hominis Imaginationem pestis ad ciuitatem aut regionẽ aliquam attrahi, ac multa deinceps hominum millia inficere possit. Hoc ex proposito exemplo planius intelligetur.

Extra in peste.

Mente concipiamus duos fratres, quorum alter in Galliis, alter in Italia agat. Fingamus etiam, grassari in Italia pestem, & alterum fratrem ibidem ab illa iugulari. Nuncium de morte huius in Galliam affertur ad fratrem alterũ. Huic iam rigescit cutis, incipit is imaginari, nec cogitationem animo exigere potest. Incenditur ergo, & reuerberatur in seipsa Imaginatio. Et vt aurũ argentumue probatur in capella (vt vocant) vnde flores exeunt, donec scintillet, quod tum demum perfectum, purum, & ab omnibus extraneis metallis separatum est: ita se etiã imaginatio hoc casu habet, seipsam vsque ad summum gradũm reuerberans. Ea si fulgurat, spumæ in homine eadem est ratio, quæ spermatis viri in matrice mulieris, vbi illico conceptio & imprægnatio sequitur. Hinc porro pestis ab vno exundat in alterum, donec per omnẽ ciuitatem regionemue grassetur. Quo casu bonum est, longius abesse, non quidem propter aerem aut fœtorem, (nec enim, quod imperiti homines opinantur, aer tantopere inficit) sed ne talia vel audiantur vel videãtur, adeoq; mens timore percellatur. Hinc iam facile colligi potest, optimũ esse, ne homo iste, cui tale

Imaginatio vt exaltetur.

Aer pestis caussa non est.

tale nūcium affertur, solus relinquatur: sed id studiose accurandū, vt colloquiis iucundis detineat, & aliud agendo ita exerceatur, ne profundioribus cogitationibus & seueriore imaginatione sibi ipsi malum accersere possit. Eligendus ergo est consolationibus, lætis & iucundis narrationibus, lusu aleæ, & quibuscunque ludicris aliis animādus. Et hæc quidem non me as esse nugas putare debetis, etsi ridiculū videatur, posse aliquem remedio tam facili sanari Imaginatio namque similis est pici. Facile ea adhęrescit, facile ignem concipit. Et si semel ardere incipit, non facile iterum exstingui potest. Dicta ergo remedia reprimēdæ & exstinguendæ imaginationi adhibenda sunt. Et hoc est primum exemplum, quo vis, potentia, operatio & exaltatio imaginationis satis explicata est. *Imaginationis quod remedium.* *Imaginatio similis pici.*

Iam vt & alia transcēdamus, sciendum est, imaginationem nō tantum pestis, sed & bellorū tempore multos iugulasse. Quot enim milites in oppugnationibus vrbium, in velitationibus, in aperta acie glandibus traiecti sunt, vbi sola imaginatio in caussa fuit. Qui enim trepidus, fugax, & pusillanimis est, & ad quoduis fulmen expauescit, nec aliud metuit, quam quod a quauis emissa glande impetatur: is certe longe citius vitam perdit, & traiicitur, quam qui intrepidum, alacrem & audacem se præbens, nihil exhorrescit, nullum tonitru metuit, sed fide & spe firma præ ceteris omnibus militibus perrumpere cogitat. Et hi veri bellatores sunt, ad omnia castella, ciuitates, terrasque vincendum apti & instructi. Ceteri omnes thrasones, quicunque & quanticunque sint, siue nobiles, siue ignobiles, equites aut comites, ne teruncio quidem, ne dicam amplo stipendio digni sunt. Quilibet ergo miles, qui aut equestrem dignitatem ambit, aut alias ad fortitudinis famam aspirat, imaginari sibi debet aut Iulium Cæsarem, aut strenuum bellatorem alium, quales Romanorum felicitas multos protulit. Is si imaginatione sua recte vtatur, hocque perpetuo animo suo voluat & reuoluat, quod eadem cum illis facinora designare nihil subterfugiturus sit: is iam bellis recte confectis clarescet & consenescet, & cum Imperatoribus illis ad idem honoris & dignitatis fastigium conscendet. Ita multis etiam nesciis, quid imaginatio possit, processum tamen hunc tenentibus contigit, vt & ad honores & ad opes insignes ascenderent. Respondere hic nobis posset quispiam, tales aut a fortuna, aut fortitudine & industria sua adiutos, ad honoris culmen ascendisse. Multos esse etiam, qui vel propter virtutes herbarum, radicum & lapidū, &c. vel propter diuorū reliquias gestatas, nec lædi, nec vulnerari, nec vinci potuerint. Sed res istæ omnes tantū consortes sunt, quibus tamen omnibus imaginatio tanquā generalis præfectus & dominus imperat. Sed ta- *Imaginem etiam in belis multos iugulat.* *Militi probo quid propositū esse deceat.*

Fides est vis omnium actionum. men nec hoc inficior, multa eiusmodi reperiri, quæ aduersus hostes nos præseruent, & a vulneribus tueantur, ita vt vulnerationi locus nō sit. Fides tamen horum omnium exaltatio & confirmatio est, sine fide namque omnia fatua & inefficacia sunt.

De thesauris & reconditis in terra opibus.

DE thesauris & in terra recōditis opibus hoc loco etiā aliquid dicendum esse videtur, qua arte cognosci, explorari & cōparari possint, & quæ mala vel miracula ibi nonnunquam accidant. Vt ergo certa signa habeantur, sciaturq; & non credatur, vbi thesauri sint: attendi cōprimis debet, quo loco noctu spectra vel audiantur vel visantur, vel aliæ importunitates accidant, ita vt homines noctu prætereuntes, terreantur, & in pauorem agantur, adeo, vt frigidus illis sudor erumpat, aut comę horrore erigantur. Talia frequenter diei Saturni noctibus eueniunt: vbi faces prætereuntium hominum, non secus ac a vento exstinguuntur. Sæpius etiam accidit, vt in qua domo reconditus thesaurus lateт, multa subinde spectra sub noctem concubiā videantur, multi tumultus audiātur. Talia signa vel visa vel audita plerunq; indicant, thesaurum ibi reconditum latere: nec alio ista signa deriuari aut declinari debēt. Imperitiores tamen qui hæc non intellexerunt, multas opiniones sibi de hisce condiderunt. Crediderunt quidā, spectra huiusmodi esse vel a Diabolo vel Sagis, persuasum habentes, domesticum ibi quendam esse, qui cum illis aut consuetudinem habeat, aut Diabolo sese nūcuparit, aut aliud quid vouerit. Hunc ita tumultuari arbitrati sunt, impatientem moræ, donec ille domo remoueatur. Opinati sunt alii, hominem quendā ista in domo clam interemtum & sepultum esse. Alii affirmarunt, in illa domo quendā male mortuum esse, ac ipsum, vel eius spiritum iam ibi oberrare. Huiusmodi opiniones multæ natæ sunt, quarū tamen nulla veritati consentanea est. Hoc verum & indubitatum est, thesaurum ibi quendā absconditum esse. Fieri quinetiam hoc potest, vt Diabolus ab obsesso quodam alicubi eiectus sit, qui veniam illic versandi impetrarit. Is tamen multo est tumultuosior locus, quam quo thesaurus defossus est. *Thesauri* autem duplices sunt: Vnus inueniri ac effodi potest: alter minime. Discriminis ratio in hoc est posita. Qui acquiri potest, est thesaurus pecuniæ, ab hominibus factæ & depositæ. Alter qui acquiri & effodi non potest, est thesaurus auri, a Sylphis & Pygmæis facti, signati, & congesti. Is etsi aliquando ab hominibus eruatur: vbi tamen semel iterum infoditur, recuperari denuo non potest. Et hæc quemlibet thesaurorum effossorem scire, ac sedulo attendere oportet. Virgula namque diuinatoria fallax est, sæpius etiam in nummulum vnum perditum intendens. Similiter & visiones ce-

Signa thesaurorum reconditorum.

De spectris opiniones variæ.

Thesauri duplices.

Virgula diuinatoria fallax.

nes ceteræ in ſpeculis, cryſtallis, &c. & ſimilibus, quæ Nigromãtici theſaurorum effoſſores norunt, ambiguæ & impoſtoriæ ſunt. Talibus ergo nihil quicquam credendum eſt.

Theſaurorum eruendorũ quod tempus, quiſue modus.

Sed vt de effoſione etiam aliquid diſſeramus, quiſnam proceſſus ſit, vt prudentiſſime & feliciſſime alea cadat: ad pauca hæc attendi conſultum eſt. Principium eruendi fac influente Luna aut Saturno, aut Luna errante in tauro, capricorno, vel virgine. Nullis ceremoniis vtere: nullos circulos deſcribe, nullas conſecrationes adhibe, ſed effoſſionem audacter aggredere, nec alienis cogitationibus, aut de ſpiritibus conceptis imaginationibus abſterrere. Si facis hoc, Phantaſiæ tibi illico variæ occurrunt, & tamen corporeum nihil præſto eſt, ſed tantum viſio, apparitio, aut terriculamentum inane. Conuenit ergo, foſſores inuicem colloqui, cantillare, animo præſenti & impauido eſſe. Imperitorum enim ea eſt ſententia, quod a ſermone penitus abſtinendum ſit. Quod ſi ad theſaurum penetratum ſit, multæque importunitates & terriculamenta audiantur: ſignum id eſt, theſauri a Sylphis & Pygmæis cuſtoditi. Hi enim theſaurum non amiſſuri ſunt, comprimis, ſi pecuniam ipſi cuderint. Tales ergo theſauri omittendi omnino vel inuitis ſunt foſſoribus, niſi ad eruendos eos Sylphes conſenſerint. Licet enim quidam theſaurorum inueniantur, ac inſtar prædæ Pygmæis eripiantur: artem tamen hi norunt theſauros eos aut tranſmutandi, aut in materias fœdas & ridiculas, vt lutũ, argillam, & ſimile aliud quid conuertendi, ſicut eiuſmodi exempla mihi videre contigit. Tales tranſmutationes etſi quidem eueniant, deſperandum tamen non eſt, etſi res inuenta nec auro nec argento ſimilis ſit, nec tale quid exſpectatum fuerit, ſed potius cogitandum eſt de verbo, quod Scriptura dicit: *Iudicabit Deus mundum per ignem.* Id enim huc accommodandum eſt, reſque inuenta per ignem diiudicanda. Sic & alio loco Pſaltes inquit: *Aurum & argentum igne excoctum & probatum, purum reperitur.* Itaque & in hac tranſmutatione ignem oportet eſſe iudicem. Nec proceſſus eius vllus planior eſt, quam vt recta ad ignem ducatur, plane ceterorum metallorum more. Sic enim redit ad id, quod ante tranſmutationem exſtitit.

Theſauri mutati, vt tractandi.

Ollæ ſubterranea vnde ſint.

Ceterum de hiſce Tranſmutationibus, vnum adhuc commemorandum eſt, ollas nimirum perſæpe grandes reperiri & erui, materia ludicra, velut carbonibus, teſtis ouorum, ramentis lignorum & ſimilibus, plenas, quæ multis annis defoſſæ iacuerunt. Harum rerum effoſſores crediderunt, eas purum auri & argenti theſaurum fuiſſe, ſed a malignis ſpiritibus ita tranſmutatum. Hoc nec eſt, nec eſſe poteſt. Theſaurus enim fortuito inuentus ab hiſce ſpiritibus conuerti ac tranſmuta-

ri non poteſt, ſed talis omnino, qualis eſt, relinquendus eſt. Non ergo ea tranſmutatio, ſed vexatio omnino putanda eſt. Sunt enim vexatores aliqui, qui talia ſuffodiendo homines vexant, & inani gaudio oblato eos ludos faciunt. Nihili ergo iſta pendenda ſunt. Tum & in attollendo deprehenduntur illico leuia & inania. Quod ſi grauia ſint, vt metallum aliud, ceu Marcaſita, arena, &c. aliquid eſſe putentur. Ideoque per ignem probanda ſunt.

Vt autem rerũ neceſſariarum nihil omittamus, quæri adhuc poſſet, quibus ex cauſſis theſaurus eiuſmodi nonnunquã ita promte reperiatur, cum tamen minime inquiratur? Cauſſa aũt hæc eſt. Spiritus, qui theſaurum cuſtodiunt, hominum animos & cogitationes exploratas habent. Quando ergo ſciunt, homines nullis theſauris eruendis intẽtos eſſe: cuſtodes illi eo fiunt negligentiores, & minus ſubdoli. Minus enim curioſi ſunt. Ideo theſauri illis eo facilius ſubtrahũtur. Et hoc caſu patiũtur ipſi idem cum eo, qui incautus a ſuo hoſte obtruncatur. Sic enim facilius ſuperatur, & ſpoliatur. Curaũt theſauri tanta cupiditate & feruore inquirantur & effodiantur, cauſſæ præcipue binæ ſunt. *Prima* eſt cupido largæ poſſidendæ pecuniæ. *Altera* eſt, vt loca illa deinceps eo tutiora, pacatiora, & ab iſtis ſpiritibus tranquilliora, deniq; ad manſionẽ & habitationem commodiora fiant. Multæ n. vel dum hodie paſſim ſunt domus & arces in noſtris regionibus, hac de cauſſa deſolatæ, & propter crebros ſpirituum tumultus inhabitabiles. Quod argumẽto certo eſt, inſignes illic theſauros abſconditos & ſepultos latere. Ceterum, vbi tale quid ſentitur, comprimis, terra confodiẽda eſt, non quidem, vt theſaurus eruatur, ſed vt locus ille iterum habitationi idoneus fiat. Quod ſi fodiẽdo aſſidue pergat, nec labori vlli parcatur: ex duobus alterutrum fieri neceſſe eſt. Nam aut theſaurus inuenietur & eruetur: aut mergetur, & a ſuis cuſtodibus remouebitur & ſubtrahet, ſicut multoties viſiones in ſpeculis & cryſtallis factæ pueris tale quid exhibuerũt, vt foſſoribus dicerent, ſe iam multos videre virunculos, qui theſaurum auferant. Hic ergo a labore ceſſandũ, & indicio credendum eſt. Poſtremo hic etiam ſciendum eſt, quo importunius & ferocius illis in locis ſpectra ſeſe vel audiendos vel videndos præbent, eo maiores theſauros eſſe, & altius in terra ſepultos latere.

Theſauri cur fortuito facilius inueniantur.

Theſauri cur effodiendi.

Qua ratione homo occupetur & obſideatur a malignis Spiritibus & Diabolo.

QVo pacto huiuſmodi fiãt, a diuo Apoſtolo Petro ſatis nobis præſcriptum & traditum eſt. Quæ tamen adhortatoria verba, vt probe recteq; intelligatis, accurata adhuc & prolixa explicatione opus eſt. Summam n. omnem Apoſtolus duobus iiſq; breuib. verbis comprehendit,

Sobrietate nimirũ & *Vigilantia*. Ipsa quidẽ verba aspectu primo simplicia esse videntur: multa tamen includunt, lateque extenduntur, si profundius ruminentur. Postquam ergo D. Apostolus fideliter nos adhortatus est inquẽs: *Dilecti fratres, sobrii estote, & vigilate, quia aduersarius vester, Diabolus tanquam Leo rugiens circuit, quærens quem deuoret*: admonitionem tandem illam claudit, *Fide addita*, qua illi resistere possimus. *Sobrietas & vigilantia quam bona.* *1. Pet. 5.*

De prima autem admonitionis parte, videlicet de *Sobrietate*, ita statuite, velle Petrum ita dicere: *Cauete vobis ab omni crapula & ebrietate.* Ebrietas enim fons & origo est, omnis mali, omniumque vitiorum, quæ omnia inspiratione Diaboli per ebriosos committuntur. Temperantiæ ergo studete in cibo potuque, nec illis corda vestra aggrauate. Semper enim ac vbique Diabolus præsens est, licet inuisibiliter, quia Spiritus est. Ita præterea is etiam potens est, vt vbiq; per vniuersum terrarum orbem præsens esse possit. Completor n. est & designator eorum malorum omniũ, quæ in orbe ab hominibus fiunt, non aliter in homines intrẽdens, ac felis in murem. Quamprimum ergo vos impleueritis vino, & inebriabimini, inuolabit is in vos, & improuidos in peccata præcipitabit, ac vitia mala q; vniuersa per vos patrabit, lorisq; vos reuinctos circumducet, velut carnifex fontem, donec ludibrio completo, diro supplicio vos tollet. Vt enim carnifex reum, ita Diabolus temulẽtum tractat, donec corporaliter ipsum obsideat, ac in desperationem agat. Attendite ergo vos Epicurei, Bacchi & milites, qui temulentiæ addicti, noctes atque dies in vino fluctuatis, nec vllam castigationem admittitis, sed vulgato prouerbio culpam vestram excusatis, quod tale est: *Militem & porcum, semper decet esse plenum, Ignarus enim suæ est sortis, Quænam futura sit hora mortis.* Et hęc sit explicatio primi verbi, *Sobrietatis.* *Sobrietatis explicatio.* *Diabolus vbique præsens.* *Diaboli odiũ in homines.* *Prouerbiũ militare.*

De *Vigilantia* ita statuere debetis, dicere Petrum: *Vitam honestam & probam agite, vigilate, præsenti animo estote, grauioribus cogitationibus & phantasiis vos non fatigate, de Diabolo nihil metus vobis infligite, nec imaginationi locum vllum concedite. Multi enim a Diabolo obsessi sunt, occasione propriorum cogitatuum, & profundiorum imaginationũ. Vos illas omittite, & orate, Deũ in oculis & ore habete, hunc solum mente concipite. Hoc modo vos filios Dei præstabitis, hoc modo Spiritum eius accipietis: is demũ vos occupabit, is vos reget, suamq; omnipotentiam & miracula per vos exseret: quæ fecit etiam per Paulum & Apostolos ceteros, qui vniuersi hoc modo a Spiritu sancto occupati fuerunt. Hos ergo sequimini, ac Diabolum cum omnibus prauis cogitationibus exigite. Per has enim nobismet ipsi persuadentes, Diabolum allicere, ab ipso obsideri & in desperationem agi possumus, donec nos ipsos vita exuamus, & Iudæ aut Achitophelis aliorumque plurium exemplo intereamus.* Et tantum de verbo, *Vigilantia*, dict[illegible] Veni- *Vigilantiæ explicatio.*

Vigilare quid sit D. Petro.

quid Petrus velit, satis intelligi potest. Nec enim ipsi, vigilare est lectum non ascendere, aut alias somnum nullum capere, quod Carthusiani & alii cœnobiales faciunt. Somnum enim Deus creauit, & illum primo Adamo immisit. Itaque dormiendum est suo tempore, quantum cuiuslibet Natura requirit, &c.

Iam postremo etiam attendite, qui Petrus præmissa verba explicet & concludat. Sic inquit: *Huic fortiter resistemus fide.* Quod idem est ac si diceret: *De gratia Dei nihil dubitate, nec conscientiam vestram onerate; nolite vobis persuadere, Deum vos aut respuere, aut oblitum esse, aut vos ipsi non gratos esse, vel sub conspectum eius prodire non audere, quia contra diuinam eius voluntatem agentes, mandatum eius violastis, multisque vos peccatis polluistis. Credite potius ipsius verbo, quo obfirmat, nolle se mortem peccatoris, sed velle, vt conuertatur & viuat. Præterea peccatorum caussa etiam Christus venit, qui illos in sese recepit.* Huiusmodi dicta multa passim in scriptura reperiuntur quæ pusillanimibus & desperabundis illiusmodi hominibus recitari debēt, vt solatium inde aliquod hauriant.

Tali instituto Diabolo & malæ conscientiæ obuiam itur, & afflictus homo liberatur, ne secundis porro tentationibus affligatur.

Quo pacto obsessi liberandi, & a malignis spiritibus extricandi sint: De abusu itidem, hac in actione a multis admitti solito.

Ceremoniis & coniurationib. Diabolum nō eiicitur.

POrro autem de expulsione maligni spiritus audituri, hoc primum scire debetis, paucos hactenus Spiritus recte eiectos fuisse. Solis enim ceremoniis & coniurationibus Diabolum eiicere & spiritus expugnare annisi sunt, quæ opinio plane futilis, & nullo pacto admittenda est. Nam etsi hoc quidem modo homines aliqui liberentur, & Diabolus eiiciatur, id tamen sine alterius detrimento non fit. Idem enim hic fit ac si Princeps quidam ciuitatem aliquam vi ac gladio acquirat, quod sine insigni clade ciuitatis impetrari nequit. Hoc casu vetus etiam prouerbium repetendum est, quo aiunt: *Quod non placidis, idem nec rigidis verbis ab hominibus extorqueri potest.* Quod si vi extorqueatur, postea malum grauius extimescendum erit. Et hoc multorum exemplorum obseruatione verum esse notatum est.

Eiiciendi Diabolum qua vera ratio.

Itaque & hic mos ille, qui ceremoniis & coniurationibus nititur, antiquandus est. Eiiciantur Spiritus ab hominibus eo ritu, quem obseruauit Christus cum Apostolis. Aliam rationem si inieritis, eiectio Diabolorum multum vobis laboris & periculi facesset. Valde namque inuitus ab obsessis exit Diabolus & priusquam exeat, exquisite rimas omnes perreptat, quærēs, vbinā sese occultare, & sic suo dominio coercere hominem possit. Quod si nullum sibi relictum locum videt, antequā exit,

postulat

postulat alium sibi concedi hominem, vel animal, in quod ingrediatur. Eo permisso, malum posterius priore multo grauius fit. Nullus ergo alius locus illi permittendus est, in quem transeat, nisi inferni abyssus, vnde egressus, & quo a Deo coniectus & abstrusus est, ne eueniat id, quod de Christo dæmonia eiiciente legimus. Cum n. is permisisset, vt in gregem porcorum abirent, eo ipso illico momento Diabolis illi stimulati, in mare proruerunt, & confertim ad vnũ se omnes submerserunt. Nunquam ergo concedendum est Diabolo, vt in alium hominem ingrediatur. Hic enim se confestim ipsum interimet, sicut de porcis modo recẽsuimus. Quin nec hoc illis indulgendum est, vt in aquas, velut in lacus, paludes, fontes ue transeant. Hoc n. si concedatur, multos ibi homines submergent attrahendo. Eiusmodi namque spectaculo Diabolus oppido gaudet, & oblectatur. Sic nec in hanc vel illam domũ arcem ue transire permittendus est. Illam n. semel inuadens perpetuo occupabit, ac tumultibus crebris ita vastabit, vt habitatio nulli taxa futura sit, sed domus desolata relinquatur, sicut multæ passim arces reperiuntur, hac sola ex caussa desertæ. Quarũ cum enumerare multas possim, breuitati tamen consulere malo. Quicquid ergo & quocunque fine petat, nihil ei concedendum est, sed abire iubendus est in infernum, quo a Deo damnatus & abstrusus est. Hinc enim egressus, eodem etiam vt redeat, fas est.

Quod si præterea Diabolus ex obsessis multa blateret: responsionis multum ei dandum non est. Si vero omnino dicendum aliquid esse videtur, iubendus est, vt egrediatur, dicendumque: *Impero tibi impure Spiritus, per verba, potestatem & vim, qua a Christo Iesu ipso Dei filio, & postea ab ipsius Apostolis eiectus es, &c.* Aliter namque adiurandus non est. Quanquã nec hoc pro coniuratione, sed tantum pro responso haberi & censeri debeat. Nec n. per hoc solum eiicitur, sed per illud etiã, quod Christus mandat: *Ieiunate & orate: Hoc enim genus*, inquit, *non nisi ieiunio & oratione per fidem eiici potest.* Ante omnia ergo necessarium est, eiusmodi homines ad orationem compelli, quod tamen ægre obtinetur. Illorum enim linguam cohibet Diabolus, vt suo motu orare illi non possint. Itaque orando illis præeundum est. Si sequi nolint, durius tractandi, & remedio seueriore tentandi sunt. Eiusmodi enim homini manus pedesque ligandi sunt. Postea vir alius cordatior iratus ante ipsum stare, seque crucis forma illi superinsternere, vique ad precandum compellere debet, ita tamen, vt orationem illi prænunciet. Hac arte homo ad orationem compelli potest, non alia. Quam si continuet & vrgeat sedulo, Diabolus sponte sua exibit, & obsessum deseret. Et hæc hactenus de eiectione malignorum & immundorum Spirituum dicta sunt.

Adiurandi Diabolũ formula.

Ieiunium & oratio remedium cõtra Diabolum.

Diaboli eiiciendi ratio.

nobis ſufficiant: quæ quidem aliis in locis, paucioribus verbis indicauimus.

De Tempeſtatibus.

Tempeſtatum quæ origo.

IAm vt de tempeſtatibus etiam diſſeramus, vnde veniant ſeu oriantur, & qui abeant iterum ſeu tollantur, deniq; quo pacto a grãdine & pruina præſeruari queamus: ſciendum primo loco eſt, tempeſtatum vniuerſim omnium originem a ventis 4. Cardinalib. eſſe, nempe *Euro, Zephyro, Aquilone, & Auſtro.* Et in centro tam aeris quam ſuperioris firmamenti oriri nihil poteſt, ſed omnia ex dictis quatuor principiis. Hoc iam probe & ſtudioſe conſiderandum eſt. Et quilibet, qui domum ſuam aut prædium, hortum vel agros, &c. a pruina & grãdine tueri & præſeruare ſatagit, hæc exacte penſitateque ſcire debet, vt inferius cum ſuperiore æquare poſſit. Sed & quæ cuiuſlibet tempeſtatis generatim cauſſa ſit, hic breuiter indicandum iam eſt.

Fulgur quid.

Tonitru eſt ſermo ſpirituum.

Principium certe nihil eſt aliud quam apparitio ſpirituum: comprimis a. fulgur eſt præſentia & apparitio ſpirituum, vnde cognoſci poteſt, an tempeſtatis bonus vel malus exitus futurus ſit. Cognitionis huius hic modus eſt. Sicut peregrinus quiſpiã ſine ſermone ſeu ſalutatione domũ aut hypocauſtũ minime ingreditur: ita nec ſpiritus ſine ſermone nobis apparent. Horum n. ſermo eſt tonitru, quod e veſtigio ſequitur, noſq; experimur fieri, vt quodlibet fulgur tonitru ſequens excipiat. Et ſicut mali q[...] portenditur, ſi peregrinus deſubito in domum quandam irrumpat, vbi nemini notus eſt (nam aut a perſequente aliquo fugatur, aut alium perſecutus ipſe maliquid cõmiſit) ita de coruſcatione ẽt intelligi debet, quod quo celerius & rapidius illa fiat, eo maioris mali indicium ferat: ple[...]q; n *Fulmen* ſequitur. Summe ergo neceſſarium eſt, vt contra id præſeruatio ſciatur, ne vbi nolis, cadat aut noxam inferat. Nec n. contra id facit campanarum impulſus. Quanq iam illum hic non abſolute reiiciam, in magicis comprimis tempeſtatib. quę per aſcendẽtes & ſpiritus in aere concitantur. Silentium n. vt aiunt ſpirituum omnium gaudium eſt. Vnde fit, vt fragor immenſus, ceu campanarum ſonitus, & tormẽtorum ſtrepitus tẽpeſtates partim minuant, partim diuidant. Sed aduerſus fulmen, pruinam & grandinem plane nihil auxilii præſtant, quod ſępius cum certo dãno obſeruatum eſt. Hoc ergo caſu Monachi & Clerici ad ſuas ceremonias diuerterunt, populoq; perſuaſerunt, ſi aqua luſtrali locus aliquis aſpergatur, a grandine & pruina illum tutũ fore. Sic etiam ſi conſecrata candela accendatur, aut palma alia ve idonea herba luſtrata deponatur. Sic etiam ſi fumus aliquis cõſecratus, velut ex Myrrha & Thure fiat. O vere te ſimplicem & fatuum ſacrificum, qui de hiſce paulo minus quam nihil nouiſti. Con-

Tempeſtas campanarum ono quomodo pellitur. Spiritus ſilentio gaudent.

Aqua luſtrali an grandinem arceat.

sti. Contrarium enim omnino didicisti, dum suaui & fragrãte fumo spiritus malignos arcere vis, cum tamen nulla re illi suauius afficiantur, q̃ odoramentis bonis, siue spiritus boni, siue mali sint. Quod si loco thuris & myrrhę asam fœtidam incenderes: sic demum spiritus tam bonos quam malos abigeres. Fragrans enim ex myrrha & thure halitus nihil est aliud, quam spirituum sacrificium, quo illi alliciuntur. Sed de his iam finem facimus. *Spiritus odoramentis gaudent.*

Porro vt institutum nostrum continuemus, qui nempe locus quiuis a grandine & pruina præseruari debeat: sciendum est, præseruatiuũ non in centrum domus, horti agrive, &c. sed in 4. angulos, versus ortum, occasum, meridiem & septentrionem, collocari debere. Sic enim a læsione locus asseretur. Ita namq; & domus, quatuor columnis incumbens, multo est firmior alia, columnæ vni superinstructa, siue in medio seu centro, seu parte alia constitutæ. Hæc namq; domus a ventis & spiritibus facilius deiicitur & euertitur. *Grandinis præseruatiuum vbi ponendum;*

De præseruatiui autem materiis, ex quibus columnæ statuendę quatuor sunt, sciendum est, cum aliquibus ita comparatum esse, vt quælibet per seipsam hanc vim habeat, & satis valida sit. Huius classis sunt *Artemisia, Hypericon, vinca peruinca, Chelidonia, Ruta, Succisa*, & his similes herbę radicesve aliæ plures, comprimis si in idonea influentia, ceu Iouis & Veneris, effossæ sint. Præter has sunt etiam aliæ multo maioris & efficacioris virtutis, vt sunt *Coralli, Azoth, & Characterum priorum vnus hostia impressus.* In tribus hisce conditum est arcanum maximum contra veneficia, pestẽ, & diabolum ipsum, in quę fiduciam certam vrgente necessitate ponere possumus, cum nos nunquam frustrentur. *Herbæ contra grandinem quæ.* *Coralli, azoth &c. contra grãdinem.*

De insigni Magicæ abusu, & quomodo in incantantationem illa abeat.

MAgica per se est abstrusissima ars, & sapientia seu scientia rerum in terra supernaturaliũ maxima. Quicquid n. intellectui humano p̃scrutari impossibile est, id p̃ hanc artem omne cognosci & explorari potest. Illa n. est recõdita sapientia, cũ intellectus manifesta & insignis stultitia sit. Itaq; fas omnino ac æquum sit, ipsos quoq; Theologos, quidnam Magica esset, cõpertum habere, ne immererẽt adeo & sciẽter illã veneficiũ appellarẽt. Illis n. cõprimis Magica inseruiret, q̃ a scripturæ sese Doctores & Magistros profitentur. Nec ob id hoc volo, vt in magica illi laborent, aut illa vtãtur: sed vt eius saltẽ cognitionẽ habeant, & effectũ virtutesq; huius iudicare sciãt. p̃pter insignia & sublimia mysteria, in S. scriptura recondita, & ab Apostolis, Prophetis, Christoq; adeo ipso p̃nuntiata, q̃ intellectu nostro nec capim⁹ nec p̃scrutari possum⁹. Quis n. nunq̃. Theo- *Magica quid.* *Magica Theologis necessaria.*

logus (Magiæ non simul peritus) aut Diabolum aut Spiritum alium eiecit, allexit? Aut, quod multo minus & leuius est, ægrum aliquem sanauit, aut aliter iuuit, per solam suam fidem? Taceo, an vastum montem transposuerit, & in mare præcipitauerit. Ex quo patet, eos fidem illam, de qua locutus Christus est, ne ex semisse quidem intelligere, quam tamen ore subinde ruminant, & de illa speciose dissetũt, interim nec probandæ eius peritiam habentes, nec per illã signa edere valentes, ex quibus coniici possit, ipsos fidẽ eam intelligere, & probandæ eius normam habere. Interim si quis alius surgat, & per illam miracula operetur, hunc veneficum criminantur illico, quoniam res captum & sciẽtiam eorum superat, nec inter magiam & veneficium seu sortilegium illi discernere possunt. Est n. Magica subtilis promtaq; ars, nullis ceremoniis aut coniurationibus contaminata & polluta, velut est Nigremantia. In illa enim nec ceremoniæ, nec coniurationes, nec cõsecrationes, nec Benedictiones, nec maledictiones adhibẽtur, sed sola fides, qua de Christus inquit, *ipsam montes translocare & in mare exturbare, ac spiritibus Ascendentibusque omnibus imperare, & illos cogere & domare.*

Magia qualis ars.

Sedula tamen cura & attentione opus est, ne in superstitionem illa aut abusum degeneret, homini damnum & noxã datura. Sic enim ex ea veneficium fit, quæ ob id iure ab omnibus veneficiũ appellatur, q; facere solent sagæ, quæ in artem hanc irrepserunt, ac in illa ceu sus in volutabro sese proluerunt: per has, inquam, facta est illa veneficium, seu incantatio. Nec iniquũ est, huiusmodi Magos vniuersos igne exuri. Sũt n. homines nocentissimi, & hostes in hoc mundo perniciosissimi iis, quib. male volunt. Aduersus hostẽ extraneum, armis, telis & missilibus nos persequẽtem, nos quidẽ tueri satis & munire possumus, si aut indutis loricis telorum ictũ eludamus, aut prolatis armis viriliter cõtrapugnemus, aut domi nos contineamus, nec quenquam nisi amicũ intromittamus. Cõtra huiusmodi aũt hostẽ, nulla præseruatio, nulla lorica, nulla porta, nulla sera nos satis tuet. Ipsi n. omnia patent, is omnia penetrat. Et licet quidẽ ferreis ac adamantinis cistis inclusus lateas, a tali tamen satis tutus minime sis. Nam licet suo quidẽ corpore damnũ non infligant, per fidem tamen falsam spiritus & ascendentes immittunt, qui vel centũ milliaribus absentem aliqua corporis parte lædere, & p suo arbitrio verberare, pungere, occidere possunt. Nihil tñ læsionis exterius in corpore videt aut sentit. Carnem namq; aut externũ hominẽ sauciare vel lædere nõ possunt, sed tantum internũ, Spiritum nempe vitæ. Nulla ergo bractea, nulla lorica, quantumuis solidissima, contra læsiones eiusmodi nos munit, sed lorica alia per fidem induenda est. Ea est camisia seu interius linteum. Quod si multo-

Magia quo modo in veneficium abeat.

Magi qui comburendi.

Veneficiũ quam nocens sit.

Sagæ per ascendentes lædũt, &c.

Sagæ quid lædant vel saucient.

multoties debite gestatum, postea læue induatur, multo efficacius præstat auxilium omnibus *loricis, bracteis, coriis alcis, vittis anglicis, &c.*

Sed huiusmodi præseruatiuorum multa sunt, quæ hominem contra omnes incantationes & magicos contactus, ab ascendentibus factos, tuentur. Huius generis sunt *Coralli, Azoth, &c.* Quæ si debito modo adhibeantur, præseruant. Præseruatio enim facilis quidem & promta est. Difficilima autem curatio, sed tamen possibilis. Nam & hanc magice supernaturaliterque institui oportet. Hinc est, quod dicunt, neminem rectius opitulari posse ipso homine seu saga, quæ malum inflixit. Quod bene dictum, nullius contradictione infringi potest. Hoc tamẽ qui dixerunt, ignorarunt caussam, qui nam aut cur homines illi, qui alterum incantarunt, omnium felicissime iterum auxilium ferre possint. Nos hic sufficientem rei explicationem annectemus. *Coralli, Azoth, contra veneficia.* *Incantator incantationis optimus medicus.*

Incantatores nonnulli faciunt imaginem forma humana, illum exprimentem, quem lædere cogitant. Per huius plantam clauũ transadigunt. Hoc modo homo inuisibiliter feritus inuisibiliter clauum in pede circumfert. Iam ergo ipsi claudicandum est, nec pedi suo is insistere potest, quamdiu clauus in pede imaginis defixus est. Clauo extracto, homo sanatur. Nemo ergo, vbi nam clauus ille defixus sit, rectius nouit eo, qui illum impressit. *Incantatoris ritus seu forma.*

Similiter & clauus nonnũquam alicuius denti imprimitur, ex quo perpetuos ille dolores sentit, donec aut clauus ipse rursus, aut ipse dens euellatur. Huiusmodi claui multi per Archimagos in imagines & ipsarũ membra impelluntur, adeoque homo inuisibiliter feritur, sine omni cutis sensu aut consauciatione.

Frequenter etiam fit, vt derepente in hominis alicuius corpore, tumores, vibices & liuores enascantur, aut vniuersum eius corpus lædatur, non secus ac si baculis cæsim fuisset. Cuicunque ergo talia sine naturalibus euidentibusque caussis eueniunt, is non arbitretur aliud quã quod ab incantatore aliquo inuisibiliter, medio nimirum imaginis ictus & traiectus sit, &c.

Sed & hoc euenit sæpius, vt homo aut altero aut vtroq; oculo cæcus, aut ex aure vna vel vtraque surdus, aut mutus, aut distortus, & claudus fiat, aut denique totaliter moriatur. Quæ omnia permissu Dei per huiusmodi incantatores patrantur. Et magici hi contactus omnes ab ascendentibus perficiuntur. Opera ergo danda est medicis, vt, si dolores huiusmodi & morbos supernaturales vident, eos non pro naturalibus habeant, & solita sua remedia illis applicent. Non enim possunt quin confundantur; sicut multos ita confusos hoc denique sese excusare piæ *Incantamẽta naturalibus remediis non sanantur.*

textu audiui, quod pœna illa diuina sit, quam auertere nullus sciat Medicus. Belle homuncio: res non pro tua se sententia habet. Pœna ea promanat a perditis hominibus & incantatoribus, permissu Dei inflicta. Ad signa ergo attendere decet Medicum, ex quibus talia recte dignoscat, sciatque, quibus nam medicamentis contra morbos istos vtendum sit.

Primo enim ex ægro percontari debet, quinam tale ipsi acciderit, quod & quale mali principium fuerit, an a casu, ictu, pulsatione, contusione vel quacunque alia naturali caussa, veluti prauo sanguine, aut fluxu aliquo emerserit. Si horum nullum sit, sciscitetur ex ægro, an hostem vel inimicum quendam, habeat de magia & veneficio publica fama suspectum. Si annuat, iam iudica, prædicto modo malum ipsi omnino inflictum esse.

Incantamenti curatio. Qui vero taliter læsus restitui & iterum sanari possit vel debeat, ad quemlibet Medicum scire comprimis pertinet modo is perfecti Medici nomen sibi vendicare cupiat. Nec.n Galenus, nec Auicenna de cura huiusmodi quicquam aut sciuerunt aut tradiderunt. Patet ergo curationis omnino rationem eandem esse oportere, quæ est morbi ac doloris impressio, quod fit per fidem & imaginationem. Et processus ita se habet. Membrum fac, vt manum, pedemve, aut aliud, illi per omnia simile, quod dolorem sentit. Aut finge imaginem integram, quam illine & inunge, & obliga, nō vero ipsum hominem. Vbi ergo dolores, tumores, vibices, liuores & similia alia apparent, hoc remedio illa ab homine propelluntur. Si vero incantatio tam fortis sit, vt perituri vel visus, vel auditus, vel virilitatis metus sit, aut homo mutus, distortus claudusve fieri velle videatur: forti si le integra imago ex cera fingenda, ac imaginatio in illam valide defigenda est. Postea debito modo & ordine imago tota igni comburenda est. Mirum autem vobis non videatur, huiusmodi incantati hominis tam facilem sanationem esse. At Sophistas Academiarum in hac quæstione ne æmulemini, qui cum ludibrio talia excipiunt, dicentes, id impossibile esse, & pugnare contra Deum ac Naturam, cum in nulla Academia tradatur & doceatur. Nec enim vniuersa, quæ scire

Medicum ex quib. discere porteat Medicum decet, in Academiis discere & experiri datum est. Diuertendum interdum etiam est ad vetulas, ad Tartaros, quos Zigeinos vocant, ad Nigromanticos, ad medicos circumforaneos, ad veteres agricolas, & ad contemtos homines alios, & in horum quoque schola pars magna quærenda & discenda est. Hi enim de his plus scientiæ habent, quam Academiæ vniuersæ.

...m incanta...m quid Hoc loco etiam dicendum aliquid est de Magico seu incantatorio quem

quem vocant, ictu illo, quo hominē oblædunt & distorquent, incantādo in eius pedē aut corpus citra omnē cutis apertionem, vel cineres, vel capillos, vel filamenta, vel setas, vel piscium spinas, & similia absurda multa alia. Quod, qui perficiatur, dicere hic nihil attinet. Si.n. ab aliis discantur, magnorum malorum caussa fieri possent. Cura tamē hoc loco proponēda est, quo nimirum pacto telum seu aculum illud sine cutis apertione iterum extrahatur, & citra dolorē omnem homo sanetur. Hoc aūt casu sedulo id agendum est, ne antiquatum Medicorū veterum morem sequamini qui centrum huius doloris nouaculis adactis inciderunt tam profunde, donec capillos, & c. inuenirent. Qua ratione dolores priores nouis cruciatib. additis mirifice auxerunt, & carnificū more ægros eousq; laminarunt, donec eos penitus excoriarent, & vita exuerent. Hac nāq; methodo pauci sanati, infiniti aūt perditi & occisi sunt. Eo ergo pcessu valere iusso, melior & tutior alius arripiendus est. Nā si de iniecta « illa materia aliquid, (*multū an parum sit, nihil refert*) eximatᵉ, & sub sambu- « cum aut quercū vel defodiatur, vel obdito clauo includatur versus oriē- « tem: de cetero nulla cura opus est. Defossum.n. vel inclusum illud, reliquū, qp in tumore superest, promte extrahet, & plaga sponte sua citra medicat. oēm aliam sanescet. Alia curatione opus non est. Aliam.n. viam si ingrediaris, quantumcunq; intrusę materię exemeris, tantū idem tamen iterum veteri loco colligetur, nec materiæ copia vllo modo minuetur, nisi ad debitum dictumq; locum illam extuleris.

Qui vero huic vniuerso malo occurrendū ita sit, vt nec incisione vlla, nec vstione, nec dolorosa quacunq; alia apertione opus sit, & materia feliciter, sine molestia, labore, & omni hominis dolore extrahatur & propellatur: notandum hic est, id fieri oportere per Magnetē, qui veneficia & incantationes omnes ad se trahat. Huius classis est foliū quercinum, Chelidonia, *Azoth, puluerisati coralli, &c.* Quorum quodlibet per se debito modo sup centrum deligatū, viginti quatuor horarum spatio, quam cunq ie immissam materiam ita extrahet, vt iuxta locum affectum posita videri possit.

Vnū adhuc hic repetendū est, spectans ad diluendū vetus pruerbium, quo nonnulli dicunt. Odi hanc sagam, naq; nihil illa mihi mali infligere potest. Firmiter namq; persuasum, haber, sagas illis, qui ipsas oderc, mali nihil inferre posse, sed tantū iis, q. ecs amant. Sed hoc vanū & irritum est. Qui.n. Sagas odit, is ad mutuū odium eosdē armat: Vbi demum persecutioni initium datur, sicut ea hostium natura & proprietas est.

Si aūt illis resistere velis, ne tibi damnū dare possint: p fidē vtq; id pręstandū est. Fides nāq; obfirmat omnia, omnia stabilit, omnia cōseruat, omnia potest præstatq;. FINIS.

Eius cura.

Medicor. reprehens.

Remedia cōtra incantationes quæ sint.

Saga an eos vel ... le ... re nequeat.

Fides vis quanta.

LIBER

DE IMAGINIBVS THEOPHRASTI PARACELSI HOHENHEMII.

CAP. I.

IN describenda potestate, virtute, & mirabili operatione imaginum, primo omnium explicandum est, *quæ illarum caussa & origo sit*. Deinde, *quis illas primus inuenerit*. Tertio, *quænam ipsarum virtus sit, & quidnam per illas præstari posse ego autumem*. Quarto, *quousque imagines & figuræ in suis lineis extendantur*.

Quoad primum, imagines & figuræ ortum suum traxerunt ex arte Magica, ac agentibus & Babyloniis inuentæ sunt. Eæ quam admirandarum operationum sint, deinceps dilucide explicabo. Institui autem prius exemplis quibusdam propositis docere, quanti abusus ex imaginibus enati sint, & quam grauiter Deus ab hominibus per artẽ illlam offensus sit, ita vt multi ob abusum illum truculento supplicio a Deo affecti fuerint. Inrer primos hos Rex numerandus est Manasses, de quo scriptura ait: *Erexit aras Baalim, & fecit lucos, & adorauit omnem militiam cœli, & coluit eam, &c. & ariolatus est, & obseruauit auguria, & fecit pythones, & aruspices multiplicauit, & mala omnia coram domino fecit, ac idola in templum Dei collocauit. Iratus ergo dominus, immisit ei principes, & exercitum Regis Assur, qui captum illum vinculis constrinxit, ac secum in Babyloniam abduxit*, sicut historiam plenius ipsa scriptura recitat.

Manasses peccatum & pœna. 4. Reg. 21.

Similiter & de *Aarone* legimus, quod grauiter Deum offenderit, cum vitulum aureum, Idolum genti Israeliticæ finxisset & præstituisset. Huc referendus est etiam *Nebucadnezar*, qui tres Israelitas, *Sadrach, Mesach & Abednego* in fornacem ignitam coniici iussit, ideo, quia statuam auream adorare noluerint. Similiter & male cecidit alea sacerdotibus Idoli Beel, velut ac mystis & prophetis Baal, ac aliis plurimis, qui omnes hic percenseri non possunt nec debent, ne prolixitate æquus lector offendatur. Si enim scripta & res gestæ priorum seculorum euoluantur, luce meridiana clarius patet, exitum tragicum eos omnes mansisse, qui Idola sibi finxerint, & statuas, Dei veri & viui loco, impie adorarint. Ideo ab Idolomania illa abstinendũ, & solus Deus verus inuocãdus est, qui Moysi in rubo apparuit, quique filios Israel ex Ægypto eduxit, & quadraginta annis in deserto sustentauit mirabiliter, qui Samsoni robur impertiuit, qui Danielem in fouea Leonum liberauit, qui Ionam in *Ceti ventre* serua-

Aaron &c.

Nebucadnezar.

Sacerdotes Beel, & Baal, &c.

Deus verus quis.

-uauit, qui paſtorem ouium Dauidem contra Goliathum tutatus eſt, filium eius Abſolonem ante conſpectum parentis confudit, qui di-um Ioannem in oleo excoquendum eripuit, qui diuum Laurentium crate, ne torrefieret, ſeruauit, qui tres adoleſcentes in fornace ignea -efendit, qui Noam cum vniuerſa familia tempore diluuii in arca ſuſtē-uit, qui Lothum cum filiabus ex conflagratione Sodomæ & Gomor-ræ eduxit, qui Iſaacum a ſtricto patris Abrahami cultro ſubduxit, deni-ue qui Lazarum ex mortuis reſuſcitauit. Hic enim vnus Deus coli ult, nec honorem ſuum daturus alii eſt.

Deum autem imagines ob id in ſolidum vetare, falſum eſt. Hoc ſal-em prohibet, vt adorentur, vt colantur, vt in neceſſitatibus inuocen-ur. Hac enim de cauſſa, non alia, mundum Deus puniuit. Serio enim hic affirmo, decere omnino imagines & figuras in Chriſtiana Eccleſia tatui, comprimis autem illas, quæ paſſionem ſaluatoris Chriſti exhi-bent. Sicut enim homo, ad viuū depictus, & in tabula exhibitus mul-to grarioſior eſt, quam non depictus, quia poſt obitum ipſius idea & cō-trafactura oculis expoſitā memoriā eius ſpectantibus ſubinde innouat, nec vnquam obliterari ſinit, quod extra imaginem facile fieret: ſic ea-dem irrefragabiliter ratio eſt etiam paſſionis Chriſti. Huiuſmodi nam-que imagines idiotis, laicis & infantibus librorum loco ſunt. Præterea pios etiam in animis ſpectantium motus, & imaginationes ſpirituales excitanr, ſeriamque & profundam meditationem anguſtia pleniſſimæ paſſionis Chriſti ſuggerunt, noſque de beneficiis eius commonefaciūt, quæ in genus humanum clementer contulerit, adeoque inſtigant & in-flammant hominem ad deuotionem, & ſimplicioribus ac literarum im-peritis, velut etiam infantibus interdum ad ſalutem doctrinæ plus con-ferunt, quā conciones aliquot auditæ poſſunt. Ea enim eſt cum infan-tium tum etiam adultiorum quorundam natura, vt auditam concionē ne per horam quidem recordari poſſint, ſed per aurem vnam admiſſam illam, per alteram illico rurſus emittant. Et huius imbecillitatis homi-nibus quidnam concio prodeſt? Cum tamen imago aut pictura viſa in animo longe tenacius inhæreat, & altius in cor penetret quod videtur oculis, quam quod auditur auribus. His autem meis verbis nouam ido-lomaniam nullam condo, ſed eam ſerio abdico. Imagines ſaltem hic explico, & effectum illarum, quem per Magicam præſtant, paulo altius trutino.

Imagines quomodo Deus prohibuerit.

Imagines cur in templo ferendæ.

Imaginum vtilitas.

Viſa auditis tenaciora.

Cap. II.

Cherubim quid.

IAm oculos veſtros conuertite ad Cherubim binos, quos per Moyſen fieri & in templi altare collocari Deus iuſſit, addita promiſſione,

quod ibi habitare, & per illos respõsa dare velit. Interim vt illis seruiatur, aut vt inuocentur adorenturve, non mandauit. Mandatum ergo hoc capessens Aaron Cherubim illos in fide fabrefecit: factumque est, quod Deus promisit. Aspicite etiam serpentem æneum Moysis, quem in deserto erexit. An non ille imago & magica prophetia fuit de Christo, qui instar serpentis illius in crucem erigendus sit, vt mundũ a peccati & diaboli morsib. sanaret? Quoniã ergo semel id factum est, poterit etiã fieri denuo, & per Magicam cum perfici, tum explicari. Per imagines nãque omnia possunt addisci, prophetari & prædici, præterita, præsentia & futura. Per imagines omnes artes docentur & explicantur, non secus ac per literas librorũ, veluti *Petrus de Abano* Magiam & Nigromantiam suam per figuras & imagines descriptam Paduæ post se reliquit. Verum tamen Magicæ arcanum is ignorauit. Zizania enim pro tritico habuit, & vtraq; simul enasci passus est. Huiusmodi autem imaginem & figurã quamlibet qui intelligere, explicareque velit, illum bonum Astronomum & Magum esse oportet. Ars enim imaginum ex Magica procedit. Nec admirandum hoc tantopere est, quod Chaldæi & Assyrii imagines fecerint, quæ se mouerint, locutæ sint, & signa fecerint. Nam illud per Nigromantiam potius & veneficia, quam per naturalem Magicæ artem perfecerunt. In hoc autẽ fœdi abusus sese reos fecerunt, quod rude vulgus ita infatuarint & fascinarint, vt ab ipso pro diis & opitulatoribus haberentur. Ea itaq; persuasione emanãte & sese diffundẽte, varia sacra instituta sunt, reliq. eo peruenit, vt passim oẽs illis sacrificarent, eos colerẽt, inuocarẽt & adorarent. Quo sacrilegio Deus ita ad irã cõmotus est, vt ingentib. & plurimis calamitatibus eos castigaret, & tandem radicitus extirparet. Et talia quidem non solum ante natum Christum, tempore regni Babylonici admissa sunt: sed etiam post natum ipsum saluatorem nostrum, nos Christiani quoque, ante non multos admodum annos, eadem designauimus. Et exempla nonnulla commemorare mihi admodum procliue foret, nisi auditu ea admodũ formidolosa essent. Vnum tamen reticere non possum de religiosa peregrinatione Ratisbonam ad *Speciosam Mariam* fieri solita, cuius sacerdotes idolo caput excauarant, & in vacuum illud oleum infuderant, quod postea sensim exstillans, lacrymantem diuam spectantibus repræsentabat. Hæc sacerdotes eius ita explicabant, quod nimirum magna hominum peccata ea deploraret. Fraus quidem ista nocens simul & nimis petulans erat, culinis tamen suffarciendis haud parum idonea. Quare idolum id non temere illis in magno pretio erat, &c.

Serpens a Mose erectus quid significarit.

Petrus de Abano, Magiam non recte percepit.

Chaldæi & Assyrii quales Magi.

Maria la speciosa Maria Ratisbonæ.

CAP.

Cap. III.

SEd vt porro etiam doceamus, quidnam per imagines & figuras secundum scientiam Magicam doceri, cognosci, & intelligi possit: animum quæso aduertite etiam ad sanctos prophetas, comprimis Esaiam & Ezechielem, & diuum Ioannem, quibus omnibus mysterium regni Dei per solas imagines & figuras, per insomnia vel in spiritu visas, reuelatum est. Aspicite quinetiam antiquas illas & admirabiles imagines figurasque Norinbergæ in quodam Carthusianorum cœnobio repertas, & videte, quam reconditas significationes ex Magica de vniuerso papatu contineant promantque. Illarum namque origo vere magica est. Et prophetia illa euentu suo non carebit. Sed de his libellum peculiarem condidi, cui conuenientem etiam Magicam interpretationem annexi. Sic etiam inspicite Hermetem, Geberum, & Philosophos alios plures. An non illi artem suam Alchimicam & Spagiricam maxima ex parte per imagines & figuras ex Magica depromserũt? Quæ omnia deinceps clarius explanabuntur. Et huiusmodi quidem imagines ac figuræ, antiquæque picturæ vel dum hodie multæ passim in diuersis locis reperiuntur. quarum tamen nullus respectus, nulla ratio habetur. Nec enim ad significationes ipsarum quisquam attendit, vt de intellectu vero hic sileam. Sine euidenti tamen caussa a priscis Magis minime assignatæ aut appictæ sunt. Et mos quidem, eiusmodi delineandi, priscis quam nobis, multo receptior fuit. Quod quidem ex eo patet, luculenter, quod vel dum hodie diuersis in locis multoties etiam non inquirentibus imagines & figuræ admodum stupendæ offerantur, nonnunquam in vetustis sacellis, interdum in sepulcris, in cauernis & cryptis, in rupibus & scopulis, in insulis, & locis aliis incultis & desertis, &c.

Prophetæ per imagines docti.

Figuræ Magicæ Norinbergæ inuentæ.

Figurarum ratio priscis, quam nobis, magis obseruata.

Vbicunque ergo locorum huiusmodi imagines & figuræ reperiuntur, eæ magni æstimandæ sunt. Non enim sine graui caussa assignatæ sunt, & plerunque abstrusa quædam notant. Conueniret itaque, Astronomos & Magos congregari, ac tales imagines figurasque examinando, probabile de ipsis iudicium facere, non quidem, vt plus inde artis addiscant, aut plus experientiæ colligant, sed vt sensum & prophetiam certius assequantur. Faceret enim id ad commodum & salutem totius alicuius imperii, aut huius vel illius Principis, Regis, ipsius Cæsaris, qui tempestiue per talia admoniti, non pauca, alias nocitura, declinare ita possent. Frequenter enim aut ciuitati alicui, aut regioni, aut regno, vel Principi,

Imaginum obseruatio magna necessaria.

regi, cæsarive huiusmodi imagines & figuræ multa minantur, quæ expressis alias verbis sibi dici non tolerarent. Quis enim prudens, id periculi subiret, licet Astronomiæ & Magiæ peritissimus, vt Principi alicui, aut Regi Cæsarive in os diceret, tibi hoc accidet, tu occideris, glande traiicieris, subditi tui te regno exuent & eiicient, in exsilium agent, subditi tui data fide violata & rebellione facta te repudiabunt, & domino alii iurabunt. Quis inquam aleam tanti periculi prudens subiret? Non ego certe, nisi aut capitis aut suspendii periculum subire mihi certa sententia ftaret Et licet quidem Physionomiæ ac Chiromantiæ Magiæque quis peritissimus sit, ac ex natiuitatis hora de mortis genere statuere certo possit: nulli tamen tutum fuerit, expressis verbis Principi, Regi aut Cæsari tale quid in os dicere, sed per imagines, figuras, similitudines, & ænigmata admonere eos oportet, vt hoc vel illud caueât. Si faciant, bene. Sin minus, & suum potius cerebrum obstinate sequi malint, malum sibi prædestinatum incurrant. Quo etiam fine talia hic indicare volui, vt Principibus vobis ac Monarchis admonitioni sint, vt Astronomi, Magis ac consiliis horum locum dare malitis deinceps, quam aut proprio vestro arbitrio, aut aulicis, quos alitis, aurem porrigatis. Hi enim vos non raro seducunt.

Apud principes veritas non est libera.

Cap. IV.

Porro autem hoc capite iam disserendum est de imaginibus & statuis, quæ a priscis pro numine habitæ, ac tanquam certi auxiliatores cultæ & inuocatæ fuerunt. Harum in honorem solemnia sacrificia, & religiosæ peregrinationes, ac pomposa Encænia instituta sunt. Itaque sciendum est, ex harum numero primum & præcipuum fuisse Beel, magnum illud & abominandum Idolum Babyloniæ, quod annorum 1500 decursu pro vero viuoq; Israelis Deo habitum, cultum & inuocatum fuit. Quo tempore occupatus admodum & supra modum seduclus fuit Diabolus, donec *Ninum*, seduceret, eumque doceret: artem, qua parentis Beeli imaginem fingeret, & columnæ imponeret, vt cultu diuino exciperetur. Potens enim ille per omnes terras dominus erat. Vnde persuasio illa Deitatis apud populum facilius locum inuenit, vt veneratione diuina ipsum quocunque modo prosequerentur. Multa namque miracula idolum operabatur, & instar viuentis alicuius, voces ac responsa dabat. Quæ tamen omnia per ipsum diabolus eloquebatur, & suis præstigiis ita populum dementabat. Et Ninus quidem per Magiam damnatam, non per naturalem talia confecit. Coniurationibus enim suis dæmonem quendam in Idolum abstruserat, qui miracula in ipsius corpore ederet, & quoties volebant sacerdotes, responsa quærētubus

Beel idolum, quamdiu cultum sit.

Ninus Beel statuit.

Ninus qua Magia Beel exstruxerit.

tibus daret. Hoc iam primum Numen, seu Idolum ac imago fuit, signa & miracula edens. Ab hoc postea multæ subinde imagines, vna post alteram, succedentibus seculis exortæ sunt. Eo namque peruentum erat moris & abusus, vt ob quamlibet singularem dotem, singularia numina statuerentur. Sic qui celebris, potens & versutus erat, dicebatur *Mercurius*. Deuotus, religiosus, pius & castus, dicebatur *Iupiter*. Victor & strenuus bellator, *Mars* Subdolus, inuidus & nocens, *Saturnus*. Insignis Musicus, amator & salax, *Venus*. Tyrannus *Nimroth* Versipellis & facundus, *Pallas*. Potator *Bacchus*. Vates *Apollo*. Venator, *Diana*. Diues, *Pluto*. Tales enim Numinum titulum illico adepti, diuinis honoribus excolebantur, iis Templa, Aræ & columnæ statuebantur. Adeoque ic factum est, vt cuilibet populo & negotiationi vel ordini suus peculiaris Deus præficeretur. Militum Deus *Mars* erat, Musicorum, Amatorum, Scortatorum *Venus*. Agricolarum & terram colentium *Saturnus*. Religiosorum, Sacerdotum & Leuitarum *Iupiter*. Artificum & Mechanicorum *Mercurius*. Nautarum & in aquis periclitantiū *Neptunus*. In igne periclitantium, & qui circa illum occupantur *Vulcanus*, &c. Inuentis primum & constitutis his dijs, sua deinceps etiam insignia & instrumēta, ex quibus, quidnam tractarent, aut de qua re inuocarentur, [illegible], appicta fuerunt. Ita Saturno data falx est: Marti gladius, thorax, lorica Idem etiam dabant *Nimrotho*. Veneri appingebant puerum Cupidinem cum arcu & telo. Bacchum coronabant pampinis, & manibus eius addebant poculum.

Varia numinum nomina, & insignia.

Qui quorū ordinum dij fuerint.

Præterea eo deuentum est, vt etiam cuilibet ciuitati regioniue Deus peculiaris assignaretur. Cum enim dissidijs populus scissus, in partes & sensa diuersa abiret: peculiarem sibi tutorem & patronum modo nō quælibet ciuitas, ne dicam regio constituerat. Sic Babyloniis pro Deo erat *Beel*: Ægyptiis *Isis* & *Osyris*: Africanis *Neptunus*: Mauris *Iuba*: Rhodiis & Messagethis *Sol*: Samio *Iuno*: Lemno *Vulcanus*: Papho *Venus*: Delpho *Apollo*: Romanis *Quirinus*: Athenæis *Minerua*: Carthaginēsibus *Socrates*. Sed quos Deos, quas imagines, finxerit sibi quælibet ætas & regio, sigillatim hic enumerare nihil attinet. Nec si velimus quidem, possumus. Ea autem superstitio & Idololatria vltra bis mille annos ante natiuitatem Christi durauerat, &c.

Qui quarū terrarum & populorum dij.

CAP. V.

HOc loco describendæ sunt etiam similitudines, imagines, figuræ & colores in cœlo conspici solitæ, quæ extra naturalem Astronomiam, quam præstantissimus Ptolomæus conscripsit, iudicari explicarique, omniumque tempestatum varietas ex illa non minus, [illegible]

Astronomia Magica Ptolomæi longe [illegible]

Astronomia Magica, Naturali longe expeditior.

imo multo rectius & expeditius, quam ex Astronomia Naturali deduci potest. Ipsius namq; Astronomia multa numeratione, ac accuratò studio laboreque indiget: quorum omnium compendium tamen gratius sit. Verum enim summumque Astronomiæ Arcanum ex ipsa Magica procedit, nec vllo calculo, scriptione aut lectione eget, ita promtum & facile, vt etiam a rusticis addisci possit.

Pro introitu breuem vobis explicationem, & exempla pauca inducemus, cum operosiore dilucidatione minime opus sit. Cœlum aspicite, vt nubes atra pluuiam indicet, & iris imbrem largum ac late diffusum. Aurora pluuiosam feram, rubor serotinus calidum & serenum diluculum portendit. Sic nullus in cœlo color apparet, qui non peculiarem Magicam interpretationem habeat.

Rubor matutinus & serotinus quid indicet.

Cœlum omnes in se colores habet.

Cœlum enim in se colores omnes continet, quorum nullus otiose apparet. Quoties namque nouus color: toties noua tempestatis mutatio. Qui autem, quidnam cuilibet colori cognatum sit, & quod eius indicium sit, scire quærit: eum peritum Magum & Spagyrum esse oportet. Alias ista scire impossibile erit. Et licet quidem colores quatuor capitales seu primarios, quatuor Elementis assignari solitos (Cæruleus enim est terræ, viridis aquæ, luteus aeris, ruber ignis) scieueris: præter illos tamen multi etiam alii sunt, varietate & permixtione diuersi adeo, vt satis commode distingui minime possint. Itaque magna diligentia opus est, vt discernatur, quinam elementares colores potiores sint. Pro his enim iudicium fieri debet.

Element. qui colores sint.

Obiici hic posset, *nigrum & candidum colorem, duos etiam primarios, ac ob id minime negligendos esse.* Sed respondeo, illos huc non facere. Non enim nisi secundum quatuor Elementares colores iudicium veri cœlestis præsagii fieri debet ac pronuntiari. Ad Spagyricam autem & Alchimiam color niger & albus referuntur, vt in qua quatuor etiam colores primarii enumerantur, scilicet Niger, albus, luteus, & ruber. Nigredo autem ceterorum duorum colorum radix & origo est. Quæuis enim materia nigra ad suum tempus reuerberari potest, vt etiam tres ceteri colores suo ordine & serie prodeant ac conspiciantur. Nigredinem enim sequitur candor, candorem flauedo, flauedinem rubedo. Res autem quælibet, per reuerberationem ad colorem quartum reducta, tinctum est sui generis seu naturæ. Sic nimirum herba, exacta hyeme circa vernondũ apparens, sed radice sua in terra adhuc condita latens, nigra, arida & informis est. Vbi aũt ab æstiuo calore, & feruore solis vegetatur, se...im incremento facto emergit, & per calorem solis reuerberatur, quatuor primarios colores successiue adipiscens. Rem planius ita habete. Pri-

Nigredo colorum aliorum radix.

Color vltimus, cuius libet rei tinctura.

te. Primo enaſcitur herba ex radice. Deinde ex herba flos. Tandem ex flore ſemen. Ea iam tinctura & Quinta Eſſentia herbæ eſt. Sine ſemine enim nihil creſcit, ſine ſemine nihil naſcitur, ſine ſemine nihil propagatur, adeoque in omnibus terræ fructibus ſemen eſt potiſſimum & nobiliſſimum, adeoque præ omnibus maxime æſtimandum.

Semen rei eſt præcipuum.

Eodem modo priſci quoque philoſophi ſeptem Metalla ſeptem planetis accommodarunt, ac in figuras, imagines & literas contulerunt. Sic Aurum eſt Solis, Argentum Lunæ, plumbum Saturni, Stannum Iouis, cuprum Veneris, hydrargyrum Mercurii, ferrum Martis: quæ ſecundum Magicam recte quidem ita diſpoſita ſunt. Vnde vel dum hodie etiam ita retinentur.

Septem metalla ſeptem Planetis aſſignata.

Sed vt ad colores explicandos pergamus, affirmo, omnes veros perfectoſque colores tantum ſex eſſe: nempe *Nigrum, Album, flauum, rubrum, viridem & cæruleum.* Quanquam ſint, qui pro numero planetarum ſeptem etiam recenſeant colores, quibus non refragor. Nam & in Magica cuilibet Planetæ & metallo color peculiaris aſſignatur, Saturno nempe, & plumbo Niger, Soli & auro luteus: Lunæ & argento cæſius. Mercurio & hydrargyro cyaneus: Veneri cuproque viridis: Marti & ferro, ruber: Ioui & ſtanno, candidus. In genere tamen ſi loqui velimus, cæſius verus & perfectus color non eſt, inſtar ceterorum. Sicenim nigrum candido, aut candidum cyaneo permiſceatur, Cæſius color prodit. Idem etiam de ceteris concurrentibus & permixtis coloribus iudicandum eſt, ſicut omnes mihi atteſtabuntur pictores, quod ex ſex hiſce coloribus vltra triginta parari poſſint, quorum tamen nullus alteri ſimilis ſit. Similiter & in Magica ſeptem Planetis ac metallis præter colores alia quoque aſſignantur, & illorum loco ponuntur, nimirum quæ arte Magica per imagines & figuras indicantur. Sic frequenter Rex aut Leo Planetam Solem aut metallum Aurum indicat. Regina aut gryps Planetam Lunam aut metallum Argentum notat. Angelus aut Serpens, vel Draco, planetam Mercurium aut argentum viuum deſignat. Miles aut gladius, Planetam Martem aut metallum ferrum innuit. Agricola cum falce aut vnco, aut priuatim per ſe falx & vncus Saturnum ſeu plumbum exhibet. Leuita, Sacerdos, Monoceros, Turtur, aut aliud huic ſimile animal caſtum, Iouem vel ſtannum arguit. Fœmina arcu & telo inſignis, aut infans arcum telumve geſtans, aut ex Muſica quædam alia pars, Venerem vel cuprum exhibet, &c.

Colores veri tantum ſex.

Cæſius color perfectus non eſt.

Rex aut Leo Magus Sol ac aurum eſt.

Sic porro, ſi ex Magica per imagines & figuras prophetia inten-

ditur ciuitati alicui, aut regioni, aut regno, &c. per animalia, insignia & colores, ciuitati illi, regioni veaut regno agnatos illas explicatur, non verbis expressis designatur. Quilibet ergo, qui interpretationem huiusmodi prophetiæ aggreditur, non saltem bonus esse debet Astronomus, verum etiam peritus Magus, probeque scire debet, quo insigni vel plantæ vel animalis vel coloris quæuis ciuitas, regio aut regnum vtatur. Res clara fiet exemplis. Aquila in Magica notat Cæsarem Romanum, aut Romanum Imperium. Tria Lilia vel tantum vnum indicat regnum Galliarum. Tres coronæ sibi inuicem impositæ, vel crux triplex Papam vel papatum significat. Corona vna, vnum regem aut regnum. Luna dimidiata Imperatorem Turcicum, aut eius imperium, & sic deinceps.

Aquila quid Magice notet, &c.

CAP. VI.

Ceterum hoc in capite deinceps etiam de Necromantia dicendum est, de iis nempe figuris, quæ a Cœlo & aere desuper in fructus, homines & pecora cadunt. Nam nec ista sine euidenti caussa & vaticinio fiunt, sed frequenter futuram aliquam ingentem mutationem denotãt. Exemplum exhibuere cruces seu asterisci delapsi, qui Necromãtici extiterunt. Vaticinati namque sunt de ingenti futura mutatione & dissidio in caussa religionis, insignemque cladem & persecutionem Christianorum & Ecclesiæ Christi annuntiarunt. Haud enim longe post Lutherus cum sua doctrina, erupit, sectamque vnam ex alia prætextu religionis eduxit seu peperit, quarum nedum finis est. Sectæ enim nouæ vel dum emergent in posterum, quouis opinionem suam aliis ceu meliorem & sanctiorem præferente. Et in religione seu Ecclesia pax & cõcordia nulla statuetur, vsque dum aureum & nouissimum tempus appellat. Eo facto dies domini non longe aberit. Hæc vero omnia cadẽtes cruces prophetarunt, sensu tamen Magico.

Cruces delapsæ quid Necromantice notarint.

CAP. VII.

Similiter etiam admirabiles figuræ & imagines multæ reperiuntur in scopulis & rupibus, ac illis præcipue locis, quo nullus facile hominum penetrat, quod tractus, & venæ per chiromantiam suam indicant. Itaque valde necessarium est, quemlibet circa metalla occupatum, bonum esse Chiromãticum, vt sciat laboris impendendi modum, & peruestigandi seu fodiendi locum. Tractus enim ac venæ interdum tam varie sese exhibent, & intorte, vt singulari studio ab hominibus exsculptæ videantur, quod tamen opus naturaliter ita ordinante Deo enatũ est, sua prophetia non carens peculiari. Clam enim indicatur id, quod

ibi

ibi latet, & reperiri potest. Quid autem quælibet huiusmodi figura & imago indicet, Magi & Chiromantici norunt, qui Chiromantiæ periti optime de illis iudicare queunt. Alias enim ista omnibus abscondita sunt. Sic etiam multi exiles lapilli in aquis & arena reperiuntur, veluti silices, & peculiares, vt vocant, *Gamehey*, figuris insolitis conspicui, quasi manu & opera hominum illæ cœlatæ & exsculptæ essent, omnes tamē prouidentia & consilio Dei enatæ. Lapides hi nunquam non admirandarū & insignium virtutum ac operationum exsistunt, quas Deus illis indidit. Vim autē ac efficaciam cuiuslibet lapidis, figura ipsius ac imago indicat. Illæ enim sunt ipsorum signata, ex quibus nosci debet, quam nam a cœlo influentiam, a Deo assignatam habeant. Id iam ars Magica docet. Lapides isti subtiles artifices & comprimis Astronomos compulerunt, vt rem profundius rimarentur & pensitarent. Cumque viderent, huiusmodi lapides ob figuras & imagines tantas virtutes & vires habere, illis similes alios lapides sumentes, influentiam suo arbitratu virtutibus illis correspondentem elegerunt, & imaginem cælare aut insculpere aggressi sunt. Examine autem instituto, labor eorum omnis irritus & frustraneus inuentus est. Hac ergo occasione rem adhuc penitius euoluentes, statuerunt, quandoquidem eiusmodi virtus ex cœlo promanet, & influentiæ cœlestes sint, ideo non quemlibet lapidem ad id facere, sed sumendos omnino esse lapides, qui iam ante virtutes cœlestes continerent. Animum ergo aduerterunt ad *Carniolos & Saphyros*, & sic rem seu artem (quod aiunt) acu tetigerunt. Necesse namque est, vt, si vis quædam cœlestisque operatio corpori alicui induci debeat, influentia quoque cœlestis, alteri similis, connata sit. In omnibus enim rebus fieri videmus, vt contrariæ res non facile vniantur. Et vt ex duro saxo vinum aut frumentum enasci non potest: ita nec hic, &c.

Gamehey quid.

CAP. VIII.

ITaque dicendum etiam deinceps est de *Figuris*, quæ per Chiromantiam cognosci & iudicari debent. Nam & hic magni momenti Chiromantia est. Sciendum autem est, Chiromantiam esse multiplicem, non vnam saltem illam, quæ ex manibus iudicat, quidnam homini impendeat, quidnam boni malive perpessurus sit. Nam & alia quædam Chiromantia est Herbarum, alia foliorum in arboribus, alia lignorum, alia saxorum & mineralium, alia regionum, viarum & fluuiorum. Chiromantia præterea alia etiam est, in Terræ motib. & aliis siccis feruidisq; æstatibus sese offerens per fissuras & hiatus telluris, qui sine insigni prophetia non accidunt. Hęc autem probe recteq; intelligi debent. Et Medici quidē est, herbas & folia ex sua Chiromantia cognoscere, ipsorũque

Chiromantia est multiplex.

vires ac operationes inde iudicare. Qui ligna tractant, vt tignarii, arcularii & similes, lignum ex sua Chiromantia cognoscere debent, ad quidnam id faciat & conducat. Sic etiam metallarius fodinas ex sua chiromantia æstimare debet, quænã in ipsis mineræ aut metalla quæri debeant, & quam profunde illa lateant. Ita & Cosmographus chiromantiam regionum, terrarum & fluminum: Geographus chiromantiam terræ & terræmotuum cognoscere debet. Sciendum namque est, chiromantiam esse initium Magicæ, nec quenquam perfecte Magiam discere posse, nisi chiromantiam prius cognouerit. Chiromantia enim est Magicæ A B C. Vt enim *(quod vocant)* Alphabetum prius discere oportet eum, qui scripturæ peritus esse volet: sic eadem & hic ratio est. Et chiromantia quidem facilis ac cognitu promta ars est: summe tamen gloriosa & vtilis, q̃ quilibet etiã rusticus, literarum imperitissimus addiscere potest, vel dum hodie in Ægypto admodum familiarem, & *Zigeunis* (quos vocant) valde vsitatam.

Chiromantia est initiũ Magiæ. Chiromantia est Magicæ Alphabetum.

Cap. IX.

QVoniam propositum mihi est hoc libello describere Magicas figuras, imagines & signa: conuenit sane, vt deinceps ea quoque commemorentur, quæ in herbis & radicibus ostenduntur, singulari Dei prouidentia ita constituta & ordinata. Itaque & hic diligentia opus est, vt secundum Magicã illa recte æstimentur, ac virtus eorum ac operatio probe iudicetur. Per chiromantiam .n. & physionomiam ac Magiã recta ac promte ex facie externa cuiuslibet herbæ aut radicis proprietas ac vis, ex suis nimirum signatis, specie, forma & colore æstimari potest, nec alia probatione aut longa experientia opus est. Deus enim in initio omnia diligenter distinxit, nec vnam omnibus formam indidit, sed peculiarem suam notam quibuslibet appendit, ex qua velut ex vngue Leo, aut Morio ex tintinnabulo (*vt prouerbio ferunt*) illa dignosci queat. Nam & in Magia tintinnabulum Morionem notat. Eadem ergo ratione & herbæ radicesque ex suis signis & tintinnabulis cognosci debent. Signa vero, Exempli gratia, talia sunt. Radicem aspicite satyrionis: an ea non pudendi virilis formam habet? Omnino. Per Magicam ergo inuenta Magice indicat, facere se ad recuperandam amissam virilitatem, & suscitandam libidinem. Sic an non Cardui folia acus more pungunt? Ex hoc signo per Magicam iudicatum & inuentum est, herbam nullam ad punctiones internas conuenientiorem esse. Sic victorialis (*est allium anguinum*) radix filamentis crebris ita intorta & intricata est, vt loricæ speciem extrinsecus exhibeat. Ex quo signo Magico creditum

Dei prouidentia omnia distinxit.

Satyrii visus.

Victorialis herba vic.

dictum est, eam aduersus arma non secus ac loricam munire, ac gestantes tutos præstare. Eodem modo & radix Syderica singulis in foliis imaginem seu figuram serpentis exhibet: vnde ex Magica patet, eam aduersus omnia venena facere. Similiter & cichorium peculiarem sibi congenitam influentiam a Sole habet, quod ex floribus eius colligi potest, qui ad Solem continenter sese conuertunt, quamdiu ille nostro in hemisphærio oberrat. Vbi Sol occidit, virtutis non admodum magnæ est. Quam vero esse caussam putas, quod radix eius post septennium in speciem auis conuertatur, & quidnam de hoc Magica iudicat? Si nosti, tace, nec verbum vllum illusoribus de re ista pande. Si non nosti, discere, perge, nec discere, probrosum iudica. Sic enim fiet, vt fama per omnem terram de te sonet, quæ nullo apud posteros seculo obliterabitur. Posset hoc loco etiam a nonnullis quæri, cur Mandragoræ radix; speciem vultumque, manus ac pedes hominis ostendat. Nam non sine insigni caussa talia a Deo ita facta esse, credibile est. His respondeo, falsum esse, quod Mandragoræ radix humanam formam habeat, sed fraus & dolus in ea committitur a circumforaneis, qui hominibus suis imposturis etiam in aliis similiter fucum faciunt. Talem enim faciem radix non exhibet, nisi ab impostoribus ita cæletur & formetur. Nec enim vel a Deo vel a natura talis illa formata est. Otiosum ergo fuerit, de ea pluribus differere.

Syderica facultas.

Cichorii proprietas.

Mandragora radix an hominem præfert.

Huiusmodi herbarum & radicum multo plures hic enumerari possent, nisi de illis alio quoque loco dissereretur. Pauca saltem exempla pro introitu percensere volui, vt sciretur, quousque imagines & figuræ in sua linea extenderentur.

Cap. X.

CVm ergo, *vt dictum est*, figuræ & imagines longe lateque pateant, nec quicquam necessarii omitti debeat: sciendum est, illas etiam ad characteres pertinere. Nam & characterum origo ex Magia est, qui imaginibus non sunt dissimiles. Per characteres enim multa indicari & perfici possunt tanquam per efficax verbum aut nomen, & tamē characteres nec verba sunt, nec nomina. His tamen quadantenus conueniunt. Sunt enim verborum imagines & figuræ. Quibus si accedant verba, quæ significantur per Magiam, eo illa efficaciora fiunt, & virtutibus suis coaugentur vel multiplicantur.

Characterum origo Magia est.

Hoc loco iusta a nobis querela mouetur, quod profugi & fanatici nebulones, quos olim scholares erraticos vocarunt, characteres & verba tantopere in contemtum redegerunt suis mendaciis & impostu-

Scholastici errabundi.

ris, & characteres nouos, noua nomina impostorie commenti sint. Hi enim rudioribus & simplicioribus persuaserunt, vt crederent, Album esse Nigrum, *Quinq; esse paria*, sicuti prouerbio iactari solet. Nebulones isti characteres & verba papyro vel pergameno inscripta porrexerunt aduersus hunc aut illum morbum, aduersus diabolum & spiritus malignos, aduersus veneficium, & incantationem, aduersus spectra, aduersus suffocationem, aduersus exustionem, aduersus hostes & arma, &c. si nimirum gestentur. Si in domo suspendantur aut asseruentur, illam neque igne conflagrare, neque grandine aut fulmine verberari posse creditum est. Etsi vero concedam, characteribus hanc vim & facultatem insitam esse: certum tamen est, nō falsis sed veris vim illam competere. Exemplum notum est de characteribus planetarum. Qui si legitime cōficiantur, in influentia idonea, iam notum est, quid operentur. Character nimirū Solis extollit hominē ad honores & opes. Character Martis victoriam impertit aduersus hostes. Character Veneris facit gratiosos apud homines, ne facile petitionis quid illis denegetur. Character Iouis facit deuotos religiosos, castosque. Character Mercurii facit industrios, ingeniosos, sapientes, agiles & expeditos ad omnia, &c. Similiter & characteres isti vim habent nonnullos morbos expellendi, & ab illis præseruandi eos, qui illos vel gestant vel portant. Eodem modo & duodecim signorum cœli imagines & figuræ admirandæ operationis sunt, si bona influentia existente, hoc est, si Sole & Luna iunctim currentibus parentur, de quibus hic plura dicere non attinet, cum iam dicta sapientibus sufficiant, &c.

Characteres planetarum diuersi diuersæ operationis.

CAP. XI.

Virgilius Magus, &c.

ANimum autem attendite ad Virgilium Philosophum admirandū, qui per imagines miracula operatus est, nec hic dicenda, nec aliis credibilia, quibus similia nullus ante ipsum alius perfecit. Ars tamen illius potius Nigromantica quam Magica fuit. Duobus enim modis, nimirum per Nigromantiam & Magiam fieri possunt imagines, variis viribus insignes, & cum loquentes, tum sese mouentes. Et frequentiores sunt illæ, quæ per veneficium & Nigromantiam parantur, quā quæ per Magiam naturalem conficiuntur. Illa tamen & cum Deo pugnat, & ipsi naturæ lumini aduersatur. Virgilius enim & ipsius asseclæ per magnas & potentes coniurationes talia perfecerunt, diabolosque ac malignos spiritus in imagines compulerunt, qui postea ex imaginibus signa ediderunt, & hominibus responsa dederunt. Hos nos non imitari, sed exemplum ipsorum veluti ipsum cacodæmonem fugientes, longius non progredi debemus, quam quousq; Fides & Imaginatio ducit. Nullum.n.

Nigromantia, vera Magia frequentior.

Chri-

Christianum fines fidei & imaginationis transgredi decet. Et contra fidem nemo etiam tuto pugnare potest. Pugnare autem contra fidem hoc est, si quis per vim, vt per admirationem & abusum nominis diuini perficere conatur illa, quæ per solam præstari fidem possunt ac debent. Semel enim hoc dicendum est, nos per solam fidem & efficacem imaginationem cuiuslibet hominis spiritum in imaginem aliquam cogere seu coercere posse. Sed & hoc fieri potest, vt per solam fidem fortemq; imaginationem, etiam sine imagine & figura, vocem & responsum ex aere, quoties quidem poscimus, eliciamus. Nec vlla opus est coniuratione, sicut bardi Nigromantici & coniuratores aiunt, necesse esse, vt, si spiritum aut ex aere vocem elicere cupiamus, violentis coniurationib. nos ad quatuor mundi cardines conuertamus, & clara voce personemus, ceremonias requisitas addamus, circulos faciamus seu describamus, fumos incendamus, ieiunemus, & puras religiosasq; vestes Salomonis, aut ipsius sigilla adhibeamus. Hæc enim omnia meræ ineptiæ & seductiones diabolorum sunt, a fanatico quodam, Sathana ipso peiore, confictæ & excogitatæ, aut in Synagoga illa, cui præceptor Diabolus præfectus est, traditæ. Studiose ergo sibi caueant, quicunq; Christo nomen dederunt, aut Dei amore flagrant, aut aliquo animæ & beatitudinis æternæ studio tenentur, aut noscendi luminis Naturæ desiderio æstuant, vt huiusmodi pestes fugiant, & præuaricatores illos euitent, qui aut ab ipso Diabolo, aut certe illius discipulis adeo seducti sunt. Quicquid enim illi cum vitæ & animæ periculo, magnis etiam impensis laboribus præstant, idem nos quoque, ipsis tamen multo rectius, per solam fidem & imaginationem nostram perficere possumus. Per illam namque ascendentes ad nostrum lubitum cogere possumus, vt, quoties volumus, dicto modo nobis responsa dent.

Fides, meta Christianorum.

Fidei quanta vis.

Nigromanticorum inertiæ ridentur.

Quo vero pacto vocem aut responsum ad nostra interrogata elicere possimus, ex hoc intelligi exemplo potest. Pone, me alicui dicere, vt ad hunc vel illum locum abeat sub noctem, stetque sub cœlo & diligẽter auscultet. Futurum namque esse, vt, si hora hæc vel illa sonet, vox quædam ex aere audiatur, quæ dicat & respondeat, quæcunque perantur. Fides illa iam firmet verba mea: abeat ille, auscultatum vocem. Cuius fides & imaginatio si ita sit fortis, vt nihil quicquam aliud cogitare possit, quam horam venturam, quam assidue animo suo verset: iam nullo dubio is audiet vocem, humanæ quidem similem, sed hominem tamen nullum præsentantem. Ceterum voces huiusmodi non semper ab ascendentibus promuntur, sed multoties etiam ab An-

gelis & officiosis spiritibus eduntur, de quibus Epistola ad Hebræos inquit, *quod ex iussu diuino fiant.*

CAP. XII.

Homunculi cur accantur.

PErgendum nunc est ad practicam, qua nimirum specie modoque Homunculi & Imagines, in quibus occulta quædam humanitas aut spiritualis natura lateat, effingantur. Huiusmodi quidem imagines ideo *Homunculi* appellantur, quia speciem & omnia membra humana habere debent, non quidem eadem cum homine magnitudine, sed quantitate debita & idonea. In his operationes ac vires omnes & voluntates hominum perficiuntur. Et sciendum est, homunculos & imagines fieri posse ad conciliandum hominibus sanitatem, amorem, gratiam, fauorem; item ad homines extollendos, liberandos, ex peregrinis locis adducendos, ab armis, ab hostibus visibilibus & inuisibilibus, ab incantatione, & a morbis grauioribus, & similibus malis aliis vindicandos & liberandos. Sic vicissim imagines fieri possunt ad homines infirmandos, ad suscitandam simultatem, inuidiam, odium, ad exigendos homines, ad ciendam infelicitatem, & propositum impediendum. Hi autem homunculi & imagines fieri debent pro influentia, & natura interna hominis. Influentias eiusmodi procedere oportet ex interno homine seu natura ad naturam externam, hoc est, ex homine in homunculum. Nam & Homo in se continet Astra cœlumque, non minus ac firmamentum superius. Astra ea abscondita latent in mente, hoc est, in hominis animo. Tanti enim momenti animus est humanus, vt a nemine is satis explicari possit. Et veluti Deus ipse, & Materia prima, ac cœlum, hæc inquam tria æterna & incorruptibilia sunt: ita animus quoque hominis. Homo ergo beatus fit per animum, hoc est, viuit æterne, nec vnquam moritur, non magis ac *Enoch* & *Elias*, qui ipsi quoque animum suum recte cognouerunt. Quod si nos quoque homines animum nostrum recte cognosceremus, nihil vtique nobis in hac terra impossibile esset. Quomodo vero ille, si in exaltatione sua est, recte cognosci possit: sciendum est, ipsum (animum hominis) in seipso submersum & suffocatum esse, hoc est, hominem videntibus oculis esse cæcum, & auribus audientibus esse surdum, nares eius nihil odorari, manus nihil tangere, corpus nihil sentire, &c. Hoc ita intelligi debet. Videt quidem homo, sed quid videat, nescit: audit, sed sermonem non intelligit, seu, sonum cuiuslibet rei intelligit quidem, sed quid sit, non intelligit. Sic etiam gustat: sed quid gustet, nescit. Tangit, sed quid tangat, ignorat. In illis enim, quæ in animo ipsius iacent, videndo sese inaniter fatigat, sicut

Imaginum mira varietas.

Homo intra se cœlum habet.

Animi humani quanta dignitas. Animus hominis æternus.

ficut fimia in fpeculo, aut infans ftultusve in pictura. Homo namque qui ꝑfundis fuis cogitationib. in animo quafi fubmerfus eft, is fimilis eft illi, qui quinque fenfus amifit, & ꝑ ftultiffimo in mundo habetur, at apud Deū vir fapientiffimus eft, vt cui Deus omnia fecreta fua oftendat, & abdita quæuis, plus quam ceteris mūdi fapientibus omnib. commonftret.

Sciendum itaque eft, perfectam imaginationem, quæ ex Aftris nafcitur, oriri ex animo, in quo Aftra omnia condita latent. Et animus, fidefque ac imaginatio tria diftincta funt nominibus, vim tamen & robur idem habent. Vnum enim ex altero nafcitur. Nec alii comparari poffunt vlli, quam (liceat ita loqui) *Trinitato Deo*. Per animum enim penetramus ad Deum: per fidem amplectimur Chriftum: per imaginationem accipimus fpiritum fanctum. Tribus ergo his, veluti Trinitato Deo, nihil impoffibile eft.

Animus, fides, & imaginatio, vt conueniant. Trinitatus Deus.

Dum ergo in mundo hoc per animum noftrum penetramus ad Deum, perque fidem ad Chriftum, ac per imaginationem fpiritum fanctum accipimus: Hoc modo Apoftolis fimiles fimus, nec mortem, nec carceres, nec cruciatus, nec paupertatem, nec laborem, nec famem, nec aliud quicquam metuentes. Qu netiam poffumus eiicere dæmonia, infirmos fanare, mortuos refufcitare, tranfponere montes, ficut de Trinitato Deo fcribitur. Exemplum habemus in fpeculatione. Videmus enim, quendam, qui fpeculatur, & res, quas fpeculatur, intelligit, fi non definat, fed follicite rem curæ cordique habeat, per fpeculationem talem practicam inuenire. Nemo enim ad practicam peruenire poteft, nifi per Theoricam & fpeculationem, qua omnia prius exacta effe decet. Nam opificia omnia, omnes artes, originem fuam habent ex fpeculatione & theorica. Et fcire conuenit, noctu femper, qua corporea omnia pacata funt & quiefcunt, fpeculationem, cogitationem & imaginationem omnium maxime commodam effe, in locis cōprimis abftrufis & folitariis, vbi nullum ab hominibus obtrudi impedimentum poteft. Adde, & corpore ieiuno exfiftente.

Speculationu vis quāta.

Speculatio, quando sit vbi commodissima.

Sed vt ad homufculos reuertamur, practicāq; noftram quā breuiffime tradamus: fciendum eft in cōi, fundamentum, ac fcientiam oēm in trib. homunculis & imaginib. fitam effe, in quib. & per quas operationes vniuerfæ perficiantur. Non enim nifi tribus modis homunculi omnes confiunt. Vnus & primus, cum omnibus membris, quæ homo alias habet. Alter cum eodem quidem corpore, fed cum tribus capitibus & tribus vultibus Tertius, cum quatuor capitibus, & quatuor vultibus, quatuor mundi angulos refpicientib. Sed & ex triplici materia Homunculi omnes conficiuntur, vt ex *terra, cera & metallo*, non item ex re alia.

Homunculi tres tantum funt.

Homunculi imprecatorij qua ...

Homunculorum processus ita se habet. Si per illos hominem quẽdam a morbo liberare velis, & sanare, opus est, vt imaginem eius illinas & inungas, &c. aut aliud quid faciendum facias. Si amorem, fauorem & gratiam conciliare vis, homunculos geminos facies, quorum alter alteri ... num porrigat, amplexetur, osculetur, & similia alia faciat amoris officia. Si absentem ex locis dissitis domum pertrahere velis, vt quotidie tot milliaria conficiat: totidem etiam milliaria conficiet imago eius in rota, procedens ex eo loco, ex quo homo ipse iter facere debet. Sic si tutus ab hostium armis esse cupias, imaginem tuam ex ferro vel chalybe parabis, & velut incudem indurabis. Si hostem ligaturus es, liga eius imaginem. Hæc tibi iam exempla sufficiant, ex quibus plura ipse depromere poteris. Quantum autem ad Homunculos, & imagines, quas Sagæ & incantatores faciũt, vt pmissu Dei pecudes, regiones & homines perdant, de illis propter ingentia consecutura mala hic dicendum nihil est.

Cap. XIII.

Gamehey quid.

TRadendum hic nonnihil est etiam de *Gamehey*, quæ lapides sunt, in quibus variæ imagines & figuræ hominum animaliumve cælantur & finguntur pro singularibus idoneis influentiis, non secundum cursum cœli aut vsum Astronomicum. Influentiæ eæ & constellationes, non semper, quoties libitum est, haberi possunt. Itaque alia via eæ impetrandæ sunt. Et scire hic conuenit, influentias non tantum ab Astris superioribus cœlove descendere, sed etiam ex hominibus, ex crystallo, ex speculo chalybis læuigato, ex speculo ignis. Nam qua ratione homo imaginem cum internis suis occultis Astris constellare potest: Sic constellari etiam potest quodcunque speculum, & in id influentia quædam ab Astris superioribus compelli seu imprimi, quæ continenter postea inhæreat, & quoties volumus, aut quoties Sol lucet, inde deduci possit, vt secundum illam *Gamehey* nostrum constellemus, eamque influentiam ingeramus. Hoc autem modo Crystallos, specula chalybis, &c. cõstellabis, & septem planetarum influentiam indes. In influentia Veneris fac in Crystallium & chalybeatum speculum, &c. incidi Planetam, nomen & characterem Veneris cum stella, in Crystalli nempe locum posteriorem, sed tamen in metalli locum politũ. Sic influentiam habebis. Hinc porro si influentiam in Gamehey cogere velis, sume Carniolum vel Sapphyrum, & in ipsum cura incidi imaginem figuramve, quam velis, quæque viribus & potentiæ Veneris Planetæ conueniat, nempe ad amorem, ad amicitiam, ad fauorem & gratiam, ad doctrinam & profectum in Musica. Incisio autem figuræ in lapidem, aduersus

Gamehey constellandi ratio.

ſus ſplendorem Solis fieri debet, ita vt Sol per Cryſtallinum ſpeculum transluceat in lapidem, ac radii quoque & reflexus ſplendoris Solis perpetuo in lapidem impingant. Et his iam dictis libellum de imaginibus concluſum volumus.

PHILOSOPHIAE THEOPHRASTI PARACELSI

TRACTATVS I.

De diſcrimine temporum, & qui ſecundum hæc vires omnes, & omnes impotentiæ mutentur.

DE diſcrimine temporum & mutatione potentiarum ſeu impotentiarum tradituri, ſcire comprimis debemus, tempora anni diuerſa eſſe, & pro tempore vires omnes mutari, & aut augeſcere aut minui more Lunæ, atque rotæ inſtar circumuolui, ita vt hoc iam ſuperet, iam inferius depreſſum ſit. Et ſicut inquies horologii nunquam quieſcit, ſed indeſinenter huc illucque nutat; ita ſtellæ quoque ac ſigna firmamenti ſingulis horis mutantur. Aliter enim ſe ver habet, aliter Autumnus, aliter Hyems, &c. Sic etiam ex menſibus alius eſt *Ianuarius*, alius *Februarius*, alius *Martius*, *Maius* &c. Eidem ratio eſt etiam noctis & diei. Aliud enim eſt tempus matutinum, aliud meridianum, aliud veſpertinum, aliud concubium. Semper enim vnum ab altero diuerſum eſt, & vel melius vel peius. De Luna idem verum eſt. Aliud enim eſt nouilunium, alia prima Quarta, aliud nouilunium, alia Quarta vltima, &c. pro quibus vires omnes mutantur. Exemplum dabit primo Hyems, quæ niuem & glaciem importat, non item ver. Hoc enim, id quod Hyems inuexit, deſtruit & conſumit. Ver ergo niuem & glaciem liquat; qua cauſſa terram vdam, mollem & raram facit. Idem non facit æſtas, ſed valde exſiccat. Ita & autumnus peculiaris efficaciæ eſt. Quibus cum cõtradicere nemo poſſit, patet vtique hinc, non omni promiſcue tempore bonum eſſe, lutum aut argillam effodere, ligna cædere, herbas colligere, fructus carpere, radices effodere, Balſama & Gummi colligere. Debent enim omnia fieri in tempore Balſameo, ſecundum menſes, Lunam & ſigna, & peculiaria diei tempora.

Tempus cauſſa mutationis virium.

Quodnam autem ſit verum Balſameum tempus, in quo vires aſſeruentur, non ſecus ac a mumia arcetur putredo: ſciendum eſt, ex quatuor anni temporibus Autumnum omnium eſſe optimum: Ex menſib. vero Septembrem ac Octobrem: Ex Lunæ facie, ipſum decrementum, ma-

Tempus Balſameum verum quod ſit.

ximequod tribus vltimis diebus finitur, mane nimirum, sub diei auspicium. Sicut enim homo diei decursu laborat, eoque labore confecto lassus & eneruis nocturna quiete sese reficit & instaurat vires: Sic etiam fructus omnes & nascentia terræ, radices, herbæ,&c. Cum sole enim operantur & laborant omnes fructus ex terra enati, & cum Luna iterum quiescunt & dormiunt. Et sicut homo a quiete & somno sanissimus, robustissimusque est: sic & fructus omnes post mediam noctem, non ante illam vel post diem medium, efficacissimi putandi sunt. Exemplum enim euidens est in fructibus. Qui si Balsameo tempore carpantur aut præcidantur, ceteris multo durabiliores exsistunt. Et quilibet fructus post mediam noctem vel ante Solis ortum decerptus longissime durat. Idem etiam verum est de signis terrenis, vt tauro, capricorno & virgine, sicut etiam de Lunæ dictum est decremento. His enim temporibus nulla luxuries aut superflua humiditas, quæ putredinis & viriũ destructionis caussa esse possit, abundat. Hoc per experientiam norunt agricolæ. Tu vt idem verum esse comprobes, ita cura. De arbore quadam, in terra adhuc defixa, Balsameo, vt dictum est, tempore ramum præcide. Postea tempore contrario, signis vel ventosis vel humidis exsistentibus, vt *Geminis, Libra, Aquario, Cancro, Scorpione vel Pisce*, vel etiam plenilunio nouiluniove lucente, vel lumine eius augescente, aut a meridie, aut post solis occasum, præcide ab arbore eadem lignum, eiusdem cum priore magnitudinis. Ea ligna si trutines imposita libræ, deprehendes vtique, lignum primum, tempore Balsameo cæsum, altero multo læuius & aridius esse. Idem de lignis omnibus verum est. Quodlibet enim lignum Balsameo tempore, vt diximus, cæsum, si exstruendis ædificiis, aut parandis rebus aliis adhibeatur, nec igni simpliciter destinetur, ab insectis & vermibus tutum est, nec facile putrescit, & omnium longissime durat. Idem similiter iudicandum de luto, argilla & terra effodienda. Lutum enim balsameo tempore erutum, igni quam maxime idoneum est. Et quæcunque instrumenta vasaque, vt sartagines ac ollæ ex luto tali conficiuntur, omnium solidissime in igne durant. Hoc etiam in ceteris rebus prædicto modo valet.

Herbæ & fructus quo tempore efficacissimæ.

Lignum unum alio cur grauius, &c.

Lutum quãdo effodiendum.

TRA-

TRACTATVS II.

De generatione & conseruatione quatuor elementarium corporum.

EX terra corpora omnia nascuntur. Terra namque mater est rerum corporalium omnium. Primus enim homo ex terra factus est, & post ipsum homines omnes de terra sunt, & a terra omnes sustentantur, hoc est, viuunt ex corporalibus & substantialibus cibis & potibus, qui & ipsi ex terra oriuntur aut nascuntur. Sic quod ex & de cœlo est, de cœlo sustentari debet, non de terra. Ita etiam, quicquid in aquis natum est, & in aquis vitæ primordium accepit, ab aquis etiam sustentatur, & in aquis viuit, moriturque, extra aquas, sicut euenire videmus piscibus. Sic etiam quicquid aer gignit, & ex aere est, viuitque, vel oritur, vt *Tereniabin, Nostoch, Manna* & *Melisa, &c.* id etiam in sese virtutes cœlicas & aerias continet, & a cœlo vel aere sustentatur, veluti aues, quæ in aere librantur, & inde viuunt. In aqua enim aut aere volare non possunt, sic nec infra terram. Sic, quicquid terra gignit, quicquid ex terra est proditve, ex terra etiam sustentari debet, vt sunt omnes vermes & reptilia, & herbæ, radices, denique quicquid ex terra nascitur. Huius rei documentum capessere possumus ex herbis & radicibus, quæ, si ex terra matre euellantur, exarescunt, & humidum geniale perdunt, ex quo alias commode viuerent & vigerent. Pariformiter etiam, quicquid ex igne prodit, aut gignitur, & ignis naturam habet, vt *Salamandra* & *Phœnix*; ex igne etiam sui conseruationem quærit, & Phœnix prouectiore ætate ex igne iuuenescit. Pro explicatione horum sciendum est, quamlibet infantem de sua matre gaudere, adeoque proprie matri, quam alienæ gratiorem esse. Hoc intellectu Matres quatuor sunt, rerum corporalium genitrices, vnus tamen saltem pater, cœlum. Hic simul tenendum est, quod vnicuilibet corporali materiæ, quæ sua matre orbata est, præsentanea Mors adsit, & ea fiat Mumia. Quicquid enim vitam suam perdit, est Mumia. Exemplum prodemus de piscibus, qui nec in aere, nec in terra, nec in igne viuere possunt. Nec enim pennas habent, nec al ; ideo volare non possunt, nec in aere victum quærere. Sed nec p des habent, nec insectorum naturam participant. Ideo nec c ere, nec intra terrā proreptare queunt. Præterea nec Salamandræ cutē, ac coriū habent, v ab igne non cōburi aut cōsumi possint. Præterea nec ex cinere suo reiuuenescere, ac formam nouam induere possunt vt Phœnix Ideo ignis ipsorum contrarium & Mors est. Idem etiam de mentis ceteris iudicandum est. Et ex quatuor

Terra mater est rerum omnium corporum.

Simile a simili conseruatur.

Tereniabin, Nostoch, &c.

Phœnix in igne repuerascit.

Elementa rerum sunt matres, cœlum pater.

Mumia quid.

Aer Elementorum primarium.

Elementis aer primarius eſt. Fuit enim prior reliquis, & ceteris vitam impertit Elementis, ac in reliquis tribus reconditus eſt. Veritas huius rei patet expreſſe in igne, qui ſine aere, qui ignis vis ſumma eſt, ardere non poteſt. Quo enim aer vel ventus ignem vberius afflat, eo fortius & potentius ille exardeſcit. Et ſicut aer aut ventus in igne calefacit, ita extra ignem refrigerat.

Sine aere omnia ſtrangulantur.

Sed & ipſe ignis vita eſt. Sicut enim ignis ſine aere ſuffocatur: Ita etiam homo & creaturæ viuentes vniuerſæ, quæ aere priuantur, ſeu inſpirare & exſpirare non poſſunt, ſtrangulari ſolent. Sic ergo nihil ſine aere viuere poteſt: & quicquid aerem habet, habet etiam vitam. Nam qua ratione homo aere ſuo, hoc eſt, halitu facem ſeu lumen exſtinguere poteſt: ita hominis inſtar etiam ignis, etiam aqua, etiam terra. Nam & hæc abſconditum in ſe aerem habent aut halitum, quod oculorum fides probat. Quod ſi enim ardentem facem ardenti igni obtendas, exſtinguetur. Similiter etiam ſi fluenti aquæ lumen ardens obtineas, exſtinguetur. Eodem modo idem facit etiam recens effoſſa terra. Horum tamen omnium halitus non extenditur eo, quo hominis Huius enim halitus eſt ſpiritus. Hunc is ſpiritum Magica ratione vltra centum milliatia amandare poteſt, vt omnia perficiat illa, quæ perficere & expedire poteſt homo. Et nuncius huiuſmodi pergit eadem celeritate, qua ventus perflat ab vno loco in alium, aut telum mittitur ab arcu, aut glans volat e tormento. Sed de his alio loco copioſius docebitur.

Halitus hominis eſt etiam ſpiritus.

De Carne & Mumia.

Caro quam multiplex.

VT de carne etiam diſſeramus, ſciendum eſt, eam eſſe multiplicem. Eſt enim caro terræ, caro aeris, caro aquæ, & caro ignis. Et tamen carnes omnes ſunt, licet naturis inter ſeſe differentes, cum vna alia ſalubrior, digeſtibilior & melior ſit. *Caro terræ*, ſeu terræ aſſignari ſolita, eſt caro vulgaris domeſticorum animalium, boum, vaccarum, vitulorum, ouium, porcorum, &c. Caro aquæ, eſt caro piſcium, cancrorum, ranarum, limacum, &c. *Caro aeris*, eſt caro auium, & earum omnium, quæ pennas & alas habent. *Caro ignis* eſt caro ea omnis, quæ multa coctione & igne opus habet, vt eſt omnis caro ferina. Et veluti aer Elementum præcipuum eſt, ſine quo nemo viuere poteſt: ita caro etiam ipſius omnium eſt ſaluberrima ex carnibus Elementaribus omnibus. Et ſicut Aqua cibus non eſt, ſed potus; ita ipſius caro ad carnes ceteras quoque ceu potus ſeſe habet. Et tamẽ caro eſt. Qui ergo ex voto a carne abſtinet, is nec piſces, nec cancros, nec cochleas, &c. eſitare debet, veluti

Caro terræ, aeris &c. quid.

Apo-

Apostolus Paulus in epistola ad Corinthios carnes varias recenset, & ad carnes, etiam pisces accenset. Est tamen illa caro fatua. Non enim admodum nutrit, & in aquam iterum ab homine conuertitur. *Caro terræ* est medii ordinis. Et sicut a natura illa ceteris duabus validior & fortior est: ita roborat etiam corpus hominis, & cibus est admodum alimentosus, firmans firmum, & infirmans infirmum. Ignis autem caro naturæ nimis duræ est. Et sicut feræ formidabiles sunt: ita etiam ipsarum euitari caro debet. Sicut enim longa foris ad ignem coctione & elixatione opus habet: ita etiam intus in stomacho, hominis non nisi forti calore subigitur ab homine robusto & laborioso.

Caro piscium fatua.

Caro ferina noxia.

Iam sicut multiplex caro est: ita multiplex etiam est *Mumia*. Est enim alia *Mumia terræ*, alia *Aeris*, alia *Aquæ*, alia *Ignis*. Mumia terræ est, quæ super vel in terra mumia fit, h. e. corpus hominis, vitam suam in terra deponentis vi morbi aut ægritudinis naturalis. Mumia hæc nauci est, nec vsum præstat alium, quam vt recta defodiatur, & cibus vermib. offeratur. Sed nec Balsamo condita corpora hominum mumia vera sunt: sed mumia genuina efficacissima est *Corpus hominis*, qui nō naturali violenta sed morte obiit, sano corpore, sine morbis, sine dolore &c. Ea mumia summe laudanda, & hic merito describenda est. Omnia nimirū animalia & pecora, pro cibo à Deo nobis data, mactari debent, cum sana sunt. Nam si iugulentur & edantur morbida, insalubria fiunt, & multos morbos ingenerant: Cadauera namque sunt putrida, corpori alendo inidonea. Quod si hæc ratio morbidorum pecorum est, si mactentur: quænam conditio fuerit mortuorum, si edantur? Hinc enim non morbos tantū, sed & mortem enasci par est.

Mumia est quadruplex & quidquaeque sit.

Mumia quæ vera sit.

Eadem ratio illius quoq; Mumiæ est, quæ caro est hominis vi & occasione alicuius morbi, naturali morte confecti. Ab huiusmodi namq; homine vires omines recedunt, sanguis diffluit, corpus ēt dum viuens semiputridum est, spiritus corporis languent, stomachus non coquit, homo colore & vigore natiuo exsuitur, balsamus corporis emigrat sicut ex herba, ex terra sua euulsa. Signa huiusmodi omnia apparent apud hominē morientem. Talis ergo Mumia magni æstimanda minime est. Sed vt de tribus ceteris loquamur, scire cōuenit, præcipuam maxime laudandam esse *Mumiam aeream*, h. e. corpus id, quod in aere mumia factum est, nimitū eius hominis, qui aut suspensus, aut palo traiectus, aut rota confractus est. Talis enim in aere moritur, & in aere sepelitur ac tabescit. Huiusmodi Mumiæ constellatæ sunt, in quas astra superiora efficaciter imprimuntur aut influunt. Quamprimum enim a Sole aut Luna illustrantur, in summo exaltationis gradu sunt, & virtutes operationesque admirandas

Mumia aerea laudatissima est, & qualis sit.

adipiscuntur. Quod si Medici aut alii quænam huius mumiæ vis, quis vsus esset, compertum haberent, nullus vtiq; fur latro ve vltra triduum in patibulo rota ve relinqueretur, sed omnino furtim surriperetur, modo id vllo pacto fieri posset. Ceterum, mumia aquæ est eius hominis, qui in aqua suffocatus est. In aqua enim is sanitatem & vitam suam perdidit, & factus est mumia. Sic etiam corp⁹, quod igne perimitur, est mumia ignis. Nam id sanitate sua in igne exsutum & mumia factum est. Per triplices hasce mumias multa passim præstita & confecta sunt ab iis comprimis, q illas ipsimet præpararunt, vt sunt *Carnifices, Lictores, Latrones, &c.* qui non solum vitam hominibus ademerunt, & iugulatos ipsos mumiā fecerunt, sed etiam iugulatorum spiritum, quem *spiritum hominis* vocauerunt, exceperunt, illumq; sibi in extremo mortis momento subiecerunt seu subiugarunt, ac variis impositis oneribus exagitarunt. Hinc ars enata est *Necromantiæ*, taliter ab ipsis vocatæ. Væ autem huic arti, ac illis vniuersis, qui tam fœde illa abutuntur. Necromantia quidem & ipsa est, sed diaboli, seu a Diabolo instillata, docta & tradita, ac ab ipsius instrumētis seu mancipiis in abusum tam grādem conuersa. Sunt enim illi homines nocentissimi, quibus præstaret lapidem molarem de collo suspendi, ac ita in profundum mare eiici. Hi vt operantur: ita etiam, & multo quidem horribilius, exspirabunt. Non enim miserrimo tantum mortis genere abripientur, sed etiam bona cōscientia & animæ salute æterna, de qua Christianus cōprimis gaudere debet, spoliabuntur, & creaturarum omnium, quas vnquam fecit Deus, afflictissimi futuri sunt.

Mumia vis in signis.

Necromantiæ origo quæ.

Sed vt de mumia dicere pergamus, sciendū est, aliam quoq; mumiam superesse, mumiam nempe a viuente corpore separatam, & recte pparatam. Quiuis enim homo corpus suum in mumiam transmutare potest, (corpore tamen & vita illæsis) & frustum aliquod e corpore eximere, vt tamen nullus in ipso defectus appareat. Huic mumiæ admodum laboriose studuerunt amatores & puellæ mumiam suam suauiter præparantes, & huius exile pondus sibi inuicem propinantes. Eoque facto, amor illico late incensus est, ac corpus id, ex quo mumia desumta fuerat, alterius corpus tam potenti amore intricauit & innassauit, vt iam alter sine altero viuere non posset, sed perpetuo sese affectu inuicem vtrique prosequerentur. Tali operatione huius mumiæ semel obseruata, cœpta est res postea profundius inquiri & rimari. Ac factum est tādem, vt secretum hoc etiam ad rusticos emanaret, qui idem adhibuerunt suis pecoribus, capris, gallinis, anseribus, columbis, &c. lōgius euagari, nec domum remeare solitis, vt deinceps aut non euagarentur, aut saltem domum redirent, neç ad Dominos alios diuerterent. Nonnulli artem hanc impenderunt.

Mumia e viuente corpore extracta, &c.

Vsus eius ad, &c.

Amorem.

Animalia feraq; retinenda.

derunt suis equis, canibus & falconibus &c. Venatores nonnunquam feras hoc secreto ita ad sese pertraxerunt, vt vltro vsq; ad retia se sequerentur. Quidam, qui circa truculentiora animalia versari solebant, his suam mumiam applicarunt, ac ipsa adeo sibi tractabilia fecerunt, vt non solum non læderentur ab illis, sed insuper etiam ad omnia mandata, ipsa præstarent obsequiosa. Et notandum est, hoc modo duos infensissimos & alias plane irreconciliabiles hostes, simiam & serpentem, cogi & conciliari posse ita, vt perpetuo sese inuicem amore prosequantur. Sicut enim homo suum ipsius corpus minime odit: ita hoc loco idem fit. Corpus n. vnum alterum desiderat, sicut magnes allicit ferrum. Plane n. eadem hic est ratio, quæ magnetis & ferri, inter quæ perpetuus consensus gliscit, ita, vt sese mutuo amplexentur, alliciant, retineant. Et sicut magnetis vires sine ferro addito non durant, cum tamen ferrum sine Magnete nihilominus subsistere, suasq; tueri vires possit: sic idem fit etiam inter duos homines, aut inter hominem & animal, quoad prædicti amoris cõciliationem. Quodlibet n. corpus, cui mumia viua ab homine alio appropinatur, illico fit Magnes. Sed hoc quoq; hic notandum est, hanc mumiam ex suo corpore sumi debere in influẽtia Veneris. Sic enim ea ad amorem conciliandum erit efficacior.

Simia & serpentis mira antipathia.

Hoc loco perstringendus est enormis ille abusus & maledicta consuetudo Diabolicarum meretricũ, quæ processum hunc non recte intelligẽtes, aut diuersum quid a Diabolo persuasæ menstruũ suum loco mumiæ substituerunt, id putantes suam esse mumiam, ad conciliandũ amorem comprimis idoneam. Quod tamen putidum & flagitiosum mẽdacium est. Illud n. totum venenum est vel fit haurienti, adeo, vt nunquam recõualescat, donec æternum halitum exspiret. Et licet quidem talis cõplexionem fortissimam habeat, & spe vel opinione diutius viuat: malum tamen id euincere non potest, sed cutis & vitæ iactura luere cogitur. Veræ autem mumiæ illa conditio non est, comprimis si a corpore sano assumatur. Tunc enim illa nec morbum, nec mortem infligit. Quilibet ergo per mumiam propriam, hostem suum sibi ita deuincire potest, vt ad placitum mandatumq; omnia exsequatur, nec in quoquam ipsi quicquam aduersetur.

Menstruum meretricũ mumia substitutum.

Mẽstruum totum venenum.

Mumia vera quæ vit sit.

Porro ex hac mumia secretissimæ & abditissimæ curæ Magneticæ promanarunt. Nonnulli enim, postquam operationem & virtutem mumiæ propriæ cognouerunt, ac vim illius Magneticam didicerunt, quod nẽpe illius exigua dosis totum corpus attrahat, non secus ac Magnes ferrum: a sæuis doloribus membrorum seipsos vendicarunt, ac morbos violentissimos curarunt, nimirum *Lepram, luem veneream, paralysin, podagram, hy-*

Mumia quos morbos curat.

dropem, tabem, cancrum, fistulas, lupum, &c. & similia caoethica vlcera plura, in cute exterius & membris oborta. Corrupta namque Mumia, corpus etiam sanum, quod attingit, & cum quo vnitur, corrumpit. Ea autem sani corporis corruptio, est corporis alterius, ex quo Mumia sumta est, valetudo & sanitas. Mumia vero vna alteri incommodare non potest, vt nec prodesse, quia vtræq; mortuæ sunt, & nihil operari possunt. Idemq; hic fit, ac si cœcus cœcum duceret: sic enim vtriq; in foueam præcipites cadunt. Mumia ergo corpus viuum requirit, cum quo concordet, modo corpus proprium, ex quo producta est, attrahere velit, sicut magnes ferrum aut ligulam compassi trahit & versat.

Ex Magnetica hac cura, per mumiam facta, curę alię plures admirandæ promanarunt, quæ omnes hic describi nequeunt. Sciendũ namq; est quemlibet hominem, prædictis morbis obnoxium, posse illas lues (siue lepra sit, siue scabies Venerea, siue hydrops, siue podagra, siue quicq̃ aliud) ferrum facere (magice loquendo) & viuum corpus Magicum Magnetem constituere. Et quamprimum Magnes iste essentiam de ferro corruptæ Mumiæ concepit, attrahere nõ desinit, donec ferrum vniuersum allexerit & attraxerit. Hoc modo cuilibet homini aduersus p̃dictos morbos medela præstari potest, vbi alias nihil opis superest. Hæc enim magnetica cura, quæ per Magiam fit, præstat ceteris omnibus Medicis Arcanis, quæcunque vel ex herbis, vel radicibus, aut mineralibus atque metallis separari ac extrahi possunt.

Cura Magnetica præstantia.

Pharmacopæi taxantur.

Ex hoc iam videre vos potestis Pharmacopœi, qualem Mumiam habeatis, & quantopere vestra a mea Mumia diuersa sit, quoad virtutes & operationem. Distant enim inter se, vt Oriens & Occidens, vel vt corpus & spiritus, aut vt mors ac vita. Et qui sapit iste vobis sermo? quid ad hoc respondetis?

TRACTATUS IV.

De discrimine Corporum & Spirituum.

Spiritus & corpus vt differant.

Valde inter sese contraria sunt, *Corpus* & *Spiritus*. Corpus enim docet spiritus. Spiritus corpus seducit ad multa mala & peccata, & tamen corpus pœnam peccatorum istorum luere cogitur, nec corpus spiritum docere aut seducere potest. Sic etiam corpus est visibile & tangibile: spiritus contra inuisibilis & impalpabilis. Sic corpus peccat, & mala patrat, non autem spiritus, non ipsa anima. Ideo corpus etiam luere cogitur, nõ anima, non spiritus. Corpus edit & bibit: cuius loco spiritus credit. Corpus est fragile & corruptibile: spiritus autem æternus. Corpus moritur, spiritus autem viuit. Corpus a spiritu superatur, non spiritus a corpore. Corpus est turbidum & obscurum: Spiritus clarus & pellucidus.

Cor-

Corpus ægrotum fit. Spiritus manet sanus. Corpori omnia sunt obscura. Spiritui autem obscurum est illustre, & crystalli modo pellucidum. Vnde fit, vt per omnes introspicere possit montes vsque ad imum fundum. Corpus cogitat, Spiritus perficit. Corpus est Mumia, Spiritus est Balsamus. Corpus est mortis: Spiritus vitæ. Corpus est de terra: Spiritus de Cœlo & Deo, &c.

Præterea sciendum etiam est, Spiritus esse varios ac multiplices, ac semper vnum ab altero diuersum esse. Sunt enim Spiritus *Cœlestes*, Spiritus *Infernales*, Spiritus *humani*, Spiritus *Ignis*, Spiritus *Aeris*, Spiritus *Aquæ*, Spiritus *Terræ*, *&c.* Spiritus cœlestes sunt *Angeli, omnium optimi.* Spiritus infernales, sunt *Diaboli.* Spiritus humani, sunt *Spiritus defunctorum hominum.* Spiritus Ignis, sunt *Salamandræ.* Spiritus aeris sunt *Syluani.* Spiritus Aquatici sunt *Nymphæ.* Spiritus terræ sunt *Sylphes, Pygmæi, Incubi, &c.* Quilibet autem peculiare a Deo sibi impositum munus habet. Et quicquid cuilibet a creatore Deo mandatum est, vt ad hominis vtilitatem faciat, siue id bonum, siue malum sit, id in sua habitatione & chao exsequitur. Nec alter in alterius actionem inuolare, aut vices ac munus eius subire potest, sicut & apud nos homines diuersa opificia & negotiationes exsistunt. Vnus est tignarius, alius est latomus, alius est textor, alius est sartor, alius est sutor, alius est faber ferrarius, &c. Tignarius autem non potest lapides tractare, vt lignum. Sic nec Latomus tignarii artem callet. Textor thoracem aut caligas texere non potest, potest autem texere ad illas requisitum pannum. Cetera mandat sartori, qui ex panno illo sarcit thoracem, caligas, pallium, &c. Idem iudicandum est similiter de sutore, serario, fabro, & ceteris omnibus. Iam & de spiritibus tenendum est, quod vnus illorum non simul sit tignarius, latomus, textor, sartor, serarius, sutor, &c. Etsi enim spiritus omnia perficere possint, non peius, imo rectius ipsis hominibus: Vnus tamen non promiscue vniuersa callet, sed hic hoc nouit, iste illud, tertius aliud. Hoc modo artes suas comportant velut etiam homines.

Spirituum quæ differentia.

Spiritus cœlestes, &c. quid.

Spiritus suæ cuiusque officii sui exsecutores.

Spirituum vt hominum, sunt certi ordines & tribus.

TRACTATVS V.

De somno & vigilia Corporum & Spirituum.

Somnus naturalis est Quies corporis, perditas ipsius vires restaurans. Sicut enim homo post duros exactos labores lassatur & infirmatur, adeoque alterna quiete opus habet: Sic etiam vigilia somnum, dies noctem requirit. Dies autem destinatus est vigiliæ & labori: nox contra somno & quieti.

Somnus quid.

Scire ergo conuenit, diem esse corporum: noctē vero Spirituum.

Dies est corporum, nox spirituum. De die enim operãtur corpora: de nocte vero Spiritus. Cessantibus corporibus, incipiunt Spiritus. Cessantib. Spiritibus, incipiunt corpora. Sic etiam quãdo corpus hominis a laboribus feriatur, & sese quieti nuncupat, Spiritus laborare incipit. Eo a laboribus feriante, corpus operari incipit. Itaq; corporis etiã vigilia, Spiritus somnus est: & Spiritus somnus corporis vigilia. Corpore enim dormiente, Spiritus vigilat: & vigilante corpore, dormit ac quiescit Spiritus. Nec enim simul ac vna possunt vigilare, dormire, laborare aut operari. Sunt enim inter se contrarii, & necessarium est, vnum alteri cedere, nec vnus alterum iuxta se ferre patique potest. *Corporis & spiritus actiones discreta.* Documentum huius sumere possumus a dormiente: Quicquid enim, corpus in somno facit inscienter, id facit in ipso spiritus. Sunt enim qui in somno loquuntur, & rogantibus responsa dant. Sunt qui de lecto surgunt, & dormientes ambulant: quod vniversum facit Spiritus, corpus gubernans. Vnde sæpe fit, vt, si homo talis suo nomine vocetur, euigilet, aut cadat, quia spiritus in ipso perterrefit appellato proprio nomine. *Noctambulones cur cadant vocati.* Nec enim minus terrentur Spiritus a voce hominis, quam homines a voce Spirituum. Quia autem homo in baptismo nomen accepit, non spiritus: ideo spiritus expauescit appellato homine, & languescit seu eneruatur. Operæ pretium ergo est huiusmodi homines non deseri, aut solitarios relinqui. *Noctambulonib. solitudo noxia.* Quod si vno lecto socios recipere nolint: vno tamen cubiculo cum illis dormiatur. Hoc comprimis necessarium est apud illos homines, qui a spiritibus sagarum tenentur & affliguntur sæpius. Quo casu magni res momenti est, si proprio illi nomine vocẽtur. Sic namque Spiritus omnes nocturni sagarum & omnium hominum, imo omnia formidabilia spectra & visiones, ac insomnia grauiora profundioraque abiguntur & propelluntur. Idem enim hoc modo patiũtur Spiritus, quod fur, qui in ipso furto inclamatur. Is n. diutius eo loco nõ moratur, sed in pedes illico se coniicit, & fugam capessit. Hoc modo etiam Spiritus, & malę visiones ac insomnia inclamantur, eo, quod homo talis proprio nomine vocetur. Sed & hoc insuper notandũ est, non omnes promiscue homines, qui in somno loquuntur, vocandos aut inclamandos esse. Non enim, quod aiunt, secum ipsi loquũtur, sed cum spiritibus. Quanquam vox tantũ vna audiatur. Solus enim homo loqui aut respondere auditur: Spiritus autem, qui vna colloquitur, nec auditur, nec videtur. *Spirituum loquentiũ vox cur nõ audiatur.* Quod nemini quidẽ admirationi esse debet. Spirituũ n. vocem nõ quiuis audit. Etsi n. multo clarius voce sua clament loquanturue, quam homines: artem tamen habent sciuntque hominibus vicinis aures obturãdi, vt vox ipsorum audiri nequeat, quod plenius norunt Nigromantici de aereis Spiritibus, qui spiritus sunt medii, ac *Spiritus medii qui.*

dii, ac spiritus etiam Humani vocantur, de quibus hic prolixius non trademus. Medii autem sunt hi, qui nec mali, nec omnino boni sunt.

Ceterum de spirituali sermone in somno sciendum est, nullum huiusmodi hominem loquentem inclamandum aut nominandum esse, dummodo hilari promtaq; voce respondeat, aut aliquid quærat. Quod si vero cum tremore, metu ac perculsione respõsum det, aut sudore diffluat, aut grauius animo exerceatur: iam id signum esset malæ apparitionis, aut insomnii terriculosi. Talis ergo clamore suscitari potest.

Porro sciendum etiam hoc est, non omnes homines in somno ore corporis sui, sed ore sui spiritus loqui, ita vt vox eorum nulla audiat. Hic iam sermo multo frequentior ac priore crebrior, adeoq; notatu & æstimatu dignior est. Magna ergo attentione op⁹ est, quoties alicubi homini visio in somno apparet, aut Spiritus hominis corporisue cœlestis exhibetur. Hoc quidẽ per artẽ Magicam trib. modis viisq; comparati põt, sicut deinceps indicabit: nempe vt homo a somno euigilans, recte probeq; sciat, quidnã huiusmodi Spiritus hominis indicarit, dixerit, aut docuerit. In hoc n. prisci Magi admodũ sollicite laborarunt. Ex hoc namque prodit summum ac maximum arcanũ, nempe, vt perdita ars, quæ cum homine exspirauit, sepultaq; computruit (ceu imperiti rerum nugãtur) recuperetur. Hoc n. dico: etsi homo quidẽ adeo inuidus esset, vt viuens artem suam docẽdo cõmunicare nemini vellet, sed mori, quã eam alios docere mallet: attamẽ corpus saltem moritur & sepelitur, corpus etiam tantũ putrescit: Spiritus vero ipsius non moritur, nõ sepelitur, nõ putrescit, sed is artem secum retinet, quam corpus amisit, eamque æque recte tenet. Magum ergo artem docere potest illam is, qui facere potest, vt apparens talis in somno spiritualiter ipsam doceat ac indicet. Spiritus ergo ibi agit cum Spiritu. Et hæc est summa & præcipua concordantia, quæ in omni Magia fieri possit. Necesse namq; est, Spiritũ cum Spiritu agere, & Spiritum vnum suam artem alii communicare. Spiritus n. alienus corpus alienum assumere non potest, aut cum ipso concordare, sed tantum cum proprio, & non cum alieno. Oportet ergo corpus hominis ex suo proprio spiritu discere, non ex peregrino Spiritu. Spiritum aũt ex Spiritu alieno discere decet, quia non perpetuo ex seipso scire potest.

Artes hominũ post obitum vt communicentur.

Sed tamen & hic cautione opus est, vt Spiritus humanos probe distinguere, sciamus, noscamusq;, quid rei in vita gesserint, quãue naturã habuerint. Non n. humani Spiritus omnes veraces sunt, vt nec oẽs mendaces, nõ secus ac homines, quorũ vni plerunq; plus quã alteri credi põt. Nã si homo verax in viuis fuit: Spirit⁹ quoq; ei⁹ post obitũ similiter verax erit. Sic & ecõtra ꝑterea, si hõ in viuis industri⁹ & pitus fuit: talis ab obitu,

Spiritus qui veraces, qui mendaces.

eius etiam est Spiritus. Si fuerit Astronomus homo: ipsius quoque Spiritus Astronomus erit, & alterius viuentis hominis Spiritum Astronomiam docere poterit. Si Magus fuerit, Spiritus etiã Magus erit, & alterius viuentis hominis Spiritũ Magiam docere poterit. Sic si Alchimista fuerit: Spiritus etiã Alchimista erit. Ita Nigromãtici Spiritus est Nigromanticus, est Philosophus, est Medicus, Astrologus, Theologus, Iureconsultus, Musicus, &c. Idem etiam iudicandum de opificibus. Spiritus aũt, qui Astronom⁹ est, veri nihil in Alchimia aut Magia docere potest, nisi is simul Alchimista ac Magus fuerit, quales reperiri etiã solent. Sicut enim inter homines reperiunt' interdum simul Astronomi, Magi, & Alchimistæ, trium scilicet, aut plurium artium periti ac Magistri: ita deinceps etiam illorum sunt spiritus. Itaque quando in spiritu tibi apparet homo, qui Astronomus sit, vel viuens adhuc vel mortuus, qui te aliquid in Astronomia doceat: credere ei tuto potes. Et idem etiam de ceteris artibus verum esse, nemo prudens contradixerit.

Spirituum comparãdorum qua practica sit. Qua autem ratione ad practicam pertingamus, qui nempe veræ huiusmodi apparitiones comparentur, & in Spiritu aut per Spiritus discantur: sciendum comptimis ac præcipue est, de illo misericordiam Dei per fidem implorandam esse. Deinde in fide imago facienda est, in nomine illius hominis, quem animo nostro concepimus. Præterea in corpus huius imaginis illius hominis nomen scribe, & adde quæstionem tuam, quidnam ex illa quærere velis. Imaginem hanc noctu capiti tuo substerne, & illi superindormi. Noctu ergo homo ille, in cuius nomine imago facta est, spiritualiter tibi apparet, & quæstioni tuæ satisfacit, docetq; te quæcunque is potest; & quæ vigilans ipsum interrogasti. Tertio idem etiam alio modo, & quidem longe melius ac certius impetrari potest, citra imaginem, tantum per fidem & imaginationem: qui processus e tali exemplo nosci potest. Pone me alicui dicere: Abi & cubitum te confer, & mihi indica vere ac candide, quidnam in somno videre aut experiri velis. Secretam enim artem tibi adhibebo, aut noui familiariter Milleartificem quendam, qui mihi communicauit quippiam, hanc virtutem & efficaciam habens, vt, si in alicuius lectum deponatur, & homo superindormiscat, homo ille veritatem omnem experiatur de illis, quæ vigilans desiderauit. Et res ea leuis ac contemta est, quam lecto tuo substerne. Diligenter itaque obserua, quænam noctu videas, aut quid tibi ab hoc vel illo Spiritu humano suggeratur & indicetur, vt mane surgens, id memori mente conditum habeas, sicut de his etiam in libro de Philosophia occulta docuimus. Nihil autem time aut formida. Mali enim tibi nihil accidet. Iam si homo talis meis verbis credat, persuasumque ha-

que habeat me verum dicere,&,quæ promisi,vere promteque præstare posse,plane confidat,ac cubitum abiens sermonem meum iugiter animo & imaginatione intenta verset,obstinateq; statuat, omnia, quæ dixi, ipsa re indubitato euentura esse, ac ita sese gerat, vt vel adhuc vigilans imaginatione sua iam id apparere concipiat: huic certe nullo dubio,quæ dixi,euenient,indicabuntur,& explicabuntur docendo. A nemine autem hæc,vel impossibilia, vel alias inepta & inania iudicari debent,quod Sophistæ facere solent. Huius enim ipsemet aliquoties periculum & experimentum feci in nonnullis hominibus, qui libere mihi omnia ita facta esse confessi sunt. Hoc iam loco nonnihil etiam differi debet de iis hominibus,qui obdormiuerũt, & non iterum euigilarunt. Hi in Spiritu ad Deum abrepti,tales manserunt,nec mortui sunt. Corpus tamen vitam suam perdidit,simul spoliatum sensu,intellectuq;,sine tamen morbo aut dolore. Et terrenum illud corpus transmutatum ac amissum est,ita,vt nemo,quonam abreptum sit,sciat. Mansit tamen in terris. Spiritus vero & corpus cœleste, nõ vt corpus terrenum formam, colorem & speciem habens,a Deo in cœlum assumtum est, ceu Enoch, Elias,& sine dubio,alii plures,de quibus nec scio, nec mentionem facio. Hi vniuersi postea opinionem immortalitatis consecuti sunt , sicut de vita longa prolixius docuimus,quæ hic non oportet repeti.

Theophr. experimentum de spiritibus.

De Ecstaticis iudicium Theophrasti.

Pro consectario vnum adhuc de somno afferendum est, quo nimirum modo ope Simplicium concilietur.Sic,qui ob vehementiam alicuius morbi,aut sæuitiam dolorum a somno arcetur,vt non minus noctes quam dies insomnes agat, huic conciliari somnus potest per adhibita quædam simplicia & remedia, vt radicem Mandragoræ, papauer, &c.Somnium enim placidum tranquillumque cient, comprimis, si ex illis paratum Arcanum adhibeatur. Præter hæc sunt etiam alia, quæ in profundum adeo somnum adducunt, vt dormiens 24. horarum spatio exsuscitari non possit. Huc pertinet *Marogus*,in somnum adeo profundum,grauemque inducens, vt dormiens vel rota confringi, vel quouis alio crudeli supplicio affici possit,nihil sentiẽs,nec,quid de se fiat,sciens, aut mortem instantem animaduertens.

Somnifera simplicia quæ sint.

Marogi vis mire Narcotica.

Lectori.

Sequens de fundamento scientiarum Liber, ab Auctore secundus inscribitur. Quis vero sit primus, hunc antecedẽs,in quo de corporis malis & vitiis tradiderit: hactenus incompertum est. Hunc ergo secundum æquus Lector boni consulat,dum etiam primus inueniatur.

LIBER DE FVNDAMENTO SCIENTIARVM SAPIENTIÆQVE: AVREOL. THEOPHRAS. PARACELSO AVCTORE.

DE FVNDAMENTO SCIENTIARVM LIBER SECVNDVS.

DE FVNDAMENTO SCIENTIAE.

TRACTATVS I.

QVICVNQVE de fundamento scientiarum tractationē suscipit, is ante omnia Lectorē de sciētiarum ac sapiētiæ origine admonere aut docere debet. Sic enim & Medicus, qui de morbis scribere instituit, primum explicare debet, ex quo fundamento & auctore scribat, quem sequatur, & quomodo doceat. Deinde, quidnā scribat & doceat, vt idem etiam quadret & probetur in morbis. Ex his n. illius doctrinę scientiæq; probitas & veritas iudicari potest. Eodem modo & hic de fundamēto scientiarum ac artium tradituri, necesse habemus, vt doceamus, quænam illarum origo sit, ex quo promanarint, & vnde illæ addiscendæ sint. Eo facto, ad materiam ipsam explicandam descendendum est. Quæ diximus de fundamento Medicinæ, vnde nam illa profluere debeat: ea ad corporalem spectant. Hoc libro corporale nihil traditur, sed proponūtur res inuisibiles, h. e. ipsa ratio. Quam descriptionem si compleuero, perfecero vtiq; ipsum corporeum & sapientiā corporis, h. e. vtriusq; morbos & proprietates, quantū de corpore explicari & cognosci necesse sit: sic etiam quantum sapientiæ humanæ fidendum sit. Illam ergo mihi deinceps propono, tanquam corpus, h. e. sicut ægrum fit corpus, sic in morbos etiam agitur intellectus. Quoniā autem fundamentum corporis exposui, in quonam vitium eius cōsistat: describenda est etiam merito sapientia hominis, præ ceteris professionibus vniuersis. Hoc vt facerem, id me compulit, q; viderem, varios varia & diuersa scribere, cum tamen vnicum tantū sit, spectans ad hominem. Qui n. tignarius diuersus esse possit a tignario, cum tamen vtrique domum vnam extruere debeant? vna vtriq; securis est, vna erigendi ratio, vnus circinus. de hoc circino in tractatu de scientia tradendum est, ne circini duo adhibeantur. Vnus enim circinus est, nō gemini. Qua n. ratione tignarius, latomus, aut cæmentarius nullum alium, huic dissimilem circinum vsurpare potest: eadem nec ædificium sapientiæ ex alio, quam vnico fundamento procedere vel potest vel debet. Et sicut illorum ars vniuer à circulo

Argumentum huius libri.

Sapientia fundamentum vnicū tātum est.

circulo vno designatur, vno numero, vna linea, vna quadratura: sic vna etiam omnib. modis sapientia est. Et veluti distributio ab vno circulo fit in triangulum, quadrangulum, &c. qui tamẽ omnes circulus vnus sunt: ita hic quoque de distributione sapientiæ intelligi debet. Et sicut vna eademq; linea vtitur Cœlum, Terra, Aer & Aqua: ita secundũ vnam etiam lineam ducitur & extẽditur omnis sapientia. Et sicut vniuersi homines, resque adeo omnes numero numerantur vno: ita vnicus etiam ipsius sapientiæ numerus est, nec extra illum alius sumendus est.

Ceterum, quemadmodum linea ducitur manu libera, minime tamen probata: aut manu describitur circulus nec ipse probatus: aut quadrangulus libera manu pingitur, minime tamẽ rectus: Sic etiam circuli, lineæ & quadranguli procedunt ex sapientia, minime tamẽ probati. Sapientia n. illa non est ex vero circulo, quadrangulo, linea. Hac de caussa mihi præstitutũ est, deinceps de fundamento scientiæ ac sapientiæ tradere, vnde nam illud sit, quale sit, quis illud iaciat ac ponat.

Huius fundamenti scientia artifices omnino opus habent. Quid enim sapientia est aliud, quam ars seu scientia, quam vnus ab altero haurit? Qui consilio ad prudentiam pollet: quid nouit aliud, quam artẽ prouidæ sapientiæ, quam alius ignorat? Sic artifex moderãdi ignis peritiam habet, qua destituitur sartor. Hæc ergo illius ars est. Sic ars alia in alio est. Quid scientia est aliud, quã ars? Hanc oportet procedere ex circulo, ex linea, ex numero. Hæc n. modum dant. Et sic se modus in artibus habet. Modum, quem facit tornarius, ex arte sua ille facit. Idem hic quoq; verum est. Linea, circulus, &c. sapientiæ modum dant: & modus est sapientia ipsamet.

Porro scientiæ multis modis distributæ sunt, nec in vno omnes cõsistere possunt. Hic hoc nouit, ille aliud. Nemo nouit, nemo põt omnia. Quis omnia nouit? quis omnia facit? Et vt vno labore nemo labores duos perficit, sed opus vnum tãtum vice vna exsequitur, sic & in artibus ac scientiis. Tam late enim, alte ac profunde scientiæ patent, vt ab vno capi & contineri cerebro non possint. Pars vna datur vni: alia alii, &c. Et vt in ciuitatis hac platea multi bractearii, in altera multi sutores, in tertia multi sartores habitant: ita etiam distribuuntur scientiæ. *Scientiæ distributæ sunt.*

Iam vero negotiationes omnes ex vno fonte manant, ex vno fonte omnia opificia, ex vno fonte omnes scientiæ profluunt. Huius rami distribuuntur, vt pyra in arbore, quorum nullum se separare possit ita, quin dicat, ex eadem sese cum aliis arbore enatum esse. Iam si huiusmodi ad sapiẽtiam ductore & doctore opus est, vt sciatur, ex quonã quilibet scribat: fas vtique ac æquum est, me discursum hunc in partes duas dirime- *Scientiarũ omnium fons vnus.*

Sapientia duplex. re. Sapientia namque hominis duplex eſt: Vna, quæ concernit animam: altera quæ attinet ad corpus. Hac facta differentia opus eſt, vt intelligamus animale, hoc eſt, corporeum, & mentale (vt ita loquar) hoc eſt, æternum. Sicut enim videtis, multoties auem, multoties canem, &c. fidem ciere vel facere: ita etiam fieri poteſt, vt homo intra ſeipſum fidem aliquam ſuſcitet. Iam vero auis animal eſt. Animal eſt etiam homo. Porro euenire poteſt, vt vnum alterum ſuperet. Et tamē primum pro ſecundo veriore ſæpius accipitur. Neceſſarium ergo eſt, animale in illo diligenter deſcribi, quid ſit illud, quod homo ſit. Et ſicut deſcripſi illius corporis fundamentum, ex quo procedat, hoc eſt, ex quonam Medicus, qui corporis artifex eſt, gignatur: ita ſciendum eſt, me quoque hic deſcribere, vndenam Sapiens oriatur, aut exiſtat, vt qui ſapiēs exſiſtit, a ſapiente putato diſcernatur, ſicut Medicus genuinus a falſo. Sic namque fiet, vt recte aſſequamur, ex quo cantillemus, rideamus, ploremus, oremus, ieiunemus, mundane vel ſpiritualiter nos geramus, &c. Hac enim confuſione multi errores teguntur. Velim ergo ad mea ſcripta vos attendere. Hic enim fundamentum traditur, ex quo ad nos penetrat ſcientia & ſapientia, & quicquid inuiſibile caput docet ac ſuggerit. Ex quo aūt mundo id profluat, deinde explicabitur.

Cum ergo rerum omnium origo inquiri debeat: intelligi vtique etiam debet, vndenā quælibet natura, proprietas, ars aut ſcientia oriatᵘ. Multi n. paſſim ſurgunt autodidacti, i. nō nati ex eo, vnde naſci debebant. Cuilibet enim perſuaſum eſt, ſuam ſcientiam, ſuam ſapientiam veram ac genuinam eſſe. Quæ tamen ſi conferantur, contrariæ & mutuo diſſentientes reperiuntur. Hac ex doctrina propria, idola multa oriuntur, quæ magnifiunt, vt ſunt purpurati Medici, qui tamē nihili ſunt omnes. Alius ſpecie Dei prodit: alius prætextu iuſtitiæ, caſtitatis, modeſtiæ, & ſimilium virtutum plurimarum. Quæ tamen vniuerſa pendenda nihili ſunt. Nihil enim ex nobis eſt. Nec nos noſtri ſumus, ſed ſumus Dei. Ex ipſo ergo probari nos oportet, quales ſimus. Dei ſunt noſtra: non noſtra. Is nobis vitam inſpirauit, & largitus eſt: cui addidit inſuper etiam ſapientiam. Hinc cetera noſtra omnia. Poſt hoc aūt porro ſciendum eſt, cur homo factus ſit, cur animā habeat, quid Deus per ipſum operari velit. Hinc eluceſcet, quid homo ſit, & cur ſit. Manifeſtū aūt eſt, cur viuat, cur naſcatur. Ex hoc cognoſcitur homo ſecundum ſuam ſapientiā. Comprimis enim extra hominē intelligi debet parens ſapientiæ, *quis is, & qualis ſit, & quid ſit*. Talis n. etiam filius, h. e. homo eſt. Ex ipſo namq; homine intelligere non poſſumus, cur in terra agat, cur creatus ſit, aut quidnā ſit. Ex ipſo aūt creatore & cōditore, &c. noſſe poſſumus, cur homo cōditus ſit, aut quæ ipſius

Sapiens ſibi quiſq; videtur.

Ex Deo omnia.

ipſius in mundo conditio ſit. Ea namque conditio aut natura ex patre ſapientiæ emergit. Itaque qui nouit patrem, nouit etiam filium. Filius enim heres eſt patris, non quidem quoad opes (pater namque ſapientiæ non eſt pater opum) ſed tantum quoad ſapientiam. Ideo ſapientiæ ſatis eſt apud omnes homines. Hereditario namque vniuerſi ſortiuntur ſapientiam, nec huius quiſquam ſe altero plus minusve habere dicere poteſt. Vt enim homo vnus altero plus membrorum a Deo creatorum non habet: ita nec plus ſapientiæ. Qualis Cæſar, talis ruſticus. Qualis Chriſtus, talis homo. Itaq; ſi corpus vniuſmodi eſt in omnibus, nec ſecundum illud quiſquam vel pauper eſt, vel diues, ita, vt nemo dicere poſſit, ſe corporis ſui membris alio auctiorem & locupletiorem eſſe: neq; quoad ſapientiam dicere quiſquam poteſt, quod aut illa orbatus, aut ipſa ſimplici tenuique donatus ſit. Intellectus enim, rationis & ſapientiæ priuatio, plane res nihili eſt. Hæc omnia in omnibus præſto ſunt. Hoc autem in nobis reprehendendum eſt, quod nihili pendamus aut curemus, quę ad ſapientiam nos ducant & prouehant. Qui dormit, nihil ſcit: nullius namque rei cogitationem ſuſcipit. Sic qui inſanit, aut otio ac ignauiæ deditus eſt, non recordatur eius, quod in ipſo eſt, ſed deſidiæ amore laborem ac ſtudium ſapientiæ negligit.

Deus ſapientiæ pater non opum.

Sapiẽtia omnibus æqualiter diſtributa.

An non res ita ſe habet? Si populus conuenit ac congregatur, nemo quicquam conſilii promtum habet, ſed omnes ſeſe ſimplices præſtant, præter vnum aliquem, qui conſilio & prudentia ceteris præit. Conſilio eo ruſticis detecto, iam omnes exclamant illico: Per Deum, iſte recte ſentit, res omnino ad ipſius ſenſum quadrat! Quod ſi ergo conſilii huius vis pondusq; minus in te, quam illo vigeret, quo pacto atteſtari ipſi, quod recte ſentiret, poſſes? Per hoc teſtimonium enim te quoque recte ſentire probas. Itaque eadem in te condita ſapientia eſt; quæ in illo: te ipſum tamen non excitaſti ſatis, quod fateris ipſemet, dum ais, eouſque te rem non expendiſſe. Hac namq; excuſatione teipſum prodis, quod hereditarii tui boni oblitus ſis. Vna n. hereditas omnib. eſt, nimirum ſapientia: quam æqua ſorte omnes accipimus. Hereditatis tamen pondus alius ad vſuram elocat, alius defodit & otiari ſinit, alius multum, alius parum illo lucratur. Prout ergo hereditatem noſtram vel pendimus, vel elocamus, vel vſurpamus: ita vſuram maiorem minoremve facimus, hereditate interim omnibus nobis pari diſtributa.

Alius alio cur ſapientior.

Diſcurſus huius cauſſa eſt, vt intelligatur, quænam & quid ſapientia hominis ſit. Ea ex homine manare neſcit. Cum dormiente enim quis colloquetur? Quis ex illo diſcere poterit? Iam vero omnium vigilantiſſimus dormit, ita, vt ex nullo homine addiſci poſſit, quid in ipſo ſit,

Sapientia experte diſcenda [illegible]

quod doctrina vocari possit. Quis ex muto cognoscet, quid in ipso sit? Nemo. Sic nec ex homine. Ex ipsius tamen parente id discitur & cognoscitur. Hoc enim inter patrem & filium discriminis intercedit, quod ad docendum pater pronior & expeditior sit filio, quodque pater notior sit filio, atq; huius ex patre mores, vita, natura, proprietas & cōditio cognoscantur. Ceterum, homo est filius, sapientiam habens: non tamen ex sese, sed ex patre sapientiæ. Ex illo procedit sapientia. Qui ergo sapientiam discere hominis velit: non discet eam ex filio, sed ex patre. Pater enim manifestus est in sapientia, eamq; aperte prodit ac in lucem dat.

Differendum itaq; deinceps erit de patre sapientiæ, vt filii sapientia recte cognoscatur. Semel enim patefaciendum est, quidnam sit sapientia hominis in rebus omnibus. Huius enim cerebrum quicquid operatur, id patrem habere necessum est. Is ergo quis sit, iam noscendum restat. Secundum quod enim pater filium facit: secundum illud sapientia cognoscenda est. Et quicquid pater est, est etiam filius: nec in hoc quicquam obstat persona vel forma. De sapientia namq; loquor, non de forma. Itaq; si scimus, quid simus, aut cur constituti filii simus: vtiq; cognouerimus ēt, qualisnam nostra hereditas sit, quæ omnib. integra est, non mutilata. Sicut n. vita in homine mutilari non potest, nec eius plus vni quam alteri impertiri quit, sed omnibus æqualiter distribuenda est: ita, vitæ exemplo, de sapientia quoque statuetis, quod maximus non plus minimo, nec minimus minus maximo in illius distributione acceperit, ita, vt nulla sors, nulla distributio huic æqualior vllo modo inueniri queat.

Homo heres cœli. Cuilibet homini sapientia, tanquam portio debita, necessario per hereditatem obtingit. Tantus n. ac tam nobilis homo est, vt imaginem Dei circumferat, & regni cœlorum heres sit. Porro autem Deus Diabolum, *Satanam, Beelzebub* aduersissimos hostes habet. Veritas n. nunquam suo osore & hoste caret. Deus a. veritas summa est, summum mendacium a. est Diabolus. Diabolus Deum non videt, nec illi resistere potest, nec ipsum attingere, nec locum illius subire. Homo autem Dei loco in terra cōstitutus est, quem Diabolus incessere & odisse potest. Sub aspectum n. Dei non prodit: prodit aūt sub aspectum hominis. Quod si ergo hominis est, vices Dei gerere, Deū colere & celebrare, Dei opera exsequi: necesse ēt est, ipsum Dei sapientia pollere, quia cœlestis regni heres est, & ex hominib. cōpleri debet in cœlo numerus, eorū, qui cœlo exturbati in inferni abyssum coniecti sunt. Hūc numerum cōpleri fas est. Eoq; completo cœlum & terra nihil amplius erunt, erit a. omnia cœlum. Et sicut in vno palatio esse possunt saltantes, lacrymātes, ridentes, sani, ægri, mortui, &c. ita

Diabolus Dei & veritatis hostis.

Homines diabolorū e cœlo eiectorum loca supplebunt.

ita spatia etiam erunt vltimi regni. Iam si locum hunc complere homo, & vices etiam Dei, contra Diabolum in hoc mundo obire debet, adeoq; hanc ob caussam creatus, & in paradisum collocatus est, (licet mandatū violarit, non ex malitia, sed ex violentia & coactione, vt & paradyso eiectus, in mundum Dei loco, intraret, vt quem non Deus, sed Diabolus ad id facinus compulit, dum per serpētem Euam seduxit) id vtiq; nobis admonitioni erit, ne vnquā in pectorib. nostris seductoris illius obliuiscamur, sed iurati Diaboli hostes, etiam morientes æternum maneamus. Et nisi nos Christus redemisset: quis vnquam saluus factus esset? Sic ergo extrinsecus coacti sumus esse hostes diaboli. Et qui hoc obliuiscitur, beatus non est. Hostes enim sumus hereditarii Diaboli, loco Dei, cuius vice in terra degimus. Cum ergo ex hoc abstruso fundamento sapientia hominis oriatur: fas est ac æquum cognoscere, quomodo illa in nobis sit. Nec enim in terra versamur, vt nobis viuamus, aut meditemur id, quod meditatus est. Quod si nos quoq; idem in hac terra meditabimur, id sane in q̃ prædestinati sumus, nunq̃ impetrabimus. Ex his colligi potest, homini eandem, q̃ in cœlo Diabolo datam esse potestatem. Poterat Diabolus fastuosus esse, vel non esse. Fastuosus factus est: itaque eiectus est. Sic homo quoque superbire potest, vel non potest. Et secundum hoc similis est Diabolo, adhuc exsistenti angelo. Quia. exitus fuit Diaboli, idē manebit ēt homines diabolo similes. Decet n. nos fieri angelos, non homines. Hac enim gratia creati: & in mundum collocati sumus. Tentatus nimirum semel a diabolo in cœlo Deus est, æqualē sese huic efferre conante: ideo ille cœlo expulsus est. Porro autem, Deus hominem in mundum creauit & destinauit, ac hominis caussa mundū ipsum condidit, vt nō in cœlo esset, sed in mundo, a cœlo separatus. Quicquid a. homini ceu angelo opus fuerat, in mundum prodituro attribuit, vt corporeus quidem angelus esset. Si peccarit & superbierit, non de cœlo exstirpabitur, sed de mundo. De cœlo n. deinceps Deus neminem eiicit. Semel n. non denuo q̃ aiunt. Semel natus est, non denuo. Semel moritur, non iterum. Vnus numerus, vnum iudicium, vnum Ita, vnum Non. Habet ergo vnde cœlum cōpleatur. Et mundū quidem creauit Deus, hominē a. nō in cœlum, sed mundum destinauit, ne quid mali denuo in cœlo emergeret, & vt margarita ex hominum numero colligeretur. Ideo Deus homini peculiare regnum constituit, hominemque in illud collocauit integrum, nō crassum nō rudem, nō imperitū, sed sapientiā illi conrulit, eamq; claram, puram & impollutam. Quod si ex duob. hominib. alter membra crassa, alter gracilia habeat: vter ex istis geminis aut laudād⁹ aut criminādus est?

Homo cur peccarit.

Diabolus & homo similes arbitrio superbia.

Mundus propter hominem cōditus.

Sapientia homini data integra.

Neuter. Vtriq; enim habent ſtomachum, cor, rubicundum ſanguinem, rubeam carnem, alba oſſa, medullam, crines. Ea integritas etiam in ſapientia eſt, non etiam prudentia. Prudentia eſt peregrina, animaliſque ſeu brutalis res. Non ergo decorum eſt æſtimandum: ſed omnes in honore habendi homines ſunt. Quod enim in te, idem in omnibus ineſt, ineſt in quolibet. Sicut herbæ in pauperis horto non infelicius proueuiunt, ac in horto diuitis: ita in homine quoque ſimiliter conditæ ſunt omnes artes, omnia opificia: ſed non tamen omnia manifeſte. Hoc eſt, in illo, de ceteris omnibus præterea nullum. Illud in alio, nec præter id vllum aliud. Et tamen ipſa omnia ſunt, ac omnia is habet. Exſuſcitatio quæ fit, producit quodlibet, quouſque excitatur. Diſcere ab hominib. diſcere non eſt. Doctrina enim iam ante in homine eſt. Et diſciplina tantum eſt excitatio ſeu productio. Sicut enim docere non potes vel lignum, vt ſaltet, vel canem, vt loquatur: ita nec diſcipulum docere potes ex te ſolo. Nec enim vel in ligno vel in cane eſt id, qud in te eſt. Itaq; infans eſt *Ambiguum*. Prout excitaris, ita erit. Ipſum ſi excitaris per ſutorem, ſutor erit: ſi per latomum, latomus erit: ſi per doctum, erit doctus. Talis enim euadit, quia talia omnia in ſe habet. Quicquid excitaris in ipſo, ſurget & prodibit: cetera dormitabunt. Quæ niſi carni & ſanguini congenita eſſent, nunquam infunderes illa ex te. Itaque vna cum ipſis tu quoq; diſcipulus es. Excitas diſcipulos, & ipſi te. Alius enim te docere poteſt, & excitare in alio, quod apud te dormit, non minus ac apud alios diſcipulos aut pueros.

Artes omnes qui inſint homini.
Inſtitutio hominis quid ſit.
Infans homo eſt Ambiguum.

Sciendum ergo eſt, me deinceps hoc modo ſcribere de initio & materia ſapientiæ, quo modo tradidi etiam de initio & materia Medici: vt nimirum hoc pacto morbi ipſius ſapientiæ ad ſuam ſapientiam accommodentur, eoque dirigatur res, vt morbi quoque ſapientiæ intelligantur non minus, ac corporis. Neminem hæc offendant. Nemo moueatur a turba Sophiſtarum, nec illis fides addicatur, dum de ſapientia aliud dicunt & docent. Hic enim quæ traduntur, ex fundamēto vero ſunt: extra quod ſapientia nulla eſt. Quia autem ſors eadem eſt ſapientiæ, quę corporis, vt nimirum incidat in Maniam, in Phreneſin, & ſpecies plures alias: fas eſt vtique, vt, ceu Medicus corporis Anatomiam ex ſuo patre cognoſcere debet, ſimiliter etiam hoc loco Anatomiam rationis homo ſciat ſecundum ſapientiam, & numerum morborum, omnemque naturam & proprietatem: idque non obiter, ſed accurate diſtincteque. Sicut enim Medici hallucinantur in cognitione morborum: ſic errare ſolent etiam ſapientes in cognitione ſapientiæ. Nemo enim dubitet, quin magni morbi illi impendeant. Vt enim morbis ſuis affligitur corpus:

Sapientiæ morbi vnde cognoſcēdi.

pus: ita & intellectus. Et vt in corpore, sic etiam in intellectu illi noscendi & profligandi sunt.

Itaque pro explicando instituto hoc nostro, deinceps planius disserendum est de origine, ex qua sapientia hominis promanet. Sic enim simul ẽt tradetur, vndenam artes oriantur, & quomodo ad nos pertingãt: nec ad nos tantum, sed & ad pecora, & res omnes, quæ existunt, ac circa sapientiam intellectumq; versantur. Comprehenduntur n. hic sapiẽtia, artes, prudentia, iustitia, & rerum omniũ intelligentia. Incoandi argumenti gratia, libri distributionem in duplicem sapiẽtiam faciam: in *Animalem* & *Angelicam*, quæ vtraq; homini inest. Postea explanabitur, quidnã intellectus animalis, & quid angelicus tractet. Vterq; horum sub diuisione sua late patet. In quo argumento explicãdo certe multum nobis laboris sumetur, nec quę necessaria sunt, breui sermone cõprehendi poterũt. Quemlibet ergo hæc legentem admonitum velim, vt argumentum hoc apud seipsum sedulo euoluat. Difficile n. mihi fuerit, illud omnium placitis accommodare tractando. Difficilis inquam tota tractatio erit. Hęc n. a nullo antea ita explanata sunt, & tamẽ iam a primo initio talia omnino exstiterunt, oculis tamen & captui nostro hactenus abdita. Legenda vero hæc cumprimis sunt illis, qui versari satagunt inter lumina ecclesiæ, artium, iustitiæ, &c. vt videant sciantq; ex quonam iustitia quælibet, scientia aut ars ꝓfluat. Vtraq; n. hic cõprehenduntur, diuinum & humanum, verum & falsum, sicut & vtriusq; effectus. Mendax veritatem dicit. Verax dicit mendacium. Claudus currit, claudicat pede sanus. Denique quæcunq; in omnib. fiunt & aguntur, qua ex caussa & origine illa fiant & manent, explicare hic institui, nimirum vt prodãtur, superbi, qui solium sapientiæ occupant, hoc est, sedent in cathedra pestilentiæ. *Sapientia est duplex.*

DE FVNDAMENTO SAPIENTIÆ.

TRACTATVS II.

QVoniam filius in omnib. per patrem cognoscendus est, scire vos velim, hoc loco me aliud afferere a libello illo, quo docui de cognoscẽdo microcosmo ex suo patre, h.e. ex macrocosmo. Hic n. fundamentũ & pater sapientiæ ita cognoscẽdus est, vt scil. cognoscamus Deum. Sic cognouerimus ẽt ipsius sciẽtiã & sapientiã. Iã vero Deus artifex nõ est, h.e. per seipsum non est vir sapiẽs mundi. Ars & sapientia mundi, ipsiꝰ est, & ab ipso procedit, isq; ipsemet est sapiẽtia illa, & sapientia mundi est sapientia (de animali natura nõ loquor) filiorũ. Quam cognitionẽ ex Deo sumimus talis est. Ratum ac affirmatũ est, Deum integrũ & perfectũ esse, labe omni carentem, & omnia in sese integra habentem. Sicut ergo hæc *Deus est sapientia ipsa.* *Dei dona perfecta sunt.*

integritas omni fragilitatę & corruptione caret: ita tales etiam nos esse decet, non minus integros eo, ex quo omnia habemus. Ipse enim noster pater, nos eius filii sumus. Itaq; quæ ab illo habemus, integra habemus, non manca & mutila. Quod si ergo artes ac scientias nouerimus minime integras & perfectas, Dei filii non sumus. Is enim hereditatem nostrã non mutilat, sed illam dat integram & perfectam. Iam qui artes callent mancas, dubias, inutiles, incertasq;, hi gloriari non possunt, hereditatem illam se a Deo accepisse. Sed vt spurii parentis sui panem edunt cum otio, contumelia probroque, ex sola gratia: ita etiam spurii Dei sunt, qui artes tenent ac exercent, non tamen secundum hereditatem legitimam, aut libertatem coniugalem, quo iure filius patris sui heres esse debet. Sicut enim in terra hac Deum pro speculo habere debemus ita, vt ipsi nos similes præstemus, vt filius similis est patri, nec patre vnico digito min⁹ habet: ita sapientia quoq; nostra Deo similis apparere debet. Fasq; est, nos esse integros, quandoquidem in Deo nihil mancum, nihil mutilum videmus, sed omnia integra & perfecta. Sic autem, quæcunq; hominum sapientia ad finem sapientiæ non cõducit, nec finitur cõmodo, nec durat inuiolata, ea spuriorũ est. Ex Deo enim sapiens, seu sapientiam Dei possidens, ita consulit ac docet, vt sapientia eius nunquam succumbat, nemo illi aduersari possit, nihil damni illa cieat, nullius ploratus, miseriæ, mœroris, infelicitatisque, sed contra potius quietis, pacis, gaudii ac beneplaciti, caussa & scaturigo sit.

Spurii Dei qui sunt.

Sapientia vera quæ nota.

Sic ergo in Deo videre aliud nõ possumus, quã veritatem & iustitiam. Hæc n. est Anatomia Dei, quam inspicere, & in ea nos ipsos contemplari debemus, quod nimirum nihil quicq̃ simus, nisi Deo similes, ac patri cœlesti nostro perfectione pares. Nam & nos Dii sumus, quia Dei filii sumus, non autem ipse pater sumus. Vnus enim tantum Deus est, non plures: nosque perpetui filii manemus.

Scientia omnes ex Deo.

Scientia duplices.

Ideo hinc consequitur, nos diuos & perfectos esse. Quod si ergo huiusmodi Anatomiam in Deo patre sapientiæ & artium videmus: sciendum est, nihil quicquam in terra artis aut scientiæ esse, quod non ex Deo ꝑfluxerit. Scientię a. omnes diuiduntur in pfectas & impfectas. Perfectæ legitime ex Deo sunt. Imperfectę sunt spurię. Horum duorum filiorum generatio pendet ab ipsorum excitatione. Quicquid excitatur ad legitimam surrectionem, id beate surgit. Nam & illi beati sunt, qui excitantur ad mortem, quia moriuntur beati. Qui ad sapientiam non excitantur intra se latentem, sed pauxillum tantum eius olent: hi spurii sunt, & in scientia & sapientia illegitimi. Probrum namque suum & ignominiam mendaciis velare coguntur. Quis vnquam vidit spurium, qui

spuri-

ſpurium ſeſe eſſe non inficiatus fuerit? qui ſe pro legitimo non vendita- rit, ac ſe legitimo quouis generoſiorem arbitratus ſit? Quod ſi ergo meliores & probiores ſe iudicant; neceſſe eſt, mendaciis, dolis ac fraudibus adhibitis laudem eam ab ipſis acquiri. Tales etiam ſunt ſpurii ſcientiæ & ſapientiæ. Aliquid quidem illi intra ſe habent: ſed id ad iuſtum incrementum non peruenit, quia non in æſtate viuunt, ſed in hyeme. Vt autem & ipſi cum legitima ſapientia & ſcientia in publicum ire poſſint: ſpuriis ſuis pileolum imponunt, ſapientiamque exercent per mendacia, & ſcientiam, per fraudes & impoſturas. Huius generis ſunt Medici, fucum hominibus facientes, ſcientiam ſuam non ex legitimo ſed ſpurio conceptu habentes. Tales etiam ſunt iuriſperiti, mendaciis quæſtum facientes. Tales ẽt Theologi, conſultis concionum centonibus ſeſe efferentes. Hi omnes ſpurii ſunt, haudquaquam legitimi. Quod ſi legitimorum actiones imitari cupiũt, meretrices ſuas velare coguntur, vt pro legitimis admittantur. Eidem quidem hic accidit, ac ſi quis meretricem in templum duceret, eamq; inde domũ reduceret, non deſponſatá ſibi, ſed pro forma (quod aiunt) tantum ad altare ductam, vt neſcio quid cum ſacerdote colloqueretur, & ſic apud aſtantes opinio firmati matrimonii ſurgeret: Aut quaſi aliquis in genua procideret, ſimulans ſe confiteri, ac pecuniam adnumerans, quam accipiens ſacerdos, illum, qui tamen nihil confeſſus eſſet, abſolueret. Idem hic quoq; ſtatuendum eſt, ſapientiam atq; ſcientiã dupliciter ineſſe hominibus: Legitime ſcil. quæ integra eſt, & omni defectu caret: Et ſpurie, quæ mendaciis velatur & ſuſtentatur, probro & vitio minime carens. Fornicatio enim & inceſtus in hac ſcientia latet. Ideo occidunt regna mundi, male ſuccedunt conſilia hominum, ſtatuta violantur, homines mutuo odio flagrant, & ſimilia alia ex hac fornicatione patrantur, omni miſeria & infelicitate plena, nec alia ſalus hinc vlla exſpectari debet.

Spurii legitimis ſemper iactantiores. *Med. reprehenſ.* *Iuris per. reprehenſ.* *Theolog. reprehenſ.* *Sapientia ſpuria quid eff. ciat.*

Iam vero quiſnam alius ſapientiæ noſtræ in terra modus eſt, quam vt inuicem viuamus more angelorum in cœlo. Nam & nos angeli ſumus. Si angelorum more viuere debemus: debent vtiq; illi nobis pro Anatomia ſeruire: in qua ceu ſpeculo noſmet ipſos contemplemur, vt ceu viuunt illi, nos quoq; illis viuamus ſimiliter. In Deo namq; videre nihil poſſumus, quia is nihil violat. Poſſumus tamen Anatomiam ſapientiæ & ſcientiæ in Dei creaturis intueri, vt, quicquid illæ ſunt, nos quoque ſimus, noſque in nullo differamus, q̃ corpore & futuro iudicio. Hinc iam noſcendum eſt, quidnam poſſint angeli? Omnia. In ipſis n. habitat omnis ſapientia Dei, omnis ſcientia Dei. Scientiæ ergo Dei omnes in angelis ſunt: & omnes ſimiliter in terra angeli ſunt innocentes & puri: ideo ſine omni ſomno

Homines angeli ſunt. *Angelis omniſcii.*

excitati sunt. Homo corpus habet, quod dormit. Ideo excitandum est, vt ad sapientiam angelorum consurgat, hoc est, ad sapientiam & scientiã Dei. Sciẽtiæ Dei hæ sunt: & in angelis sunt reuelatrices omnium rerum naturalium, omnium artificiorum, omnium secretorũ & arcanorũ naturæ. omnium proprietatum creaturarum, omniũ naturarum creatorũ. In illis sitæ sunt *Medicina, Geomantia, Astronomia, Pyromantia, Augurium, Chiromantia, Incantatio, Maledictiones, Benedictiones, Nigromantia, Necromantia, Gaballia, Alchimia, Trãsplantatio, Trãsmutatio, Reductio, Fixatio, Tinctura.* Hæc inquam omnia sunt in natura, hoc est, in creatis. Quod ita intelligetis: Angeli sunt Medici. Possunt volare, super aquis incedere, per muros transire, inuisibiles se præstare: morbos omnes sanare, incantare, characteres, imagines, &c. facere. Hæc si possunt, scire conuenit, huiusmodi naturam ac artes etiam esse in herbas, in semina, in radices, in lapides, in ligna, &c. distributas, ita, vt in illis sit *Nigromantia, vniuersa Necromantia, Geomantia, Astronomia, Medicina, Alchimia &c.* In his homo inuenit effectũ, artem autem ac scẽtiam in seipso, ita vt sese similem per opera præstare possit angelis. Transfudit n. Deus vires suas in herbas, in lapides, in semina: ex his illæ petendæ & assumendæ. Angeli illas habent in seipsis: non a. homo. Homo in natura ipsas habet: & in illa eas quęret. Hoc enim pacto natura messis est: & per naturam manifestat homo suam potẽtiam & hereditatem sui patris sapientiæ & scientiarum.. Sic ergo potentia artium & scientiarũ Dei data est homini, vt sit *Nigromanticus, Necromanticus, Geomanticus, Pyromanticus, Hydromanticus, Gabalista, Augur.* Hæc enim omnia insunt creaturis, vt illa scire homini conueniat. Cui vt creaturæ exhibẽt *Physionomiam, Chiromantiã, Vrinam, Pulsum &c.* in mundo magno: Sic eidem hoc quoq; loco ostẽditur artium omnium natura & proprietas. Et super hoc fundamentum debet artifex esse constitutus & defixus, vt nimirum compertum habeat, Deum caussam & fundamẽtum omnium artium esse, nec de eo quicquam dubitet, multo minus ista Diabolo accepta ferat, sed soli potentiæ diuinæ omnia ascribat, ac solide credat, Deum ipsum scientiam ac sapientiam esse, & eam ceu angelis, ita etiam Creaturis largitum esse: non vt creaturæ, sed homines illam habeant, sciant & vsurpent, & hoc pacto per naturam inuisibiles fiant, volent, aquam calcent, sanent, & cetera dicta faciant.

Angelorũ quæ potentia.

Potentia Dei in herbas &c. transfusa.

Diabolus hęc omnia potest, quia angelus est. Qui tñ cum ex cœlo eiiceret, scientiæ eius ac artes vniuersæ spuriæ factæ sunt. Sicut fatuũ triticũ nihil est aliud, q̃ fatiscens puluis: & licet quidem externa specie bonũ appareat, fatuum tamen & nihili est. Ita simili modo diabolus sese pmiscet cum non excitatis, & eos in fatuam artẽ secum adducit. Id nimirũ facit

Diaboli scientia per lapsum spuria facta.

spuriis.

ſpuriis ſcientiarum & ſapientiæ. Apud legitimos impetrare iſta non poteſt. Hi enim nouerunt nucleum ſeu medullam. Ipſe aũt ſolus nouit ſeu facit lolium vel fatuum triticum. Qui Dei ſapientiã hereditate accipit, is tranſit per aquas, nec pedem madefacit. In legitima n. ac hereditaria arte homo eſt Angelus. Quid tingit aut madefacit Angelus? Nihil. Ita nihil etiã homo. Deus potens eſt, ſuamq; in ſcientiis & artib. potentiam vult manifeſtari non minus hominib. q̃ Angelis. Vult n. in terra eadem ſeruari, quæ in cœlo, nõ quidem in caſtitate. Diſcriminat n. hic corpus, non in ieiunio, quia corpus diuerſum ſuadet, nõ in operibus, ſiquidẽ alia corporis ratio: ſed in ſcientia & ſapientia. Itaq; ſcientia talis huic dat́, illi alia, huic ſapientia iſta, illi alia attribuitur, vt qualẽ etiam Angeli habẽt. Secundũ hoc ſumus Angeli, & viuimus ex voluntate Dei, & Dei ſumus. Et hoc modo volũtas eius in nobis perficitur. Sumus n. ſim les Angelis. An poteſt fatuus eſſe ſecundum voluntatem Dei? Minime. An poteſt imperitus & ignarus eſſe ſecũdum placitum Dei? Haudquaquã. Huiuſmodi omnia aduerſantur voluntati Dei. Nec n. is nos eligit fatuos, ignorantes, imperitos, inſipiẽtes: ſed poſcit nos eſſe excitatos in magnalibus Naturæ, quæ exhibuit, vt inde Diabolus videat, nos Dei eſſe, & eſſe Angelos. Non vult is, Petrum tantum ac Ioannem, Philippumq; eſſe Apoſtolos, ſed requirit, eos quidem Apoſtolos eſſe & manere, ſed & nos cum ipſis eſſe eoſdem flagitat. Non vult, Salomonem ſolum eſſe ſapientem. Hunc ſapientẽ quidem eſſe cupit, ſed & nos non minus ipſe. Non vult, Ptolomæum ſaltẽ eſſe Aſtronomũ, ſed & nos. Et vt non ſoli vni daturus cœlum eſt, ſed omnibus: Sic idem ẽt vult in ſcientiis ac ſapientia, eas nobis omnibus datas eſſe. Et ſicut pro nobis omnibus paſſus eſt, & vniuerſos laborauit: ita vniuerſos etiam vult eſſe heredes ſuæ ſapientiæ & ſcientiæ. Hæ enim iſto fine creatæ ſunt, vt illarum cognitionem habeamus: adeoque ſunt vera ſigna & notæ legitimi filii Dei. Et Salomonem ſolum ſapientem eſſe debuiſſe quiſnam ſtatuet, niſi homo perditus & deſperatus, qui excitari nolit? Quis dicet iraſciturum Deum eſſe, ſi ruſticus aliquis ex Sylua Martia, &c. ad ſapientiam Salomonis penetraret? Nec is tantum ex ſylua Martia, ſed & ex omnibus angulis, montanis, vallibus &c. In hoc enim Deo complacitum eſt, eiuſque voluntas comprimis cõplẽtur, ſi in omnibus angulis ſapiẽtia & ſcientia perſonẽt. Ipſe n. illarum omnium fons & origo eſt. Itaq; gaudet, illas non opprimi aut ſuffocari, ſed ab hominibus ſtudioſe coli & exerceri in terra, ceu in cœlo. Ex hoc iã patet, qualiſnã De⁹ noſter ſit, quid ſit, quantaq; fidelitate nobis perſpectum eſſe velit, quã arcte nos amet, & quales nos eſſe requirat. Religio n. ſit, putare quenq̃, velle Deũ nos eſſe rudes & obſcuros.

Heredes ſapientiæ Dei, qui poſſint.

Deus vniuerſos ſuos heredes eſſe vult.

Stultos Deus aversatur.

Vult imo, nos vniuersos esse ex se (Deo) doctos, & ad summum illuminatos. Non ille gaudet stultis, fatuis, fungis. Non vult, in vna aliqua terra esse tantum vnum sapientem, vnum senatorem, vnum doctum: sed requirit nos vniuersos doctos esse a Deo, in Deo, vt ne nesciamus, quis noster Deus sit, & qualis is sit. Nec enim nati sumus, vt stultos & fatuos agamus, sed vt ad gradus Salomonis & Apostolorum ascendentes, lumine

Simplicitas non excusat.

æterno exsatiemur. Simplicitas enim, quæ moriones, fatuos & amentes excusabit, illa in die magni iudicii Dei neminē tuebitur. Non enim simplicitatem, sed æternam sapientiam ac scientiam Deus nobis obtulit, vt per illam nomen & gloria eius amplificetur, adeoque virtutibus talibus non minus terra ac cœlum compleatur. Completionem hanc omnino fieri oportet. Sin minus, superueniet nobis dies iudicii, quod excitari noluerimus in eo, cuius caussa in mundum collocati sumus.

Patris affectio in filios quanta.

Quæ hactenus disseruimus, eo faciunt, vt intelligamus, debere filium patri esse similem, suamque in ipso Anatomiam habere, ita vt omnia ipsius membra perfectione patri correspondeant. Ob perfectionem hanc, sapientiæ & scientiarum pater in suo filio oblectatur. Quis enim pater est, qui filium suum sibi similem esse non optet? Aut quis est, qui filium suum pauciora se corporis membra habere expetat? Imo econtra, si quo pacto fieri posset, quiuis pater vellet, filium suum seipso membra plura accepisse, & vno altero ue abundare, aut etiam in aliis se superare. Eodem modo & in Deo nos contemplari debemus, quod is solus omnis sapientia & scientia sit, & quod nihil ipsi resistat. Iam si credimus nos eius esse filios, montes sublatos montibus superiniiciemus, & in mare ipsos proiiciemus. Talis enim ipsius voluntas. Et hi filii sunt legitimi. Qui tales non sunt, spurii omnes sunt, ex concubitu meretricio prognati, de quibus iam dictum est, qualinā sapientia & scientia in mundo seiactent & alant. Quis repudiabit artem Medicinæ? Nemo. A Deo

Medicina a Deo creata.

enim creata est. Quæ autem creata sunt, ea hereditatis iure nobis adeunda & acquirenda sunt. Sic nempe per medicinam Deus bonitatem suam offert malis simul cum bonis. Et sicut is solem suum splendere sinit ad commodum tam malorum quam bonorum: ita circa medicinam quoque similiter sese gerit. Quantum enim ad corporalia, Deus a nullo accusari vult. Sic etiam, quis reiicere ausit artem Astronomiæ? Nemo

Astronomia non reiicienda.

vtique. Cœlum enim est Dominus corporis nostri, ad faciendum ipsi bene vel male. Ipsum ergo, si anteuertere satagimus, opera vtique danda est, vt a nobis cognoscatur, & qualenam sit, sciat. Sicut enim incumbimus noscendo cibo, & aliis ad sustentationem corporis facientibus: sic scrutari etiam debemus alia, quæ quidem cibus non sunt, sed tamen ad vsum

Gaballia non contemnenda.

ad vſum corporis conducunt. Quis contradicet Gaballiæ? Nemo niſi ignarus & imperitus. Gaballiſtica namque ars tantũ demonſtat, vt ſciamus, nos Angelos eſſe, animamque noſtram eſſe immortalem, non etiam corpus. Hoc enim mortuum eſt & nauci. Id autem non in hoc tantum, ſed & in aliis verum eſt, quæ indicant poteſtatem noſtram, hoc eſt, libertatem ac potentiam legitimorum præ ſapientiæ ſpuriis. Ex eo autem, quod homo faciat talia, quæ intellectus animalis capere aut intelligere non poteſt, laus & gloria Dei comprimis cumulatur. Non enim brutalem intellectum in nobis dominari vult, ſed potius diuinam ſapientiam & ſcientiam. Et qui exploratum habet, quidnam, in Tapſo ſit, is non Tapſi naturam, ſed donum Dei cognouit. Qui naturam Nigellæ exploratam habet, is non propriam ſuam, ſed Dei artem callet. Quæ enim ars hominis? Nulla. Qualis ars Herbarum? Nihili. Nec enim homo nec herbæ loqui poſſunt quicquam: ars ea Dei eſt. Si tranſmutat Philoſophus, ſi tranſplantat Spagyrus: non ipſe hoc facit, ſed facit Natura. Sed nec ipſa per ſe Natura, ſed ars in natura condita, quæ Dei eſt. Is non hoc ſaltem vult, vt res maneat, qualis a terra, ab aere, ab aqua, a cœlo producta eſt: ſed poſcit, nos quoque idem ſimiliter facere, & ſeſe æmulando exprimere ex vi datæ illius per ipſum naturæ. Ipſe enim ex ligno facit lapides, & alia plura. Nec vult ea talia perpetuo manere, ſed porro etiam in alia tranſmutari, & plenius perfici. Eodem modo noſtrum etiam eſt dominari cœlo, & ipſum regere, non ab ipſo regi nos. Quod ſi inficiari nemo poteſt, concedet arbitror etiam quiuis, non ſolam Aquam, matrem eſſe *Auri*, nec ſolã terram matrem eſſe *Flãmulæ*, ſed ipſum quoque hominem. Et licet quidem per aquam ac terram talia parentur: ipſe tamen homo mater eſt ſecunda. Si Deus in cœlo ſtatuit ac exhibet cometas geminos binoſue Soles, ac de cœlo iaculatur lapides & fulmina: poterunt vtique illa etiam ex imo ſurſum ferri, non tantum lapides & fulmina, ſed & fulgura ac tonitrua. Et hæc præfiguranda ſunt homini, non tantum vt admiretur, cœlum ac terram tam admiranda exhibere: ſed vt ſciat, ſe his omnibus longe ſuperiorem & potentiorem eſſe, adeoque hominem brutis ac inſenſatis aſtris terræque minime ſubiici, ſed longe ſupra illa exaltatum eſſe, ſi ipſa vnum producunt: poteſt homo producere decem. Omnia enim producit ex artibus & potentia Dei. Et quanto is ſuperior eſt quatuor Elementis: tanto ſe etiam illis potentiorem præſtare debet.

Ars & … Dei ſit.

Homo cœlo & elementis omnibus præſtãtior.

Sed hactenus dicta de Angelicis hominibus intelligi debent, h.e. debemus ſecundũ iam dicta viuere, ac creditũ perſuaſumq; penitus habere, q; omnia noſtra opera, facta, ſapiẽtia, ſcientia, &c. ex Deo p̃cedãt.

Ceterum, vt hactenus, ex quonam fonte, sapientia & sciẽtia emergat, percensitũ est, ita iam deinceps etiam de origine intellectus brutalis nonnihil expediendum esse videtur. Homini namq; intellectus duplex est: Angelicus & animalis. Angelicus est æternus, ex Deo ortus, apud Deum manens. Animalis & ipse ex Deo est, at in nobis manet. Æternus aũt non est, quia corpus moritur, & ille cũ corpore. Nulla n. res animalis manet post mortem. Et mors solius est animalis mors, nõ etiam æterni.

Intellectus hominis duplex. Angelicus æternus: animalis caducus.

De hoc deinceps scribere mihi collibitũ est, vt propius videatis, quidnam cum cœlo & terra vel non moriatur, vel moriatur & intereat, eoq; percognito, deinceps nõ vt animalia, sed vt homines viuatis. Animale homo non est, sed est brutum humanum; animale non est, sed est imago Dei. Quia vero homo instrumentũ est, per quod sua Deus miracula expromit: ideo animal est, quia caducus est. Nõ aũt homo ipse, sed animale caducũ est. Homo in die nouissimo resurget, & ante Dei tribunal sese sistet. Non autem animale aut brutum similiter. Homo de suis factis rationem reddet: non item animal. Itaque quidnam animale sit, q̃ homo alat & nutriat, aut secũ circumferat, deinceps aptius explicabo, vt Spurium tandem rectius cognoscatis. Per intellectus animalis enim cognitionem patefiet etiã vobis spurius, qui quasi mõstrum est. Id enim monstrum est, quod nihil est, quam animal. Sic ergo & homo, qui hominem se sapientia & scientia non præstat, monstrum est, quia nimirum homo non est, sed est animal.

Homo quid & qualis.

Animal quid & quale.

Monstrum quid.

Iam vero, cum sapientia adeo sublimis & excellẽs sit apud homines: ipsa comprimis speciose ac eleganter depingenda est, vt nimirũ animal, vnde nam sapientiam & intellectum sumat, secundum naturã suã rectius cognoscatur, nec ei aliter quã animali credatur. In qua descriptione omniũ primo speculũ animalis intellectus & luminis proponendũ est, vt nimirum videat homo, qualenã sit ipsius speculum, & cui comparet ex quo fiat, cui conueniat & comparetur, & quæ ipsius origo & cã sit. Sic n. seipsum rectius contemplabitur, ac sciet, quis suæ sapientiæ & scientiæ gradus, quæ dignitas sit. His aũt finitis, porro vobis explicabo, Angelicarum artium originem, quomodo illę ad nos pertingant, &c. Deinde, quomodo spuriæ euadant: vbi vna opera etiã de animali scientia & sapientia quædam docebo, cum corollario finali, ex quo omnes intelligant, qualisnam sapientia & quæ scientia perpetuo in homine lateat, & quæ ipsius vis ac potẽtia sit. Iam deinceps sequitur Tractatus tertius de inuisibilium scientiarũ & sapientię origine, vt sunt *Nigromãtia, Geomantia, &c.*

TRACTATVS III.

De fundamento scientiarum & sapientiæ.

Ceterum,

CEterum, vt, quæ ad hominis ſapientiam & ſcientiam cognoſcẽdam requiruntur, omnino & complete tradãtur: Porro requiritur, vt etiam de origine animalis ipſius intellectus doceamus. In prioribus n. de Angelico dictũ eſt. In his tradetur de ſolo animali. In hoc etiam homo infans eſt, h. e. eſt poſtrema creatura, poſt ceteras omnes ꝓducta. Quoniam vero vltim° eſt: ante ipſum vtiq; creatũ eſt id, ex quo creari debuit ipſe. Hac n. ſola ex cã factus is eſt vltimo, quia fieri nõ potuit ſine illis reb. quæ ante ipſum creatæ non fuiſſent. Ita intellige. Quicquid ex omnibus animalibus in mundo eſt, ipſius Pater eſt. Sic n. & in maiorẽ minoremq; Sphærã collocatus eſt. Et Medici ſcientia omnis hinc, tanquã ex ipſius parente deſumi debet, quoad illius corpus. Hoc ergo ille modo etiam ſecundum animalẽ intellectũ creatus eſt, vt ſit infans q. filius omnium animalium. Et omnia animalia illius pater ſunt. Nam pater tantum vnus eſt. Itaq; quoniam homo ex brutalib. animalibus brutalem intellectum accipit: neceſſe omnino fuit, patrẽ ante filium creari. Hac de cauſſa animalia omnia prius creata fuerunt, quouſque quidem brutalis intellectus ſeſe diffundit: & poſtremo intellectum hunc omnem ſuſcepit filius, qui eſt homo. Is ſui corporis ordo & modus eſt, in 4. partes mũdi collocatus ſeu poſitus, & ratione quidẽ intellectus ſui in 4. genera animaliũ, prout in quatuor partibus comprehenduntur, *in aqua, terra, aere, igne.*

Homo vltima creatura, & cur.

Homo animalium filius.

Homo ex 4 generib. animaliũ vt conſtet.

Porro autem ſcire debetis, animal & animal vnum & idem eſſe in generatione. Animal eſt enim id omne, q̃ ratione caret. Nam brutalis & animalis in homine ratio res vna eſt, nec inter ſe illæ differũt, ſed animal vnum ſunt. Hinc iam ſequitur, hominẽ animalibus egere ad cibũ, & ſuſtentationem, & ſanitatẽ. Et nullũ in terra animal eſt, q̃ hominis gratia non ſit conditum, ita, vt ex illis omnib. homo factus ſit & conſtet. Itaq; carere aut deſtitui illis non põt. Et quemadmodũ homo illa requirit ad cibum, eaq; adipiſcitur, & pro cibo edit, atq; illis etiã cibatur nutriturq; : ſic ſciendum eſt, animalia ideo hominẽ nutrire, quia vnius cum ipſo materiæ ſunt, ſicut pater & filius quoq; vnum ſunt, & tamen duo. Quoniam ergo iſtius modi cõditio eſt hominis: ideo animalia ipſi nutrimẽto ſunt. Simile namq; nutrit ſimile ſuum, & id q̃ eſt ipſũ met, & quo ex ipſo naſcitur. Sic caro bubula, ceruina, &c. ſi carnem edat humanã, hæc ſit illa. Et ſi porcus carnem edat hominis, hæc caro porcina fiet. Sic etiã ſi canis, ſi aliud quoduis animal. Q̃d ideo fit, quia res vna & cõmunis eſt, vna materia, vna creatura, vnũ alterius pater. Hanc n. ob cãm cibus vnus mutatur in aliũ. Sicut ergo in cibo res vna eſt, vna aſſimilatio, nec quicquã aliud medium (*al. Mater.*) quam coctio in vẽtriculo ad præparationẽ hanc faciens: ſic etiam in homine brutalis intellectus res vna eſt cum pecore &

Propter hominem animalia omnia.

Homo cur ab animalibus nutriatur.

Simile nutrit ſimile.

Ex quibus conſtamus ex iis nutrimur.

Animalia omnia in homine. animali, ita vt homo cõueniat feris animalibus domesticis, auibus, pisci-bus, &c. Et nullum adeo animal in terra degit, cuius intellectus nõ sit in homine. Omnis industria, omnis brutalis intelligentia, animalisq; prudentia, & quicquid huius est, in homine sunt nõ aliter ac in animali, in animali nõ aliter, ac in homine. Res n. vtrobiq; eadẽ est. Animal ante hominẽ creatũ, etiam animalis intellectus distributus est. Postea ex illis cõ-*Homo vltima creatura.* stitutus homo est, vltima nempe creatura, animalis filius ac partus.

Post hæc ergo homo secundũ animalem intellectũ cognoscendus est, vt sciatur, quidnã animalis intellectus sit, & quomodo is ab Angelico discerni debeat. Scitote ergo, omnia filii, tñ per patrẽ cognosci debere. *Res omnis ex origine prima deducenda.* Quod n. pater est, est etiam filius. Cum ergo ante omnia Philosopho, & Medico naturali cõueniat, de primo fonte seu origine & radice rem deducere: noscendum est, hominem in seipso & per seipsum in brutali suo intellectu intelligi non posse, sed per patrem tantum, per quẽ animaliter in rationem constitutus est. Ideo homo brutum est, & est animal. Ideo animal, quia ex animalibus est. Ideo brutũ, quia brutalem intellectum, sapientiam, prudentiam, scientiam, &c. habet ac circumfert. Qui ergo secundum talia hominem cognoscere velit, is cognitionis initium a parente faciet, & per hunc demum cognoscet filium.

Ex prædictis elicitur, animalia hominis speculũ esse, in quo seipsum contemplet᷑ homo, ꝙ scil. sit, ꝙ sint illa, & illa sunt, ꝙ est ipse. Simplex ille homo est, qui animalia dispiciẽs admiratur, canẽ suũ nosse dominum, & aues tam suaue in cantum modulari, aut animalia alia peculiaribus sese passim virtutibus commendata facere. Homo inquam admirari nõ debet, patrẽ ista posse: sed admirabitur iustius animal filium, ꝙ a patre degenerans tantopere brutalis factus sit, ac animaliter viuat. Quod homo homini se sociat & ingerit: is intellectus brutalis est. Nam & canes idem faciũt, ingerentes sese & abblandientes, vbi bolum aliquem paratum vident. Is inquam intellectus brutalis est, quem prodit etiam homo, si lucri & cõmodi caussa abblanditur. Si cõmodum abesset, id nunquã faceret. Homini ergo admirationi esse nõ debet, idem quoq; facere canem. *Homo ex cane, non contra.* Facit n. ꝙ homo facit: quia homo ex cane est, non canis ex homine. Merito ergo admirabitur homo potius, ꝙ caninus sit, quam quod canis humanus sit. Sic ergo dicendũ est: *Canis est, vt canis in brutali sua ratione esse debet. Et qui talis est homo, caninus est.* Canina n. ratione & assentatione homo vtitur, nõ canis humana, sed potius canina. Magnus namq; ille error est, quod animal humanũ vocamus. Ordo n. peruertitur in eo, ꝙ a filio denominatur pater, cũ filius secundũ patrẽ denominandus sit. Sus, ꝗ sordida est, suilla est. Sic etiã talis homo suillus recte dicit᷑. Homo n. a sue suil-

lam na-

lam naturam habet. Sic etiã caninã naturã habet a cane. Si loquentẽ & garrientem audis *Psittacũ, Cornicẽ, Picã, &c.* ne dicas, auẽ illam esse humanã. Est n. brutalis. Nam q ab homine docet', iã ante in ipsa erat, nec homo docendo ipsi aliquid addit, sed de connato ipsam saltẽ admonet. Auis ergo minime est humana, sed est *Psittacalis, cornicalis, picalis, &c.* vt verba huiusmodi fingere nobis liceat. Sed & homo talis, qui linguam suam non ad maius bonum impendit, quam illiusmodi auis, est *Psittacalis, picalis, &c.* Præter inanẽ garritũ nihil succi & medullæ habens. Garrire ergo est brutale, est Psitticale, est picale non humanũ. Vis aũt verborũ debet esse humana. Vnde vero. Tu inqs, etiã animalia irrationalia famẽ & appetitum ciborũ indicare. Sic parix vocãtus ad manũ volat, & ei insidet, vt edat, q homo ipsi porrigit. Id tu nihil admireris. Tam n. auis illa in brutali sua natura nobilis est ac præstãs, ac tu re. Quod tu potes ore: id potest ipsa cantu. Si tu cibum poscis, non poscit illum, qui in te Angelus est, sed poscit illum, quę in te natura brutalis est. Sic ergo tu animal es, & hoc casu paricis naturam habes, velut & alias ceterorũ animalium omniũ. Nec illa naturam tuam habẽt, sed tu illorum. Itaq; nihil tibi mirum videatur, animalibus tantum prudentiæ & sapientiæ esse. Hoc potius mirum tibi videatur, quod eundem cum animalibus intellectum habeas, adeoque ipse animal sis, & animalia æmuleris, non ipsa te. *Homo animalia sequitur.*

Serpens vulneratus, seipsum sanat. Quare hoc? Homo quoq; sanitatem suam requirit in herbis, in lapidibus. Vndenam hunc intellectũ, aut hanc artem habet? Ex natura animali. Ideo q̃rit. Si etiã serpẽs hoc facit: nihil admireris. Tu n. serpentis es filius. Facit id pater tuus. Huius tu heres, & æmulator. Ipse Doctor seu Medic⁹ est: tu quoq; ob animalẽ intellectũ Medic⁹ es. A quo ille habet, vt sciat ac norit *Serpentinã, Colubrinam, Consolidã, &c.* Has tu minime nouisti, nisi quaten⁹ ab illis animalib. edoctus sis. Hæc ergo tibi sunt pater, sunt brutalis mater, sunt præceptor. Et herba non a te, sed a vera origine & caussa dicitur, *Serpentina a Serpente.* *Serpentes vulnerati, seipsos curant.* *Serpentina unde dicta.*

Vt ergo serpens cõmodum sibi auxiliũ nouit per herbã: ita intellectus ille etiam in te est, vt idem per eundẽ noscas spiritũ, qui serpentem docuit & instituit. Is aũt est spiritus animalis, animali assignatus. Hoc ergo casu nihil admireris, q serpens suam norit medicinam. Hanc longe prius te nouit ille. Ipsam tu discis a serpente. Ex materia enim illius animalis naturæ tu factus es. Ideo vtrique mutuo estis similes. Qua ergo ratione *animalis intellectus, lumen, ratio, &c.* in homine insunt: eadem etiam insunt in omnib. animalibus. Et omniũ animaliũ intellectus vni⁹ hominis intellect⁹ est: velut & vnius hominis intellectus animalis, omniũ animaliũ intellect⁹ est. Adeoq; omniũ animaliũ sapientia, prudẽtia, astutia, *Intellectus homo & animal idem.*

calliditas,ratio,intellectus,&c. iunctim in homine colligata, & in vnum hominē collata sunt,& veluti intra cutē vnam congesta,quæ alias in animalib. distributa sunt. Quicquid animalia vniuersi orbis singulatim habent,id omne conclusum est in vnum cerebrum,ita vt nullum vspiam in terra reperiatur animal,cuius intellectus proprietas nō insit homini. Sic ergo homo est summū & maximū animal,reliqua animalia vniuersa superans. Animalia n.carent vniuersa brutali natura in vno tantū. Diuisim genus quodlibet suam partē habet. Sed in homine sunt genera omnia,omnes partes. Itaq; porro sciendū est, quomodo in herbis virtutes distributæ sint. Hęc nimirū ira,illa aliter distributa est:hæc hūc, illa aliū vsum prę̨stat. Et tñ oēs sunt in homine. Et quęcunq; multipliciter in terra passim subsistūt:eæ vniuersæ etiā in homine exili guttula comprehendunt.

Homo est animal summum.

Quod si ergo hominū brutalis intellectus, ratio, sapientia, prudentiaq;,qualis sit,cognosci debet:ex animalib. omnino cognoscendus est. Hæc n. illum præfigurant, vt quicquid in ipsis sit, sit etiā similiter in homine. Et sicut Angeli in cœlo hominē in humana sua sapientia præfigurant,& quatuor elemēta corpus ipsius indicāt,sic etiā animal animalem ipsius sapientiā,rationem ac scientiā. Iam aūt brutalis intellectus ex animalibus æstimandus,& vna cū omnib. artibus homini attribuēdus est.

Nidos & domos construere animale est.

Videtis,volucres poscente re nidos sibi construere. Brutalis ille intellectus etiam in homine est,qui sibi domum & habitationem exstruit. Omnia n.hominum ædificia procedunt ex illa ratione, ex qua animalia sibi domos parant. Sic ergo structura hominis non est,nisi structura animalis. Huic structuræ quicquid homo alias addit,seductio est intellectus animalis,h.e.superstitiose additur illud,atq; pro bono habetur:&tamen animale tantum est. Videtis,iuniores a senioríb. cibari, & aues enutrire suos pullos. Hæc sapientia & ratio brutalis est. Eadem similiter etiam in homine est,& ab animali trāsit hereditario ad hominē. Ac quemadmodum aliud animal alio suos pullos magis amat: sic & apud homines idem affectionis & amoris discrimen compertum est. Et tamen hæc omnia brutalia sunt & animalia,haudquaquam Angelica & æterna.

Amor coniugalis tātum brutalis.

Quemadmodum mutuus amor inter animalia gliscit, vt par cū suo pari,mas nimirum cum fœmina cohabitet: sic idem amor etiā in hominibus vigēs brutalis est, & a brutis hauritur. Et per hoc nihil aliud, quam animale meritum, cōmodum & amor impetratur. Amor iste caducus est,non perdurans,ad intellectum animalē pertinens. Altius n.is ascendere nō potest. Quod alius alii fauet,odit,&c. ex intellectu animali est.

Ira, fauor odiū,&c. brutalia.

Nam & animalia inter se mutuo ita affecta sunt. Et quo pacto bufones & serpentes suā naturā seruant, ita & homo,& velut hostiliter sese inuicem prose-

prosequuntur canes & feles: ita quędam etiam regiones. Hęc n. vniuersa ab intellectu sunt brutali. Si canes inter sese pugnant & morsib. se mutuo impetunt, ex odio id fit & auaritia. Vnus enim deuorare quærit, quod alteri iam in faucib. est. Itaq; hoc animale est. Eodem modo & homo filius est canum. Et hinc etiam adhęrent homini *odium, inuidia, maleuolẽtia*, qua abripit, q; & alteri appetunt. Et vt canes ob catulientem canem sese mutuo lacerant: sic & amor hominum opus caninum est. Hæc n. omnia ex animalibus æstimanda sunt. Quæ qualia in illis sunt: talia sunt etiam in homine.

Cantillant aues. Id animale est. Cantillat & homo. Animale & hoc est. Natant pisces in vndis, & victum prædando parant. Sic & in aere homo ex præda viuit, quam quotidie captat. Hæc vniuersa animalia sunt. Nam & animalia eadem faciũt, & homo est animalium filius, ideo idem etiam factitat. Et sic hominum alius est pica, est cornix, est coruus, est picus, est vulpes, est lupus, est vrsus, & sic deinceps. Nam quoad animalem naturam, proprietatem & conditionem, homo nihil est aliud, quam animalis fœtus & filius, eadem natura & consuetudine insignis. Quicquid proprium habet animal, id ab ipso discit homo. Ab animali ergo habet, & animal est, & animaliter se gerit.

Homo animalium filius.

Vndenam didicit homo artem coquendi, & varias in culina dapes præparandi? Ex animali intellectu. Videte apes, quanta industria mel coquant & præparent. Quis cocus ipsis est similis? Nemo hominum in omni terra. Itaq; pater potior est filio. In patre enim ars semper summa est: & in filio deficit ac minuitur. Sic pręceptor semper est maioris intellectus suo discipulo: senior semper est prudentior iuniore: & sic consequenter.

Ars coquendi ab animalibus docta.

Eodem modo, quas artes etiam alias callet homo, his similes, animales sunt. Iisdem n. & animalia vtũtur. Quis lac pręparare ex gramine potest? Nemo, nisi vacca &c. Quis lac ex carne? Nemo, nisi mammæ fœminæ. Vtrobiq; vna natura est, & ea animalis. Ita semper Magister inuisibilis superior est visibili: Et inuisibilis est is, qui animalia docet ac instituit, ita, vt cuilibet suus modus, sua conditio & proprietas assignetur & maneat.

Magister inuisibilis quis & qualis.

Ex occulto hoc spiritu animali nascuntur & instituuntur volucres in rõe sua, in cantu, in scientia &c. Similiter & homo. In eo siti sunt omnes cantus, omnium animalium naturę, proprietates, vitæ, mores. Et q cquid spiritus animalis profert & excitat in homine, id in illo homine erumpit. Ille ex struẽdis domibus gaudet: iste fit Victor: hic euadit cantor: alius fit garrulus. Quæ tamen vniuersa sunt animalia. Nihil est Angelicum, sed omnia caduca & mortalia. Itaque non hominis, sed animalis.

Homo animali pauperior, & quomodo. in homine animalia insunt.

Iam ergo homo animalis heres est,quoad intellectum,sapiētiam, artem &c.in omnib. tamen inferior & pauperior ipso animali. Animal n. sine institutione discit ex seipso,quæ sui sint officii:non itidem & homo. Itaq; cum naturæ animales omnes in ipso sint: oportet ex illis excitari vnam,non plures. Omnia namq; animalia latent in homine: non tamen omnia sentiuntur,noscuntur ac manifestantur. Homo quidem alit astutiam vulpinā,somnolentiam leporinā,inuidentiam lupinam:sed tñ successiue,non simul ac vna. Sicut n.in species diuiduntur: sic seorsim ēt in homine locum habent. Et quoniam in homine naturæ animales omnes conditę sunt:necesse est expromi ex omnibus vnam,quę in arbitrio magistri spiritus posita sit. In homine voces omnes auium sitæ sunt. Homines tamen inter se diuersi sunt. Iste est Germanus,hic Belga, ille Gallus, iste Anglus. Et tamen eliciuntur & discuntur. Animalia vero discunt ex seipsis. Et quia in species distribuuntur in corpore:discrimen habent etiam naturarum. Homo autem vnum tātum corpus habet,nec diuiditur. Ideo nec animalis ratio hominem diuidit: sed opus is habet, vt seipsum diuidat & excitet in eo,quod bene succedat,& in infante prolicratur.

Hominis corpus ineptissimum

. Pisces natare sciunt,aues volare,quadrupedes indocti incedere. Iam hoc in corpore natura vna est, quod corpus similiter homo non habet. Vnde nec similiter volare aut natare potest:sed quod is habet corpus,ex omnibus animalib. est minimum, rudissimum, miserrimum,& ineptissimum. Hac etiam de caussa, nempe propter corporis ruditatem, opus habet,vt filium suum incedere,& alia facere doceat. Quod manifestum fit,nihil secū is affert, sed manifestū facere primum cogitur. Ea culpa omnis est corporis. Et animalia secundū corpus suum diuisa sunt. Seorsim sunt volatilia:seorsim pisces,seorsim serpentes,seorsim cicadæ. In his omnibus homo mancus est. Quod non discit,non potest. Cum corpore eius ita comparatum est,vt discere possit natare,saltare, currere, repere, volare ēr. Ea enim corporis illius ratio est, vt dirigi,institui, & ad omnia informari queat,nullo omisso. Non enim hęc in ipso sunt velut alię conditiones & intellectus naturæ animalis.

Homo ex cœlo factus & noscendus.

Sic ergo porro homo etiam inspiciendus est in suo patre, nempe in cœlo,in firmamento,in astris,ex quibus factus & constitutus est. Sicut n. piscis,in & ex aqua nascitur & generatur:ita etiam firmamentum est hominis *lacus,mare,oceanus*. De hoc sciendum est,quod & ex ipso animalem suum intellectum homo adipiscatur. Animal enim cœlo subiectum est, & homo similiter, vt animal. Vnde manifesta signa, quod homo in illo se exhibeat,velut & animal. Iam homini aliud persuasum non sit, quam quod,quæ molitur,bella, iurgia, cōcertationes ex nullo sint alio, quam

natu-

natura animali & astris producta. Ipse enim ex astris factus est. Ob id est *Mars*, est *Mercurius*, est *Saturnus*, est etiam *Sol*, est *Luna*, est *Iupiter*, *&c.* Et vt sunt, quorum primus libenter edit si u delectatur hoc, secundus alio, tertius isto, &c. ita diuiduntur ēt accidentia Planetarum & Astrorum. Videtis, in homine vniuersim omnia animalia latere: h.e. animalia omnia iacēt in homine, prout extra sunt, sine corpore tamen. Cetera omnia, velut & species & differentiæ in homine asseruantur, nec quicquam excluditur. Hinc ēt propter conditionem cœli fit, vt homo in se habeat naturam gallinaceam. Gallus gallinaceus est Mars. Ita Mars ēt est homo, si eius species prolectetur. In lupo est Saturnus. Hic vt est in lupo, ita similiter ēt est in homine lupino. Homo namq; a cœlo nō aliter gubernatur, ac animal. Vt ergo gallus suo tempore a cœlo excitatur ad canendum: ita & homo, quia gallus est. Et veluti cœlum lupum ad rapinam excitat & stimulat: ita etiam hominem, qui lupus est.

Homo est Mars, Saturnus &c.

Homo est gallinaceus.

Hæc iam sunt brutalia. Adeoq; cœlum animalibus tantum, non etiam hominibus imperat ac dominatur. Nam si cœlum hominem facit mitem, placidum, patientē, vt de eo dicant homines ipsum esse agni more placidum, aut solis instar amabilem & beneficum: iam is vtiq; naturæ, intellectusq; est ouini. Sol n. regit ipsum ceu ouem, non vt hominem. Animal n. ex astris est. Et sicut ex astris est: ita ex illo iudicatur, resq; vna est quoad quidem animalitatem. Qui irascitur, irascitur vt iratus canis, non vt homo. Qui latrocinatur, facit id more vrsi. Qui furatur, corui ritu furatur. Qui mœchatur, canis exēplo mœchatur. Qui superbit, facit id instar galli. Qui inuidet, canis ritu inuidet. Qui bonus est socius, canem æmulatur. Hæc vero omnia sunt animalia, & ex animali natura deducta. Habet a. superbia suam stellā, suam ēt habet prædatio, mœchatio, inuidia, & sic deinceps. Et sicut stellæ sunt in animali: non aliter sunt etiam in homine. Quicq; hominum moribus se animalem pręstat, is eiusdem ēt animalis, quod æmulatur, stellam habet. Et sic eadem stella gubernat lupum in sylua, & lupū in homine: vna & eadem stella regit latronem, hoc est, vrsum in sylua, & latronē in homine. Omnino enim animalis ea est ratio, quæ animalib. similis est; quia est brutalis & corporalis, vnde etiam animal cum animali conuenit. Sic ergo cœlum est Dominus hominum eorum, qui animalia sunt, & animaliter viuunt. Hinc æstimate iam, quęnam laus sit, quod dicant homines: *Iste est similis Leoni, aut Lupo, aut Vulpi.* Gloria ea pecuina est, & cum pecore interit, nec talis quicquam est aliud quam pecus & peius omni in sylua pecore obit. Fas enim est, hominem hominem agere, non pecus.

Cœlum hominibus non dominatur

Sicut ergo dictū est, homo cognoscendus est ex externo. Nihil enim

est aliud quam externum. Quicquid a. in ipso est, quod in ipsum non ingreditur ac intrat, id externo animalis præstantius est. Est enim ex parte angelicum. Plus itaq; ipsum non iuuat animale, quam vt animaliter sustentetur. Quod autem præter id animale superat, id constituit hominem. Quod autem de animali hactenus tam accurate & prolixe disserui, ideo feci, vt sapiens videat & intelligat, quis sit, ipse, & quid sit animal. Nec n. iste est sapiens, qui pulcre ædificare nouit. Is animal est, nec præstantior: nisi quod, sicut ciconia plus artis impendit suo nido exstruẽdo, q̃ columba, sic ipse quoq; ciconia ad columbam collata dignior sit. Et tamen vtręq; aues animalia sunt. Qui cantandi peritus est, nihil est, nisi pecus. Et se habet velut luscinia ad coruum. Vtræq; tamen aues sunt & animalia. Qui dicendi gnarus est, nihil nisi animal est. Et similis est picę collatæ ad gruem. Vtræq; vero animalia. Veluti enim gradus certi sunt inter dicta iam animalia: ita etiam inter homines, quorum alius melior, alius suauior, alius iracundior, alius sæuior, &c. est. Eę tamen proprietates & conditiones omnes sunt animales, nullam gloriam homini addentes, sed tãtum animali seu pecori. Huius enim laus, modestia, honorue, Dei non est, sed est tantum animalis gloria: h. e. sicut Deum laudat & honorat pecus: ita huic similis est laus, a tali homine promanans. Nam secundum omnes vires, conditionem ac naturam homo in hisce rebus nihil est aliud, quam animal ante conspectum Dei.

Homo quid vere.

Cum ergo huiusmodi tantopere brutalia sint ante Deum: fas est, hominem seipsum nosse, ne eo abripiatur cogitationibus suis, vt putet, se eo Deo cariorem & propinquiorem esse, quod speciose nugari possit. Qui enim multas artes brutales nouit: is sciat, se cum omnibus illis animal ac pecus esse, ac vniuersa ea peritura, nec duraturum quicquam esse. Ex illo ergo nihil quicquam regere, edere, bibere, dominari, docere &c. debet, per quod se post obitum ante faciem Dei cõparere posse persuasum habeat. Ista potius facessant, & longe valeant omnia, ita vt nec astutia vulpina, nec prædatio lupina, nec lenitas ouina, &c. in terra cõspiciatur. Ea enim omnia caduca sunt. In quibus qui viuit, & sibi placet, is viuit mortaliter, tempusque terit ac perdit in rebus caducis, quarum nulla in regno Dei aut comparebit aut valebit. Quidnam enim Deo placitum est in aue, aliud, quam quod hominis pater est, hoc est, quod secundum animalitatem homini similis est, & animaliter Deum laudat? Alium autem & potiorem is hominem fecit, nempe, vt non animal, sed homo esset. Quicquid vero in ipso animale est, id vniuersum ab externo animali sumitur, a cœlo & quatuor elementis, quæ omnia corruptibilia sunt. Habet enim homo vnum patrem, qui æternus est. Et huic is viuere debet,

debet, non homini. Animalem fecit ipsum, non vt in eo habitaret, sed viueret.

Huc ergo discursu nostro perducto, tractatum hunc tandem finiemus, qui egit de cognoscendo animali homine, quo modo is ab externo oriatur & gignatur, quomodo illi adhæreat, & cum ipso vnum sit: quodque animale id nihil æterni agat aut satagat, sed mera tractet corruptibilia, quæ vna cum ipso animali intereant.

SEQVVNTVR

FRAGMENTA CVM LIB. DE FVNDAMENTO SAPIENTIÆ CONGRVENTIA.

De manifestatione & inuentione omnium artium.

Qui fuerint olim Medici, & quomodo vocabantur primi.

OMNIVM primo Medicina fuit penes Prophetas. Et Medici dicebantur Prophetæ, quod populo peritiores essent, & nossent, quæ vulgus minime intelligeret. Naturales præsagitores eos omnes Prophetas vocauerunt. *Medici olim Prophetæ di.*

Vnde duxit originem Medicina, vnde cognitio Medicinæ, a quo?

Natura omnia docet. Et quæ non potest ipsamet, & a Doctore spiritu sancto acquirit. Spiritus sanctus & natura sunt vnum, hoc est, quotidie Natura lumen est ex spiritu sancto, ex illo discens, & in hominem quasi per somnum penetrans. *Natura est lumen Spiritus Sancti.*

Quis dixit, Bibrellum, & sanabitur: sic omne experimentum inuenitur.

Cum ergo Naturæ lumen discipulus sit spiritus sancti; ideo discipulus suum Magistrum exorat, vt se hoc, &c. doceat. Id facit Magister. Hoc modo doctrina deriuatur in discipulum. Ea a discipulo percepta, iam is duplex fit, hoc est ex seipso quærit, & sibi ipsi respondet.

Duplex discipulus est *Persona* & *Insomnium:* Similiter & persona Sathanæ, & persona Tentati: Persona spirituum, persona consiliorum. Et semper adest Lumen Naturæ. Lumen Naturæ respondet suæ personæ, hoc est, sibiipsi. *Discipulus duplex.*

Sicut enim præceptor sagacem & solertem discipulum nihil celat, sed ipsum necessaria omnia docet: ita multo rectius spiritus sanctus docet

Lumen naturæ, de iis, quæ personam eius attinent. Lumen enim naturæ & personæ non diuiduntur.

Quomodo loquitur Spiritus sanctus ad Lumen, quomodo accipit a Spiritu sancto, quomodo intelligit seipsum?

Lumen naturæ quid. Porro aût Lumen naturæ est Lumen accensum a Spiritu sancto, quod nunquam extinguitur. In homine se habet, vt vita. Cum ipsa enim similiter crescit & nascitur. Luminis ea natura est, vt subinde magis magisque ardere cupiat, ac lucere latius; & quo diutius, eo amplius. Sic & vita per medicinam subinde magis magisque viuere satagit. Eodem modo & in lumine naturæ ardens flagrationis desiderium est.

Quid loquitur Medicus ad vitam suam? Ita inquit: *Hoc ede, illud bibe: sic viues, & non morieris.* Similiter & Spiritus sanctus cum Natura ita colloquitur: *Hoc inquire, Hoc fac, &c. ita ardebis, & doctrina pollebis.* Iam vero Spiritus sanctus ea tantum docet, quæ vult. Hinc dicere solemus: *Natura sanitatem suam expetit. Ipse edit & conualuit.* Sic ergo Natura illud agit in

Philosophia	*Astronomia:*
Alchimia	*Mechanica.*
Praliis	*Vaticiniis.*

Anatomia Dei, primi parentis sapientiæ.

Comparatio Filii sapientiæ, ad patrem sapientiæ.

Quid sit externa sapientia, duplex { *Perpetua.* / *Transitoria.* }

Vna est æterna, scilicet Angelica.

Altera est transitoria, scilicet Animalis.

Animalis est creata — *Creata peribit cum cœlo & mundo.*

Æterna ab initio fuit. — *Æterna in æternum viuet cum Deo & Angelis.*

Diuisio libri primi, creatæ sapientiæ & moralis.

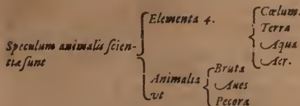
1 *Creata quomodo se habeant, & in quibus administrentur hominibus, & quomodo vnum animal, & vnus sensus.*

2 *Quomodo creata partita sint: Illud in Rationale, aliud, in irrationale: & quomodo animales sensus sint, & vita in omnib. & quomodo concordent corpora rationabilia cum irrationabilibus.*

3 *Elementa tanquam creata animalia sapientiam ferunt in sese, & cum hominibus idem sunt. quomodo imprimuntur, & quomodo in eis sunt, & quomodo inclinant necessario animalem naturam, sed non æternam.*

4 *Quomodo ex his sapientiis creatis & animalibus oriuntur aues creatæ, sed nō æternæ, & quæ sunt creatæ, aues scilicet Augurii. Augurium est ars ex animali*

mali sapientia, id est, quæ animalia sciunt, hæc animalis homo capit, scil. aues sciunt vaticinari (mas) scit vaticinari. pauo scit, ex animali sapientia creata.

Porro a. vt descendamus ad diuisionem & præsumtam materiam: docendũ est de magistro omnis sapientiæ & sciẽtiæ nostræ artiumq;, quisnam is sit, qui omnia nobis donet. Nihil. n. in nobis habemus. Sicut. n. videtis, corpus morbo & morti subiectum esse, adeoq; a multis miseriis, ærumnis & impedimentis affligi: ita etiam intellectus noster iisdem malis, h. e. morbis incidentib. varie afficitur, ita vt cũ sano cerebro ad finẽ, quẽ intendimus, peruenire minime queamus. Et sicut morbus propositum nostrum intercipit priuatione roboris: ita etiam infirmitas rationẽ tentat, vt in opatione remissior sit. Hæc q̃ caussa est, cur alius alio peior & doctior euadat, nempe prout cuiuslibet intellectum morbi retardant. Quãdo corpus morbis affligitur, vt homo fiat Maniacus & furiosus, &c. iam promta illico sententia stat, hominem illum catenis esse constringendum, quia secundum rationem recte non habeat. Sed eodem modo & intellectus ægrotat, vt ex morbo desipiat & deliret. Vt ergo morbos corporis cognosci conuenit: ita fas etiam cognosci morbos Rationis. Quoniam autem institui describere fundamentum Medici in morbis corporis, quomodo illos cognoscere debeat: fas etiam ac æquum erit, me porro quoq; docere de morbis Rationis, vnde nam oriantur, hoc est, ex quonam fundamento intelligi debeant. *Vt corpus, sic intellectus morbis obnoxius.*

Audiuistis autẽ in superiorib. de corpore, quod illud in vtraq; Sphæra constitutum sit, quod cœlum ac terra ipsius patet sint, & quomodo homo ex patre cognoscere filium debeat, & quomodo omnia in homine, mundi, & omnia in mundo hominis sint. Illa autem se habent, vt diximus. Porro hic iam sciendum est, cum morbis intellectus ita comparatum esse, vt omnis ratio animalium, terrestrium & aetiorum in homine insit, velut & angelorum propter animam. *Homo sphæra vtriusq; particeps.*

Ad hoc sedulo attendite. Omnis calliditas, sapientia, natura, intellectus, prudentia, &c. quæ in omnibus totius mũdi ac cœlestis sphæræ animalibus condita est, homini inest. Ideo alius est vulpinus, alius lu-

p nus, alius psittacosus. Ea vero vniuersa intellectus animalis sunt, nec quicquam ad hominem attinent. Sed quia homo etiam animal est, omnium animalium intellectus illi inest. Primo ergo operam dabitis, vt animalem intellectum recte intelligatis. Quem vbi tractatu peculiari explicuero: postea etiam intellectui Angelico peculiarem suum tractatum assignabo.———

Qui suscipit tractare de artibus & sapientia Luminis naturæ, & quantum huius ad hominem spectet; is initio debet docere de suæ sapientiæ scientiæque ac luminis Magistro, ex quo habeat: Vt, qui ab ipso accenduntur, sciant, quid loquatur, & quid ex illo didicerit.

Erronea enim est doctrina illa, quam quilibet ex suo promit cerebro. Varii enim ortus, varii magistri, varii discipuli ita sese offerunt. Hic hoc sibi proponit, ille aliud. Hic diuertit ad lumen, ille ad intellectum animalem, iste ad errores. De qualibet autem re sciendum est, quæ vera eius origo sit.

Variorum varia iudicia. Inueniuntur, qui scribant de Mechanicis, & artem ex pluribus quam tribus principiis deducant. Sunt qui commententur in Facultates, & eas ex pluribus quam quinquaginta septem artibus explicent. Sunt, qui de verbo Dei doceant ex fundamentis pluribus decem. Et sic etiam in ceteris. Multi passim scribunt, sed calamum recte pauci moderantur. Et ingens est stultitia docere, nec, ex quo id habeat, scire. Hoc enim comprimis sciendum erat. Nemo enim suorum scriptorum iudex ipse est, cum ea aliorum sint. Sciendum ergo est, cuius nam scriptura sit: & deinde iudicandum. Toto enim ille cœlo errat, qui suæ doctrinæ originem non nouit.

Corpus hominis non hominis, sed Dei. Ceterum de originibus seu fundamentis sciendum est, ea esse varia & multiplicia. Qualia autem sunt, ex hoc principio noscite.

Firmiter hoc sic statuendum est, corpus non esse nostrum, sed Dei, non nobis, sed Deo factum, non in nostrum, sed Dei vsum factum. Si iam ea corporis conditio est, omnem etiam naturam suam ex Deo, ex quo est, habere debet. Huius quicquid est, est illius vita, morbus, sapientia, visus, auditus, intellectus.

Iam, si eius, qui corpus fecit, vniuersa sunt: sciendum est, quidnam ille nobis conferat, & cur, quod confert, largiatur: nimirum, vt homo perfectus sit, sicut perfecta eius est vita. Siue enim pulcer, siue deformis sit, viuit tamen. Vita enim integra, nec manca est. Eodem modo & ipsius sapientia ac scientia debet esse integra, non mutilata.

Hæc Deus omnia homini integra, non dissoluta dat. Hoc enim fine

fine hominem creauit, vt contra Diabolum pugnaret, nec ei loco cederet, ficut facit, qui aduerfus fuum hoftem gladium vibrat. Nos ergo manu Dei conclufi fumus. Et vt pifcis in aqua verfatur: fic nos in hoftilitate. Scire ergo debet homo quid fit, & qualis fit, & cur fit, vt ex folo Deo vires fuas fumat, de quo alias. *Dona nobis Deus integra dat.*

Vt ad externam Anatomiam originis fapientiæ perueniam: fcito te primum, fapientiam nihil effe aliud, quam vnicum, idque æternum gaudium. *Sapientia quid fit.*

Quis defcribet, fapientiam ex fua Anatomia, nifi qui illam nouit? Quis illam noffe poteft? Homo ex eo fcit, quia fapientia ipfemet eft. Quæ quoniam in ipfo eft, ideo ipfam defcribere poteft.

Qualis autem eft Anatomia fapientiæ? Talis eft, vt per fe iudicari non poffit, non magis, ac Deus ipfe. Quia autem illa mortalibus data eft: ex eo patet, ipfam a mortalibus (vt ita dicam) anatomandam effe. Si mortale non effet: quis de fapientia loqueretur aut fciret? Quoniam vero in mortale illa incidit, de ipfa differendum eft. Et ipfa quidem genita eft, & facta eft membrofa, & oculis confpicua, quæ antea inconfpicua erat.

Scientiæ, &c. omnes funt in fapientia. Arte autem aut fcientia non opus fuit ante creationem. Factis autem creaturis, propter ipfas opus fuit fcientias manifeftari. Iam vero fcientia & fapientia (Ea) arfque vnum funt, hoc eft, fapientia Dei manifeftata eft. Si homo non fuiffet conditus: quis quicquam noffet de fapientia Dei, de Dei infinita potentia, & de rebus ceteris? Nemo vtique, & ne quidem Angeli in cœlo. In creatione autem erupit & in lucem prodiit Dei fapientia, potentia, virtus, adeoque innotuit, quid Deus effet, quæ ipfius natura. *Scientia facta propter creaturas.*

Iam fequitur, quod pater fapientiæ in filio fumatur: & in eo, qui pater ipfe eft, oriuntur omnes fcientiæ & artes. Creatura enim Deum in numero fuo habet. Patet ergo, debere illam manifeftari. Debet autem fapientia & fcientia fieri per filium. Filius retinet naturam fui patris, nec folus difcit, fed difcunt vtrique. Doctor autem eft Spiritus Sanctus.

Homo captus eft a natura animali: non autem Deus. Sic ergo fapientiam duplicem is habet, Animalem, & Angelicam. Vna manet, altera minime.

Pater ergo eft fapientia, in qua artes omnes conditæ funt, & ex ea procedunt. Pater omnia poteft per fapientiam fuam & fcientiam. Eodem modo & nos omnia poffe debemus, vt nihil nobis refiftat, nec

Magia, nec incantationes, nec superstitiones, nec Nigromantia, nec Chiromantia, nec physionomia, &c. Hæ enim omnes ex Deo artes sunt. Eas si non callemus; hoc casu excitati minime sumus, sed adhuc dormitamus. Ex hoc iam somno oriuntur doctrinæ, & ars scitoria. Hoc nimirum est, de quo loquor, de patre Astronomiæ. Is integer, is perfectus est. Tales nos quoque esse decet. Integer enim ipse est: & nostra sapientia est sapientia ipsius. Ex ipsius sapientia pleno cardine pandere fores debemus: ex ipsius sapientia debemus consuere calceos, qui non rumpantur, & exstruere domos, quæ nec putrescant, nec a vermibus exedantur. Hoc si non facimus: ædificamus in somno.

Iam si pater cognoscitur esse integer, perfectus, & labe in omnibus carens: debet & filius, q. loco patris sedet, talis esse, & in scientiis perfectum se præstare. Illæ enim patris sunt, qui perfectus est, non mutilus. Decet ergo Medicum in sua arte veracem & perfectum esse. Dei enim sunt *Iurista, Theologus, Astronomus, Philosophus, Alchimista, hic, iste, ille, &c.* Istorum autem ne Iota quidem aut Apex decedet, qui non integrabitur, nisi solius parentis. Quod si credimus, habebimus. Per fidem enim eo aspirabimus. Sic ergo nihil sciemus, nisi mentiri, fallere. Ex nobis artes erunt. Quod si contra patri nostro credemus, statuemusque ipsum solum esse sapientiam; iam sciemus & hanc in nobis esse, & esse sapientiam talem, quæ nullo egeat alio, quam excitatione a somno, quam facere nostri officii est. Qui enim dormit, similis est mortuo, licet omnia in ipso lateant, vita & sapientia: Excitatio facit, vt illa manifestentur. Per huiusmodi somnum nos nascimur, & succrescimus in ipso, si excitemur. Sic enim vernat in nobis sapientia & scientia, sicut campus tempore veris, & montes post hyemem.

Deus solus est sapientia.

Dormiens similis mortuo.

Ceterum plura attendite de ratione Angelica, quæ in nobis est. Homo animam habet. Anima vero aliud est, aliud corpus. Corpus naturæ animalis est. Satis autem animalia esse avara, auida, rapacia, &c. quorum nullum Angelicum est, sed animale. Sic etiam, qui eiusdem naturæ homo est, animalis est, non Angelicus. Hoc animale est in his rebus. Homo corpus in sua ratione vsurpare non debet, nisi quantum attinet ad ipsum, vt sciat suam necessitatem. Præter id in ipso est anima, quæ æterna est. Hanc non habet animal. Eam homo sibi proponere debet. Eaque non ægrotat: sed ægrotat tantum animale, non etiam angelicum. Duplex enim sapientia in quolibet est homine: Angelica & brutalis. Voluntas eius propendet, quo vult.——

Sapientia in homine duplex.

Iam deinceps de animali docebo, vnde oriatur. Vna est Ratio omnium, quam habent aues, vaccæ, homo. Eadem similiter etiam

est

est in Planetis, Astris, *Aere*, *Terra*, *Aqua*. Ideo ex his oritur natura animalis, & amor animalis ac creaturæ. Canis enim & homo, vacca & homo, porcus & homo conueniunt, vt simile simili in natura. Sunt enim vnum animal, res vna. Sicut homo secundum animam res vna est cum Angelo; ita secundum corpus scimus animal. Viuimus ergo vt pecora, vnumquoduis secundum id quod est. Animalis iste intellectus probe noscendus & intelligendus est. Patitur enim Apoplexiam: nonnulli etiam homines. Patitur caducum, vt quidam homines, patitur colicam, vt multi homines, &c. & sic deinceps in omnibus accidentibus morborum, cibi, potus & similium. Institutum ergo nostrum est, intellectum animalem accurate explicare.

Angelicus intellectus in Adamum penetrat infusus, & ad nos per natiuitatem peruenit. Idem iudicandum etiam est de intellectu animali eorum, qui animalia non sunt, vt *Cœlum*, *Aer*, *Terra*, *Ignis*, *Aqua*. Quicquid in illo est intellectu, intellectus est in terra, vt suas arbores, folia, & gramina promat. *Intellectus Angelici origo qua.*

Porro autem quo modo animalis intellectus quatuor Elementorum in nos penetrat? Hoc modo. In cœlo est ratio, & animalis intellectus, hoc est, animalis intellectus vita, alimentum, nutrimentum, &c. in cœlo est, & ex cœlo venit, & inibi sustentatur, velut corpus a terra. *Intellectus animalis qua origo.*

Iam si originem Angelicæ & Animalis rationis intellexistis, ex quonam illas homo habeat, hoc est, quales in ipso sint: & iam extranee quasi per speculum videre potestis, quomodo in homine condantur: iam proximum est describi, quo modo in homine manifestentur.

Angelica & animalis hominis Ratio cum ipso crescit, quælibet secundum suam naturam ac proprietatem. Incognitæ tamen latent in homine, donec excitentur. Nunc autem recensebo de iis, qui seipsos excitant, hoc est, quomodo artes ad nos pertingant, & quo modo quave via a nobis discantur.

In hac descriptione sumemus primo Animalem, deinde Angelicam Rationem. Fas ergo est, nos primum describere scientias animales, quomodo eæ ad nos perueniant.

Auguris pauonum, Auium.	*Lycanthropi.*
Hydrom. Pyromant. &c.	*Melosina.*
Gabals	*Stauffenburgum.*
Item Incantationes	*Pluuia sanguinis.*

Perſicaria. *Pluuia Ferri.*
Benedictiones vulneraria. *Pluuia Ranarum.*
Furum coactio.

Animalia in cœlo vniuerſa ſunt, quæ in terra ſunt. Differunt tamen eo, quod ſubtiliorem materiam habeant.

Iam Planetam ſuum habet Lupus, ſuum vulpes, ſuum lepus, & ſic quodlibet ſuum in cœlo Aſcendentem habet, ſecundum quem inclinat.

Eodem modo & homo ſecundum naturam animalem ſuum Aſcendentē habet, ex quo animalem ſtatum tuetur, velut aliud animal.

Notabitis exemplum. Sicut Sol extra corpus irradiat, calefacit hypocauſtum: Sic vim quoque rationalem habet, in hominem tranſeuntem, inſtar aliorum planetarum.

Vis ea in Aſtris eſt, ſicut calor in carbonibus. Illa ſunt animalia, & ſunt animalia ſuperiora. Et ſicut in mundo ſunt lupi & lepores; ita & in cœlo. Illa poteſtatem habent in intellectum animalem, ſicut ſpiritus ſanctus in intellectum animæ. Cuilibet enim parti ſuus peculiaris eſt intellectus, peculiaris Deus & dator. Sic animal Deum habet animalem, id eſt, Firmamentum. Anima habet Deum æternum, id eſt, Spiritum ſanctum.

Et hoc modo duplici ſententiam meam de origine intellectus animalis & angelici intelligi velim. Intellectui enim animali non minus ductore & gubernatore opus eſt, ac ipſi animæ. Ideo cœlum, & Spiritus ſanctus.

Vtrique autem ſuus etiam ſeductor eſt, Diabolus, & Negligentia, hoc eſt, *Inſcitia & ruditas.* Diabolus reſpicit animam: Inſcitia intellectum Animalem. Vtrique autem ſedula cultura & exercitatione opus eſt.———

Virgilius Magus. Virgilius ex Magica ſcripſit, & Magus exſtitit. Ipſum huius mater vidit per inſomnium, id eſt, per firmamentum. Et firmamentum genuit ſibi filium. Ideo Magica impreſſione ille vſus eſt, & Propheta Magicus exſtitit. Omnes enim Magi naſcuntur ex cœlis.———

Hildegardis. Cur Hildegardis tale quid ſomniarit, alius aliud, cauſſa huiuſmodi eſt. In quo ſpiritus Hildegardin amauit, in eo illuſtratur. Placuit ergo illi ita, ſeruire citra ſuperſtitionem.

Chriſti caro, alia æterna. Item, nullus hominum reſurgit in carne *Adæ* & *Euæ*, ſed in carne Chriſti. Qui ergo non viuit in carne Chriſti, ſaluus non erit. In hoc ſitus *Magus quid* eſt neruus ſacramenti, quem ſedulo notabitis. Ita enim eſſe oportere Magia probat & docet.

Quid

Quid est Magica? quid Magus? Diuus aliquis, qui surgit & ascendit. Item, Gabalis est spiritus, migrans ex corpore in corpus. *Magus quid.*

Liberum est cuilibet Mago, prædictionem suam (*Kh*) aut Theologice indicare, aut imaginibus præfigurare, aut more Astronomico inducere; Deniq; quocunq; modo vult, secundum religionem suam, ipse illam detorquere potest. Ideo *Hildegardis* phantastice locuta est, non Astronomice, non *Plagice*. Sciendum itaq; sacerdotes non tantum in cœlū peccare, sed & prę̨ter modū peccare illos in sapientiam. Plagas ergo Deus illis immittet, h.e. illos non proteget, sed pœnas omnes super illos cumulabit. Fastus Clericorum ex cœlo non descendit, sed alius ab alio illum discit. Ideo fundamentum sibi etiam singulare ponunt. Vindicta ergo illos obruet, quia de cœlo, quod debent, non sumunt. *Gabalis quid.*

FRAGMENTVM DE EVNTIBVS IN SOMNO.

QVa ratione seipsum quis ducit apertis & videntibus oculis: ita ducit spiritus ille clausis & dormientib. oculis. Iste a. spiritus est. Qui a. somniat, quod speculatur vigilans, potest ēt speculari dormiens. Corpus namq; quod dormit, nihil speculatur. Quod speculatᵣ, est corpus, noctes atq; dies vigilans. Spiritus a. iugiter & continenter vigilat. Spiritus is cum spiritibus aliis colloquitur, & aliorum etiam colloquia fert. Iste prę̨ludia & ludicra facit &c. prognosticat, docet, admonet, h.e. spiritꝰ imaginationis, qui phantasias mouet; non ipsis operibus, sed tm̄ is loquitur. Ideo nos ille ducit, is nos sustinet, ne cadamus. Spiritꝰ n. si id potest facere vigilātibus: vtique & dormientib. poterit. Item, nihil est, ab aere nos sustineri, ne cadamus: aut solem nos attrahere. Nam in omnibus rebus nobis sunt spiritus, qui nos ducunt, sustinent, portantq; suis manibus.

ALIVD, *De Generatione Stultorum.*

HOmo ex Adamo creatus, & perfectus seu integer factus est. Integritas ea violata est, & in monstrū abiit, cū ex paradiso ille eiiceretᵣ, &c. Sic ergo in *Hebron* est, quod Deus ipsum crearit, ita secundum suam imaginem, & vlterius ipsum mutarit in stultum & monstrum. Hoc cur factū sit, caussa hæc est: Sicut &c. Sic ergo cœlū nos stultos facit, quia nimirum ex paradiso egressi, subditi ipsi facti sumus. Miseriam ergo nos sustinere decet secundum illius cursum. Differunt homo in paradiso, & homo in terra. Item homo & stultus, stultus & furiosus seu maniacus. Tales facti & constituti sunt, prout constellatio tulit. Nam & astra stulta sunt. Vt enim astra sapientia sapiētes, ita stulta stultos gignunt. Quod si natura cooperatur ad generandum stultum in monstris, cœli potentia eo maior est. Ludunt ergo astra cum illis, vt sciamus inde, Deum quoq; similiter no-

biscum ludere, nostramq; sapientiam coram Deo esse meram stultitiam. De stultorum scientia, prædictionibus, doctrina, exemplis & typo, quod scil. frustra non sint, sed sapientia ad institutionem faciant: Item de obitu & transitu stultorum, de ipsorum signis, natura & moribus, & spiritib. apparitionibusq; & similibus: Item de medicina, vana & nihili sunt. Cur in brachiis robustiores sint, quam in manibus, & ingenia bona habeant, si quid ipsis facias, &c. Item, quæ caussa sit, quod in somno ducant, &c. Caducus, &c. Item, magnam passionem indicant. Item ventura.

ALIVD.

ASTra mouentur a prima hora, vsq; ad vltimam, sursum deorsum, ac vt æstas ac hyems transeunt ac redeunt, sibi inuicem occurrunt, & se mutuo corrumpunt ac destruunt &c. Eadem etiam hominis cōditio qui Cometam suum habet ab Adamo, vsq; ad vltimum, ascendens & descēndens, quo ascensu & descensu conuenit cœlo cum homine. Prout sibi occurrunt: tales fiunt. Item, omnes stulti sunt, qui ex animali sunt, sed tamen nati stulti. Natura enim sapiētem hominem non profert, sed tantum imago Dei. Item, quod strumosi, claudi, ægroti & vagabundi fiant, hæc caussa est, quod naturalia astra venena instillent, & stultis stultiformem naturam imprimant. Nemo ergo dicere potest, imaginem nostram, Dei imaginem esse: sed est imago animalis, in qua omnia animalis genera subsistunt. Interior homo purus est in imagine. Animal autem ad stultum dispositum. Item, talem producit Luna, talem Mars &c. Ita surgunt, fatua sapientia, insana bella, præpostera imperia, stulta commercia, &c.

FINIS.

LIBRI

LIBRI DECIMI PARS PRIMARIA AC PRÆCIPVA.

Quæ est

ASTRONOMIA MAGNA

Sive

TOTA PHILOSOPHIA SAGAX, MAIORIS ET MINORIS MVNDI.

PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI.

Præfatio.

VT omnium primo, quidnam in Sagaci Philosophia *tractandum & declarandum sit, intelligatis: opera pretium ac necessarium est, explicari prius totam religionem omnium creaturarum, in quonam fundamento & scientia secundum ordinem illa consistat. Id vero si probe ac ex fundamento recte intelligi debet: necessarium erit, intellectus promtioris gratia illam in suas species distribui. Quæ quidem diuisio etsi similiter a Philosophis alius facta & seruata non sit: ipsam tamen ob id minime omittemus aut reiiciemus.*

Primum autem non possum non laudare Sagacem, *quoniam Deus homini per firmamentum artes omnes, & quicquid naturale est, contulit & largitus est, ita, vt firmamentum sit lumen naturale, & a firmamento naturale homo ipse hauriat. Deinde extollo illam etiam propter insignem vtilitatem, quod ex illa commoda & necessariæ artes ceteræ omnes prodeant. Ex hac, admiranda ars Medica, a DEO mirabiliter creata, suum fundamentum cognoscendi hominis morbos, sanitatem, mortemque, vsque ad cognitionis partem dimidiam depromit, nimirum ex scientia Astronomiæ. Ea deficiente, errat æger cum suo Medico. Astronomiæ enim imperitus Medicus, perfectus dici minime potest. Plus enim parte morborum dimidia a firmamento regitur. Porro a. nobilis hæc ars, Medicinam non saltem perficit ac illustrat, sed et, quantum quidem ad sapientiam æternam, rationem & modum docet, quinam ista ab inani sapientia distinguenda & discernenda sit, quod alias vniuersum obscurum & intricatum maneret. Multi enim passim scribunt & commentantur de sapientia æterna, qui tamen ex ipsa nati non sunt. Itaque vt de quovis fieri rectum iudicium possit, ex quo fonte loquatur, aut prodigia sua depromat: scire conuenit plus etiam tam dictis duobus punctis, illam continere. Præterea artis Astronomicæ cognitio prodit arcana cordium, quidnam in illis*

Sagacis laus & vtilitas.

Medicus sine Astronomia nauci.

Astronomia prodit hominum naturam.

natura boni maliue genuerit. Homo enim ex mundo magno conflatus, naturam illius resipit. Itaque cum alia natura sit, ex terra & firmamento deducta, alia ex cœlo: quid vtraque sit, merito exponi & illustrari debet.

Astronomia fons omnium scientiarum.

Hæc ergo, an non inæstimabilis thesaurus sit, cogitandum cuius relinquo. Vt ceteras hoc loco virtutes & scientias, ex astris profluentes, silentio prætercam. Vniuersum enim id, quod naturæ lumen hominem docet, ex natura astrorum manat. Id enim persuasum esse debet omnibus, quod vniuersæ naturales scientiæ & sapientia ab astris homini conferantur, nec quicquam sit, quod non citra exceptionem ab illis profluat. Nos enim astrorum discipuli sumus, illa autem nostri Doctores. Cum ergo tantum cum astris nobis commercium sit: de illis merito inquirere sedulo debemus. Sic enim a Deo cōstitutum est, vt ex naturæ lumine, tanquam a patre nostro, ex quo facti & conditi sumus, discamus. Itaque quoniam Astronomia, a multis passim, quorum tamen ipsa basis & limes esse debebat, exagitatur & conuellitur: ipsa rei necessitas exigit, vt stultitia ipsorum sub radium protrahatur. Pseudoprophetæ enim hanc artem annihilant ideo, quia per ipsam inscitia eorum detegitur. Temeritas enim illa in repudiando tali limite, erroneorum Medicorum mater est, velut & eorum, qui alias hallucinantur, & luminis naturæ, adeoque huius artis ignari sunt. Quid enim vsquam est, quod inscitia & ignorantia non scateat? Qui vitæ suæ modum ex hoc arcano sumunt, etsi lex vitæ humanæ data sit, ars que illa minime expendatur: quo fundamento & limite lex illa posita sit, Legislatores illi non intelligunt. Ignorant enim, quid naturæ lumen doceat, aut quid doceat Deus, aut ex quonam vel mortale vel æternum oriatur. Sic ergo seipsos ignorant. Opinari enim & putare, velut & scire ac posse, per artem distinguuntur: hoc est, elimata prudentia fieri debent omnia. Id docet Astronomia. Quod ad ordinem Diuinum spectat, ex Deo discitur. Quod autem facit ad caducum, docet firmamentum.

Astronomiam nouem partibus auctor proponit.

Sed ne longiore præfatione vobis tædium creem, scire vos velim, multos esse, circa Astronomiam gloriosos & iactabundos: quorum tamen inscitia & ignorantia ab illismet ipsis proditur. Nomina curiose inquiruntur, margaritæ ipsæ negliguntur. Ego vobis Astronomiæ artem nouem tractatibus seu partibus breuissime explico. Iis perfectis, perfectus etiam Astronomus fuerit. Sed, quod & initio dixi, enumerandæ mihi illius species sunt, vt apprime intelligatur, quomodo Astronomia ceterarum artium omnium mater sit.

Astronomia principium scientiarum omnium.

Vbi Astronomus definit, ibi incipit verus Medicus, verus Philosophus, *diua iustitia, æterna sapientia, denique scientia vniuersa. Hæc sunt elementa earum rerum, de quibus dixi, ad nouem articulos explicandos. Hoc sedulo notate, quod, vbi Astronomia desinit, insignes ibi Religiones incipiant. Sine Astronomia enim ars nulla perfici potest. Post ipsam incipit sapientia Diuina. Post ipsam incipit lumen naturæ. Omnium namque primo naturæ lumen accurate cognoscendum*

dum est. Postea idonei erimus ad cognitionem rerum omnium, quas per hominem Deus operatur.

Pro his iam scitote, unum semper alterius inimicũ esse, nec facile cedere quicquam velle. Sic & proterui ac futiles homines de omnibus iudicium sibi sumunt, omnis tamen fundamenti ignari, non cogitantes, quod ex uno patre omnes septem operentur, hoc est, à Deo omnes adsint, unus altero non minus. Sicut exemplum commonstrat sequens ex natura promtum, cuius illi ignari sunt: nempe quod ex ferro septem fabri nascantur, unoquolibet suo muneri sufficiente.

Attendite vero amici, quanta istorum sciolorũ simplicitas ac ignorantia sit, dum futilitate ista seipsos produnt. Astrologus nullo loco habet Magũ, Diuinatorem, Necromanticum, Signatorẽ, denique Incertum: Manualem fert & patitur. Magus autẽ Astrologum, Manualemque non admittit, ut nec Signatorem. Signator contemnit sex ceteros uniuersos. Diuinator apud ceteros sex silet. Necromanticus ignarus est fundamenti ceterorum. Incertus se omnium optimum iudicat. Manualis acquiescit instrumẽtis, & ubiq; leuiter adhæret, aut se insinuat. Sic & inanimata penitus excluduntur, nec ipsorum respectu luminis Naturæ mentio fit. Figulus 8. gulã edit.

Et cum, quoad species ceteras, nec ibi fundamentum solide iactum sit: ex re & usu est, illas bono ordine disponi, ut secundum naturam suam recte ac fundamentaliter intelligantur. Ubi tamen hoc omnium optimum est, si qualibet particula in seipsa perfecta sit, ceterasque veluti sorores, sui coloris & ponderis esse sinat. Lignum non una tractatur arte, donec quodlibet redigatur ad id, ad quod destinatum est. Ars una lignum impendit fornaci, alia lignum conuertit in scamna, alia in cultrorum capulos: alia in soleas: alia in cancellos fenestrarum. An vero non qualibet ars ligno suo tractando satis est. Ita sufficiunt etiam octo particulæ tractandis astris. Et licet qualibet ab altera diuersa sit: qualibet tamen secundum sibi datum donum naturaliter & vere perfecta ars est, quam Deus requirit, ideo, ut non uniusmodi artes ab hominibus in terra exerceãtur, sed variæ. Licet enim sapientia unica, unicaque scientia sit: multis tamen modis illa tractatur & exercetur. Vult enim Deus mirabilis apud suos diuos, hoc est, doctos haberi & apparere. Sed quoad artes tantum, res ita se habet. Quoad Deum vero, ratio non est eadem ad vitam æternam, sed una via, una ars, una doctrina, unus modus, una ratio, una habitatio, una custodia, unus Deus. Contra in lumine Naturæ, modi multi sunt, ad lumen illud tractandum & versandum. Huc faciunt opifices, artifices & facultates, religionesque reliquæ omnes. Theologia autem sub hoc censu non comprehenditur, sed tantum Theologia una est, in eo, cui data est. Quotis ea data est, totidẽ quidem sunt, sed omnium una via, unus gradus. Eo modo qualibet scientia in seipsa perfecta esse debet, veluti Astrologus in sua materia, in sua etiam Magus, Diuinator, Necromanticus, Signator, Incertus, Manualis & Generatus. Vere generosus ille est, qui genealogiam ac cognitionem harũ in unum cerebrum collegit & digessit. Is enim Magnalia Dei intelligit, & illa prædicare, ac cum illis inclarescere potest. Subiecti unius variæ artes sunt. Luminis naturæ & salutis æternæ quod discrimen.

mM 3.

De Astronomia Author, cur scribat.

Hac iam caussa mihi fuit, cur partem, de Astronomia, explicandam, ac fundamentum veritatemque eius enodandam mihi proponerem: si forte id a me impetrari possit, vt studia inania, quibus pretiosum tempus iampridem turpiter & flagitiose perditum est, e manibus & animis excutiantur, aliaque nauci & nihili subtilitates argutiæq; in quas hodie iuuentus mire insanit, ac cum illis adolescit, penitus eliminentur: Hæ enim hoc nostro seculo, pudendo modo inualuerunt. His intellectis, dico iam, sapientiam in hoc mundo duplicẽ esse: alteram æternam, alteram transitoriam. Æterna immediate ex lumine spiritus sancti: Transitoria immediate ex lumine Naturæ oritur. Quæ ex lumine spiritus sancti procedit, vnius tantum speciei est, vera nimirum & omni defectu carens sapientia: Quæ est ex lumine Naturæ, species in se duas continet. Est enim sapientia bona, est sapientia mala. Bona adhæret æternæ: Mala damnatæ. Ab Astronomo enim profunde id trutinandum & pensitandum est, quod Deus dixit: Pœnitet me, quod hominem feci. Huius caussa patet in Astronomia, quæ pœnitudinis huius caussam indicat, hoc modo, quo Deus hominem secundum suam imaginem fecerit, & imaginem suã in paradysum collocarit, & nõ in mundũ ordinarit. Ex hoc sequitur, ꝙ Deũ pœnituerit, quod imaginem suã non in Paradyso, sed in mũdo corruptibiliter viuere oporteat. Quod si enim in Paradyso homo mansisset, colligere posset Philosophia, Deum genus aliud in mundũ creaturum fuisse. Iam si homo ex lumine Naturæ nascitur, sequitur, hominem bonũ & malum nouisse, non quidem ex carne aut sanguine, sed ex Astris in carne & sanguine. Et hic thesaurus & summũ bonum. An vero iste non insignis sit thesaurus hominis, si sapientiam æternam a caduca discernere possit: in eo, quod ipse imago Dei sit? Hinc enim intelligit, Naturale ad æternum nihil quadrare. Hinc n. permotus caussam habet vlterius, quid imagini conueniat, inquirendi, & sapientiam transitoriam in bonam & malam distinguendi. Sic enim vel bonum vel malum eligere potest, & tamen iuxta nouit, quonam malum ducat, & ad quid bonum conducat. Id enim magnum bonum iudico, si diuisio cuiuslibet rei fiat in distinctas partes, quia hoc pacto eligere quis potest id, quod bonum est, primum nempe sapientiam æternam, deinde caducam: cuius tamen bona retinenda, mala respuenda est. Nulla enim harum te cogit: sed tu cogis teipsum. Etsi autem beatum sit docere, multo autem beatius discere æternam sapientiam: hanc tamen hic minime tracto, sed alteram transitoriam, quam ex Astronomia plene deducã ac perficiam. An vero vel ego, vel quiuis mecum tantum non possit, vt æternum lumen in nobis probemus, & Naturale lumẽ in nobis testemur, & ita in æterno lumine prosummis nostris viribus ambulemus, secundũ Dei voluntatẽ, vt lumen nostrum corã hominibus luceat. Hoc, inquã, si non possim, pigeret vtiq; a terra me ferri ac sustineri, sed calumniantur, me cum pia conscientia non agere. Hoc blaterant perfidi, qui ipsi in Fide Aeterni insaniunt, contemnuntq; ac reprehendunt suum dominum. Ab his aũt qui quæso ipsum Naturæ lumen illæsum manere possit? Mihi aũt Deus hac improbabit

Sapientia duplex, & quæ vtriusque origo & species.

Deum cur creati hominis pœnituerit.

Sapientia æterna studiorum quã beatior.

habit minime. In creatione duo sunt, qui crearunt: quilibet trinus in persona, sed vnus Deitate. Primus, vt pater, hominem creauit ab infra. Alter, vt filius a supra. Iam quomodo hi duo creati sunt? Primum, per Deum Patrē, vt Spiritus sancti, constitutū est lumen Naturæ. Itaque si ex naturali lumine discunt viuuntq́, a Spiritu sancto illud accipiunt. Noua creatura, creata est a Spiritu sancto ad æternum lumen, hoc est, imago Dei est reducenda eo, vnde venit. Sic imago recidit in manum Dei, & caro redit in terram. Iam si de naturali lumine patris scribo: cur mihi filius, aut inuideat, aut succenseat? Si sapientiam filii considero, cum tamen vtrique Spiritum indiuisum habeant, nec inter se discordent, sicut homo duplex est, ex parte æternus, ex parte mortalis. Et pars vtraque lumen suum a Deo accepit, tam mortalis, quam æterna, nec quicquā est, cuius origo nō sit ex Deo. Cur quæso patris lumē Ethnicum, & ego similiter gentilis haberi aut iudicari debeamus? Cū tamen ego Christianus sim, inque Christiano lumine tam veteri, quā recenti verser & ambulem? Quod si pater & filius vnum sunt: quinam lumina colere duo dici possim? Idololatricus merito censeri debeam, id si faciā. Sed numerus vnus metuitur. Quod si duos amem, ac vnicuique suum lumen, quale Deus cuilibet attribuit, deferam: quo pacto Ethnicus dici possim? Iam autem corpus cibo animæ nutriri non potest, nec anima cibo corporis, sed vtrique, suus peculiaris cibus dandus est. Si ergo cuilibet corpori porrigendū porrigo: an ob id Ethnicus & negator fidei dici, aut e Christianorum numero excludi debeam. Hoc quidem non ignoro, quod naturale lumen æternum non sit, sed per æternum, saluum & æternum me fieri oporteat. An vero ob id non ausim mortale lumen animæ conciliare cum æterno? Cū corpus & anima cohabitent, quinam prædicta duo lumina simul vsurpare non sit integrum? Nam & Deus duas in homine naturas congessit, terrenam & æternam, quæ duæ vnita manebunt vsque ad diē resurrectionis, quo terrenā terræ, æternū aūt regno Dei cedet, Christiana scribo, non Ethnica: Germanus sum, non exoticus: Interpretem ago, non Sophistam, &c.

Deus vnus & trinus

In Theophrastum Ethnicismo vindicat contra calumniatores.

Anima corporis cibo non alitur, nec contra.

Homo natura duplicis.

Sed porro iam aduertite, quidnam de duobus luminibus æterno & mortali statuam. Aeternum, munus suum in anima complet, mortale autem in corpore. Mortale lumen operatur in lumine naturali: æternū in æterno. Sic n. a prouidentia diuina constitutum est, vt mortali corpori suus labor assignaretur, quo tēpus in hoc mundo cōsumeret, vt nimirū hoc pacto inanes aliæ cogitationes exularēt, nosq́, pro volūtate Dei in lumine naturali versaremur, nostroq́, corpori naturali naturale lumen adhiberemus, scientiasque naturales tractaremus & magnalia Dei per Naturam cognosceremus. Nec n. in isto solū gaudere lumine debet, sed & in altero, quod ad imaginem Dei spectat. Sic ergo circa duo versari lumina decet hominē, nec alterū sine altero est, sed combinata vtraq́, & cōiugata sunt instar viri & fœminæ. Iam vnde hinc simultas oriri possit inter mortalē & æternū Medicū? Exempli gratia. Mortalis Medicus ægrotū sanat: sanat eundē etiā Apostolus. Quæ a. Apostolus, operet natura

Lumen æternum naturale nihil derogat.

lem, facit regeneratio. Ob id autem ipsum Naturæ lumen reiici, Deitas minime patitur. Quia aũt Apostolus mortuum in vitam reuocat, non item Naturalis: ex eo vtique discit naturalis artẽ suã æternæ scabellum esse. Vaticinati sunt Prophetæ talia, quæ nulli Astronomo vel in minimo peruestigabilia erant. Sed quid hoc derogat Astronomiæ? Si, quæ nescit, non dicit Astronomia: an ob id etiã reiicietur & cõtemnetur in iis, quæ scit? Hoc quo pacto persuaderi queat? Etsi Prophetæ quidẽ multa prædixerint, q̃d per hæc decedit Astronomiæ? Etsi Astronomia multa prædicat, quid id derogat Prophetis. Alter n. loquitur e supernis, alter ab infernis: & tamen vtriq; in lumine suo gemini sunt. Etsi Apostoli quidẽ & diui multos sanarunt: an non multo plures, ab Apostolis & diuis minime sanati, relicti sunt & traditi Medicinæ? Apostoli & Diui mortuos resuscitarunt, claudos sanarunt, &c. Sed quia illi nõ perpetuo nobiscum conuersantur, ideo ipsorum quoq; opera decedũt. Quod si Medicina nihili esset, deceret vtique diuos illius locum tueri. Iam cum diui minime sint, nec opera illa fiant: ipsam Medicinam suo munere fungi necesse est, sicut in Hiericho factum est cum vulnerato, qui per Medicinam, & non per diuos curatus est. Sic ergo Naturale lumen quidam velut vicarius est diuorum. Quid derogat linguæ naturali, locutam esse igneam? Aut quid lingua ignea derogat naturali? Sicut vir & fœmina iunctim fœtum gignunt, nec sine vtrisque fœtus produci potest: sic nobis quoque lumina vtraque data sunt, vt in vno homine habitent.

Medicina vbi & quis locus.

Præfationis quæ caussa.

Hucergo vsque iam perducta præfatione, pergam deinceps, quænam nouem particulæ sint Astronomiæ explicare, easque pro necessitate stabilire, &, quæ vis ac potestas illarum sit, accurate enodare. Productioris autem huius præfationis hæc caussa est, vt Christiana pietate me tuear, cur Magus, aut Ethnicus nullo iure dici possim. Id enim solide per Christiana mea scripta euincam, & suis nugis Pseudochristianos relinquam. Hic de caussa, de Astronomia, vt deinceps sequitur, scribere constitui. Et quia ex lumine naturali procedo, arbitror, hoc pacto mortali corpori satisfactum iri, dum tracto de lumine naturali, cuius scientiam mihi Deus donauit. Flammeis linguis loqui & naturam describere, dotis meæ non est. Nam etsi quidẽ donũ ex schola Pentecostes sic scribẽdi non habeã, quæ schola æternũ tantum ex æterno docet, non etiam mortale, licet vtraq; coniuncta sint: idẽ tamen mihi donum, eadem est gratia data illius spiritus, qui a Patre procedit in naturale lumẽ, qui etiam alias per filium a Patre procedit in lumen æternum. Ex natura enim conuincam, multos inter homines versari pro diis ac diuis habitos, qui tamen quouis cadauere abiectiores esse debebant. Diabolus enim Satanicas suas vires disseminat, vt hominem per illas seducat. Cognito ergo vero lumine opus est, vt molimen illud Satanæ declinetur. Spero autem perpetuam eamque sibi similem veritatem repertum iri, quantum quidem de mortali lumine a Deo per Spiritum mihi reuelatum est, qui nostrum quoque opus laboremque ac ingenium & doctrinam clemẽter illustrare & perficere velit. Amen.

LIBER

LIBER PHILOSOPHIÆ FIRMAMENTI COELESTIS, PER DOCTOREM THEOPHRASTUM.

CAPVT I.

Explicatio initii, quomodo Astra & homo mutuo se habeant, & vniantur.

VT horum omnium initium vobis recte explicetur: fas est, nos recta adire ipsum opus creationis primæ, qua cœlũ, terraque, ac creaturæ vniuersæ fractæ sunt. Ordinis hæc ratio est. *Primum corpus, post corpus Rector seu moderator: post hunc corpus sensibile: post hoc Rex ipsum gubernans: denique Rex hominem regens.* Dicta iam ita accipite. Primo creatum est corpus superioris & inferioris Sphæræ, ita vt firmamentum corpoream substantiam, velut & Elementa in cœlo & terra acceperint. Hoc corpus rerum omnium principium fuit. Postea corpori illi viuens Spiritus creatus est, ex corpore & per corpus operationem suam perficiens, a Deo illuc destinatam. Ita finiti sunt dies creationis & ordinis omnium creaturarum. Post hæc omnia ipse homo a Deo secundum eius imaginem factus est. Itaque intelligendum est, qualis sit Spiritus creaturas gubernans, & qualis sit Spiritus, gubernans hominem. De gubernatione ista, qua vnum alii dominetur, ita accipite. Primo, *Creata sunt elementa.* Elementa nihil sunt nisi subiectum, per quod aliquid perfici debet, hoc est, sunt id, in quod ponendum viuum est. Motio hæc est, quod regit corpus. Sic ergo Rector & Moderator est in Elementis, ex ipsis educens, seu pellens, quod in ipsis est. Is pellit Ignem, vt vrat, cogit terram, vt fructus promat, imperat Aquæ, vt pisces sustentet, transadigit aerem per vniuersum orbem, ducit Solem & Lunam ac Astra omnia ad cursum suum. Hæc nimirum est Natura illa, ex qua corpus in operationem suam abit ac ducitur. Et qualis ea natura est, taliter corpus etiam mouetur, nisi si ars quid interuertit.

Ordo verũ creatarum qualis.

Firmamentum & elementum primo creata.

Elementa quid.

Element. Rectoris officium.

Inter Creaturam autem & hominem hoc discriminis intercedit. Quoniam homo ad imaginem Dei factus est, ex eo sequitur, ipsum esse animal, quia ex creatura factus, ratione diuina donatus est. Hinc tertius & quartus orit͛ Rector seu Dominator hominis, nõ aũt animalis. Quod enim ad intellectum pertinet in imagine Dei, id hominem a creatis ceteris distinguit. Et sic prędestinatio in quolibet corpore perficit͛: in homine, velut in eo, qui a Deo singulari & accurata opera ex arte diuina factus est, quoad elemẽta: in animali & rebus ceteris, prout quodlibet est, ita suam a Deo prædestinationem habet, quo scil. spectet, ita, vt creatum

quodlibet perficere cogatur id, quod de ipso prædestinatum est. Hac ex caussa caro sensibilis perficere cogitur id, ad quod prædestinata est. Elementa id ex se proferre coguntur, quod in ipsis latet. Postremus & vltimus homo est, a Deo creatus, & donatus Rectore suo, q. ipsum velut animalia ad naturalem operationem cogat aut ducat, quam Deus ex ipso fieri requirit. Hanc enim Rector ex ipso prolicit, nullo excepto, prout tamen ad bonum malumue aptus & idoneus est.

De ceteris aũt Rectoribus ac gubernatoribus, quantum ad diuinam imaginem, quæ hominem alium quã naturalem facit, hoc loco Naturali mihi scribere non conuenit, & æternum in homine omittam. De illo n. hic docere instituti mei non est. Sic ergo intelligi debet, *primum esse corpus aliquod, de quo Astronomus nihil loquitur.* Est enim Elementale, pertinens ad terrenam Philosophiam Elementorum. De naturali aũt Spiritu in corpore disserẽdi potestatem habet Astronomus. Corpus n. elementorum est. Spiritus autẽ corpori elementali datus a firmamẽto ipsi consertus & vnitus est. Hac ratione Philosophia in duas partes diuiditur: In *naturam Spiritus*: & in *naturam corporis*, h. e. in corpus & spiritum. Ex his colligite, quidnam cœlestes operationes perficiant, h. e. quidnam Ætherei Spiritus agant & operentur. Virtutes n. horũ describam, quas Deus ipsis indidit, tanquã corpus elementorũ, corpus animalium, corpus hominũ, corpus metallorum, corpus herbarum & ceterorũ. Hæc n. omnia sunt corpora ad sydereum Spiritum minime spectantia. Corpus n. elementorum in corpora quatuor diuiditur: corpus aũt animalium in genera plurima: corpus vero hominis in vnum tantũ corpus. Elementa quatuor sunt. Animaliũ nullus dum certus constitutus numerus est. Impossibile n. est nouisse omnia. De illis ergo nihil scribemus, sed tantũ de homine, vt spiritus naturalis recte cognoscatur. Sic ergo in homine corpus tantum vnũ est, vna natura, vna conditio, vnumq; solummodo corpus hominis decedit. In tot tñ species secundũ humanũ intellectũ diuiditur, quot species animaliũ sunt in omnib. generibus. Necessariũ ergo erit describi, *homines serpentinos, homines busones, homines suillos, homines gallinaceos, homines leoninos, &c.* Ex elemẽtis n. varia corpora: ex firmamento varii Spiritus procedunt. Nam si firmamentũ inciditin aliquẽ more vel habitu leonis aut suis, ac si corpus sus est: iam homo nõ erit homo, sed animal. Imago non est in animali: nõ species, saltem sus est: sed suis etiam mores sunt. In imagine aũt diuina Spiritus tñ vnus est, de quo hoc loco dicere non institui. Dicã tñ de Rectore, qui corpora moderat. Moderator iste sunt Astra, ex quib. vniuersa Astronomia pmanat. Itaq; ad deinceps dicẽda attẽdite. Vos me naturaliter intelligite, nõ supernaturaliter.

Etsi vero a multis Ethnice locutus hic videri possim: attamen, etsi homi-

Philosophiæ partes duæ.

Elementa sunt quatuor. Animaliũ numerus incertus.

hominem animal vocem, incompertum mihi non eſt, quidnam diſcriminis ſit inter hominem & animal. Diſcrimē enim id poſitum eſt in ſola imagine & ſpiritu. Hæc accuratiſſime indicanda ſunt. Contemtui me vero eſſe oportet ideo, quia lumen Naturæ reuelo, quam tamen fecit pater, qui idem etiam docuit filium. Si placet filius, placebit etiā in reb. aliis opus filii. Vbinam & quando homo ex Elementis & Aſtris ſe ſuſtentauit in filio? Nunquā ſed tantum in patre. Venia ergo mihi detur, vt ſcribā de operibus eius, qui filiū docuit. Sed & ceteros irreprehēſos eſſe velim. Affirmo ergo, hominē tanquam animal, Rectorē habere tanquam animal: & hominē tanquā imaginē Dei, Rectorē habere, velut imago Dei. Rector hic nomen Rectoris non retinet, h. e. Rector corporis ſecundū naturam animalē. Et quanquā duo in corpore hominis Rectores ſint: hic tamen ſaltem ad mortalē attendi debet. Finem nullimponit Mors. De mortali ergo ſcribo. Et hæc nō minus aliis ſcienda ſunt. Nam in operib. Dei verſari debemus, nō in phantaſmatis hominū. Laudabiliter ergo illi faciūt, qui de filio ſcribūt, & rectius quā ego. Laudabiliter a. & ego facio, quia trado de opibus, q̄ fecit is, q̄ filiū docuit. Sed vt iē adhuc planius ediſſerā, duo in homine corpora ſunt: Vnum ex Elemētis, alterū ex Aſtris. Duo hæc corpora approbe cognoſcenda ſunt. Et per mortē Elemētale corpus cum ſuo Spiritu defertur in ſepulcrū, & Ætherei in firmamento ſuo conſumuntur, ac Spiritus imaginis tranſit ad illū, cuius imago eſt. Sic ergo quilibet moritur in eo, ex quo eſt, & in eo etiam ſepelitur. Hoc modo mors Spiritus tres a ſe inuicem in homine ſeparat. Sic ergo conſtitui de Spiritu imaginis tractans, tantum de naturali corpore ſcribere. Spiritus autē imaginis cum duobus illis manet. Sunt enim hominis. De hoc Aſtronomia diſſerit, quia in imagine hominis eſt, ſiue illi boni ſint, ſiue mali: Vbi imago hæc Dei non eſt, ibi nec iſte eſt Spiritus: quia ibi homo eſt a Deo pro ſpiritu creatus. Duo enim, homo nimirū & imago a ſe inuicem non diuiduntur. Hominis autem eſt ſecūdum imaginem viuere, & ita ſeſe gerere: vt imago animalis nihil in ſe habeat. Sed propter naturale, hominis corpus compellitur in lumen naturale, ſine imagine. Et Spiritus quiuis dominari debet in eo, in quod diſpoſitus eſt. Ita quolibet in ſua potentia manente, prædeſtinatio viget ſecundū voluntatem & ordinem Dei, h. e. vt duo, homo & ſpiritus a ſe inuicem non ſeparentur. Nam in vtriſq; prædeſtinatio indiuiſa latet. Cauſſa hactenus dictorū hæc eſt. Rector in elemētis quatuor notꝰ eſt Philoſophis. Sic etiā Rector in animalib. notus eſt Aſtronomis. Eodem modo & Rector hominis naturalis notus eſt Aſtronomis Magice, non Aſtrologice, aut in aliis ſpeciebus Aſtronomię. Sola enim Magica hic loquendi poteſtatem habet. Spiritus autem imaginis vniuerſam Aſtronomiam fugit latetq;, tra-

Rectores hominis duo ſunt.

Corpus hominis duplex.

Christus Astronomico considerari nō potest.

ctandus ab illis, qui de Deo ex ipsius lumine & spiritu loquuntur. Astronomus de Christo, aut eius Apostolis Prophetisue nihil differere potest. Imago n. ad Astronomi considerationem non pertinet. Christus est supernaturalis, naturā transcendens. Natura illi subiacet. Ipse est secunda

Christus secūda persona Trinitatis.

persona Trinitatis, creator rerū vniuersarum, creās sibi cœlum nouum, quando vult. Ad Astronomū ergo non pertinet differere de vaticiniis Christi, & Prophetarum, vt nec de Apocalypsi. Et discrimen positum in eo est, quod Christus, & qui cum ipso faciūt, *Tempora Nationum* prænuntient, cum Astronomus prædicat *tempora Naturæ*. Hoc discrimē sedulo tenendum est a Naturalibus & Theologis. Quod Deus prædicit, necessario euenit, nec impediri potest. Quod prænūtiat Astronomus, fieri potest vel non potest. Itaq; fundamentum aliud est Prophetiæ, aliud Astronomiæ. Cognitio aūt omnis hominum posita est in beata vita hominis, nec ex vllo alio signo homo cognosci pōt. Cū vero hoc loco beatæ vitæ explicationem (*nec n. Astronomum decet de Propheticis & Apostolicis docere*) non suscipiā: intermitto etiam Spiritū & imaginem explicare, ac hoc saltem ago, vt Astrorum in naturalia corpora vim ac dominationem describam, sicut ex lumine naturæ id depromi potest. Nihil n. adeo abstrusum est, quod nō ex ima profunditate erui, & suo tempore produci possit a quouis ad id prædestinato. Scribo equidem de natura mortali, cum tamen æternum potius sit. Dum ergo iste mihi hac vice calamus est: cur

Mundi partes duæ.

sabbathum agam seu ferier vsque ad aduētum alterius? Dictum ergo sit, Machinam mundi fabricatam & diuisam esse in partes dūas: in *sensibilem & tangibilem*, & in *inuisibilem ac impalpabilem*. Sensibilis pars est corpus: in-

Mundus sensibilis constat ex tribus.

uisibilis sunt Astra. Sensibilis constat ex tribus, ex *Sulphure*, *Mercurio & Sale*. Insensibilis & ipse ex tribus cōstat ex *animo, sapientia & scientia*. Vtræque autem vita coniunctæ sunt. Pergo ergo tradere de *Naturali*. Et quæ

Sic & insensibilis.

hactenus docui, dicta sunt propter eos, qui cauendi & vitandi sunt cui-

Creata sūt duplicia.

uis, qui tuto circa opera Dei versari cupit, &c. Hæc ratio & conditio creatorum in mundo est. Creata omnia vel sunt *Sensibilia*, vel sunt *Insensibilia*. Sensibilia vel sunt *Rationalia vel Irrationalia*. Vtraque tamen animalia, ita, vt homines ex ratione sciant, quid facere debeant. Et prout agunt, ita actorū finem prænoscunt, & sic iudiciū & perfectionē habent,

Sensus ab Astris gubernantur.

ꝙ denegatum est animalibus. Hoc modo sensus omnes gubernantur ab Astris, velut a domino cuiuslibet intellectui pfecto, hominis scil. vt hominis, animalis, vt animalis. Homo aūt vtriusq; naturæ est. Ratio seu intellectus hominis in scientiis, prudentia & sapientia, ex Astris prouenit.

Natura Animalis quid sit.

Animalis a. natura tm̄ est edere & bibere, & his similia opera perficere. Aliam ergo naturā ab Astris haurit animal, aliam homo. Mortalis enim sapientia, ratio ac scientia, & quæ alia ex lumine descendent Naturæ,

ex astris accipi debent, non item etiam imago Dei, quæ sola spiritus est a Deo dati. Is enim docet homines de supernaturalibus & æternis, qui etiam in separatione massæ & spiritus, ad Deum reuertitur. Is enim vices Pædagogi in homine agit, ducendo & dirigendo hominem ad æternum. *Sp. imaginis, Deo est & ad Deũ redit.*

Hinc iam oritur cognitio virium in astris positarum, quoniam astra ceu naturalis quidam Pædagogus sunt, vt sciamus ac intelligamus, intellectum & scientiam omnem ab astris in nos defluere. Hæc vt se in cœlo habent: ita se sydus etiam hominis exhibet. Sydus itaque hominis Pædagogus est, & homo syderis discipulus, discens ex eo lumen naturale. Talis etiã est cognitio spiritus imaginis. Vis spiritus imaginis cognitionem dat vitæ æternæ. Qua enim ratione per spiritum imaginis diuinam sapientiam haurimus: ita per æthereum spiritum intelligimus spiritum terrenum, & per spiritum elementorum, arcana elementorum exploramus. Huiusmodi spiritu qui donatus non est, is nihil diuini, nihil firmamentalis, nihil elementalis nouit. Is saltem nouit, cui spiritus talis datus est. Sic ergo quiuis loquitur ex eo, ex quo est. Qui ex terra est, de spiritu terræ disserit. Sic & Christus dixit: *Regnum Dei inter vos est*, hoc est, spiritus Dei inter vos est: ideo de regno Dei loqui potestis. Ita rem intelligite. Qui ex astris didicit, loquitur, quæ astrorum sunt. Qui ex terra doctus est, de illa differit. Qui a regno Dei institutus est, de regno Dei loquitur. Sic omnia coniunguntur. Naturale nimirum & æternum, attamen sub naturali. Ita accipimus lumen naturale & æternum. Sicut autem ad Iudæos Christus dixit: *Vos ex Diabolo estis*, hoc est, ex ipso loquimini: ita quiuis se prodit sermo, quod procedat ex eo, ex quo ille spiritus est. Sed hæc ad Prophetas & missos a Deo relego. Quæ autem ad cognitionem vitæ naturalis spectant, ea ex astris manant. Ideo qui de astris docet, ex astris illa sumit. Sed porro. Sicut corpus suum lumen a natura concipere debet, non aliter, ac fomes ignem concipit ex silice: sic quiuis etiam alias suum lumen sumit ex eo, ex quo est. Quicquid ergo luminis in homine est, ab astris procedit: Quicquid est in carne & sanguine, ab elementis. Hoc pacto operationes in homine duæ sunt: vna luminis firmamentalis, in naturali sapientia, scientia & intellectu (quæ patrem alium non habent. Sic enim Deus medium in lumine naturali creauit) altera elementalis, vt sunt *lasciuia, essitatio, potatio, &c.* quæ ad sanguinem pertinent & carnem. Quicquid n. hoc modo in carne & sanguine gignitur, id astris ascribi non debet. Cœlum namque neminem libidinosum neminem auarum facit. Et sicut ex silice ignis elicitur, in quo tamen is minime conspicitur: ita ille quoque ex stellis excidit in

Homo syderis discipulus.

Operationes hominis sunt vel firmamentales, vel elementales.

carnem & sanguinē ceu fomitem, non tamen carnalia producens, sed gignēs talia, q̄ scientiæ, sapiētiæ, &c. sunt. A cœlo namq; non nisi sapiētia & scientia ꝑfluit. Fomes ergo carnis in partes duas diuidit: sc. in partem rōe carentem, & in partem ratione pollentem. Cuilibet parti prædestinata sua assignatur ratio, proprietati & conditioni congruens. Hæc vniuersa ab astris & elementis concipiuntur, vt dictum est. Ita quælibet pars naturam sibi conuenientem sortitur. Quod de carne est, est animale, & animali adhæret. Quod ex astris est, est humanum. Quod est ex spiritu Dei, est secundum imaginem, &c.

Astra continent omnem sapientiam, stultitiam, &c.

Quæ de operationibus astrorum in hominem, hactenus diximus, ex illis intelligere debetis, in astris conditas esse omnes *artes, facultates, scientias, opificia, sapientias, intellectus*, similiter & stultitias, & quæ huius generis sunt. Vnde sequitur, *nihil in homine esse posse, quod a lumine naturæ ipsi non sit datum.* Quod autem in lumine naturæ est, id est operatio syderis. Et in sydere est schola, in qua prædicta omnia addiscuntur. Ita nimirum primus ascendens Veneris docuit Musicam: & primus ascendens Martis docuit Fabrilia. Sic vbi etiam alii ascendentes in Venere ascenderunt, Melodias alias dederunt, sicut alii ascendentes Martis alias inuentiones in Fabrilibus promserunt. Ex his ita colligite. Si non fuisset Venus, nulla inuenta fuisset Musica. Si non fuisset Mars, nulla reperta fuissent Fabrilia. Itaque stellæ nos docent omnes artes, quas nouit mundus. Quod si astra in nobis nihil operarentur, sed nobis vltro citroq; inueniendæ artes forent, ars vtique nulla inuenta vnquam fuisset. Tantum enim datum est astris, quoad hominem. Iam si a seculis Adæ vsque ad hoc temporis momentum cœli figura ex ordine erigeretur, prodiret certe numerus inuentionis omnium artium, ac vniuersorum eorum, quæ acciderunt. Nec enim artes solum, sed & bella, & imperia, & quicquid ex cerebro humano promanat, suum ex astris ortum sortitur, &c. Quod si quidem Musici omnes, omnes Fabri moriantur: nondum tamen mortuus est magister, qui de nouo talia doceat. Multi enim ascendentes subinde surgunt, multo excellentiores Musicos producturi, si Musica vetus non obstaret homini, hoc est, veteribus artibus & inuentionibus, &c. nemo nimium tribuat, sed quid nouæ constellationes pariant, attendat, vt vetera corrigantur. In plurimis enim magister excellentior & subtiliorum inuentionum foret. Sed quoniam homo carni mancipatus, spiritui elementari viuit, cœlum in ipso nihil operatur, sed rudem ipsum relinquit, prout in carne viuit. Omnia ergo huiusmodi Astronomiæ subiiciuntur, & eius prognostica subeunt, si tamen excipiantur *Bella*, quæ a Deo perficiuntur, ceu legimus de *Iosua & Samuele*,

Venus Musicam, Mars Fabrilia inuenit.

de Phi-

de Philistais & Israelitis, de Tito Vespasiano & Hierosolyma, &c. Hæc enim vniuersa Astronomiam latent, nisi quæ ad species Magiæ pertinent, de quibus suo loco leges. Extra has caussas, quæ alias bella fiunt, naturalia sunt. Et vbi Astronomia silet, ibi potentia diuina valet. Eodem modo omnium liberorum partus ac natiuitas ad Astronomiã pertinet. Quod autem ad lineam Christi attinet, sub Astronomia non comprehenditur. Hinc est, quod *Christus, Maria, Ioannes Baptista, &c.* Astronomiæ incogniti sint. Quod enim operatur Deus, lumini naturali incompertum est, non secus ac quod loquimur, ex ipso naturæ lumine promtum est. Quanquam ne dum artes omnes manifestatæ sint. Nondum enim stellæ omnes operationem suam perfecerunt, aut influentias suas impresserunt. Ideo inuentio artium nondum finita est. Si quis ergo noui aliquid inquirat, impediendus minime est. Astra n. inquirenti illi cooperantur. Quodq; Christus inquit: *Quærite & inuenietis*: id non minus de naturali, quam æterno lumine verum est. Nam cœlum iugiter & continenter operatur. Qu libet ergo respiciat ad illos, qui indies noui aliquid inquirunt & inueniunt. Id enim qualecunq; sit, siue ex naturali lumine, scientia ac fundamento promatur, a cœlo vtiq; profertur. Hæc est caussa *nouorum dogmatum, nouarum artium, noui ordinis, nouorum morborum, nouarum medicinarum.* Nullo enim momento cœlum sese in talibus prodendis non exercet. Iudicium autem penes hominem est, quidnam horum proferre velit, nolitve. Semel namq; verum est, artes vniuersas metallorum, velut & ceteras in mundo cõprehensas ex astris emergere. Et tamen in mundum nondum omnes productæ sunt. Sic ẽt omnes vires medicinarum ex astris sunt: nec tamen vel dum omnes cognitæ sunt. Omnis sapientia hominum ex astris nata est: & tamen natiuitas illa nondum finita est. Quæ in artificiis seu opificiis singularia sunt, quæ sunt singularia in medicina & sapientia hominum: ea omnia ab Astris suo tempore genita sunt. Sic etiam gignunt astra nouum sanguinem descẽdentem, velut fortuna & infortunium. Et a Deo ita cõstitutum est, vt ipsum naturæ lumen in astris exsisteret: in quæ ẽt thesaurum collocauit, ex quo homo fieret Doctor. Prout ergo homo ad hanc scholã inclinat, ac suam imaginationem dirigit, ita sequitur inclinatio. Sicut enim Christus ipse de se ait, *ego ad hoc natus sum*: ita hoc in mundo nos etiã homines ad lumen naturale perficiendum nascimur, prout nostrę conceptionis momẽtum dirigit. Itaq; hominis officium est, veterum doctrinis non mordicus adhærescere, sed dispicere, quidnam a firmamento quotidie in homine producendum suscipiatur. Et notandum hic est, *Astronomiam tam a mundi initio magni semper æstimatam fuisse, vt quæ nouis subinde miraculis*

Astronomia de quibus tacet, vel non.

Dei opera ex Astronomia non con ende.

Artes non dũ omnes inuenta: Et cur.

Artes cœlum inuenit.

Artes omnes nondum inuenta.

Astra sunt lumen naturæ &c.

Astronomia apud priscos digniss.

factis sese suspiciendam extulerit. Est enim alius adhuc spiritus in homine, docens, quæ assumere is debeat. Is apud primæuos homines viguit primo. Sed cum ad pessima vergerent homines, excussis bonis, ipse euanuit ac recessit. Hic spiritus non admodum multis hodie exspectandus est. Ipsi enim priscorum non sunt similes. Attendite ergo ad illos, qui eiusmodi spiritum habent, naturalis luminis promum, quo tamen huius seculi tam iuniores quam seniores carent. Cognouerunt enim prisci illi, quod cœlum secundum astra, omnis mortalis sapientiæ mater exstiterit. Ideo, tantopere eius contemplatione sese oblectarunt, ac multas artes reconditasque scientias ex ipso produxerunt. Inquirit enim amor, vbicunque sapientia latet, quæ postea inquirenti se etiam offert: sicut proaui nostri, ethnici homines, circa naturale lumen valde occupati fuerunt. Nam circa lumen naturale versari, ac ipso sese oblectare, diuinum est, licet mortale. Attamen cum filius nondum esset, mundus naturali lumine donatus fuit. Id iam hoc nostro seculo nondum imminutum, sed auctum & vberius factum est. *Secundo*, Christus ei non aduersatur, ex quo ęst. Nos tamen sicut iam hoc tempore ex ipso luminis naturæ fundamento nihil penitius exquirimus, ita scientia nostra cœlo non admodum cognata & affinis est. Nobismet enim ipsis ascribimus, quæ non nostra, sed luminis naturæ sunt propria, quasi vero, quæcunq; loquamur, ex naturali lumine promta sint. Ideo sapientia nostra, &c. est imperfecta. Si ex nobismet agimus, naturali vtique lumine non vtimur. Necesse est ergo, addisci falsam sapientiam, falsas artes, falsam medicinam, quarum caussa & origo, nec ex Deo, nec ex lumine naturali est. Et hi nimirum sunt, qui nihil ex Deo, aut natura habent, sed sua ipsius phantasia gaudent, quorum factio durauit vsque ad natum Christum. Eo nato, factio obliterata est. Cum enim scioli illi sapientiam suam præiudicatam palam venditarent, factum est, vt per stultitiam eorum Astronomiæ obliuio induceretur, vsque ad Christum, sicut legimus, Pharisæos & scribas sophismatis & nugis suis præualuisse. Postquam autem CHRISTVS ipse venit, mirum non est, Astronomiæ obliterationem factam esse. Docuit enim CHRISTVS de æterna sapientia, quam ipsi Prophetæ primum admirando modo prodiderunt, quæque per Apostolos insignia miracula, naturę lumen longe superãtia, operata est. Hinc compulsi sunt Astronomi, Magi, Diuinatores, & alii Astronomiæ adhærentes, vt naturæ lumen, ceu artem inferiorem, desererent, verumq; ac genuinum sectarentur, ipso opere cognoscentes, melius esse sequi Christum, quam naturam, aut conducibilius esse, Prophetam agere quam Astronomum, Apostolum quam Magum, vel denique certio-

Astra omnis sapientiæ mort. mater.

Sapientia hominum imperfecta.

Christo nato cur Astronomia neglectior facta sit.

Christi sapientia naturali melior.

certiorem esse diuinationem ex S. Spiritu, quam ex stellis. Viderunt etiam vna opera, huius scholæ nihil aduersari posse, vt quæ ignitis linguis loquatur. Hoc enim instituto Dionysius quoque Areopagita Athenis Astronomiam valere iussit, sectans Paulum. Sic etiam de Magis Sabæis legimus, quod non Magicam, sed stellă sectati sint. Sic ergo supernaturale naturali excellentius est. Etsi n. (saltem tamen in naturali) pro Diis haberentur in Oriente, in Saba scilicet & Tharsis: Supernaturale tamen ipsos ad CHRISTVM pertraxit, eosque ad Biblicorum scriptorum agnitionem adeo compulit, vt iam illis plus quam naturalibus tribuerent, quod scirent a minore omnino ascendendum ad maius, ac leuius deserendum esse, prout cuilibet datur. Nam nec ipse Deus lumen naturale deserere vult. Vnde nec omnes sumus Apostoli, nec omnes Astrologi, non omnes Prophetæ, non omnes Magi, non omnes sanatores in nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti, non omnes sanatores per herbas. Quilibet autem sedulum se & nauum præstet in eo, quod in ipso operari debet. *Dionys. Areopagita, &c.*

Iam vero etsi Christus quidem ac Prophetæ supra naturam sint: Astronomia tamen ob id abrogata non est. Data ea potius illi est, cui non est datum aliud. Sic data est Medico medicina: nec datum ipsi est, vt dicat, *surge, tolle tuum grabatum, & ambula.* Inuecta autem est Logica, quæ lumen naturæ & lumen huius sapientiæ obscurans, nouam doctrinam secum introduxit. Ab hac dicta sapientia vtraque proculcata est. Huius factionis homines iam ante Christum natum lumen æternum & naturæ simul exstinguere, ac veritatem vtriusque profligare annisi sunt. Ex quibus velim tamen constare vobis, quod Christus cum suis discipulis lumini naturæ nihil detraxerit. Factum id autem est a fermento Pharisaico, eorum, qui, cum in scholis versarentur, vim & neruum naturæ elidere conati sunt, cum tamen nec ipsum Christum, nec naturale lumen sectarentur. Mortui ipsi sunt, mortuos sepelientes, hoc est, vitam nullam respiciunt ipsorum opera. Et cum nec naturali nec æterno lumini adhæreant, horum tamen vtrumque esse volunt. Sic ergo tam lumen naturæ, quam S. spiritus exstinctum & in contemtum abiectum est: adeo, vt hoc forsan id peccatum in sanctum spiritum commisum haberi debeat, quod nec in hoc, nec altero seculo remittatur. Hic est ille ploratus Rachel, quem compescere nemo potuit. Eo enim iam per ventum est, vt, si Regina Austri hodie sapientiam Salomonis quæsitum veniret, nullum collocutorem inuenire posset. Et tamen interim nec naturæ nec spiritus sancti lumen exstinctum est: sed eadem integritate, qua die Pentecostes perstitit, vrget & floret per seipsum, corruptum tamen *Logica permittitur.* *Logica est ploratus Rachel.*

& infectum per Sophisticam, quæ vtrumque lumen obscurauit, quod quidem serio dolendum est. Si Apostolus aliquis aut Propheta de cœlo descenderet, nemo iam esset, qui cum ipso colloqui posset. Si Iupiter ex astris ad nos descenderet, iam neminem offenderet, cum quo familiarius conuersari posset: adeo fundamentum ipsum obrutum est. Si autem veniret Satanas, suum vtique, cum quo colluderet, Leuiatanam inueniret. Sic ergo in veritatis locum, inania hominum commenta ac fabulæ suffectæ sunt. Quod si secta hæc non inualuisset: insignis omnino Apostolorum scholæ splendor foret, & ipsum naturæ lumen summo dignitatis gradu fulgeret. Interim secta illa est mater pestilentiæ, est mater odii & inuidiæ, contentionisque & simultatis, est caussa tremoris terræ & omnis miseriæ inter filium & patrem, est rodens vermis ex infirmo egressus.

Logica quid sit.

De astris hactenus docuimus, ipsa mortalem omnem intellectum, sapientiam & scientiam largiri, nec sine illis hominem subsistere posse. Sicut enim vna consistunt corpus & anima, nec propter creaturam, a Christo factam, in hac terra alterum sine altero esse potest: ita naturalis quoque ratio & sapientia æterna in vno quidem subsistere possunt: attamen ratio naturalis sine sapiẽtia æterna esse potest, vt quę secundũ naturale, non æternum operatur. Ratio vero æterna sine naturali sapientia esse non potest, ideo quia homo ex naturali debet cognoscere æternum. Vnde fit, vt vtraque in homine, secundum Deum viuente, præ ceteris rebus omnibus emineat. Consultius tamen est, viuere secundum sapientiam fili, quam naturæ, propter vitam illam, quæ mortem sequitur, quoniam patrem facti hominis pœnituit. Debent enim coniuncta manere, id, quod corporis est, & id, quod est animæ seu æterni, quæ alias distincta sunt. Potest Ethnicus esse Ethnicus, in lumine naturæ quidem excellens, in spiritu tamen sancto rudis. Vbi euidens ea miseria est, quod ille, qui linguis ignitis loqui addiscit, non accipiatur. Quærunt & inueniunt, nec fundamentum norunt, de quo Christus dixit, *Legem nimirum Naturæ, quam struemus.* Ceterum in quonam, & cuius gratia, & a quo ad sit illa, id ignorant, velut & virtutes, quas in se lex continet. Quoniam autem sceptrum de Iuda ablatum & ad gentes translatum est, sequitur ipsas etiam heredes fore regni illius, quod filius regenerauit, ideo quia patrem facti pœnituit. Viuit tamen adhuc vetus, & nouum in veteri. Itaque vtraque lumina vnita sunt, nec alteri alterum contrarium est. Vnum respicit ad mortale, alterum ad æternum. Vtriusque autem is modus esse debet, qui datus est. Apprime enim mihi notum est, hominem esse puluerem, similiter esse puluerem elementa ipsa, ex quibus homo pro-

Rationale solo sine æterna non contra esse potest.

Gentes regni Dei heredes & ...

productus est: puluerem etiam esse sapientiam luminis naturalis, deniq; & ipsa astra, ex quibus sapientia oritur. Cum hoc puluere scientiæ ac artes omnes intereunt. Opera autem hominum cum operibus imaginis redeunt ad Dominum, vnde egressa sunt. Homini ergo lumen naturæ inquirendum est, vt mortale corpus in via domini ambulet, nec abeat in consilium pestilentiæ, vtq; renatum corpus munus suum exsequatur ante initium luminis naturalis, hoc est, vt primo quæramus regnum Dei. Sic enim deinceps omnia nobis in lumine naturæ reuelabuntur. Hoc modo lis inter mortale & æternum cōponitur, & famelici satiabuntur lumine bono, ignaui contra illo spoliabūtur. Quod idem est, ac si dicatur: Quoniam filium habetis, in quo lumen cognoscimus æternum: diuertendum est ad Christum, non ad naturam. Ipsum tamen naturale quoq; nobis dabitur. Si enim ante omnia Christum quæramus, dabuntur postea, quæcunq; in natura sunt. Prima namq; cura esse debet de æterno, vt hoc modo regnum Dei quæramus. Hoc facto, omnia adiicientur, quæ in lumine naturali desideramus, ad naturalem affectum in mundo complendum. Hoc sine remissione ita in nobis esse constitutum debet. Sic alimus duo corpora: vnum ex terra, alterum ex Christo: vnum ex patre, alterum ex filio, vtrunq; tamen in spiritu vno. Hoc in spiritu quicquid fit, id sancte ambulat in via domini. Lumen vetus est puluis & vmbra: nouum autem manet æternum.

Christus non lex naturæ attendi debet.

Corpus homine duplex alit.

Cap. II.

Ex quonam factus sit homo: quid sit Limbus: & quam proprietatem Massa illa habeat.

INquirendum est initio, de ortu hominis, vndenam is factus sit. Quod cum nec tradant veteres Philosophi, nec Theologi, nec Iureconsulti, nec Medici, sapientiæ sibi gloriam arrogare non possunt. Philosophus enim omnium primo considerare debet, vndenam homo oriatur, vt ceteris veluti fundamentum quoddam substernat. Deinde etiam Theologus, vt sciat, quidnam in homine corpus ac mortale sit, quid item sit æternum, ne ipsum damnet ac Diabolo adiudicet. Postea etiam Iurista, vt videat, quod non porcus, sed admodum nobilis creatura homo sit, ac inde discat, de ipso tanquam de homine iudicium facere. Similiter & Medicus principium hoc exploratum habere debet, nec ceu pecus hominem tractet ac laniet, sed veluti imagini Dei necessariam medicinam applicet. Qui enim nouit, quomodo factus homo sit: is simul etiam nouit, ipsum eiusdem esse naturæ & proprietatis cum eo, ex quo factus est. Iam iudicare illi

Ortus hominis facultatibus omnibus cognitu necessarius.

recte & commode possunt, quid sit id, ex quo homo sit. Quod cum nobile sit, & apud omnes magni æstimetur: fas est, maioris ipsum quoque hominem æstimari. Imo vt verbo vno rem dicam, scire talia omnium maxime spectat ad Medicum. Ipsos autem talia scire, non admodum notorium est. Quod vt recte describatur sciaturque, ante omnia S. scriptura adhibenda est, quæ sola hoc in casu Philosophis & Naturalibus fundamentum iacit. Hoc principio neglecto, Philosophia omnis inanis erit. Qui enim ex Theologia non est natus Philosophus, is limitem non habet, cui Philosophiam suam superinstruat. Ex Theologia namq; veritas promitur, & sine illa hæc indagari non potest.

Theologia est Philosophiæ fundamentum.

Itaque priusquam hominem ipsum describam, caussam ac ortum creatorum omnium explicare constitui: vt nimirum deinceps ipsius hominis generatio ac origo clarius pateret. Occasio scriptionis huius ducitur ex eo, quod seipsum demonstrat, hoc est, ex quo homo exsistit, ex eo cognoscitur, nimirum ex creatis, quæ hominem, vt factus sit, describunt ac exprimunt. Vniuersa namq; creata sunt literæ & libri describendi ortus hominis, hoc est, si historia quædam vetus cognosci debet, depromenda ea est ex scripturis. Scriptura autem nihil est aliud, quã compositio literarum. Ita creata sunt literæ, ex quibus veluti legendo intelligitur, quis homo sit. Hoc autem principium vt recte intelligatur, ad scripturam Biblicam confugiendum est. Nos enim omnes illorum alias ignari sumus: quoniam creata vniuersa sine homine ante eius creationem facta sunt. Si creationi illorum nemo interfuit, nemo etiam quicquam sciet. De illis autem loquitur spiritus Dei in Bibliis. Ex hoc promendum est fundamentum eius, de quo hic scribo: nempe hominem esse creaturam vltimam. Quoniam vero homo est creatura vltima: creaturæ vtiq; priores, a nobis, quin describantur, omitti non possunt. Qui enim tignarius domum exstruere possit, qui non prius cognouerit lignum? Domus autem exstructa postea ex ligno facile diiudicari potest. Semper enim vltimum cognoscitur ex primo. Sed & caussæ plures sunt. Creata nimirum prima ex nihilo facta sunt. Sic enim demonstratur, primo in mundo nihil exstitisse, ne quidem elementum. Per verbum vero factum est corpus & ipsius spiritus: ex quo deinceps corpore creata vniuersa producta fuerunt. Postremum autem ex aliquo, hoc est, homo non ex nihilo, sed ex massa quadam factus est. Creata autem cetera omnia ex nihilo facta sunt. Tantum autem de eo quod verbum fecit, hoc loco mihi differendũ est. Testatur namq; scriptura sacra, sumsisse Deum limum terræ ceu massam, & ex eo formasse hominem: sicut & alibi scriptura demonstrat, *hominem esse cinerem, puluerem, ac terram.*

Creata sunt literæ hominis.

Homo creatura vltima.

Creata prima ex nihilo facta.

Homo ex limo terræ factus est.

ram. Ex quo satis euidēter patet, hominem ex aliquo factum esse. Illud aliquid fuit Limus terræ. Etsi aūt homo corpus ac formam a Limo diuersam habeat (caro enim & sanguis a luto & limo distant) tamen ad id, quod fuit, reuerti ipsum, satis manifestum est. Puluis namque & cinis massa est ac materia. Ex qua quicquid fit, non ex nihilo, sed ex aliquo generatur. Id aliquid quale sit, vel qualis sit massa, deinceps declarabitur, vt quidnam ex ea confectum sit, vobis innotescat. Est autem ille puluis Limus terræ. Et Limus terræ est maior mundus. Et sic homo factus est ex cœlo & terra, hoc est, ex creatis superioribus. Itaque homo est subiectum Philosophiæ, quoniam ex Limo terræ factus est. Et Limus sumtus etiam ex cœlo est. Itaq; idem homo etiam subiectum Astronomiæ est. Astronomia itaque & Philosophia a se inuicem diuidi non possunt, quia homo tam ex cœlo quam terra factus est. Limus enim terræ est extractum quiddam ex firmamento & elementis omnibus, hoc est, vt cognoscatur, quid Limus terræ sit, scire conuenit, illum esse extractum ex omnibus corporibus & creatis. His percognitis, iam videtis fundamentum, super quod Philosophia collocanda, ac vniuersum naturæ lumen fundandum sit. *Limus quid.*

Primum, creabat Deus cœlum ac terram, ac creaturas omnes, per verbum, suo quæuis ordine & serie, sicut scriptura ex ordine recenset, quid quouis die factum sit. Omniū nouissime factus est homo, propter absentiam materiæ, ex qua fieri debuit. Cum enim creata cetera omnia iam producta essent, homo postremo factus est, quia ex limo illum fieri oportuit. Fieri ergo prius id debuit, ex quo limus extraheretur. Ex limo hoc factum esse a Deo hominem, scriptura attestatur, dicens, *Et vidit esse bonum.* Nondum enim lapsus erat. Fiebatque id ante Paradysum, homine nondum vel bonum vel malum sciente. Cum autem bene omnia facta sint, omnia etiam in sua integritate facta esse liquet. Horum vt aliquis vsus esset, placuit Deo, hominem illis præficere, qui creata omnia intelligeret, cognosceret, & in suos vsus adhiberet: nimirum vt per illum sapientia Astrorum prodiret ac perficeretur, ne quicquā absconditum maneret, sed omnia, quæ Astris indita sunt, in lucem proferrentur, vtque per opificia omnes negotiationes inuenirentur, perq; scientias omnia naturæ secreta, in montibus ac fodinis, in sapientia humana, ac rebus denique omnibus elucerent & perficerentur, adeoque omnibus manifestarentur. Ad hæc omnia proferenda & cognoscenda productus homo est. Qui si in Paradyso, in quē a Deo collocatus erat, mansisset, sapientia mundi vniuersa ex stellis ac elementis facile potuisset capere. Euentum tamen hunc prouidentia diuina præsciuit. Nulla nam- *Homo cur vltimum creatum.* *Homo productus mūdo ad quid.*

que is dona dat quin simul, quisnam eorum finis ac vsus futurus sit prænoscat. Ipsius ergo arbitrii est, donum ab ipso iterum auferendi. Quod tamen priusquam faciat, in auferendi doni locum aliud substituit, sicut in multis obseruare licet. Quamprimum n. Deus homini vitam inspirauit, duxit ipsum in Eden. Ita venit in mundum Adam: ita factus est in mundo intelligens, vt deinceps cum omnibus liberis secundum firmamentum & elementa viueret. Sic nos quoq; vniuersi post Adamum tales sumus. Hoc loco me continere non possum, quin mētionem faciam eorum, qui in abditis insulis reperti sunt, & ibidem adhuc hodie latent, & inueniūtur. Quos ex posteritate Adami esse, nemo facile crediderit, cum Adæ filii in abstrusas insulas minime concesserint. Imo probabile est, ipsos ex Adamo alio descendere. Nemo enim facile euicerit, ipsos carne & sanguine nobis cognatos esse. Quod si in Paradiso mansisset Adam, longe fortassis Adam futurus fuisset alius, sed non tamen insignitus tali imagine Dei, quali sunt in nouis insulis. Multa ac diuersa passim sunt animalia: fortassis etiam multi homines, de quibus etiam deinceps prolixius differemus. Notandum itaque, nos ex limo constare, & ex limo mortale vniuersum habere, sicut ex sequenti exemplo patet. Sicut æternam sapientiā accipimus a Spiritu per Christum a patre misso: ita omnis etiam sapientia naturalis per astra a patre nobis data est naturaliter. Hæc iam sapientia & scientia, vt perficeretur, adeoque magnalia Dei proderentur, conditus homo est. Qui postquam ex Paradiso eiectus est, cœpit miseriam suam altius expendere, adeoq; prouidam posteritatis suæ curam suscipiens, centū annorum spatio cum Eua rem non habuit (tātum discrepauit vita Paradisi a mūdana) & deinceps miseriam expertus est in sapientia propria, & generatione filiorum suorum. Sic ergo viuendum est de mundo, non aliter ac regeneratio ad sapientiam Christi suum perfugium habere, & a Christo alimentum sumere debet. Sic porro etiam homo de terra sumtus, terræ fructibus, & auibus aeris, & piscibus maris vescitur, ac dominatur serpētibus ac Basiliscis. Cum ergo huiusmodi hominem producturus Deus esset, ex limo ipsum fecit, & in Paradisum collocauit. In quo cum mandatum violasset, ad limum terræ iterum redactus est, vt mundi conditionem & naturæ proprietatem subiret, & ea pateretur, de quibus deinceps dicturi sumus, &c.

Eden quid. *Insulani an Adæ posteri.* *Mortalitas hominum ex limo.* *Adam, quamdiu in Paradyso vixerit.*

Postquam Deus creaturas omnes, omnia Elementa, Stellasq; & cetera vniuersa fecisset, ac ad arbitrium suum disposuisset: omnium postremo quoque hominem tali pacto formandum aggressus est. Essentiā nimirum ex elementis quatuor in massam vnā extraxit: extraxit etiam ex astris essentiam Sapientiæ artis, & rationis: & sic vtramque essentiam in

Homo ex qua massa factus.

massam

massam vnam congessit, quã Massam scriptura vocauit *Limum terræ.* Ex massa illa duo corpora facta sunt: *Corpus sydereum, & elementare.* Hæc secundum lumẽ naturæ vocantur, *Quintum esse*, h.e. massa illa extracta est, & in ipsam, ceu in vnum quiddam congesta sunt Firmamentum ac Elementa. Quod ergo hoc modo ex quatuor extractum est, factum est Quintum. Ipsa tamen quatuor in illo non secus sunt ac in matrice. Notandum ergo, quod Quintum esse nucleus & neruus sit essentiarum ac proprietatũ omnium in vniuerso mundo, h.e. in manũ Dei venit omnis natura, vis ac proprietas, deniq; vniuersa essentia globi superioris & inferioris. Hæc omnia iunctim ac realiter in manu sua Deus habuit, & ex illis hominem secundum imaginem suam formauit. Opera namq; Dei non similia operibus aurifabrorũ sunt, sed modum & vires virtutesque naturales omnes superant.

Quintum esse materia homini nobilissima.

Materia quæ adhibita est, fuit omnium nobilissima & excellentissima, tracta ex omnibus creaturis, velut Arcanum & essentia quædam in manu Dei posita. Singulari consideratione expendi debet hoc, quod cum res omnes ex nihilo factæ sint, solus homo non itidem factus sit ex nihilo, sed secundum ipsius Dei imaginẽ factus sit, non ex luto communi, sed ex extracta quadam, ex omnibus creaturis, massa. Et licet quidem lutum seu puluis a vento disiiciatur: lutum tamen vniuersum id est, ex quo factus homo est. Nihil enim in ipso durabile est: adeoque in Quintum esse cooptata est vniuersa totius mundi natura, rerum nempe sensibilium & insensibilium, in vnum quasi fasciculum & massam collecta & conclusa. Præstitum hoc ab illo est, qui cœlum terramque creauit, ex Quinto scil. illo esse, quod scriptura limum terræ vocat. Ex limo isto creator mundi mundum paruum, Microcosmum seu hominem condidit. Sic ergo homo factus est paruus quidam mundus, & omnes mundi naturas ac conditiones continet. Vnde etiam Microcosmus est, est Quinta essentia Elementorum, & Astrorum seu firmamẽti in sphæra superiore & globo inferiore. Adeoq; mundus maior est parens mundi minoris. Vnde etiã in minore mũdo reperitur natura draconũ, serpentũ, viperarũ, luporum, ouium, &c. omniũ etiã elementorum, & sanitatis ac morbi. Filius n. refert parentem suum. Quod autem Microcosmus a Macrocosmo diuersus sit substantia, forma & figura: id ita constitutum est a creatore, vt is carnem habeat & sanguinem, & illis additum motum, ad sectanda ea, ad quæ ex conceptione naturali propendet. Item, vt homo sit, & fame sitique tentetur, vt vescatur fructibus elementorum, cibumq; ex sui ipsius parentis corpore hauriat, ex ipsius corpore alatur, cibetur, & potum capiat. Qua ratione ex Christo regenerati, ex Christo aluntur, cibantur, potum capiunt, in Christo

Quinti esse qua materia.

Homo ex Limo.

Homo Microcosmus ortu & conditione.

Macrocosmus parẽs Microcosmi.

sepeliuntur & beãtur: item veluti microcosmus ex mundo maiori viuit, edit, bibit, in ipso moritur, & sepelitur: ita sciẽdum est pariter, hominem ex partibus duabus constare. Pars vna est ex elementis facta caro & sanguis. Pars altera sunt sensus & cogitationes ex Astris productæ. Ita & duæ naturæ in homine diuiduntur: Carnalis & sanguinalis: sensualis & cogitatiua. Caro & sanguis ex elementis nutriuntur: sensus & cogitationes ex Astris. Sic ergo naturalis homo Microcosmus, est homo sensualis. Constituit itaque Deus, hominem in sese Magnetem continere, vnum, quidem ex elemẽtis, vnde eadem ipse rursus attrahit: alterum ex Astris, cuius vi Microcosmicum sensum etiam ex Astris allicit.

Hominis partes duæ duæ naturæ. Hominis magnes duplex.

Hæc vt clarius vobis expediãtur, opus est, describi vobis personam duplicem, quarum vtraque caduca & mortalis est. Exemplum tale esto. Mundus corpora duo habet: Vnum visibile, alterum inuisibile. Visibile sunt corpora elementorum, inuisibilia elementorũ sunt quatuor: Terra & ipsius fructus: Aqua & ipsius fructus: Aer & ipsius fructus: Cœlum & ipsius fructus. Cœlum sunt sola Astra. Stellæ sunt visibiles: non autem sunt cœlum. Et sicut ex terra fructus calidi nascuntur: ita frigidæ etiam stellæ possunt exsistere in elemento ignis. Iam quod in mundo visibile & tangibile est, est homo, corpus scilicet eius, caro, & sanguis, nullo excepto ex duobus elementis. Notandum ergo, diuidi inuisibile a visibili, in cœlo & elementis. Exemplum. Per famem & sitim carni & sanguini, cibus potusque offertur. Ita etiam per famem sitimque cogitationum & sensuum animus cibatur scientiis & sapientia naturali, sicut de Magnete in præcedenti capite docui, quod ex elementis attrahat cibum & potum. Eodem modo & intellectus hominis Magnetem habet, ex Astris sensum & cogitationes attrahẽtem. Sic omnino etiam homo in corpora duo coagmentatus est, in visibile, & inuisibile, hoc est, in elementare & cœleste. Corpus procedit ex elementis: Spiritus ex Astris. Hinc patet, opus esse, vt elementa nutriant corpus: & cœlum, suum Spiritum, hoc est, quicquid conferunt elementa, facit ad corpus carnis ac sanguinis, ex elementis constans: Et quicquid cœlum in hominem cœleste confert, id facit ad sensus & cogitationes. Præterea homo ex elementis edit bibitque ad conseruationem carnis ac sanguinis: ex Astris edit suos sensus & cogitationes, ad conseruationem Spiritus. In corpore namque habitat caro & sanguis: in cœlo habitat sensus & cogitatio. Sic ergo quinta essentia ex duobus corporibus extracta, & in vnum corpus congesta est, vt homo vnus esset, nec personæ plures sub forma vna, hoc est, vt homo cœli firmamentalis sapientiam, intellectum, scientiam, & omnia ex Astris, carnem vero & sanguinem ex Elementis hauriret.

Mundi corpora duo sunt.

Homo ex corporibus duobus constatus ex iisdem etiam nutritur.

tet. Hoc iam modo homo est quinta Essentia, est Microcosmus, est filius totius mundi. A manu enim Dei talis fabricatus est, vt extractum quiddam ex omnibus creatis fieret. Et sicut filius ex patre est, ac a patre docetur: ita nos ex Astris discimus, ex quibus sumus. Hinc etiam homo refert naturam tam Astrorum quam Elementorũ, ex quibus conflatus est. Et cum omnes illorũ proprietates retineat, ideo magnus quoq; mũdus ipsum cibat, nutrit alitq;, sapiẽtia, intellectu, cibo, potu, veluti propriam suam carnem & sanguinem, mirabiliter adeo ex sese genitam. Et singulariter hoc notandum est, quod nos homines carnem & sanguinem nostrum edamus, bibamusque seu sumamus ex patre nostro elementali & firmamentali. Ideo enim, quod ex mundo facti sumus, veluti infantes, ex mundo nutrimur, non secus ac regenerati ex Deo cibamur, & (vt ita loquar) potamur sapiẽtia & intellectu ex eo, ex quo sumus. Eodem namque modo & naturalis homo ex Astris nutritur. Nec enim verbo Christi carere aut excludi potest, vel Astronomus vel Philosophus, quorum fundamentum & limes Christus est, dicens, *Caro mea cibus est, & sanguis meus est potus.* Sicut enim ex Macrocosmo productis, ille pro cibo ac potu est. Sic ex Deo producti, ex Deo etiã cibantur & potantur. Recte itaque Christus ait, *carnem ac sanguinem ipsius cibum ac potum esse*, quasi & terra diceret, *Edite hoc, quod sum, quod vos estis.* Hominis enim ortus a vero patre est, & hunc respicit. Vnde etiam id, ex quo prodiit, appetit tam viuus quam mortuus. Sic, qui ex mundo sunt, in mũdo sepeliuntur. Qui sunt ex Christo, per regenerationem in Christo sepeliuntur.

H. est quinta essentia.

Caro Christi quorum cibus, &c.

Quantum vero ad imaginem hominis, res docet, ipsam esse supernaturalem. Huius enim nihil Elementis aut Astris conferri potest. Illa æterna est: hæc caduca & puluis. Itaque ex Massa duo corpora producta sunt: Sydereum & Elementare. Quod toties scribendo itero, vt simul etiam cogitetis de eo, quod Deus dixit: *Faciamus hominem secundum imaginem nostram*, hoc est, *non carneum, non sanguineum, sed quoad imaginem, nobis similem*, sicut & alibi scriptura inquit: *Vos Dii estis:* quasi dicatur: *Non caro & sanguis, sed æternum & imago nobis similia erunt.* Ego tamen hic nihilominus naturale tantum describo, & quod ad Deos attinet, omitto. Itaque, quoad imaginem Dei, constat hominem esse supernaturalem. Illa vero astris & elementis minime assignatur: quia illa æterna est: hæc caduca & mortalia seu puluis sunt. Quanquam instar pulueris non appareant, sed instar carnis & sanguinis, aut hominis. Quicquid tamen ex terra factum est, est puluis & cinis, etsi non hunc, sed carnem & sanguinem repręsentet. In imagine illa vera sapientia hominis posita est. Animale tantum id est, quod caducum est, & consistit in sanguine ac carne, in homine, qui

Imago hominis est supernaturalis.

Imago Dei quid sit.

est quinta essentia, est Microcosmus, est filius mūdi, est ex mūdo conflatus, & mundum intra se continet. Quisquis ergo mundum sequitur & terrenum patrem æmulatur, filius est mundi, in mundo manet, nec respicit diuinam imaginem aut huius sapientiā, quam tamen spectare hominis est. Nobilis ea cuiusdā sapientis sententia est: *Sapiens dominabitur astris*. Hoc n. vult, *Imaginem esse viuaciorem animali*. Animale namq; non est nisi imago terræ, quæ perit. Non autem interit imago Dei, quia Deus æternus. Sensus ergo dicti ille est: Sapiens, h. e. homo, qui secundum diuinam sapientiam in imagine viuit, is dominatur Astrali & Elementali corpori: Vtriq; tamen imagini satisfacere debet homo, & ita se gerere, vt deprehendatur ambulare in lege domini, in natura, in volūtate & Spiritu Dei, ne mortalis corporis sapientiam imagini æternæ pręponat, aut hanc propter illam eiiciat & elidat, &c. Innuit enim hoc dictum, quod sapiens viuat secundum imaginem, non secundum mundum. Et qui secundum imaginem viuit, is vincit astra. Quod probe recteque intelligetis. Quicquid ex terra est, ex terra edit & bibit. Qui ex cœlo est, panem edit cœlestem cum Angelis. Elementa & Astra sunt filii patens. Ex his ille viuit, sicut & regeneratio in Christo est, nō extra ipsum. Quiuis n. filius ex suo patre edit & bibit, & in patre suo viuit. Et licet homo quidem carnem & sanguinem terræ non edat: edit tamen id, ex quo constat. Talem Deus creauit hominē, vt esset filius terræ, h. e. secundum corpus animale, iam in mundo. Quoniam aūt in Quinta essentia quoq; natura Basilisci, & venenatæ aliæ conditiones latent: ideo nobis data lex est, ne Basilisci illius venenum fugamus, sed potius ex natura fauū mellis legamus. Velim autem vos seruo attendere ad verba Christi, vbi dixit, *Progenies Viperarum*, & similia alia. Ex illis n. intelligere debetis, omnium animalium naturas in limo terræ latuisse: & sic etiam damnatas, a bona illa Quinta essentia in species suas distributas esse, in quibus antea fuerunt. Vbi & hoc attenderetis, quod Christus ait: *Nolo, vt conuertantur, ne saluentur*. Nec n. ex serpētibus, draconibus, leonibus, lupis, vulpibus diuos facere vult, sed illos in suum stabulum segregat. Et licet quidē lex in naturam nos tradiderit, h. e. etsi quidē, vt Iudas, nascamini: generationem tamen malam domare potestis per imaginem, qua dii sumus, si nos Deus ad filium trahit. Hoc autem Iudas non aduertit. Videat ergo quilibet, quidnam prædestinatio faciat in lupo, in agno. Debent autem peccatores assumere bonum. Ita Basiliscus fiet agnus. Quo nos Deus destinauit, eo perueniendi nobis potestatem dedit per opera, quæ in terra elegimus. Quæ autem damnatorum & prædestinatorum conditio sit, longius explicare hic non institui. Hoc scio quidem, peccatorem exaudiri.

Sapiens vt astra domi netur.

Quod

Quod autem discrimen sit inter viperam & lupum rapacem ac peccatorem, hic taceo. Res cuius facile promta est. Propter prædestinatos ac peccatores data est nobis lex, data mandata, datum ius ac magistratus, datus gladius, ne scil. Basiliscus nimis multos inficiat. Vbi autē dicitur: *Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat*: discrimen vtique statuitur inter peccatorem & progeniem viperarum. *Lex quib. data sit.*

Quæ hactenus de massa, ex qua homo generatus est, dicta sunt, id intendunt, hominem esse extractum quoddam totius machinæ mundi, non aliter ac Medicus vim ac essentiam quandā ex herba extrahit, quæ postea etiam Quinta essentia vocatur. Et sicut spoliatū corpus se habet ad extractam vim: ita mundus se habet ad hominem. Spoliatum corpus tanto imbecillius est, quanto efficacius est Quintū Esse. Cuius quo plus extractum est, eo minus in corpore relinquitur. Nō vniuersum quidem extractum est, sicut extrahitur Medicina: extractum tamen est tantum, quantum ad hominem requirebatur, & relictum tamen tantū etiam est, quantū q; superstes est, requirebatur ad vitam, ad alimentum, ad cibum, ad potum, denique quantum etiam cœlum in sua sapientia attinet. Conuenit ergo deinceps etiam scribere de generatione & conceptione hominis nati. Discrimen enim constituendum est inter natum & non natum, inter Adamum Euamque, ac horum liberos. Primo itaque trademus de modo generationis Adæ ac Euæ: postea de modo generationis geminorum filiorum ex ipsis natorum. Pro primo sciendum est, primum hominē iam dicto modo factū esse ex limo terræ, velut extractum quoddā totius mundi, a summo plaste, Deo ipso. Extra Deum, nemo quisquam vi Trinitatis id præstare potuit. De Adamo porro noscite, ipsum fuisse hominem, vt diximus, secundum Dei imaginem factum. Eua vero vxor, ex Adamo ipso facta est, nō genita, de cuius fœminæ ortu scribere, polliciti sumus. Noluit n. Deus ex mundo personas duas extrahere, sed tantum vnā, quæ Quinta essentia est & Microcosmus. Extraxit ergo virum, non fœminā. Ex viro aūt condidit fœminā, quadam intercedente concordantia, vt, quemadmodum vir ex magno mundus factus, ipsum deserere non potuit, sic nec fœmina, ex viro facta, ipsum deserere possit aut debeat. Nā si fœmina Eua, ex massa alia facta fuisset, mutuus amor, ac desideriū inter ipsos minime viguisset. Quia vero cato vna, vnus sanguis est: ideo sese inuicem deserere non possunt. Itaq; porro idem etiam iudicandum est de ipsorum liberis, de quibus plura adhuc dicenda sunt. *Quinta Essentia quo ratio.* *Adā & Euæ quod discrimen secundum creationē.*

Ceterum, vt & de Euæ conditione aliquid dicamus, condita ipsa est ex Adæ costa seu latere. Ad latus ergo pertinet. Naturæ tñ est Microcosmicæ nō minus, imo magis quā vir. Est enim discrimen inter fœminam *Eua vnde condita.*

ac virum, quod consistit in eo, quia Deus homini attribuit vim gignendi, vtrique inquam, tam viro, quam fœminæ, cuilibet tamen pro conditionis suæ ratione. In hoc a se inuicem differunt, quod alter vir est, altera fœmina. Alias vnius sunt naturę cum machina mundi. De liberis autem ita differemus, eos deinceps a manu Dei non fieri, sed, vt nascantur, naturæ ipsi implantatum esse. Placuit enim Deo istam seriem deinceps obseruari. Coniunxitq; hoc fine virum ac fœminam, indissolubili nexu, vt similes sibi liberos pariant. De liberis ergo, a viro & fœmina satis, res ita habet. Hominem primum manus Dei finxit. Huic suam coniugem, etiam non natam, addidit. Cetera ordini naturæ mandata sunt. Opus enim id naturæ cōmissum est, per quod homo in posterum non amplius creetur, sed vnus ab altero gignatur & nascatur. Solus n. Adam Dei erat. Et hoc cur hic indicem, hæc caussa est, quod, vt dixi, elementorum & Astri sit. Sicut autem is talis fuit: ita quilibet etiam infans, ex ipso homine genitus, patris ac matris modo terrenus ac Astralis est: non quidem per manum Dei, sed per natiuitatem. Vim enim hanc a manu sua transtulit in naturam, vt liberi naturaliter gignantur. Vt granum in agrum coniectum, putrescit, & grana ex se multo plura profert, quod fit propter vim & vnionem seu concordiam, quam granum seu frumentum cum magno mundo habet: ita, quod initio creatum est, postea per naturam propagatum est. Eadem ratione intelligenda etiā est procreatio hominum. Primum granum creatum fuit: cetera consequenter per elemēta & Astra generata sunt. Res hominis eodem se quoq; modo habet. Vt enim nihil sine putredine generari potest, sed omnia digestioni vsq; ad tempus maturitatis destinata sunt: ita nec homo gigni potest, nisi semen in agrum coniiciatur. Semen eius est sperma, a Deo ad id ordinatū. Ager est matrix, in qua digestio fieri debet. A putredine generatur homo. Putredo fit per operationem Macrocosmi, per elementa, & per astra in patre & matre, tanquam instrumentis a natura attributis. Non quod exterior quoq; mundus hic operetur, sed Microcosmus per Quintum esse. Hic aūt esse vnum est, fœmina & ager. Itaq; eodē etiam modo coniungitur instar seminis & agri. Etsi ergo semen hominis in corpus elementorum minime seminetur, sed in fœminam, tamen ita fieri Deus voluit, vt imago eius in fœmina concipiatur gignaturq;, & nō in natura externa. Et tamen mulier ab elementari agro diuisa non est, sed locus eius est ager, est terra, est hortus, in quē seminatur & plantatur fœtus seu fructus, qui tandem homo fit. Et sicut in terra elementa & astra operantur: ita similis operatio quoque in fœmina fit, eodem modo, quo de naturalibus crescentibus intelligi potest, &c.

Liberi cur hodie non creantur, sed nascantur.

Generatio hominis qualis sit.

Quæ vero sit caussa, cur fœmina agere debeat vices agri, & operationis elementorum astrorumque in suo corpore: sciendum est, id fieri propter imaginem hominis, & propter alteram formam naturæ animalis, quæ non ex elementis, sed ex suo simili debet gigni, velut homo ex homine & in homine, non autem vt frumentũ à frumento, sed non in frumento, verum in terra. Nihilominus tamen & hic elementa ac astra operantur: ita vt homo gignatur à patre, matre, elementis, aeris. Quatuor enim hæc faciunt hominem: nimirum *pater & mater, elementa & astra*: ceterum eo modo, quo diximus, quod homo ipse sit astra & elementa. Qui iam prodeunt ex patre & matre, hi ex duabus reliquis externis virtutibus mundi perficiunt elementa, scilicet *carnem & sanguinem, astra, sensus & intellectum.* Ex patre enim ac matre intellectus aut sapientiæ nihil nascitur, sed tantum ex firmamento, per operationem, vt diximus, quintæ essentiæ & virtutis microcosmicæ, quæ à macrocosmica nihil differt, sed vtræq; inter se similes sunt. Ea namq; ratione quælibet suam sapientiam retinet, non secundum carnem, sed secundum astra. Differunt autem caro ac sanguis ab astris. Secundum firmamentum & elementa deniq; homo (*vt ita dicam*) naturatur. De quinta autem essentia, quæ in viro facta est, ita sentiendum est, quod ea retineatur ordinata pro semine ex quo deinceps liberi nascantur. Sperma illud, quod est quinta essentia, retinet naturam ac essentiam seu proprietatem massæ & Limi terræ, cum coniunctione maioris mundi, instar microcosmi, qui homo est: ita vt sperma aliter cognosci non debeat, nisi quod Limus terræ sit, qualis in manu Dei ante fuit, ab hac in naturam translatus. Quoduis ergo sperma hoc modo extractum manet, quod exstractum semen est cuiuslibet nascendi fœtus. Qualem massam Deus manu sua apprehendit, omnibus maioris mundi proprietatibus donatam, ex qua hominem condidit: talis massa est, quodlibet sperma, ex quo infans gignitur. Ex quo consequitur, quod, sicut pater primus mortuus est, & corpore suo in elementa, cœlo autem suo in astra iterum conuersus est, & sic vtræque partes in suo patre absumtæ sunt, eodem modo filii quoque in eodem patre consumantur & sepeliantur, hoc est, ad elementa redeat, quod caro & sanguis est, ad astra vero, quod ars & scientia est, Sic, qui Martiales sunt, in Martem sepeliuntur, qui Venerei sunt, in Venerẽ sepeliuntur, sicut eodẽ modo etiam caro & sanguis sepeliuntur. Quæ ideo profusius vobis explico, vt de nato & creato homine sciatis, vt vbiq; rem esse vnã, vnam naturã, vnam essentiam, vnã proprietatem. Sicut duo creati primi homines in terram redierunt: ita & ipsorum filii redibunt. Terrena ergo resurrectio vtrinque exspectanda non est. Nihil

Intellectum non à parentibus, sed à vi cœlesti.

Sperma hominis quid & quale.

Resurrectio quorum sit terrena sit.

enim resurget, nisi quod in Christo natum, nutritum & electum est. Nihil in cœlum ascendet, quàm de cœlo non descendit, filius nempe Dei, & hi quib. ius datum est fieri filios Dei, si in ipsum credant. Sic manet generatio, vt primus pater & mater, hereditaria, & vtrumq; corpus in mortem sepelitur, sydereum autem & elementare in id, ex quo constant.

Quoniam de hominis cum externo macrocosmo consensu & coniunctione diximus: sciendum iam porro est, generationē hominum non in duobus his saltē hominib. positam esse, sed datā illis insuper esse seruādam quintā essentiam, & potestatem seminandi cōcipiendique. Perfectionem a. illico adesse falsum est. Necesse n. est, confluentiam quoq; externi mundi accedere, propterea, quia a se inuicem separati nō sunt. Sicut enim cibum & potum sumimus ex mundo externo, quib. nullo temporis momento carere possumus: ita similis etiam ratio cooperationis, qua exterior iuuat interiorem. Hinc patet, proprietatem elementorum & proprietatem astrorum, perfectionem facere. Semen enim in homine otiosum est, si externa confluentia non cooperatur. Sicut enim, etsi in agro bene stercorato iaceat granum, fructum tamen non profert, sed emoritur, nisi astra & elementa cooperentur, quandoquidem alterum sine altero nihili est: Sic etiam, quoad hominem, vnum cum altero cohæret & coniunctum est. Sed exemplo rem illustrabimus. Conceptio est potentia, hoc modo fiens. Astrum externi mundi, & astrum microcosmi, constellationem & confluentiam suam coniunctam habent, estque vnus cursus, vna operatio pro conditione coniunctionis, faciendi astrum, potentiam & conceptionem, si massa in suo vigore est. Iam massa est corpus elementare, ita, vt artifex, bellator, doctus, sapiens, gignere possit fatuos, per elementa, prout in conceptione se respiciunt, vt ita dicam complexionatos. Hoc modo proprietates omnes maioris & minoris mundi in ventre fœminæ concurrunt, quæ microcosmum gestat in vtero. Ex cōiuncta tali operatione nascitur homo, retinens maioris mūdi proprietatem, naturam, inclinationem, & conditionem. Talia n gignuntur vna cum homine. Scitote vero hoc, quod vobis dico, adhuc multo miraculosius, factum esse, quod Maria in vtero suo gestarit eū, qui vniuerso mundo maior ac potior est. Itaq; admirari non debetis, si naturaliter loquens, fœminam, paruum mundum gestare dico. Miracula enim Dei stupenda sunt, isque admirandos Diuos vtero fœminæ gestari permittit. Gestauit vero Maria illum, qui cœlum ac terram fecit, qui omni mundo maior est, quanquam non secundum, sed præter naturam. Ex eo tamen colligi potest, id, quod minus est, secundum naturam quoque fieri posse.

Conceptio quid.

Maria conceptio miraculosa.

Porro

Porro vbi huiusmodi perfecta concordantia non est, ibidem nec perfectus homo est, sed fit monstrum, quod homo dici non solet. Dum vero monstrum voco ac æstimo, non hac de caussa id facio, quod homo non sit. Imago enim Dei non in monstrum posita est, sed in æternum, quod in homine exsistit. Æterno ergo hoc loco nihil præiudicatum velim. Etsi enim ad conspectum res contemtibilis appareat: Deus tamen imaginem suam per naturam perire ac corrumpi minime patitur. Pro homine quidem id haberi non posse, consentaneum est. Qualis enim illa domus, quæ fundamento, tecto, & parietib. caret? Quod si omnia simul iuncta adsint, tum demum perfecte res adest. Attamē veræ domus regio seu area adest. Ac ob defectum aliquē domus, areæ nihil decedit, sed in illa, quæ ad domum requiruntur, nihilominus elaborari & perfici possunt. Aliud tamen videtur oculis hominum, aliud Deo. Homo contemnit, quod non est perfectum, pulcrum & amabile, interim non cogitans, stultos ipsis sapientib. prudentiores esse. Quos si distare dicas: iam tu de liberatione tribuni plebis & stulti iudica, & plus sapientiæ, honestati & modestiæ conuenientis disces ex stulto, quam tribuno. Cum enim ipsa scriptura dicat, Deum personas minime respectare: respectus vtiq; dirigetur in imaginem eius, qui illa nō est orbatus. Quod si quidem elementum & astrum errauit: non tamen errauit imago. Quid id ad imaginem si natura hominem corrupit? Aut quidnā præiudicabit natura suo creatori, suo domino, suo imperatori? Quod si Deus hominem secundum suam imaginē fecit: qui possit id infringere, inficiari, elidere, aut ab homine tollere. Natura? Generatio hominis, animalis est. Imago autem procedit ex voluntate Dei. Natura ergo imaginem nec reiicere, nec lædere potest. Et licet speciosus quidem a deformi contemnatur: imagini tamen per id nihil decedit, sed natura sibi ipsi illudit, ac ob perditum opus ridet, ac sese quasi titillat. Sic si tribunus stultum genuit, seipsum ridet admiraturque ac eludit. Elusionem hanc quis magni faciat? Qui artis ac opificii sui peritus est, si in cudenda materia ictu incerto aberrat, seipsum quasi ridet & sibillat. Sic viator cespitans, forte, sibi ipsi sannam facit.

Hominis perfectio vnde iudicanda.

De monstro iudicium.

Deus non respicit personam.

Natura Deo non præiudicat.

Hac ergo de caussa disserui de ortu hominum, vt vniuersali ac generali probatione intellecta sciretur, quinam homo ad mundum externum se habeat, quomodo & in quibus illi consentiat, vt scilicet hoc pacto probationes singulares rectius & facilius intelligantur deinceps & comprehendantur. Quam explicationem sicco pede transilire non potui, comprimis dum tracto de virtute stellarum, & virib. luminis

naturalis, vt notum compertumque sit, quo vinculo macrocosmus microcosmo iunctus & vnitus sit. Quod autem externa astra indiuisim homini adhæreant, & quo modo elementa inesse homini, pernoscatur, iam deinceps peculiari capite explicabitur. Ex quo discursu hominis natura & proprietas abunde satis cognoscetur. Non enim ex ipso homine, sed ex prædicto indicio Microcosmus cognoscitur. Nam in paruo corpore dominantur & exsistunt cum Planetæ tum ipsa elementa.

Cap. III.

De Compositione humana.

Quomodo ab elementis homo corporalem suam substantiam accipiat, & cum elementis vnitus sit: Item, qua ratione stellarum corpus in hoc operationem suam perficiat.

PRo introitu huius operis res a vobis ita accipienda est, quod de humana compositione hactenus respectu limi terrę dictum sit. De quo etsi tradita multa sint, porro tamen etiam de corpore sidereo cognoscendum est: Primum, quod de limo terræ corpora duo sumantur, vnum visibile, alterum inuisibile. Visibile de visibili, inuisibile de inuisibili. Sic ergo corpus vnum est materiale, alterum spirituale. Vtrunq; a. naturale, & a natura factū. Dilucidior a. explicatio non hoc requisiuit saltem vt traderem, quomodo cœlestis operatio cum homine concordet, & quomodo limus terræ firmamenti extractum fuerit: sed opus fuit, vt insuper etiam limum terræ in sua substantia describerem, hoc est, quomodo limus terrę etiam extractum fuerit & sit elementorum. Etsi vero substantiæ elementorum in homine, hactenus mentionem aliquam fecerim: illa tamen proposito nostro non sufficit, sed complementum instituti nostri requirit, de ortu hominis omnino plura tradantur, donec integre intelligatur, vndenam homo sit, & cuius gratia sit, vt hac occasione cognoscamus, quidnam elementa in homine agant, vt nimirum hoc modo externæ operationes in homine vere & secundum omnes proprietates percipiantur. Conuenit ergo planioris intellectus gratia prædictorum nonnulla repeti, vt glossa textui consentiat, & genuinæ paraphrasis momentum habeat nostra tractatio. Itaque de limo terræ nouiter ac plane ita differemus.

Massa creandi hominis qualis fuerit. Scitote, quod Massa corporalis ex 4. Elementis manu Dei apprehensa *visibile* & *inuisibile* continuerit (hoc est, constiterit ex corporalibus elementis, terra & aqua: & ex inuisibilibus elementis, firmamento & chao) & in substantiam transformata sit, ita vt ex ipsa imago Dei fieret, in qua astrale corpus, velut & elementalis corporalitas operationes

nes suas perficeret, hoc est, vt in homine habitarent cum suis virtutibus & essentiis, & has in ipso exsererent, ac in effectum deducerent, veluti ars Mechanica, aut sapientia luminis naturæ, vt scilicet per hominem magnalia Dei innotescerent, quantum is externis elementis attribuerit & indiderit. Ex fundamento enim si loqui velimus, homo ad id tantum factus est, vt naturæ laborator esset, ad faciendum id, quod Deus illi indidit & implãtauit. Ad id, vt diximus, homo corpora duo nactus est. Vnde iterum patet, lumen naturæ tantum influere ac operari in corpore inuisibili. Ex inuisibili enim descẽdit, per seipsum inuisibile quoque. Inuisibile aũt corpus habet visibile. In hoc situm opus est. Ita in inuisibili est ars, in visibili instrumentum, quod artem inuisibilis manifestat. Hinc sequitur, hominem in inuisibili tantum suam sapientiam ac scientiam a naturæ lumine accepisse. Vt autem corpus etiam tãgibile haberet, quod inuisibile perficeret & exsereret, substantia ei addita est de duobus elementis, terra nimirum & aqua, inuisibile a. de firmamento & chao, vt ita duorum corporum vnio & coniunctio fit, non magis diuisibilis, quam color de suo corpore, aut calor de Sole tolli possit. Coniunctio, vt dixi facta est inseparabilis, ita, vt sola mors eam disiungere possit, quæ scil. corpus vtrumq; visibile & inuisibile in nihilum redigit.

Homo naturæ caussa factus. Lumen naturæ vnde & quale.

Huius in operis introitu notate, Deum creata duplicia produxisse: Tangibile scilicet, & intangibile. Creata intangibilia sunt angeli & spiritus. Tangibilia sunt homines secundum imaginem Dei facti. Sic ergo creatum vnũ in suo corpore totũ est spiritus, & corpus est spiritus, addo ꝙ & angelus spiritus sit. Sic homo est visibilis & tangibilis, & inuisibile ipsius corpus similiter corporale est ꝑpter inferiora elemẽtaria corpora.

Creata sunt duplicia.

De angelis & spiritib. Philosophia naturalis nihil tractat, sed spiritualis seu cœlestis sicut deinceps in suo loco docebitur. Quoniã vero Philosophiam spiritualem in hac quoq; cõplector, fas esset, me ortũ illorũ hic quoq; describere. Quoniam tñ mortalis homo, de immortali, qui se habeat, nihil intelligit: hac de caussa labori illi hic supersedeo, h. e. cœleste in naturali describere impossibile est. Debet n. ꝗlibet describi ex eo, ex quo est. Sic ꝙ de terra est, de terra disserere potest, sicut ergo hoc op⁹ hic tracto. Quod de cœlo est, de cœlo quoq; tractare debet, vt deinces euidens erit. Ad distinguendum a. externum ab interno, paragraphis huiusmodi opus est. Ceterum, vt capitis huius plenũ sensum assequamini, primo conuenit tractationẽ suscipi de ortu hominũ, sicut iam diximus, Deum creaturas duplices condidisse, substantialẽ scil. & non substantialem. Caussa est hæc, ꝙ voluerit Deus habere creaturam, quæ tangibilis esset, & sanguinem ac carnem haberet. Caro ista & sanguis desumti sunt ex

Caro & sanguis ex elementis.

corpore quatuor elementorum, transformatorum ex substantia illa in substantiam hominis, sicut quis rem albam facit nigram, viridem, vel rubram &c. Omnia n. in manu Dei alba sunt: ea is tingit, vt vult. Homo quidem ex ligno nihil nisi ligneum, ex metallo nihil nisi metallicum &c. facere potest. Deus a. ex lapide potest facere panes, &c. Ita ẽt elementa 4. transformare potest in carnẽ & sanguinem. Sicut ergo iam dictum est, homo, quoad substantiam, extractum est 4. elementorum. Extractum id in carnem & sanguinem abiit. Hoc instituto Deus quoq; suo filio mãdauit, vt homines Adami filios, faceret filios Dei secundũ ipsius volũtatem, qua illum in carnẽ & sanguinẽ destinauit. Residuum a. mansit pro subiecto extracti, h. e. vt quintæ essentiæ, reliquum, ex quo illa extracta est, vsui & commodo conueniret. Et quoniam ex elemẽtis homo ad imaginem Dei a Deo ipso factus est: ideo in elementa, ex quib. prodiit, ius habet, & Dominium, vt scil. imagini parere cogantur, h. e. non vt limus sit Dominus, sed is qui ex limo factus est, filius nempe ex patre, &c. Iam ex prædictis colligite, verum hominẽ esse astra. Manus n. & pedes hominem minime constituunt, sed naturalis sapientia & scientia hominem faciunt. Ideo nõ quærat in corpore homo, quę corporis sunt. Quæ corporis sunt, sunt brutalia. Hoc quærendũ est, ꝙ in corpore est inuisibile & impalpabile, lumen nimirum naturæ, naturalisq; sapientia, quam Deus sydeři indidit, & ex sydere in hominẽ transdidit, q. quis a magistro aliq d disceret, vt puta scribere vel legere. Manus ergo & pedes nihili sunt. Illa tamẽ sine manibus, pedibus, auribus, oculis, perfici & ad effectũ deduci nequeunt. Per oculos namq; introspicimus in naturam, ipsiq; sunt instrumenta, per quę perficimus, quod in nobis est, & a Deo pro naturali munere seu dote datum est. Habent ergo rõem instrumentorum, sine quib. sapiẽtia exseri non potest. Cum vero hanc per illa exseri necesse esset: ideo homo factus est ex elemẽtis, & formatus ad imaginem Dei, formam nimirum ad id, quod Deus in nobis requirit, perficiendum aptissimam. Forma enim nulla vspiam habilior aut dexterior, quam hominis cogitari aut fingi potest, cum ea apta sit omnib. naturæ dotib. ac scientiis tractandis exercendisq; ita vt homo per corporea mẽbra facere possit, quęcunq; vult. Et quę in spiritu facit Deus, aut angelus, aut spiritus: ea omnia etiam corpore & membris suis seu instrumentis homo perficit. Spiritus n. & hominis hoc discrimen est, quod spiritus sine instrumentis agat opereturve: homo a. per instrumenta, quousq; quidem humana vis extenditur. Exemplum. Facit Deus domum. Eam facere & homo potest. Deus manus & pedes habet in verbo: homo in membris. Homo sanat hominem medicamẽntis, quæ mẽbris suis parat: Deus id facit verbo, sine manibus & pedibus.

Homo elementorum Dominus.

Homo verus qualis sit.

Lumen naturalis sydereum est originaliter.

Corpus homini cur datum.

Forma perfectissima.

Spiritus & homo in quo differant.

Homo

Homo ambulat pedibus: spiritus sine illis. Ita per membra perficiuntur artes & sapientia luminis naturæ, sicut ex exemplo patet. Vult Deus ex terra enasci arbores, fructus, pyra, crescentia alia. Voluntate hac posita, omnium primo prodeat lignum, ex quo pyrum nascatur, oportet. Ex ligno enim pyrum edi Deus vult: non quod pyrum sit lignum, sed quod pyrum sit instar spiritus in ligno, donec corporalitatem adipiscatur. Et cum tangibili corpore ŏpus esset: Elementa in lignum trāsmutata sunt: h. e. Quicquid tangibile est, corpus suum ex duobus inferiorib. elemētis habet: & quicquid huiusmodi corpus fieri debet, id initio est spirit⁹ non quidē astralis (is n. corpus non assumit) sed elemētaris, q corporalitatem ascifcit. Sic, semen est spiritus naturalis. Si aūt seminetur, ex illo fit arbor. Iam suum corpus ille adeptus est. Idem similiter dicendū etiam de pyro ex arbore. Id vbi primum spiritus elementaris fuit, postea materiale fit & corporale. Sic ergo pyro corpus datum est ex duobus elementis per necessariam transformationem. Eodem iam pacto, si velit Deus, fieri ac ꝑduci illa, quę in firmamento per ipsum facta sunt, vt scientiæ, Musica, artes Mechanicæ, facultates & ceterę religiones: necesse erit illa, vt diximˀ per hominem perfici, non secus ac pyrum profertur ab arbore. Aliquid enim esse necesse est, per quod sidera operentur. Id a. homo est solus. Eiusmodi ergo forma insignit⁹ est, vt magnalia naturæ omnia ꝑ ipsum cōspicua & manifesta fiant, & in corporalitatem perducātur ab eodem, ex elementis in formam carnis & sanguinis fabricato. Talis inquam a Deo formatus est, nec forma ea, alia vlla melior esse potuit: cum mēbra habeat idonea & apta perficiendis illis omnib. quæ Deus in astra contulit & ingessit. Sed exemplum aliud attendite. Voluit Deus, filium suum triginta argenteis vendi. Iam hoc si voluit, necesse fuit per ipsum creari argentum, & artificem, qui monetam illam cuderet. Ex illo sequitur voluntatem Dei oportere ꝑfici ab homine, qui omnia ad finē vltimū perducere debet. Sciat itaq; homo, se solū esse instrumentū luminis naturalis, per q̄ ꝑficiātur opa & sapiētia, a Deo in firmamentū cōgesta. Sic ergo caro & sanguis sunt instrumentū idoneum perficiendi omnia, bona malaque. Siue n. bonum, siue malum agendum sit, instrumentū habile se homo præstat, ad exsequenda illa omnia destinatus. Vę a. illi, per quem malum ac scandalū fit. Melius n. esset, talem nunq̄ natum esse. Iam sicut Deus peculiare corpus dedit ligno, peculiare lapidi, peculiare metallo etiā: ita aliam etiam substantialem corporalitatē dedit homini, nimirū carnem & sanguinē, cutem & ossa, cuiuscunq; speciei sit, vel lupi, vel ouis, vel viperæ, vel agni. Ita enim cōparatum cum homine est, vt non semper sit homo, sed interdū ēt lupus, vipera, vulpes, &c. Talis a. qui est, iam homo

Corpus omne initio est spiritus.

Homo siderum manus, & instrumentū.

Homo interdum fit bestia. non est amplius, sed pecus. Et quos rapaces lupos Deus vocauit, illi non amplius Diui sunt, non homines. Sic etiam statuendum de progenie viperarum. Ita et Herodes homo non fuit aut mortuus est, sed vulpes, vt Christus ipsum vocauit. Qui n. homo brutalis est, & brutaliter viuit, brutum fit, non homo manet. Speciem quidem hominis exhibet: sed in numero hominum non amplius continetur. Talem ergo creauit Deus hominem, vt per ipsum perfici omnia possint, quæ spectant ad sapientiam, scientiam, bonum, malum. Ita differunt inter se duo corpora, astrale & elemẽtare, quę vtraq; massa vna fuerũt, vn⁹ limus, qui homo est, h.e. pars limi vna facta est corp⁹ visibile, pars altera, vt diximus, inuisibile. Notate etiam, duas animas in homine esse, *Æternam & Naturalem*. Vna morti obnoxia est: altera mortis expers est. De immortali, hoc in opere naturali non tradam, sed de mortali. Illa suo etiam loco satis pertractabitur. Sic etiam duo sunt spiritus: Æternus & naturalis. Quod naturale est, est in astrali corpore: & astrale corpus est in corporali. Ac vtræq; sunt homo vnus, sed duo corpora.

Animæ hominu duæ.

Arcana astrorum & elem Deus per homi nem prodi vult. Scitote a. tãto desiderio flagrare Deum, vt arcana in astris condita reuelentur, vt illorũ gratia microcosmũ condiderit. Sed p hominũ opera non in astris tm̃ posita arcana manifestari vult, sed insuper etiam naturalia mysteria omnia elementorum, quod citra hominem fieri nõ potuit. Vultq; Deus, q̃ inuisibilia sunt, visibilia reddi. Alte ergo expẽdere debet homo, quod hoc fine conditus sit, dicẽte ẽt Psalte: *Omnia subiecisti ei, &c.* Cum n. apud Deum id ita cõstitutum sit, omnino requirit, vt homo non otietur, nõ feriet, nõ torpescat, non pergręcet, non scortet, non, &c. Sed vigilãs & sobrius ac sedulus sit, in rimãdis quotidie arcanis, secretis & dotib. quas in naturã Deus indidit. Vnde liquet, citra omne effugiũ debere hominẽ vocationis suæ officia facere, ac diuinis rebus nõ obloqui, nec ea contẽnere. Nisi n. in lumine naturæ perficiamus, q̃ Deus a nobis requirit, de eo exactã in extremo iudicio rõem reddere cogemur. His a. studiis proximo suo quis cumulati⁹ seruire, & ad donorũ Dei cognitionẽ alti⁹ penetrare potest, cum tñ potator nihil cognoscat, nec sine cognitione amare Deũ possit, sed merũ porcũ agat, & porco plus non sapiat. Itaq; hominẽ Deus hoc fine creauit, vt inuisibilia eius opa p visibilia, h.e. hominem manifestarentur. Visibile namq; homo est, per quẽ opera diuina reuelari Deus expetit. Exemplũ. Vult Deus, mysteria sua non absolute visibilia esse, sed visibilia reddi & cognosci p opera hominũ. Is n. hac gratia cõditus est, vt illa manifestet. Sic Christum alterã trinitatis personã esse nemo nouerat, sed pro homine tm̃ habebatur. Quod a. erat, inuisibiliter erat. Et tamen per hominem, quis esset, manifestatus est, nempe, q̃ *Iesus Naza-*

Nazarenus sit Christus, Rex Iudæorum. Id autem reuelarunt & prodiderunt opera humana, nempe captiuatio, flagellatio, coronatio, crucifixio, deniq; occisio. Horum enim omnium homo sese instrumentum præbuit. Eadem ratione homo rerum occultarū omnium manifestator est. Adde, quod homo homo sit, ne quidem ipsemet aliunde, nisi ex operibus, videat. Sicut enim Iesus fuit Christus, & Iesum Iudæi acceperunt, non itidem Christum, quia is inuisibiliter erat: sic etiam in homine, quod homo est, absconditum est, & nemo, quid in ipso sit, videt, nisi quod opera manifestant. Continenter ergo ac assidue laborandum est homini, vt seipsum noscat, & ea, quæ Deus ipsi largitus est, vtque opera eius aliis conspicua sint, ipsique hinc concitati laudent & celebrent Deum, a quo omnia facta, data, & donata sunt. Qui autem non inquirit, is thesaurum ac pondus suum in terram defodit. Idem enim & Christus fecit, vt se per opera noscendum offerret, sicut inquit: *Si credere non vultis, me eum esse, quem non videtis*, hoc est, filium Dei: *saltem operibus meis credite:* quasi diceret: Opera mea eiusmodi sunt, vt ea facere nemo possit, nisi qui filius Dei sit. Sic & nobis cōuenit, vt nosmet ipsos manifestem⁹, vt infideles videant, quid Deus per hominē operetur. Suo namq; exemplo nos Christ⁹ monet, vt in hoc ipsum sequamur, & per opera testimonium de nobismet ipsis demus. Ex illis n. cognoscit', q̄ nos ceu testes pone sequuntur. Sic Christus homo tm̄ iudicabatur secundū visibile cum tñ iudicium secundū visibile ferendum nō sit. Quilibet n. homo decem digitos, binos pedes, &c. habet, vt secundum hoc gradus & dignitas hominis æstimari non possit. Cognoscendus est potius ex operibus & virtutibus suis, quæ, qualis sit quilibet, certius renuntiant. Ex his etiam scimus, quis & qualis sit filius Dei, quid prophetæ, quid Apostoli sint, qui Diui, qui Doctores exsistār, quid ex Deo, quid ex natura proueniat. Per opera cognoscūtur homines, in quibus lux naturæ viget, & quid cuiuslibet naturæ affine sit. Sic ergo per omnes homines omnia mysteria Dei manifestantur per Angelicam & Naturalem Philosophiam ac Astronomiam, ita vt nihil absconditum maneat, siue in cœlo sit, siue in terra, siue in inferno, siue in creaturis omnibus. Nihil enim adeo vspiam secretum est quod non manifestetur. Nemo nouit Christum, nisi quem pater ad illum traxerit. Ad illum qui trahitur, ab ipso docetur. Sic nec ab astris quisquam docetur, nisi ad astra trahatur. Huc autem nemo trahitur, nisi qui inde prodierit, hoc est, quod ex Deo, ex cœlo est, de Deo & cœlo loquitur. Quod est ex natura, de natura loquitur: sic etiam, quod ex Diabolo est, de Diabolo tractat. Sciendum itaque est, vtramque Philosophiam per hominem cum suis virtutibus cognosci, perfici, & compleri,

Operatesti [?] de hominibus &c. rebus.

Secreta omnia manifestabuntur.

Æternam nempe & naturalem, quæ comode simul stare possunt. Vtræque n. ex Deo vno procedũt, ex quo etiam homo. Iam quicquid ex Deo est, illud homo vsurpare & perficere potest. Ideo n. Deus ipsum creauit, velut omnia in cœlo & terra. Corpus itaq; nostrũ minime corrumpi aut feriari sinemus, sed noctes atq; dies inuigilabimus, vt naturale & æternũ in opus deducamus, ne Philosophia vtraque, & ceteris Dei donis spoliemur. Dona n. sua si Deus ab hominibus aufert, nihil in ipso fit reliquum, quia subtrahitur manus Dei, per quam subtractionem mysteriis Dei exuimur. Qu: autẽ his spoliatur, ei salus nulla speranda superest amplius: Caret enim cruce sua, quam gestare debet. Crux autem nostra hæc est, vt dona Dei feramus & inquiramus, nec illa ad malum conuertamus, sed Christum sequamur, hoc est, in domino moriamur, viuamusque, &c.

Crux hominis quid sit.

Cum hactenus de duobus corporibus, de elementis superiorib. & inferiorib. disseruerimus: cogitare quis posset, an non aliquando fieri queat, vt ista duo non semper consentiant, sed aliquando etiã discordent, cum quodlibet corpus ab alio diuersum sit. Quantum n. duo corpora, visibile & inuisibile, forma & figura differunt: tantũ distant etiam a se inuicem ipsorum substantiæ. Res exemplo declaranda est. In coniugio cõstituti coniuges, duo sunt: vnum quidem in carne, duo aũt voluntate, h. e. etsi duo vnum sint, vnum tamen non sunt voluntate, sed vtriq; suus mos est peculiaris, sicut nemini ignotum est. Cum ergo tantopere distent, sine contratio esse id non põt. De contrario illo merito aliquid dicere suscipimus, quoniã appetitus duo præsto sunt: nempe, ꝙ astra alium sensum, voluntatem & consilium habeant, quam inferiora elementa: & vicissim, quod elementa aliam voluntatem ac animum habeant, quam Astra. Hinc sequitur, *Diuersas naturas sibi inuicem contrarias esse.* Exemplum. Inferius elementate corpus cupit esse lasciuum, luxuriosum. Astrum autem, corpus elementare superius, cupit vacare studiis, discere artes, &c. Sic iam in homine ipso contrarium est. Corpus vult aliud: aliud vult inuisibile, nec vnum cum altero consentit. Pro cuius rei explicatione pauca hæc attendite. Astrum ducit hominem ad sublimem sapientiam, prudentiam, scientiam, vt in lumine admirabilis fiat, atque mysteria miraculorum Dei splendida & luculenta manifestentur. Hoc animo affectum est Astrum erga hominem, quod Deus quidem ita constituit. Porro autem de elementari vita corporis ita accipite. Corpus ex elementis duobus constat: cuius munus est, vt edat bibatq; ex elementis, ad attingendum terminum a Deo positum, simul addita Medicina a Deo data, qua vitæ nostræ decursu id perficiamus, quod a nobis Deus requirit. Propterea corpori impositũ est munus, seipsum propagandi & multiplican-

Astra & Elementa hominis contraria.

Astri affectus in homine quis.

Elementorũ affectus in homine quis.

tiplicandi per semen, modo a Deo præstituto. Iam ergo cõstat de Astris, quid in nobis moliantur: quid item inferiora elementa a Deo ordinata machinentur. Hinc iam elicitur, cuilibet parti desiderium esse, officium ac munus suum altius extendendi, nec quicquã cum modo & mediocritate agendi. Quæ occasio est dissidii & inimicitiæ, vt quia cõstitutum terminum transgredi sataguut, vnum alterum expellat. Immoderatum enim omne destruit. Exemplum ponamus. *Elementorum est, gignere liberos.* Hoc autem ipsis nimium appetentibus, ansa homini datur, animum, appetitum desideriumque suum ad hunc vnicum articulum conuertendi & impendendi. Ita præceps iam ruit in scortationẽ, adulteriũ, & peccata alia. Facessit ergo, & deserit ipsum astrum cum suis viribus, illumq; suæ libidini permittit. Astrum n. pudicum ac castum est. Eo itaq; casu inferiora elementa hominem moderantur ac regunt, non Astra, vt superiora elementa. Castitas n. in meretricibus non manet. Ea propter homo homo nõ est. Elementa namq; vlterius operari nõ debent, quam ad constitutum terminum: vel, homo vniuersa, quæ a natura data sunt, impendere debet legi diuinæ, non suo appetitui. Quod si intra metas honestatis Christianæ manet, Astra non expelluntur. Edere & bibere est ex vi elementorum inferiorum. Plus vero edendum ac bibendũ non est, quã sustentatio corporis requirit. Eo facto cœlestes operationes vim suam in homine perficere ac id complere possunt, ꝙ ꝑ ipsum pręstari cupiunt. Si vero in cibo potuq; terminus excedatur: quantum exceditur, tantum perit eius, ꝙ hominẽ perfectũ reddit. Eademq; in hoc ratio est, q̃ est in coniugio. Quæ pars terminũ excedit, vitam coniugalem violat. Debet ergo homo omnia dona, a Deo accepta, secundum voluntatem Dei impendere, in scriptura nobis patefactam. Si modum in illis excedimus, voluntatem Dei transgressi sumus. Vniuersa enim voluntate Dei definiri debent.

Immoderatum noxium.

Astra castitate gaudent.

Porro aũt persuasum vobis sit, Deum nihil creasse, ꝙ geminum non sit. Et nihil est, quod sine alio perfectum sit. In compare omnia consistunt & complentur Exemplum. Vir nullus per seipsum liberos gignere potest, vt nec fœmina. Vtriq; aũt iunctim filium perfectum gignunt, vt perfecti ipsi simul sunt. Velut ergo sine compare nihil integrũ est, ita etiam corpus Astrale & Elementale par vnũ sunt. Hinc sequit͛, hominem perfectum tum demũ esse, qñ duo corpora simul sunt. Propter vnionem enim & coniugium hominem integrum faciunt. Præterea hoc quoque sciendũ est, fieri interdum, vt corpora vtraq; adulterent͛. Sicut n. ex pari coniugum aut alter aut vterq; matrimonii vinculum violat ac adulteratur: ita peruersio similis accidit etiã duobus corporibus, quando aut ele-

Sine compare nihil integrum.

mentare corpus sydereicorporis nullo coniunctionis amore afficitur, sed in libidine propria viuit: aut etiam corpus sydereum aliud potius agere, quam cum elementari corpore consuescere affectat. Vbi adulterina huiusmodi operatio gliscit, ibi ingenia peruertuntur, nec perfecto vllius naturalis sapientiæ fundamento imbuuntur, leues & inconstantes homines fiunt, quouis momento variabiles, nec vlli proposito firmiter inhærentes. Ab huiusmodi hominibus, nulla sententia solida, perfecto homine digna, exspectari potest: sed ipsi ambigui & errones sunt, qui multa quidem, sed non ex vno consilii fonte deliberant & incipiunt. Adulteratur namque ratio: adulteratur similiter & elementare corpus: quam peruersionem constantiæ nihil comitari potest. Horum veruntamen nihil fieri potest, nisi homo quoque in caussa sit, hoc est, consentiat & obsecundet: sicut ex sequenti exemplo elucet. Cum omnia ex ex pari constent: conuenit, par illud in distractum, consentiens & vnanime esse, & voto satisfacere. Hoc modo homo copulatus est magno mūdo, hoc est, vtrisque corporibus, sydereo scilicet & elementari, quæ pro vno tantum corpore, non duobus sumuntur. Iam curæ cordique debet esse homini, vt corpori illi, ex quo constat, votum coniugii seruet, ita, vt limus terræ in sua substantia maneat. Ita Quintum esse perfectum & integrum erit. Quod si homo adulteratur, coniunctionem illam destruit, non quod ipse solus adulter sit, sed quod in adulterio etiam versetur limus terræ. Itaque adulteratoria natura pessima est. Corrumpit enim sensus, sapientiam, intellectum, & negligit perfectionem artium. Nulla namq; progenies adulterina aut scientiam perfectam ascendit, nec etiam pertingit ad finem doni, nec est perfecta in veritate, sed dubia est & mutabilis. Vnde colligi potest, constantiam viri in seruando insito voto thesaurum esse pretiosissimum. Quod si enim mens ingenua vnitur in mensura cum limo terræ, ita, vt mens hominis & limus terræ in æquilibrio versentur, tum quicquid ab homine prouenit, perfectum est. Ex his intelligi potest, quænam natura hominis sit, vnde sit compositus & constitutus. Post hæc autem omnia noscendum etiam est, in homine vigere conscientiam, boni & mali iudicatricem. Per hanc vincere debet homo suum astrum, & corpus elementare, quando adulterari cupiunt. De hoc iudice plura suo loco dicentur, quantum ad ipsius vim & potestatem attinet.

Adulterina, ſobeles cuius natura ſit.

Conſcictia hominu, boni & mali iudex.

Ceterum, quomodo operatio externorum in hominem penetret, & quomodo in centrum vnum illi copulētur, in capite scilicet hominis, seu, quomodo ab Astris homo discat, & naturale lumen concipiat: id aliqua ex parte declaratum est. Vt vero res omnis plene intelligatur, hoc exem-

exemplum notate. Homini opus est, vt alimentum attrahat, & extra se quærat, ac intra se præparet, hoc est, visibili corpori vt edat, opus homo habet. Hoc si opus est, sequitur, oportere ipsum quoq; cibum & potum elaborare, coquere, in locum conuenientem dirigere. Idem iudicandum est etiam de firmamento. Si acuere & fouere nostra volumus ingenia, oportet vt ex ipsis attrahamus, sicut elemétare corpus se fouet & nutrit per vim attractricē, quam habet in manibus ac pedibus, ita vt afferre & assumere possit, quod corpus elemētare appetit, per manifestam operationem, quam nostris oculis Deus proponit. Panem nos oportet arare, seminare, colere, mola frangere, coquere, &c. Ex hac similitudine arcana naturæ cognoscentes, in naturali lumine discere & proficere debemus, quid ad naturalem sapientiam & scientiam spectet. Videmus nempe manifestas operationes in Magnete, quomodo is suum alimentum attrahat. Obseruamus etiam, arbores in syluis imote stantes, nihilominus tamen perfecta nutritione frui, quoniam in se magnetem continent, qui cibum attrahat. Homini aūt opus est, vt ceteris quiescentibus, corporis sui necessitatem eundo & acquirendo comparare debeat. Sic-ut ergo corpus elementale is nutrit per præparationem alimenti: ita se gerere quoq; debet apud corpus sydereum, vt Magneté eius recte præparet. Qualis est præparatio, tale est nutrimentū, h. e. Illuminatio naturalis. Præparationis autem is modus est. Cœlum suscitat nubē: illa pluuia est. Vsq; ad finem pluuiæ tamen nihil præparat, dat materiam primam, non vltimam. Vltima materia si præparanda est, oportet illam fieri per Magnetem elementorū, hoc modo, vt Magnes ille potum appetat. Potus aūt eius verus est pluuia. Itaq; si bibere vult, & suum corpus, terram, scil. satiare, opus habet, vt faciat, quod vinitor facit tempore autumni. Vuas carpit, calcat, exprimit, & inuasat. Rē ita accipe. Magnes est cocus, præparans omnia, vt esse debent. Ita Magnes habet materiā pluuiarum, crudam & inconcoctam in mediis interstitiis. Eam resoluit, & in resolutionem ducit, ita vt fiat distillatio per descensum, gutta vna cadente post alteram, quamdiu materia pluuiarū durat. Eodem modo elementare quoque corpus attrahit vim sydeream, ope coniunctionis, quam corpora vtraque inter se habent, sicut etiā mutuo ita inter se copulata sunt, vt homo externis elementis, superioribus & inferioribus fruatur, vtque in vnius Magnetis natura conueniat, in centro hominis, vbi lumen naturæ conditur.

Ingenia vt acuenda sint.

Magnetis beneficio vegetabilia nutriuntur. *Magnetis beneficio verum necess. sirui parantur.*

Nubes materia pluuia.

Præparatio alimenti qui fiat.

Pluuia vt gignatur.

Quoniam iam aliquoties mentionem feci hominum, quod multæ illorum species sint, vt Lupini, Basilisci, Ouini, &c. sciendum est, hominem factum esse ex omnibus illis rebus, ex quibus omnia fiunt. Ce-

terum, vt in rebus aliis diuiduntur in ſpecies peculiares, veluti, *Dracones, Aues, Baſiliſcos, & Columbas, &c.* ita in homine conuenerunt in vnum corpus, ita, vt quicquid vſpiam creaturarum eſt, in homine conditum ſit. Etſi enim vnum ſit, in ipſo tamen illarum omnium Materiæ primæ latent. Harum ergo originem & cauſſam ita cognoſcemus. In limo terræ materiæ omnes latuerunt, bonarum malarumque creaturarum vermium, & inſectorum. Ex illis enim ſpecies omnium creaturarum ſumtæ ſunt. Non enim minus placuit Deo facere lupum, quam ouem, Baſiliſcum, columbam. Homo autem non in formam creaturarum aliarum incidit, ſed tantum in formam humanam. Specierum tamen illarum ſubſtantia ſeu natura in ipſum diſtributa eſt. Cum ergo Deo placuerit illud, ſicut docent inſecta, in terra reptantia, homini inimica, & ad nihil vtilia, ſed nocentia: cauſſa omnino hic expendenda eſt, cur homo Lupinus lupus vocari poſſit, aut ſerpens ſerpentinus, aut vulpes vulpinus, &c. Illius enim primo Eſſe vtitur. Non alii ergo homines iudicandi ſunt, quam iudicantur illa animalia, quorum primum Eſſe illi aſciuerunt. Quod ſi quidem aliquando virtus aliqua in animalibus illis eſt: huius tamen vicem decem vitia penſant. Quid enim iuuet virtus lupi, quod pellem probam det, cum alias in ſe boni nihil habeat? Quid? an non præſtaret nos alere anſeres ac gallinas, ac carere pelle vulpina. Quæ illa bonitas ſit, quæ tam frequenti malitia recompenſetur? Huius farinæ multi quoque ſunt homines, in vno boni & frugi, in decem nihili & malitioſi. Perfecti homines hi non ſunt. Humanas virtutes commiſcent cum animalibus primis Eſſe. Hæc tamen omnia creata ſunt. Sint vero, vtut velint: ſic voluntas diuina fert.

Homo compendium omnium creaturarum.

Limus terræ qualis.

Cur hæc ita indicē, hæc cauſſa eſt. Quid refert, virum placere fœminæ, quod virtutis eſt? Debet enim virum amare. Multo tamen plures virtutes, contra virum illa habet; quæ gratiam illam perdunt. Quid eſt, vtilem ſibi ipſi quendam eſſe; præter ſe vero alii nulli? Quæ virtus huius, quæ ad ſolum ipſum extenditur. Debent enim omnia proximi noſtri commodum ſpectare, idque ob noſtram ſubſtantiam: Et tamen Deus quoque idem requirit. Vt autem de cauſſa loquamur, ac ortu, vndenam homines lupini, draconii, viperini emergant: ad hæc animum aduertite. Sicut ex terra naſcitur, acidum, dulce, acerbum & amarum, venenum & remedium, bonum & malum, quolibet manente, quod eſt: ſic etiam in limo terræ fidum & infidum, probum & improbum, iuſtum & iniuſtum, omnis generis bona & mala, cum animalia, tum creſcentia inexſtiterunt: quibus omnibus in Maſſam vnam reductis, ex hac factus deinceps homo eſt. Hinc ſequitur, quod per generatio-

Hominum b[illegible] quæ orig.

nerationem filiorum diuisiones specierum inceperint. Lupina natura in generationem singularem separata est: Sic & natura Basilisci, ouis, Agni, in sua genera distributa est. Itaque species diuisæ sunt in personas. Adeo vero versutus est Satanas, vt regnum suum super lupos fundet, & templum suum struat super Basiliscos, viperas, serpentes, quod genus adulterinũ omnium pessimum & nocẽtissimum est. Quærit enim sibi similes tantum. Ex ouibus nunquam faciet lupos, ex turturibus nunquam producet viperas, &c. ex probo furem. Simile enim simile quærit & parit. Sic Deus Ecclesiam suam fundat super pios & frugi homines. Recte ergo Christus dixit: *Vos Lupi estis rapaces*, hoc est, a natura estis lupi, ex limo terræ nati lupi: insuper & munus vestrum, cui adhibemini, lupinum est.

Similis simile quærit.

Persuasum olim nonnullis fuit, cœlum hominem facere, ipsumque non admodum magni pretii aut dignitatis esse, nec cogitatum fuit, factum esse ipsum, ex extracto omnium creaturarum, Quintam Essentiam: sicut nec hoc trutinatum fuit, quod a tam potenti manu, ac a nobilissimo omnium artium Magistro fabrefactus sit: ex limo nimirum, qui tota Machina mundi fuit. Iste ergo contemtus hominis haud leuis fuit. Quod si vero profundius paulo ac penitius homo rem euoluens de ortu suo cogitaret, & creatorem suum agnosceret, videret vtique, se non suem, non lupum, &c. esse debere, sed virum Dei, voluntati ipsius morem gerentem. Ipsi vero contrariam in sententiam ab repti annihilarunt hominem, tanquam scarabæi aut vermis instar ex luto & stercore productum. Id autem cum Natura pugnat, hominem seipsum adeo flocci facere, nec quicquam se bruto aut bestia meliorem iudicare. Quinimo sciat, se hominem esse, & vt hominem, viuere debere. Ideo Deus ipse, non cœlum, quod cerasa & poma producit, hominem fecit. Opinio autem ista fecit, vt Astronomia in despectum veniret, omnesque adeo Religiones initio erroribus implicarentur, ex quibus postea subinde plures & maiores absurditates enatæ sunt. Vnde manauit etiam opinio illa, lasciuiam prodire a Venere, quod falsum est. Venus enim in cœlo, planetarum consors, casta & pudica est, virginem & matronarum castitatis summa tutrix & scortationis omnis certissima inimica. Etsi vero alias quoque de his mentionem fecerim: propter ipsam tamen rei veritatem planiorem hoc adhuc exemplum attendite. Quidnam confert nobis Venus ad cibum potumq;? Nihil. Edere enim & bibere proprietas est corporis elementalis, sine ope firmamẽti. Et licet vir quidẽ ac fœmina, matrimonio copulati

Homo opus Dei, non cœli.

Venus cœli casta & amans est.

Edere, &c. proprietas corporis elementalis.

caro vna sint: cuilibet tamen sua peculiaris natura est, ab altero dissona. Ita hic quoque elementare corpus edit bibitque, nec ad hoc corpore sydereo eget. Nec n. pro corpore sydereo edit, sed pro seipso. Sic & fœmina sibi edit, non viro: sibi etiam edit vir, non fœminæ. Sic si corpus amoris opera facit, sibi illa facit, non corpori sydereo: & per illa producit etiam corpus elementare, non sydereum. Nihil ergo hic Venus agit, sed propagatio sobolis pendet a corporeis elementis, minime ab Astris. Quod enim hic producitur, ad corporalitatem spectat. Id aūt procedit etiam ex corporalibus elementis. Hoc ergo Venus præstare non potest. Libido hominis caussa est, nō Venus. Aliud enim corpus habet Venus, aliud elementa. Et quomodo insensibile reget corporeū, cum sperma, non ex superioribus, sed inferioribus elementis oriatur? Quomodo Spiritus possit facere carnem & sanguinem? Quomodo caro & sanguis possint facere Spiritum? Tanto minus hoc quoq; casu, quod illi opinantur, fieri pōt. Proponamus vobis exemplum. Homo gignit quidem hominem, sed non animam: nec cōtra anima facit hominem. Cuilibet sua peculiaris est creatio & fabricatio: & tamē res vna est, vnus homo. Hic notandus quidam error est, quam in Astronomiam ingesserunt, dicentes: *sicut scintilla ex silice excussa, fomitē incendit & ardere facit: ita Venus est inflammatrix corporis & mentis.* Quod falsum & incongruum est. Oporteret enim scintillam illam operationem corporalem habere, ac esse id, quod est caro & sanguis. Id enim exemplum præsens de fomite docet. Scintilla ex silice, ignis est, is si fomitem corripiat, facit id, quod ipsemet est, nempe ignis. Sic ignis fit fomes. In elementaribus itaque corporibus sydereum coadiutorium nullum admittitur, sed elementare corpus sibi ipsi prouidet de iis, quæ ad corpus spectant. Sic etiā corpus sydereum sui ipsius curā habet. Hoc quidē verum est, quod sensus & cogitationes a sydereo corpore regātur. Sic etiam per sydereum corpus obiectum quidem offerri potest corpori elementari, sicut fœmina ante virum stans, ipsum mouet. Huiusmodi tamen obiecta nihil generant, sed occasiones tantum dant & sunt vt vmbra in pariete, quæ corpus quidem indicat, & a corpore defluit, sed interim nihil est.

Simile producit simile.

Homo animam non facit.

Limus terræ cur dicatur.

Cum de limo terræ hactenus docuerimus, ipsum esse Massam, & extractū Quintū Esse, ex cœlo & elemētis: iam deinceps etiā noscendū est, cur dicatur *limus terræ*, non *limus firmamenti* aut *elementorum* aut *limus aquæ, ignis, aeris* aut *limus mundi*, cum tamen omnia in massa vna conclusa fuerint. Caussa autem hæc est, quod terra massam in seipsa habeat & per eam massa sit. Cetera Massæ non sunt. Itaque secundū Massam denominatio facta est, eaque massa fuit terra. Hic autem intellige, terram creatu-

creaturarum omnium fundum & centrum esse, esseq; ex centro, in quo omnia creata versantur, sumtam vocatamq; terram, terram autem massam esse. Sic ignis nihil in & per se est. Lignum est ignis. Non autem dicitur de ligno, sed de igne. Vnum semper est, quod nomen retinet. Sic si multæ aquæ in vnam confluant, ceteræ omnes nomen suum amittunt, vna ipsum retinet. Postquam omnes confluxerint, omnium vnum tantum nomen est, vt Mare, quasi dicatur, ex mari hoc fecit, id est, ex omnibus aquis in mare confluentibus. Hinc oritur appellatio limi terræ. Quod de mari iam diximus, intelligendum quoq; est de terra, quod in ipsam omnia influant & recondantur. Et sicut in mari omnes aquæ consumuntur: ita in terra etiam creaturæ omnes consumuntur in suis influentiis, & corpus quodlibet a sua matre consumitur. Sic cera est massa, in quam omnes medicinæ vulnerariæ congeruntur, ac in emplastrum compinguntur. Vt ergo ingredientia & cera vnum sunt, & *ceroti* nomen retinent: ita etiam limus terræ. Terra itaq; loco ceræ massæ fuit, in quam ingredientia cœli & terræ permixta & congesta sunt. Ex hoc composito factus est homo.

Terra centrum creaturarum omnium.

Ignis per se nihil est.

Limi & ceroti collatio.

Velut ergo hactenus de hominis ortu & generatione disserui: fas est, vt vniuersi, qui circa hominem versantur, ipsum accurate & penite considerent, nec ipsum tantopere vilipendant. Ex saxo enim minime prosilijt. Ex luto quidem factus est: sed luti huius tam concinna mixtura & compositio fuit, vt eius nobilitatem nemo satis perscrutari possit. Ideo danda vobis medicis sedulo opera est, vt verorum non falsorum medicorum officium faciatis, nec particularibus vestris in vniuersum procedatis. Comperta vobis esse debent ea, quæ perfecto a Medico requiruntur: nec creatum Dei, quod secundum suam imaginem fecit, tanta temeritate excarnificandum, aut priuati commodi vel inuidiæ alicuius caussa dignitas aut iuramentum tanta leuitate violandum est. Nolite aggredi illa, quibus vos inferiores esse, ipsimet agnoscitis. Nec committite, vt ars vestra similis dicatur illis, qui ad metam iaculantur, qui si non nigrum, tamen album feriunt. Præterea magistratus quoque officium est, vt serio animo hominis curam habeat, nec tanta austeritate in illum animaduertat. Quoniam enim scriptura testatur, patrem familias voluisse detruncare arborem, quod nullos fructus ferret: Quid is tandem consilii iniuit? Decreuit nempe, vt diutius staret, si forsan adhuc frugifera illa futura sit. Multo certe minus floccifaciendus erit homo, qui tanto artificio concinnatus est a summo plaste, a quo creaturæ omnes descenderunt. Nec enim necessarium est, vt hodie illico erumpat, quod Deus homini dedit. Fiet id etiam suo tempore. Noluit Deus, vt Iudas,

Hominis quanta dignitas.

ante tempus constitutum Christum proderet. Hodie quis talis est, cras alius. Tempus multa dat, & donum maturat, nisi fors arbor sit plane nequam & sterilis. Qui enim puer est, pueriliter loquitur. Si senior fiat, aliud agit. Exemplo vobis sit figulus. Si ollam illi aliquam confringas, ad iram illum, ad vindictam, ad increpationem compelles. Si iteres, cogeris damnum luere soluto ære. Quanto maior ipsi Deo reddenda erit ratio de summo bono, quod temeraria manus tam cōfidenter cōfregit? Quivis ergo serio secum pensitet, quid homicidium sit, siue in bellis, siue alibi committatur. Iustum iudiciū de filio hominis ferre debetis. Multo a. magis admonendi sunt pastores animarum, de quibus tamen iam taceo, quia hic circa naturale saltem lumen versor. Discursum itaque de ortu hominis, & coniunctione eius cum externis, quoad partem naturalem, institutum pridem, iam hic tempestiue finiamus. Quomodo a. ex vtrisq; compositus, & sic integer homo constitutus sit: paragrapho sequenti docebitur. In priore tradidi, quantum ad naturale attinuit. Quæ omnia eo fine instituta fuerunt, vt de humana hominis substantia & natura fundamentum solidum & dubium hauriretur, quantum quidem pro introitu Philosophiæ ipsa necessitas postulauit, vt eo melius & rectius sequens operis huius nostri deductio intelligeretur.

CAP. IV.

Quotuplices Astronomi sint, quot ordines & processus, & quomodo illi cum suis membris cognosci debeant, & qua ratione membra illa in suas species distribui debeant.

QVandoquidem de influentia, concordantia, & conuenientia rerum externarū in homine tingendi & operandi scribere mihi constitutum sit: cōsultum mihi visum est, illas in suas figuras diuidi, vt extraneæ tincturæ commodius intelligantur. Differentia enim illarum 4. vt distincte teneatur, admodum necessarium est. Nec n. figura vna est, sed multæ, sese consequentes, sese inuicem parientes, & explicantes. Dilucide ergo indicantur, vt explicationem perspicuam, facilemq; ac generalem omnium sequentiū operationem habeatis. Pręstituemus figuram vnam cum suis membris, quod scilicet quælibet Astronomia membra habeat. Deinde addetur figura alia, illorum membrorum species exhibens. Postea cuiuslibet articuli peculiaris explicatio adiungetur, ex qua pateat, quid influentia quælibet sit, quid etiam sit quodlibet membrum, quid sit quælibet species, vt nimirum hoc modo Philosophia omnium plenissime intelligatur, discaturque, ad quem ordinem quælibet referenda & vsurpanda sit. Sequitur ergo deinceps figura prima.

FIGV-

FIGVRA PRIMA.

Astronomiæ quatuor sunt, 4. ordinibus distributæ, nullo alteri consentiente. Quoniam autem operatio assimilatur, merito vocatur influentia. Quomodo vero 4. Influentiæ in homine vniatur, concordet, imprimant & operentur, qualibet nimirum pro sua natura & proprietate, intelligetis ex hac figura. Vbi proponuntur.

NATVRALIS ASTRONOMIA. *Hæc ex Firmamento oritur, & in eo essentialiter creata est a Deo patre, ac ad id ordinata, vt sit scientia, microcosmoque, veluti ex Limo terra facto, attributa & tradita.*

SVPERA. *Hæc essentialem suam habitationem habet apud cœlestes in cœlis, & datur illis, qui sunt in noua generatione, ortum sumens ex Christo, & a suis perficitur, vsurpatur, & exercetur.*

OLYMPI NOVI. *Hæc Astronomia oritur ex fide hoc modo. Quod cœlum, naturale potest, id ipsum, & plus adhuc, potest hæc quoque Astronomia per fidem præstare, daturq; fidelibus, & ab illis vsurpatur, perficitur, & manifestatur.*

INFERORVM. *Astronomia hæc emergit ex firmamento naturali, ac a solis infernalibus spiritibus vsurpatur. Qui quoniam Naturales Astronomi sunt, & species omnium dexterrime norunt, eas vel ipsi vel per homines reuelant.*

Hæc pro figura prima sufficiant. Porro secunda figura ita delineatur. *Prior* figura docuit, Astonomias quatuor esse, & vnamquanque peculiarem suum ordinem seruare, in fine tamen via vna conuenire. Iam vero totius Astronomiæ membra nouem sunt, quæ per homines aut aliud medium vsurpari debent. Ideo sunt scientiæ. Ita Astronomia scientias quatuor, & in qualibet scientia nouem membra habet. Membra autem membra sunt in scientia vna, sicut in altera, aliter tamen vsurpantur. Sequitur ergo figura secunda membra indicans, in quatuor Astronomiis comprehensa.

FIGVRA SECVNDA.

Hæ sunt quatuor Astronomiæ, nouem membra continentes, secundum quæ Astronomia qualibet instituitur. Figura eius is ordo est.

Naturalis.
Supera.
Olympi noui.
Satanista.

Magia.
Nigromantia.
Nectromantia.
Astrologia.
Signatum.
Artes incertæ.
Medicina adepta.
Philosophia adepta.
Mathematica adepta

Tot membra sunt 4. Astronomiarum, nec plura, nec pauciora, per quæ Astronomias omnes perfici oportet.

Iam deinceps sciendæ etiam sunt species membrorum, in quot species membrum quoduis diuidatur, vt membra omnia rectius intelligantur. Species aũt sunt variæ, quæ sub membris comprehenduntur. Cumque species multæ vnum tantum membrum constituant. ideo distributionem feci in species, quia interdum species tantum vna vsurpatur, & non integrum membrum, interdum species binæ vel ternæ, &c. Vt ergo quælibet species seorsim explicentur pro iis, quæ illis vtuntur: figuram hanc tertiam annectere volui. Quanquam melius & intelligibilius foret, membrum integrum cognosci & intelligi, & adhuc melius, membra omnia nouem in illa Astronomia: optimum deniq; omnia quatuor intelligi.

TERTIA TABVLA siue FIGVRA DE NOVEM MEMBRIS cum adhærentibus speciebus quatuor Astronomiarum.

Magica
- *1. Supernaturalium astrorum explicatio.*
- *2. Transmutatio corporis in corpus inter viuentes.*
- *3. Præparatio characterum, & similium aliarum benedictionum.*
- *4. Confectio Gamaheu, vt vis illis indatur.*
- *5. Præparatio imaginum, quomodo virtutibus suis imbuantur.*
- *6. Caballistica, vna cum Gaballia & ipsius viribus.*

Nigromantia.
- *1. Spiritus astrales & elementales cognoscere post mortem.*
- *2. Quomodo vtriq; illi spiritus, astrales & elementales cogantur.*
- *3. Quomodo naturales operationes meteoricæ regantur.*
- *4. Quomodo homo lædatur, sine operatione corporis.*
- *5. Quomodo res inuisibilis fiat, & quid eo casu faciendum.*

Nectromantia
- *1. Visiones speculares.*
- *2. Ars berillistica.*
- *3. Thesaurinella.*
- *4. Abstracta retrahere.*
- *5. Abscondita inuenire.*
- *6. Adech plumbeus.*
- *7. Virgulta directa.*
- *8. Adech somnialis.*
- *9. Ars lucis.*
- *10. Superstitio indirecta.*

11. Artes

- 11. *Artes transuersæ.*
- 12. *Scientiæ peruersæ.*
- 13. *Carbonis speculum.*
- 14. *Ars literata.*

Hac figura exhibētur mēbra 4. Astronomiarum cū illis annexis speciebus.

- *Astrologia.*
  - 1. *Summus motor.*
  - 2. *Stellarum cursus.*
  - 3. *Firmamenti natura.*
  - 4. *Astrorum operatio.*
  - 5. *Conceptionem declarare.*
  - 6. *Concordantia cum elementis.*
  - 7. *Cœlorum proprietates.*
  - 8. *Prognosticationes tempestatum.*
  - 9. *Prognosticationes temporales.*
  - 10. *Prognosticationes iudiciales.*
  - 11. *Prognosticationes accidentales.*
  - 12. *Prognosticationes Medicæ.*
  - 13. *Nouæ generationis ventura.*
- *Signatum.*
  - I. CHIROMANTIA
    - *Venarum.*
    - *Manuum.*
    - *Pedum.*
    - *Linearum.*
  - II. PHYSIONOMIA.
    - *Faciei.*
    - *Naris.*
    - *Oris.*
    - *Aurium.*
    - *Menti.*
    - *Colli.*
    - *Buccarum.*
    - *Frontis.*
    - *Oculi.*
  - III. SVBSTANTIA.
    - *Capitis.*
    - *Colli.*
    - *Pectoris.*
    - *Ventris.*
    - *Pudicitiæ.*
    - *Dorsi.*
    - *Iuncturarū*
    - *Cannarum.*
  - IV. MOS & VSVS
    - *Tristitia.*
    - *Gaudium.*
    - *Phantasia.*
    - *Vires.*
    - *Animus.*
    - *Cor.*
    - *Ingenium.*
    - *Liberalitas.*
    - *Contraria.*
- I. GEOMANTIA
  - *Cretina.*
  - *Atramentina.*
  - *Taxillata.*
  - *Sortina.*
  - *Acasu.*

- *Artes incerta.*
  - II. PYROMANTIA
    - *Flaminis.*
    - *Noctilucis.*
    - *Zundena.*
    - *Lucis.*
    - *Carbonum.*
    - *Stellarum.*
  - III. HYDROMANTIA
    - *Lotialis.*
    - *Vnda.*
    - *Pluuiarum*
    - *Nubeculæ.*
    - *Fluminis.*
    - *Roris.*
    - *Nebula.*
  - IV. CHAOMANTIA
    - *Borealis.*
    - *Australis.*
    - *Zephyria.*
    - *Eurona.*
    - *Fulgurina.*
    - *Tonitruata.*
    - *Tempestatum.*
    - *Flata.*
- *Medicina adepta*
  - I. *Morborum cœlestium cognitio.*
    - *Physica cœlestis.*
    - *Chirurgia cœlestis.*
    - *Pestifera.*
    - *Chronea.*
    - *Inulatio vel Immutatio.*
  - *Morborum cœlestiū cœlestis cura.*
    - *Herbata.*
    - *Nata.*
    - *Geminina.*
    - *Incorporata lignea.*
    - *Metallina constellata.*
    - *Specifica.*
- *Philosophia adepta.*
  - I. *Cœlestium virium in elementis & elementatis cognitio.*
    - *Gladialis.*
    - *Auctoritatis.*
    - *Portina.*
    - *Incusina.*
  - II. *Cœlestium virium in elementis & elementatis scientia componendi.*
    - *Vulneraria.*
    - *Sanaria.*
    - *Doctrinata.*
    - *Scientena.*
    - *Sapientena.*
    - *Inuentuata.*
- I. GEOMETRIA
  - *Terrena.*
  - *Sphæra.*
  - *Plana.*
  - *Indirecta.*

Concaua.

Mathematica adepta.

- *Concaua.*
- *Spatii.*

II. COSMOGRAPHIA
- *Inferna.*
- *Supera.*
- *Concordia.*
- *Peregrina.*

III. ALGORITHMVS.
- *Tabularum.*
- *Olympi.*
- *Globuli.*
- *Fructuum.*

IV. INSTRVMENTORVM *præparatio.*
- *Stellarum diuerſarum.*
- *Terrarum vniuerſalium.*

V. NVMERVS.

VI. LINEA.

VII. MENSVRA.

VIII. CIRCVLVS.

Ex hiſce iam figuris intelligitis, quæ membra & quas ſpecies in Aſtronomia ponam: quas hoc ordine indicari, optimum conſultiſſimumque mihi viſum eſt. Has neceſſe eſt intelligere illum, qui perfectus velit eſſe Aſtronomus. Maioris tamen intellectus gratia annectemus deinceps etiam illarum explicationes, quidnam membra iſta & ſpecies poſſi[illegible]& contineant, vt nimirum membrorum artes eo facilius addiſcan[illegible]xplicationis autem is modus erit.

Explicatio Magicæ & ipſius ſpecierum: Quid Magica, quid Magus ſit.

QVid Magica & Magus ſit, ita intelligite. Diuiditur in ſex ſpecies. Eſt aũt principium Magicæ explicatio, ducens ad cognitionem ſignorum non naturalium, quomodo Deus ſupernaturaliter illa in cœlo collocet, vt tñ nihilominus naturaliter appareãt & inter cetera cognoſcantur, velut ſcimus de aſtro Orientali ſuper *Bethlehem*. Sicut enim Chriſtus in terra hominis more inter ceteros homines ambulauit: ſic ſtella quoque illa inter ſtellas reliquas conſtitit. Et ſicut Chriſtus a ſuis ſaltem agnitus eſt: ita ſtellæ quoque a ſolis Magis cognoſcuntur. Hoc modo Magi ſunt interpretes huiuſmodi ſupernaturalium ſignorum in cœlo, ſicut Apoſtoli agnitores & teſtes Chriſti ſunt, & interpretationi verbi

Magica ſex ſpecies. *Magica in ſignu quid.* *Magi quid.* *Apoſtoli quid.*

præficiuntur, vt Christus inquit: *Erunt signa, in Sole, Luna, Stellis &c.* Ita Magi quoque sunt interpretes omnium prophetarum, & reuelatæ Apocalypseos. Et hæc est prima species Magicæ artis, vocata *Magica insignis.*

2. Mag. transfiguratiua quid.

Præterea Magicæ etiam alia species est, docens *formare corpora viuentia*, ficut factum est tempore Moysis. Estque transformatio ex corpore vno in aliud. Quanquam transformatio illa Magice facta non sit, vt hic intelligitur: sed Magice quidem, verum secundum processum quartæ Astronomiæ. Alias hæc species est transfiguratio, sicut transfiguratus & illuminatus erat Christus ceu Sol. Sic hoc quoque loco Magica intelligẽda est. Adeoq; species vero nomine Magica *Transfiguratiua* vocatur.

3. Mag. Characteralis quid.

Tertia species docet *conficere verba, quæ omnia habent virtutem, quæ a cœlo in herbis sunt.* Exẽpli caussa. Quicquid Medicus potest per remedia perficere: idipsum potest hæc species per verba impetrare. Quicquid enim naturalis ordo per se dat: idem dat quoq; hęc ars. Genuino vocabulo hęc species *Characteralis* dicitur.

4. Mag. Gamaheos quid.

Porro species quarta docet *conficere Gamaheu*, qui præstare illa possunt omnia, quæ possunt naturalia instrumenta. Clauis aperit seram, gladius infligit vulnus, lorica tuetur aduersus ictus, & glandis penetrationem. Ista eadem potest 4. species Magicę artis præstare per artem inuisibiliter, quæ molitur natura visibiliter. Hæc species recte dicitur *Gamaheos.*

5. Mag. altera quid.

Quinta species docet conficere imagines, quibus fiunt similes, qui imaginibus illis præsentantur. Et quicquid naturaliter accidere potest homini, idẽ hæc quoq; Magica perficere potest, vt homines facere contractos & distortos, & cœcos, & impotentes, quorum nonnullos etiam sanare potest iterum. Ista vero nomine appellatur *Altera in altera.*

6. Caballistica.

Potest similiter & Magica facere, vt quis vocem audiat cis [illegible], aut in Occidente stans possit loqui cum habitante alio in Oriente. Sicut n. naturaliter vox audiri potest a centum passibus: ita per speciem hanc a centum milliaribus. Porro, sicut ex viribus naturalibus, nuncius aut tabellarius viam definitam decurrere & conficere potest vno mense: ita species hęc eandẽ meare potest vno die. Vt vniuersim dicam: Quicquid natura spatio vnius anni conficere potest: id hæc species potest præstare spatio vnius mensis. Idem etiam in crescentibus terræ præstare potest. Hæc species vero nomine vocatur *Ars Caballistica.*

Artes sapientiæ, &c. vbi celebratæ.

Sex species iam enumeratæ constituunt artem Magicam. Latino Idiomate dicuntur *Artes sapientiæ.* Hasce enim sex species, habitantes in Saba, in Oriente & Insula Tharsis, pro summa sapientia a Deo hominibus

nibus in hac fragili vita donata coluerunt. Et soli quidem sapiẽtes, hanc artem callentes, *Magi* vocati sunt. Ceteras mortales sapientias omnes inferiores & abiectiores iudicantes, Magicam solam pro excellentissima & inuictissima sapientia habuerunt.

Quid Nigromantia, quid Nigromanticus sit: & quid in omnibus eius speciebus comprehendatur aut intelligatur.

VT Nigromantiā recte intelligatis, notabitis, Ipsam in species quinque diuidi. Has quinque qui nouit, Nigromantię peritus est, estque *Nigromanticus*. Ea Nigromantia est alterũ membrũ Astronomiæ. Huius fundamenti membrum primũ ita se habet. A morte seu obitu hominis, qua æternum & mortale a se inuicem discedũt, mortales Spiritus duo in terra remanẽt, ab homine relicti, nimirum *Elementaris* & *Sydereus*. Hinc cognitio speciei primæ. Qui istos duos Spiritus, quid & qualis sint, cognouit, & ipsorum proprietatem, Essentiam ac Naturam exploratam habet, is primam Nigromantiæ speciem callet. Est aũt hic eadem ratio, ac si quis Astronomus hominem nouit, quæ eius cõstitutio, proprietas, voluntas & appetitus sit, aut vt Medicus hominis naturã perspicit. Quisquis hoc modo Spiritus defuncti hominis pernouit, is in prima specie perfectus est. Hæc gemino vocabulo appellatur *Cognitio Mortalium*. *Nigromantiæ species quinque.* *1. Cognitio mortalium.*

Secunda species ita intelligenda est. Qui cum mortalibus illis spiritibus conuersari, negotiari, aut illis imperare potest, vt imposita sibi munera exsequantur: secundæ Nigromantiæ speciei peritus est. Idem hic fit, ac si dominus seruo suo mandaret, vt hoc vel illud faceret. Quod ergo hoc casu seruus conficere potest: id similiter etiam per relictum spiritum impetrari potest Oportet tamen hos seruos fuisse, non dominos: vbi simul expendendum est, cuius animi & voluntatis viuentes fuerint. Species hæc dicitur *tortura noctis*. *2. Tortura noctis.*

De tertia notate erroneos huiusmodi Spiritus multis modis a Sydere g gni, in chao obuolitare, fieri morique. Nascuntur enim, & per mortem iterum absumuntur, alii fiunt, & iterum intereunt, more terrenorum hominum, quorum alius gignitur, alius moritur. Hos qui nouit, velut Medicus herbas, & illis vti scit, ceu Medicus herbis: is tertiam speciem Nigromantiæ, quæ *Meteorica viuens* dicitur, callet. *3. Meteorica viuēs.*

Porro de quarta ita tenete. Qui contactu penetrare potest hominem siue læsione aut apertione eius, non aliter ac si quis manũ in aquam mittens piscem prehendat, & foramen in aqua non appareat extracto pisce: is nouit quartam Nigromantiæ speciem, hoc est, manum potest in corpus mittere, & aliquid imponere seu insuere. Hæc vero nomine vocatur *Clausura Nigromantica*. *4. Clausura Nigromantica.*

Quinto, qui corpus visibile potest reddere inuisibile, illudq; occultare, sicut nox sua caligine hominē inaspectabilem facit, aut paries hominem occulit: Is Nigromantiæ speciem quintam tenet, quæ vocatur *obcæcatio Nigromantica*.

5. Obcæcatio Nigromantica.

Quinque hæ species faciūt perfectum Nigromanticum, agentem per vires naturales. Quæ etsi minori quidem Naturæ lumini absconditę sint: manifestæ tamen sunt lumini naturæ maiori. Ita se habet Nigromantia, ita Nigromanticus.

Quid Nectromantia & Nectromanticus sit, quæ eius explicatio, cum annexis speciebus.

Nectromātiæ partes 14. Nectromātia quid.

NEctromantia in partes quatuordecim diuiditur. Harum qui cognitionem habet, is tertium Astronomiæ membrum vsurpare potest. Sunt autem nonnullæ species, vt visiones, de quibus hoc fundamentum & exemplum tenete. Pone, dominum quendam habere seruū suum, cui omnia sua secreta reuelet ac credat. Iam qui domini secreta sciturit, domino ea non prodente aut reuelante, necesse est ea a tali seruo explorari ac cognosci. Hinc patet, explorationē secretorum domini oportere fieri apud eum, cui illa concredita sunt. Similiter & de Nectromantia iudicandū est, esse nonnullos, qui secreta & abscondita hominū sciant ac comperta habeāt. Et persuasum nemini esse debet, se solum secretorum suorum conscium esse, quia astantem aut testem nullum habet. Est n. aliquid, quod nos oculis non videmus, q; tamen nobiscum est in omnibus nostris secretis verbis & factis. Cum his qui colloqui & conuersari vouit, is explorat vniuersa, quæ homini plane occulta & incognita creduntur. Humanorum autem secretorum conscii vocantur *Flaga*. Hos qui domare & cogere potest, vt pateant, & promti, ceu coactus seruus, & quæsita reuelent, is Nectromantiæ peritus & Nectromanticus est.

Flagum quid.

Flaga vel sunt visibilia, vel inuisibilia.

Iam vero species in hoc membro variæ sunt, sed tamē modos duos attendite. Vnus est, quod flaga illi visibilia fiant. Alter, quod Necromantici voluntatem inuisibiliter operentur seu perficiant. Sic ergo duo tm̄ processus sunt in hoc membro. Licet n. species quidem multæ sint: ea tamen omnes duplici ratione complentur. Et vna tantū ars est, explorans arcana hominum eousq;, quousq; possibile est sciri e extra ipsorū cor. Exemplū. Quod homo latius ad plures emittit, nec intra seipsum continet: id, cum iam aliorum in os peruenerit, hanc artē minime latet. Secretum vero nec id esse potest, huic sententiæ, quicquid corporaliter facit. Hinc patet, quod, quæ os & manus efficiunt, his flagis manifesta sint, & a nectromaticis sciri possint. Pro explicatione aūt, quomodo hæ species intelligi debeant, dictum iam ante est, quod duo saltem sint processus, quibus hu-

bus huiuſmodi abſcondita explorari poſſint, *viſibilis* ſcil. & *inuiſibilis*. Et ad arcana reuelanda adducuntur illi vel perſuadendo, vel cogēdo, velut & Principis Secretarius, vel blandiendo, vel minitādo, ad proditionem adduci pōt. Viæ quidem multiplices ſunt, per quas aggrediuntur flagas ad faciendam reuelationem. Proceſſus tamen hic ſaltem eſt. Nihil adeo abſconditum eſt, quod non manifeſtetur. Si manifeſta fieri debent arcana, eum, qui aliquid dixit, viam paraſſe, qua id manifeſtetur, neceſſe eſt. Hinc cauſſa artis Nectromantię, vt Flagę huius artis vi parere cogantur, & ſe viſibiles facere per ſpeculū, cryſtallum, carbonem, &c. nec ſe vero tantum, ſed & illud, quod abſconditum habetis, cuius Flagum eſt. Ac vbi id non viſibiliter per artem exquiritur, oportet tamen fieri inuiſibiliter ipſorum figuræ cauſſa per indicia, monſtrationes & ſimilia. Hac arte inueniuntur theſauri abſconditi: hoc modo leguntur literę obſeratæ: hoc pacto nudum apparet, quod obtectum eſt: ita oſtenditur locus, in quem quid reconditum eſt, & refertur, q᷑ abalienatū eſt. Qui ergo prædicta ratione Flagas ſibi cōciliare poteſt, vt alicuius arcana & abſcondita reuelent, is Nectromantiæ gnarus & perfectus Nectromanticus eſt. Quod blandiendo impetrari non poteſt, id vi & coactione fiat, ſicut ad confeſſionem magiſtratus homines vi ducit. Itaque Nectromantia eſt ars, vel placide vel vi agendi. Sicut enim hominem Cæſari ſubiectum eſſe oportet, ipſiuſque gladio coercetur: ita coerceri etiam Flagæ poſſunt, vt ſeſe exhibeant in ſpeculis, in berillis, in carbonibus; in vnguibus, &c. vt etiam monſtrēt ac indicent per virgulta, plumbum, lapides, &c. Item vt faces exſtinguant, & ſimilia alia faciant, quo ſecretum reueletur.

Flagæ procedunt, vel perſuaſi vel coacti.

Quid Aſtrologia, quid Aſtrologus ſit, & quænam illius vis ſit, cum annexis illi ſpeciebus.

VT, quidnā Aſtrologia & Aſtrologus ſit, cognoſcat, tale exemplum attēdite. Sicut in terra homines diſcurrunt, prſum vorſum, ad dextram, ad leuam mixtim comeantes: ita ſimilis diſcurſus etiam in firmamento eſt. Itaque qui aſtrorum, vt hominum peruagationem ac diſcurſum nouit, is de Aſtronomia cognita gloriari poteſt. Sed & hoc ſimul requiritur, vt ſciat, qualenam quiuis in ſuo curſu propoſitum habeat. Vt ſi quis nuntium amandet alicuius rei gratia, & nuntius mandatum exſequi polliceatur: iam compertum is habet, quid facturus nuntius ſit. Sic etiam ex vſu notum eſt, qualenam opus ſingulis diebus hic vel iſte artifex confecturus ſit. Eodem modo & Aſtrologo compertum eſſe debet qualenam opus Sydus quoduis confecturum ſit, vt non minus Aſtrorum, quam hominum iuſtituti certus ſit. Et qui hoc nouit, is longe peritior eſt Aſtrologus eo, qui nouit, quem inter ſeſe motum & diſcurſum agant. Sciendum etiam de illis eſt, quidnam perficere

Aſtrologia qualis ſit.

Aſtrologū qua ſ ire deceat.

possint, quid non possint. Multa n. incipit homo, quæ perficere nequit. Idem de astris etiam statuendum est, multa ab ipsis incoari, quæ non finiantur, velut & ab ipsis hominibus. Stellæ enim & homines eiusdem conditionis & facultatis sunt. Qui ergo hominum & cõmeationem, & institutum, & facultatem cognouit, is cognitæ Astrologiæ gloriam iure sibi asciscit. Hinc n. patet, Astrologum *Naturæ summum motorem* cognouisse, & exploratũ habere, q̄ Natura in illius manu posita sit. Scit etiam, firmamentum in ipsius manu positum conuerti posse ad arbitrium eius, cuius manus est: adeoque intelligit, plura & maiora se prædicere non posse aut debere, quam de captiuo quodam dicere liceat.

Præterea autem stellis quoq; Natura cognita est. Hæc ergo Natura, complexio aut proprietas Astrologo non minus explorata esse debet, ac cognita est Medico Natura ægri. Intelligit simul etiam *concordantias Stellarum*, quales eæ sint aduersus hominem, animalia, elementa quatuor & res vniuersas, quę ex matricibus elementorum oriuntur. Et cui hæc omnia percognita sunt, is de Astrologia disserendi facultatem habet. Debet etiam Astrologus notitiam habere firmamenti, sicut Philosophus aut Medicus rerum Naturalium, ex elementis prodeuntium cognitionem habet. Nec arti plus tribuet, aut ex ea largius pollicebitur, quam de homine captiuo polliceri possit. Is quidem omnes hominis proprietates habet: operum tamẽ perfectio desideratur, vt, quæ facere cupit, nõ libere possit. Sic & firmamentũ in manu summi motoris captiuum est. Cuius manus, quo directura sit, Astrologum latet. Sic ergo Astrologia membrum est Astronomiæ: eo semper constituto tamen, q̄ ars per manum summi motoris impediri, promoueri aut mutari possit. Qui aũt naturalem proprietatem Astrorum, etiam extra manum summi motoris intelligit, is Astrologus est, & Astrologiam callet, qua naturalis quiuis vti frui potest.

Firmamentum captiuo est simile.

Quid signatum quid signator, quid signatura sit, vna cum ipsius speciebus.

Signaturæ species 4.

NIhil quicquã est, q̄ natura nõ signauerit. Ex signis illis cognosci põt, quidnam in re signata insit. Species aũt quatuor sunt, quibus signaturæ omnes comprehendunt. Quas qui intelligit, hominis animũ rimari facile põt. Pro signis illis cognoscendis hanc instructionem tenete. Sydera suum cursum habent. Per hũc cognoscuntur. Sic etiam in homine se res habet, nisi quod in homine lineæ fixæ sint, ex quibus, qualisnam motus sit, cognoscatur. Sicut ergo cursus Astrorum (vt ita loquar) complexionatus est, ita complexionata est etiam linea ipsi similis. Sed porro etiã hoc exemplũ notate. Videtis quãlibet herbã crescere ea forma, quę ipsius naturæ conuenit. Sic & homo insignitur forma, Naturæ suæ congrua.

grua. Sicut autem forma, qualis herba sit, testatur: ita signatum etiam de homine testatur. Nec n. secundũ nomen, aut genus, &c. talia eueniunt, sed secundum proprietatẽ homini impressam. Imo *Ars signata* ipsa docet imponere cuilibet nomina vera & genuina: nõ vt lupus, ouis, aut columba vulpes nominetur, sed vt cuilibet indatur nomẽ ipsi naturæ conueniens. Hoc fine species quatuor Natura constituit, quæ *Membrum Signatum* faciant. Per has species Signatori Natura arcana hominis omnia commonstrat. Cumque nihil vspiam adeo abstrusum & occultum lateat, quod manifestari non possit: omne momentum in hoc saltem positum est, vt illa, per quæ arcana reuelantur, probe cognita sint. Itaque *Chiromantia* huiusmodi arcanorum signa tribus in locis ostendit, sicut in figura expediuntur. Qualis ergo constitutio illarum linearũ & venarum: talis etiam mens & voluntas hominis: similiter & proportio personæ. Hinc sequitur, eiusmodi membrũ Astronomiæ cuiuslibet animam denotare. Vsque adeo industrius *est fabricator Naturæ*, vt non animum fabricet secundum formam, sed formam potius animo accõmodet, hoc est, figura hominis formatur pro natura cordis: nec operatur Natura arte sua instar pictoris. Is imaginẽ pingit quidem, sed signatum ei nec addit, nec addere potest. Quia enim in imaginẽ illa nihil est, ideo etiam signato caret, ac vmbræ tantum instar est, vim nullam habentis. Artifices quidem nonnulli, qui circa imagines occupantur, huic simile quid faciunt. Id etsi quidẽ viribus careat: ars tamen ipsa procedit ex Fabricatore imaginum viuentium. Illorum quanto quilibet perfectior esse vult: tanto plus cognito signato opus habet, hac de caussa, quod *Ars Naturæ* operationes præfiguret, vt per signatum cognoscatur, quonam talis animo sit. Huc faciunt tres illæ species, vt audiuistis, sine quibus nullus artifex in statuis pingendis aut fingẽdis solidi quid præstare potest. In tribus enim illis fundamentum primarium omnium illorum artificum positum est. His iam adnotate quartam speciem: quod scilicet, ex moribus & ingenuis homo perfecte cognoscatur. Et qui modo dicta intelligit, is artem perfectam habet, & Signator est perfectus.

Ars signata nominũ inuentrix.

Chiromantia, &c.

Mores animi induc.

Quid artes incertæ sint, quas species habeant, & quid de artifice incerto exspectari debeat.

SVnt artes quædam, iam a longis seculis a priscis ad nos deriuatæ: sicut res ipsa docet, huiusmodi artes eodẽ cum Magica & ortu & vsu continenter viguisse. Cõstat etiam, huiusmodi artium magnam subinde dignitatem fuisse. Quoque illæ ortui fuerunt propiores: eo honestiores & certiores subinde exstiterunt. Artes illæ quidem vel hodie nihilo per se peiores sunt factæ. Sunt autem nequiores & homines, & ipsorum animi.

Artes incertæ cur ita vocentur.

Ars quæ sit.

Multum ergo in eo, qualis homo sit, situ͂ est. Eas au͂t artes voco incertas, prout illæ nostro hoc æuo sunt. Si hodiernę responderẽt priscis, & priscę nostris, audacter easdem vocarẽ artes certas. Sed prout iam sunt constitutæ, hoc nomen & decus non merentur. Nam & id, q certum verumq; est, nemo scire potest, aut in id fiducię aliquid ponere. Artes illæ mirabiles sunt: nec tamen artes sunt. Ars n. est, quæ certa est, quæ nota, & indubitata est. In his autem artibus id expendẽdum est, q homo in se veram artem noscẽdi & intelligendi a Deo gratiã minime acceperit. Hæ artes sunt sextum membrum Astronomiæ, admiranda arcana tradentes, plus quam alia Astronomiæ membra, ad cognitionem festinam & celerem. Fundamentum au͂t harum artium non est processus naturalis, sed transuersus, veluti sortilegium, nec tñ sortilegium. Manus sortem dat. Manus au͂t naturalis est: naturales sunt etiam manus vires. Iam q astrum aut elementa operari volunt, id operãtur per manus & membra hominu͂. Porro, quiuis homo est Propheta luminis naturalis. Et prophetiæ quædam pronuntiantur ore, quædam gestibus, quædam nutibus & indiciis, quædam imaginibus & figuris, & modis deniq; pluribus. Etsi au͂t p manum talia in his artib. fieri non possint: attamẽ, cum manus sciat facere imagines, gladios, omnia metalla possit domare lapides, & feras quascunq; cu͂ in terra, tum in aqua capere: poterit etiam vi eadem hanc artem perficere non aliter ac os verbum, quod efficax sit, pronunciare potest. His cognitis porro iam attendite. Cum homo per se Propheta naturalis natus sit: his artium incertarum speciebus, quarum quatuor sunt, commodé vti poterit. Et quamuis nomen sortiatur, *Geomantia* a terra, *Pyromãtia* ab igne, *Hydromantia* ab aqua, *Chaomantia* ab aere: ipsarum tamen fundamentum ab elementis non pendet, ita, vt elementa artes dent & moderentur. Per elementa quidem perficiuntur: ars tamen ipsa oritur ex innata constitutione prophetica. Et sicut Deus per varios homines, sublimes ac humiles multa operatus est (sicut constat, ipsum filiu͂ suum proprium abiecta forma in terram misisse, & hunc viles contemtosque homines pro Apostolis delegisse: denique personas semper fere cõtemtas, Prophetas egisse, a quibus tamẽ omnibus stupenda miracula edita sunt) ita hic quoque in artibus incertis sciendum est, quod illi Prophetæ sint, quantum quidem Natura ibi operatur, siue in *Geomãtia* sit, siue *Pyromantia*, siue *Hydromantia*, siue *Chaomantia*. In eo rhombus est, vt homo per se naturæ propheticæ sit, manumque regat, vt faber moderatur malleum. Sed & hoc exemplum notate. Si forte quis alterum de re aliqua roget & sollicitet: non semper rogato commodum aut promtum est, voti seu rei petitæ sollicitatorem facere compotem. Sed expectanda est hora &

Homo Propheta luminis Naturæ.

Prophetiarum differentiæ.

Art. incert. species 4.

tempus,

tempus,quo id fieri possit,idoneum. Eodem modo *Incertista* sæpius quęrit,ibi,vbi nihil est,quo nihil depositum fuit. Itaque scitote, artes incertas suas operationes habere, vel in sortilegiis, vel cretis, vel tesseris aut taxillis, vel votis. Qui hæc in ordinem reducere potest, Geomantista est. Nonnulli speculationes suas habēt in igne, quibus ignis est loco cretæ,&c. Quod speculatio profert, prophetia est. Ita Pyromantia instituitur. Alii sunt, qui in aqua fluctus concitant,& bullas mouent. Ex quibus quæ se signa exserunt, pro prodigiis habentur. Sunt, qui sortilegia in aere aut vento captāt,& per aerem ventumue iaciunt par & impar. Quod cadit, iudicium est chaomanticum. Has species quatuor qui nouit, & prædicto fundamento incumbit, *Certista est*. Qui vero fundamenti modique dicti ignarus est, est *Incertista*, nec illi plus, quā tesseræ, fidere possis.

Artium incertarum praxis quā varia.

Quid Medicina adepta, quid Sagax Medicus sit, quas illa species habeat, & qui hæ cognosci debeant.

SIc porro iam de Medicina adepta vna cum specieb. eius cognoscite, quod Medicina talis sit, quæ ex Astris oriať. Medicina enim duplex est. *Astralis & Elementalis.* Sunt etiam duplices morbi: alii *Firmamenti*, alii *Elementi*. Qui ergo firmamentales morbos cum ipsis debita Medicina cognouit, is Medicinam adeptam callet. Cœli namque ratio ad hominem alia est, quam elementorum. Aliter se etiam habet in generatione morborum, aliter in eorum sanatione. Hæc scire & intelligere decet Medicū, vt morbos recte inter se distinguere, & cuilibet generi idonea remedia adhibere possit. Quos enim cœlum parit, non tollunt elementa, sed ipsum cœlum. Firmamentum itaque cognosci fas est, ne contraria Medicina ipsi eatur obuiam. Ceterum sub hoc membro præcipue species duæ sunt: *Physica Stellarum, & Chirurgia Stellarum.* Physicæ autem ea ratio est, vt videatis, nihil esse, quod morborum expers sit. Quoniam ergo morbis omnia affliguntur, sequitur, nec ipsa per se Astra sana esse, quoniam nobis nutrimento sunt, non minus ac alii cibi potusque. Ita ergo ingerimus ac concipimus, qualia sunt: & ab illis quoque taliter disponimur. Idem similiter iudicandum etiam de *Chirurgia Stellarum.* Vt vulnera infligunt gladii: sic Astra. Documentum capere licet ex Apostematibus, tempore pestis. Vulnera quidem gladiorum ritu non inferunt: corpora tamen rumpunt & aperiunt pro modo & proprietate gladii cœlestis. Talibus morbis talia debentur remedia. Quam rationem si neglexeris, ægrotum perdideris. Qui remedia elementaria hoc casu applicet, inuerso ordine medicatur. Quod si ab illis quidem quid auxilii allatum appareat, plus tamen non præstiterunt, quam quod Elementare corpus, quatenus id quidem infectum fuit, iuuerint. Ipsa interim

Medicina est duplex, vt & morbi.

Med. adepta quid.

Med. ad. Species 2.

Morbis omnia subiecta.

Stellæ nutrimenta hominum.

Medicina Elem. & Syder. quod discrimen.

morbi essentia ita sublata non est. Necessarium itaq; est, firmamentalem Medicinam terrena non minus cognosci & adhiberi. Sicut enim Medicinæ ex terra nascuntur: ita etiam ex Astris. Hoc inter ipsas discriminis saltem est, q. Elementares Medicinæ cum corpore crescant, quandoquidem medicina nulla ex elementis prodit, quæ non habet corpus, in quo vis & facultas lateat. Firmamentalis aût Medicinæ eadem ratio non est. Corporis namq; est expers, per seipsam satis præparata & expurgata, nullo Alchimista ad impuri a puro separationē, aut essentiæ quintæ ex elementis extractionem indigens. Medicina inquam illa est, quæ nec additionem nec decoctionem, sed tantum administrationē & ægro factam applicationem requirit. Qui ergo morbos, ex cœlo natos, nouit ac intelligit, illisq; cum physicis, tum chirurgicis remediis firmamentalibus obuiam ire potest, is *Medicus adeptus* est. Hæc Medicina Sagax est, hoc fundamentum est, Medicinā dimidiam regens. Ita n. firmamētum cum elementari corpore coniunctum est, vt infectio talis ex inuisibili in visibile transeat quidē, sed tamen visibile in inuisibile operari non possit.

Medicus Adeptus quis.

Quid Philosophia adepta sit, quas species habeat, quibus virtutibus & facultatibus polleat..

VT, quidnā Philosophia adepta sit, sciatis, ita statuite, omnia elementaria corpora, præter id, q. ab elementis nacta sunt, vim quoq; & facultatem Astralem in sese cōtinere. Sic ergo, vbi elementare corpus est, ibidem quoq; proprietas firmamentalis latet. Qui iam nouit, quidnā in elementari corpore firmamentale sit: is *Philosophus adeptus est.* Et sicut Philosophus communis naturales virtutes herbatū describit: ita Philosphus adeptus firmamentales virtutes earum describere debet. Auctores quidem virtutes huiusmodi varias passim annotarunt, ea tamē confusione, vt discrimen earum, quæ ad elementa aut firmamenta referri debeant, ipsos minime intellexisse appareat. Scire aût id cōptimis referr, maxime quantum ad medicinam spectat. Quicquid n. firmamentale est, Alchimistice non tractatur. Quod autē est elementare, id alchimicæ præparationi subiectum est. Sed & hoc scire cōuenit. Quod Alchimista frangit, virtutem firmamentalem perdit. Quod si ergo firmamentalem virtutem operari deceat, dissolutio nulla instituēda est. Porro Philosophia adepta peculiatē compositionis artem obseruat. Vt n. naturalia multa corpora cōponi possunt: ita componi etiā sydera Arcana queunt. Hinc illa nomina *Tyriaca cœlestis, Mithridatū Olympi, Suffuff AEthereum, &c.* h. e. Sicut conficiuntur terrena, ita componuntur etiam firmamentalia.

Philosoph. Adeptus quid.

Tyriaca cœlestis, &c.

Sed & hoc notandum, q. virtus illa firmamentalis cultros quoq; & gladios paret, quibus etiam incudes discinduntur, & quæuis metalla, vt

cera

cera cæſim penetrantur. Ars ea dicitur *Gladialis* aut *Incuſiua*. Vt enim natura elementaris cultros parat, ſcindendis lignis idoneos: ita natura aſtralis parat cultros, quibus ſcinditur ferrum. Præterea, ſi per naturam claues fieri poſſunt, quibus ſeræ recluduntur: poterit etiam Philoſophia adepta ſimiles claues inuiſibiles facere. Quicquid enim elementa per corpora ſua efficere poſſunt: idem etiam aſtra per ſuam eſſentiam præſtare queunt. Hæc eſt Philoſophia *Auctoritatis* & *Portiua*, ideo, quia in elementari corpore portatur. Sic etiam vt videtis, vulnera ſanari naturaliter per remedia elemẽtaria: ita per aſtralia & remedia quæuis vulnera non minus ac per elementaria curari poſſunt. Et hoc modo ſcientiæ vulnerariæ & ſanariæ in firmamento intelligi debent. Sed & alia plura philoſophia adepta in ſe continet, nempe Doctrinatam & Scientenam, &c. Quod ita intelligetis. Sicut diſcipulus diſcit ex ſuo præceptore: ita diſcere etiam poteſt in adepta Philoſophia ex præceptoribus cœleſtibus. Quod doctrinam attinet, eſt ſpecies doctrinata: quod ſpectat artem, eſt ſpecies Scientena. Omnia enim quæ homo ex homine diſcere poteſt, poteſt etiam diſcere ex ſtellis, idque multo planiore intellectu. Ita intelligi etiam debet ſpecies ſapientena. Si ſapientiam diſcere poteſt homo ex aliis, poteſt etiam ex ſtellis. Sic etiam ſcientiarum nouarum inuentio per Philoſophiam adeptam fieri debet, ſicut ſpecies Inuentuata indicat, quãdo illę in aſtris ſint. Vbi enim ſunt, ibi ſumi debent. Ita prodeunt inuentiones, ita fundamentum ſe habet hominum in lumine naturæ perficiendi.

Ars Gladialis, &c.

Philoſ. portiua quid.

Doctrinata & ſcientena quid.

Species inuentuata.

Quid Mathematica, & quid Mathematicus ſit, quæ vtriuſque ſpecies, natura & proprietas ſit.

OCto iam deſcripta membra inſtrumentaliter debent confici. Sine inſtrumentis enim talia non fiunt. Ars autem quæ huiuſmodi inſtrumenta conficere docet, Mathematica vocatur. Sic ergo Mathematica eſt *Magica*, *Nigromantica*, *Nectromantica*, *Aſtrologia*, *Signata*, *Artium incertarum*, *medicinæ adeptæ*, *Philoſophiæ adeptæ*. Et ſicut opificium quodlibet per inſtrumenta ſuum opus facit: ita per ſua etiam inſtrumenta, membra octo in effectum ſuum deducuntur.

Mathematica inſtrumentorum præparatrix.

Iam vero primum in Mathematica tres ſpecies ſunt, per quas inſtrumenta præparantur, nimirum *Geometria*, & huius ſex ſpecies. Vna, quæ terram tantum menſurat, eamque in inſtrumentum reducere docet. Altera *Geometria firmamenti*, quæ firmamentum in aliud corpus effigiare docet. Vt pictor rem depingit coloribus: ita hic illa ad inſtrumentum reducitur. Sic, quod planum, rectum, obliquum, cauum, propinquum,

Mathematicæ tres ſpecies.

remotū,&c. est:id vniuersum docet & inuenit *Mathematica Geometriæ*. Idem intelligi etiam debet de *Cosmographia*, quæ & ipsa peculiares duas in se species habet, *Firmamentalem*, & *Elementalem*. Per has species inuenitur, quod & quale quodlibet sit. Ita cognoscenda est etiam Cosmographia elementorum & astrorum, quale nimirum & quidnam quoduis sit. Si quis enim herbam videt, quomodo formata sit, aspicit, isque aspectus ipsi pro instrumento est, quo vtitur ad cognoscēdum id, cuius forma est. Non solum enim instrumenta illa sunt, per quæ aliquid conficitur: sed instrumenta ēt illa sunt, quæ facta sunt. Talis est ēt Chosmographia Concordiæ, quæ vtramq; Cosmographiam cōcordare docet, nempe quamlibet herbā ad suum astrum, & quodlibet astrū ad suam herbam. Præter hanc alia etiam est Cosmographia peregrina, docens cognoscere mobilia. Ita Mathematicus Cogmographiæ cognoscitur. Præterea huc etiam accensetur *Mathematica Algorithmi*, non saltem vt computentur *Forma*, *Corpora*, *Figura*, sed vt species artis Arithmeticæ vsurpentur in omnibus suis viribus, in numero, in linea, in mensura, in vtraq; Cosmographia & Geometria. Adde, vt Mathematica circuli intelligatur cum omnib. suis speciebus, ex circulo nascentibus.

Instrumenta quid.

Cosmogr. Concordia.

Cosmogr. peregrina.

Mathematica Algorithmi.

Pro his noscendum est, Mathematicam vniuersalem primum initium esse ceterorum octo membrorum. Quoq; exquisitius Mathematica vniuersalis intelligitur, eo efficaciora sunt membra cetera.

Scitote itaq; nouem membra, a me hactenus, quidnam & ipsamet, & ipsorum species sint, descripta, satis declarata esse. Sunt nouē membra, nouem artes, nouē scientiæ, quæ extra elementarem operationem perficiuntur, atque *Naturales ac Elementares* scientiæ. Et sicut artifex opus suum materialiter perficit, sic eadem quoque fieri possunt spiritualiter. Et sicut ars fabrorum aliorumq; opificum, ars naturalis est, & naturaliter fit, ac intelligitur: ita naturaliter etiam membra Astronomiæ perfici possunt. Et velut dicitur, hominem esse corpus naturale, ita quoque sunt spiritus naturales. Et quod caro ac sanguis facit, facit naturaliter: sic quod facit spiritus, facit & ipse naturaliter. Quodlibet corpus, prout creatum est, ita opus suum perficit. Sic alia operatio in carne & sanguine, alia in spiritu. Quod caro & sanguis facit, naturale est. Quod spiritus facit, naturale & ipsum est. Quod faciunt elementa, naturale est. Quod faciunt astra, naturale & ipsum est. Elementa operantur vt elementa, firmamentum vt firmamentum. Qui in elementis peritus & instructus est, philosophatur elemētaliter. Qui in firmamento eruditus est, firmamentaliter philosophatur.

Ita completæ sunt declarationes nouem scientiarum Astronomiæ.

Sequi-

Sequitur deinceps de operationibus, quos cœlum ipſum ſine addita hominis ſcientia, perficit.

Cap. V.

Quomodo cœleſtia aſtra membra nonnulla habeant, in quibus ipſa ſola ſunt Aſtronomus, operatio, effectus.

IAm notate porro, quomodo nouem membra Aſtronomię deſcripta ſint, vt intelligatis illa artes eſſe. Per artem enim ſeu ſciētiam mēbrum quodlibet compleri ſeu perfici debet: nec ſine ſcientia eſſe poſſunt illa membra. Quicquid a. cum ſcientia fieri oportet, per hominem fieri neceſſe eſt. Ita Magica ſcientia humana erit, & Nigromantia, & ceterę omnes. Sed & adhuc decem membra ſunt in Aſtronomia. Non a. ſunt artes humanæ, ſed artes ætheree, hoc eſt, cœlum ipſum eſt Aſtronomus: eſt is, qui ipſe facit & perficit, ac complet opus ſine ope humana. Opere perfecto, videt homo, quid cœlum ex ſeipſo fecerit. Huiuſmodi membra cum ſuis ſpeciebus cognoſci, fas eſt: mihiq; commodum viſum eſt, illa peculiari figura adumbrare, vt intelligatur, quidnam ſcientiæ humanæ ſint in Aſtronomia, & quid ſint ſcientiæ ætheree, q̃ ex cœlo. Præterea vt ex præcedentibus figuris intelligatur facultas: per ſequentem autē facultas cœli. Et ſicut membra decem ſunt in ætherea ſcientia: ita in figura proponetur, quot ſpecies membrum quodlibet habeat. Poſt declarationes intelligetur, quidnam membra ætherea ſint & poſſint, vbi addentur ſpecies cum ſua explicatione. Hoc modo aſtronomia, quantum ad ipſius notitiam & probationes, ſatis autem nobis detecta fuerit.

Figura ſcientiarum Aſtronomiæ, quomodo cœlum ipſum eas perficiat.

I. Divinatio		*Somnus.*
		Phanthaſia.
		Speculatio.
		Animus.
		Senſus.
		Vox.
II. Avgvrivm		*Volatilium.*
		Quadrupedum.
		Aquaticorum.
		Vermium.
		Figurarum.
		Monſtrorum.

Membra decem sunt

- III. EBRIECATVM
  - *Mania.*
  - *Phrenesis.*
  - *Phantasmata.*
  - *Imaginatio.*
  - *Immutatio.*
- IV. INCLINATIO
  - *In carnem.*
  - *In animum.*
  - *In spiritum.*
  - *In doctrinam.*
  - *In Mechanicam.*
  - *In habilitatem.*
- V. IMPRESSIO
  - *Conceptio.*
  - *Partus.*
  - *Sanitas.*
  - *AEgritudo.*
  - *Mores.*
  - *Actus.*
  - *Sapientia.*
  - *Prudentia.*
- VI. GENERATIO
  - AQVARVM *crescentia.*
  - TERRARVM *crescentia.*
  - IGNIS *crescentia.*
  - AERIS *tereniabin.*
- VII. INANIMATVM
  - *Nympharum.*
  - *Gigantum.*
  - *Lemurum.*
  - *Gnomorum.*
  - *Syluestrium.*
  - *Vulcani.*
  - *Vmbrarum.*
- VIII. METEORICA
  - *Pluuiarum.*
  - *Roris.*
  - *Pruinæ.*
  - *Fulguris.*
  - *Tonitru.*
  - *Niuis.*
  - *Grandinis.*
  - *Glaciei.*

Tem-

IX. ÆGRORVM	*Tempestatum* / *Ventorum* / *Alterationũ*	*Innata prophetiæ.*	
X. NOVALIA	*In pennatis.* / *In brutis.* / *In piscibus.* / *In monstris.* / *In transuersis.* / *In contrariis.*		

Hactenus membra & species scientiarum Astronomiæ sic satis descripta sunt & proposita. Sequitur illorum declaratio, vt plenius intelligatur, quid mẽbrum quodlibet, & species sit, & quid natura Astronomiæ per seipsam possit.

Quid sit Diuinatio & eius species.

CVm nihil adeo abstrusum sit, quod non cognoscatur abstrusissimũ est, quod futurum est. Futurorum ergo cognitio modis duobus fit. Vno, per artem naturalem, vt prognosticationes, & Iudicia Astronomiæ. Altero, per supernaturalem artem, quæ supernaturaliter etiã ad nos pertingit, vt per prophetias & vaticinia. Pro describendo supernaturali aduentu, Membrum est Diuinatio, quæ arcana futura prænũciat. Huius origo ex illo est, qui futura ea immissurus est, is vaticinia & indicia præmittit, sex modis: *somno, phantasia speculatione, Animo, sensu, voce.* *Diuinatio quid.* *Diuinatio species 6.*

Vt diuinationes eo facilius intelligatis, quæ iam vobis exempla proponam. Primo diuinationes mirabiliter apparent, sed plerumque contemnuntur. Sic *Ioseph* in somno apparuit, vnde Maria impræguata sit. Quoniam vero somnia plerumq; negliguntur, Reuelationi fides non datur, quæ nihil est aliud quam diuinatio. Sic multa per insomnia diuinantur, quæ tamen negliguntur, donec euenerint. Similiter & per phantasiam, hoc est, per picturas & imagines futura reuelantur. Ita variæ interdum figuræ in cœlo visuntur, similes quandoque spiritibus. Huiusmodi omnia sunt species diuinationis. Quæ cum ignorentur vnde oriantur, contemnuntur, &, quæ significant, ridentur. Sic picturæ nonnunquam alicui obueniunt, qui ignorat, quid significent, donec factum sit. Eadem & speculationis ratio est, qua apud se speculatur aliquis, quis futurus sit exitus: Vbi speculatio quidem rei euentum sæpius offert. sed quia fundamentum certius non adest, speculationi non credi- *Ioseph, &c.* *Diuinatio- nes cur contemnantur.*

tur. Ita multis præsagit animus, hunc futurum euentum esse. Et sic etiā. Sic sæpe aliquis hoc prædicit, quod postea euenit. Quia tamen fundamentū euidentius non adest, prophetia & diuinatio contemnitur, maxime si a simplicioribus & vilioribus hominibus fiat. Quod si vero euētus responderit, iam omnes dicunt, euentum hunc se iam dudum diuinasse. Sic ergo diuinatio opus est supernum, naturam excedens, per sex dictas species factum, vt per quas omnia abunde significentur, saltē vt rata habeantur, nec contemnantur. Nec enim sapientis est, illa contemnere, sed prudenter expendere & euoluere.

Quid Augurium sit, & species eius significent.

Augurium quid.

SImiliter & de Auguriis sciendū est, quod supernaturaliter fiant: sunt que præsagia rerum futurarum, ea significantia, quæ naturalis scientia nulla potest. Sed nec humanæ scientiæ artesque huiusmodi secreta reuelare queunt. Cum vero nihil obscurum maneat, sed omnia reuelētur: sequitur, huiusmodi reuelationes modis aliis fieri debere, vt, si euētus infstet, præsagium iam præterierit, idque iam intelligatur, quod præsagium prædixerit. Species autem sex sunt, quibus Augurium omne cōprehenditur. Quæ licet non admodum splendidæ, sed contemtibiles appareant; sapiens tamen eas minime aspernabitur, sed apud se cogitabit, propter humilitatem, ipsum quoque Christum contemtum & despectum fuisse. Scit sapiens, humilia non despici, sed prudenter iudicari debere. Talibus enim donum datum est cognoscendi Christum. Et intellectus contemtoribus nullus datur; sed solis sapientibus, qui ex Deo sunt. Ita summus motor per virtutes cœlestes Auguralia præsagia intelligit, non secus ac per aues, quæ singularia indicia promunt, ex quibus sapiens facile intelligit, signa illa pertinere ad homines. Ita sæpius præsagiuntur *pestes, bella, cædes, mors, &c.* Sic etiam in brutis interdum aliquid præter ipsorum naturam & proprietatem euenit, quod præsagium est de hominibus. Auguria fiunt etiam ex piscibus Aquæ, quæ Auguria post factum cognoscuntur fuisse præsagia. Sumuntur & a vermibus, dum dicimus, nos tales vitæ nostræ curriculo non vidisse, non de illis audiuisse. Itaque ea præsagia illa a vermibus subduntur. Eodem modo figuræ etiam in lignis & lapidibus aut corporibus aliis, contra ipsorum naturam & proprietatem reperiuntur. Id præsagio est, homini aliquid euenturum esse. Gignuntur interdum etiam mōstra, ex auibus, brutis, piscibus, vermibus, aut hominibus, quæ homini stuporem & admirationem afferunt. Quæ omnia præsagia sunt iræ in hominem incubituræ. Et hac ratione Auguria, homini venturam iram prænuntiantia, intelligi debent.

[Margin notes: Species sex. — Humilia non contemnenda. — Auguria unde manant.]

Quid sit Ebriecatum, & quæ eius species.

DE tertio membro & eius speciebus ita statuite, in genere *Ebriecatum* esse id, quo homo humana sapientia elapsus, in sapientiam alienam diuertit. Sapientia namque duplex est: *Humana* & *Aliena*. Humana est illa, quam Deus homini dat, vt per illam ceu homo viuat, & omnia cognoscat, trutinet, intelligat. Hac sapientia quemlibet hominẽ Deus donauit, vt, quæ audit, quæ videt, per illam iudicet & æstimet. Ita per hanc penitè cognoscet, quid res quælibet per se sit. Sapientia autẽ aliena est, quando homo sua sapientia excedens, alienam asciscit, & secundum illam omnia iudicat, quæ audit, quæ videt. Per hanc ille sapiẽtiam ad veritatem penetrare non potest perfectam, sed more arundinis in vnda fluctuat. Est enim hæc sapientia spiritus vertiginosus, qui infatuat omnem humanum sensum. Discrimen vtriusque sapientiæ allato exemplo explicabimus. Pone, hominẽ quendam viuere humano more, sapienter, inculpate. Iam si accidat, vt is vino inebrietur, aliena sapiẽtia surgit, humana decumbit. Quicquid ebrius iste facit humanam sapientiam non resipit, sed vniuersum alienam, isque nihil est, nisi fatuus, imprudens, crassus rusticus, nihil depudescen[illegible], nihil expendens, nihil ex modo & ratione agens, sed [illegible] miscens.

Ebriecatum quid.

Sapientia duplex.

Humana quid.

Aliena quid.

Porro sub hoc membro species quinque sunt, quæ omnes homini sapientiam alienam [illegible] vim infert cerebro. Nã & in supernis [illegible] sunt. De quibus [illegible] in sapientiam alienam & fanaticam incidit, & de rebus vel [illegible] uditis ebrii more iudicium fert. Species vna vocatur *Ebriecata Mania*; alat *Inebriata Mania*. H[illegible] critas sibi sumunt ex scripturis, secundum alienam sapientiam omnia interpretantes, & inepte contorquentes. Sic etiam est *Inebriata Phrenesis*, eorum, qui gladio & armis omnia obtinere cupiunt, humanæ rationis, quæ talia prohibet, obliti. Species etiam vna dicitur, *Inebriata phantasmata*, quæ variarũ gesticulationum plena est. Vt enim ea aliena sapientia est, sic etiam mores gestusque ii alienos habent. Species quoque est *Inebriata Imaginatio* vocata. His ludicra multa incidunt, non secus ac homini ebrio varia obuersantur, dum putat sibi loqui parietes, secum in orbem agi pondus, adeoque seipsum non nouit. Quinta species est *Immutatio*. Per hanc in homine immutatur corpus, anima, sensus & ratio; & ipsi amicis simul & inimicis conuitia faciunt, & suam tantum sapientiam authenticam habent. Vt enim, si centum congregati sint ebrii, nemo alteri similis est, sed moribus & animis vniuersi dissentiunt, & vnum idemque argumentum aliter pro suo cerebro torquent: ita se gerunt etiam ii, qui ex musto firmamentali Inebriecati sunt. Itaq; mores eosdem non seruãt,

Ebriecati species.

Artes incertæ cur ita vocentur. Multum ergo in eo, qualis homo sit, sitũ est. Eas aũt artes voco incertas, prout illæ nostro hoc æuo sunt. Si hodiernę responderẽt priscis, & priscę nostris, audacter easdem vocarẽ artes certas. Sed prout iam sunt constitutæ, hoc nomen & decus non merentur. Nam & id, q̃ certum verumq; est, nemo scire potest, aut in id fiducię aliquid ponere. *Ars quæ sit.* Artes illæ mirabiles sunt: nec tamen artes sunt. Ars n. est, quæ certa est, quæ nota, & indubitata est. In his autem artibus id expendẽdum est, q̃ homo in se veram artem noscẽdi & intelligendi a Deo gratiã minime acceperit. Hæ artes sunt sextum membrum Astronomiæ, admiranda arcana tradentes, plus quam alia Astronomiæ membra, ad cognitionem festinam & celerem. Fundamentum aũt harum artium non est processus naturalis, sed transuersus, veluti sortilegium, nec tñ sortilegium. *Homo Propheta luminis Naturæ.* Manus sortem dat. Manus aũt naturalis est: naturales sunt etiam manus vires. Iam q̃ astrum aut elementa operari volunt, id operãtur per manus & membra hominũ. Porro, quiuis homo est Propheta luminis naturalis. *Prophetiarum differentia.* Et prophetiæ quædam pronunciantur ore, quædam gestibus, quædam nutibus & indiciis, quædam imaginibus & figuris, & modis deniq; pluribus. Etsi aũt p̃ manum talia in his artib. fieri non possint: attamẽ, cum manus sciat facere imagines, gladios, omnia metalla possit domare lapides, & feras quascunq; cũ in terra, tum in aqua capere: poterit etiam vi eadem hanc artem perficere non aliter ac os verbum, quod efficax sit, pronunciare potest. His cognitis porro iam attendite. *Art. incert. species 4.* Cum homo per se Propheta naturalis natus sit: his artium incertarum speciebus, quarum quatuor sunt, commode vti poterit. Et quamuis nomen sortiatur, *Geomantia* a terra, *Pyromãtia* ab igne, *Hydromantia* ab aqua, *Chaomantia* ab aere: ipsarum tamen fundamentum ab elementis non pendet, ita, vt elementa artes dent & moderentur. Per elementa quidem perficiuntur: ars tamen ipsa oritur ex innata constitutione prophetica. Et sicut Deus per varios homines, sublimes ac humiles multa operatus est (sicut constat, ipsum filiũ suum proprium abiecta forma in terram misisse, & hunc viles contemtosque homines pro Apostolis delegisse: denique personas semper fere cõtemtas, Prophetas egisse, a quibus tamẽ omnibus stupenda miracula edita sunt) ita hic quoque in artibus incertis sciendum est, quod illi Prophetæ sint, quantum quidem Natura ibi operatur, siue in *Geomãtia* sit, siue *Pyromantia*, siue *Hydromantia*, siue *Chaomantia*. In eo rhombus est, vt homo per se naturæ propheticæ sit, manumque regat, vt faber moderatur malleum. Sed & hoc exemplum notate. Si forte quis alterum de re aliqua roget & sollicitet: non semper rogato commodum aut promtum est, voti seu rei petitæ sollicitatorem facere compotem. Sed expectanda est hora & tempus,

tempus, quo id fieri possit, idoneum. Eodem modo *Incertista* sæpius quærit, ibi, vbi nihil est, quo nihil depositum fuit. Itaque scitote, artes incertas suas operationes habere, vel in sortilegiis, vel cretis, vel tesseris aut taxillis, vel votis. Qui hæc in ordinem reducere potest, Geomantista est. Nonnulli speculationes suas habēt in igne, quibus ignis est loco cretæ, &c. Quod speculatio profert, prophetia est. Ita Pyromantia instituitur. Alii sunt, qui in aqua fluctus concitant, & bullas mouent. Ex quibus quæ se signa exserunt, pro prodigiis habentur. Sunt, qui sortilegia in aere aut vento captāt, & per aerem ventumue iaciunt par & impar. Quod cadit, iudicium est chaomanticum. Has species quatuor qui nouit, & prædicto fundamento incumbit, *Certista est*. Qui vero fundamenti modique dicti ignarus est, est *Incertista*, nec illi plus, quā tesseræ, fidere possis.

Artium incertarum praxis quā varia.

Quid Medicina adepta, quid Sagax Medicus sit, quas illa species habeat, & qui hæ cognosci debeant.

SIc porro iam de Medicina adepta vna cum specieb. eius cognoscite, quod Medicina talis sit, quæ ex Astris oriat. Medicina enim duplex est. *Astralis & Elementalis.* Sunt etiam duplices morbi: alii *Firmamenti*, alii *Elementi*. Qui ergo firmamentales morbos cum ipsis debita Medicina cognouit, is Medicinam adeptam callet. Cœli namque ratio ad hominem alia est, quam elementorum. Aliter se etiam habet in generatione morborum, aliter in eorum sanatione. Hæc scire & intelligere decet Medicū, vt morbos recte inter se distinguere, & cuilibet generi idonea remedia adhibere possit. Quos enim cœlum parit, non tollunt elementa, sed ipsum cœlum. Firmamentum itaque cognosci fas est, ne contraria Medicina ipsi eatur obuiam. Ceterum sub hoc membro præcipue species duæ sunt: *Physica Stellarum, & Chirurgia Stellarum.* Physicæ autem ea ratio est, vt videatis, nihil esse, quod morborum expers sit. Quoniam ergo morbis omnia affliguntur, sequitur, nec ipsa per se Astra sana esse, quoniam nobis nutrimento sunt, non minus ac alii cibi potusque. Ita ergo ingerimus ac concipimus, qualia sunt: & ab illis quoque taliter disponimur. Idem similiter iudicandum etiam de *Chirurgia Stellarum*. Vt vulnera infligunt gladii: sic Astra. Documentum cadere licet ex Apostematibus, tempore pestis. Vulnera quidem gladiorum ritu non infecunt: corpora tamen rumpunt & aperiunt pro modo & proprietate gladii cœlestis. Talibus morbis talia debentur remedia. Quam rationem si neglexeris, ægrotum perdideris. Qui remedia elementaria hoc casu applicet, inuerso ordine medicatur. Quod si ab illis quidem quid auxilii allatum appareat, plus tamen non præstiterunt, quam quod Elementare corpus, quatenus id quidem infectum fuit, iuuerint. Ipsa interim

Medicina est duplex, vt & morbus.

Med. adepta qu d.

Med. ad. Species 2.

Morbis omnia subiecta.

Stellæ nutrimenta hominum.

Medicina Elem. & syder. quod discrimen.

morbi essentia ita sublata non est. Necessarium itaq; est, firmamentalem Medicinam terrena non minus cognosci & adhiberi. Sicut enim Medicinæ ex terra nascuntur: ita etiam ex Astris. Hoc inter ipsas discriminis saltem est, quod Elementares Medicinæ cum corpore crescant, quandoquidem medicina nulla ex elementis prodit, quæ non habet corpus, in quo vis & facultas lateat. Firmamentalis aūt Medicinæ eadem ratio non est. Corporis namq; est expers, per seipsam satis præparata & expurgata, nullo Alchimista ad impuri a puro separationē, aut essentiæ quintæ ex elementis extractionem indigens. Medicina inquam illa est, quæ nec additionem nec decoctionem, sed tantum administrationē & ægro factam applicationem requirit. Qui ergo morbos, ex cœlo natos, nouit ac intelligit, illisq; cum physicis, tum chirurgicis remediis firmamentalibus obuiam ire potest, is *Medicus adeptus* est. Hæc Medicina Sagax est, hoc fundamentum est, Medicinā dimidiam regens. Ita n. firmamētum cum elementari corpore coniunctum est, vt infectio talis ex inuisibili in visibile transeat quidē, sed tamen visibile in inuisibile operari non possit.

Medicus Adeptus quis.

Quid Philosophia adepta sit, quas species habeat, quibus virtutibus & facultatibus polleat.

VT, quidnā Philosophia adepta sit, sciatis, ita statuite, omnia elementaria corpora, præter id, quod ab elementis nacta sunt, vim quoq; & facultatem Astralem in sese cōtinere. Sic ergo, vbi elementare corpus est, ibidem quoq; proprietas firmamentalis latet. Qui iam nouit, quidnā in elementari corpore firmamentale sit: is *Philosophus adeptus est*. Et sicut Philosophus communis naturales virtutes herbarū describit: ita Philosphus adeptus firmamentales virtutes earum describere debet. Auctores quidem virtutes huiusmodi varias passim annotarunt, ea tamē confusione, vt discrimen earum, quæ ad elementa aut firmamenta referri debeant, ipsos minime intellexisse appareat. Scire aūt id cōprimis refert, maxime quantum ad medicinam spectat. Quicquid n. firmamentale est, Alchimistice non tractatur. Quod autē est elementare, id alchimicæ præparationi subiectum est. Sed & hoc scire cōuenit. Quod Alchimista frangit, virtutem firmamentalem perdit. Quod si ergo firmamentalem virtutem operari deceat, dissolutio nulla instituēda est. Porro Philosophia adepta peculiarē compositionis artem obseruat. Vt n. naturalia multa corpora cōponi possunt: ita componi etiā sydera Arcana queunt. Hinc illa nomina *Tyriaca cælestis, Mithridatū Olympi, Suffuff Æthereum, &c.* h. e. Sicut conficiuntur terrena, ita componuntur etiam firmamentalia.

Philosoph. Adeptus quid.

Tyriaca cœlestis, &c.

Sed & hoc notandum, quod virtus illa firmamentalis cultros quoq; & gladios paret, quibus etiam incudes discinduntur, & quæuis metalla, vt

cera cæsim penetrantur. Ars ea dicitur *Gladialis* aut *Incusiua*. Vt enim natura elementaris cultros parat, scindendis lignis idoneos: ita natura astralis parat cultros, quibus scinditur ferrum. Præterea, si per naturam claues fieri possunt, quibus seræ recluduntur: poterit etiam Philosophia adepta similes claues inuisibiles facere. Quicquid enim elementa per corpora sua efficere possunt: idem etiam astra per suam essentiam præstare queunt. Hæc est Philosophia *Auctoritatis* & *Portiua*, ideo, quia in elementari corpore portatur. Sic etiam vt videtis, vulnera sanari naturaliter per remedia elemētaria: ita per astralia & remedia quæuis vulnera non minus ac per elementaria curari possunt. Et hoc modo scientiæ vulnerariæ & sanariæ in firmamento intelligi debent. Sed & alia plura philosophia adepta in se continet, nempe Doctrinatam & Scientenam, &c. Quod ita intelligetis. Sicut discipulus discit ex suo præceptore: ita discere etiam potest in adepta Philosophia ex præceptoribus cœlestibus. Quod doctrinam attinet, est species doctrinata: quod spectat artem, est species Scientena. Omnia enim quæ homo ex homine discere potest, potest etiam discere ex stellis, idque multo planiore intellectu. Ita intelligi etiam debet species sapientena. Si sapientiam discere potest homo ex aliis, potest etiam ex stellis. Sic etiam scientiarum nouarum inuentio per Philosophiam adeptam fieri debet, sicut species Inuentuata indicat, quādo illę in astris sint. Vbi enim sunt, ibi sumi debent. Ita prodeunt inuentiones, ita fundamentum se habet hominum in lumine naturæ perficiendi.

Ars Gladialis, &c.

Philos. portiua quid.

Doctrinata & scientena quid.

Species inuentuata.

Quid Mathematica, & quid Mathematicus sit, quæ vtriusque species, natura & proprietas sit.

OCto iam descripta membra instrumentaliter debent confici. Sine instrumentis enim talia non fiunt. Ars autem quæ huiusmodi instrumenta conficere docet, Mathematica vocatur. Sic ergo Mathematica est *Magica, Nigromantica, Nectromantica, Astrologia, Signata, Artium incertarum, medicina adeptæ, Philosophia adeptæ*. Et sicut opificium quodlibet per instrumenta suum opus facit: ita per sua etiam instrumenta, membra octo in effectum suum deducuntur.

Mathematica instrumentorum præparatrix.

Iam vero primum in Mathematica tres species sunt, per quas instrumenta præparantur, nimirum *Geometria*, & huius sex species. Vna, quæ terram tantum mensurat, eamque in instrumentum reducere docet. Altera *Geometria firmamenti*, quæ firmamentum in aliud corpus effigiare docet. Vt pictor rem depingit coloribus: ita hic illa ad instrumentum reducitur. Sic, quod planum, rectum, obliquum, cauum, propinquum,

Mathematicæ tres species.

remotũ,&c. est: id vniuersum docet & inuenit *Mathematica Geometriæ*. Idem intelligi etiam debet de *Cosmographia*, quæ & ipsa peculiares duas in se species habet, *Firmamentalem*, & *Elementalem*. Per has species inuenitur, quod & quale quodlibet sit. Ita cognoscenda est etiam Cosmographia elementorum & astrorum, quale nimirum & quidnam quoduis sit. Si quis enim herbam videt; quomodo formata sit, aspicit, isque aspectus ipsi pro instrumento est, quo vtitur ad cognoscēdum id, cuius forma est. Non solum enim instrumenta illa sunt, per quæ al.q.d, conficitur: sed instrumenta ēt illa sunt, quæ facta sunt. Talis est ēt Chosmographia Concordiæ, quæ vtramq; Cosmographiam cōcordare docet, nempe quamlibet herbā ad suum astrum, & quodlibet astrū ad suam herbam. Præter hanc alia etiam est Cosmographia peregrina, docens cognoscere mobilia. Ita Mathematicus Cogmographiæ cognoscitur. Præterea huc etiam accensetur *Mathematica Algorithmi*, non saltem vt computentur *Forma*, *Corpora*, *Figura*, sed vt species artis Arithmeticæ vsurpentur in omnibus suis viribus, in numero, in linea, in mensura, in vtraq; Cosmographia & Geometria. Adde, vt Mathematica circuli intelligatur cum omnib. suis speciebus, ex circulo nascentibus.

Instrumenta quid. *Cosmogr. Concordia.* *Cosmogr. peregrina.* *Mathematica Algorithmi.*

Pro his noscendum est, Mathematicam vniuersalem primum initium esse ceterorum octo membrorum. Quoq; exquisitius Mathematica vniuersalis intelligitur, eo efficaciora sunt membra cetera.

Scitote itaq; nouem membra, a me hactenus, quidnam & ipsamet, & ipsorum species sint, descripta, satis declarata esse. Sunt nouē membra, nouem artes, nouē scientiæ, quæ extra elementarem operationem perficiuntur, æque *Naturales ac Elementares* scientiæ. Et sicut artifex opus suum materialiter perficit, sic eadem quoque fieri possunt spiritualiter. Et sicut ars fabrorum aliorumq; opificum, ars naturalis est, & naturaliter fit, ac intelligitur: ita naturaliter etiam membra Astronomiæ perfici possunt. Et velut dicitur, hominem esse corpus naturale, ita quoque sunt spiritus naturales. Et quod caro ac sanguis facit, facit naturaliter: sic quod facit spiritus, facit & ipse naturaliter. Quodlibet corpus, prout creatum est, ita opus suum perficit. Sic alia operatio in carne & sanguine, alia in spiritu. Quod caro & sanguis facit, naturale est. Quod spiritus facit, naturale & ipsum est. Quod faciunt elementa, naturale est. Quod faciunt astra, naturale & ipsum est. Elementa operantur vt elementa, firmamentum vt firmamentum. Qui in elementis peritus & instructus est, philosophatur elemētaliter. Qui in firmamento eruditus est, firmamentaliter philosophatur.

Ita completæ sunt declarationes nouem scientiarum Astronomiæ.

Sequi-

Sequitur deinceps de operationibus, quos cœlum ipſum ſine addita hominis ſcientia, perficit.

Cap. V.

Quomodo cæleſtia aſtra membra nonnulla habeant, in quibus ipſa ſola ſunt Aſtronomus, operatio, effectus.

IAm notate porro, quomodo nouem membra Aſtronomię deſcripta ſint, vt intelligatis illa artes eſſe. Per artem enim ſeu ſciētiam mēbrum quodlibet compleri ſeu perfici debet: nec ſine ſcientia eſſe poſſunt illa membra. Quicquid a. cum ſcientia fieri oportet, per hominem fieri neceſſe eſt. Ita Magica ſcientia humana erit, & Nigromantia, & cetere omnes. Sed & adhuc decem membra ſunt in Aſtronomia. Non a. ſunt artes humanæ, ſed artes æthereæ, hoc eſt, cœlum ipſum eſt Aſtronomus: eſt is, qui ipſe facit & perficit, ac complet opus ſine ope humana. Opere perfecto, videt homo, quid cœlum ex ſeipſo fecerit. Huiuſmodi membra cum ſuis ſpeciebus cognoſci, fas eſt: mihiq; commodum viſum eſt, illa peculiari figura adumbrare, vt intelligatur, quidnam ſcientiæ humanæ ſint in Aſtronomia, & quid ſint ſcientiæ æthereæ, q̄ ex cœlo. Præterea vt ex præcedentibus figuris intelligatur facultas: per ſequentem autē facultas cœli. Et ſicut membra decem ſunt in æтherea ſcientia: ita in figura proponetur, quot ſpecies membrum quodlibet habeat. Poſt declarationes intelligetur, quidnam membra ætherea ſint & poſſint, vbi addentur ſpecies cum ſua explicatione. Hoc modo aſtronomia, quantum ad ipſius notitiam & probationes, ſatis autem nobis detecta fuerit.

Figura ſcientiarum Aſtronomiæ, quomodo cœlum ipſum eas perficiat.

I. DIVINATIO
- *Somnus.*
- *Phanthaſia.*
- *Speculatio.*
- *Animus.*
- *Senſus.*
- *Vox.*

II. AVGVRIVM
- *Volatilium.*
- *Quadrupedum.*
- *Aquaticorum.*
- *Vermium.*
- *Figurarum.*
- *Monſtrorum.*

IX. ÆGRORVM { *Tempestatum* / *Ventorum* / *Alterationũ* } *Innatæ prophetiæ.*

X. NOVALIA { *In pennatis.* / *In brutis.* / *In piscibus.* / *In monstris.* / *In transuersis.* / *In contrariis.* }

Hactenus membra & species scientiarum Astronomiæ sic satis descripta sunt & proposita. Sequitur illorum declaratio, vt plenius intelligatur, quid mẽbrum quodlibet, & species sit, & quid natura Astronomiæ per seipsam possit.

Quid sit Diuinatio & eius species.

CVm nihil adeo abstrusum sit, quod non cognoscatur: abstrusissimũ est, quod futurum est. Futurorum ergo cognitio modis duobus fit. Vno, per artem naturalem, vt prognosticationes, & Iudicia Astronomiæ. Altero, per supernaturalem artem, quæ supernaturaliter etiã ad nos pertingit, vt per prophetias & vaticinia. Pro describendo supernaturali aduentu, Membrum est Diuinatio, quæ arcana futura prænũciat. Huius origo ex illo est, qui futura ea immissurus est, is vaticinia & indicia præmittit, sex modis: *somno, phantasia speculatione, Animo, sensu, voce.* *Diuinatio quid.* *Diuinationis species 6.*

Vt diuinationes eo facilius intelligatis, quæ iam vobis exempla proponam. Primo diuinationes mirabiliter appareant, sed plerumque contemnuntur. Sic *Ioseph* o in somno apparuit, vnde Maria impræ gnata sit. Quoniam vero somnia plerumq; negliguntur, Reuelationi fides non datur, quæ nihil est aliud quam diuinatio. Sic multa per insomnia diuinantur, quæ tamen negliguntur, donec euenerint. Similiter & per phantasiam, hoc est, per picturas & imagines futura reuelantur. Ita variæ interdum figuræ in cœlo visuntur, similes quandoque spiritibus. Huiusmodi omnia sunt species diuinationis. Quæ cum ignorentur vnde oriantur, contemnuntur, &, quæ significant, ridentur. Sic picturæ nonnunquam alicui obueniunt, qui ignorat, quid significent, donec factum sit. Eadem & speculationis ratio est, qua apud se speculatur aliquis, quis futurus sit exitus: Vbi speculatio quidem rei euentum sæpius offert: sed quia fundamentum certius non adest, speculationi non credi- *Ioseph, &c.* *Diuinationes cur contemnantur.*

tur. Ita multis præsagit animus, hunc futurum euentum esse. Et sic etiā. Sic sæpe aliquis hoc prædicit, quod postea euenit. Quia tamen fundamentū cui authentius non adest, prophetia & diuinatio contemnitur, maxime si a simplicioribus & vilioribus hominibus fiat. Quod si vero euētus responderit: iam omnes dicunt, euentum hunc se iam dudum diuinasse. Sic ergo diuinatio opus est supernum, naturam excedens, per sex dictas species factum, vt per quas omnia abunde significentur, saltē, vt rata habeantur, nec contemnantur. Nec enim sapientis est, illa contemnere, sed prudenter expendere & euoluere.

Quid Augurium sit, & species eius significent.

Augurium quid.

SImiliter & de Auguriis sciendū est, quod supernaturaliter fiant: suntque præsagia rerum futurarum, ea significantia, quæ naturalis scientia nulla potest. Sed nec humanæ scientiæ artesque huiusmodi secreta reuelare queunt. Cum vero nihil obscurum maneat, sed omnia reuelētur: sequitur, huiusmodi reuelationes modis aliis fieri debere, vt, si euētus instet, præsagium iam præterierit, idque iam intelligatur, quod præsagium prædixerit. Species autem sex sunt, quibus Augurium omne cōprehenditur. Quæ licet non admodum splendidæ, sed contemtibiles appareant; sapiens tamen eas minime aspernabitur, sed apud se cogitabit, propter humilitatem, ipsum quoque Christum contemtum & despectum fuisse. Scit sapiens, humilia non despici, sed prudenter iudicari debere. Talibus enim donum datum est cognoscendi Christum. Et intellectus contemtoribus nullus datur; sed solis sapientibus, qui ex Deo sunt. Ita summus motor per virtutes cœlestes Auguralia præsagia intelligit, non secus ac per aues, quæ singularia indicia promunt, ex quibus sapiens facile intelligit, signa illa pertinere ad homines. Ita sæpius præsagiuntur *pestes, bella, cædes, mors, &c.* Sic etiam in brutis interdum aliquid præter ipsorum naturam & proprietatem euenit, quod præsagium est de hominibus. Auguria fiunt etiam ex piscibus Aquæ, quæ Auguria post factum cognoscuntur fuisse præsagia. Sumuntur & a vermibus, dum dicimus, nos tales vitæ nostræ curriculo non vidisse, non de illis audiuisse. Itaque ie præsagia illa a vermibus subduntur. Eodem modo figuræ etiam in lignis & lapidibus aut corporibus aliis, contra ipsorum naturam & proprietatem repe[r]iuntur: Id præsagio est, homini aliquid euenturum esse. Gignuntur interdum etiam mōstra, ex auibus, brutis, piscibus, vermibus, aut hominibus, quæ homini stuporem & admirationem afferunt. Quæ omnia præsagia sunt iræ in hominem incubituræ. Et hac ratione Auguria, homini venturam iram prænuntiantia, intelligi debent.

Quid sit Ebriecatum, & quæ eius species

DE tertio membro & eius speciebus ita statuite, in genere *Ebriecatum* esse id, quo homo humana sapientia elapsus, in sapientiam alienam diuertit. Sapientia namque duplex est: *Humana* & *Aliena*. Humana est illa, quam Deus homini dat, vt per illam ceu homo viuat, & omnia cognoscat, trutinet, intelligat. Hac sapientia quemlibet hominẽ Deus donauit, vt, quæ audit, quæ videt, per illam iudicet & æstimet. Ita per hanc penitus cognoscet, quid res qualiber per se sit. Sapientia autẽ aliena est, quando homo sua sapientia excedens alienam asciscit, & secundum illam omnia iudicat, quæ audit, quæ videt. Per hanc ille sapiẽtiam ad veritatem penetrare non potest perfectam, sed more arundinis in vnda fluctuat. Est enim hæc sapientia spiritus vertiginosus, qui infatuat omnem humanum sensum. Discrimen vtriusque sapientiæ allato exemplo explicabimus. Pone, hominẽ quendam viuere humano more, sapienter, inculpate. Iam si accidat, vt is vino inebrietur, aliena sapiẽtia surgit, humana decumbit. Quicquid ebrius iste facit humanam sapientiam non resipit, sed vniuersum alienam, isque nihil est, nisi fatuus, impudens, crassus rusticus, nihil depudescens, nihil expendens, nihil ex modo & ratione agens, sed summa imis [illegible] miscens.

Ebriecati quid.

Sapientia duplex.

Humana quid.

Aliena quid.

Porro sub hoc membro species quinque sunt, quæ omnes homini sapientiam alienam [illegible] vinum infert cerebro. Na & in supernis vina sunt. De quibus [illegible] in sapientiam [illegible] etiam & fanaticam incidit, & de rebus vel [illegible] ebrii more iudicium fert. Species vna vocatur *Ebriecata Mania*, aut *Inebriata Mania*. Hi castas sibi sumunt ex scripturis, secundum alienam sapientiam omnia interpretantes, & inepte contorquentes. Sic etiam est *Inebriata Phrenesis*, eorum, qui gladio & armis omnia obtinere cupiunt, humanæ rationis, quæ talia prohibet, obliti. Species etiam vna dicitur, *Inebriata phantasmata*, quæ variarũ gesticulationum plena est. Vt enim ea aliena sapientia est, sic etiam mores gestusque ii alienos habent. Species quoque est *Inebriata Imaginatio* vocata. His ludicra multa incidunt, non secus ac homini ebrio varia obuersantur, dum putat sibi loqui parietes, secum in orbem agi spondas, adeo que seipsum non nouit. Quinta species est *Immutatio*. Per hanc in homine immutatur corpus, anima, sensus & ratio; & ipsi amicis simul & inimicis conuitia faciunt, & suam tantum sapientiam authenticam habent. Vt enim, si centum congregati sint ebrii, nemo alteri similis est, sed moribus & animis vniuersi dissentiunt, & vnum idemque argumentum aliter pro suo cerebro torquent: ita se gerunt etiam ii, qui ex musto firmamentali Inebriecati sunt. Itaq; mores eosdem non sciuãt,

Ebriecati species.

sed vniuersi inter se dissentiunt, suusque cuiuis mos optimus videtur. Vnde fit, vt ad solidam sapientiam nunquam penetrent.

Quid Inclinatum sit, & quæ eius species.

PORRO pro mẽbri quarti explicatione noscendum est, quod Astrum interdum ipsum regat hominem, & suum arbitrium disponat. Rem itaintellige. Astrum nonnunquam opus aliquod adornat, idque per hominem manifestare vult. Si vero nemo adsit, qui cum Astro illo in coniũctione versetur; tunc Astrum sibi quendam ceu filium adoptiuum adsciscit, cui pater ex iure nihil debuit, & quicquid ei præstat, ex nullo sanguinis aut cognationis iure præstat. Sic & Astrum sibi filium adoptiuum quærit, per quem operetur, tanquam per filium verum. Hæc inclinatio sex modis perficitur. Primo, in persona, hoc est, in carne & sanguine, ita, vt singulariter gratam sibi personam faciat, quæ præ aliis omnibus hominibus laudabilior & amabilior sit. Præterea, mentem seu animum hominis persæpe ita euariat, vt ille reliquorum omniũ animos superet. Sic enim filius adoptiuus fuit *Salomon*, quantum ad personam. Sic, quoad animum, filius adoptiuus fuit *Iulius Cæsar*. Similiter etiam inclinationes sunt, quæ spiritum extollunt, adeo, vt spiritus ille reliquos omnes superet fortuna, consiliis, & omnibus aliis, quæ ad spiritum eiusmodi spectant. Hoc modo filius adoptiuus fuit *Cæsar Barbarossa, Sueuus*. De inclinationis specie quarta sciendum est, quod Astrum nonnunquam doctrinam præstaret, per hominem manifestandam. Tunc enim eligit, per quem illam compleat. Hoc pacto in doctrina filius adoptiuus fuit, *Albertus Magnus, Lactantius, Wickleffus*, & alii plures. Similiter Astrum quoq; peculiarem scientiam, aut dexteritatem in negotiando præparat. Si enim legitimum non habeat filium, quendam sibi eligit. Hac ratione filius adoptiuus fuit *Albertus Durerus Norenbergensis*: & in mercatura *Fuckerus Augustanus*. Ad speciem sextam pertinet, quando Astrum industriam aliquam gignit, quæ ceteris omnibus excellentior est. Huius generis sunt filii adoptiui illi, qui per extentos funes ire possunt. Dicto ergo modo membrum quartum intelligendum est, cum suis speciebus, quomodo nempe cursus cœlestes mirabiliter in suis filiis adoptiuis operentur, quod est Inclinatio.

Quid Impressio sit, & quæ eius species.

AD cognoscendam Impressionis proprietatem sciendum est, eã esse vim & facultatẽ ex Astris emanantem, & pro solo corpore elemẽtari facientem, ita, vt nihil cognationis cum corpore Astrali habeat. Cogitata autem illa est Elementato corpori, sicut color corpori. Sicut enim color & corpus diuidi nõ possunt: ita nec Impressio & Elementatũ corpus

corpus

corpus d[illegible]mi possunt. Ceterum de Impressione ea conditio intelligenda est, quod Impressio cum conceptione simul fiat, & vsque ad partum crescens postea manet (vt ita loquar) incorporata. Porro sicut color extrinsecus est, & pro tẽpore consumitur vel mutatur, (color enim niger, rubeus, aut flauus capillorum mutatur in canum vel album) sic etiam de Impressione tenendum est, quod vna cum homine concipiatur & gignatur, atque cum suis speciebus Elementato corpori similiter consenescat, & cum ipso mutetur. Iam vero Impressio Elementati corporis est spiraculum vitæ. In spiraculo autem vitæ Elementati corporis Essentia ac proprietas latet. Porro, etsi quidem dixerim, Impressionem, ex Astris esse: ipsa tamen pro Medio saltem habenda sunt, per quod Mediũ vitæ spiraculum Elementato corpori essentialiter attribuitur. Sicut homo est Medium, faciens id, quod est, per illum, cuius est: ita idem hic quoque intelligendum est. Corpus Elementatum vitam in se nullam habet, sine spiraculo vitæ. Duo autem sunt qui spiraculum vitæ inspirant, nimirum *Deus*, vt a quo vitam homo habet, cum ceteris vitæ attributis. Præter hunc alius quoque Inspirator est, inspirans Spiraculum vitæ cum suis attributis. De duplici hac Inspiratione ita statuite. Res eadem omnino est, qualis inter Deum & Medicum. Iam tu diuina, quisnam ægrotum sanet? Nimirum Deus, non homo. Homo autem consequentiam impetrat. Eodem pacto & hic, quisnam verum spiraculum vitæ tribuit? Sol est nempe Deus. Iam vero alius adest, auferens laudem: Et in hunc intenditur. Notate ergo, Impressionem nihil esse aliud, quam Inspirationem fixam, quæ sub conceptionem & generationem concipiatur. Ex hac Impressione sequitur Sanitas vel Morbus, corporales mores & ritus, corporalia opera, corporalis sapientia & prudentia nec ille Astro plus habet, quam quis re[illegible]iritaeris, si loqui cupit. Sic ergo Elementato tale corpus ab Impressione viuificatur, vna cum morte, & quæ vitæ adhærent.

Impressio, vt gignatur.

Quid Generatio sit, & quæ eius species.

Generatio quid.

MEmbrum *Generatio*, quatuor sub se species cõtinet, secundũ quatuor Elementorum numerum. Generatio autem non est nisi communicatio, quam Astrum homini attribuit. Sic Sol Elementis communicat calorem, quæ sine Sole omnia mortua essent: Estq; Sol Spiraculum vitæ Elementorum, omnia ea, quæ in 4. Elementis sunt, viuificans. Homo & spiraculum vitæ hominem faciunt. Hoc est Microcosmus: & ipsius spiraculum vitæ est conditor rerum. Iam Elementa sunt Matrices, & Firmamentum parentes. Hæc duo gignunt vniuersos fructus, ex Elementis nascentes, estque Sol ipsorum spiraculum vitæ,

Elementa & [illegible]

hoc est, Sol est spiraculum rerum Naturæ. Sic ergo de Generatione iudicandum est, quod Elementa generare nihil possint sine Astro. Matrices enim sunt Elementa. Vulcanus est Sol. Natura est Fabricator. Et cũ semina quidem in matrice iaceant, non in Genitore: ouum spectate gallinæ. Id a Gallina non Gallo est. Si autem debet generare pullum: per ,, gallum id fieri oportet. Pari ratione & Matrices semen habent: effectus ,, autem est ab Astro, & digestio a Sole, qui omnium Elementorum fructus excludit, sicut gallina sua oua. Sic ergo de generatione dicendum est, quod ex Elemento Aquæ, *omnia Mineralia, Salia, Metalla, Gemmæ, Lapides, Petræ, &c.* gignantur seu oriantur. Horum omnium Aqua mater est: Sol autem ea omnia in aqua excludit. Similiter & de Elemento Ignis sciendum est, quod & huius fructus a Sole excoquantur & excludantur. Fructus autem Elementi Ignis sunt omnes Meteoricæ impressiones, *pluuia, nix, ventus, tonitru, & grando, &c.* Eodem modo & fructus terræ, *Ligna, herbæ, gramina, fungi, flores, &c.* Omnia inquam hæc a Sole excluduntur, & ab Astro terraque gignuntur, vna cum cohærentibus nutrimentis, quæ ex Elementis aliis attrahunt. Sic etiam fructus Aeris eodem modo gignuntur & excluduntur, vt sint species Tereniabin & Mannæ. Ita iam constat, quid generatio sit, velut sextum membrum Astrorum, quod Astrum ipsum in Elementis sine ope & auxilio humano perficit.

Fructus. *AQVÆ.* *IGNIS.* *TERRÆ.* *AERIS.*

Quid Inanimatum sit, & quæ eius species.

HVius membri comprehensio ceteris aliquanto difficilior est. Sciẽdum itaq; primo est, quid inanimatum sit. Est autẽ homo, in quo nulla anima reperitur. Hominum huiusmodi genera sex sunt. Quanquam præter hæc adhuc vnum sit, quod in hoc paragrapho recẽsebitur: de quo cuiuis, quod lubet, iudicare licet. Ceterum ex sex inanimatis hi sunt: *Nymphæ, Gigantes, Lemures, Gnomi, Vulcani, Vmbragines.* Sicut enim nos homines in terra versamur, sed tamen anima præditi: ita homines etiam, sed animæ expertes, in quatuor Elementis habitant, quib. accedunt ẽt *Gigãtes & Vmbragines.* Quaq; ratione nos homines ambulamus super terra, nõ in terra, super aqua, non in aqua, extra ignẽ, non in igne, extra aerem quadantenus, non in aere: ita effigiati etiam sunt homines in Elementis, qui in ipsis Elementis, & non extra ipsa habitant, ceu Phœnix in igne, Talpa in terra, &c. Quod nemini mirum aut incredibile videri debet. Res enim ipsa docebit, hæc ita sese habere. Gigantes autem ac Vmbragines hominum ritu habitant. De generationibus autem ipsorum sciendum est, quod nascantur per cœlestia

Inanimatũ quid. *Homines inanimati sex sunt.*

lestia & Elementaria spermata, sine Luno Terræo. Præterea creaturæ non sunt, sed vt Scarabæi ex stercore equino nascuntur. Quod autem de septimo genere dixi: nemo certe id ex Limo Terræ esse, demonstrare poterit. Licet enim homines, quidem esse noscantur: anima tamen in Quintum tantum Esse infusa est, quod penes potestatem Dei fuit, vt nouiter inuentos in Insulis huiusmodi homines ex sanguine Adæ descendere minime consentaneum sit, quod tamen fusius in hac declaratione probare mei instituti non est. Ceterum de Animatis & ipsorum speciebus, quæ sint, hactenus satis dictum est. Reliqua alibi explicabuntur.

Vnde generati sint

Quid Meteorica sit, & quæ illius species.

HOc Astrorum Membrum est *Meteorica*, & propriè appellatur *Meteorica sagax*, non Meteorica minor. Membrum hoc multas sub se species comprehendit, & idem nomen, vt Meteorica minor, retinet. Vt autem discrimen harum recte teneatis, notate, Minoris Meteoricæ mentionem fieri in membro generationis, in hac autem Meteorica Sagace velut pluuiæ nascuntur in superno olympo. Pluuiæ illæ ad nos non descendunt instar pluuiæ, sed instar Chai aut vaporis. Similiter & ros illo loco generatur, &c. super nos tamen non effunduntur cum substantia, quia sunt spirituales, non corporales. Generant etiam tonitru ac fulmen, quæ tamen terram nostram non feriunt. Deorsum quidem iactantur: sed propter distantiam terram attingere non possunt. Postea parte altera decidunt super globum. Ita lapides & similia alia reperiuntur. Similiter etiam Sagax Meteorica generat *Sanguinem*, *metalla*, *& alia*: generat etiam *Dracones*, *Halones*, *Apparitiones*, *Similitudines*, *Figuras*, *&c.* quæ omnia deorsum ad Media interstitia descendunt. Hæc interdum per Meteorica minora destruuntur, consumuntur, & difflantur. In hac Sagaci Meteorica est *Tinctura Metallorum*, *Gemmarum*, *& colorum aliorum*. Ex hoc Olympo emergunt *colores*. In hoc olympo *Vulcanus Meteoricus* considet, qui genitor est omnium *Tincturarum* & *colorum*, *&c.* Ex hac Sagaci Meteorica procedit coniunctio Tincturæ, in corpora Elementata. In hac Meteorica generantur etiam pluuiæ in mediis interstitiis, per coctionem, vbi spiritus coagulat omnia corpora metallorum, gemmarum, & lapidum aliorum. Ex hoc spiritu procedunt radii congelationis. Per hos radios congelatur *Aqua*, & *Terra*. Et creatum hoc est, simile Soli, resoluenti id, quod hoc congelauit. Et quicquid Sol in exaltatione sua resoluere potest, hoc spiritu iste Stellæ in exaltatione sua congelare potest. Ex hoc Sagacis Meteoricæ olympo æstus ac Hyems ortum suum sumunt. Talis nimirũ est Meteorica, octauum membrum scientiarum syderis constituens.

Meteorica Sagax quid, & quæ in ea generentur.

Quid sit Membrum ægrorum, vna cum speciebus.

INficias autem ire nemo potest, quin cœlum multis modis operetur, sicut in figura sciētiæ syderis annotatum est. Sed vt vnum per alterum probetur, exemplum notate, vt hoc membrum eo facilius intelligatis. In lignum, intempestiue cæsum, potēs ac efficax Cœlum est, ita, vt operationes suas in illo exserat adeo exquisite, vt Aspectus omnes, & cōiunctiones, &c. non minus ac in horologiis certo deprehendātur. Similiter

Grylli ex luto.

& lutum, sub eadem constellatione effossum, gignit gryllos, eiusdē constellationis perpetuo indices. Ad Lunæ namq; modum sese illi gerunt. Hinc patet, quidnam membrum ægrorum sit. Est nimirum (vt exempla docent) perlagium tempestatis, sicut scire Astrologorum est: hoc est. Si homo sub potentia illa cœlesti æger factus est, is potestatem illam habet futura prædicendi: Tanto autem plus Gryllis in luto, aut vermibus in caseo aut ligno indicii dare potest, quanto magis sermone vtitur, & rē ipsam distincte indicare potest. Et isti sunt Prophetę natiui per suos morbos. Species autē prædictionis sunt, quo modo se tempestas habeat, an calidæ vel frigidæ naturæ sit, an grauis aut tolerabilis futura sit, an breuior vel diuturnior futura sit, quando Luna noua vel vetus futura sit, & similia. Id natura ipsa Astronomice docet per corpora Elementata. Sic pariter etiam norunt venturos ventos, mutationem tempestatis, serenitatem, &c. Et hoc est nonum membrum scientiæ Astrorum. Morbis enim, & corporib. omnibus, destructioni sub cœlo obnoxiis, vaticinium connatum est.

Quid Noualia sint, cum suis speciebus.

Procreatio cu viu omni bus indita.

RES a Deo quælibet eo ordine & conditione creata est, siue ea sensilis, siue insensilis sit, vt vna aliam gigneret ac propagaret, ac Deo placuit, vt omnia bona essent Is tamen ordo deinde peruersus est, ita, vt multa nascerentur monstra, quæ naturæ illam rationem excederent. Quæ tamen hoc loco non enarro ideo, vt aliquid inde vaticinemur. Sunt enim tantum *Errata Naturæ*.) Sed vt sciatur, illorum caussam esse Naturam Astralem. Exemplum. Natura ipsa stultum non gignit cum nec ordinem nec donum id a Deo sibi datum habeat; sed error incidens Naturæ illi ordinem violauit & infregit. In exemplo res videatur. Ponantur viri centum, quorum quilibet imaginem faciat. Ex illis vniuersis factis nulla alteri similis est. Qui artis peritus est, veram imaginem facit. Ceteri nonaginta nouem nihil boni faciunt. Similiter & Natura artem habet, vel hominis vel cuiuslibet rei crescentis fingendæ. Et cum multi ad faciendū hominem concurrant; fit, vt quilibet aliud faciendo, opus perdat. Idem autem hic euenit, quod fit, si ingens numerus hominum in conclaue

claue ad deliberandum & consultandum conueniat. Quilibet enim horum consilium suum ratum esse vult. Consultando ergo eo peruenitur, vt sententia tandem seu iudicium feratur, quod simile sit stulto, strumis vndiquaq; pleno. Eadem Astrorum quoq; Natura est, vt non perpetuo sibi inuicem consentiant. Vnde opus emergit mixtum in sensu & corpore; nec in homine tantum, sed & in pennatis, & pecoribus, in piscib. in herbis, in arboribus, &c. nascuntur Monstra, contra institutum a natura ordinem, figuramve ac formam. Scire autem debet Naturalis, plerunq; cum forma Monstrosa, monstrosos etiam esse sensus, vt in stultis, in visco, &c. Et vbi huiusmodi monstrosa in reb. Naturæ corpora sunt: ibidē Monstrosa quoq; sunt remedia, nunquā nisi in corpore perfecto vsurpanda. Imperfecta namque corpora dant imperfecta medicamina & vires stultas. Itaq; membrum scientiæ Astrorum decimum vocatur *Nouelis*, nihil nisi operationes cœlestes comprehendens, & corpora Elementata in suam figuram transuersam & contrariam transponens. *Nouelia quid sint.*

Consultum ergo mihi visum est, hunc hactenus ordinem institui & seruari, vt sententia nostra de principiis Astronomiæ clarius pādeTetur. Etsi vero ad probationem aliarum nihil dum sit: nihilominus tamen, vt probationes deinceps eo facilius & rectius intelligantur, opus dictum aggredi & perficere placuit, cum paucos esse, qui hæc sciant, arbitrer. Ne autem errorum fluctibus agi viderer, discursum hunc institui, vt intelligeretur, quam admirabilis in suo lumine Natura sit, & quanta miracula operatus sit Deus per dona lumini Naturæ inserta, hoc negotium facessens homini super terra hac degenti, vt mortale corpus in isto Naturæ lumine exerceat, cognoscatq;, quæ stupendo modo in Natura recondita latent. Et huius quidem instituti hominem me non deceat, simul de illis quoq; scribere, qui peruertendo artem, meras tenebras illi offuderunt? Id quidem quo fecerint consilio, detegere possim haud difficulter, nisi otio meo consulerem. Lupum enim si vel leui clamore proderem, reprimendi mea opera illis ansam illico adderem. Quod periculum vt iam euitem, missis illis, hoc loco saltem naturaliter loquor. Scriptum autem hoc meum mecum redit in id, ex quo vtrique produmus. Memoria ac opus manet, ac in resurrectione nos sequetur. Merito ergo in Astronomia pergo, & instituto discursu, species hactenus explicari cœptas, compleo. De quo vero dissero, præcipuum hoc est, quibusnam ex caussis Astronomiam adeo necessariam arbitrer? Nimirum, quia Deus hominem ex materia aliqua, non ex Nihilo, quæ materia rerum omnium Essentia Quinta est, produxit. Vnde elicitur, ex quatuor Essentiis Influxum quendam & proprietatem fieri in Esse- *Naturæ lumen quam admirabile.* *Homo ex materia aliqua factus.*

Intellectum ex cælo. Quintum, etiam extra id, quod imaginem Dei concernit. Et vt solide doceam, Intellectum hominis ex cælo manare: velim vos ad sequens exemplum intentos esse. Videtis nimirum, corpus per seipsum nihil esse, nec citra mundum exterorem, vel vnico momento durare aut viuere posse: Quicquid ipsum sustentat, in mundo externo positum est. Et quicquid mundus externus profert, id vniuersum gratia hominis producit. *Mundus vniuersus est gratia hominis.* Sicut ergo hominem a mundo externo, quoad Elementatum corpus, sustentari, &, quicquid ipsi opus est, inde depromi oportet: ita vicissim necesse est, Intellectum a mundo externo in hominem penetrare. Et veluti cibus corpus nutrit, illi carnem & sanguinem dat, & ad satietatem ipsum reficit: ita mundus quoque externus homini omnem Intellectum, scientiam, sapientiam & industriam confert, quæ non ex peculiari dono proficiscuntur Dei, sed ex Lumine Naturæ, quod dedit Deus, vt rationem brutalem a creatis acciperemus, in eo, ex quo conditi sumus, ne potiores simus parente nostro, qui maior est mundus, ex quo carnem, sanguinem & intellectum accipimus. Sicut pyrum decerpimus ex arbore, & ipsum edimus: ita similiter scientiam & sapientiam Naturæ accipimus. Et hæc caussa est, cur fundamentum hoc mordicus teneam. Nam & Christus testatur, regeneratos ex Christo cibari oportere, & sapientiam suam desumere ex eo, qui illam nobis misit. *Christi cæna & mundi.* Cur autem carne & sanguine Christi vti debeamus, hæc caussa est, quia nimirum ex ipso nati sumus. Et ipse est primogenitus, nos autem sequentes numerum complemus. Sicut ergo ex Solo ipso, non ex alio quoque nouus cibus ac potus, noua doctrina & via ad salutem procedit: ita ab externo quoque mundo, vt diximus, mortale corpus secundum carnem & sanguinem & naturæ lumen ali ac nutriri oportet. Sic enim viuit, quodlibet ex eo, ex quo est. Nemini ergo inconueniens id esse credatur, quod, sicut corpus Elementatum proprietatem suam erga macrocosmum exserit, non minus etiam Sydereum corpus idem faciat. Quod si quis instare velit, arguendo, nullum in Astris intellectum esse, sed hunc ab Imagine proficisci: Largiri equidem possim, sapientiam hominis illam, quæ vitam æternam respicit, dicto modo emergere. Interim tamen natura animalis, qua hominis intellectus iudicatur, ex ipsa Natura erit. Natura autem habet id ex Deo. Sapientia namque Naturæ, cum suis scientiis creatura Dei est. *Sapientia Naturæ creatura Dei.* Sicut enim corporea vniuersa creatura Dei sunt: ita homo quoque secundum sapientiam suam non minus creatura est, quam secundum corpus. Creatum autem omne prædestinatum est. Hinc sequitur, corpus & sensus creatum esse quoddam ex magno mundo, ex quo nimirum homo, creatura vltima,

ma, factus est. Sicut autem filius patrem suum negare non potest, sed quicquid habet, ab ipso habet: ita nec nos magnum negare mundum possumus. Quod si cui absurdum videatur per patrem, quid in filio sit, cognosci debere: id hoc modo demonstraturus sum. Qualis materia, tale opus. Hinc iam sequitur, virtutes externas homini sperma subdere. Illæ quales sunt, tale etiam sperma. Iam præstare potest Ars, vt materia illa, ex qua opus fit, Astronomo plene cognita sit, hoc est, vt sciat materiam, & quicquid substantiæ ac intellectus in ipsa est. Hoc.n. non aliud, sequi ac imitari debet, nisi quod spiritus imaginis aliquid interdum subtrahat, & naturam frangat, eamque pro suo nutu torqueat & moderetur. Loquor autem saltem de hominis natura animali, quæ ab altera natura animali differt, diuina sapientia, diuinis scientiis dotata. Ideo iure Dii vocamur, & filii altissimi. In nobis enim viget Lumen naturæ, quod Lumen Deus est. Vnde etiam consequitur, nos diuinam sapientiam in corpore mortali gestare. Quin etiam scientias, quæ solius Dei sunt, in viribus nostris reconditas habemus, datas nobis pro constitutione horæ conceptionis, quæ conceptio in ipso momento semen generat in corpore, in intellectu, in ratione, in scientiis. In hoc enim me confirmat dictum Christi, dicentis: *Ad hoc natus sum.* Eodem modo quiuis etiam homo nascitur ad id, quod Momentum præsens dedit, quodque omnino perfici necesse est.

Homines Dii & filii altissimi.

Notandum ergo est, Christum scriptum, ad quod natus erat, perfecisse, & perfectionem hanc omnem prædictam esse per prophetas, nec quicquam, quod prædictum fuerat, perficiendum restitisse. Quod quidem si verum est de Christo, cur non etiam Prophetis naturalibus vis ac potestas data sit scribendi & prophetandi de operibus eius, qui ex Massa constituitur? Si Christus minime latuit, sed multis ante natiuitatem seculis aduentum suum & miracula prodidit: quomodo quæso, quod minus est, occultari potest ita, vt non manifestetur? Nemini ergo sermo iste admirationi sit, quo dicunt homines: Et quis nam præscire potest, quæ futura sunt? Nihil enim scit homo: Deus autem omnia. Quia vero Deus Artem seu scientiam creauit: hinc fit, vt & Deus sciat, & sciat ars a Deo condita. Quis Prophetas docuit loqui? Solus Deus. Quis docuit artes? Solus Deus. Iam si ex Deo illa manant: quomodo impossibile sit arti, quod potest Deus? Hoc saltem operam demus, vt ars in nobis perfecta sit. Quod si fiat, quidnam impossibile nobis esse possit, cum & ab ipso Christo, iubeamur instar Patris cœlestis perfecti esse? Si ita nos perfectos

Christus scientiam suam consummauit integre.

Scientia omnis ex Deo est.

esse oportet, ad perfectionem hanc penetrare vtique non possumus, nisi per id, quod Deus nobis largitur. Sic enim attestante Christo, similes erimus in veritate & iusticia. Sic nulla nos scientia aut fallit aut seducit. Scientia enim perfecta creata est. Ea perfecta a nobis discenda est. Nam & ipse Deus perfectus est. Inaniter agit quiritatur de perfectione secta illa, quam arguo. Annititur enim, quæ præstare non potest, quia perfecta non est, vt perfectus est pater cœlestis. Ipsi sunt mendaces & scientiarum calumniatores, gloriam captantes ex illis, quæ ignorant, non solum seducentes alios, sed cæcorum more ipsi quoq; in foueam cadentes, nec vnquam inde resurgentes.

Ceterum hactenus dicta pro generali probatione sufficiant ad Astronomiæ certitudinem explicandam. Singulares autem probationes cuiliber particulæ seorsim annectam, additis omnium speciebus, vt res ipsa tota quasi exposita oculis cognosci possit, &c.

De nouem probationibus.

CAP. VI.

IN PROBATIONEM ARTIS MAGICÆ.

Magica quid. Omnium primo vobis explicaturus sum, quid Magica sit. Nihil autē est aliud, quam potentia, virtutes cœlestes in Medium inducendi, & in illo operationes perficiendi. Medium hoc est centrum. Centrum est homo. Sic ergo per hominem vis cœlestis in hominem induci potest, ita, vt in homine tali virtus, constellationi illi congrua, inueniatur. Itaque ex eiusmodi homine, cui Magica vires illas conciliauit, fit Astrum idipsum, quale per se est cum suis Secretis & Arcanis. Qui herbam aliquam edit, in illo herba est, cum suis annatis viribus. Sic & in homine vno plus minusve virium illarum est, quam in altero. Pro hac ergo declaratione probationē eiusmodi notate. Si fieri potest, vt in hominem per hominem venenum & medicina cum suis operationibus introducatur: Astronomus vtique Magicus firmamentales vires, similiter in hominem inducere poterit. Recte autem velim a vobis intelligi quoniam ex fundamento Magus operetur aut loquatur, hoc est natus Magus. Sicut enim Magus Magum facere potest, vt iā dixi, naturaliter *Magi nati qui sunt.* ita idem etiam per conceptionem fieri potest. Hi iam sunt Magi nati. E. Magus discit artem ex Astris, non ex homine. Plura ergo de Magica cognoscenda sunt, quam hactenus tradidimus, hoc modo quod scilic. scientia quælibet cum homine nascatur, hoc est, scientia simul cum viro in conceptione. Homo enim vt homo alium docere nihil quicquam potest, sed docet tantum Magica. Hoc aūt Magicæ attributum est, quia noluit

noluit Deus quicquam vſpiam ſecretum aut abſconditum manere, ſed, quæcunq; in Natura produxit, intelligi & manifeſtari. Lex ergo & mãdata data ſunt, vt vitentur alia, quæ huiuſmodi cognitionem impedire poſſint, vt ſcortatio, hypocriſis, fœneratio, &c. His.n. qui operam dat, 5
Magus nunquã euadet. Magicam ergo oportet eſſe propter reuelationẽ. Si aũt rem reuelari oportet: neceſſe eſt id dari ab eo, qui occultauit, & dari illi, ad quẽ explicatio pertinet. Sic nimirum librũ Apocalypſeos nemo vnq̃ explicabit, niſi Magus natus & adoptatus ſit. Præter talẽ quicunq; explicationem illam aggrediuntur, ſpiritus ſunt erronei, carentes fundamento, & mera pigmenta, meros fucos venditantes. Sic ẽt Chriſti verba hæc, *Erunt ſigna in Sole, Luna, Stellis, &c.* nemo quiſquam niſi Magicæ gnarus interpretabitur. Huiuſmodi a. Magi non ex Aſtris naturalib. naſcuntur, ſed ex cœlo ſupernaturali prodeunt. Naſcenti autem Mago imprimitur Magica, velut oculo viſus, aurib. auditus. Nullus ex omnib. qui fuerunt, Magis, doctus euaſit ex Schola Librorũ, h.e. ex homine caduco. Niſi .n. aliam, quam muro ſeptam Scholam, aut alium quam poſt fornacem ſedentem Magiſtrum homo ſectetur: ad ſolidam ſcientiam nunquam penetrabit. Schola hæc & Magica intenditur a Chriſto dicẽte: *Diſcite ex me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Cui aſtipulatur etiam diuus Iacobus, ſcribens: *Si cui deficit ſapientia, is quærat eam, & de ea Deum roget.* Itaq. qui dixit: *Erunt ſigna in Sole & Luna, &c.* is interpretationem nouit, & eam dat Mago, qui interpretetur. Sic .n. qui verba illa effatus eſt, interpretem ſibi conſtituit. Quis vnquam in Schola docuit, qua arte metalla ex lapidib. eliquãda, & ad perfecta metalla reducenda ſint? In Schola Librorum iſta quidẽ tradita nunquam ſunt, ſed inuentores iſtarum artiũ tales nati ſunt. Itaq; artes vocantur natæ. Homo per ſe ipſum, quid metalla ſint, ſcire non poteſt. Si vero homo Magice conſideretur, cum artib. illis naſcitur. Is talia inuenire, & alios docere poteſt. Eiuſmodi ergo interpretem oportet eſſe natum Magum. Alias nihil explicari, nulla ars, vt diximus, inueniri poteſt. Immota ergo ſententia ſtat, *Donum quodlibet perfectum ex Deo &c.* Quicquid .n. integri nouit homo, ex Deo eſt. Quod autem perfectum non eſt ac integrum, ex Deo non eſt, ſed ex phantaſia hominũ. Sic nimirũ Alchimia, aurum & argentum pro ſincere laigens, vera non eſt. Et aurifices iſti inane ſtramen triturãt. Nec enim id a Deo datum, ſed ab hominib. confictum eſt. Contra, quod donum a Deo datum eſt, ab eo producitur, quod produci debet. Itaque quod ſine inſtitutione humana inuenitur, id inuentio Magica eſt, perfecta, ſcilicet, & mater rerum naturæ occultarũ omnium ſciendarum. Deus ergo reuelationem ſenſus abditi ex ſua Schola, quæ in natiuita e concurrit, &

Magicæ quis finis.

Magi unde oriantur.

Donũ perfectum ſolum ex Deo.

De Alchimia omnium fatuum e iudicio Theophraſti.

in qua sola discendum est, profert. In scholis ceteris perfecti nihil discitur. Licet enim in infinitum discatur, ad veritatis finem tamen nunquã peruenietur. Quod enim verum est, id perfectum est. Tres ex oriente Magi, Hierosolymam ad quærendum Christum profecti, ex libris minime hauserunt, natum esse Iudæorum regem. Stellam enim considerabant non secundum naturalem Astronomiam in scholis vsitatam: sed intellectus ipsis datus est, vt Dauidi, qui de illis vaticinatus est, quod ex Saba & Insula Tharsis reges venturi & sua sacrificia allaturi sint. Scientiã ergo suam ab eo, qui Magicam docet, acceperunt.

Magi orient. ex qua s. ho la docti.

Exemplis aliquot hoc loco citatis opus nobis est, ad artem Magicam certius probandam. Et licet quidem non quoduis per se seorsim exemplum explicationi rei exquisite satisfaciet: iunctim tamen omnia eo facient, vt dilucide rem omnem definiuisse videri possimus. Declaratio prima docet, quidnam ars Magica sit. Transfigurationes autem quę in arte Magica comprehẽduntur, hoc modo probari possunt, quod humana arte lignum formari queat in imaginem, hoc est, in aliam mutari possit formam, quam per se habet. Etsi enim sua cuilibet arbori forma extrinsecus sit: quælibet tamen dolabra formam eam adimere potest, vt arbor eadem non cognoscatur esse, quæ fuit, etsi lignum idẽ & prius adsit. An non statuarius formam illam, quam sub manu habet, in formam aliam mutare potest, manente nihilominus eadem materia? An non pictor imaginem pingere, hanc in aliam formam reducere & hinc iterum primæ formæ restituere potest. Hæc ergo si natura præstare potest per corpus Elementatum, quod rude & crassum est: quanto magis poterit idem corpus spirituale, quod crassum non est, sed vt Solis splendor seu radius subtile? Si corpus Elementatum ex ligno formam aliam fingere potest: quanto magis corpus spirituale ex lapide, ligno, &c. figuram formamque aliam producere poterit, quam corpus Elemẽtatum admiretur? Corpus. n. Elementatũ fugit quidẽ artem ex spirituali: sed tamẽ minus & inferius accipit. Magister superat discipulum. Hinc sequitur, hominẽ in seipso per Magistrũ spiritualem, sicut figuræ per pictorẽ, ab vno in alterum transmutari posse. Et cum nõ ab ipsis Astris, sed per sciẽtias humanas talia fiant: gnarus & sedulus discipulus requiritur, qui & per se industrius sit, & ab Astris artem probe didicerit.

Corporis spiritualis natura & vnqua.

Sed spiritualis corporis scientiam, facultatem & proprietatem etiam deinceps ita cognoscite. Si homo seipsum pigmentis illitis in facie mutare, aut inducta larua occultare potest: multo id facilius poterit corpus spirituale. Si enim istis ludicris oblectatur homo: oblectabitur etiam corpus spirituale. Quilibet in hoc sua scientia vtitur. Si iam ex sua ar-

te

te quilibet agit; corporis certe Elemẽtati Larua crassa & rudis erit, spiritualis vero impalpabilis. Quicqd.n. Elemẽtare corpus Elemẽtaliter facit in suis Elementaribus operibus: idem potest ẽt corpus spirituale, spirituali opere, insensibiliter mutare. Sed de figulo tandem exẽplum vobis proponendum est. Is lutum sumens, ex eo facit ollam. Hanc frangit, & in instrumentum aliud refingit. Sic & nos ex luto facti sumus: sumus terra, & in terram reuertimur. Iam si tales sumus, necesse est fateamur, figulum nos rotæ applicare, & aliã formam figurare. Figulus ille quidẽ non ipse ad rotam nos fingens tractansq; sedet, sed sedet ibi alius, veluti Magus, q. hoc loco vicarius est, rotam versans ita, vt homo aliam formã adipiscatur, & ad priorem formã redeat. Id omne fit hac de caussa, quia terra & lutum sumus, nec quicquam aliud. Pro dicto ergo exemplo trãsformamur. Si Deus volet, iã lutum & terrã iterum simus. Exẽpla autem eiusmodi proponimus, ad intelligendum operationes ꝓpositas. Iam deinceps, vt pergamus ad probandas species, faciendorum characterum & Gamaheu, velim hæc nemini admirationi esse. Quod si.n. sponte sua, ac motu proprio Natura herbas, & lapides ita dotat, vt vires in se Magicas cõtineant, quanto magis id faciet rogata & sollicitata? Satis.n. lapidum herbarũ, &c. non vbiuis locorum haberi potest. Vbi satis reperit Magnetum? Vbi satis saphyrorum? In quibusnam pratis omnia abunde proueniunt? Defectus itaq; iste Magicæ caussam dedit vsurpandæ. Hinc sequitur, Naturã vires suas deponere in verba, non minus, q̃ in herbas & radices: similiter & in *Gamaheu* & *Imagines*, sicut per artẽ ista patent. Artes.n. huiusmodi defectum Naturæ farciunt in iis crescentib. q̃ homini opus sunt. Sed notate, Cabalisticam quoque siue Cabaliam huiusmodi viribus Magicis vti, hoc modo. Fingatur arundo, milliaris vnius longitudinem habens. Per hanc si quis ad extremitatem vnam loquatur, alius quidem ad terminum alterum stans sententiam loquentis audire & intelligere põt, sed nemo alius præter istum. Quod si hoc põt corpus Elementatũ ꝓstare, quanto magis poterit corpus spirituale. Quod in arte Cabalistica corpore Elemẽtato præstantius est & spiritualiter aũdinem facere, ac vltra centum milliaria extendere potest, ita vt illius nullus finis sit: Potest homo naturali cursu certam metam conficere. Homine expeditius illã decurrere potest Equus: equo celerius canis: celerrime omnium, licet pedibus carens, volucris. Iam si Natura spiritualis datur, his omnibus superior, & arte Magica vtens, ita, vt ex homine fieri possit *Gamaheu*, aut *Equus*, aut *Canis*, aut *Volucris*, in quibus vires Astrales suum opus perficiant: Cur nõ etiam concedatur arti; quod facultas spiritualis plus possit, quam Elementata, cum vires spirituales

Homo ex luto factus.

Magica cur necessaria.

non Elementatas habeat. Si corpus Elementatũ scribere potest epistolam, quam nuntius rogatus ad locum destinatum vnius mensis spatio deferre queat: cur quæso, cum spirituale corpus omnia possit, quæ potest Elementare, non vnius horæ spatio idem exsequi, & cogitatus hominis in papyrum suam descriptos, alio amandare possit.

Natura potest omnia, quæ homo.

Sed rem adhuc planius intelligite. Quicquid natura in corpore alieno perficere potest, idem etiam potest homo, vt nimirum operationes eo perducat, quo perduci conceptio potest, ita, vt imago, quæ nec carnem nec sanguinem habet, cometæ similis fit aut fiat: vt verba & characteres, non minus ac medicinæ, vires habeant: vt herbæ & Gamaheu eo redigantur, vt subiecta eiusmodi sint Planetis, & ipsorum incolis, adeoque omnibus firmamenti Astris. Nemo autem admiretur, hominem talia præstare & conficere posse. Si enim, attestante Scriptura, dii sumus: multo magis erimus Astra. S. filii sumus Altissimi: ipsis certe Astris lõge potentiores erimus. Res enim ipsa docet, Astra in hominis arte seu potestate constituta esse, ita vt illa a cœlo in aliud corpus, quod Astris simile fiat, deducere possit. Nec enim ex terra tãtum necessaria omnia enascuntur: sed etiam ex cœlo. Non etiam ex terra tantum, sed & ex Astris vires herbarum prodeunt: corpus autem ex sola terra. Itaq; ad hoc exẽplum attendite. Si filius heres est patris, erit etiam eiusdem vicarius & Locumtenens, adeoque administrandorum bonorum cum patre idem ius habens. Iam si Astrorum filii sumus, hereditas ac dos nostra hæc erit, vt ab Astris vires sumamus, sicut filius panem accipit a patre. Posset hoc loco multis videri absurdum, quod hominem Astris imperare ac dominari posse dicamus. Sententia namque illa iam passim trita est: *Sapiens dominabitur Astris.* Qui vero? Sic nimirum dominabitur, si Astrorum noscendorum studio flagrarit. Hoc namque pacto euadet sapiens, & faciet, vt in sua manu ac potestate cœlum verfetur. Sic enim Magi equitarunt ad Christum per artem Magicam. Sic per cœlum efficitur, vt equus velocius currat, quam telum volat ab arcu, & tamen minime fatigetur. Sic fuerunt multi, qui ex Firmamento potissimum enutriti, cibo nullo vsi sunt, vt de multis testantur historiæ, qui nihil aliquandiu cibi ingesserunt, quod per naturam facile fieri potest. Nec talia contra naturam eueniunt. Deus enim miras vires firmamento indidit. Omnia ipsius opera, Magnalia certa exhibent, quæ nemo aut æmulari, aut satis intelligere potest. Quot quæso passim exstiterunt homines, qui ex Deo & Dei loco locuti sunt? Quot homines resuscitarunt mortuos, & eosdem refectos vitæ restituerunt? Quot homines cæcis visum reddiderunt, & mundarunt leprosos?

Vires herbarum, vt ex terra, sic etiam ex cœlo sunt.

Sapiens vt Astris dominatur.

Taceo

Taceo hoc, quod Christus dixerit, his omnibus plura præstiturum esse hominem, si fidem habeat? Si ergo, quod plus est, facere possumus: poterimus etiam per naturam, quod minus est, confectum dare. Omnia n. illa fiunt ex Deo, qui talia in naturam cõtulit. Quod si ergo natura suas artes distribuit, easq; impertit illis, qui ipsam quærunt & venerantur, & per attractiuam virtutem potentiam suam communicat, sicut id iuris & licentiæ habet: cur non itidem etiam fieri possit, vt Magus cœlestes virtutes seu operationes in herbam cogat vel inferat, vt illa ad astrorũ morem efficax sit? Sicuti, qui ex Deo est, & ex Deo operatur, magnalia eius ex Deo sunt: ita, q̃ ex natura operatur, magnalia eius ex natura sunt. Sicut enim ex Deo refecti sunt mortui: ita naturæ vis & potentia Diuis naturalibus, qui Magi vocantur, administranda confertur. Sunt namque Diui, in Deo, ad salutem, vocati Sancti: sunt Diui in Deo, ad virtutes naturales, vocati Magi. Mirabilis autem Deus est in Diuis suis, tam quoad regnum cœlorum, quam quoad naturam. Nec talia præstare vlli possunt, nisi quibus peculiari ex gratia data sunt. Hoc ergo inter sanctum & Magum discrimen est, quod sanctus ex Deo, Magus autem ex natura operetur.

Dei opera omnia magnifica.

Sancti & Magi vt differant.

Semper autem distuli de Astronomia vel scribere, vel cum quoq̃ alio conferre, quoties nimirum, quę potentia & vis operationum cœlestium esset, cogitaui, & simul inscitiam ac ruditatẽ hominum, quæ satis describi non potest, cõsideraui, qui nimirũ meris sophismatis & auaritiæ vacãtes, bonũ tam insigne negligẽdo caducis voluptatib. sese exsatiãt. Astronomia n. cum suis speciebus incognita, quis vtrumq́; lumen recte cognoscet? quis recte de illis differet? Pleriq; namq; pro influxu sui astri ad malitiã & phantasiam, quæ perpetuo veræ sapientiæ obluctantur, descíscũt. Et sicut fermentũ contra doctrinã Christi ingestũ est: sic ẽt cõtra doctrinam naturę. Adeoq; vtrumq; lumẽ p sophisticã obscuratũ est, nec quisq̃ ex scientia & conscientia vera iam iudicat. Multi de scientia Magica iudiciũ sibi sumentes, stupidã & q. temulentã sentẽtiam ferunt. Cum quib. ecquis sapiet? Magica namq; res insignis est, & propter opera sua cultu dignissima. Solidũ & durabile verbũ Christus effatus est, dicens: *Si credetis maiora facietis.* Si ergo Christus miracula faciens, discipulis suis maiora præstandi spẽ fecit: Natura a. per artes suas aliquid operatur: cur non & nos plus ipsa operari possimus? Sed distortas suas opiniones illi hauserũt ex suis proauis & p̃decessorib. qui & ipsi occinebant Christo, *quod Dæmonum habeat.* Sic nimirum sapientia Dei & naturæ, suis filiis cõtemtui est. Illa tamen nostra gratia creata est, nosq; per ipsam potentes sumus. Sapiens ipsi dominatur, non ipsa sapiẽti. Quod si enim scriptura plus præsta-

Magica quæm præstans.

re poteſt per fidem, quam Chriſtus in caritate fecit erga proximum: cur non & nos ipſis aſtris plus efficere queamus, cum tamē præceptum illud non aſtra, ſed nos reſpiciat, & nobis vniuerſa ſubiecta ſint. Et ſicut diſcipuli Chriſti maiora ipſo Chriſto operari poſſunt: ſic diſcipuli naturæ maiora ipſa natura, quæ veluti ſopita excitari debet. Quanquam Chriſtiani nec plus nec minus faciant. Chriſtus enim ipſis ludibrio & peccato eſt. Et, vt fidei nemo fere ſtudet: ita & naturæ. Sophiſticis nugis omnia hodie ſqualent: & in his tempus, naturæ debitum, obteritur. Vigere aūt potius in nobis debet ſapientia illa, per quam omnia gubernemus. Nec enim firmamentales tantum virtutes, ſed & viuentia alia vniuerſa, ipſo homine longe robuſtiora, etiam in profunditate maris degentia, homini parere coguntur. Iſta enim omnia gubernat homo, velut & cetera, quæ in ſuperiore firmamento cōſtituta ſunt. Sicut canis aut equus Hungaricus, vel quiduis aliud homini obſecūdare cogitur: ita & aſtra in manu hominis conſtituta ſunt. Fecit Deus hominem ſecundum imaginem ſuam, ipſumq; diſtribuit in quatuor partes mundi, nempe ad fines terrę & maris.

Homini vniuerſa ſubiecta.

Natura eſt Maga.

Sed vt plura ex lumine naturæ de poteſtate Magi vobis depromam: primo vos ſcire velim, *Naturam per ſeipſam Magam eſſe*, ita: vt cœlum poſſit hominem mutare in lupum, poſſit ipſum de loco ad locum transferre, poſſit omnes ægrotos ſanare, poſſit declinare vulnera punctim cæſimue inflicta, poſſit alia innumera. Quoniam ergo cœli tanta poteſtas eſt, ex eo ſequitur, quod, ſi quid noui & inſoliti præter naturę conſuetū curſum producatur, cœlum ipſum id molliatur, & per ſuos nuncios, qui vocantur *Præſagia*, prędicat, idq; interdum per hominem, tanquā per ſuum inſtrumentum, qui futuram rem præter naturam præindicet: interdum per aſtra, ſine concurrente opera hominis. Firmamētum itaq; tale quid prænunciaturum, ſibi ipſi præcurſores generat, *vt Cometas, vt viſiones cæli, &c.* quæ omnia enumerari hic non debent. Cura. Magus ita ordinatus ſit, vt vicem mallei in cudēdo gerat: id ex propoſito exemplo intelligetis. Nouit Medicus & compertas habet vires omnes in herbis latentes. Ita etiam Magus vires in ſtellis latentes nouit. Nec vnquam quicquam adeo in cœlo abditum eſt, quod Aſtronomia per ſuas ſpecies non norit. Iam Medicus vires extrahit ex herbis, quas vocat *Remedia*, quæ in pondere exigua ſunt. Non enim prata aut viridaria, ſed extracta ex his, veræ medicinæ ſunt. Illa autem in ſua manu habet Medicus. Eodem modo & Magus multa cœli prata in lapillum vnicum cogere poteſt, qui vocatur vel *Gamaheu*, vel *Imago*, vel *Character*. Sunt enim huiuſmodi lapides veluti pyxides, in quibus Magus ſydereas vires aç potentias reſeruat. De his ergo

Magus inſtar mallei eſt.

Gamaheu.

ergo non aliter ac de reſeruaculo differendum ac iudicandum eſt. Sicut autem Medicus remedium ſuum ingerere ægroto poteſt, ita vt vi illius morbus profligetur: ita Magus etiam virtutes eiuſmodi, quales extraxit, ingerere poteſt in hominem: hoc eſt, quales ex aſtris elicere poteſt, tales vel bene vel male digerit; Remedia quidem quotannis renaſcuntur, & cum nouis viribus prodeunt. Vetus autem natura ac aſtra, loco æſtatis ſuas exaltationes habent, ita vt non minus ac terra idoneum ſibi tempus præſeruent. Et hyemis quidem tempore nihil promunt, ſed quærenda ac colligenda in ſua æſtate ſunt. Hoc pacto nunquam inanis natura reperit, ſed ſubinde iterũ diteſcit. Ciſta eius ſemel exinanita, continuo iterum repletur, ipſo tamen homine in illam nihil imponente. Nec ſe habet illa, vt ficus, cui maledixit Chriſtus: *Sed qui quærit, inuenit.* Quo enim Chriſtus abit, ibi, quod quæritur, inuenietur. Sin minus, maledictio ſequitur. Iugiter ergo nobis vigilandum eſt, ſicut naturam ipſam aſſiduo & continenter operari videmus. Quod nobis documento eſſe debet, hominum non eandem eſſe rationem, quæ eſt aſtrorum & elementorum ſecundum creaturam nouam. In nobiſmet enim nec æſtas eſt, nec hyems, ſed perpetua vigilantia, & cura. Vnde nemini abſurdum videri debet, huiuſmodi vires ex ſupernis deduci poſſe in medium. Pro cauſſa exemplum attendite. Solis alia proprietas nulla eſt, quam quod ſit ſummus gradus naturalis lucis. Vbi a. lux diurna eſt, ibi comes eſt ipſi calor. In calorem enim lux poſita eſt. Interim deſcendit ad nos. Ita enim vniuerſæ terræ ille præfectus eſt. Similiter & ceteræ omnes ſtellæ firmamentales. Ex operibus a. eius cognoſcitis, quid faciat. Huius generis ſtellæ etiam aliæ ſunt, non adeo conſpicuæ. Iam quæritur, an fieri poſſit, vt lux illa diei cum congenito ſibi calore per hominem deorſum agatur in ſubiectum? Minime gentium. Terminum n. ſuum habet, quantum nobis & ceteris ſtellis dare debeat: Deſcenditq; cum omnibus ſuis viribus, quantum nobis debetur & aſſignatum eſt. Fieri tamen poteſt, vt per Magum multo magis exaltetur in lumine & calore, modo fiat per id, quod nobis ordinatũ eſt, & corpus illæſum corripiatur. Exemplo eſt Sol, qui excœcat, vrit, incẽdit, quæ Magica vis & impreſſio eſt. Hæ vires aliter etiam intelliguntur, ſi gradatio adſit, quæ quintũ eſſe exaltet, cuius proprietas demonſtratur Sole per ſpeculum igneum, cuius ſplendor ſuperat oculos, & cuius calorem ſenſus noſter ſuſtinere non poteſt. Id euenit propter rotunditatem cryſtalli & ſpeculorum aliorum, quæ *Incenſoria* vocantur, ſplendore ſuo oculos occœcantia, inflammantia & adurentia. Et Sol quidem in hac terra plus præſtare non poteſt. Eodem modo vires quoq; aliæ aſtrorum augeri poſſunt.

Exaltatio eſt ſtellarũ æſtas.

Sol lucidus & calidus.

Cryſtalli & ſpecula incenſoria.

Iam si Magus quamlibet astrorum potentiam desuper in subiectum ordinatum cogere & deducere potest, sicut venator ceruum agit in retia, aut piscator pisces in nassam cõpellit, aut Medicus remedium in pyxidem concludit: an non etiam imagines facere possit, nõ aliter cognoscendas, ac si quis diceret: *An non Medicus ex data medicina potest parare vnguentum, emplastrum, potionemue aut suffitum?* Sic etiam, *an non Magus ex firmamentali medicina, aut imaginem, aut Globum, aut lapidem, aut aliud quid sumere possit?* Cumq; forma viribus conuenire debeat: cur non figuras eiusmodi, quę vel ad sanitatem vel ad morbos faciant, facere queat? Porro cœlum ẽt ipsum figuras format, sicut euidens est in Cometis, Halonibus, Lanceis, & exhalationibus aliis. Si cœlũ hominem ita gubernare potest, vt naturalem carnem huc illuc moueat, eamq; aut occidat, aut resoluat, aut sanet, &c. Cur non ẽt in potestate Magi sit, vt, sicut Medicus per medicinam, ꝙ potest, impetrat, sic ipse, ꝙ vult & potest, perficiat? Sed exemplũ afferemus. Si terra producere potest venena, si potest gignere bona, mala, pura, impura, poterit idẽ similiter & cœlũ. Medicus sumit ex terra: Magus ex cœlo. Cur ergo, q̃ in astris sunt, nõ æque fiant ac q̃ sunt in terr-, siue in imaginib. siue lapidibus, siue herbis ac verbis eueniant? Vis n. talis ingeritur: sicut bona vel mala medicina in pyxidem. Et de Magica aliter sentiẽdum minime est, ac de summa medicina, q̃ ex solo firmamento & in firmamẽto operatur, siue id fiat naturaliter, siue supernaturaliter, prout hactenus abunde satis enumeratum est. Momentũ a. omne in hoc positum est. Sicut astra imprægnationẽ suam ferunt, & conceptiones conueniũt: ita operationes omnes fiunt. Nec homo saltẽ ista tractat: sed ipsamet natura multis sese modos exercet. Ipsi n. nos manifesti videm⁹, cœlum in nobis bona simul ac mala operari. Cur ergo non & ipse Magus ꝑ cœlum, non minus ac ipsum cœlum operet id, ꝙ in firmamento est, cum tamẽ firmamentũ non minus ac herbæ & gramina, homini subiectũ sit. Sic n. Propheta inq̃t: *Omnia subiecisti pedib. eius, volucres cœli, pisces maris &c.* Quod si hęc subiecta sunt homini: subiecta ipsi quoq; erunt vniuersa alia, quæ homini vsui esse possunt: adeoq; quicq̃d natura habet ac potest, homini subiectum esse oportet. Si quid ergo naturæ possibile est: cur idem non ẽt sit homini? Homini n. natura subiecta est. Ipsa nobis exemplo est. Quod ipsa facit, facere & nos debemus, h. e. illa operatur erga nos, ergo nos idem quoq; nosmet facere debemus. Nam & Christus præcepit nobis, ipsum imitari, ꝙ multo rectius naturę accõmodari potest. Talia ergo non ex libris, sed ex natura discenda sunt. Qui vltra literam pergere non vult, litera manet, & intra seipsum mortuus est. Sciendum itaque nos in illis nasci, & in ipsa natiuitate informari, aut discere ex lumine naturæ

Magus quid possit.

Homini omnia subiecta.

Naturæ perindagationem & experientiam. Sicut Christus discipulos suos ex sese discere iubet: sic idem iubere etiam Natura potest. Et quod Christus dicit: idem non minus facere etiam Natura potest. Nam in ipsa, scientia latet Medica, in ipsa sunt omnia opificia, scientiæ, animales industriæ, omnes sapientiæ, denique quicquid ab homine primæ generationis requiritur. Hæ sunt virtutes Magicæ, vt talia ex astris discantur, & deorsum deducātur, ita, vt omnia, quæ in ipsis sunt, in nos descēdant, adeoq; nos ipsi Astra fiamus. Vult enim Deus, nos in hac vitæ humanæ miseria tempus concessum in his naturalibus Magnalibus consumere, vt ex illis creatorem nostrum cognoscamus in suis operibus. Et hoc modo nos gerentes, ambulamus in Domino. Frequenter etiam euenit, vt, præterquam quod homo ex homine discit, natura etiam alium suscitet, hoc est, singulariter doctum faciat, humanam doctrinam omnem excedentem. Quo exemplo docet, Magum quoque idem per ipsam faciendi potestatem habere: sicut multoties fit, vt homo ipsemet per artem faciat Magum in omni doctrina, in omnibus scientiis & opificiis. Sic etiam Deus in doctrina æterna suscitat aliquem, qui ceteros omnes superet. Etsi enim libri vniuersi abiiciantur, conflagrent aut lacerentur, Præceptor tamen viuus adhuc superstes est, qui linguis igneis loquitur, & docet libris omnibus rectius & sublimius, per homines etiam abiectos & viles, sicut tam in veteri quā nouo testamento legimus, nec quisquam nouit, vnde doctrina illa ipsis detur. Spiritus enim, quo vult, spirat, & nemo nouit, quorsum aut vnde. Hinc persæpe aliquis in sua arte omnes exsuperat. Huiusmodi homo gignitur vt Cometa, ideo ab aliis etiā hominibus diuersus est. Similiter autem & Magus artificem eiusmodi per scientiam Magicam gignere potest, ad similitudinem Cometæ. Hæc enim Mysteria & Magnalia Dei sunt. Ita cœlum diuinas laudes prædicat: ita firmamentum ipsius opera per Magos illustrat: ita admiranda ratione per Magos ex Saba & Tharsis, per Ascendentē Christi in Bethlehem annuntiatum est, quid cœlum & firmamentum in arcanis Dei prodendis possint. Sed hæc pro Magica probanda & explicanda sufficiant. Cetera, quæ huc faciunt, in ipsius Practica traduntur, &c.

Naturæ & Christi collatio.

Magiæ laus.

PROBATIO IN SCIENTIAM NIGROMANTICAM.

PRo probatione Nigromantiæ tenendum est, cur Species sit Astronomiæ, & Astronomiæ annumeretur. Etsi enim Astrologicum nihil tractet, nec sub Astrologia comprehendatur: non tamen Astronomia id tantum est, quod ad Astrologiam spectat: sed nouem Membra, quo-

Homo corpus duplex habet.

rum Nigromantia vnum est, Astronomia sunt. Rem ex fundamẽto tali cognoscite. Homo ex corpore constat duplici: ex elementari & sydereo. Corpora hæc gemina hominem vnum constituunt, sicut vtriusque corporis ortum, vnionem & coniunctionem satis hactenus explicauimus. Duo ergo corpora sunt, sed vnus tantum homo. Alterum respicit elementa, alterum firmamentum. Vtraque vero hominẽ vnicum constituunt. De ortu & proprietate eorum dictum iam satis est. Porro de natura ipsorum, quid de ipsis agatur, si per mortem dirimantur, cognoscite: Item, quomodo consumantur, quæ mortalis ratio sit. Quando homo moritur, corpus elementare sepelitur, & in sepulcro cõsumitur, sicut omnibus euidens est, quod terra hominẽ omnino absumat, velut & elementa tria reliqua nihil reliquum faciunt, quod non consumant, & in nihilum redigant. Necesse est n. hoc corpus putrescere, in vermes abire & corrumpi, quocunque in elemento sit, donec omnia consumta & in nihilum redacta sint. Corpus ergo elementare dicto modo in elementis interit. De putrefactione autẽ corporis syderei porro ita statuite. Corpus id emergit ex Astris, non elementis. Itaq; in elementis non corrumpitur, sed extra elementa h. e. sub Astris. Æque enim ac corpus elementare cum tempore cõsumitur, ab eo, in quod sepelitur, h. e. ab Astro, sicut elementare corpus corrumpitur ab elementis. Hinc sequitur, etiam corpus sydereum manere cum corpore, donec ab Astris cõsumatur, h. e. sicut in vita coniuncta manserunt: ita per mortem dirimuntur, quolibet in suæ corruptionis sepulcrum abeunte. Attamen vtraq; vna manent: vnum in elementis, alterum extra elemẽta in aere. Nam in aere corrumpitur hoc ab Astris. Hoc modo terra consumit elementatum corpus, & sydus sydereum, adeoq; ratione dicta vtraq; corpora consumuntur. Porro ad putrescẽdum requirit tempus aliquod corpus elementatũ, vnum tamẽ plus minusue altero. Suũ tempus requirit etiã corpus sydereum. Sicut n. certo tẽpore corpora elementata corrumpuntur: ita etiam corpora syderea. Elementatũ corpus est tangibile. Sydereum aũt palpabile non est, sed est instar spiritus. Itaque corpus elementatum visibiliter, sydereum inuisibiliter corrumpitur. Et tamen consumtio illa nõ fit, ipsis in vno adhuc coniunctis, velut in vita, sed vtrisq; a se inuicem diremtis, seruata tamen vtriusq; natura & conditione, h. e. in eo loco, vbi ipsorum habitatio fuit. Rem ita accipe. Corpus elementatum manet in sepulcro, ac est immobile. Corpus aũt sydereum est mobile, locum mutãs, & habitationem quærens, quam homo viuens habuit. Hinc patet, corpus sydereũ videri posse. Si n. natura fuit hominis, ad hunc vel illũ locum pergere: tunc corpus quoq; sydereum accessum illum seruat, donec consumatur,

Corporis elementaris quæ conditio.

Corpus sydereũ quale.

Corpora gemina in quo conueniant, & differant.

matur, siue propenderit ad vsuram, siue ad emolumentũ priuatũ, siue ad opes & thesauros, &c. Illa n. loca relegit hoc corp⁹ post mortẽ, & omnia perambulat. Hinc natæ sunt illæ locutiones: vidi ego huius Spiritum, vidi ipsum obambulantem, cum tamen non nisi corpus sydereum fuerit, quod isto pacto sepultum cõsumitur. Perperam aũt dicitur ac creditur, hominem ipsum esse aut ibi ambulare. Nec n. ea vel hominis anima est, vel homo ipsemet, sed tantũ spiritus sydereus. Sicut si elemẽtare corpus non sepeliretur, videri id quidem potest, sed tñ homo ipse nõ est, verum pars tantum aliqua, vita carens, mortua, & sepulcro digna: ita & corpus sydereũ videri potest, quoniam sepeliri nequit. Nec enim tangibile est, sed est spiritus, velut imago in speculo. Porro, sydereum quidem corpus mortuũ est, ambulat aũt in illis locis, & in istis occupatur rebus, quibus imaginatio & animus eius inhiabāt. Vnde consequitur huiusmodi corpora syderea reperiri apud solita negotia, apud reconditos thesauros, & loca alia. Et visio talis apparet, donec corpus illud pro ratione suæ ꝓprietatis & longæ durationis (vnum enim altero celerius consumitur) corrumpatur. Et hinc scientia nata est Nigromantiæ. Docet n. Nigromantia nosse huiusmodi spirituum statum, naturam, & proprietatem, ex quibus cognitis disseri postea potest de secretis eiusmodi hominis, cuius corpus id sydereum fuit. Ita rem intelligite. Vniuersum id, quod homo iste tractauit, per mores syderei spiritus explorari potest. Cui enim rei viuus animum addixit, eidem inhiat etiã post mortem. Si thesaurum defodit, ibidem & spiritus erit, donec ab Astris consumatur. Et hoc fit naturaliter, per se. Spiritus enim ille sydereus vsq; ad corruptionem defuncti hominis corde & animo vtitur. Sicut enim imago in speculo hominis externi mores, gestus, & motũ imitatur, quæ tñ omnia nihili sunt & inefficacia: ita hic quoq; spiritus sydereus similis est fabrilis & visionibus speculi. Et quantum quis ex speculo discere potest, quid faciat, aut vbi sit, aut quis sit is, cuius imago in speculo præsentatur: tantundem etiam *Nigromanticus* ex sydereo corpore cognoscere potest. Hunc iam spiritum qui dicto modo excipere potest, is Nigromãticus est, defuncti hominis secreta iudicãdi peritus, ea ratione, vt de speculo iam diximus Ceterum, propter imperitorum hominum inscitiam multi de his, a diuersis erroribus inuecti sunt. Et de spiritu tali opiniones præcipue tres constitutæ sunt: *Esse nimirum hominis animam, miseriam suam manifestare, sollicitareque auxilium.* Huic nata est intercessio pro defunctis, & similia alia. Sed tamen cum tempore talia sponte sua cessant. Opinio & error secundus in hoc est, quod adhibitæ fuerunt adiurationes, quasi visio illa homo ipse esset, ex quo percontando multa resci-

Spectra quid sint.

Nigromantia vnde nata.

Ex spectris qui errores nati.

1.

2.

ri possent. Et tamen ea mortua tantum vmbra fuit, velut imago in speculo apparens, cum qua expediri nihil quicquam potest. Si enim Deum oraris pro illo, aut etiam adiuraris, qui in speculo est, vanus eris. Error tertius in hoc versatur, quod creditum est, illos in purgatorio aut inferno versari, vbi luant vsque ad diem nouissimum, & postea vel saluentur, vel damnentur. Eiusmodi ineptias tractat mens humana, ac nugas tales pro magna sapientia habet, cum tamen omnia meræ vmbræ sint, vt iam confecimus.

3.

Nigromãt. tres ordines, &c. *Exorcistæ qui.*

Sed vt de re plenius differam, scitote, ex tribus istis erroribus, tres Nigromanticorum ordines emersisse, nimirũ *Exorcistas, Coniuristas & Mortuorũ intercessores.* Exorcistæ per eiusmodi syderea corpora, quæ Spiritus vocant, conãtur id pręstare, vt ad interrogata respondeãt. Sed non recordantur illi, quod mortui non loqui possint: putantque, ex spiritibus non minus cognosci posse omnia, quæ alias naturaliter impetrari possunt ab alio viuente homine, vt is per institutum colloquium sua secreta prodat. Sed persuasio illa inanis est. Nihil enim extorqueri ab illis potest, præterquam quod ambulando ex ipsis augurari licet. Nec mortui aliud quicquam reuelant.

Coniuristæ qui.

Coniuristæ syderea illa corpora adiurant, sed non intelligunt, hominem syderea corpora adiurandi nullam potestatem habere. Propter hanc impiorum cordium leuitatem Diabolus syderea eiusmodi corpora obsidet, vt improbitati illorum pateat & satisfaciat. Quod si enim ille obsidere potest hominem viuum: quanto magis mortuum, in quo nulla est resistentia. Coniuratores ergo illi hoc modo cum Diabolo cõmercium habent, non cum homine, suntq; adiuratores non hominum, sed Diabolorum, a quibus etiam in suis adiurationibus oblectantur.

Mortuorũ intercessores qui.

Mortuorum intercessores sunt illi, qui syderea illa corpora intercessione sua in cœlum inferre conantur. Hi ignorant, nihil in cœlum intrare, quod ex cœlo non egressum sit. Non etiam considerant, istum hominis post mortem statũ ac locum esse non posse, hoc est, vt aut in sepulcro aut aere sit, sed omnino is alio asseruatur loco vsque ad tempus iudicii, quo tuba clangens sonabit, *Surgite Mortui, &c.*

Naturale & præternaturale differunt.

Tres has extraneas species Nigromantia minime curat, sed versatur tantum circa naturale, sicut Medicus circa Medicinam. Naturale ergo & præternaturale recte distingui debent, vt verum ac genuinum Astronomiæ fundamentum intelligi queat. Dolendum vero est, hominem in eiusmodi errores agi, nec curiosius sibi de veritatis inquisitione dispicere, nisi quæ auditu cognoscit ex aliis, quibus acquiescat. Si ex scriptura recte intelligatur, quid sit *sinus Abrahæ*, quomodo latro in Paradisum

disum venerit, qui Diues epulo in infernum sepultus fuerit: iam planum ac euidens omnibus fuerit, errores istos mere fanaticos esse, dum Reseruacula huiusmodi in terra dari credūtur, cum tamen omnino diuersum scriptura testetur, & somnia huiusmodi reiiciat.

Sed in explicanda vobis Nigromantia ita pergemus. Astronomia per seipsam docet ac probat, corporeos actus hominis Sydus esse, in peculiare corpus inclusum, ac in eo manens, vsque dum corpus consumatur. Veruntamen elementare corpus membrum vel partem vnam perdit post alterā, donec omnes cōsumantur. Sic primo intercidit auditus, post visus, p̄terea motus, deniq; vox & loquela. Deinde pereunt, *sanguis, liquores, caro, venæ.* Ossa manent, quia correspondent auro, cuius naturam referunt. Eodem exemplo sydereum quoq; corpus partem vnam amittit post aliam, *Intellectum, Sapientiam, Scientiam Industriam, ornamentū, &c.* Hæc n. ipsius membra sunt, ex ordine intercidētia, donec omnia perierint, nec quicquam in ipso superstes sit. Etsi aūt in homine propter fixam naturam ossa maneant: tñ & hæc ipsa tandem intereunt successu temporis. Iam ergo de syderei corporis facultatib. audite. Id nec loqui, nec audire pōt. Oculos nō habet, ideo nec videt. Ex illo iam quid extorquebis vlterius? Inepte ergo errones illi faciunt, qui sermonem exigunt ab eo, q̄ ad sermonem aptum non est, adeoq; extorquēt ab ipso, q̄ a Deo datum ei non est. Qui quæso respondere, audire, videre, parere, &c, queat, cum nullius horū aptitudo ei insit? Gaudet ergo in sinu suo Diabolus videns requiri ex illis, quæ in illis non insunt. Motum habet ideo, quia in vita elementare corpus mouet, & per id loquitur, videt, audit. Si aūt dirimantur inuicem, partium harum nulla superstes esse pōt, sed omnes mortuæ & viribus orbatæ sunt. Corpus n. elementare mouetur tñ decursu vitæ. Et in elementari corpore ipso per se motus non est. Ideo post separationem seipsum etiam mouere non potest, sed mortuum est, quia motus pendet a corpore sydereo. Hoc autem separatum deinceps nihil mouet nisi seipsum vsq; ad consumtionem. De proprietatibus eius ita statuite. Quicquid cor, q̄ animus est, in se continet, aut potest, id corpus est sydereum. Ab hoc si elemētare corpus separatur, mors quoq; eius instat, sed ita tamen, vt cum tempore consumatur. In tēpore hominis illius voluntas perficitur per corpus sydereum, nō aliter, ac vmbra sequitur corpus. Quocunq; homo totus ambulat, ibi comes est eius vmbra. Et quicquid ex ipsius vmbra elici potest, idipsum ex hoc quoq; sydereo spiritu exigi potest. Si homo mercator fuit, omniq; propēsione cordis, animæ, adeoque vniuersarum virium, lucro inhiauit, & in huius seria meditatione a morte corrept. est: tūc illius syderei corporis hæc est proprietas, vt vel

Partes corporis quo ordine pereant.

Ossa auro similia.

Corpus El. nec audit, nec videt, nec mouet, &c.

Corpus sydereum quid.

post mortem quæstui & emolumēto indulgeat ac loca, quæ quæstui accomodata erant, cōsectetur aut adeat. Nec vero de quæstu saltem, sed & de quibuscunq; aliis studiis, quibus cor, animus, vires & tota mens adducta fuit, verum id iudicandum est. Ceterū pro puncto principali hoc tenendum est, q eorum potissimum spiritus post mortē apparere soleant, quorum animus ac studium terrenis voluptatibus, auaritiæ, &c. indulsit. Vbi autem corda hominum voluptatibus terrenis vsq; adeo dedita non sunt, ibi raro huiusmodi spiritus visunt. Qui n. in viis domini ambulāt, horum sydereus spiritus caussam non habet, cur ambulet, sed quiete cōsumitur. Talia ergo, nemini aliena videri debent. Quod si n. post hominis mortem figura eius conspicitur, spectaculum id est mortuorum, in quo sese contemplentur viui, & rem altiore Philosophia trutinantes, a vitiis & malis institutis sibi temperent, ne post mortem corpus id, in quo vixit homo, ad consumtionem vsque aut videatur aut audiatur, adeoque vitia & probra per huiusmodi spectacula & vmbraticas oberrationes prodantur. Quisquis enim temporaliter ita animatus obit, visibilis est, nisi tempotalis mens tollatur aut elidatur. Hoc namque quamptimum fit, sydereum corpus astra tanquam sepulcrum suum petit. Sin minus, manet cum cadauere, eo loco, quem hominis viuentis animus litiit. Cor enim ipsum regit.

Spiritus quorū præcipue appareant.

Quantum ergo ad Nigromantiam attinet, sciri horum nihil potest vltra, quam quod per cōsumtionem, nondum ablatum est. Nec n. apud elementa ū corpus, sermo, visus, auditus, motusq; quærendus est. Quoq; id diutius mortuum fuit, eo minus ex ipso quæri potest. Quicquid aūt superest, id hominem veterem in sua complexione indicat. Sic etiam in sydereo corpore Nigromanticus occupari pōt, ex quo intelligit, quorsum defuncti hominis cor inclinarit, sicut in practica Nigromantiæ suo ordine processu Nigromanticus describitur.

Exorcistarum error in quo.

Sed de extraneis speciebus plura vobis explicanda sunt. Exorcistarum nimirum propositū est, cum sydereo corpore loqui, & per familiarem conuersationem, quæ lubitū est, sciscitari. Hi aūt minime attendūt, se, q nō est, quærere sydrea quidē corpora illis nonnunquā obsequunt, sed nō ad emolumētum. Id hac ratione fit. Homo integer, nec secūdum elementatum aut sydereum corpus diuisus, eius omnino cōditionis est, vt, quæ velit, quæ nolit, quæ appetat, quæue fastidiat, &c. secundum ea se gerat, & in illa consentiat. Hanc postea naturam etiam sydereū corpus retinet. Hūc cōsensum si Exorcista ille exprimere pōt: tunc annuit quidē, sed vmbratice. Si aūt dissentaneo quodā Exorcista instet, contrariū responsum eliciet, sed & hoc vmbraticū. Iā vero vt vtile quid & frugiferum

rum hinc desumatur, fieri alia ratione non pôt, quam hac iam dicenda. Si homo talis thesaurum defodisset, & illum ante geminorũ corporum separationem prodere voluisset: tunc si post mortem eius Exorcista is esset, cui id manifestari deberet, illeque *sydereo* corpori sese insinuaret, thesaurus vtique ipsi demonstraretur. Si autem is non esset, nihil etiam ipsi reuelaretur. Annuntiatur vero hoc non ab anima, non a spiritu vitæ, non ab hominis æterno, non ab imagine a Deo data: sed tantũ a caduco ac mortali corpore sydereo. Sicut enim corpus elementatum putrescit, & in cinerem vertitur: ita terrenos quoq; sensus cogitationes, vires & animum similiter putrescere & in auram abire necessum est. *Animus terrenus corruptibilis.*

Iam reuertor ad Cõiuristas, quorum antea ẽt mentionẽ feci. Hi coniurationibus cogunt & compellunt sydereum corpus, vt, quod velint, faciant. Sed potestas hæc eorum in corpus sydereum ita se habet. Conantur nimirum, q̃ nusquã possibile est, neq; apud sanctos, neq; apud naturam. Ideo leuitas illa virtutem seu operationem molitur per allectũ Satanam, catenis alias reuinctũ. Nos n. sumus, qui ambulamus super Aspides & Dracones. Nos tamen etiam sumus catenæ, quib. Satanas distringitur. Quod si per impietatẽ admissam nos catena esse desinimus, adeoque eius articulos ipsimet rũpimus: iã captiuus liberatus in nos migrat, & corpus sydereũ occupat, adeoq; nos ipsi a captiuo nostro obtrũcamur & verberamur. Opera aũt quæ per eiusmodi captiuũ fiunt, hæc sunt. Ipse catenas rumpi sinit: corpus sydereum occupat, nosq; id cõiurare pmittit, spectaculũ certe ludicrum exhibiturus. Syderea porro corpora tam virorum sunt, quam fœminarũ, quouis momento facile parabilia. Quotidie enim moriuntur viri & fœminæ. Et Satanas totum corpus regere potest, si id obsedit: quanto magis gubernabit corpus sydereum. Sic canthari vino pleni ex distantibus regionibus afferuntur, & similia alia ludicra fiunt. Si vero, dum in viuis fuit homo, commercium cum Diabolo is non habuit, nec cum animo eiusmodi obiit, tunc corpus illius sydereum cogi minime potest. Prout enim mortalis animus defungitur: ita sydereum corpus (vt sic loquar) conditionatum est. De Coniuristis hoc loco plura disseri possent: sed quia saltem hic de probationibus agimus, pauca illa iam de ipsis sufficiant. In ipsorum practica clarius omnia tradentur. *Coniurista in quo peccent.* *Homo catena Satana.* *Vinum vt ex regionibus aliens afferatur.*

Quantũ ad Intercessores mortuorũ, operationes ipsorũ ita se habẽt. Sydereum corpus hominis putant esse animã: & cũ erroneo illo iudicio mortui sepeliunt suos mortuos, h. e. homo est mortalis, & sepelit quod mortuum est, & mortui officium exsequi vult. Et sic vtrique mortui sunt. Sed porro, quid efficiant, attendite. Ipsorum exercitiũ est, preci- *Intercessorum error.*

bus intercedere, nulla habita ratione eius, quod sydereũ corpus ad nihilum reduci possit, nec id sit, quod ipsi esse autumant. Effectus aũt sequitur intercessioni respondens. Nimirum, si sydereum eiusmodi corpus ambulat secundum defuncti hominis morem & consuetudinem: intercessio ipsorum ad Deum est, vt corpus illud liberetur. Si liberatũ est, pro beato, & precibus ex inferno erepto habetur. Verum enimuero, corpus sydereum nec in infernum, nec in purgatoriũ abit, sed vt ex firmamento processit, ita in eodem moritur & consumitur. Inane ergo & otiosum istorum intercessorum molimen est. Et qui talia faciunt, hi intra seipsos mortui sunt, ignari ipsius animæ, & sepelientes mortuum, h. e. sydereum corpus, in quo nulla vita superest. Intercessio ipsorum efficax est, sed ita. Precantur nimirũ, vt illi ex illo loco eripiantur. Iam vero homo homini obsequitur. Ponamus exempli loco, hominem quendam, ab aliis vna collectis, nõ ferri, aut tolerari & rogari ab aliis, vt loco illo excedat, rogatumque id facere, & alio migrare statuamus. Eadem natura corporis etiam sycerei est, vt in defessis deprecationibus fatigatum vltro cedat. Quidam tamen precibus nullis se flecti patiuntur, sed obstinati & præfracti sunt. Horum quoque syderea corporea ita affecta sunt, vt nullis intercessorum precibus concedant, sicut alia concedunt promte & velociter, &c. Non dico hoc loco, Christum esse Philosophum, nec eum ceu Philosophum allego, sed vt luminis Naturæ interpretem. Iure ergo dico, eum, qui circa mortuos versatur, & illos pro viuis habet, mortuorum sepultorem esse.

Corpus sydereum nõ in purgatorio, sed firmamento consumitur.

Christus quis.

Ceterum de nigromantia, tam vera quam falsa, hæc hactenus dicta sais sint. Hanc qui recte tractat, & syderei corporis naturam, indicia & mores probe nouit, is verus Nigromanticus est. Qui autem Exorcismis, Coniurationibus & Intercessionibus operam dat, is Nigromanticus spurius est, humana scientia abutens, & Diabolo seruiens, quærens & percontans, vbi percontari nihil potest, versans circa res mortuas, in quibus nulla vita est. Huius ordinis sunt, qui vlterius progredi discendo recusant, quam quod fanaticus vnus alium docet.

Nigromanticus quis verus.

PROBATIO IN SCIENTIAM NECTROmanticam.

NIhil adeo occultum esse, quod non manifestetur, testatur Christus. Quod etsi a Theologis ad certãum hominis refertur: non inepte tamen ipsi quoque Naturæ lumini accommodari potest. Herbas quæso accipite. Quarum virtutes etsi occultæ sint, produnt tamen & manifestantur. Sic & animalia nec loqui, nec nutu vti possunt: & tamen nihil quicquam

Lumen naturæ omnia aperit.

quicquam occulti in se conditum habent, quod homo non exploret. Sic vniuersa quoque, quæ in mari, quæ in terra, quæ in chao, & firmamento abdita sunt, suo tẽpore manifestantur. Vult enim Deus, nihil vspiam esse, quod lumen naturæ lateat. Omnia quæ natura recondit, gratia hominis sunt. Si propter hominem creata vniuersa sunt: isq; illis opus habet: sequitur, ab ipso explorari debere vniuersa, quæ in natura abdita latent. Dictum ergo Christi non ad secreta tantum cordis respicit, sed & ad naturalia opera Dei. Conueniens itaque est, ipsum cognosci hominem: conueniens est cognosci quæcunq; in natura occulta latent. Quis n. vsus esset tot tamq; præstantium virtutum inter vna latentium, si eæ a nullo scirentur? Si ars nulla data esset, ad inquirenda ea, quæ ipsis non videri possunt oculis: ad quid conferret tam multiplex creatum. Quin & ipsa ratio docet, vniuersa a Deo hoc fine creata esse, vt ab hominibus cognoscantur. Cognoscuntur autem res aspectu & oculis. Quo non penetrant oculi, ars succedanea penetrat. Quæ qualis a Deo data est, talis adhibenda est. Inter artes vero non minima ẽt Nectromantica est. Hinc iam patet, nihil quicquam adeo occultum esse, quod non etiam manifestari possit. (Nec enim id absconditum manere Deus ipse vult, sed omnino suo tempore reuelari) Fas ergo est, res illas, quæ absconditum reuelant, digna veneratione coli, & quam diligentissime addisci. Quod a. Theologi talia damnent, in culpa est ipsorum & inscitia & ruditas, quia Diabolo imputant, & assignant artem illam, quæ genuina ac a Deo concessa est. Verbis aũt vtuntur illi, non ex Theologia, sed ex propria phantasia (quæ ipsorum Theologia est) enatis ac petitis, id quod docet *Nectromantia* quæ secreta reuelat, & in hunc peculiariter vsum non a Diabolo, sed Deo ipso, non a Satana, sed per naturam data est, vt per naturalem cognitionem vires naturales indagentur & sciantur. Nihil enim quicq̃ in sinu suo adeo abstrusum & reconditum natura habet, quod scientiæ huius perspicaciam effugere possit. Per hanc explorandę sunt omnes artes, & quicquid in mari, in montibus, in saxis, in hominibus, in omnibus angulis, in tenebris & luce existit. Scientiæ ergo Nectromantiæ cognitio necessaria est, vt miracula & magnalia Dei in mysteriis naturalib. recte intelligamus. Etsi a. maiores nostri per hanc scientiam multa remedia inuenerint, quæ nos herecitario ab ipsis accepimus, & quib. vel dum hodie fruimur: ipsa tamẽ non perfectione ea, qua dignum erat, vsurpata est, h. e. non integre cõprehensa & percepta est a priscis, nec omnia, quæ necessaria erant, inuenta sunt. Crassa a. ea dementia est, artem a Sophistis & imperitioribus, aut non satis excultam, aut impuritatum fermento pollutam, pro diabolica illico habere & iudicare. Imo si in integritate

Hominis caussa omnia creata.

Instrumentum rerum noscendarum duplex.

Nectromantica cur a Theologis damnata.

Nectrom. quid & qualis ars.

Nectromantia apud priscos imperfecta.

& dignitate sua ars illa perstitisset, eo peruentum fuisset, vt Babylonica meretrix penitius in corde cognosceretur, & damnum non leue Sophistis inferretur. Interim contemtu & interdicto huius scientiæ impedita multa sunt, dum ipsi, velut Christo a Iudæis oblatratum subinde est, (*Dæmonium* habet) origo a Diabolo imputata est.

Vt a. de Nectromantia doceam, ipsam omnino discendam ac cognoscendam esse, velut artem, quæ, quod occultum est, reuelet, quæq; ex censu artium omnium nobilissimarum sit: meminisse vos velim, a Christo mādatum datum esse, quod omnib. pro regula & norma habendum sit, non saltem, quoad æternū, sed ēt quoad ipsum lumen naturæ. Mandatum a. hoc est: *Quærite & inuenietis*. Ars nimirum, quæ homini familiaris esse debet, hæc est, *Quærere vt inueniatur*. Vt ergo quæramus, mādatum omnino est, & nisi quæramus, arcana nulla indagabimus. Cui n. per ventos assa columba in os inuolat? aut quemnā sequitur vitis? Iam vero quærere multiplex est, Vt n. varii sunt cibi, ita q̄sitionis multi modi. Id a. quod nos quærere docet, magnifaciendum, & sedulo colendum nec temere (q Theologi faciunt) supprimendum est. Iam vero, quærere, rerum abditarū est. Ideo quæsitio eius, quod occultum est, procedit ex eo, quod occultū est, h. e. scire artis est, & per artis scientiam explorat quæsitor. Exemplū dabimus. Qui quærere vult vitam æternam, is fundamentum quæsitionis sumere debet ex eo, ex quo vita est æterna. Præter artificem n. illum, q fundamentum ipse ponit, id indicare nemo potest. Hoc exemplo docetur, neminē ad id peruenire posse, nisi qui ex ipso procedat, h. e. quod secretum est, solus is nouit, qui omnia videt, & cuius obtutum nihil effugere potest. Hoc iam ipsi ēt naturæ accommodabimus. Quilibet, qui quærit, fundamentum, intellectum & sciētiam habere debet ex eo, quod occultum est, & debet esse ex eo, in quo doctus & peritus euadere cupit. Pone nimirum, thesaurum quendam absconditum esse. Is spiritum habet, quē oportet esse scientiam, & fundamentum scientiæ. Sine hoc nemo quicquam efficit. Is n. sciētiam facit. Ad hæc cōsequitur, naturam nobis artes proponere, per quas q̄ramus. Artes illæ non ex homine sunt, sed ex natura, q̄ eodē modo agit, ac vbi cor est, ibi ēt os est, est vox, & sic exploratio cordis. Sic vbi thesaur9 est, ibi cor est, ibi ēt os est. Hoc os iā est sciētia. Similiter & operatio ex natura, non ex homine inquirēda est. Natura n. introspicit in seipsam, videtq; quæ intus condantur, ac suomet oculo arcana sua omnia peruidet. Oculus iste est Nectromantia. Et in hoc oculo consistunt artes quærendi. Et quicquid de hoc oculo est, aut sumitur, id recte q̄rit, ac inuenit. Huius oculi acies tā exquisita est, vt nulla in natura vis occultari possit, quin a natura inueniat̄. Sicut n. Deum nemo latere potest:

Christi mandatum. Quærere.

Nectr. oculus est animæ.

poteſt: ita nihil etiam naturam. Deus ergo ita conſtituit, vt per oculũ huiuſmodi res occulta quælibet per ſe manifeſtaret, ſicuti dictũ illud Euangelicum ſonat: *Ex abundãtia cordis os loquitur*: h.e. ſecreta cordis per os reuelantur. Iam qui audit os audit ſecreta cordis. Sic pariter & nihil vſpiam rerum eſt abditarum & occultarum, quod loco oris non habeat ſpiritum qui os ſit, & quæ in ſeſe arcana latent, reuelat. Hoc ergo pacto os eſt oculus, introſpiciens in cor. De hac porro arte ſtatuendum ita eſt, nullum aliud dari fundamentum, quam vt quæramus per lumẽ hoc, quod natura eſt ipſamet. In hoc enim lumine reperiuntur, quæ alias ſciri & indagari non poſſunt. Sine hoc lumine in tenebris omnia manent, nec quicq̃ niſi meri Labyrinthi inueniuntur, ad quorum centrum penetrare nulli licet. Ex hoc ergo artis Nectromanticæ fundamento liquet, illam nulli temere aut deſerendam, aut reiiciendam eſſe. *Os eſt oculus cordis.*

Iam vero, per quos Nectromantia inuenire doceat, modi 4. ſunt. Et licet ſecundum 4. dictos modos, ars ipſa quatruplex ſit: proceſſus tamen illius varii ſunt, & ad ſcopum vnicum directi. Sic in medicina nõ vna herba datur, ſed multæ. Et aduerſus febrem remedium non tantum vnicum eſt, ſed plura, quorum tamen vnum altero nihilo incertius eſt. Iam ergo 4. modorum diſcrimen propius notate. Modus primus fit per *Specula*: ſecundus per *Berillos*. Geminorum iſtorum modorum proceſſus ac ordo vnus eſt. Per viſionẽ n. vtrobiq; manifeſtantur omnia, quæ debent, quanquam per varias artes id impetretur. Ratio effectus in eo eſt, quod in ſpeculis & berillis huiuſmodi, vel quibuſcunq; rebus aliis ſplendorem & reflexum dãtibus, viſiones appareant, quæ, quod occultum eſt, manifeſtent. Exemplum. In ſpeculo quiuis ſeipſum contuetur, quæ ars Nectromanticæ viliſſima eſt. In berillis a. non reſplendentib. artis plus poſitum eſt. Sicut n. vrina, vitro excepta, hominis morbum nihilo obſcurius indicat, quam ſpeculum inſpectorem ſuum præſentat: ita effectus idem ẽt eſt, Nectromantiæ, cuius minime pudere debet Medicum. Nec n. ex vrinæ tantum natura & proprietate omnia inueſtigari poſſunt: ſed multa inſuper alia ẽt requiruntur. Itaq; cum res abſconditæ ſint multiplices: ideo ad varias viſiones, varia etiam ſcientia requiritur. variæ ergo artes ſunt, quæ abſcondita huiuſmodi rimentur. Sicut enim per medicinam multis modis ac vberrime præſidium nobis præſtatur: ita multiplici etiam forma modoq; ſcientię nobis conceſſæ ſunt. Nemo ergo altero vel maior vel minor ſibi videatur, ſed ſimilem ſe vtiq; ceteris iudicet. *Nect. modi quatuor ſunt.*

Porro, modus adhuc alius reſtat, artem medicinæ inquirere docens in herbis occultis, docens etiam artes in rebus ceteris, docẽs naturalem ſapientiam, prudentiã, conſilium, &c. Quanquam & per priores modos

idem fieri possit, si res scriptæ, hoc est, corporales præsto sint. Si res corporales non sunt, processu altero agendum est. Per hunc enim, quid corporaliter non adsit, cognoscitur. Ac cognoscitur idem vel virgulta directa, vel per somnia, vel per missionem plumbi, vel per artem lucis, & similia, sicut species huius membri docent. Per hæc omnia, quæ in natura abdita sunt, cognoscuntur, ea ratione, qua diximus.

Præterea species adhuc vna superest, docens abscondita (al. ablata) retrahere. Quod absurdum videri nemini debet. Suum enim iudicium, suam legem, ipsa quoq; astra ac natura habet, cui satisfieri oportet. Quæ si sententiam tulerit, is, qui rem abstulit, ad locum, vnde abstulit, referre & reportare cogitur. Non vero de rebus furto tantum ablatis hoc verum est, sed & ad quælibet alia spectar, quæ iusto reposci titulo possunt. Ceterum de hoc naturæ iudicio nemo dubitare debet. Habet enim homo legem a natura, secũdum quam regnat. Nec homo ipse legem illam facit, sed facit illam natura: Et ab hac homo ipsam accepit. Vnde etiam vocatur Lex naturæ, non hominis.

Iudicio naturæ res furtivæ retrahuntur.

Hac de caussa iure etiam naturæ obsecundandum est. Homo autem obsecundat naturæ, si secundum legem eius viuit. Si ergo obsequium requiritur. Natura ipsa per se, etiã citra opem seu exsecutionem hominis exsequi potest, si sententia semel decreta est. Attendite ergo, Legem vnicuiq; tribuere, quod suum est. Hinc iam sequitur, si aliquid est potius homine, ex quo homo potestatem & rationem suam desumat, potius vtiq; esse illud, q̃ cuilibet attribuere suum potest, & quidem ipso facilius homine, qui ab illo potestatem accipit, sicut homo illã accipit a natura. Et licet illud potius quidem inuisibile sit: inuisibilitas tamen ista potestati eius nihil derogat. Ex hoc iam emanat species illa Nectromantiæ, qua res furtiuæ requirantur & inueniantur, hac quidem connexione, quod natura per vim iudicii imperet talia domum referri, si in iudicium adduci possit, h.e. si natura per artem ad iudicium adduci potest, potestatem habet vnicuilibet suum restituendi, sicut in Nectrom. manifeste patet, quæ multoties huiusmodi iudicia manifeste coegit & impetrauit. Etsi vero, quomodo hæc fieri debeant, in Nectromantia minime hic tradatur, sed potius in Philosophia naturali, hoc est, in Practica Nectromantię: Probationis tamen ergo hęc hoc loco adducenda obiter esse arbitratus sum, vt res planius intelligeretur.

Nectromantia vis quanta.

Tandem modus adhuc vnus Nectromantiæ superest, qui naturalia secreta cordis reuelat. Absurdum autem non est, hominum cogitationes aliis innotescere posse. Sicut enim, quod in principio diximus, absconditum adeo nihil est, quod non reueletur: sic nec cordis cogitatus occulti

occulti esse vel manere possunt. Vos autem ad dicenda diligenter attendite. exploratio enim eius, quod in corde latet, momenti haud leuis est. Et hæc me ita profari, offendiculo nemini sit. Si enim ipse homo suum cor effutiendo sæpius prodit: cur quæso eius arcana sciscitari non possit ars? Si cor furtiuum est, manus pficit, quæ cor vult. Sic per manus cordis abdita reuelantur. Et vera hæc sunt non de corde tantum hominis, sed de corde omnium corporum. Piscis enim in profundo maris manifestatur: metalla in mediis montibus produntur: ignis in duro Crystallo, Silice & Calcedonio reuelatur: lignum inutile per vermes arguitur: lutum ineptũ per Gryllos denotatur. Ex his n. quæcunq; in istorum corporum cordibus condita sunt, cognosci possunt. Quod si ergo vel ipsa natura nihil abscondere potest: multo minus homo cor ac animum suum ita occludere poterit, ne quid eius prodatur. Continere enim sese non potest, quin aliquid emittat, & effluere ex ipso patiatur.

Iam vero sua via rebus omnibus inueniendis data est, h.e. rerum vniuersarum inquirendarũ modi ac rões variæ sunt. Promemus exemplum de homine. Huius cor interdum manifestatur per os, interdum per manus, interdũ per pedes, &c. Modi hi procedũt ex ipsa natura eius, q̃ occultũ est, per instrumenta: veluti cor p manus & pedes &c. Sic aliis quoq; modis per varias artes. In omnib. tñ rebus debet reuelatio procedere ex corde. Sic sua indicia habẽt pisces, vbinam q̃ri debeant: sic ẽt metalla latere non possunt. Quod n. in corde abundat, per os effluit. Hoc indiciũ si sequamur, inueniemus q̃ quærimus. Sic sua ẽt homo indicia profert, q. si exactius rimentur, omnes eius cogitationes produnt. Exemplum euidens est in ebriis. Qui vino ebrius est, nihil continet, sed omnia effutit. Ita & ars, instar optimi vini, secreta elicit. Ars hæc quondam caballistica vocata fuit, primo dicta caballa, postea caballia. Ipsa tamen talis non est, sed est species Magiæ, & non Nectromantiæ. Veteri tamẽ & nõ genuina nomine dicebatur *Gabanala*, ab auctore eius peritissimo, primo exortu nata apud Ethnicos, postea vero traducta ad Chaldæos & Hebręos, a q̃bus vtrisq; tamen non locupletata sed corrupta fuit. Omnibus n. seculis, naturæ Hebræi ignatissimi fuerunt, solos Pharisæos & Scribas agentes. Hoc genus circa quę versetur, propalam notum est. Frequenti qdem illa in vsu fuit, sed tamen fundamento caruit. Et quales nouimus Iudæos esse in medicina, tales ẽt fuerunt in aliis, imperiti rerum scil. & solo euẽtu iactabundi, & fraudis velo inscitiam palliantes. A Persis autem vehementius adamata, ac sedulo exculta a Magis fuit, qui subinde ipsum fundamentum & veritatis radicem sectati sunt. Inficiari autem nemo potest, quin rerum omnium tam exquisita notitia, & vel ad extremum assem

Caballistica ars quid

Hebræi semper naturæ imperiti.

ista captata inuestigatio magni thesauri loco & vice sit. Ceterũ cur Deus indiderit artibus, & artes hominib. instillarit caussam hanc esse autumo, vt nimirum homo talem sese gerat, ne quid mali in ipso reperiatur, h.e. vt donis eiusmodi, quæ Deus in naturam congessit, sese oblectet, malitiam omittat, & in secretis naturæ gaudeat, sciatq; iustum & bonum, quod intra sese gerit nulli sibi damno aut vitio apud Deum fore. Voluit enim ac constituit Deus secreta manifestari. Et quæcunq; in natura arcana sunt, ea, si sciat homo, vsui & emolumento ipsi erunt. Quod enim sacra pagina perscrutari scripturas iubet, id ipsum etiam dictum ad naturam accommodari debet, vt scil. omnia, quæ quidem in cordibus condita sunt, perquirantur. De Nectromantia ergo tenendũ est, ipsam mirabiliter in suis speciebus operari. Et licet in hanc quidem artem multæ falsitates irrepserint, sicut nullo vbiuis res sine zizaniis proueniunt, illæ tamen eradicari facile possunt, vt bonum in horreum conuehatur, malum autem igne exuratur.

Naturalis aliquis spiritus rebus omnibus inest. Videte vero, quidnam ars conferat, & in quibus operetur. Pater per lumẽ naturæ, creaturam quamlibet, siue insensibilis siue sensibilis sit, naturali aliquo spiritu donatam esse. Id etiã de rebus tam crescentib. quam manentibus verum est. Horum spirituum natura ac proprietas talis est. Sicut ex vmbra cognosci potest corpus, ita, vt vbi vmbra apparet, necessario corpus aliquod præsupponatur: ita inquam per vmbrã corpus cognoscitur ea propemodum similitudine, qua id ipsum corpus est. Quod ita intelligetis. Veluti vmbra nulla suo corpore caret, nec corp⁹ vllũ sua vmbra: ita nihil quicq̃ in elemẽtis existere potest, vmbratico tali spiritu orbatũ, q. spiritus visio est, & vmbra vel splendor rei, veluti in speculo exhibitus. Hoc n. modo spiritus decedunt de creaturis, & oculis nostris apparent: non quidem quod reuera spiritus sint, sed sicut de vmbra modo diximus, ita, quod resplendet, vmbræ modo accipiendũ est. Huiusmodi vmbra & specularis figura arti Nectr. subiecta est, quæ ipsam tractat, sicut Pharmacopœus herbam in pyxidem ingerit, aut sicut exemplum sequens demonstrat. Egredit̃ nimirũ ex viro aliquo vox. Ea audit̃ quidem, ipse tñ vir minime conspicitur. Ex voce tamen aliqualiter intelligitur, quale corpus id sit, ex quo vox est egressa. Eodem modo & nomen spiritus hic sumitur, q. vox hæc diceretur spiritus, cum tamẽ spiritus minime sit, sed vox de illo corpore. Sic nihil vspiam est, quod eiusmodi spiritum non habeat, h.e. nullum corpus sua vmbra aut voce caret. Et sicut Sol cuiuslibet vmbræ caussa est: ita Sol quoq; alius est, faciens vmbrã in Nectromantia, qui dicitur *Sol Gibanale.* Porro spiritus ille prouenit ex firmamẽto, & in natiuitate naturaliter cõseritur nobis, vtpote per quem spiritum quæ-

Spiritus vocabulũ quid significet.

Sol Gabanale.

quærere debemus, non ſecus ac vocem aliquis ſequitur, aut venator ſequitur veſtigium. Nam id veſtigium ſpiritus eſt. Per talia n. reperimus: & quæſitio illa vel veſtigium multiplex eſt. Alia n. conditio eſt eiuſmodi ſpirituum apud homines, alia apud quadrupedes, alia apud volucres, alia apud inſecta, alia in metallis, alia in gemmis, alia in ligno, alia in mineralibus, alia in herbis. Itaq; qui Nectromanticus perhiberi velit, hunc eiuſmodi ſpirituum gnarum eſſe oportet. Sine illis enim nihil inueniet. Si ergo, vt dictum eſt, inter quinq; ſpecies aliqua ars datur, quę quęrere doceat, ad ſolum hunc ſpiritum illa reſpiciet, a quo penetrabit in corpus, ex quo ille progreſſus eſt. Et quærendum ita eſt, vt per artē Nectromanticam veſtigiū legatur, & per veſtigium inueniatur corpus. Sic n. inuentio procedet. Et ſpiritus iſte apparet in ſpeculis & Berillis: idem dirigit virgulas, attrahens ad ſe ceu magnes ferrū: idē verſat cribrū: idem flammam a candela detrahit. Virtutem enim in ſe attractoriam habet, qua res, quæ q̄runtur, attrahit, velut Magnes ferrū. Quæ quidem Magnetica vis, hic comprimis attendenda, nemini admirationi eſſe debet. Quem in Magnetem, vt rectius intelligatis, exemplis nonnullis adductis rem confirmabo. Primum erit de Baſiliſco, quæ viſu multos interimit. Si de malis hoc verum eſt: ex eo iudicium fieri etiam de bonis licet. Quæ quidem vt hoc loco ita adducam, plus ſacra ſcriptura quam ipſa natura me mouet. Vnum enim ex altero colligi æquum eſt. Si aſpis a noſtris calcandus pedibus eſt: quanto magis id fiet a toto corpore hominis, de cuius ſingulari potentia hic prolixius nihil diſputo. Si natura in firmamento ciere poteſt niuem & pluuiam: idem ſi etiam poſſit homo, cur vitio ipſi id dabitis, ſi nimirum Deo ita placitum ſit? Quis igitur & meam Aſtronomiam peſſundabit? Quinam figuram collocauit in ſpeculum? Quisve dicere poteſt, eam per artem ineſſe ſpeculo? Aut quis, quomodo figura in ſpeculo inſit, probare nouit? Ita ergo & huic probationi acquieſce. Qui vero ratio noſtra arcana Dei adeo exquiſite rimari poſſit? Aut quomodo diſcipulus ſuperare queat Magiſtrum? Doctrina ita acquiritur, ſi Diſcipulus ſequatur Magiſtrum. Quod ſequitur, quod oculi noſtri vident, id quidem credimus. Si vero aliud quid abſconditum ſit, quod oculos non attineat, nihil aliud cogitate, quam quod ſupremus Magiſter tales nos faciat quales nos eſſe vult. Ipſe ſuo ore dixit, cuius equidem etiā verbo obſtinate inhæreo: *Nihil adeo abſconditum eſt, quod non manifeſtetur.* Ipſius miracula ſi mecum trutino, video ipſa multis modis fieri. Quæ autem in ſingulis ratio ſit, per artem docuit, quam repudiare non poſſum. Quod ſi iam abundarem otio, lōge plura, quam hic facio, afferrem. Et cum ipſe creator talibus oblectetur: pro mea parte faxo, vt natu-

Spiritus naturalis diuo ſunt diuerſi.

Sp. natur. vim habet Magneticam.

proprietates, omnia in homine secreta. His itaque dictis Nectromantia quidem satis explicata sit. Cetera, quæ ad processum & ordinem spectãt, in practica seorsim expedientur.

Cap. VII.

PROBATIO PARTICVLARIS IN SCIENtiam Astrologicam.

CVm in præcedentibus capitibus de homine & astris dictũ & explicatum sit: porro iam sciendum est, Astronomiam esse scientiam homini vtilem & idoneam, per quam cognoscantur, quæ homo de rebus caducis scire debet. Cumque hominem ex mundo externo cõstare demonstratum sit: illius vtique materiæ homo omni sua essentia, proprietate, conditione & natura similis exsistit. Hinc iam sequitur, Astrologiam duplicem considerari debere, h.e. ex duobus practicandum est, ex Astris, & ex Elementis. Cœlum namque duplex est: *Sensuum* alterum, alterum *Carnis*. Ex Astris sunt, quæ pertinent ad Inuisibile. Ex Elementis sunt, quæ Visibile concernunt. Hinc corporis æstimatur complexio, morbus, sanitas, voluptas carnis. Quod enim carneum est, non ex Astris, sed ex elementis oritur. Sic elementis assignantur hepar, cor, splen, cerebrum cum suis operationibus, etiam libido & morbi corporales. Hinc etiam deducũtur ex altera parte, quæ ad sensum & intellectum referuntur, cum appertinentibus virtutibus, vt sunt sapientia, terrenũ iudicium & cognitio, terrena lex, omnes scientiæ & mundanæ sapientiæ, ratio, doctrina, &c. quæ omnia ex solis astris, non ex elementis descendunt. *Astronomia quid.* *Cœlum & Astrologia est duplex.*

Vt autem de vtraque Astrologia distincte iudicare possitis: exemplum tale in medium conferemus. Videmus homines varios rebus seu fructibus variis capi. Hunc delectat cerasum, illum pyrum, istũ pomum, &c. Appetitus iste non oritur ex astris superioribus, sed ex astris elementaribus. Hæc enim diuersitatem appetitus in cibis, potibus, & rebus aliis, ad solam carnem spectantibus ingenerant. Eodem modo & complexio ex elementis, & nõ ex astris manat. Quæ etiam caussa est, cur Astrologus Olympi superioris de hisce, vt & de morbis elemẽtaribus nihil explicare possit. Cõuenit ergo Astrologum esse perfectum, non imperfectum, & vtramque influentiã nosse, ac tum demũ natiuitates hominũ & iudicium facierũ cœli & terræ describere. Vt aũt tes Astrologicas intelligatis, deinceps, quomodo homo ex Astris, tam superioris quam inferioris olympi cognosci debeat, attendite. Quo in discursu dicendũ est de virtute attrahente, cuius facultatis & potentiæ sit. Res e.æ, quæ hominem produxerunt, omnibus vitæ diebus eidem etiam adhæreat, ita vt iugi- *Appetitus rerum vnde.* *Ex quibus cõstamus, illis oblectamur.*

Ex quibus constamus illis oblectamur.

ter illas desideret, omniq; studio ipsis cōparandis & fruendis incumbat. Exemplū dabimus de corpore elementari. Hoc edere & bibere appetit id, ex quo generatum est, h.e. sub qua constellatione constitutum est, ex ea etiam cōseruari cupit, eamq; attrahit ad se, vt sanitatē suā inde tueať. Si aūt voti compos fieri nequit, sed re desiderata orbatur, ex eo defectu iam oriuntur morbi elementares. Eodem modo sensus etiā humani cōstellationis suæ proprietatē & naturam attrahunt, secundū quam homo gubernatur, & animali ratione fruitur. Sicut Magnes ferrum attrahit, & eius succum exsugit, ac rubiginem omittit: ita homo quoq; Magnes duplex est: Ratione corporis, qua cibū suum attrahit, & ratione sapientiæ, qua attrahit sibi Astra. In elementis alimenta inuenit carnis & sanguinis sui. In Astris inuenit sapientiam suorum sensuum & cogitationum per facultatem attractatricem, quam, vt diximus, quilibet hominum in sese duplicem habet. Exemplum. In quo homo natus est, in id propendet & fertur appetitu non leuiore, quam quo oblectantur, qui in Christo regenerati sunt. Et qua ratione Magnes ferri attracti vim exsugit, ceterū aūt inefficax omittit: eadem homo etiam per Magnetem elementarem cibum ac potum suum attrahit, & quod inutile est, per excremēta emittit, succum probum secum retinens. Ita etiam Magnes sensuum ex Astris quotidianam suam sapientiā sugit, velut apes mel ex floribus. Sed porro de centro rerum omnium cognoscite. Centrū id est homo: estq; is punctum cœli & terræ. Hoc centrum quid significet, ita notate. Mundus vniuersus hominem ambit. Et homo a mundo cinctus est, sicut punctum obitur a suo circulo. Constat a. ad punctū tale omnia vergere & propēdere, non secus ac nucleus in pomo medius iacet, ac ab ipso alimentum suum elicit. Nucleus n. a pomo ambitur, & nutriť, cui pomū suum nutrimentū largitur, non aliter, ac pluuia vel ros desuper ex cœlo in terrā cadit, & a terra imbibitur. Quod in sphæra superiore videmus fieri: eodem modo & homo est nucleus, mundus a. est pomum: & quę ratio est nuclei in pomo: eadem etiam est hominis in mundo, quo is obseptus est. Porro sicut sol vim suā in hominē defundit, ac radios suos ex circulo suo vsq; in punctum, h.e. in hominem demittit: ita consimiliter omnes etiam vires externæ ab exteriore circulo operātur in centrū. Vt ergo sol radios suos, in quib. vis eius, ex circuli sublimitate deorsum in hominē transfundit: ita stellæ omnes etiā radios & vires suas vsq; ad & in ipsum hominem vibrant, non saltē modo elemētari, quo Sol calefacit, Luna refrigerat, sed & astrorum sensuales vires, scientiæ, sapientiæ, industriæ, prudentiæ, &c. æque suos radios in sensus hominis dimittunt, sicut Sol in hominis corpus. Et sicut ignis fornacem ferream, Solq; densum vitrum penetrat. Ita astra cum omnibus suis proprietatibus penetrant hominem, nō secus ac pluuia

Homo est Magnes duplex.

Homo centrum rerū vniuersarum.

Homo similis nucleo pomi.

Astra vt vires suas in hominē fundant.

pluuia terram, ex qua deinde fruges enascũtur. Eodem namq; modo & ab astris fructus in nobis producũtur. Sicut n. terra sine ope superiorum nunquã fructus profert: ita sine astris sapientia nõ viget in homine. Hoc modo corpus elementare & internũ a circulis externis sustẽtatur. Rem illustrabimus exemplo. Fructus terræ in suo centro, & centrum his indiget. Sic ab homine fructus terræ assumuntur, q̃ quotidie fieri opus est. Quotidie n. panẽ requirimus, nec dilatio vlla ac ꝓrogatio termini ferri põt. Iam si corpus quotidie alimentis opus habet: ex illis Medicus ductu elementaris Astrologiæ prædicere põt, quid corpori suo euenturum sit. Eiusdem sunt naturæ etiam sensus hominũ, vt quotidie ex superioribus rationem & sapientiã sibi attrahant, ac saturentur ex astris, & secundum sensus & cogitationes conseruentur, ex illis, quæ ex astris trahunt, sicut corpus sustentatur a pane. Hinc oritur Astronomus syderis. Hinc sequitur, Astrologũ scire, quis Astrorũ iugis cursus, quæ operatio, qui effectus sit: & simul compertum habere, quomodo concordent cum homine ac mutuo consentiant: deniq; etiam intelligere, qualenã quoduis attrahat pro conceptionis suæ concordantia. Itaq; & hoc scire põt, quid in sensus hominis quotidie incidat, quid factur⁹ is, quid omissurus sit, q̃ operatio, quæ finis secutura sit. Sicut n. si Medicus quendã videt edere Venenum, ex ipsius proprietate pronuntiare põt, quid homini illi euẽturum sit: ita idem etiam de astris iudicandum est. Quæ qualia sint, talia assumuntur, instar pyri aut pomi ex arbore decerpti. Quilibet enim in arte sua scire debet, hæc omnia naturaliter & propria ita euenire. *Astrologus qua sciat.*

Sed vt facilius hæc omnia intelligatis, rerum explicationem adhuc planiorẽ afferemus. Sicut paulo ante intellexistis, corpus ex exteriorib. radiis sustentari ꝑ vim attractiuã, quæ specie famis & siris viget: ita sciendum est, hominis corpus sydereum quoq; ita constitutum, & ob inclinationem, quæ a sphæris in punctum & centrum abeunt, ita dispositum esse, vt ab externis sphæris rationem suam accipiat, impulsum nempe fame & siti corporis syderei, hoc ordine & lege conditi. Sed pro his porro sic attendite. In omnibus elementis cibus corporalis hominis conditus est & reperit. Adeoq; quibuscunq; indiget corpus elementare, ea omnia in elemẽtis inueniunt. h. e. Omnia q̃ assumit homo, ex circulis ꝑueniunt extra punctũ in ipsum punctum. Panis est circulus exterior, velut & fructus, & pecora. Similiter & Astra, sicut suo exẽplo Sol demonstrat. Sic ergo vniuersa ad hominẽ sese sphærice habent. Et hoc respectu Deus astris attribuit & indidit naturalẽ omnẽ sapientiã, intellectũ, prudentiã, scientiã, deniq; quicq̃d homo animaliter & mortaliter scire aut posse debet. Et illis omnib. De⁹ duplici ratiõe vti frui hominẽ voluit. Prima corporaliter fit, altera fit eo modo, quo vitrũ penetrat Sol. Et sic oẽm *Elementa cibus corporis in elemẽtis, &c.*

suam scientiam discere & comparare debet homo, eamq; assumere velut pyrũ de arbore, in eo scil. ad quod natus est, velut frumentũ ex agro, vuaq; de vite. Sic oritur Musica, sic ars metallorum, sic Medicina, sic omnis plantatio: denique quibuscunque terrenum corpus opus habet, ea inuenit in sapientia astrorũ. Et sapientia vniuersa hominis, bona & mala, ex his astris manat, ac desumenda est. Quæ vero spectant salutem & vitam æternam, ea ex vita æterna oriuntur. Quoduis enim, ex quo existit, ortum suum sumit, pars vna ex æterno, pars altera ex mortali: & omnis scientiæ siue cœlestis sit, siue terrena acquisitio, fieri debet per vim attractoriam ex circulo externo in centrum. Ea vis attractoria nihil est, nisi fames & sitis, nobis congenita & inseparabilis, per quam famem & sitim corpori nostro necessaria allicimus. Qui sitit, ad Christũ accedat, & non amplius sitiet, hoc est, implebitur diuina gratia & sapientia. Sic etiam, qui sitit naturalem sapientiam aut scientiam, is ad fontem illum pergat, qui astra sunt. Et sicut æterna sitis, ita etiam mortales sensus intellectum suum ex astris trahunt. Ex his iam colligi potest, naturalem sapientiam corpori & non animæ datam esse. Illa ergo, quæ concernunt animam, per lumen naturæ contaminari nõ possunt, sed in naturam impendi debent: veluti vicissim & anima ex suo fonte satianda est. Per lumen naturæ inuenta sunt omnia opificia. In officina namq; Planetarum Fabri sunt, ex quibus omnes fabri didicerunt. Illi sunt omnium optimi & peritissimi. Artem enim sibi congenitam habent. Qui si homines fierent, ferrum vt ceram cuderent: quæ quidem arcana mortales nondum in terra assecuti sunt, assequerentur autem facile, si de vero fonte biberent. Donec homo ex homine discit, tale nihil apprehendit. Si disceret ex astris, mortalibus omnibus præcelleret. Quod si ex fabris firmamenti disceremus, sicut solemus ex homine, opera certe admiranda producerentur. Similiter & Latomi sunt in sede Planetarum, de quibus latomi omnes discunt mortales. Qui si illos recte cognoscerẽt, statuas vt ceram fingere possent, nec quicquam illis decederet, ac omnia ipsorum opera viuentibus imaginibus similia forent. Eadem vero de opificibus ceteris vniuersis similiter intelligenda sunt. Admiranda n. manu firmamentum Deus condidit. Et metus est, vt grandis nobis aliquãdo reddenda sit ratio, q; de astris nihil attrahamus. Cognoscere debet quilibet id, ad q; natus est. Nec minor de neglecto naturali quam æterno ratio danda erit. Hoc n. fine Deus in naturalibus omnibus scientiis præceptorem nobis præfecit, vt scil. ad verum fontam pergeremus. Similiter etiam omnium maximus & peritissimus Medicus in cœlo habitat, qui morbos omnes cognouit, & ipsos, oculis nostris absconditos, lynce acrius peruidet & omnes

Vis attractoria verũ quid sit.

Fabri in firmamento peritissimi.

Medicus cœli omniũ peritissimus.

mnes cũ in gem̃is tum in herbis latentes vires introſpicit. Et Deus hunc ita creauit, vt ex ipſo Medici ceteri naſcerent, ſuãq; ſitim ac famẽ ex ſolo illo ſatiarent. Ex paucis porro iam allatis exẽplis intelligi debent vniuerſa, quæ naturaliter cognoſci & comprehendi debent. Singulatim namq; omnia recenſere, tempore & otio abuti eſſet. Dicta ratione initio priſci diſcere cœperunt: nõ vt nos cõſequenter diſceremus ex ipſis, ſed potius quæreremus, quem & ipſi quæſiuerunt. Etſi n. veteres quidem nõ pauca reliquerint nobis, quæ iam ſcimus & poſſumus: illis tñ acquieſcendũ ita non eſt, vt non porro etiam ſectemur, niſi quæ ab ipſis didicimus, ſed emendando, quærendo & diſcendo quotidie magis proficere debemus. Schola namq; noſtra & diſciplina vſque ad finem mundi durat.

Aſtronomia quæ doceat & afferat.

De Aſtronomia ergo reſumimus, ipſam artẽ eſſe neceſſariã, & magno in pretio habendam, adeoq; ob vnã præcipue cãm plene perfecteq; diſcendam. Quemlibet n. hominẽ docet cognoſcere, quæ ipſius mens, cor ac cogitatio ſit, an bona vel praua, ſimplex an malitioſa, & quid ſub horã cõceptionis factũ ſit, quænam operatio ſecutura ſit infantẽ, modo conceptionis momentũ imitetur. Præterea docet illa quoq;, quẽ quiſq; præceptorẽ, & quomodo quærere debeat. Quo vero pacto nec elementare corpus in conſtitutione ſua cõſeruamus, ſed plerunq; largius helluamur, potamus, ſcortamur, quã elementa ipſa impreſſerũt: ita non minus plerumq; ipſo etiã cœlo abutimur, nimia ingurgatione, &c. vt penetrare non poſſimus ad id, ad q; nati ſumus. Maioris ergo dilucidationis gratia tenendũ eſt, quod ex ſchola illa ipſum naturæ lumen ſolide depromi poſſit, ne deinceps citra illud in terra ambulemus, ſed malũ Influentia eiiciamus, & bonã aſciſcamus, ſicut & d[illegible]ipulos in ſcholis meli⁹ inſtitui videmus, vberius diſcentes, quã ſi in ſcholam non com̃earent, deniq; optionem habentes diſcendi ex quocunq; libro ac auctore velint. Electio vero ac optio illa nobis minime interdicta eſt, ſicuti & in cibis ea cõceſſa poteſtas eſt, vt aut ad ſanitatem aut ad morbos illos ingerere, adeoque vel addere quid vel demere poſſimus. Sic ergo per ſcientiam Aſtrologicam omnia reuelantur, antequam eueniant, prius ſcil. cognito patre, ex quo filius genitus eſt. Et hoc nemini videri mirum debet. Multa n. etiam a Spiritu ſancto longe antea, quã euenirent, prædicta ſunt. Sic Natiuitas Chriſti a Prophetis pronuntiata eſt, ſicut & Natiuitas Mariæ & Ioannis Baptiſtæ, nec quicquã eo loco diſſimulatũ fuit, ſed vniuerſa vt prædicta ſunt, ſic in veritate & ipſo facto euenerũt & completa ſunt. Eodẽ modo ſi Natura quoq; futuri aliquid operatura eſt, inſtitutum ſuum per horam conceptionis, ex qua Aſtrologus naturaliter natiuitates deducit, ac indicia & prognoſticationes ſuas exſtruit, prænuntiat, id q; Aſtronomiæ

Aſtrologia futuros euentus prædicit.

quidem impossibile non est. Hanc n. ordinauit Deus, vt aduentus & gesta illius hominis scirent, quæ ipsum naturæ lumen operaturum sit, non minus a futura prædicta de Christo sunt. Et hic eadē est ratio, quæ frumenti. Semen si in agrum coniiciatur, indicium suū illico prodit, quod intra anni spatium culmus erupturus sit in aristam.] An vero non & homo semen est momento seu hora conceptionis suæ? Cur ergo non etiam altar seminis in agro suam spicā indicet, siue a grandine, siue a pruina verberetur & vratur? Itaq; & Influentia astrorum similiter per suum semen cognoscenda est, quidnam ex illo semine futurum sit: nec tātum quoad hominem, sed etiam quoad cursus cœli erga naturam. Sic ergo, vt iam dictum est, deinceps intelligite, qua ratione homo generetur & nascatur, ac in sese cum famem tum sitim habeat, elemētare simul ac sydereum corpus cibandi & potandi, secundum appetentiā in conceptione insitam. Quicquid n. momento illo implantatum est, id subinde adhęret. Ex quo iam conficitur, Astrologum illam omnem vim, naturam, proprietatem ac vniuersam concordantiam constellationemq; describere & prænūtiare posse. Hac namq; via mirabiles quædam natiuitates, in liberis tam bonis quam prauis constitutæ fuerunt. Quicquid aūt per sapientiam regitur, id scire diuinum, non humanum, Angelicum & non carnale est. At qui secundum naturam viuit, quod pars facit maxima, is nihil adeo in sese abscōditum habet, quod per Astrologiam sciri nequeat. Ad generationem ergo hominis dirigenda est figura cœli & proprietates stellarum cum modo particulari diligenter expendendæ sunt. Modus aūt Astrologiæ is sit, vt sciat & intelligat omnem naturā, sapientiam & scientiā stellarū, quomodo in conceptione operationē suā perficiendo hominē animalē constituāt. Ac quoniā coniunctio huiusmodi & ingenuina concordantia adest, Astrologus hominē ceu animal facile describerę pōt. Quod si Astrologia debito modo solide cognosceretur, & liberorū natiuitas certo & comprehenso iudicio secundū naturā Influentiæ conciperetur: non dubito equidem, multa mala euitatum iri ab illis, qui alias ex constellatione tali fundamentū falsum exstruentes, seipsas in mortem dedunt. Sicut n. stulti monstrorum vice nascuntur: ita fiunt etiam monstra in intellectu, in Theologia, in regnorū administrationibus, in scripturis: ita vt ab monstris istis in phantasiā coniecti homines, submersionis periculū declinaturi minime essent, non cogitantes, talia ex spiritu imaginis, non naturæ procedere debere. Ipsa namq; multa obstinata & delira capita gignit, quæ pro sapientibus & a Deo missis ab hominibus iudicantur. Itaq; summæ necessitatis est, rectius Astrologiam addisci, vt quidnam naturale vel non sit, rectius sciatur ac cognoscatur.

Stultorum & monstrorum plena omnia.

PROBA-

PROBATIO PARTICVLARIS IN ARTEM SIGNATAM.

QVicquid natura generat, formatur id secundū essentiam virtutis, in subiecto latentis. Quod ita intelligi debet. Prout animus, & natura, & proprietas cuiusdā hominis se habet, ita natura corpus quoq; eidē sua figura insigne confert, ita, vt figura, corpus, virtusq; in simili vna concordantia versentur, & quoduis alterum indicet. Virtus nimirū indicat formam, figurā, corpus & substantiā. Sic eadē ēt indicant essentiā eiusdem. Virtus namq; & forma in gradu vno cōstituta sunt, ita, vt per virtutē forma, & per formā virtus intelligat. Sic per rufos capillos virtus cordis rubra cognoscitur, per flauos albosue flauū albumue cor. Quales n. crines, tale etiā cor. Hinc etiā prouerbium iactatur: Quo magis mutilus, magis improbus, quasi diceretur: mutili corporis, mutila mēs, & mutilæ mentis mutilū corpus est. Et distortio illa non vnius tm̄ partis est, sed multarum, etiam in exteriore corpore, vt nasi, oris, artuum. Sed vt ista rectius intelligatis, ad sequentia paulo accuratius attendite. Adamus integritatem habuit tam corporis q̄ animi, nec vllo næuo deformis fuit. Vbi vero cognouisset bonū ac malū, lapsus est in naturā. Postea ius & potestatem sibi sumsit natura signandi & formandi quemlibet pro conditione sui animi. Sicut n. illa in omnibus potens est: ita formā quoq; fecit & indidit cuilibet, ꝑut bonus vel malus esset, prout animū, sensus & cogitationes homo sanas vel prauas haberet. Secundū diuersitatem n. sensuū, diuersa quoq; hominib. corpora addita fuerūt. Et sensuum illa varietas in caussa est, cur nullus hominū alteri similis sit. Sensus ergo alius, alterius forma occasio est. Adamus n. priusquam bonum & malum internosceret, Deo placebat optime. Post cognitionem autem illam pœnituit Deum facti hominis. Per illam n. homo in aliam proprietatem coniectus est. Et propter hanc ferendum quoq; ipsi fuit, vt aliter signaretur. Hinc quot species in homine siue bonæ siue malæ, tot etiam formæ, vt perpetuo speciei virtutis species formæ respondeat. Hoc modo homo in potestatem redactus est naturæ, qui alias signari ab ipsa minime potuisset. Et deinceps hominem non manus Dei, sed natura facit, quæ sine signis suis nihil producit. Nec enim minus iam iuris in hominem natura habet, ac in florem campi. Hunc signat, & per signatum, eius interiora omnibus noscenda offert, ita vt signator per signatum intelligere possit virtutem in corpore illo latentem, siue hoc sit herba, siue arbor, siue res animata, siue inanimata. Hac namq; via signatores multa medicamina, remedia, & vires alias in rebus naturalibus inuenerunt. Et qui non ex ipsa signatura herbarum vires describit, is, quæ scribat, nescius est. Nec enim diuersum is a cœco alio proferet. Hoc porro instituto ipse quoq; homo

Animi & corporis vna lectio que harmonia.

Mutili improbi.

Adamus integer fuit corpore & animo, & ante lapsum.

Signator quid.

Signatura vis in reb. describenda.

signatur, ita, vt vnus subinde præ alio cognoscat. Et hoc iã ordine Deus oblectatur. Cũ ergo in tot species distribuatur homo, adeoq; iam, cuius nam speciei sit, cognosci possit, non aliter ac flores, & omnia crescentia, quorum quodlibet naturæ suæ formam, ex qua virtus eius cognoscatur, refert: ideo declarationem deinceps talem notate. Cum nihil adeo in homine absconditum sit, quod manifestari non oporteat: id trib. modis fieri animaduertendum est: *Per signa Naturæ*, h.e. per signatum, per q. nihil abditum manet: *Per indicium proprium*, h.e. per proprii oris confessionem, qua quis ipse occulta sua prodit: (Cum n. homo signati, h.e. artis signaturæ non semper peritus sit: nec quid absconditum maneat in homine latens, per os illud expellit natura.) Denique *per Iudicium Dei*, quo Deus ipse ordinat, vt cor hominis reueletur. Quale n. id per se est, tale vis diuina profert in exemplum & admonitionem aliorũ. Sic boni bonis operibus, mali malis produntur, ipso quoq; Christo assentiente & dicente, *Ex operibus & fructibus eorum, cognoscetis eos.* Opera namq; & fructus testantur de qualitate arboris. Et sicut carduus vuas non profert: ita ex malo homine boni nihil manat.

Cognitionis modus triplex est.

Ceterum, modos illos duos, per indicium nimirum proprium, & per iudicium Dei, hoc loco tractandos nõ suscipio. Spontanea n. cognitio, arte non indiget. Et quæ Deus facit, manifesta sunt, nec, vt scribãtur, exigunt. Tradam aũt explicationem vberiorem de signis, ab ipsa natura propositis. Compertum nimirum ac manifestũ cuiuis est, semen in terram coniectum, & aliquandiu ibi sepultũ, abscondita & secreta, tandem sua extra terram proferre vi naturæ, ita vt iam cuilibet certum sit, qualenam semen in illo loco conditum fuerit. Eadem ratione & cor semẽ est hominis, ex quo semine natura protrudit aut educit corpus, cuius intuitu quiuis deinde videt, qualenam id cor fuerit. Etsi vero signa quidem in herbis ac arboribus, quã in homine euidentiora & manifestiora sint: nihilominus tamen & ad hunc noscendum artis satis datum est, si naturam recte & diligenter scrutari velimus, sicut in signato sese exhibet, &c.

Cor est semen nascendi hominis.

Homines nos rimamur omnia, q̃ in montibus abstrusa latent, per externa signa & similitudines. Sic etiã cognoscim⁹ proprietates omnes herbarum, & quicquid in lapidibus occultum est. Nec quicquã adeo vel in pfundo maris demersum, vel in firmamento elatũ est, q. homo non cognoscat. Nullus mons, nullus scopulus adeo crassus est & densus, vt, quæ in ipso sint, abscondere possit, ne qua homini prodantur. Nã per signum signatũ omnia reuelantur: q. quidem nostris oculis idẽ est, ac pyrum in arbore, quod ex ligno, ex radice, ex terra erumpit, & quid interius sit, prodit. Fructus enim quilibet est signum signatum, per quod interius latentia

Homini omnia perscrutabilia.

Signum signatum quid.

latentia cognoſcuntur. Similiter & in homine nihil eſſe poteſt, quod exterius non ſignetur, ex quo intelligat̃, qualenã ſit interius, ꝙ ſignum ſignatum referat. Et ſicut Medicus artis ſuæ comprehenſionem ſumit ex ſigno ſignato: ita etiam Aſtronomus ex ſignato illo, quod cœlum proponit. Nihil enim in ſtellis eſt, quod ſignum ſignatum exterius non exhibeat. Sicut ergo ſua ſigna herbæ & ſtellæ habent, ex quibus Medicus & Aſtronomus artes ſuas depromunt: ita etiam internæ hominis eſſentiæ cognitio ex ſigno ſignato, quod fabricator microcoſmo addidit, deſumitur. Quiq; non ex ſignato ſigno Aſtronomus fit, is Aſtronomus non eſt. Qui non ex ſigno ſignato philoſophatur, is nõ eſt Philoſ. Qui non ex ſigno ſignato medicatur, non eſt Medicus. Eſtq; naturalis Aſtronomia, quæ ſeipſam in hominem fabricat: & firmamentum microcoſmi eſt ipſius cœlum, curſus, ſphęra, ęther, olympus. Sed de his porro diſſeramus.

Aſtronomus, Philoſophus, Medicus qui vere.

Quatuor res ſunt, per quas natura hominem & creſcens quodlibet manifeſtat. Quod ita accipietis. Per quatuor artes aut ſcientias arcana rerum inuiſibilium cognoſcuntur & inueniuntur. Nimirum per *Chiromantiam*, quæ prima eſt. Ea verſatur circa exteriores partes locuſtarum in homine, vt manus ac pedes, corporis venas, ductus, lineas, rugas, &c. In manibus enim ac pedibus, venisque ſigna ſignata continentur, ex quibus Chiromantes iudicium facere debent. Per illas a. non homo tantum cognoſcitur, ſed omnes etiã herbæ, lapides, &c. Quicquid enim vſpiam eſt, id in ſigna Chiromantica collocatum eſt: Adeoq; Chiromantia eſt aſtrum rerum naturalium. Sic in lilio eſt Chiromantia, h. e. in lilio aſtrum ſecundũ lilium ſe habet. Eſtq; hęc ſpecies ſignati prima. Species ſecunda eſt *Phiſionomia*, conſiderans formam vultus, & quicquid capite continetur. Ars hæc Phiſionomia ſupplet ſignatum ſuperiorum ſenſuum & cogitationum. Aliud enim eſt cor, aliud caput, licet non caput, ſed cor Princeps ſit & Dominus. Hinc ſequitur, hominem cognoſcere quid in vtraque lateat. Tertia eſt *Subſtantina*, formam totius corporis comprehendens. Scientia hæc, vt cæteræ duæ, docet rationem noſcendi hominis, quis ipſius ſenſus, quæ cogitatio, quod cordis conſilium ſit, & q̃ interius tractet & meditetur. Congenitæ n. naturæ diſplicet malus internus homo, ideoq 4. ipſum modis ſignat, nec quicquam ſit occulti, quod per hoc ſignatum non manifeſtetur. Quarto loco eſt *Mos & Vſus* qualem ſe gerit homo, talis etiam in ceteris eſt. Sic vrtica vrit: ſic cantharides veſicas attollunt. Sic ergo 4. iſta coniungenda ſunt, quia iunctim perfectam cognitionem abditi interioris hominis, & rerum vniuerſarum ex natura ortarum ſuppeditant. Et ſciendum eſt, ſecundum quatuor iſta creaturam quamlibet cognoſci. Medicus ſi quatuor has ſpecies cognouit,

Scientia 4. rerum arcanarum inuiſibilium.

1 Chiromantia quid.

2 Phiſionomia.

3 Subſtantina.

4 Mos & vſus.

nouit medicinam per formam suam & figuram, quæ in species 4. distribuitur, sicut 4. scientiæ commonstrant. Hoc modo Medicus cognoscit medicinam, Astronomus Astronomiam, sutor corium, textor pannum, faber lignum, figulus lutum, metallarius metallum, denique quilibet artifex subiectum, scientiæ seu facultati suæ proprium. Sic ergo sese natura habet, vt cognoscere doceat, quidnam in re qualibet lateat. Qui quatuor istorum cognoscendorum scientiam non habet, vt naturæ arcana ex illis scrutetur: is nec esse potest naturalis, nec naturalis Astronomus, nec naturalis Medicus, nec naturalis Philosophus, nec quicquam de naturæ arcanis ac mysteriis disserere potest. Fundamentum itaque cognitionis in eo positum est, quod nimirum res omnes suum semen habeant, & in semine omnia conclusa sint. Natura autem est fabricans figuram, promam formæ, per se essentiam indicantis. Forma enim essentiæ index est. Essentia namque est inuisibilis. Ideo quatuor illa ad Astronomiam pertinent, vt in conceptione ita ordinentur & disponantur. Vnde & ipsorum explicatio ex Astronomia procedit, vna cum aliis, quæ conceptionis huius tempore simul fiunt.

Natura fabricatrix figura, &c.

Sic ergo per naturam constitutum est, vt externa signa interna opera & virtutes demonstrarent. Sic placuit Deo, vt nihil absconditum maneret, sed per scientias manifestaretur, quicquid in omnibus creaturis latet. Possent hoc loco non immerito admirari quidam, cur constitutum ita a Deo sit, vt per scientiam homo occulta perscrutaretur? Sed id hac de caussa præcipue fecit Deus, vt corpus hominis suum exercitium &c. haberet, & exploraret, quænam & quanta Deus spiritualiter in corpora ingesserit. Ideo etiam noluit, scientiam istam incognitam esse. Virtutes enim vniuersæ scientiis subiectæ sunt, vt per illas cognoscatur, quid in re qualibet spiritualiter insit. Subnectemus autem deinceps exempla quædam, ex quibus signaturam rectius intelligere queatis. *Tignarius*, domum, quam exstruit, primo concepit in imaginatione sua. Ad hunc conceptum postea similiter ædificatur domus. Iam ergo per formam domus, cognoscitur cogitatio seu animus tignarii. Sic, quod in sensu ac mente, & natura est, a nemine sciri potest, donec ad formam & figuram suam perducatur. Similiter & alia, quæ homines mente & animo volunt, per fructus & opera manifestantur. Vt nihil adeo occultum manere possit, quod non seipsum prodat. Exemplum aliud. Quo vnumquodvis facit, ad id etiam formatur. Ita qui cogitat exstruere turrim, aut aggerem, formam illi talem confert, quæ ad reprimendum hostem maxime idonea sit: ita vt quiuis rei bellicæ gnarus ex forma turris videat,

Signata quomodo & cur abdita demonstrant.

videat, quanti roboris, cuius virtutis & instituti turris sit. Iam ex hoc sciendum est, ipsorum quoque hominum virtutem sibi propriam figuram condere. Sicut imaginatio tignarii domum condit: sic etiam mens humana facit id, ad quod propendet & inclinat. Eo consilio corpus sibi disponit ita, vt bellator exstruit turrim, per quam animus & consilium ipsius noscitur. Idem eadem ratione natura quoque architectatur in signando homine. Qui vt se habet in animo ac corde, ita quatuor signa natura ipsi appendit, ex quibus cognoscitur eius animus, non secus ac ex domo intentio tignarii. Iam si homo eius industriæ est, vt arcem sibi contra hostes exstruere possit (quam tamen sine additis signis statuere minime potest) multo magis eius prudentiæ in condendo homine natura est, vt virtutes eius & animum non occultet, sed publice præstituat, vt quilibet ab illo sibi cauere possit, non aliter ac a glande tormentaria, ex sede abdita emissa. Ita nihil in natura est, cuius corpus virtutis indicium non exhibeat. Opera itaque sedulo danda est, vt hæc forma recte & penitе cognoscatur. Sic enim fiet, vt ipsa quoque illius virtus, hoc est, spiritus recte cognoscatur. Hoc fine natura producit claudum, vt claudis, hoc est, improbis rebus adhibeatur, aut ab ipso homines sibi, tanquã a labro in turre tormentario caueãt. Huiusmodi signa multa in hominibus notantur omnia ex corde vel animo procedentia & per animum in huiusmodi formam redacta. Qua quidem re animus & forma vnum fiunt. Vult enim natura, formam hominis, & quæ ad signatum referuntur, per scientiam signatam cognosci, & per formam illam constare, cuinam rei hominem istum natura adhibitura sit. Scientia itaque hæc ex lumine naturæ manauit, per diuinam prouidentiam data. Qua de caussa in magno pretio haberi ac sedulo studioseque cognosci debet. Ingens enim ille homini thesaurus est, si alterius cogitationes & animum peruideat. Nec tamen ipsa ad occulta tantum hominis cognoscenda facit. sed per signatum hoc naturales quoque plantæ eodem modo explorantur. Qua scientia qui caret Medicus, is os occludat, nec quicquam de arcanis naturæ blateret. Molimen itaque & institutum naturæ est, vt, quod tincturum nigrum est, nigro signetur, cyaneum cyaneo, &c. Si erupturus in arbore cortex est, signatur instar corticis. Et folium, vt folium, semen vt semen signatur. Sic quia exurentem ignem vrtica habet, exterius vstione quoque signatur. Ita mira ratione naturæ lumen per exteriorem formam interiorem vim nos cognoscere docet: quæ cognitio ob id in scientiam relata est. Qua quia multa proterua pectora inuenta & prodita fuerunt: cœpit ars ab illis reiici, corrumpi & oblite-

Claudi cur a natura producantur.

Signati artis origo & dignitas qua.

Ars signata, cur fere oblitterata.

rari. Qua iniuria euidens damnum inustum est cum Philosophiæ, tum medicinæ, quæ hoc modo cognitione arcanorum naturæ orbatæ sunt. Multi mihi probro & crimini dant, quod prætereuntes nonnullos obuios auerser & declinem. Quos tamen si video, suæ ipsius naturæ odio esse, & vt ab aliis vitentur, certis signis ceu stigmatibus notari: quo pacto amare possim illum, quem genuinus ipsius parens odit, quique in ipso natiuitatis illico momento nocens & perditus factus est? Quæ omnia eo vobis ita consilio explico, vt maiore fauore & amore hanc scientiam deinceps prosequamini, eaq; ad naturæ thesaurorum abditorum explorationem iugiter vtamini.

PROBATIO IN SCIENTIAS ARtium Incertarum.

Artes incertæ an artes sint.

ABsurdum videri possit alicui, me artem incertam certam facere, & pro arte venditare, quæ tamen fundamento nullo insignis sit. Sed vt id faciam, multa me mouent. Etsi enim in certo fundamento nitatur res tamen incertæ per illam manifestantur. Quod si nihil nisi ex solido fundamento procedens acceptari debet: hoc loco fundamentum maximum est, *Opus ipsum*, quod verum & certum esse demonstratur. Hoc quidem largiri cogor, cetera Astronomiæ particularia fundamentum constans & euidentem demonstrationem habere: cum econtra incertę hæ artes, quarum sunt quatuor, tam euidenti probatione stabiliri non possint. Interim tamen, si quid fundamento minus conspicuo quidem stabiliretur, probaretur autem, vt ipsum quod euidens est, sicut opificia ipsius artis operibus ad oculum probantur: quis quæso diceret, illud non parili ratione artem esse? Reipsa enim & opere aliquid prostat, quod per incertas illas artes inuentum est. Porro, non omnia eius naturæ sunt, vt ad oculum monstrari possint, nec ex fundamento ipso res vniuersæ intelligi queunt. Inuisibilia namque non minus ipsis inuisibilibus operantur. Et plurima sunt in naturæ lumine, quæ oculi nostri non vident: & tamen naturæ lumen concedendum est. Cur ventus spirat? Et quis motum illius comprehendere potest? Flando tamen nihilominus is deiicit muros, turres, arbores. An non ergo ex eadem vi, quæ elementum concitat, commotio quidam fit in manibus Geomantiæ? commotio fit in oculis! Si elamenta cōmotione agitantur: fiet id eodē modo ēt in homine. Motus vis magna est, nec de eo quicquam disputari potest. Spiritus flat quo vult: Ecquis scit, vnde veniat? quo ruat? Exemplo vobis sint virgulta, quæ in manibus mouentur. Nemo videt, a quo moueantur & tamen id naturale est. Motor enim est spiritus naturalis, cui omnia cognita

Virgulta directa vt mouentur.

gnita sunt, quique mouere potest corpus secundum concordantiam. Itaq; si motus fit in Microcosmo, necesse est, vt ab alio fiat. Si ab alio; iam sciendum est, ex quo id fundamento seu ortu procedat. Motui tribuẽda multa sunt. Motus admiranda opera præstitit in bonis & malis. Motus est voluntas diuina. Is quæ faciat, sui iudicii sunt. Semper tamen sententia probabilior cor iustum occupat, hoc est, sicut differunt inter se homines, quorum vnus altero est veracior: ita idem etiam de motore intelligi debet. Verum ergo & genuinum Motorem qui habet, is per artes incertas inuenit, quod absconditum est, &c.

Motus vis quan a.

Porro Artes istæ Incertæ processum & figuram vnam habent, naturali ordini conuenientem, cui obsequi nemo potest. Initium autẽ, ex quo figura illa procedit, per oculos probari se non patitur. Qua vero ratione spiritus imaginis dominatur Astris: sic dominatio etiam data est oculis & manibus. Etsi autem per manus & oculos aliquid fiat, quod ipsi quidem, vt instrumenta, probare & docere minime possint: an ob id vlterius inquiri non debeat de eo, quod instrumentum attingit & dirigit? Ars ea non est (nec etiam laudabiliter de eo tractatur) si manus & malleus coniungantur: sed ea ars laude & gloria digna est, quæ manũ & malleum dirigit, & cudit id, quod opus vocatur. Si quis prætendat, Geomantiam artem non esse, ideo, quia nihil adsit præter cretam & manum, a qua describantur puncta; hoc quidem largior, sed illud tamẽ, quod ars non sit, nego & pernego. Nam, vnde ea vis fabro, vt manu & malleo soleam equi ferream cudat? Non certe a manu & malleo. Malleus enim & manus respondent cretæ & manui in Geomantia. Quid ergo est, quod soleam equinam cudat? Illud nempe, quod in cerebro absconditum latet, quod nemo videt, nemo tangit. Id nimirum manum & malleum dirigit; id parat & cudit soleam. Iam si faber in manu & malleo non inest, sed in capite, in eo nimirum, quod nemo videt: an non etiam sit aliquid in opificio Geomantiæ, quod manũ & cretam ducat, ac in Hydromantia oculos, & pyromantia? Qui sinuisibili potestati resistet aut contradicet, quæ insignis est ante nostros oculos? An id necessario concedendum non est, Motorem in omni exercitatione Naturam esse, hominem vero esse medium, per quod illa operetur? Corpus ergo illius, & membra, Naturæ instrumenta exsistunt. Præterea, an fieri nõ possit, vt homo id faciat, quod Natura ipsum docet, & ab eo requirit? Pone Naturam hunc requirere pictorem. Huic ergo ad pingendum diriget manum. Quod si Naturam per incertas Artes operari vult an nõ manus ac oculos ducere potest, vt id fiat, quod in ipsa latet, æqua ratione cum opificibus, quos ad finem operis illa perducit? &c.

Geomantia an scientia sit.

Motor est natura. Homo naturæ instrumentum.

Pars X. cc C

Quæri hic non iniuste possit, an non aliquid etiam dicendum sit de abditis rebus in homine, quæ potentius regunt, quam regere Elementare corpus intelligatur? Elementatum corpus hanc legem accepit, vt obsequeretur non Elementato corpori, eique loco instrumenti deseruiat. Iam per Luminis Naturalis vim constat, quod Imaginatio humana admiranda quædam operetur, sicut experientia testatum facit. Consideratu itaque dignum est, quid Imaginatio sit. Deiero autem vobis, in veritate, Imaginationem plus facere, quam vel Elementa vel Astra facere possunt. Cogitatio dominatur & imperat illis omnibus. Cogitationes sunt liberæ, a nullo coercentur. In cogitationib. consistit libertas hominis, eæq; Naturale lumen exsuperant. Ex cogitationib. enim nascitur Motor, nec Elemẽtaris nec Astrologicus existens. Iam si tanta potentia cogitationum sit, vt per regeneratum spiritum dominentur cum Astris tum Elementis: an non ẽe opera illæ præstare ac edere queant, quæ nec Elementa, nec Astra præstare possint? Et tamen nihilominus opus genuinum faciunt, quam id, quod in cerebro latens per manum & malleum facit. Hoc naturale est; cogitationes facere nouum Cœlum, nouum Firmamentum, adde nouã vim, ex qua nouæ artes promanent. An non ergo nouæ quoque sciẽtiæ, ex cœlo ortum suum sumentes, veræ & genuinæ sint? Sic vero etiam ruerent & conciderent noua consilia & instituta hominum. Sine Astrorum. Influxu initium suum sumunt ipsorum doctrinæ & industriæ. Adducamus exemplum. Qui faciendum aliquid sibi proponit: is nouum sibi cœlũ facit, ex quo procedit opus, quod facere instituit. Si ergo nouum cœlum ex industria suæ potentiæ operatur: quid differt ab ea Ars Incerta, vt similem potestatem non habeat? Quanquam industria per se multa præstet. Videtis enim Elementatum corpus multos modos *Industria* simul & *Ineptiæ* in se continere. Sic etiam in cogitationibus doctrina ac inscitia vel maior vel minor est. Hæc in omnibus rebus expendenda sunt, nec arti temere aliquid derogandum.

Imaginationis humanæ potentia vis.

Tantæ potentiæ homo est, vt ipso cœlo ac terra potior sit. Fidem enim habet. Fides autem superat naturale lumen, adeoque omnium creaturarum vim ac potestatem. Quod si ergo Artes Incertæ, certæ & veraces fieri & cognosci debent, fiet id vtique per Fidem. Si fide id est: iam Fidem oportet diuidi, vt vna sit operationis æternæ, altera mortalis. Si credimus, montem in mare traiectum iri: credimus aliquid mortale. Nam nec montes, nec maria æterna sunt, & tamen operatur *Fides*, vt montes in mare transponantur. Præterea quantum ad Fidem, si quis ex paruulis vnum offendit, huic conducibilius foret, si de collo

Incertæ artes certæ fiunt per fidẽ.

Fides duplex.

eius

eius lapis molaris suspenderetur, ac in profundum mare demergeretur. Si hoc, quod Christus dixit, credimus, fiet id tandem, vt talis cum appenso lapide molari in profundum mare mergatur. Si non credimus, non fiet. Sic ergo per nostram incredulitatem in offensionem paruulorum inducimur. Nec enim vel honestas vel probitas vel voluntas Dei seruari potest, nisi Fides omnia vnicat. Si scripturæ credimus, prouenient fructus in scriptura comprehensi. Et vbi fructus scripturæ non sequuntur, ibi nihili fides est. Sic etiam, si cogitationes habemus, & in illas credimus: Tunc Fides illud opus perficit, & sine fide nihil fit.

Iam vero vt institutum meum Incertarum artium pertexam, sciendum est, in solo homine exsistere Fidem tam ad æternum, quam ad naturale. Qui credit in Deum, recte facit, & iustus est, idque quod credit, accidit. Si iam æternum transcendit in eo, quod factum sit id, quod credit: quanto minore cura opus est, vt vincat minus in fide, quod est Lumen Naturæ. Quæ ergo de cogitationibus dixi, quid requirunt aliud, quam vt fides ipsa stabiliat? Tūc enim Motus vim, & propositum finem suam, ad quam voluntas prima dirigebatur, assequi potest

Ceterum, cur Artes illæ appellentur Incertæ, ita intelligetis. Sunt nimirum artes, quæ processum naturalem habent. Et ex certæ sunt. Propter processum enim incertæ artes non vocantur, sed propter principium, ex quo processus oritur, artes incertæ appellantur. Cuius rei ratio hæc est. Ei, qui artem exercet ac vsurpat, opus est, vt bonam habeat cogitationem, vt integritati studeat, & sanum intellectum habeat earum rerum, circa quas versatur, vt etiam perfectus sit, & intellectui illi fides non desit. Quia autem homo eatenus nonnihil in suo iudicio nutat, ideo suum ipsius opus perdit. Ratione enim titubationis huius in illis rebus perfectus non est. Ideo incerta illa sunt. Cum enim momentum omne positum sit in nouo Cœlo, quod opifex sibi ipsi condere debet; constitutionis autem huius certa scientia non sit: ideo super dubiam scientiam finis stabiliri non potest. Hinc nomen Incerti. Ars autem Incerta talis est, vt per illam cognoscere Deus minime prohibeat. Multarum namque rerum exploratio & cognitio Deo minime displicet. Si enim corpori Elementato permittit, vt ab vna regione peregrinetur in aliam, ac tam bona quam mala experiatur: Peregrinationem huiusmodi multo magis permittet spiritui cogitationum, vt, quod quærit,

Artes incertæ cur dicantur.

cc C 2

quidem impossibile non est. Hanc n. ordinauit Deus, vt aduentus & gestis illius hominis scirent, quæ ipsum naturæ lumen operaturum sit, non minus ac futura prædicta de Christo sunt. Et hic eadē est ratio, quæ frumenti. Semen si in agrum coniiciatur, indicium suū illico prodit, quod intra anni spatium culmus erupturus sit in aristam.] An vero non & homo semen est momento seu hora conceptionis suæ? Cur ergo non etiam militar seminis in agro suam spicā indicet, siue a grandine, siue a pruina verberetur & vratur? Itaq; & Influentia astrorum similiter per suum semen cognoscenda est, quidnam ex illo semine futurum sit: nec tātum quoad hominem, sed etiam quoad cursus cœli erga naturam. Sic ergo, vt iam dictum est, deinceps intelligite, qua ratione homo generetur & nascatur, ac in sese cum famem tum sitim habeat, elemētare simul ac sydereum corpus cibandi & potandi, secundum appetentiā in conceptione insitam. Quicquid n. momento illo implantatum est, id subinde adhęret. Ex quo iam conficitur, Astrologum illam omnem vim, naturam, proprietatem ac vniuersam concordantiam constellationemq; describere & prænūtiare posse. Hac namq; via mirabiles quædam natiuitates, in liberis tam bonis quam prauis constitutæ fuerunt. Quicquid aūt per sapientiam regitur, id scire diuinum, non humanum, Angelicum & non carnale est. At qui secundum naturam viuit, quod pars facit maxima, is nihil adeo in sese ab conditum habet, quod per Astrologiam sciri nequeat. Ad generationem ergo hominis diligenda est figura cœli & proprietates stellarum cum modo particulari diligenter expendendæ sunt. Modus aūt Astrologiæ is sit, vt sciat & intelligat omnem naturā, sapientiam & scientiā stellarū, quomodo in conceptione operationē suā perficiendo hominē animalē constituāt. Ac quoniā coniunctio huiusmodi & ingenuina concordantia adest, Astrologus hominē ceu animal facile describerę pōt. Quod si Astrologia debito modo solide cognosceretur, & liberorū natiuitatis certo & comprehenso iudicio secundū naturā Influentiæ conciperetur: non dubito equidem, multa mala euitatum iri ab illis, qui alias ex constellatione tali fundamentū falsum exstruentes, sci-
Stultorum & monstrorum plena omnia. psas in mortem dedunt. Sicut n. stulti monstrorum vice nascuntur: ita fiunt etiam monstra in intellectu, in Theologia, in regnorū administrationibus, in scripturis: ita vt ab monstris istis in phantasiā coniecti homines, submersionis periculū declinaturi minime essent, non cogitantes, talia ex spiritu imaginis, non naturæ procedere debere. Ipsa namq; multa obstinata & delira capita gignit, quæ pro sapientibus & a Deo missis ab hominibus iudicantur. Itaq; summæ necessitatis est, rectius Astrologiam addisci, vt quidnam naturale vel non sit, rectius sciatur ac cognoscatur.

PROBA-

PROBATIO PARTICVLARIS IN ARTEM SIGNATAM.

QVicquid natura generat, formatur id secundũ essentiam virtutis, in subiecto latentis. Quod ita intelligi debet. Prout animus, & natura, & proprietas cuiusdã hominis se habet, ita natura corpus quoq; eidẽ sua figura insigne confert, ita, vt figura, corpus, virtusq; in simili vna concordantia versentur, & quoduis alterum indicet. Virtus nimirũ indicat formam, figurã, corpus & substantiã. Sic eadẽ ẽt indicant essentiã eiusdem. Virtus namq; & forma in gradu vno cõstituta sunt, ita, vt per virtutẽ forma, & per formã virtus intelligat. Sic per rufos capillos virtus cordis rubra cognoscitur, per flauos albosue flauũ albumue cor. Quales n. crines, tale etiã cor. Hinc etiã prouerbium iactatur: Quo magis mutilus, magis improbus, quasi diceretur: mutili corporis, mutila mẽs, & mutilæ mentis mutilũ corpus est. Et distortio illa non vnius tm̃ partis est, sed multarum, etiam in exteriore corpore, vt nasi, oris, artuum. Sed vt ista rectius intelligatis, ad sequentia paulo accuratius attendite. Adamus integritatem habuit tam corporis q̃ animi, nec vllo næuo deformis fuit. Vbi vero cognouisset bonũ ac malũ, lapsus est in naturã. Postea ius & potestatem sibi sumsit natura signandi & formandi quemlibet pro conditione sui animi. Sicut n. illa in omnibus potens est: ita formã quoq; fecit & indid t cuilibet, put bonus vel malus esset, prout animũ, sensus & cogitationes homo sanas vel prauas haberet. Secundũ diuersitatem n. sensuũ, diuersa quoq; hominib. corpora addita fuerũt. Et sensuum illa varietas in caussa est, cur nullus hominũ alteri similis sit. Sensus ergo alius, alterius forma occasio est. Adamus n. priusquam bonum & malum internosceret, Deo placebat optime. Post cognitionem autem illam pœnituit Deum facti hominis. Per illam n. homo in aliam proprietatem coniectus est. Et propter hanc ferendum quoq; ipsi fuit, vt aliter signaretur. Hinc quot species in homine siue bonæ siue malæ, tot etiam formæ, vt perpetuo speciei virtutis species formæ respondeat. Hoc modo homo in potestatem redactus est naturæ, qui alias signari ab ipsa minime potuisset. Et deinceps hominem non manus Dei, sed natura facit, quæ sine signis suis nihil producit. Nec enim minus iam iuris in hominem natura habet, ac in florem campi. Hunc signat, & per signatum, eius interiora omnibus noscenda offert, ita vt signator per signatum intelligere possit virtutem in corpore illo latentem, siue hoc sit herba, siue arbor, siue res animata, siue inanimata. Hac namq; via signatores multa medicamina, remedia, & vires alias in rebus naturalibus inuenerunt. Et qui non ex ipsa signatura herbarum vires describit, is, quæ scribat, nescius est. Nec enim diuersum is a cœco alio proferet. Hoc porro instituto ipse quoq; homo

Animus & corporis vna concordia quo hominum.

Mutili improbi.

Adamus integerfuit corpore & animo, & ante lapsum.

Signatum quid.

Signatura vis in reb. describit.

signatur, ita, vt vnus subinde præ alio cognoscat. Et hoc iā ordine Deus oblectatur. Cū ergo in tot species distribuatur homo, adeoq; iam, cuius nam speciei sit, cognosci possit, non aliter ac flores, & omnia crescentia, quorum quodlibet naturæ suæ formam, ex qua virtus eius cognoscatur, refert: ideo declarationem deinceps talem notate. Cum nihil adeo in homine absconditum sit, quod manifestari non oporteat: id trib. modis fieri animaduertendum est: *Per signa Naturæ*, h.e. per signatum, per q; nihil abditum manet: *Per indicium proprium*, h.e. per proprii oris confessionem, qua quis ipse occulta sua prodit: (Cum n. homo signati, h.e. artis signaturæ non semper peritus sit: nec quid absconditum maneat in homine latens, per os illud expellit natura.) Denique *per Iudicium Dei*, quo Deus ipse ordinat, vt cor hominis reueletur. Quale n. id per se est, tale vis diuina proferr in exemplum & admonitionem aliorū. Sic boni bonis operibus, mali malis produntur, ipso quoq; Christo assentiente & dicente, *Ex operibus & fructibus eorum, cognoscetis eos.* Opera namq; & fructus testantur de qualitate arboris. Et sicut carduus vuas non profert: ita ex malo homine boni nihil manat.

Cognitionis modus triplex est.

Ceterum, modos illos duos, per indicium nimirum proprium, & per iudicium Dei, hoc loco tractandos nō suscipio. Spontanea n. cognitio, arte non indiget. Et quæ Deus facit, manifesta sunt, nec, vt scribātur, exigunt. Tradam aūt explicationem vberiorem de signis, ab ipsa natura propositis. Compertum nimirum ac manifestū cuiuis est, semen in terram coniectum, & aliquandiu ibi sepultū, absconditą & secreta, tandem sua extra terram proferre vi naturæ, ita vt iam cuilibet certum sit, qualenam semen in illo loco conditum fuerit. Eadem ratione & cor semē est hominis, ex quo semine natura protrudit aut educit corpus, cuius intuitu quiuis deinde videt, qualenam id cor fuerit. Et si vero signa quidem in herbis ac arboribus, quā in homine euidentiora & manifestiora sint: nihilominus tamen & ad hunc noscendum artis satis datum est, si naturam recte & diligenter scrutari velimus, sicut in signato sese exhibet, &c.

Cor est semen nascendi hominis.

Homines nos rimamur omnia, q̄ in montibus abstrusa latent, per externa signa & similitudines. Sic etiā cognoscim⁹ proprietates omnes herbarum, & quicquid in lapidibus occultum est. Nec quicquā adeo vel in ꝓfundo maris demersum, vel in firmamento elatū est, q; homo non cognoscat. Nullus mons, nullus scopulus adeo crassus est & densus, vt, quæ in ipso sint, abscondere possit, ne qua homini prodantur. Nā per signum signatū omnia reuelant: q; quidem nostris oculis idē est, ac pyrum in arbore, quod ex ligno, ex radice, ex terra erumpit, & quid interius sit, prodit. Fructus enim quilibet est signum signatum, per quod interius latentia

Homini omnia perscrutabilia.

Signum signatum quid.

latentia cognoſcuntur. Similiter & in homine nihil eſſe poteſt, quod exterius non ſignetur, ex quo intelligat, qualenā ſit interius, q ſignum ſignatum referat. Et ſicut Medicus artis ſuæ comprehenſionem ſumit ex ſigno ſignato: ita etiam Aſtronomus ex ſignato illo, quod cœlum proponit. Nihil enim in ſtellis eſt, quod ſignum ſignatum exterius non exhibeat. Sicut ergo ſua ſigna herbæ & ſtellæ habent, ex quibus Medicus & Aſtronomus artes ſuas depromunt: ita etiam in internæ hominis eſſentiæ cognitio ex ſigno ſignato, quod fabricator microcoſmo addidit, deſumitur. Quiq; non ex ſignato ſigno Aſtronomus fit, is Aſtronomus non eſt. Qui non ex ſigno ſignato philoſophatur, is nō eſt Philoſ. Qui non ex ſigno ſignato medicatur, non eſt Medicus. Eſtq; naturalis Aſtronomia, quæ ſeipſam in hominem fabricat: & firmamentum microcoſmi eſt ipſius cœlum, curſus, ſphęra, ęther, olympus. Sed de his porro diſſeramus. *Aſtronomus, Philoſophus, Medicus qui vere.*

Quatuor res ſunt, per quas natura hominem & creſcens quodlibet manifeſtat. Quod ita accipietis. Per quatuor artes aut ſcientias arcana rerum inuiſibilium cognoſcuntur & inueniuntur. Nimirum per *Chiromantiam*, quæ prima eſt. Ea verſatur circa exteriores partes locuſtarum in homine, vt manus ac pedes, corporis venas, ductus, lineas, rugas, &c. In manibus enim ac pedibus, venisque ſigna ſignata continentur, ex quibus Chiromantes iudicium facere debent. Per illas a. non homo tantum cognoſcitur, ſed omnes etiā herbæ, lapides, &c. Quicquid enim vſpiam eſt, id in ſigna Chiromantica collocatum eſt: Adeoq; Chiromantia eſt aſtrum rerum naturalium. Sic in lilio eſt Chiromantia, h.e. in lilio aſtrum ſecundū lilium ſe habet. Eſtq; hęc ſpecies ſignati prima. Species ſecunda eſt *Phiſionomia*, conſiderans formam vultus, & quicquid capite continetur. Ars hæc Phiſionomia ſupplet ſignatum ſuperiorum ſenſuum & cogitationum. Aliud enim eſt cor, aliud caput, licet non caput, ſed cor Princeps ſit & Dominus. Hinc ſequitur, hominem cognoſcere quid in vtraque lateat. Tertia eſt *Subſtantina*, formam totius corporis comprehendens. Scientia hæc, vt cæteræ duæ, docet rationem noſcendi hominis, quis ipſius ſenſus, quæ cogitatio, quod cordis conſilium ſit, & q̄ interius tractet & meditetur. Congenitæ n. naturæ diſplicet malus internus homo, ideoq 4. ipſum modis ſignat, nec quicquam ſit occulti, quod per hoc ſignatum non manifeſtetur. Quarto loco eſt *Mos & Vſus* qualem ſe gerit homo, talis etiam in ceteris eſt. Sic vrtica vrit: ſic cantharides veſicas attollunt. Sic ergo 4. iſta coniungenda ſunt, quia iunctim perfectam cognitionem abditi interioris hominis, & rerum vniuerſarum ex natura ortarum ſuppeditant. Et ſciendum eſt, ſecundum quatuor iſta creaturam quamlibet cognoſci. Medicus ſi quatuor has ſpecies cognouit, *Scientiæ 4. rerum arcanarum inuiſibilium.* *1 Chiromātia quid.* *2 Phiſionomia.* *3 Subſtantina.* *4 Mos & vſus.*

nouit medicinam per formam suam & figuram, quæ in species 4. distribuitur, sicut 4. scientiæ commonstrant. Hoc modo Medicus cognoscit medicinam, Astronomus Astronomiam, sutor corium, textor pannum, faber lignum, figulus lutum, metallarius metallum, denique quilibet artifex subiectum, scientiæ seu facultati suæ proprium. Sic ergo sese natura habet, vt cognoscere doceat, quidnam in re qualibet lateat. Qui quatuor istorum cognoscendorum scientiam non habet, vt naturæ arcana ex illis scrutetur: is nec esse potest naturalis, nec naturalis Astronomus, nec naturalis Medicus, nec naturalis Philosophus, nec quicquam de naturæ arcanis ac mysteriis disserere potest. Fundamentum itaque cognitionis in eo positum est, quod nimirum res omnes suum semen habeant, & in semine omnia conclusa sint. Natura autem est fabricans figuram, promam formæ, per se essentiam indicantis. Forma enim essentiæ index est. Essentia namque est inuisibilis. Ideo quatuor illa ad Astronomiam pertinent, vt in conceptione ita ordinentur & disponantur. Vnde & ipsorum explicatio ex Astronomia procedit, vna cum aliis, quæ conceptionis huius tempore simul fiunt.

Natura fabricatrix figuræ, &c.

Sic ergo per naturam constitutum est, vt externa signa interna opera & virtutes demonstrarent. Sic placuit Deo, vt nihil absconditum maneret, sed per scientias manifestaretur, quicquid in omnibus creaturis latet. Possent hoc loco non immerito admirari quidam, cur constitutum ita a Deo sit, vt per scientiam homo occulta perscrutaretur? Sed id hac de caussa præcipue fecit Deus, vt corpus hominis suum exercitium &c. haberet, & exploraret, quænam & quanta Deus spiritualiter in corpora ingesserit. Ideo etiam noluit, scientiam istam incognitam esse. Virtutes enim vniuersæ scientiis subiectæ sunt, vt per illas cognoscatur, quid in re qualibet spiritualiter insit. Subnectemus autem deinceps exempla quædam, ex quibus signaturam rectius intelligere queatis. *Tignarius*, domum, quam exstruit, primo concepit in imaginatione sua. Ad hunc conceptum postea similiter ædificatur domus. Iam ergo per formam domus, cognoscitur cogitatio seu animus tignarii. Sic, quod in sensu ac mente, & natura est, a nemine sciri potest, donec ad formam & figuram suam perducatur. Similiter & alia, quæ homines mente & animo volunt, per fructus & opera manifestantur. Vt nihil adeo occultum manere possit, quod non seipsum prodat. Exemplum aliud. Quo vnumquoduis facit, ad id etiam formatur. Ita qui cogitat exstruere turrim, aut aggerem, formam illi talem confert, quæ ad reprimendum hostem maxime idonea sit: ita vt quiuis rei bellicæ gnarus ex forma turris

Signata quomodo & cur abdita demonstrent.

videat, quanti roboris, cuius virtutis & instituti turris sit. Iam ex hoc sciendum est, ipsorum quoque hominum virtutem sibi propriam figuram condere. Sicut imaginatio tignarii domum condit: sic etiam mens humana facit id, ad quod propendet & inclinat. Eo consilio corpus sibi disponit ita, vt bellator exstruit turrim, per quam animus & consilium ipsius noscitur. Idem eadem ratione natura quoque architectatur in signando homine. Qui vt se habet in animo ac corde, ita quatuor signa natura ipsi appendit, ex quibus cognoscitur eius animus, non secus ac ex domo intentio tignarii. Iam si homo eius industriæ est, vt arcem sibi contra hostes exstruere possit (quam tamen sine additis signis statuere minime potest) multo magis eius prudentiæ in condendo homine natura est, vt virtutes eius & animum non occultet, sed publice præstituat, vt quilibet ab illo sibi cauere possit, non aliter ac a glande tormentaria, ex sede abdita emissa. Ita nihil in natura est, cuius corpus virtutis indicium non exhibeat. Opera itaque sedulo dan da est, vt hæc forma recte & penite cognoscatur. Sic enim fiet, vt ipsa quoque illius virtus, hoc est, spiritus recte cognoscatur. Hoc fine natura producit claudum, vt claudis, hoc est, improbis rebus adhibeatur, aut ab ipso homines sibi, tanquã a labro in turre tormentario caueãt. Huiusmodi signa multa in hominibus notantur omnia ex corde vel animo procedentia & per animum in huiusmodi formam redacta. Qua quidem re animus & forma vnum fiunt. Vult enim natura, formam hominis, & quæ ad signatum referuntur, per scientiam signatam cognosci, & per formam illam constare, cuinam rei hominem istum natura adhibitura sit. Scientia itaque hæc ex lumine naturæ manauit, per diuinam prouidentiam data. Qua de caussa in magno pretio haberi ac sedulo studioseque cognosci debet. Ingens enim ille homini thesaurus est, si alterius cogitationes & animum peruideat. Nec tamen ipsa ad occulta tantum hominis cognoscenda facit: sed per signatum hoc naturales quoque plantæ eodem modo explorantur. Qua scientia qui caret Medicus, is os occludat, nec quicquam de arcanis naturæ blateret. Molimen itaque & institutum naturæ est, vt, quod tincturum nigrum est, nigro signetur, cyaneum cyaneo, &c. Si erupturus in arbore cortex est, signatur instar corticis. Et folium, vt folium, semen vt semen signatur. Sic quia exurentem ignem vrtica habet, exterius vstione quoque signatur. Ita mira ratione naturæ lumen per exteriorem formam interiorem vim nos cognoscere docet: quæ cognitio ob id in scientiam relata est. Qua quia multa proterua pectora inuenta & prodita fuerunt: cœpit ars ab illis reiici, corrumpi & oblite-

Claudi cur a natura producantur.

Signata natura origo & dignitas qua.

Ars signata, cur fere obliterata.

rari. Qua iniuria euidens damnum inustum est cum Philosophiæ, tum medicinæ, quæ hoc modo cognitione arcanorum naturæ orbatæ sunt. Multi mihi probro & crimini dant, quod prætereuntes nonnullos obuios auerser & declinem. Quos tamen si video, suæ ipsius naturæ odio esse, & vt ab aliis vitentur, certis signis ceu stigmatibus notari: quo pacto amare possim illum, quem genuinus ipsius parens odit, quique in ipso natiuitatis illico momento nocens & perditus factus est? Quæ omnia eo vobis ita consilio explico, vt maiore fauore & amore hanc scientiam deinceps prosequamini, eaq; ad naturæ thesaurorum abditorum explorationem iugiter vtamini.

PROBATIO IN SCIENTIAS ARtium Incertarum.

Artes incertæ an artes sint.

ABsurdum videri possit alicui, me artem incertam certam facere, & pro arte venditare, quæ tamen fundamento nullo insignis sit. Sed vt id faciam, multa me mouent. Etsi enim in certo fundamento nitatur res tamen incertæ per illam manifestantur. Quod si nihil nisi ex solido fundamento procedens acceptari debet: hoc loco fundamentum maximum est, *Opus ipsum*, quod verum & certum esse demonstratur. Hoc quidem largiri cogor, cetera Astronomiæ particularia fundamentum constans & euidentem demonstrationem habere: cum econtra incertę hæ artes, quarum sunt quatuor, tam euidenti probatione stabiliri non possint. Interim tamen, si quid fundamento minus conspicuo quidem stabiliretur, probaretur autem, vt ipsum quod euidens est, sicut opificia ipsius artis operibus ad oculum probantur: quis quæso diceret, illud non parili ratione artem esse? Reipsa enim & opere aliquid prostat, quod per incertas illas artes inuentum est. Porro, non omnia eius naturæ sunt, vt ad oculum monstrari possint, nec ex fundamento ipso res vniuersæ intelligi queunt. Inuisibilia namque non minus ipsis inuisibilibus operantur. Et plurima sunt in naturæ lumine, quæ oculi nostri non vident: & tamen naturæ lumen concedendum est. Cur ventus spirat? Et quis motum illius comprehendere potest? Flando tamen nihilominus is deiicit muros, turres, arbores. An non ergo ex eadem vi, quæ elementum concitat, commotio quidam sit in manibus Geomantiæ? commotio sit in oculis! Si elamenta cōmotione agitantur: fiet id eodē modo ē̄t in homine. Motus vis magna est, nec de eo quicquam disputari potest. Spiritus flat quo vult: Ecquis scit, vnde veniat? quo ruat? Exemplo vobis sint virgulta, quæ in manibus mouentur. Nemo videt, a quo moueantur & tamen id naturale est. Motor enim est spiritus naturalis, cui omnia cognita

Virgulta directa vt moueātur.

gnita ſunt, quique mouere poteſt corpus ſecundum concordantiam. Itaq; ſi motus fit in Microcoſmo, neceſſe eſt, vt ab alio fiat. Si ab alio; iam ſciendum eſt, ex quo id fundamento ſeu ortu procedat. Motui tribuẽda multa ſunt. Motus admiranda opera præſtitit in bonis & malis. Motus eſt voluntas diuina. Is quæ faciat, ſui iudicii ſunt. Semper tamen ſententia probabilior cor iuſtum occupat, hoc eſt, ſicut differunt inter ſe homines, quorum vnus altero eſt veracior: ita idem etiam de motore intelligi debet. Verum ergo & genuinum Motorem qui habet, is per artes incertas inuenit, quod abſconditum eſt, &c. *Motus vis quan a.*

Porro Artes iſtæ Incertæ proceſſum & figuram vnam habent, naturali ordini conuenientem, cui obſequi nemo poteſt. Initium autẽ, ex quo figura illa procedit, per oculos probari ſe non patitur. Qua vero ratione ſpiritus imaginis dominatur Aſtris: ſic dominatio etiam data eſt oculis & manibus. Etſi autem per manus & oculos aliquid fiat, quod ipſi quidem, vt inſtrumenta, probare & docere minime poſſint: an ob id vlterius inquiri non debeat de eo, quod inſtrumentum attingit & dirigit? Ars ea non eſt (nec etiam laudabiliter de eo tractatur) ſi manus & malleus coniungantur: ſed ea ars laude & gloria digna eſt, quæ manũ & malleum dirigit, & cudit id, quod opus vocatur. Si quis prætendat, Geomantiam artem non eſſe, ideo, quia nihil adeſt præter cretam & manum, a qua deſcribantur puncta; hoc quidem largior, ſed illud tamẽ, quod ars non ſit, nego & pernego. Nam, vnde ea vis fabro, vt manu & malleo ſoleam equi ferream cudat? Non certe a manu & malleo. Malleus enim & manus reſpondent cretæ & manui in Geomantia. Quid ergo eſt, quod ſoleam equinam cudat? Illud nempe, quod in cerebro abſconditum latet, quod nemo videt, nemo tangit. Id nimirum manum & malleum dirigit; id parat & cudit ſoleam. Iam ſi faber in manu & malleo non ineſt, ſed in capite, in eo nimirum, quod nemo videt: an non etiam ſit aliquid in opificio Geomantiæ, quod manũ & cretam ducat, ac in Hydromantia oculos, & pyromantia? Quis inuiſibili poteſtati reſiſtet aut contradicet, quæ inſignis eſt ante noſtros oculos? An id neceſſario concedendum non eſt, Motorem in omni exercitatione Naturam eſſe, hominem vero eſſe medium, per quod illa operetur? Corpus ergo illius, & membra, Naturæ inſtrumenta exſiſtunt. Præterea, an fieri nõ poſſit, vt homo id faciat, quod Natura ipſum docet, & ab eo requirit? Pone Naturam hunc requirere pictorem. Huic ergo ad pingendum diriget manum. Quod ſi Naturam per incertas Artes operari vult an nõ manus ac oculos ducere poteſt, vt id fiat, quod in ipſa latet, æqua ratione cum opificibus, quos ad finem operis illa perducit? &c.

Geomantia an ſcientia ſit.

Motor eſt natura. Homo naturæ inſtrumentum.

Quæri hic non iniuste possit, an non aliquid etiam dicendum sit de abditis rebus in homine, quæ potentius regunt, quam regere Elementare corpus intelligatur? Elementatum corpus hanc legem accepit, vt obsequeretur non Elementato corpori, eique loco instrumenti deseruiat. Iam per Luminis Naturalis vim constat, quod Imaginatio humana admiranda quædam operetur, sicut experientia testatum facit. Consideratu itaque dignum est, quid Imaginatio sit. Deiero autem vobis, in veritate, Imaginationem plus facere, quam vel Elementa vel Astra facere possunt. Cogitatio dominatur & imperat illis omnibus. Cogitationes sunt liberæ, a nullo coercentur. In cogitationib. consistit libertas hominis, eæq; Naturale lumen exsuperant. Ex cogitationib. enim nascitur Motor, nec Elemētaris nec Astrologicus existens. Iam si tanta potentia cogitationum sit, vt per regeneratum spiritum dominentur cum Astris tum Elementis: an non ēē opera illæ præstare ac edere queant, quæ nec Elementa, nec Astra præstare possint? Et tamen nihilominus opus genuinum faciunt, quam id, quod in cerebro latens per manum & malleum facit. Hoc naturale est; cogitationes facere nouum Cœlum, nouum Firmamentum, adde nouā vim, ex qua nouæ artes promanent. An non ergo nouæ quoque sciētiæ, ex cœlo ortum suum sumentes, veræ & genuinæ sint? Sic vero etiam ruerent & conciderent noua consilia & instituta hominum. Sine Astrorum. Influxu initium suum sumunt ipsorum doctrinæ & industriæ. Adducamus exemplum: Qui faciendum aliquid sibi proponit: is nouum sibi cœlū facit, ex quo procedit opus, quod facere instituit. Si ergo nouum cœlum ex industria suæ potentiæ operatur: quid differt ab ea Ars Incerta, vt similem potestatem non habeat? Quanquam industria per se multa præstet. Videtis enim Elementatum corpus multos modos *Industriæ* simul & *Ineptiæ* in se continere. Sic etiam in cogitationibus doctrina ac inscitia vel maior vel minor est. Hæc in omnibus rebus expendenda sunt, nec arti temere aliquid derogandum.

Imaginationis humana potentia vis.

Tantæ potentiæ homo est, vt ipso cœlo ac terra potior sit. Fidem enim habet. Fides autem superat naturale lumen, adeoque omnium creaturarum vim ac potestatem. Quod si ergo Artes Incertæ, certæ & veraces fieri & cognosci debent, fiet id vtique per Fidem. Si fides id est: iam Fidem oportet diuidi, vt vna sit operationis æternæ, altera mortalis. Si credimus, montem in mare traiectum iri: credimus aliquid mortale. Nam nec montes, nec maria æterna sunt, & tamen operatur *Fides*, vt montes in mare transponantur. Præterea quantum ad Fidem, si quis ex paruulis vnum offendit, huic conducibilius foret, si de collo eius

Incertæ artes certæ fiunt per fidē

Fides duplex.

eius lapis molaris suspenderetur, ac in profundum mare demergeretur. Si hoc, quod Christus dixit, credimus, fiet id tandem, vt talis cum appenso lapide molari in profundum mare mergatur. Si non credimus, non fiet. Sic ergo per nostram incredulitatem in offensionem paruulorum inducimur. Nec enim vel honestas vel probitas vel voluntas Dei seruari potest, nisi Fides omnia vnicat. Si scripturæ credimus, prouenient fructus in scriptura comprehensi. Et vbi fructus scripturæ non sequuntur, ibi nihili fides est. Sic etiam, si cogitationes habemus, & in illas credimus: Tunc Fides illud opus perficit, & sine fide nihil fit.

Iam vero vt institutum meum Incertarum artium pertexam, sciendum est, in solo homine exsistere Fidem tam ad æternum, quam ad naturale. Qui credit in Deum, recte facit, & iustus est, idque quod credit, accidit. Si iam æternum transcendit in eo, quod factum sit id, quod credidit: quanto minore cura opus est, vt vincat minus in fide, quod est Lumen Naturæ. Quæ ergo de cogitationibus dixi, quid requirunt aliud, quam vt fides ipsa stabiliat? Tūc enim Motus vim, & propositum finem suam, ad quam voluntas prima dirigebatur, assequi potest.

Ceterum, cur Artes illæ appellentur Incertæ, ita intelligetis. Sunt nimirum artes, quæ processum naturalem habent. Et ex certæ sunt. Propter processum enim incertæ artes non vocantur, sed propter principium, ex quo processus oritur, artes incertæ appellantur. Cuius rei ratio hæc est. Ei, qui artem exercet ac vsurpat, opus est, vt bonam habeat cogitationem, vt integritati studeat, & sanum intellectum habeat earum rerum, circa quas versatur, vt etiam perfectus sit, & intellectui illi fides non desit. Quia autem homo eatenus nonnihil in suo iudicio nutat, ideo suum ipsius opus perdit. Ratione enim titubationis huius in illis rebus perfectus non est. Ideo incerta illa sunt. Cum enim momentum omne positum sit in nouo Cœlo, quod opifex sibi ipsi condere debet; constitutionis autem huius certa scientia non fit: ideo super dubiam scientiam finis stabiliri non potest. Hinc nomen Incerti. Ars autem Incerta talis est, vt per illam cognoscere Deus minime prohibeat. Multarum namque rerum exploratio & cognitio Deo minime displicet. Si enim corpori Elementato permittit, vt ab vna regione peregrinetur in aliam, ac tam bona quam mala experiatur: Peregrinationem huiusmodi multo magis permittet spiritui cogitationum, vt, quod quærit,

Artes incertæ cur dicantur.

inueniat & cognoscat. Nam si rerum omnium indagatio in solis his terminis punctis consistit, *in orando, inquærendo, in pulsando:* cur quæso via ordinaria quærendi licita non sit, cum tamen præcedat oratio, & processus quærendi ac pulsandi respiciat ad illum, qui dixit: *Discite ex me, mitis enim & humilis sum corde?* Quis fiducia tali non quærat? aut quis nisi pectus nefarium & distortum talia criminetur? Vtut vero hæc sint, cogitationes certe sunt principium, debentque gubernari ab illis, quæ iam dicta sunt. Mirabiliter enim operantur arcana hominum. Sed tamen in principio sunt incerta, incredibilia & inaccepta: in fine autem probatur vniuersum, qualis in principio artifex fuerit. Nec quiuis in fine est, qui in Principio de fine gloriatus est. Vt enim quæramus, imperatum nobis est, siue id fiat cogitationibus, siue oculis. Prout autem quisque viam sectatur, ita inuenit. Qui via nihil est, illa etiam nihil inuenitur Quod si de inuentione artium & futurorum omnium Prophetiæ disserendum sit: quis de secretis articulis quicquam iudicabit, & antequam quid fiat, de confirmabit, nisi vniuersa fide stabiliantur. Quid probationis habent Propheta, nisi fidem, vsque ad tempus ipsius euentus? Quod si rem exactius rimemus, multæ adhuc artes aliæ sunt, principium suum difficilius demonstraturæ, quam hæ, solo eo fretæ, vt dicant, res arcanas & obscuras esse. Verum omnino ac euidens est, multa permittere Deum vt reuelentur, cum tamen modum nemo sciat. Sic per incertas artes multa arcana manifestantur, non quidem vt de fundamento inquiramus, sed soli voluntati Dei, qua varia reuelantur, fidamus. Vt in Diuinando videtis, Astra mirabiliter operari: ita operantur etiam mirabiliter artes Incertæ: non quod hic Astra tantum operentur, sed quod iudicium etiam ferant interdum Astra, interdum cœlum ipsum, interdum voluntas Dei, interdum casus. Cum quocunque horum concordat homo, cum illo operationem perficit. Ideo res incerta est, quia nemo nouit, quis illic operetur. Caro namq; & sanguis operari nihil possunt, quia caro & sanguis homo non sunt, sed homo cor est, & in corde vires occultæ latent. Pro ratione cordis, operatur eiusdem perfectio, & figuram sui iudicii exhibet, quę figura sine sciētia poni non debet. Etsi.n.principium vocari ars non possit, quia tamen per iudicium & figuram sententiam ferre, & iudiciū sine arte tractari non debet: ideo artis est date conclusionē, & sententiam iudicare & cognoscere. Et licet plus quidem in arte reperiatur, quam cognosci posse per naturā videatur: id tamen mirum videri nemini debet. Nouū enim cœlum cogitationum, & arcana Dei plus quam Naturæ possibile sit reuelāt his, quibus illæ reuelationes imputari debent.

CAP.

CAP. VIII.

PROBATIO IN SCIENTIAM *Medicinæ Adeptæ.*

DE Medicina Adepta, quid sit, paucis hæc attendite. Tractat de solis illis morbis quos a cœlo, & cœlesti operatione cõtrahimus. Morborum enim omnium ortus duplex est: vel ex Astris, vel ex Elementis. Hinc duplex etiam Medicus, duplex Medicina, duplex origo, duplex operatio. Discrimen hoc sedulo a Medico noscendum est, ne sydereos morbos Elementaribus remediis tractet, aut contra. Huiusmodi namque error suo damno non caret. Est itaq; Medicina Adepta ars, docens Sydereas Infectiones & expulsiones cognoscere. In errore enim aperto versantur, & cum genuino Medicinæ ordine pugnant, qui Sydcrearum infectionum ignari, has Elementaribus remediis expugnare conantur. Rem docebimus exemplo. Pestilentia est morbus, ex Astris enatus, infectione sua sicut Sol suis radiis nos affligens. Iam in hoc morbo cõmittitur error, si per Elementares medicinas pestis profligari instituatur. Huiusmodi namq; remedium contra infectionem Sydeream nihil facit. Iuuat quidem aliquid eo modo, si corpus ipsum quoq; infectionis illius aliquid concepit, qui tunc morbus Physicus est. Quantum vero ad Sydereum, quod principale est; id remediis illis non tollitur. Imo largimur, remedia Elementaria conferre quidem aliquid hoc casu: sed tantummodo id, quod confert pileus aduersus Solem. Solis radii a capite quidem arcentur inducta vmbra: ipse tamen fons & origo non obstruitur aut adimitur. Sicut ignis vrit ab extra: ita Sydereos quoq; morbos vrere cognoscendum est. Sicut frigus & calor corpori nocere possunt: ita & Astra. Horum vis in tantum eneruatur & infringitur, quanto plus singularium virium inest in homine, infectioni illi resistentiú. Ex quo consequitur, non quemlibet posse inficí. De Medicina itaq; Adepta tenendum est, quod doceat Sydereos morbos ab Elementaribus internoscere, & illos remediis Sydereis curare. Quæ discretio si in medicina non habeatur, magnæ corruptelæ inuehentur, &c. sicut in Practica prolixius docetur.

Med. ad. quid sit.
Morb. origo duplex.
Med. duplex
Med errorib reprehens.
Pestis quid.

Iam ergo videtis, quid Medicina Adepta sit in fundamento & origine, nempe non terrena tractatio tantum graminis & fœni, pyxidumve aut scatularũ: Sed potius (vt ita loquar) *Superterrena*, naturalis tamen. Si, quod probatum satis est, licet nobis discere ex Deo: licebit etiam ex natura. Natura quidem nescit loqui, sed ligni more, quo mittere se non põ, contra nos stat. Pro ipsa aũt loquitur, quod crescit, obit. Is similis est nominu, vices Terrę obeunti. Terra nam... loquitur, sed tacet & immota stat.

Natura ut muta sit.

Os autem habet homo, qui de terrenis rebus seu de terra & Elementis loqui debet. Ita & Pharmacopœus certus in Firmamento est vices Firmamenti & caussam agens, ac nomine illius differens. Ab hoc spiritu Apollinis exeunt libri & doctrinæ Firmamenti: non quod Apollo homo sit, non quod sit Deus, nõ quod sit Numen, sed quod sit homo, in Firmamento habitans cum multis legionibus, sicut cum multis legionibus in terra habitat homo. Et sicut homo ab humo denominatur, quia de terra est: ita Apollo est Firmamentum, & corpus Firmamenti vocatur Apollo, sicut & ipsius spiritus *Apollo* dicitur. Nulla ergo ratione aut lege astringimur, ne præceptorem alium, quam putidum & stercoreũ hominem quæramus: sed pergendum vlterius est, & quærendum amplius, hoc nimirum, quod Christus dixit, in auribus nostris assidue sonante: Quod de supernis natum est, de supernis loquitur. Ex quo elicitur, de cœlo differi nihil posse, nisi ab eo, qui in cœlo fuit, & ex illo loquitur. Qui autem de infernis & terra est, is de rebus etiam terrenis differit. Hoc omnino ac iure cõsiderandum est, quod præceptores anxie & serio quæri debeant ibi, quo ordinati sunt. In vno enim non sunt omnia, sed cuilibet suum donum & gratia a Deo collata est ad id, ad quod creatus est. Et in hoc prouide sapere debemus. Sicut enim variæ plantæ exsistunt, ita variæ etiam sunt proprietates, ac cuilibet suus additus Magister est. Ex hoc qui discit, is adeptus est Medicus, hoc est, Sagax in Medicina. Sic, pro Exemplo *Paulus est Theologus Adeptus.* Ille namque in loco didicit, vbi suam Theologia originem habet. Nec enim Medicina tantum Adepta est, sed & Adepta Theologia, & Adeptum ius, & similia alia. Nam horum omnium, vt Theologiæ, Iuris & Medicinæ origo est superterrena. In sua ergo Academia quæri & addisci debent, quæ est apud Deum, ex quo omnia procedunt. Quicunque alio, quam hoc, modo, quicunque aliud quam hoc discit, is perfectus non est. Donum autem omne perfectum a Deo est. Quod si quidem Theologus loquatur, non autem vere perfectus sit: tunc donum id ex Deo non est, sed aliquid eius ex Deo est, ex Deo tamen per illum nihil efficitur. A solis illis aliquid perficitur, qui donum a Deo perfectum habent, vt Paulus, & Apostoli ceteri, qui igneis linguis admirando modo contra naturam locuti sunt. Idem iudicandum etiam de Iurisprudentia. Si perfecta ea non est, si vni dat, alii adimit, vnum punit, alterũ minime: iam donum ipsa Dei non est, & ne donum quidem vocari potest. Donum enim hoc tantum est, quod est perfectum, quia ex Deo manat. Sed & imperia dona sunt, non tamen ex Deo, quia perfecta non sunt. Et tamen omnia a Deo sunt. Multi vocati quidẽ, sed nõ oẽs electi,

Apollo est homo Firmamenti.

Adeptus qui sit.

Paulus Adeptus Theologus.

Deus origo omnium.

Donum perfectum quod sit.

nec

nec oēs vestem nuptialem habent. Multi multa loquuntur: sed eadē non faciunt ipsi, quia donum illorum perfectum non est, nec est ex Deo. Ideo statuentur ēt ad læuā, & annumerabuntur hircis. Sic ergo & Medicina in Adeptis pbari debet instar Theologiæ, instar Pauli & Apostolorum reliquorum. Nā horum exēplo ipse quoq; Medicus qrere & discere debet ex pceptore, quem Deus præfecit in inuisibilib. scholis, in Firmamēto, & in omnib. illis, q in & de Firmamento sunt: siue in terrenis corporib. siue in Firmamento ipso generetur, ea Medicina Adepta est. Nec vero Medicina saltem Adepta, sed etiam quælibet Religio sacra hoc modo studium suum quærere & vrgere debet, nec solis muris & tectis includi.

Porro si Medicina in Medicina Adepta ad morbos cœlestes tantū intendit, ipsam ēt de cœlo esse oportet. Discrimē itaq; tenendū est, medicinas alias a stellis cōferri, & deorsum in lapides, herbas, &c. fundi ac imprimi, velut in Saphyrum, Hypericonē, Persicariā, &c. Non vero satis est ea cognouisse, q in terra impressa sunt contra morbos sydereos, q mere Philosophicū est: sed insup hoc quoq; requiritur, vt Firmamentales Impressiones, vires, Arcana, &c. desup deducātur in Gamahey, in corpus sc. q postea aduersus morbū illum vsurpetur, non secus ac medicina ex cāpo vel sylua effertur, & per multa locorum interualla ad locum defertur illū, in quo pyxis, cui indatur, reposita est. Sic hic quoq; de Medicina Adepta iudicandum est, q ex parte Magica naturalis sit. Vtriusque. n. processus vnus est, in hoc sa[illegible]em differens, quod Magica sanitatem negligens, eam Medicinæ Adeptæ committat. Iam qui in Medicina Adepta velit esse Medicus & Apollo, non discet ipsam ab hominib. nec ēt secundum Elementares & terrenas rationes operabitur. Id. n. solum, q de Inferiore loquitur, ad inferius, spectat. Qui a. de supernis loqui vult, de supernis discere debet. Iā vero nullus vnquam hominum supra nos in Firmamēto fuit, & homines illos inuenit, ex quib. disceret: sed qualo vnūquodlibet est, talis quoq; est præceptor. Exēplo vobis sit Paulus. Is nō ex terrenis aut Firmamento doctus factus est, sed a superno, q his omnibus excellētius est. Ex ipsius ergo rei consideratione patet, cœlestia ex terrenis minime disci, sed cœlestia disci ex cœlestib. terrestria ex terrenis & firmamē. alia ex firmamentalib. Et sicut alius magister est terrenorū, ita alius ēt cœlestium, ita alius Firmamentaliū. Ibi nimirum Magister est, vbi est id, q Magistrū habet. Hinc ita cōcludimus. Si ergo scriptura sacra de supernis discenda est, & nō de infernis: homo ita in terrena natura sacrarum literarum Doctor non erit. Nisi. n. aut angelus sit, aut angelicus, fundamentum certe supernum perfecte non facile hauserit. Quæ enim

Medicina cœlest. in Gamahey inducenda.

Med. Adept. ex parte Magica naturalis.

superna contra nos habent, his terrena concedere coguntur, adeoque castratione opus est propter regnum Dei: alias emergent scandala. Quisquis igitur in Medicina Adepta Sagax esse Medicus velit, is discet ab eo, qui Medicinam adeptam nouit ac callet. Si in cœlo Doctor est, qui per tot locorum interualla nos in terra constitutos docere potest: etiam in Firmamento Doctor erit, qui dictet ex ipso Firmaméto, quod ad Medicinam Adeptam spectet, Sagax nimirum Arcanum omnium Medicinarum. Nihilo autem difficilius Firmamentum docet Firmamentalia, quam terrenum terrena. Quaq; aptitudine & procliuitate discimus ex Deo: eadem possumus etiam discere ex Firmamento. Si enim (vt scriptura loquitur) credimus in Filium vnigenitum, licet nobis fieri [illegible] Dei: Et sic demum in vera schola versamur. Sic pariter etiam potestas nobis data est eundi in scholam Firmamenti. Si Paulus in tertio cœlo institutus est, ac ibi, cum quo loqueretur, inuenit: nos quoque in Firmamento inueniemus aliquem, qui nobiscum colloquatur, & nos doceat. Non enim in carne & sanguine omnia condita sunt, nec ex carne & sanguine omnia discuntur: sed etiam ex illis, qui caro & sanguis nō sunt, sed carne & sanguine potiores sunt, & excellentiores sunt homine, & omnia Naturæ opera norunt ac callent. perque densos muros & per medios scopulos, in mediam terram, in medium mare introspiciunt. Talibus nimirum illi sunt præditi oculis, & in oculis illis posita est Medicina adepta.

Caro & sanguis non omnia docent

PROBATIO IN SCIENTIAM PHILOSOPHIÆ ADEPTÆ.

EOdem modo & de Philosophia Adepta tenendum est, eam ex hominibus disci non posse, sed ex illa tantum schola, vbi versatur. Doctrinæ autem ex hominibus discendæ: & doctrinæ discendæ ex eo, in quo illa est, hæc conditio est. Quomodo me docere possit homo in Adeptis, qui ipsemet Terrenus est, nec quicquam nisi terrenum didicit. Discendum itaque ex alio est, nimirum ex eo, qu[i] sit Adeptus. Sicut enim Theologia & Iustitia disci ex alio nullo potest, nisi, qui Deus, qui ipsa iustitia sit: ita nec homo ex se ad Philosophiæ Adeptæ fundamentum penetrare potest. Iam ergo hic quoq; explicandū, quid ex homine disci possit. Obiicere aliquis hoc mihi posset: An id nō satis est, me ex Paulo discere, me Pauli scholam audire, &, quæ mihi necessaria sunt, ex Epistolis eius excerpere? In ipso omnia promta sunt. Sed & præter ipsum alii sunt Apostoli, sunt Prophetæ, sunt Euangelistæ. Quos si lego, si scrutor & euoluo, quid opus est, me in tertium cœlum ascendere, aut abripi? An ex illis nō satis doceri queam? Præterea, si Philoso-

Philosophia adepta, ex quo discenda sit.

losophiam Adeptam discam ex eo, qui hausit ipsam ex illo, qui Philosophia Adepta ipse est: an id mihi non sufficiat? Sed respondeo, id quidem satis & plus satis esse: *Quia regnũ Dei inter nos est.* Sed adde tamen hoc. *Sine tuo Numine, nihil est in Homine,* quod ita intelliges. Solam nimirum literã discimus ex illis, qui docti facti sunt ab eo, qui ipse Philosophia Adepta est, & ipsam scit. Itaq; si sensum & intellectum, vt in quo vniuersus thesaurus latet eorum, q̃ in litera illa cõprehenduntur, requirimus. vlterius procedendum, ac sensus hauriendus ex illo est, qui literas ipsas componere docuit. Sensum enim literis scribere nemo potest. Quoq; res potior est, eo intellectus minor est. Quandoquidem ergo Memoriale tantũ & manuductio tradatur sine sensu: capiendus hic vtiq; erit ex eo, qui illius gnarus est, sine quo *Nihil est in homine.* Et eatenus tibi non admodum reluctor. Si enim Paulum legas, si euoluas Prophetas, si perscruteris Euangelistas, recte quidem feceris. Illa enim omnia in Papyro descripta inuenies. Sensum vero in papyro scriptum non inuenies, sed petes ex illo, qui istum papyro designauit & inclusit. Hæc nimirũ Philosophiæ Adeptæ ratio est. Ipsa non est scientia ex homine promta, sed e supernis, ex supremo Firmamento tradita, quam docere alios homo non potest. Et de Philosophia adepta disserere ac scribere nemo potest, nisi qui didicit illam ex eo, in quo illa existit. Et si quidem is alium doceat; hic tamen in sensu nihil proficiet, nisi & ipse illum petat ex eo, ex quo alter ipsum hausit. Aliter. n. si fiat, origo ista est illegitimatum in scientiis, quolibet nimirum rẽ pro suo cerebro explicãte, & sibi ipsi in ficto sensu (ceu stulti faciunt) abblandiente cum tamen nulli hominum integrũ sit quicquam alios docere, & explicare, nisi qui doctrinam illam hauserit ab eo, cuius interpretatio propria est & vernacula. Cũ ergo ista Philosophiæ Adeptæ ratio sit, vt nõ ab hominib. addisci possit (vtpote illius ignaris) sed omnino ex alio, q̃ ipsa est, & ipsam callet, accipi debeat: hinc sequitur, illum hominib. superiorem & potiorẽ esse debere, qui possit & perficiat, quæ terrenus homo perficere nũquam queat. Sed ad paragraphi huius intellectum faciliorem hoc exẽplum notate. Herbæ, radices, semina, arbores, fructus, &c. deniq. oẽs gemmæ, & quicquid in terra aut quatuor Elementis est, nihil sunt aliud, quã literæ, quæ aliquid in se continent quidẽ: sed quid contineant, incertum sit. Iã vero herbæ illæ ac semina nobiscum colloqui non possunt, ita vt quidnã in sese contineant, vltro effutiãt: sed quieta & immota nec verbis nec motu hoc vel illud de se produnt. Iã, qua arte ex illis disces, quidnam in sese contineant: Nã id scire homini vtile est. Nec. n. vel colloquio suo illa seipsa produnt: nec, quid contineant, homo palam ac per se rescire põt. Eadem ẽt literarum

Phil. adepta quid.

Herbæ, &c. sunt instar literarum.

ratio est, quæ omnes mortuæ sunt. Itaq; vt compertum habeas, quid in herbis, &c. lateat, opus est Philosophia Adepta, quæ secretorum, abscõditorum & arcanorum Naturæ omnium conscia, quidnam in qualibet herba, semine, radiceve insit, facile inuenit. Sciturieus ergo, quid in terrenis corporibus cœlestium seu Firmamentale vel etiam Elementare insit, ex Philosopho Adepto id requiret. Sine hac enim Philosophia, omnia mortua, dubia & ambigua credenda sunt.

Philosoph. adeptus qua lis sit apud nos. Ex his ergo iã constat, Philosophiã adeptã ex ipso homine addisci minime posse, etsi literæ quidẽ, ceu herbæ ex terra, ex ipsa accersi, vt nimirũ capi queant. Iam itaq;, quidnam Philosophus adeptus sit, cognoscẽdum ex ipso discamus. Est aũt intãgibilis, insensibilis, inuisibilis, apud nos habitans omni ratione, vt Christus inquit: *Vobiscum ego sum, vsque ad finem mundi.* Et licet a nemine videatur aut tangatur, apud nos tamen est Christus Eodem modo & Philosophus Adeptus. Et sicut Christus inquit: *Regnum Dei inter vos est*, & nemo illud videt: ita nemo etiam videt apud nos Philosophiam Adeptam. Vt Christus dicit: *Discite ex me*: ita discendum etiam est ex Philosopho Adepto. Et ceu Christus ait: *Quilibet scriba ex Deo doctus euadit*: ita quilibet etiam Naturalis ex Philosopho adepto doctus euadet. Iam quomodo conueniemus? De hoc ita statuite. Quo modo conuenerunt Spiritus Sanctus & Apostoli, vt Magnalia Dei linguis igneis efferrent? Eodem modo cõuenient etiam Philosophus Terrenus & Adeptus. Quis coniungit illos? Iste nimirum, qui coniungit suum spiritum & sanctos, hoc est, paracletum & Apostolos. Et nemo coniunctionis huius consors fit, nisi a summo & primo eo trahatur. Alias enim, quomodo homo, qui terrenus est, desiderare aut appetere queat id, quod terrenum non est? aut tangere, quod corpus non habet? aut cũ eo loqui, quod labra non habet? aut audire, quod inuocale est? Horum nihil fieri potest. Doctores enim illi sunt superelementares: homo autem Elementaris est. Porro autem & homo ipse corpus superelemẽtare, hoc est, sydereum habet. Id iam doceri & informari debet, non caro & sanguis, in quib. non nisi terrenæ concupiscentiæ hærent. Quod

Caro & sanguis Philos. Adepta non congruunt. si a. homo corpori Elementari Elemẽtaria sua iura attribuat, & sydereo insuper corpori suum quoq; Ius faciat: tunc corpus manet in eo, in quo manere debet, & sydereum quoq; corpus penetrat ad id, quod ipso dignum est. Sed vt rectius ppositionem intelligatis, differendo ita pergã: Quantũ ad Philosophiã Adeptã, non debet homo discere spiritu illo, qui caro & sanguis est: sed proficere debet per corpus sydereũ, vt illi omnia super Elemẽtaria reuelantur. Nihil.n. vnquã tam absconditũ est, q; corpori illi sydereo & Philosopho Adepto non manifestetur. In Adeptæ

præ.n.Philoſophiæ ſcholam caro & ſanguis non eunt, ſed ſpiritus tantū ſydereus. Itaque ſi genuinum diſcipulum ſcholæ huic admoueris, Magnalia Naturę, carne & ſanguine multo ſublimius & exactius cognoſces. Nam ſi diſcere cupis ex æterno, corpus id ēt, q; ex æterno eſt, ſcholæ illi admouebis, vt q; diſciplinæ illius capax ſit. Nec.n. niſi in ſcholā naturalē abeunt corpus Elementale & ſydereū: ſed illud in ſcholam Elementorū, hoc in ſcholā ſyderis. Hinc ēt regeneratio datur in homine alium diſcipulum conſtituens, ducēdum, ſcil. in illam ſcholā, in qua de æterno docetur. Corpus.n. Elementare de Elementis: corpus aūt ſydereum de ſydere, vt corpus regenerationis de cœlo diſſerere docet. Hoc nimirum pacto quilibet diſcipulus ex illa ſchola ſapit, ex qua exiit. Sic ex cantu, q̄ auis ſit, promte auditur. Ceterum de his paulo diſtinctius ideo loquor, vt ſciatur, diſcendum eſſe ſecundum, non contra ordinem. Si enim ſydereum corpus in ſcholam Elementarem, aut etiam aduerſa vice, ducamus, aut diſcipulum æternum in ſcholam Elementarem aut ſyderẽam agamus, vtroque modo peccabimus. Quinimo ſic homo ſtatuat, facultatem ſibi ineſſe tam diſcendi in Elementis, quam cognoſcendi ſyderea Myſteria, & denique appræhendendi æterna ipſa. Quo fine etiam ita conſtitutus homo eſt, vt non brutum ſit, ſed hominem ſe eſſe recordetur, & in tribus illis ſcholis diſcat, corpus Elementare in ſcholam Elementarem, ſydereum in ſyderam, & æternum in æternam deducens. Et hoc pacto tria in homine Lumina fulgent, & tres in ipſo Doctrinæ eluent, & tres in ipſo doctrinæ fulgēt, & in trib. iſtis idē perfectus eſt. Quorū bina etſi reſpectu tertii tenebræ ſint: ſunt tamen nihilominus Lumina Mundi, in quib. homo naturaliter ſapere & verſari poteſt.

Hominis ſa ... triplex.

Homo Lumina in ſe tria habet.

Cum ergo dicta iam modo triplex ſchola, triplex diſcipulus, triplex pædagogus cognoſci debeat: deinceps nunc inquirendum eſt, quiſnam ſit is, qui doceat hominem, ſuam carnem & ſuum ſanguinem cibo potuque enutrire. Id nimirum facit pædagogus Elementorum, hominem non aliter ſtimulans, ac virgis ipſum cæderet, & ad id compelleret. Idem Magiſter docet etiam *Creſcere & multiplicari*, & ſimilia alia, quæ Elementari corpori cognitu neceſſaria ſunt. Si iam corpus Elementare hoc modo a ſuo Magiſtro informatur ac docetur, quē tamen nemo videt aut tangit: idem ēt continget circa corpus ſydereum ac æternū, ita tamen, vt corpori obſecundetur, & ductui eius obſequiū pſtetur. Quod ſi ſimiliter ēt ſydereo corpori aſſentiamur, id certe corpore Elemētari lōge excellentius illuſtrabitur. Corpus namq; Firmamētale pædagogū terrenū expellit. Itaq; diſcipulꝰ iſte extra ſcholā eſt, remotus a Doctrina, quam ex præſcripto Naturæ, a Deo ordinatæ, diſcere debuit. Itaque ſi

Igitur, diſcipulum Elementarē ſcholæ iſti non nimium traderet, ſed decentem ibi ordinem & modum ſeruaret: tunc dimenſum temporis reliquum cederet corpori ſydereo, quod & ipſum fructus inibi ſuos carperet. Deniq; & Æterno ſuum tempus ad lectionē decenter diſcendā ſuppeteret. Cum.n. vnius diei horæ ſint duodecim; cuilibet ſcholæ ſuū ſeorſim tēpus aſſignandum eſt, ita, vt nulla negligatur, aut homo vnica tantum aut altera contentus ſit. Mirum a. tibi non obueniat, poſſe te in ſtudiis illis grauiſſimis quotidie dicta ratione proficere plurimū. Non.n. caro aut ſanguis diſcit: ſed quod in te inuiſibile eſt, id diſcit, & quouis momēto multa aliquando dō-ū eſt: Si facilis tibi doctrina Elementaris eſt, vt q̄ citra laborē & ſudorē, citra libros & chartas acquiritur: Elementari certe corpore multo prom- hutus diſcet ſydereum, & hoc iterum expeditius æternum. In hoc tantum momentum omne poſitum eſt, vt ſcholam illam adeas, in qua fundamentum verum traditur. Ora, obteſtare, quære, pulſa: & voti tui totus cōpos fies, inuenieſque quæ petis & omnia tibi

Regnum Dei ante omnia quærendum. recludentur. Principium.n. huius ſcholæ eſt, *ante omnia quærere regnū Dei.* Sic fiet, vt cetera omnia adiiciantur. Aditus ad ſcholam alius nullus eſt. Hac ratione, hac via inſtiterunt iuſti, veraces & eruditi maiores noſtri, inuenturi modum ſcribendi & legendi, & reperturi medicinam, cuius ſeculo illorum neceſſitas fuit. Hoc modo etiam conſtitutum eſt fundamentum *Theologiæ, Iuſtitiæ, Arithmeticæ, Geometriæ, Aſtronomiæ, Philoſophiæ, Muſicæ, & Mechanicarum ſcientiarū, inuentionumq; Mineraliū.* Quæ omnia tali principio inuenta & conſtituta, poſtmodum ad nos deriuata ſunt. Nec dum vero vniuerſa inuenta, comprehenſa & ſatis explorata ſunt: ſed multa adhuc inquirēda reſtant. Et ſi priſci in viuis adhuc eſſent: hāc

Schola diſcendi qua vera ſit ſcholam multo magis frequentarēt. Et inſania iſta hodierni mundi peculiaris eſt, quod plerīq; oēs eam tantum hodie ſectari ſcholam contendimus, in qua virgis omnia incuti ſolent: cum tamen ſchola illa ſufficiēs non ſit, ſed vix leue quoddam rudimentum conferat. Scholam Adeptā ſectari nos oportet, in qua tatū Luminū veritas traditur. Quod ſi nos fieri Lumina mundi oporteat, ſicut dictum Apoſtolis legimus eſſe: nunquā id certe impetrabimus, niſi in ſchola illuminemur illa, in qua dicta Lumina flagrent. Hominum ſchola momenti haud magni eſt. Exemplo tē dilucidabimus. Si hominē quendam diſſerentem, concionantem, aut docentē audis, vox eius vt per aurē vnam egreditur, ſic per alterā elabitur, quia ſenſus tui ad hanc ſcholam non diriguntur, ſed aures ſaltem afficiantur tanquam ab harmonia quadam: cuius ſi ſonus ceſſet, iam auris voluptas deſinit. Et blanditiæ illæ ſunt aurium, ſicut cupediæ & ſuauia vina ſunt oblectamenta linguæ & faucium. Quantum ergo ad

pro-

probationem Philosophi & Adeptæ iam attinet, sciendum vtique conclusiue est, ipsam non a carne aut sanguine addisci aut ex Elementis, sed a corpore sydereo ex ipso sydere, quod illius Magister est. Sic nimirum sydereum corpus a sydere Philosophiam adeptam assequitur, per quod dicta Philosophia omnia arcana Naturæ secundum omnia Mysteria cognoscere docet. Et qui dicta ratione in Naturæ lumen non ingreditur, is Lumen ipse nunquam fiet, nec vlli vnquam lucere poterit. Obscura enim ipse caligo est, quæ omni luce orbata est. Et lucernam eiusmodi qui sequitur, in tenebris & ipse totus versabitur.

PROBATIO IN SCIENTIAM MATHEMATICAM ADEPTAM.

DIscrimen aliquod omnino statuendum est inter Mathematicam Elementarem & Adeptam, h.e. sydereã. Quod etsi in postrema explicatione satis indicarim: propter probationẽ tamen fundamentũ certius quæri & concipi fas est. Breuiter ergo sic constituimus, Mathematicam Elementatam esse visibilem & tangibilem, in corpore euidenti, in quo Mathematicæ species oẽs perficiantur. Sed & Mathematica Adepta corpus habet, visibile, non autem palpabile, substantiale, sed sine corpore, habens sese, vt Sol in flumine, aut Luna in fonte, rem deinceps ita æstimare. Mathematicus Elementatus opere & labore suomet, quod requirit, facere, & terrenis corporibus id complere cogitur. Nec enim vel *Algorithmum*, vel *Geometriam*, vel *Cosmographiam &c.* cõficere potest, nisi omnia per Elementa agat, & ex circulo, numero & linea producat. Et hæc fieri oportet per artem, quam Elementaliter discit ab externis. Sic externis oculis videtur, vt arbor creuerit, vt Sol moueatur, vt Luna reuouetur & plena fiat, quæ omnia sunt Elementaria. In Adepta autem Mathematica, Sydera, *Generata*, *Creata*, *Essentiæ*, *Archidoxa*, seipsa locant in suam sphæram, circulum, cursum, Mensuram, Lineam, concauum & numerum, secundum altitudinem, profunditatem, amplitudinem, & angulos, ita vt omnia perfectius stent, quam ab Elementari manu collocari queant, stent inquam corporaliter, substantialiter, sed tamen impalpabiliter, appareant visibiliter, non tamen, cum substantia corporali, in omnes dimensiones distributa quam artificiosissime, ita, vt omnes Mathematicæ species solius Mathematici oculos, intellectũ, dimensumque requirant. Hac ratione Mathematica Adepta in suis viribus, natura & scientiis diuisa est a Mathematica terrena. Et Mathematica syderea collocat ostenditque, quæ Elementaris inuenire nullo modo potest, quamque nemo illorum hactenus cognouit, ac ne oste-

Mathematica est duplex.

Vt inter se differt.

Mathematica adepta qualis.

cit quidem. Præterea nulla proportio, nulla distantia, denique nihil quicquam, nullus gradus, nulla minutia intermissa aut neglecta est, quæ non perfecte euidenterque ac perspicue appareat. Attendite enim. Quis substantiam Solis deducere potest in opus Elementare? Nemo quisquam. Figura tamen & species eius potest, quæ tamen non nisi lignum, papyrusve est, quæ omnia res mortuæ existunt. Si in speculo præsentari, potest Sol, in fonte Luna, &c. quanto magis in Mathematica Adepta, illa omnia substantialiter apparebunt? Sicut hominis vniuersa membra in speculo ita apparent, vt nihil illius non videatur: ita in Mathematica Adepta corpora ingrossata omnia sumuntur, & corpora solum spiritualia manent. Pro his exemplum tale notate. Elementis sua forma & corpus est, quod speciem habet corpori conuenientem. Præterea syderea quoque formam & corpus habent, quibus species sua respondet. Iam vero corpora vtraque in vnum confusa & permixta sunt. Elementare videtur: sydereum minime. Corpus enim Elementare grossius & densius est, quam vt visu penetrari possit. Iam si duo illa corpora diuidi nequeunt, ita, vt vnum per seipsum videatur obscuratum & obtectum cum altero: hinc conspicuum est, quæ cuiuslibet corporis conditio sit. Sed & hæc maioris intellectus gratia attendite. Aurum, quod in tenebris latet, a nemine videtur, veluti nec id, quod sub terra defossum est. Hoc in casu scientia Adepta est, vt nox, & tenebræ, vt terra remoueantur, resque, qualis per seipsam est, clare videatur. Et hoc se modo habet Adepta Mathematica. Philosophia & Medicina. Cur vero ita de illis differuerim, sequens Exemplum planum faciet. Arbor in campo fixa stans, formas duas habet: Vnam Elementarem, alteram sydeream. Elementaris oculis conspicua est: contra syderea. Iam syderea est Aurum: Elementaris est nox, est caligo, est terra, tegens, quod recondit. Iam si caligo ista, vel nox vel terra, hoc est, corpus Elementare, quod Lignum est, adimatur: tunc sydereum corpus purum clarumque conspicitur, sicut exemplum hoc docet. Truncus, qui in terra iacet, reconditam in se habet imaginem viri, fœminæ, animalis, denique rei cuiuscunque velis. Si superfluum ex ipso amoliaris, iam, quid sit, conspicuum facies. Quod autem amoliris, est nox, est tenebræ, est terra, abscondens, quod intus latet. Sic iam Adepta scientia est, quæ corpus noctis & tenebrarum, adeoque terrenum, impedimentum a sydereo remouere potest, vt hoc purum, integrum, clarumque appareat, quale id figura, omnisque adeo Geometria, Cosmographia, Astrologia, &c. comprehendit.

Corp. Elementaria & syderea, quæ differentia.

Arboris forma duplex.

Adepta scientia quid præstet.

Quæ

Quæ hactenus dixi, eo spectant, vt Mathematicam Adeptam recte probeque intelligatis, & species eius inuicem distinguatis, corpusque terrenum a sydereo, & eo, quod in terreno latet, discernatis, adeo, vt obiectum (remota omni caligine & opacitate corporum, per quam visus penetrare nequit) visibile fiat & pellucidum, purumque, & Diaphanum, ac perspicuum, non secus ac si in cinere sydereum aliquod corpus lateret, ac cinis ille vitrum fieret, in quo vitro figura syderei corporis eluceret, nō secus ac Luna resplendet in fonte. Oportet enim tenebras tam esse limpidas & lucidas, quam Crystallus est aut vitrum ac speculum, ne quid ad rem hanc desit. Hac tenebrositate remota, Mathematica tota confecta est, & in suum instrumentum compræhensa sine omni circulo Elementali, sine Elementali Linea, Zifra, & similibus, & tamen tota ex Linea, Zifra, circulo, &c. constans. Elementare corpus multum nobis visus adimit in Mathematica Elementari. Vnde multa incognita & incomperta sunt, quæ in Firmamento exsistunt. Id enim solum iudicare solemus, quod oculis spectamus Elementaribus, faciem nimirum cœli, in quo aspectu momenti minimum positum est. Inspectio interna momenti multo maioris est. Quid enim sit, si speciosam virginem foris in facie contempleris? Si illam non etiam noueris interius, quam facile decipieris? Quid sit hoc, si terram extrinsecus aspiciamus, & quid interius in ipsa sit, ignoremus? Exspectabimus ne, dum hoc se ipsum prodat? At id cum nostro damno erit coniunctum. Sicut damnosum etiam est nos exspectasse, dum nequitiam suam exereret virgo, quæ pro simplici & niuea habita fuit. Et longa illa exspectatio futura sit, si præstoleris dum pisces ipsi ad littus in rete tuum ingrediantur. Ipsum ergo externum pro scientia ac arte habendum non est, sed pro obscuritate, pro nocte, in qua Sol, ac splendor & lumen iaceat. Fas itaque ac æquū est, nos in Mathematicam Adeptam penetrare, nec pro Mathematica integra Elementalem habere, aut cœli tantum faciem nosse, sed intro in cor, in animum, in penitiora peruidere, & quidnam intus sit, peruidere. Hoc si facimus, ipsum Chaos, & Tenebræ, ac corpora, rem internam obscurantia, clarescent & enitescent, ac oculi nostri visu suo penetrabunt tanquam Sol per vitrum, aut lumen per vmbraculum. Sicut enim imago in speculo, aut Luna in aqua resplendet; ita hic quoque clarificatio requiritur, q̄ Mathematica Adepta est, quæ sola, & non alia in omnib. Astronomiæ mēbris vsurpanda est. Elementaris Mathematicus sydereos oēs cursus in terrenū globum vnū cogere satagit, tanq̄ in corp' in q̄ cœlū & omnis sphæra reducatur. Et quod de ligno dicimus, idem

Res secundum interiora spectanda.

Externa sunt rerum tantum obscuratio.

Elem. Mathematicus vt ligu. ab Adep.

intelliges etiam de cupro & papyro. Eodem modo & Cosmographus mundum in pannum, aut parietem, aut mappam describere molitur. Hæc iam molimina sunt Elementaria, sunt naturæ & proprietatis Elementaris, & Elementaliter ars quoq; ista tribuitur. Quod si ergo rem ipsam videat in Astrolabiis, in Quadrantibus, in Sphæris, in Globulis, &c. omnia motu suo destituta sunt. Motus deest, cuius cognitio ante omnia necessaria est. Et si globus quidem artificis ipsius manu circumagatur, motio tamen illa mortua est, similis vmbræ parietis, quæ nec alba, nec nigra est. Et Elementaris quidem notitia plus, quam iam diximus, præstare non potest. Versatur enim tantum in facie, non in corde, & de externis solum speculatur, non etiam de Internis. Contra vero Mathematica Adepta, spirituale visibile Astrolabium tibi tradit, quod per se mouetur, motu suo. Et sicut Sol in Aqua procedit, ita vt videatur; sic etiam promouetur Astrolabium. Debenique instrumenta ita confecta esse, vt rem præsenrent non aliter, quam in speculo, vt prorsum vorsum moueantur, sicut mouetur, quod in speculo repræsentatur. Et hoc nimirum inter Elementarem & sydeream Mathematicam discrimen est, quod Elementare Instrumentum simile sit trunco ligneo, aut corpori mortuo, quod de loco ad locum transferri oporteat, & aut lapidis instar surrigendum ac fulciendum sit, aut instar telæ aranearum parieti adhæreat. Instrumenta autem Mathematicæ Adeptæ motionem in se continent, similem sphæræ aut corpori, cuius instrumenta sunt, non tantū quoad progressum, ascensum & descēsum, sed ipsa quoque Cosmographia mobilis est, vt mobiles sunt locorum indigenæ. In hac ergo probatione sic de Mathematica Adepta iudicate, quod visibilis sit, non autē tangibilis, & quod illud, a quo inuisibile obtenebratur, auferendum sit. Id si fiat, scientia Adeptæ Mathematicæ iam satis probata erit, sicut tandem p opera probātur omnia. Opera.n. huiusmodi rerum omniū testimonia sunt. Et simili modo Magica, ac mēbra eius omnia, vt Nigromātia, Nectromātia, Astrologia, Signata, Artes Incertæ & Adeptæ, in opus deducenda sunt. Hæc est ipsorū Mathematica, & Modus instrumentorum, quib. ad perfectionem suam indigent. Et stupori vobis non sit, me illa pferre & protrahere, q̄ nulli vestrū adhuc cognita vnquā fuerunt. Alius.n. ac diuersus a vobis sum. Gratias ago scholæ illi, in quā penetraui. Nec me de quocunq; alio homine effero, quā de eo, qui me genuit, & a puero instituit. De Astronomia itaq; iā repeto. Nisi deseramus in schola tua corp⁹ Elemētare, q in ipsa luxuriat, & tēpore illo corpori indulgeamus sydereo, nunq̄ sane in cognitione Astrorū piti euadem⁹, sicut scriba quilibet, a Deo doctus euadit. Et quā diu Elementarib. solis capimur oble-

Instrumenta Element. & syderea, vt differāt.

oble&amurque,tamdiu ad ſuperelementaria non penetrabimus,nihilo ſcil.magis, quam ſchola æterna cum mortali non permiſcetur. Donec mortalia contemplamur,cœci ſumus.Et dum in his occupamur,ęterno cognatione nulla addicti ſumus.Si vero oculi noſtri longius proſpiciant, tunc demum magnalia Dei nobis reuelabuntur. Hoc ergo fine lumen naturæ nobis datum eſt, vt in illo verſemur. Sed vt cœci ſumus, ſi conferamur ad æternū:ita cœci etiam ſunt elementares, ſi cōparentur ad ſydereos. Quiq; ſecundū corpus ſydereum ambulat, huic manifeſtantur, quę fecit Deus magnalia. Vtriq; tñ cœci ſunt quoad æternum. Cœcus vero ideo naſcitur, vt viſum recipiat,& contempletur magnalia Dei,adeoque Deus propter Illuminationem& viſus reſtitutionē celebretur,eiuſq; potentia nota fiat: Deniq; vt cœcus viſo recepto de elementari corpore admiretur.Propter craſſitiem a.ſydereum corpus elementari potius eſt. Caro & ſanguis cœlū impetrare non poſſunt.Ex elementis n.caro & ſanguis prodierunt,quę æterna non ſunt.Si cœlum impetrare non poſſunt: multo minus ſydereum. Aliud ergo requiritur ad virtutes elementares, aliud ad ſydereas,aliud ad ęternas. Quę aūt myſteria, magnalia & arcana Deus cuilibet cōtulit,ea perfecta ſunt.Itaq; elementare corpus indignari non debet, quod ſydereum corpus ipſo plus ſciat. Habet n. elementare corpus,quod ſuum eſt. Suum habet etiā ſydereum. Licitum a.Deo eſt,cuilibet largiri,q; ipſi lubet. Licitum eſt ēt eidem cōferre cuilibet, q; debet. Quid id ad te? Quid lęua curat,quod facit dextra? quodue Deus huic plura largitus ſit? Habet læua, quæ ſua ſunt. Nec ob id reprehendi paterfamilias debet, ſi vni plus det quā alteri. Sic placitum eſt ipſi bona ſua diſpenſare: & nihilominus ob diſpenſationem talem bonus iuſtuſq; manet,cum tamen interim inuidi oculus nequam fiat. Et ſciendum eſt, corpus nullum inuidere præter elementare. Hoc enim ſcholas duas alteras odit, ſolum nimirum pollere& eminere quęrens.Interim non cogitat,per ignem ſibi penetrandum eſſe,cum tamen bina cetera corpora, diſcipulus nempe ętherei cœli, & diſcipulus paradiſiaci cœli probe inuicem conſentiant,nec inter ſe dirimantur. *Dei liberalitas in bonis diſtribuendis.*

Sed hæc ad probationem ſcientiæ Mathematicæ adeptæ,quantum hoc de adeptis caput requiſiuit,iam ſufficiant. Quæ ſequūtur,ad reliqua membra,quæ dona ſunt,non artes,non ſcientiæ,ſpectant.

Cap. IX.

De Aſtronomicis donis diuinationis, Auguriorum & Ebriecatorum.

QVantum ad naturalia Aſtronomiæ deſcribenda,eiuſq; membra declaranda& manifeſtanda attinet,placuit mihi ipſa tali ordine com-

prehendi. Restat iam deinceps quoque dona natæ Astronomiæ similiter intelligi, attendique, quid natura ipsa per seipsam sine ope aliarum scientiarum operetur agatque. Ea qualia nam sint, & qui donum vnumquodlibet intelligi debeat, in sequentibus tradetur. Sed & hic nouem membra constituentur. Nouem enim illa dona nouem modis formisq; dātur. Itaq; iam explicabimus, quomodo donum quodlibet per seipsum intelligi debeat.

De Dono Diuinationis.

PORro contingit, Astronomiam quandam seipsam gignere, veluti de donis dictum est, & deinceps ēt dicetur, quanam ratione natura ipsamet sine arte & auxilio humano, actu ꝑprio Astronomicas operationes perficiat, quæ nulla arte aut diligentia, h.e. citra indagationē humanam manifestantur per se, vltroq;. Quanq̄ id non eueniat omnib. sed iis tantum, qui astro in hoc genere præeunt, quales sunt industrii & bonæ indolis homines, erga astra recte constellati, purgati & approbati, qui nimirum in cibis & potibus temperanter sese gerunt. Ebrietas enim Diuinationem non fert. Et in intemperantibus operatio nulla conspicua est alia, quam quę ab ebrietate editur, cuius proprium est tumultuarie & inconsideranter erumpere aut eloqui. Sic & astra intemperāter diuinare possunt. Sed ea res mira & peior futura est, quam quæ a sobrio editur. Operatio nimirum frequens apud illos est, qui modestam & honestam vitam degunt, qui simplices & conditionis abiectæ sunt, quorum verba non admodum curantur. Quod enim arte caret, id proditur per homines simplices, vt Prophetas & alios. Contra, quod arti cognatum est, editur ab industriis hominibus. Magna cura in hoc incubuere veteres, vt ne sua corpora ac animos contaminarent, quo operationes huiusmodi in illis perficerentur, siue per somnum, siue per speculationem, siue per animum. Et cura ista sua veteres magnam sapientiam, multas artes, & admiranda vaticinia assecuti sunt, quæ per lasciuiam & intemperantiam nunquam impetrantur. Cœlum enim sibi sumit & proponit quendam. Is prout idoneus est ad artes, ad sapientiam & prudentiam, ita astra in ipsum operantur, vel ut Præceptor in discipulum. Et hæc ingenita Astronomia est, seipsam ad cœlestem operationē dirigens & prouehens. Hoc idem est ac si dicas: Si stella aliqua matura est, & concepit intra se fructum, dotem ve, vel opus, vel scientiam, aut morbum, vel quicquid sit, tunc suum coniunctum tangit, perque id operatur. Coniunctum autem illud, quod homo est, nescit ipsemet, vnde nam id proueniat. Hoc modo firmamentum ipsum in lucem profert homini, quod homo iste nec inqui-

Diuinatio in quibus accidat.
Ebrii Diuinationi inepti.

Astronomia ingenita seu sponte nata qualis sit.

inquirit, nec animo suo expendit. Hæc iam species vocatur *Diuinatio.* Cum enim homo sine scientia Astronomica operationes eiusmodi firmamentales exerceat, & loquat, quæ ignorat, vnde sint, quo spectet, &c. & ceteris hominibus multo sublimius loquatur: Hinc factum est, vt qui tales essent, a populo in magno pretio haberentur, adeoq; pro Diuis colerentur. Ita priscis seculis innati artifices emerserũt tam fœminę quam viri, qui stupenda quædam ex astrorum influxu operati sunt, vt Sibyllæ, & his similes, quæ vaticinatæ sublimiora sapientissimis omnibus protulerunt, non ex sapientia & industria congenita, sed longe supra hanc. De hoc effectu statuendum ita est, quod per somnum, per agitationem mentis, per speculationem edatur, per modum nempe talem, qui nulli curę aut attentioni est. Quando autem tales diuinationes fiunt, metuenda est pœna aliqua in populũ incubitura, qui per illas quasi admonetur, ne admittat non admittenda, & non rideat negligatq; quę prędicuntur. Apud veteres diuinationis magna dignitas fuit. Si enim aliquando concordantia incidit, vt operatio cœlestis alicui forte conueniret, & per somnum intentionem mentis, speculationem, cogitationem & similia perficeretur: prisci ad Diuinationis illius finem euentumq; sedulo attenderunt. Reliqui autem contemtores, ad quos res pertinuit, cum Diuinationem non intelligerent, prædictis fidem derogarunt, & incredulitate sua secum multos in errorem abripuerunt. Etenim ad illos præcipue præsagia pertinuerunt, qui gratiam seu donum intellectus non habuerunt. Qui cum viderent sine scientia talia fieri ac arte, sua opinione freti nihil considerarunt, quod astra ipsamet per se operentur, & ex astris vniuersa naturæ opera procedant ac manifestentur. Natura enim sui creatoris instrumentum est, sicut etiam fuerunt Prophetæ. Itaque Diuinatio ars non est, sed sponte nata operatio, quam cœlum ipsum manifestat, & protrudit, sicut terra fructum, donec decidat. Res enim si maturescere vult, suos prodromos & prænuntios habet.

Diuinatio vnde dicta.

Diuinatio olim magna digni tate fuit.

Natura Dei instrumentum.

Vulgari prouerbio iactari solet passim, *Hoc meus mihi Angelus præsagit.* Vbi operatio vocatur *Angelus*, more sic recepto. Enatum autem hoc ex illo est, quod donum Diuinationis non recte intellectum sit. Donum autem hac de caussa est, quia Deus ipse in Diuina prouidentia constituit, vt natura id præsagiret, idque non citra medium, sed per medium omnino fieret. Medium itaque est astrum, quod consentit & vnitur cum eo, qui loqui, & in lucem porro proferre rem potest. Persuasum autem est aliis, talia fieri per Deum sine medio astrorum: adeoque imputantur illa angelis, quasi Angeli inter ipsa & Deum medium essent,

cum tamen cœlestes illæ operationes sint, a Deo tamen ita institutæ & directæ. Caussa autem & origo huius diuinationis ita se habet. Homo intra se corpus sydereum habet astris externis cognatum. Hęc duo inuicem confabulantur, si corpus sydereum ab elementati non molestatur. Elementari enim corpori dona illa non dantur, sed tantum sydereo. Velut in somno, si corpus elementare quiescit, sydereum corpus in operatione sua versatur, quia somnum id & quietem non capit. Sydereum enim corpus tum demum quiescit, si corpus elementare vincit & prædominatur. Quiescente elementari, incumbunt somnia. Velut enim operantur astra, ita eueniunt somnia, ac eorum etiam reuelationes. Et prout astrum bene vel male instructum aut præparatum est, ita etiam incumbunt somnia. Vt enim commemoratum est, nimium cauto & per se intelligenti astra nihil conferunt. Ambitio namque seu sapientia vltronea operationem firmamentalem impedit, & astris reluctatur. Ideo firmamentalis operatio euenit tantum in illis, qui locum cedunt astris.

Diuinationis quæ caussa & origo.

Et multoties accidit, vt per huiusmodi dextrum sydus, perque benenatum corpus sydereum futura omnia prædicerentur, quæ deinceps ita reipsa euenerunt. Ita vaticinatæ sunt Sibyllæ & alii plures, qui circa futurorum prædictionem versati sunt. Eodem modo multa quoq; remedia sunt inuenta, quib. ægroti restituerentur. Similiter thesauri quoque multi & alia abscondita inuenta fuerunt, vt summæ huic arti nihil fere cōparari possit. Astra namq; futurum omne pręnuntiant, nec quicquam vel pręteritorum vel pręsentiū ipsa latet. Vbi ergo corpus sydereum tam aptum ab astris inuenitur, & ipsa astra præparata sunt: mirabiles res tam ex præsentibus quam præteritis reuelantur. Ita multoties vaticinatæ sunt fœminæ, & alii item senes, nullis artibus instructi, qui quæ longis antea seculis diuinarunt, ea tandem ipsa re vera facta sunt. Et diuinationes illæ certæ sunt, sed tamen cognitu difficiles sunt, quinam isti sint, per quos natura ita operatur. Sunt enim plerunq; vilissimi, & nullius æstimationis homines.

In astris tā præterita, quam præsentia latent.

Hoc pacto multi quoque in viros doctos euaserunt, qui corpus sydereum aptum & industrium accepere, & in influentia sese exercuere natiua, tandemque inclinationem sui astri attraxerunt, velut radios de Sole. Sicut autem de nutritione diximus: ita per similem speculationem in rebus stupenda sapientia & doctrina inuenta est, attamen saltem animaliter, non e supernis, sed tantum ab astris. Sub eiusmodi enim cœli positum & constitutionem, si cœlum sibi ipsi corpora sydetea genuit, multi eximii *Auctores*, *Scriptores*, *Doctores* & *scripturarum Interpretes*,

terpretes, multi Philoſophi & ſimiles alii, quilibet pro conſtellationis ſuæ ratione emerſerunt. Rem ita intelligite. Vt ſemen erumpit e terra, ita ſydereũ corpus naſcitur ex ſydere. Ex ſemine profert terra fructum. Ita etiam ſydereum corpus ab aſtris protruditur. Quod terra operatur in ſemine: id erumpit & manifeſtatur. Sic etiam ex homine Aſtra proferunt, quod in ipſo latet, hoc eſt, qualem aſtra ipſum requirunt, ſine additamento hominis. Et vere credendum eſt, multa huiuſmodi in mundo manifeſtata eſſe, quæ non ab hominibus, ſed hoc diuinationis genere reuelata ſunt. Ita ſubinde hoc modo noua opera emerſerunt: Non tantum vaticinia, & ſimilia: ſed & rationem, ac ſcientiam aſtra citra hominis opem protulerunt. Et huiuſmodi diuinationis fuerunt, quæcunq; homines prudentia, ſapientia & ſimilibus aliis in ſcripturis ſubinde attentarunt.

Eximii autores quidam nati.

Ceterum de fine quoque iſtarum rerum & diuinationum attendite. Sicut tale quid ex ſydere emerſit: ita cum eodem etiam interiit. Nihil enim hereditarium facit cœlum, ſed id in vno terminatur. Vnde non iniuſte cenſeo, aſtra probius noſcenda eſſe, vt talia prçueniantur. Quod fieret, ſi homo cognitionem illam non ex Deo, ſed ex aſtris eſſe, ſtatueret, ac diuinationem illam: ſyderee, non æterne intelligeret. Sed quia homo nihil niſi luxum & libidinem ſectatur, ideo id minus intelligit. Et ſic ſeductio ab vno tranſit ad alterum. Hinc iam patet, pro ſanctis multos, qui ſcripſerunt & concionati ſunt, adeoque ſigna & ſimilia ediderunt, habitos fuiſſe, quorum tamen omnia opera tantum fuerunt ſyderea. De quorum ſcriptis ſi diuinetis, nihil aliud inuenietis, quam firmamentalem operationem, quam ſimplicior quis intelligere nec vult nec poteſt. Quorum quidem auctoritas etſi magna ſit, pro ſanctis tamen illi habendi minime ſunt. Tales enim peperit Firmamentum & Influentia. Alia iudicandi ratio eſt, an ſancti ſint, vel non ſint, & ex quibus viribus prodigia fiant. Et examine maiori, quam ſimplici iudicio opus eſt. Spiritus iſte Naturæ eſt, non Dei. Quod diſcrimen obſeruabis ſedulo. Diſcernendum enim eſt inter id, quod facit diuinatio, & inter id, quod facit diuinitas. Nomina quidem ſimilia ſunt, non autem prodigia, quæ ex vno etiam fonte & cauſſa non promanant.

Diuinationis opera diſtant ab operibus diuinitatis.

Frequenter etiam accidit, vt huiuſmodi operationes ex animo hominis mirabiliter procederent, hominibus pectus & animum ſuum mutantibus, & inſtar ſanctorum ſe gerentibus, cum tamen illud nonniſi ebrium aſtrum fuerit, quod in fide, in ſcientiis, in moribus, in geſtibus & omnibus negotiis, peculiare ſubinde aliquid molitur. Sicut enim vinum hominis mores mutat: ita tales etiam mutati ſunt. Et quia nonnul-

lis etiam vini deliramenta probantur: ideo oblectantur etiam nonnulli huiusmodi astris, & ebriis Scriptoribus, Cōcionatoribus, Ludimagistris, Alchimistis, Opificibus, Circumforaneis, &c. quorū quilibet profert, quod in ipso Astrum operatur. Astronomiam itaq; recte intelligi necesse est. Huiusmodi n. scriptores ebrii multos seducunt homines, tam in spiritu Dei, quam lumine naturæ errando, & somniorum more vagando, quorum aliqua gaudium mouent prima frōte lætum, sed ipso recessu inane.

Leuiathan &c. Persuasum autem cuilibet sit, admodum necessarium esse, vt sydera scripturaac doctrina recte intelligatur. Cōtortus n. serpens Leuiathan peruersis illis astris vtitur pro instrumento seductionis suæ inuehendæ. Ita multiplices doctrinæ prodeunt, pro sanctis habitæ, cum tamē illæ nihili & mancæ sint. Seductores enim isti in caussa seria obmutescunt, & ad mortem properant, suisque scriptis immoriuntur, hi nimirum ipsi existentes, qui religiones omnes corrumpant. Sciendum itaque distincte est, quid nam astra operentur, & cuinam operatio illa seruiat. Cōsultum ergo mihi visum est, de istis perspicue docere, vt fundamentum cuiuslibet cordis reueletur.

DE DONO AVGVRII.

Augurium quid, & vnde fiat. PORro sciendū est de auguriis, quod in solis animalibus illa fiāt, quodque per animalia præsagiantur præsentia, futura, & alia plura. Qui ex animalibus vaticinari potest, ac ipsa cognoscit intelligitq;, is augur est. Id donum seipsum exserit sine addita ope hominum: ac saltem discendum noscendumq; est, quando & quomodo huiusmodi prophetiæ fiāt, & vnde cognoscant. Pro his itaq; sciendū est, quod astra ita sint potentia, vt bruta quoq; animalia trahant regantq;, & eo compellant, vt, quantum quidem per animal fieri pōt, auguria reuelent, &c. Coguntur n. animalia per operationem illam ad arbitrium astrorū. Sed & qui inter homines sunt simpliciores, si easdem operationes patiūtur animales, cū brutis cōmunes.

Brutus homo & animal idē est. Brutus n. homo & animal, quoad astra, vnum sunt. Astra itaque cum vniuersa sciant futura, sed eadem proloqui non possint, per formas, figuras & similia alia, ipsa innuit, aut corpus sydereum in animalibus compellit, vt signa edant, prout quodlibet animal dispositum fuerit. Omne namque viuens, Spiritum habet sydereum, per quem astra agunt ac operantur. Et hoc verum est tam de sentientibus, quam sensu carentibus.

Auguria quæ sint, & quid in genere portendant. Auguria ergo illa omnia sunt, quæ fiunt præter naturam & consuetudinem rei cuiuslibet. Sic pauonibus suum a natura datum tempus est, quo clament. Si clament præter id institutū naturæ, Augurium id est secuturi alicuius damni, quod passura sit domus aut vicinia illa. Ita & canis, si præter caninam consuetudinem frequentius oscitet, funus aut

aut simile quid portendit domui isti. Ita pica si præter naturæ suæ modum canat, damni alicuius & noxæ index est. Idem similiter de omnibus animalib. iudicandū est, vt *Coruis, ciconiis, hirundinibus, passeribus, &c.* vbi vulgatissima illa probatio viget, quod Astra non tantum in homine, sed in omnibus etiam animalibus suum corpus habeant. Istius corporis vi operatur cœlum, & per animal illud prædicit, quidnam regioni illi, domicilioue, aut domino, vel populo ac hospitibus euenturum sit. Nec vero de sensilibus tantum hoc verum est: Verum etiam de sensu destitutis, vt *herbis, seminibus, fructibus, ligno, lapidibus, &c.* vbi cogitādum est, hæc omnia suum quoque sydereum corpus habere. *Corpus sydereū etiā inanimatis inest.*

Ex dictis iam liquet, astra de talibus augurari per signa. Sic interdum fructus aliquis reperitur, a genere suo euarians vel magnitudine, vel forma, vel re alia. Interdum figuræ formæue in ligno aut aliis inueniuntur, ab illorum natura deficientes: quæ omnia astrorum operatio sunt, alienum quid portendens. Sic aquarum exundatio, tonitru, grando, nix, &c. & quicquid præter naturam contingit, præsagium ac augurium est illius regionis, mutationis, persecutionis, aut pœnæ alterius, &c. Hinc sequitur, quod si cœlum in coniunctum incidat, & coniunctum sit animal, res eodem loco habenda sit, ac si fieret per hominē. Sic si pauones alia quam consueta voce clament, domui illi malū præsagiunt. Continent enim in se coniunctum naturale sycerci spiritus Auguralis. Sic etiam vi eiusmodi generationis factum aliquoties est, vt lignum cruentarit. Quæ omnia futuræ calamitatis & epidemiæ, vt alias quoque dixi, auguria sunt. Quotiescunque enim huiusmodi excessus acciderunt: toties calamitatem sequi obseruatum est. Sic anno nonagesimo nono ingensa me obseruata inundatio præsagium fuit mutationis futuræ in religione, in imperiis, in regionibus, in hominibus. Et in genere persuasum cuilibet sit, huiusmodi auguria formidabilia esse, nec sine calamitate insigni vanescere. *Lignorum cruentatio &c.*

Sed pergamus in his. Nemo hominū moritur, cuius mors nō præsagiatur: nec vero præsagitur tantum mors, sed omnia etiā acta & consilia hominis, quæ is tractaturus est. Quæcunq; n. facturus est, prænuntiis suis indicantur. Quoq; excellētius quid homo designaturus est, eo illustriora præsagia sunt. Sic si (exēpli caussa) designatura aliquid ciuitas est, augurium clarius erit, quam si faciat pagus. Idem respectus est regionis ad vrbem, Magnatum & Principum ad populum, denique Regum & Cæsarū ad inferiores. Ita namq; comparatū cum homine est, vt ipsius natiuitas, mors, facta & consilia, vita ac opera, per prænuntios indicentur. Id vero quod præcurrit aut prænuntiū est, nō tantum consistit in auguriis, *Hominis vniuersa prænuntiis signis indicantur.*

ſed & in omnib. aliis membris & ſpeciebus Aſtronomiæ, vt ſunt Cometæ, Aſcendentes, &c. Sed in hac tamen probatione tractare ſaltem inſtitui de Auguriis, hoc eſt, tantum de animalibus & creſcentibus naturæ.

Deus ſollicitus de homine, præſagia ſtatuit.

Tanta enim hominis cura afficitur Deus, vt ne vnus quidem in ipſo capillus ſit, quem Deus non numerarit. Si hoc, iam etiam curæ Deo fuerit, vt præſagia condat de hominis ipſa natiuitate, morte, vita, & fine, ſicut ipſius etiam Chriſti aduentus a ſtella & Prophetis, &c. prædictus eſt. Hæc enim omnia venturi filii Dei, velut & iam nati certa præſagia fuerunt. Iam ſicut per præſagia illa Chriſtus venturus, per ſtellam aut nunc præſens prænuntiatus eſt: ita cum quolibet homine exemplo eodem agitur. Quæ autem per animalia ac per inanimatas res alias reuelantur, Præſagia Augurina ſunt. Et nemini hæc talia ſtupori aut cõtemtui ſint. Hæc enim operantur Aſtra: non Diabolus, non Spectrum, non Spiritus Infernalis, ſed natura ipſa talia præſagit & præindicat. Tanti enim reſpectus apud Deum homo eſt, vt tam proſperis quam aduerſis illius rebus prænuntia aſtra mittat. Quæ ſcienda & noſcenda ſunt homini, vt intelligat, quid faciat, & quid opera eius in futurum portendant. Id enim ſi non intelligat, operabitur vt mutus, vt brutũ aliquod aut furiens bos, ſine omni intellectu & ratione humana. Eius namque præſagia Augurina indicant hominis probitatem, nequitiam, finem & exitum, errorem & imprudentiam, improbam vitam, leuitatem, libidinem, ſuperbiam, degenerationem, &c. Neceſſarium itaque eſt, vt homo ſciat præſagia diſcernere. Ex illis enim perſpiciet ſuum cor ac animum, dolum ac fraudem, ſapientiam & dementiam, errorem & ſeductionem: denique quæ Monarchia, quæ Democratia, quæ fœdera, quæ conſpirationes, quæ renouationes, quæ alterationes præſagiis illis portendantur. Ea namque omnia calamitoſi exitus indicia ſunt. Quiuis ergo, qui nouum quid molitur, attendat, quid præſagia illi denuntient. Ad hominis enim actiones Deus illa omnia diſponit, ſicut fur ſtat iuxta patibulum, & patibulum iuxta furem, vbi vnum ex altero noſcendum eſt. Beatus ille vero eſt, qui gratiam a Deo datam habet, vt præſagia, qualia oſtenduntur, diſcernere & intelligere queat. Sed multo tamen beatior ille eſt, qui ad præſagia eiuſmodi erectum animum concipit, & emendationem, curamque & prouidentiam inſtituit. Quoniam vero adeo ſtupidi ſumus, & corpori elementari tantopere indulgemus, imaginariam ſapientiam noſtram vero lumini præponentes: hæc cauſſa eſt, cur de aſtris nihil ſolide intelligamus, ſed videntibus oculis turpiter cœcutiamus. Hæc nimirum cœcutientia pœna eſt a Deo nobis immiſſa, indignis ſcilic. qui admonitionem intelligamus, ne fors conuertamur, & reſipiſcamus.

Præſagia Augurina quid.

Præſagia Augurina cur noſcenda.

De

De auguriis porro hocquoque notate. Si moriturus homo eſt, ſydus ipſius, h. e. ipſius aſcendens, & figura cœli, ante illum frangitur. Et ſi enim cœlum ſuam per ſe figuram retineat: cœlum tamē adhuc aliud eſt, in quo cōſiſtit homo cum omni ſua eſſentia. Iam ſi moriturus homo eſt, non niſi vi fit, vt cœlū illud quoq; frangatur. Cum homine n. ipſius quoque figura cœli frangitur, cum illo interit, vt cum illo generata eſt. Si homo generatur, cum ipſo generatur etiam ſtellatus ſpiritus. Et quicquid, in homine eſt, cum ipſo generatur, cum ipſo diſſoluitur, in ipſo & extra ipſum. Nec ſine gaudio & p̄nuntiis id euenit. Quę n. nato homini euentura ſunt, de illis totū firmamentum gaudet. Et vt ſua ratio gaudii humani eſt: ita etiam aſtralis. Ac veluti ſua mœroris apud hominē indicia ſunt: ita etiam apud aſtra. Exemplo vobis ſit *Stella natiuitatis* Chriſti index, q̄ lætabunda in cœlo ſtetit. Documentū etiam capeſſite ex morte Chriſti, quam ſigna lugubria & formidabilia cōſecuta ſunt, nempe tenebræ, terræmotus, diſciſſio veli in templo, mortuorū ex ſepulcris eruptio & apparitio. Per truculenta iſthæc ſigna mors Chriſti nunciata fuit. Eodem modo cuilibet etiam homini mors ſua quadamtenus præſagitur, non tā æque euidentibus cum Chriſto ſignis. Talibus n. Chriſti mors indicata fuit. Sic etiam pro cuiuſlibet hominis conditione prænuntii mittuntur, vel Cometæ, vel viſiones, h. e. non tantū per auguria, ſed & per alios modos, quorum nullus negligi temere debet. Adeo n. horrenda mors eſt, vt concutiantur & contremiſcant quæcunq; ipſam norunt, videntq;, q̄ abrepturus hominem ſit. Quatitur autem comprimis ipſius cœlum, aut coniunctum, & ſi quid aliud cum homine moriturum eſt. De Auguriis itaque hoc ſtatuendum eſt, q̄ res magnas portendant, tum futuras, tum præteritas, tum præſentes, inſuper ſapientiam, prudentiam, ſciētiam, & ſi quæ alia in naturæ theſauro latent. Nō ergo admirationi vobis ſit poſſibilitas, quæ in ſpeciebus auguriorū eſt, ſiue fiant per inſomnia, ſiue per animalia, ſiue per animū, ſiue per cogitationē & ſpeculationem. Hæc n. omnia exercent & operantur in homine ſtellæ ſydereæ, & influentia aſtrorum ſuperiorū propter coniunctionē, quæ cum homine vna adeo eſt, cum ipſo vt ſimul vna frangatur. Antequam vero frangitur, præſagia promit de ſe. Exemplū. Si decumbens æger moriturus eſt, ſigna lethalia in corpore emergunt, vnum ſubinde poſt alterum. Sic erumpunt etiam ſigna in ipſius figura & coniuncto, q̄ cum ipſo ſimul frangetur. Hinc demum oriuntur miracula, quæ homo per eiuſmodi res edit ac profert. Et rerum mirabiliū iſtatū inuentores olim pro diis habiti fuerunt, qui ſcil. auguriorum cognitionem & intellectum habuerunt. Docet aūt Aſtronomia, ipſos haudquaquam Deos, ſed luminis Naturæ & Auguriorum

Figura cœli cum homine nato generata, cum eodē interit.

Chriſti mortem, quæ ſecuta.

Mortis trē culentia quanta ſit.

Augures olim pro diis habiti.

peritos extitit. Deus n. hominem, cœlum, terramq; vniuit, & lumen naturæ cœlo intudit, vt homo illud inde acciperet. Hæc ergo particula ars est naturalis, homini merito acquirenda, scienda & discenda, velut portio magnæ sapientiæ, quam homo possidere debet.

DE DONO INEBRIECATO.

Antequam probationem hanc in donum ebriecatum deducam: necessarium est, vt probationē illam per exemplū intelligatis, quo pu-

Ebriecatū quid.

to vos rectius informari posse. Itaq; de ebriecato membro ita iudicandum est q, dislocata & insana ratio sit, qua homo nō more humano agit, sed vt furiosus & Maniacus, cui intellectus omnis elisus sit. Iā si quid & quomodo homo operetur, intelligi debet: per exemplum vtiq; id intelligendum est, q, sumetur de vino, & ebriis hominibus, ipsorumq; morib. & gestibus. Eodem n. modo se res etiā habet cū ebriecatis. Pro exempli faciliore captu hæc notate. Sobri⁹ homo ratione pollet, quali a Deo donatus est. Si is se vino inebriat, perdit illā, & abit in pec⁹, & pecoris more se gerit. Vinū aūt vel assumere, vel omittere is pōt. Si non assumit a vino, minime inebriab.tur. Si assumit, exspectandus ipse euentus est. Ea sors est etiam ebriecatorum ab astris, quos haud necesse est fieri furiosos & agrestes: sed tamen si de illis biberint, exspectandū est, quæ finis, quæ

Ebrii plus semper ma li, qu. m boni.

opera secutura sint, quæ plus semper mala quā bona sunt. Sic & de ebriis rusticis plus mali quam boni exspectandū est, quoniam humana ratione exuti sunt. Vnde considerate præcepit *Paulus*, ne vino inebrietnur, quia in ipso omnis luxuria est. Hoc vt intelligeret, placuit mihi probationem hanc instituere, quidnā vinū operetur, & cur id, & quib. ex viribus faciat: vt deinceps exemplo finito etiam doceamus, quidnam astra, quæ vinum sunt, agant in homine, quid operentur, & vbi sese exserāt. Quæ explicatio huc comprimis mihi visa est facere, vt, quid sobrii, quid ebrii agant, intelligatur. Rem hoc discursu ordiemur. Coit in vino compositio ex omnibus proprietatibus sensuum, & inde potus vnus tantum fit, ita intel-

Cibus vnus alimē tum omni bus membr.s.

ligendus. Videtis nimirum, quod in cibo conueniant omnifariæ species & naturæ carnis, & corporis humani. Si homo cibum simplicem edit, ex illo suppeditatur alimentum, cuilibet membro suum & peculiare, carni caro, ossi os, cartilagini cartilago, venæ vena, oculo oculus, &c. Iam si in cibo tot alimenta, & tam variæ species carnis sunt, cum tamen cibo simplex & vniformis sit. vtiq; & in vino tot Naturæ & species sensuū c unt. Sicut c bus abit in carnem & sanguinem: ita & vinum abit in sensus. Etsi vero vinum primo sit nutrimentum: præter id tamen continet etiam in se [illegible]nitud nem, h. e. Spiritum repletionis, sicut & q[illegible]s cibus spiritum re[illegible]ionis habet. Iam si corpus suum nutrimentum assumsit, re[illegible]

abit

abit in ventrem, & venter repletur, seu inebriatur. Ita & vinum, si nutrimentum deposuit, eoq; orbatū est, repletio penetrat in sensus hominis, sicut repletio cibi in ventrē. Et sicut repletionis cibi varia signa, ex quib. noscatur, sunt, ita propria quoque sua signa habet repletio in sensibus & cogitatione hominum. Iam erumpunt signa repletionis in ventre, iam sua se signa etiam exserunt in sensibus. Porro vero ab vsu & experientia constat quæ natura hominis ebrii sit. Quicquid sibi is proponit, confectum dādum est. Quicquid meditatur, rectum est super omnia. Sobriorum nemo quicquam nouit, nouit ebrius solus, non vnum tantum, sed omnia quæ dicuntur, quæ disceptātur. Ceteris omnib. obmutescendum est. Interim ipse ebrius immemor est sui, non attendens ad mendacia, q̄ deblaterat, nō considerans, se contra rationē loqui, non recordans suam conscientiam, suumq; errorem & fatuitatem minime agnoscens, &c.

Ebriorum qua natura sit.

Quod iam exemplo de vino & alimento, de repletione alimenti & & vini docuimus: id eo referendum est, q̄ nonnulla etiam sint crescētia, quæ, si assumantur, maniacos, insanos, furiosos & feros reddant, vt sunt *Cicuta, Harmel, Versatilis, &c.* Sunt etiam nonnulla, quæ acuunt memoriā & sensus vltra donum & mensurā suam. Eiusmodi proprietates sunt etiam in astris. Non n. minus homo ab astris alitur, ac ab elementis. Pars namq; quælibet in corpus ac essentiam suam abit. Hac ratione vini proprietas etiam in astris est. Et vt est vinum terræ, sic ēt vinum olympi, vt panis terræ seu agri, ita etiam panis firmamenti. Sicut nutritur homo ab vno, sic etiam ab altero. Alterum visibile est, alterum inuisibile. Iam q. in principio dixi, repetire vobiscum, posse nempe terrenum vinum hominem vel bibere, vel non bibere, cum modo, vel supra modum. Æque libertatem similem is habet etiā in vino olympico potando vel non potādo. Nā humani arbitrii est, alium iugulare, vel non iugulare, furari, vel non furari. Hoc arbitrium autem frangit & inhibet mandatum, quod est: *Non furaberis non occides.* Præterea mandatum etiam nobis est, ne vinū bibamus, in quo est luxuria. Ex hoc mandato elicitur, viuēdum nobis esse sobrie, nec vitio nobis congenito locum moremue dandum esse. His qui paret, nihil mali facit, & probam vitam agit. Qui aūt viuit ad impulsum voluptatum, is illis inebriatur, nec pedem figit in eo gradu, in quo se continere debebat. Hoc modo vinum & quiduis aliud vel assumere, vel non assumere possumus. Qua vero ratione per appetitum a nobis assumitur elementare: ita & firmamentale per appetitum in nos penetrat. Sicut n. vinum notorias suas vires exserit: ita & firmamentum, si Mustum est, vino multo promtius & efficacius operatur. Firmamentū enim est subtilius, purius, promtius, & plenum sensibus ac cogitatione.

Cicuta Harmel, &c herba maniaca.

Vinum & panis duplex.

Firmamentū elementis efficacius.

Ebrietas triplex est. De musto ergo firmamẽtali, quomodo inebriet, cognoscite. Homo nõ amplius loquitur sed loquit᷑ mustũ. Repletio n. triplex est: Terrena, ex vino. Firmamẽtalis, ex astris: Æterna ex cœlo. Iam quæ cœli ebrietas sit, manifestũ est. Sicut n. Christus inquit: *Caro & sanguis nihil prodest*, h.e. q̃ ex terra enascitur, ad nihil prodest, h.e. ebrietas vini nihil prodest. Præterea nec ebrietas firmamentalis ꝓdest. Illius n. omnia carni & sanguini similia sunt, & carnis ac sanguinis nomine intelligi debent. Et cum *Spiritus sit, qui viuificat*, hoc est, solũ id, quod desuper a Spiritu venit, bonum sit: hinc patet, solam ebrietatem illam e supernis frugi esse, & ceteras omnes ceu nihili sordere, velut & Apostoli ebrii a populo habiti fuerunt. Ceteræ ergo repletiones geminæ, sub carnis & sanguinis vocabulo comprehensæ, nauci sunt. Euidens enim ac in propatulo est, quid terrena ebrietas faciat. Sic etiam notum est, quid faciat ebrietas firmamentalis. Illud enim vinum qui bibit, is humanam naturam exuit, ac euadit Maniacus, Phreneticus, &c. sicut manifestũ est ex illis, qui chorea Viti affliguntur. Hi n. cantillant, subsiliunt, discurrunt, tripudiant, iubilant, non quidem ex iudicio humano, sed ex vi musti firmamentalis, a quo concitantur & impellunt᷑, veluti & alias euenire solet ebriis ex vino. Et hoc membrum comprimis accurate explicandum est. Multi namque sunt huius membri ignari, qui naturam vini aut musti Olympici minime nouerũt, sed illos, qui ex musto illo loquuntur, pro doctis & insignibus Doctorib. habent, cum tamen nonnisi temulenti blaterones & fanatici consiliarii sint, ex vino ebrii & sapientes, & in illo luxuriantes, sicut & alias temulentos, quibus suus mos, sua ratio tantum probatur, facere, passim animaduertimus.

Chorea Viti qualis morbus.

Huius classis sunt Theologi, Concionatores, Iuristæ, Rabulæ, Medici, Empirici, milites, aleatores, &c. quotũ quilibet suo genio ac natura peculiari vrgetur. Hic plorat, ille deuotus est, iste gemit, alius ridet, nonnemo feriatur, quidam in hanc, alius in aliã partem inclinat, & sic quiuis per seipsum doctus fit, sed non ex dono Dei. Hi enim soli ex Deo docti sunt, qui a musto Spiritus sancti inebriantur. Musta reliqua duo nõ sunt nisi sensus erronei, capita distorta, seductores & clamosi, ex seipsis omnia intelligentes, contemnentes libros, respuentes consilia, & oblata auxilia, sibi persuadentes omnia. Et sydereorũ huiusmodi ebriorum quouis tempore magnus numerus exstitit. Sed petulantiæ & temulantiæ suæ spectatum euentum non semper exsecuti sunt. Tales nostra etiam memoria fœde eruperunt, quolibet ex musto suo loquente, & id blaterante, quod natura illius vini suggessit. Hoc modo patefacta fuerunt corda hominum, quolibet musti sui insaniam proferente.

Ebrietas æterna quid sit.

Quo

Quo enim aſpirabant, eo a vino ſuo adigebantur. Sicut autem temulentia elementalis proba non eſt, cum ſanguis ſit & caro: ita nec illa ſyderea quicquam profuit. Et ſicut alias ebrii in propoſito ſuo pertinaces ſunt: ita ebrii Olympici muſtei Concionatores, Iuriſtæ, Senatores, &c. quoque capitis præfracti ſunt. Conſultum mihi vero viſum eſt, vt *Donum naturæ inebriecatum* diſtribuerem, & hic neceſſaria enumerarem, quo videatur, qualenam illi (* *) anteceſſores, patroni & aſſeclæ fundamentum habeant, ex quo loquantur: quorum certe opera, ſigna, & facta nos de ebrietate certos faciunt, quod non ex ſobrietate, ſed fœda & indigna temulentia nugentur. Quilibet ergo hinc diſcernere diſcat, quænam opera ac doctrinæ ſint temulentiæ, quæ ſobrietatis, & qualis ſit ebrietas muſti Spiritus ſancti, qualis muſti Olympi, qualis terræ. Ex fructibus enim ac operibus omnes diiudicantur. De ſyderei ergo vini probatione ſic ſtatuite, quod ſenſus repleat peruertatque, & quod muſtum, non homo loquatur. Et ſicut ebrius alias ſibi quiduis perſuadet: ita hi quoque ſibi perſuadent, ſe illos eſſe, quos tamen nullo documento præſtare vel in minimo poſſunt.

Cap. X.

De Dono Inclinationis.

INſigne hoc Dei donum eſt, quod ex aſtris inclinetur, quod ad perfectum naturalem hominem ſpectat, interius in carne, in animo, in ſpiritu, in corde, in intellectu, ita vt homo luminis naturæ cognitionem capiat in iis rebus, quas ex naturæ lumine operari debet. Hoc iſta rationi probatur. Scitis nimirum, corpora omnia vtilitatem in ſe aliquam continere. Id, quamdiu in corpore ſubſiſtit, nec quicquam præter corpus adeſt, emoritur. Si vero acceſſerit motor, aut cocus, ac elaborator, prodit & emergit id, quod latuit, & erumpere debet. Dabimus exemplum. In terra multa & admiranda arcana latent. Porro autem Sol, & Luna, dies & nox, ros & pluuia, totum denique firmamentum motor eſt, eſt præparator, eſt ignis, vt vniuerſum, quod in terra latet erumpat, perque ignem in lucem producatur. Elementum enim firmamenti eſt elementum ignis. Hæc iam vt vera eſſe conſtat: ita probant, ſimilem quoque operationem in homine eſſe, qualis eſt in terra, ac certam terræ hominiſque ſimilitudinem eſſe. Diſcrimen tamen vtriuſque tale eſt. Quod ex terra prodit, eſt corporalis ſubſtantia, creſcens ve aut fructus. Quod vero prodit ſeu emergit ex homine, eſt doctrina, ſapientia, ſcientia, ratio, iudicium, quouſque quidem lumen naturæ extenditur. Sic ergo iam conſtat, quidnam ex terra elementum ignis proferat, quid

Corpus omne, vtile quid continet.

Homo & terra in quo conueniant.

item ex homine elementum ignis eliciat. Vnum est corporeum: alterum est simile spiritui. Porro sicut in terra varia dona, naturæ, formæ, species, substantiæque conduntur, quarum nulla similis est alteri, probe tamen & sapienter omnes factæ: sic etiam in homine multæ naturæ, proprietatésque sunt in sapientia, in scientia, in intellectu, &c. quod multis modis confirmari potest. Homo ergo ad seipsum attendat, vt ne operationes eiusmodi aut pruina, aut niue, aut eluuione obruat ac corrumpat. sicut enim corruptio eiusmodi attingit terram: ita damnis illis etiam homo obnoxius est, quas tamen ipse tempestates auertere & declinare potest.

Corpora & mysteria quo differant. Tot tamque mirabiles res creator Deus corporibus indidit, vt satis omnes explorari aut enumerari non possint. Corpora omnia sunt elementaria. Quod autem in ipsis mysterium est, est superelementare, subiectum astris & vi eorundem elicitum. Deus autem in hominem admiranda mysteria multa coniecit, quæ se habent vt semina in terra. Sicut semina terræ verno tempore erumpunt: ita iustæ ætatis tempore erumpere debent flores & fructus, quos in hominem Deus conseuit. Fructibus hisce terræ æstate sua erumpentibus, & fructibus etiam hominis messis hora prodeuntibus, Deus singulariter gaudet, quia scilicet creaturæ ipsius nihil supprimunt, sed omnia protrudunt. Ita enim Deus in suis operibus laudatur. Iam si terra, quæ minoris est, nihil retinet, sed omnia erumpere facit: quanto magis erumpere debent in homine dona, quæ Deus illi implantauit, vt Deus in Sanctis suis celebretur? Sancti enim sunt illi, ex quibus enascuntur, quæ Deus inseminauit. Sedulo autem operam det homo, ne dormiendo quid transire sinat, sed æstatem suam iugi operatione exigat, nec hyemem vllam admittat. Et memores vos hic esse velim ficus arboris, ad quem veniens Christus, sterilem ipsam offendit. Etsi enim fructus tempus nondum instaret, ei tamen nihilominus maledixit, vt in momento illico exaresceret. Quod *Sancti qui vocantur.* si ficui etiam ante tempus, maledixit Christus: quanto magis homini, *Ficus maledicta a Christo.* quem quouis momento maturum & frugiferum esse decet, maledicet, si sterilem illum, ac thesaurum creditum defodientem inuenerit, sicut de talento legimus? Hac ergo probatione opus est, vt inclinationes intelligantur, quænam iudicandæ sint, cur in nobis existant, quid ex nobis protrudant: vt hinc videamus, sciamusque, quænam in homine Deus collocarit, quid sit talentum id, quod inclinatio protrudat. Sicut enim inclinatio protrudit flores & folia, rosasque: ita indies etiam in nobis eruptio fieri debet.

Naturalis sapientia & lumen naturæ, quod in nobis est, amœnissimum

malum subinde & florentissimum rosetum parere debent. Vt homo intelligere potest, quomodo natura pyrum faciat ac præparet, quod, cum initio nihil sit, paulatim tamen ac indies augescit, & processu temporis formatur in pyrum, pyrumque reuera est, pyri materiam, gustum, & omnes proprietates habens: ita sydereum quoque lumen in homine fabricat doctrinam, mechanicum opus, quod nec tangibile nec visibile est, ut ex opere illo, intra hominem fabricato, opus visibile fiat & prodeat. Dabimus exemplum. Qui fructus ex homine prodeunt, sunt doctrinæ, scientiæ, & ipsarum species. Iam si similem scientiam homo fabricaturus est, necesse est, vt ipse eam machinetur. Nec enim ipsa natura operatur, sed tantum homo fabricare debet. Pone, loco pyri fabricandam esse equi ferream soleam, loco pomi, ollam, &c. Hæc iam faciet homo. In ipso quidem natura ferrum omnium optime facit aut ollā. Sed per hanc fabricationē eius homo adeo industrius fit & peritus, vt vltro manibus suis, & corporeis instrumentis faciat, quod natura in illum inclinauit. Est ergo inclinatio occulta operatio in homine, qua per ipsum fabricatur, quod natura fabricare minime potest. Et quæ huius classis sunt, ab inclinatione fiunt. Qui attentus ad furta, prædationes, aleam, scortationem, &c. ab inclinatione syderum tales esse autumant, hallucinantur. Propensiones eæ non sunt ex astris, sed a spiritu quodam in homine latente. Extra quidem inclinationem & cooperationem naturæ propensio ad talia, nō est vis ex natura promta, sed ex spiritu hominis, citra naturam præsente, de quo in hac probatione minime dicturus sum. Porro etsi quidem inclinatio in hominem dirigatur ita, vt astrum benignum habeat is, ad quæcunque velit: ipsa tamen hoc casu ideo deficit, quia homo ipsam assumere potest, vel non potest, potest id facere vel non facere, nec ab astro cogitur. Et licet astrum quidem in homine cudat faciatque ferrum, faciat fabrum, faciat carbonarium, faciat figulum, faciat tornarium, &c. is tamen id facere vel non facere potest, potest vsurpare vel non vsurpare. Ac quamuis naturæ institutum voluntasque sit illa, cuius gratia etiam in homine talia inclinat: penes hominis ipsius tamen arbitrium stat an voluntati naturæ assentiri, & intra se occultatum producere velit vel nolit. Solius enim naturæ illa inclinatio est, conferentis in hominem, quod ipse postea suo arbitratu tractare & dirigere possit.

Inclinatio quid.

Inclinatio cur non semper necessaria.

De inclinatione itaque in carnem scitote, inclinationem illam procedere ex elementis. Inclinatio animi dependet a syderibus: & inclinatio spiritus prouenit e supernis. Inclinant autem elementa in carnem

Inclinationum singularum quæ origo.

dispositionem eam, quæ carni debetur, vt est *Natiuitas* & *Actus Corporei.* Hoc loco inclinatio est, idem, quod separatio puri ab impuro, qualibet natura carni i secedere in suam sortem, & inclinante in complexionem elementorum. Si non separetur, non complexionabitur. Sic nimirum ex elementari inclinatione mores & ingenia hominum oriuntur. Ergo, qui melancholicus est, complexionis illius suæ caussam non habet melancholicam: sed potest quidem tristis esse, & tamen cholericus: potest verberare, & tamen esse melancholicus: potest lacrymare, & tamen sanguineus esse. Mores enim hominum ortum suum sumunt ex inclinatione. Et inclinatio est sydus elementale, non terræ, non sanguinis, non phlegmatis, nō choleræ effectus. Eodem modo si quis sublimior sit animo, quam in genere natura fert: id ab inclinatione syderei corporis est, animum inclinantis, non secus ac si quis rem quampiam concludat in vas, quod vlterius ad loca peregrina transmittatur. Sic si ex luto conficiatur olla, ollæ illius inclinatio est a figulo. Non aliter & animus doctrina, industria & scientia, &c. imbuitur. Itaque inclinationes huiusmodi sunt instar vasis, ex quo eximium quid emergere & inueniri queat. Sic & de inclinatione in spiritu, desuper veniente iudicādum est, quod fiat & inclinetur eodem modo in quolibet, nemine interim sciente, vbi, quomodo, quid, vnde & quo inclinatio fiat. Inclinatur autem in hominem virtus quædam, nō secus, ac si doctrinam Christi aliquis audit, ibi spiritus ille e supernis discit ac concipit intra se cœleste, ita vt homo intra seipsum intellectum supernaturalem adipiscatur, nec sciat vnde, quorsum, &c. Iam vero internæ inclinationis eadem est ratio, qua externæ. Qui quod aure vna admittit, per alteram emittit, is nihil retinet. Hoc modo fit inclinatio a spiritu interno. Spirituale autem hoc exemplum affero, vt ex ipso intelligaris, binas etiam naturales inclinationes similiter pertransire, impingere & manere: cuius momentum situm est in eo, in quem inclinatio transit aut penetrat.

Inclinatio quid sit.

Porro autem de dono inclinationis sciendum est, illud ratione duplici a Deo magnum datum esse. Vnum est per spiritum ipsius Sanctum alterum a sydere & elementis naturæ. Nemo autem admiretur de eo, quod, sicut inclinatio multiplex est, ita multiplex etiam semen in hominem seminatum sit. Primo enim quiuis homo inclinationem vnam, vnū inclinationis donum habet, sicut scilicet se habet rosa in suo semine, aut lilium in sua radice, aut arbor in sua fronde. Et de hoc tantum agitur, vt homo inclinationi pareat, aut locum det, nec, quod datur, abiiciat, concordans scilicet cum Psalmista, dicente: Qui plorant etc per plorabunt, deferentes semen suum, idque profundendo dispergentes. Quæ

Donum Dei duplex est.

verba de hoc semine intelligenda sunt, quod nimirum inclinationi suum incrementum non permiserint illi. Vnde semen apud ipsos exaruit, ipsiq; iam plorant & eiulant eo loco, vbi non nisi stridor & rigor dentiū gliscit. Quia semen per inclinationem accrescere sinunt, hi cū gaudio plenos manipulos domū portabunt. Ita nimirum & in lumine naturæ Deus nos dotat, vt nostri rationem aliquam habeamus, sciamusq; inclinationem esse bonam, vt quæ proferat rosas, lilia, caryophyllos, &c. a Deo in nobis plantatos. Quod si de inclinatione rectius inquiratur, Pædagogum illam esse inueniemus, talem nimirū, quæ in priuatis nos informet & doceat, secus quam Præceptor naturæ. Quid enim per se sciret homo? Nihil quicquam. Et sicut in homine nihil esse potest sine numine diuino: sic etiam nequicquam sine lumine naturæ. Numen enim & lumen hominem perficiunt. Ab his duobus omnia descendunt. Et illa in homine insunt. Homo sine illis nihil est: ipsa autem extra hominem aliquid sunt. Homo per se nihil quicquam est. Quicquid a. esse debet, id ab hospite intra se habitante est. Sine hospite illo nihil agit, nihil est. *Homo sine lumine naturæ stipes.*

Itaq; de inclinatione hactenus dictū satis est. Ad cuius probationem quæ requiruntur, vna quoq; satis declarata sunt. Nescimus aūt vndenam inclinatio spiret, & cur huic illiue incumbat. Et cur hic ad hoc, ille ad aliud electus sit, carnem ac sanguinem nostrum latet. In his namque rebus dominatur libera voluntas, &c. Et vbi inclinationes volunt, ibi spirant. Ipsarum namq; liberum arbitrium est.

De Dono Impressionis.

QVoniam de *Libero arbitrio* paulo ante constituimus: deinceps iam de illa Astronomiæ specie dicēdum quoq; est, quæ liberum arbitrium frangit & elidit, vt homo facere cogatur ea, quæ impressio vult, non quæ vult ipse. Ea vocatur prædestinatio. Hoc idem est, ac si quis dicat: volo, vt iam hoc tu facias, tu exsequaris illud. Ita enim fieri oportet: nec quicquam negligi. Necesse enim est, huiusmodi res successus suos habere compleriq; & perfici per eos, qui, cum alia pergere via velint, hac vt trāseant, omnino opus habent. De dono autem vt probationem addamus, omnium primo notandum est, rem sic se habere. Pone scil. aliquid propositum esse, quod perficiatur per hominem, quod tamen homo suo arbitratu non faciat: id iam est *Compelle intrare*, hoc est, impressio. Petrus auersabatur id, ad quod prædestinatus erat. Impressio iam ipsius est, abire eo. Itaque cogebatur ad id, quod impressio ferebat. Sed & ipse Christus petiit, vt impressio, hoc est, prædestinatio in calice ab ipso auferret. Veruntamen, quia prædestinatio & impressio diuina instabat, huic patendum erat, nec calix au[f]e[r]ri po[t]e[r]a[t]. Cum ergo impressio in sacr[is] cri- *Prædestinatio quid.*

ptura prędestinatio vocetur, ex illa sciendum est, impressionem esse violentam perfectricem in lumine naturę, ad ordinem illius complendum. Iam vero naturæ ordo est, vt inter homines sint fabri, sint agricolæ, sint molitores, sint pistores, &c. Homo autem per se adeo piger & ignauus est, vt ex se horum nullus fieri possit. Præpollet enim in homine ignauia adeo, vt nec moleretur nec pinseretur quicquam. Vt vero ignauiam hanc exsuat, & liberum arbitrium, a quo instigatur, facessat, facit impressio, a cœlo caussata, quasi ita illa mandaret: Tu hoc fac, tu illud. Et hoc illi facere coguntur, quia nihil est, quod obstare illis possit. Hoc modo opificia & exercitia ab hominibus continuátur. Citra impressionem hanc interciderent omnia, & eo deueniretur tandem, vt homo calceos instar marsupii indueret more Hũgarico, & vinum ab vuis biberet, & carnes incoctas ederet. Hæc omnia inhibet impressio, quæ cogit seu compellit.

Impressio quid.

Impressio est caussa durationis rerum.

Vult ergo Deus, scientias seu artes exerceri ab hominibus in terra, necquicquam sine artibus fieri. Sic rem trutinate. Iussit nos Deus orare de pane quotidiano, non de semine, de pane inquam, qui iam euaserit manus agricolæ, molitoris, pistoris. Ita scilicet nos folicitare perfectum iussit, non imperfectum. Si perfectum: necesse est, id arte a nobis impensa perfici, sine qua perfici nihil potest. Quem enim præstaret vsum lana, si non esset, qui illam duceret, texeretque? Quomodo suis discipulis bibendum dare potuisset vinum Christus, cum dixerat: *Bibite, hic est sanguis meus &c.* si non arte ceu cultura vineæ, calcatione & despumatione, &c. vinum paratum fuisset? Nec enim vinum natum, sed factitium bibendum Christus dare voluit. Ex quo etsi multa sequantur: attamen non omnia scienda sunt hic, aut explicanda. Exemplo allato hoc docere saltem volumus, rerum scilicet eiusmodi certam quandam necessitatem exsistere. Cumque diuina prouidentia talia ita ordinarit, hominique tam supina insita sit ignauia, vt aut gramine aut quacunque alia re cruda vesci, quam motu proprio huiusmodi artes exercere velit: ne communem is cum brutis vitam viueret, Deus in astra impressionem implantauit, quæ ignauos incitet & stimulet ad laborem, ad artes, ad scientias, ad omnia, quæ in lumen naturæ in gratiam hominis congesta sunt, ne quid horum per supinitatem hominum obscurum & reconditum maneret.

Impressio itaque ętherea instigat & quasi calcar addit ad eruendum & exercendum, quod opus est. Nam & Petrus cingebatur & coercebatur, vt eo iret, quo nollet, etsi iam aliquoties erupisset. Veruntamen, vt frumentum, si maturuit, ad molam defertur: ita & Petrus. In sua ergo

ergo probatione impressio non est, nisi instigatrix & instillatrix artium sapientiæ, & rerum illarum omnium, quæ ex lumine naturæ in hominem transferri decet. Citra impressionem hanc homo nihil quicquam faceret. *Impressio quid.*

Illa vero, quæ homines cogunt & instigant, non sunt nisi potestas superiorum astrorum, quibus Deus vim contulit agendi & ordinandi id, quod, vt fieret, in natura prædestinatum est. Sic enim ex terra nunquam vel Lauendula vel Spica, vel Cupressus enasceretur, nisi vi quadam ex illa protruderetur. Quid vero est, quod protrudit? Sol nimirum & astra. Hæc enim ex terra proferunt, quicquid in ipsa conditum est. Nam & isti sua insita ignauia est, non minus ac homini. Solis tamen ac cœli calor calcaris more ipsam ad edendos fructus stimulant, sicut eques adactis calcaribus virtutes equi profert, alias occultas futuras. Et impressionis quidem eadem est conditio, quæ vini. Id enim si largius potetur, ex potatore expellit, quicquid in ipso virtutis aut vitii latuit. Sed & exemplum aliud huc quadrat. Pone nimirum, virum quendam frigidum esse, ac Veneris pertæsum. Is nisi ab impressione quadam in complexum fœminæ pelliceretur, instinctu naturæ ipsius tarde eo pertraheretur. Sic semper & vbique est aliquid, quod instiget, & impressio pertinet ad vniuersos homines, etsi nõ omnes vincat ac coerceat. Nam & hic verum est illud Christi: *Multi vocati, pauci electi*: quasi dicatur: Vos omnes vocabimini: non autem omnibus dabitur, quod petúnt. Numerus enim prędestinatus est, in quo implebitur, quod impressionis officium est. Quisquis ergo sumere potest, sumat, h.e. cui aliquid datũ est, is id præstet. Porro sicut Christus tria Eunuchorum genera constituit: sic pariter & in lumine naturæ intelligendum est, triplex terræ seu mundi genus esse. Terra vna est fœcunda. Ea sumere potuit, & sumsit. Deinde sunt scopuli. Hi nihil sumunt, nihil habent. Denique est Vligo, nec ipsa quicquam habens. Eadem etiam sors hominum est: quorum non omnes coniugio ac procreationi sobolis prædestinati sunt, sed quidam etiam regno cœlorum. Et hi quidem fœminis inutiles. Quidam etiam steriles sunt a natura. Quos autem ad hoc opus Deus vocauit, ab illis impressio perficitur & completur. *Impressio est similis calcari & vino &c.* *Eunuchi sunt triplices.*

Sic ergo prouidentiæ diuinæ placuit, vt non quilibet volens, curreret, aut, quod appetit, faceret. Id enim is saltem potest, qui impressionem habet. Et quod placet Deo, id requirit ab eo, quo delectatur, non ab eo, se ipsum qui offert. Nemo enim nouit, quid velit: nemo scit, quid futurũ sit ex eo, quod petit. Quod etsi sibi ipsi quidẽ probetur: non tamen idem probatur ẽt Deo, qui ipso homine multo rectius, quid

futurum ſit, præuidet. Et conſultius multo eſt, voluntatem acquieſcere in eo, qui omnium hominum corda explorauit, quam illo, qui nullius gnarus eſt. Illius ergo voluntati & arbitrio obſecundemus. Huius rei exemplum afferamus. Coniugium omnibus & ſingulis conceſſum eſt, ex priuilegio hominum primæuo. Hinc fratres & ſorores vno matrimonio coaleſcunt. Ea iam libertas ſublata eſt, quia diſplicuit Deo, deinceps promiſcue ſingulos in coniugio viuere. Vnde poteſtatem hanc duplici hominum generi ademit. Primi ſunt, qui Eunuchi nati ſunt. Secundi, qui propter regnum Dei caſtrati ſunt. Duobus his ordinibus nihil datum eſt, ſed re illa orbati ſunt. Qui a natura Eunuchi ſunt, hi nihil faciunt, nihil appetunt, nihil gignunt. Similiter & propter regnum Dei caſtrati copulari coniugio, & ante Deum gignere minime debent. Hoc enim ipſis ademtum eſt. Horum fructus Deo non placet. Requirit autem ab ipſis fructum illum, quem requiſiuit a Petro, cuius illi ordinis ſunt, nimirum cingi, duci, quo nolunt, ad Martyrium nempe, ad ſupplicium mortis, non ad vbera mulieris. Hoc Dei placitum eſt. Quod ſi vero ordini ſuo non obſecundent, impreſſioni & prędeſtinationi contrariantur. Eſt autem libera prædeſtinatio, libera impreſſio, non cogens. Nam ſub mandato viuere, eſt liberum arbitrium frangere. Itaq; mandatum, *vt diximus*, prædeſtinatum eſt ſub poteſtate mandati, quod non ſeruatur. Quid ergo perſuadeat ſibi homo, delectari Deum fructu iſto, qui contra ordinem ipſius in peccato transgreſſionis producitur? Nam in ſolis tertiis ipſi beneplacitum eſt.

Coniugium quibus non liceat.

Fructus qui Deo grati ſint.

De impreſſione ergo ſic ſtatuendum eſt, oportere rem, quæ fieri debet, perfici per eos, per quos impreſſa eſt, hoc eſt, per illos, in quos impreſſio egit, & non per alios. Res ex exemplo euidens erit. Dirigitur impreſſio in medicinam, ita vt certus numerus Medicorum fiat. Hi iam Medici ex natura producti ſunt. Alius autem numerus iam eſt eorum, qui otio & commodo medicinæ capti, & ipſi fiunt Medici. Sed hi ad perfectionem penetrare minime poſſunt. Ita ſuus etiam eſt numerus Apoſtolorũ, cui ſeſe ingerere nemo vltra poteſt. Nec enim numeratum eſt, alios Apoſtolos eſſe. Doctores illi quidem ſunt, ſed non Apoſtoli. Hinc iam ſequitur, illum qui in dono, ad quod natus eſt, non manet, eſſe ſpurium, nec per rectam portam intrare. Sicut enim electio a ſolo dependet Deo, prædeſtinante quos vult: ita ẽt dependet a natura, cui nam illa imprimat. Cui enim illa imprimit, huic confert ſcientiam & poteſtatem, & omnia huc facientia. Idem & Chriſtus fecit, tribuendo diſcipulis poteſtatem eiiciendi Dæmonia. Sic ergo Diabolos

nemo

nemo eiiciet, qui potestatem istam non habet. Similiter & cœcis visum nemo reddet, claudos ambulare nemo faciet, leprosos nemo mūdabit, &c. nisi in numero isto comprehendatur. Qui autem extra hunc numerum constitutus idem facere ac æmulari conatur, huius iam opera fructu carent, vt notum est. Sciendū itaque est, impressionem esse donum, quod cogatur perfici per illos, qui ad hoc deputati, electi & ordinati sunt. His enim illud concedendum est, nec ipsis contrariari oportet. Quicquid enim a Deo & Natura est, in solis illis inest, quibus datum est. Itaque quod a Deo est, id manet, nec perit. Quod a natura est, id in natura manet, nec contra naturam interit. Quod autem a Deo non est, id a vento difflatur, sicut puluis terræ dispergitur. Et quod a natura non est, id a natura ipsa proditur ac reuelatur, ac in seipso perit velut impii, quos vento instar pulueris terræ dispergit, solo illo durante & manēte, quod datum est.

DE NONO GENERATIONIS.

Fieri quidem posset, vt nos vniuersi homines citra generationē existeremus, solo verbo suo nos per ferente & sustentante Deo, generatione omni sublata. Sed cum Deo visum aliter sit, voluntati ipsius necessario acquiescendum est. Etsi autem verbo eius facta omnia sint: verbum tamen illa manserunt minime, sed facta sunt *Generatum*. Exempli gratia. Si Deus nos verbo suo cibare vellet, iam carere possemus frumento, agro, mola, pistore. Sed præter ipsius verbum fit, vt panis fiat ab agro, a mola, a pistore. Vult ergo Deus, res omnes homini necessarias, hoc modo nobis accommodari, panem scilicet, instar panis, vinū instar vini, &c. quod similiter de naturalibus crescentibus omnibus statuendum est. Exemplum ex re maiore ducemus. Dedit Christus Petro claues, & potestatem soluendi ligandique omnibus suis discipulis, vt venenum sine damno biberent, vt impositis manib. infirmos sanarent. Hæc iam potestas solius Dei est: nec præter Deum quisquam id potest. Vult autem Deus requiri quoduis, eo loco, vbi est, & tamen per id Deo nihil decedit velut exemplum sequens docet. Quem fames vrget, ad Deum non festinat petiturus panem, sed ad pistorem. Iam si panē a pistore accipit: quid per hoc potestati diuinæ derogatur? Nihil quicquam. Et pistor accipit a molitore, molitor ab agricola, agricola ab agro, ager a terra, terra a Deo. Et licet Deus ipse quidem posset esse pistor, molitor, agricola, ager, &c. placuit tamen ipsi ordo iste, ac diuina illa institutio. Etsi autem Christus ipse petra sit, non Petrus: ac, sicut panem pistor, ita Petrus petram accipiat: hæc tamen regula Deo placuit, vt Petrus esset Petra, sicut panis est pistoris. Et tamen rerum omnium principium pri-

Deus ordine & modo dispensat.

Petrus qui petra sit.

Deus omnium principium.

mum Deus est. Vbi autem is principium est: ibidem est quoque finis. Et finis ex principio æstimandus est.

Porro, quænam est illa imperitia, quod dicunt homines: Rem Deo committam, & remedia negligam. Si n. me Deus euadere sanum volet, id ipse faciet. Non equidem inficior, voluntatem Dei fieri, siue medicetis, siue non. Vult tamen idem interim ac requirit, vt morbi medicinis adhibitis pellantur, ipso tamen nihilominus agente Medicum. Vult inquam, hunc morbum hoc, illum alio remedio profligari. Eiusmodi ergo cum voluntas diuina sit, adeoq; Medicina ex terra creata sit: cur homo quæso contra Deum insurgat, & præstitũ ab ipso ordinẽ contemnat? Si famelicus es, non exspectas Deum, dum te cibet, sed adis pistorẽ, ac culinam. Si ergo panem a pistore requiris, nec per ventos afflatã columbam allatam exspectas: cur non & alias ad ordinem diuinitus institutum attendis, & facis, quæ Deus vult, non quæ tibi videntur? Ipse nimirum dominus est: in manu eius posita omnia sunt, & imperium eius nos omnes sequi fas est. Quod siquidem nostrum etiam arbitriũ interdum præferri velimus: consilii tamen successus nullus est: ipse solus Doctor est. Sic nimirum Petrus petra, & id, ad quod a Deo vocatus est. Manet & terra id, quod a Deo facta est. Et ex Petro procedũt fructus Petri, ex terra fructus terræ. A fructibus his non oportet cibari, potari, satiari, &c. nec ordinem istum transilire possumus. Sic nimirum puta. Si ad ciuitatem quandam decem milliarium interuallo absitam contendis, passibus continuis, vt pergas, opus habes, nec transilire passum vnicum potes. Sic, si esuris, dispiciendum tibi de pane est: nec hunc ordinem transilire potes. Sciendum vero est, Deum omnia, quibus homo opus habet, creasse, & addidisse insuper artes, quib. quoduis præparetur & optime conficiatur. Secundum institutum hunc ordinem, Deus hominem sustentaturus est. Et tamen nihilominus potestatem in sua manu retinet, & pro suo nutu Medicinam dirigit, vt vel prosit, vel non prosit: & panem tibi largitur, vel non largitur: Petrum tibi concedit vel non concedit. Is solus etiam, non homo, ordinem hunc inuertere potest. Is ex lapidibus producere potest panem, is, vt loquantur ipsi lapides, facere potest.

Deus omnia homini necessaria produxit.

Deus ordine gaudet.

Constituit ergo Deus ordinem, secundum quem sustentaremur, nec vult nos otio ac desidia torpescere, sed victum quærere secundum illud dictum: *In sudore vultus tui comedes panem tuum: & opere manuum tuarum vesceris.* Quod si ergo secundum præscriptum illum ordinem nobis viuendum est: desistere vtique debemus ab illis verbis, quibus ita loquimur: *Si Deus velit, me sanabit: Si velit me edere, vtique & panem dabit.* Res

ita se

ita se minime habet. Nec enim ipse pistor aut triturator est, qui in vultus sui sudore panem comedat, sed nostromet labore & sudore, quæ commoda & vtilia sint, comparanda sunt. Iugum hoc nostris ceruicibus impositum est, & addita sunt simul omnia, quæ ad laborem hunc requiruntur, ferrum nempe aratri, & ars ferrum ex lapide, & ex ferro aratrum faciendi. Hoc fine quatuor a Deo elementa creata sunt. Quatuor ea elementa sunt matrices, ex quibus homini proueniunt vniuersa, & quasi in manus eius induntur, vt per illa ad sudorem ducatur, & manuum suarum opere vescatur. Quanquam plurima etiam citra laborem, vltro, hominis manibus offerantur. Omnia enim citra opem humanam crescunt. Metalla sine auxilio humano proueniunt: similiter & flores. Istis autem, si vti velit homo: iam id laboris principium est. Ferrum quidem ferrum est: nondum tamē est aratrum aut securis. Frumentum panis est: sed vicem panis nondum præstat. De generatis itaque sciendum est, dedisse nobis Deum donum, quod manu tractantes pro regula ac tenore artis quærendo victui impendamus. Vnde liquet, decere nos, vt cognitionem & sciētiam habeamus omnium naturæ crescentium, & calleamus artes diuinitus nobis concessas, illasque exerceamus tempus nostrum in hoc mundo secundum lumen naturale naturali caritati impendentes, ne qua fors torpidi & ignaui inueniamur, sed tam in æterno quam corporali laboremus, ac subinde occupemur, ne pars vlla ferietur. Iste n. nostri sudoris labor Satanam ac eius complices longe a nobis profligat, nullibi durantes, vbi labore & cura res agitur.

Elementa 4. matrices sunt rerū omnium.

Hominis quod sit officium.

Labore Satanas abigitur.

Ceterum diuina cura ita constitutum est, vt quicquid, vbiuis enascitur, ex gratia sola proueniat citra opem hominis additam, ex quatuor nimirum elementis. Itaq; ex terra proueniūt herbæ, ligna, &c. tanta copia, vt necessitatibus humanis omnib. sufficiant. Ex elemento aquæ producunt omnia mineralia & lapides, & gemę, & metalla, eaq; ex elemēto aquæ homo accipit. Sed & elementū ignis seu firmamentū in nostros vsus Deus creauit nō minus ac terrā aquamq;, vt scil. debito modo omnia prouenirent, & humanis necessitatibus succurrerēt. Talis etiam aer est, omnia patefaciens, seruans & conseruans, instar Balsami creaturarū omnium, sine quo nihil subsistere aut fieri potest. Istis iam omnibus gaudet homo, aliusque in elemento terræ occupatur, ac suam ibi voluptatem quærit. Alius gaudet aqua, & inquirendis mineralibus oblectatur. Tertius voluptatem ex igne seu astris astrorumque operationibus venatur. Quartus in aere Tereniabin mannamque, ceu fructus ipsius inquirit. Hoc modo omnia conduntur, constituuntur & cognoscuntur, nec inexploratum quicquam manet. In sua regione quærit Europa:

Elementa in vsum hominis condita.

Aer Balsamus est rerum creaturum.

quærit in sua regione Asia, Africaque: quærimus vbiuis locorum, quæ naturæ Arcana sint idque impulsu naturali. Cum ergo citra opem nostram donum eiusmodi a Deo nobis insitum sit: illud certe minime negligere, sed ad sudorem accommodare debemus, sedulo id operã dantes, vt ad fundamentum finemque, quem generata habẽt, penetremus. Quod si fecerimus, tum demum vero gaudio efferri, ac cum Psalmista exsultare poterimus, qui inquit: *Labore manuum tuarum vesceris, & beatus eris.* Quod si ergo ad beatitudinem hęc via est, adeoque elementa quatuor laborem manibus nostris suggerũt: in mundo hoc vtique gaudium aliud nullum, ad beatitudinem illam nos ducere potest, quam quod per sudorem partum sit.

Sudor via ad beatitudinem.

Ex hac iam probatione elucet, cur creata sint vniuersa, & quomodo sese circa vniuersa gerere debeat homo. Creata sunt autem omnia hac de caussa, vt homo per illa ad sudorem ducatur, & in sudore corpus suum exerceat, nec temere ferietur. Per huiusmodi enim laborem liberum arbitrium hominis frangitur. Omnino namque conuenit, nos in sudore, non in vmbra versari: non in voluptate propria, sed eius, a quo sumus, quique nos tales esse requirit. Cum enim huius voluntatem fieri necesse sit, nõ nostram: sequitur, liberum nostrum arbitrium omne veluti captiuum dependere a voluntate suprema, cuius summa est, vt generata cognoscamus, eaque plantemus, præparemus & per laborem sudoremque nostrum varie tractemus. Sed in ipso tamen opere liberum adeo nobis arbitriũ est, vt possimus variare, aliud opus aggredi, ex multis, quod placeat, eligere: sed omnia tamen per laborem & sudorem. Sic ergo generatio donum est, citra artem a Deo nobis quidem datum, ex generationibus tamen nobis discendum & cognoscendum. Itaque elementis explorandis vnice nobis opera danda est. Illa enim hoc a Deo fine creata sunt, vt nobis sint vice librorum, ex quibus discamus, id nempe, quod oculorum fides stabilit, non quod phantasia aut speculatio nobis suggerit. Quicquid enim natura substãtialiter & corporaliter offert: id eodem etiam modo cognosci debet. Quod autem inuisibile, impalpabile, corpore & substantia caret, id alterius libri rationem habet, & in practica horum donorum, vt sæpius dictum est, pertractatur.

Generatio quid sit.

Elementa sunt libri hominum.

Sed iam abunde satis dictum est de Natura & virtute huius Doni, quod & ipsum est membrum Astronomiæ, adeoq; species Philosophiæ, ideo, quia vtræque partes hic simul sunt, cœlum nempe in firmamento, & Globus in Elemento.

DE DONO INANIMATORVM.

VT de Inanimatis probationem exordiamur, opus est præmitti explicatio-

plicationem aliquam, quo modo *Lemures, Vmbragines, Gnomi, Gigãtes, Syluestres & Vulcanales* generentur. Nec enim generatio illorum similis est generationi ceterorum hominum, nec ipsi ex Adamo descendunt. Vnde nec in numero hominum comprehenduntur. Etsi n. homines & ipsi suo modo sint: in censu tamen ceterorum minime continentur. Iidem nec morte Christi redemti sunt, nec mandatis etiam Dei ceterorum hominum more subiiciuntur. Et vt ex fundamento loquamur, carent illi anima, creaturæ quidem homini similes, sed tamen animalia, nõ homines. Apprime ergo refert de his cognosci, qualisnam ipsorum sit generatio, habitatio, victitatio, mors, multiplicatio, negotiatio, &c. Creaturę autem mirabiles a Deo conditæ sunt, homini ante omnia cõsiderandæ. Pars enim illarum in vndis habitat. Et has in vndis viuentes, non suffocari, mirum videri debet nemini. Hanc enim naturam cum piscibus communem habent. Et sicut in terra communiter, veluti in conclaui aliquo ac mansione simul habitant pisces & gallinæ: Sic vna etiam habitant Nymphæ & pisces. *Gnomi* inter ipsos montes, non extra habitant. Quod nec ipsum nouum est aut incredibile. Nam & talpa intra terram habitat. Huius naturæ sunt etiam ipsi Gnomi. *Salamandra* in igne habitans, exemplo est, nec ipsos quidem Vulcanales in igne comburi. *Vmbratiles* in aere habitare posse, docent volucres, quæ & ipsæ in aere versantur deguntque. Gigantes, hominibus similes, hominum more super terram degere posse, verisimile est. *Syluestres* in deserto habitant, nec illud egrediuntur. Quod si enim feræ in desertis plus voluptatis, quam extra capiunt: idem quoque similiter de syluestribus credi par est. *Lemures* habitant apud homines. Vbi enim degere possunt homines: ibidem etiam Lemures.

Inanimati non ex Adamo.

Quales sint.

Vbi habitent.

Nymphæ, &c.

Gnomi.

Vulcanales.

Vmbratiles.

Gigantes.

Syluestres.

Lemures.

Inficiari autem nemo potest, huiusmodi Generata visa multoties esse. Nam & ex Bibliis constat, suo tempore in terra ambulasse Gigantes. Tum & monumenta quædam passim ac membra Gigantum, tam muliebris quam virilis sexus, inuenta sunt. Visi sunt etiam Lemures Dominis suis seruitia præstantes: Conspectæ sunt etiam Nymphæ, viri & fœminæ. Sed & vmbratiles visi sunt: quanquam frequẽtius fœminæ quam viri. Et illæ sese etiam matrimonio aliis iunxerunt. Inuenti sunt etiam Gnomi cum hominibus confabulantes, & illis pecuniam aut alia quædam erogantes. Similiter & Vulcanales toti ignei, aut in igne spectati sunt, postea pro spectris habiti. Visi sunt & syluestres, hirsuti, feri, inhumani, sine voce & loquela, cum quodam latratu.

Ipse quidem Deus admirabilis est in suis operibus, quod quidẽ ante omnia serio considerari debet. Deinde, substantialiter non omnia crea-

Dei opera mira.

ra sunt: sed progressu temporis generationũ diuersitas huiusmodi monstra peperit. Non enim Gigantes, vt herbæ, gramina, ac homo, & animalia terrę creati sunt, veluti nec Nymphæ, & his similia genera alia: Sed generatio illorum ex contrario, ex incongruo processit. Id ergo quinam factum sit, & ad huc fieri possit, explicandum est Astronomice vna cum Philosophia. Primo autem omnium difficilimum est disserere de ipsorum anima. Probari enim non potest, hanc illas habere: sed moriuntur instar pecudum. Notum quidem est, ipsos genuisse liberos. Sed tamen non par ex ipsis iunctum illud fecit, sed aut fœmina aut vir homini copulatus. Vbi per naturam ipsam patet, huiusmodi generationem esse possibilem, sicut doceri exemplis multis posset. Si in fructu illo seu sobole anima est vel generatur, ex numero hominum censeri non immerito potest. Res tamen illa admiranda, ac oppido stupenda est.

Gigantum generatio qualis.

Ceterum de generatione ac ortu illorum tenendum est, patrem omnino aliquem, ac matrem requiri. Pater autem est ex firmamento: mater ex elementis. Exempli gratia. Mater *Nympharum* est in elemento Aquæ: pater in firmamento. Mater Gnomorum est in elemento terræ: pater in *firmamento*. Mater *Vulcanalium* degit in igne: pater in firmamento. Mater *Syluestrium* in elemento aeris, velut & *Gigantum* mater viuit: Vtrorumque autem pater in firmamento. Mater *Lemurum* velut & *Vmbraginum* in elemento aeris agit: Pater in firmamento. Sic ergo duo illi Monstrum gignunt, degenerans in illam naturam, ex qua & in qua mater ista constat. Et sicut homo, ex terra constans, in terram redituit: ita idem etiam in Monstris verum est. Cur autem homo intra terram non viuat, in caussa est ipsius officium. Cętera autem omnia oportet esse in eo, ex quo sunt viuentia. A morte enim nihil deprehenduntur esse aliud, quam genita a monstris, instar hominum, in terra habitantibus, velut *Syluestres & Gigantes*, & quicquid homini copulatur, hominumque ritu moritur. Sed hæc tamen rarius eueniunt. Quicquid autem moritur in eo, in quo habitat, & ex quo constat: id omnino proditur & interit. Illiusmodi namque corpora in viuis tantum vigent: & post mortem nihil sunt. Dissoluuntur enim instar niuis obiectæ Soli. Sed & ipsorum ossa nihil sunt, quorum nihil post mortẽ superstes est. Vtuntur humanis opificiis, artibus, cibis, potibus, pro ratione elementi, in quo habitãt: velut piscis in aqua, Salamandra in igne, &c. Simili etiam vtũtur vestitu, simili habitatione. Vestiti autem sunt panno, more & forma hominum, non tamen vt corpora nostra, quibus mortuis vestes exsuuntur, sed cum illis moriuntur ac pereunt etiam vestes pecudum ritu, vt quæ cutis more etiam cum illis crescunt. Et sicut corpora illorum post mortem non supersunt:

Inanimatorum generatio quæ requiratur.

Inanimatorum quæ conditio post mortẽ.

Inanimatorum quis vestitus.

periunt: ita nec vestes superstites manent. Habitatio autem illorum superstes manet in aqua, in igne, in terra, in aere, exemplo testæ cochleæ, quæ superstes manet, ipsa cochlea exemta & perdita. Opera ipsorum humanis sunt similia, omnium tamen subtilissime confecta, ita, vt ex quisitam illam subtilitatem nullo ingenio æmulari ipsi homines possint. Quod quidem mirum obuenire nulli debet. Quod si enim animum ac oculos conuertatis ad cocbleas, ad araneas, ad paguros, ad testudines marinas, &c. videbitis vtique, illas omnes suas secum domos circumferre, cum ipsis simul natas, vt a'i animali cutis cõnascitur, nemine interim, cuiusnam materiæ illa domus sit effari sciente. Idem eodem etiam modo iudicandũ est de Gnomis, de Nymphis, de Vulcanalibus, q̃ domicilia sua in suis elementis habeant. Sic Gnomi domos, fornices, & ædificia mirabilia exstruũt, & nemo, qualinam materia vtantur, compertum habet. Aliud enim ac diuersum a nostro est ipsis Alabastrũ, Marmor, Cementum. Sic Araneæ aliud linteum, testudines marinæ aliam tunicam habent. Adeoque per Naturam huiusmodi ædificia intra terram, velut & alia plura in aquis reperiuntur. *Lemures* in nullo ædificio habitant, sed in aere oriunt̃, & cum aere intereunt. *Gigantes* & habent & faciunt sibi domos, & hominibus quamproxime conueniunt, cum illis similiter ædificant, loquuntur, habitant, negotiantur, amicitiam colunt, ceterum nullam Dei notitiam, præterquam quæ animalis sit, habentes. *Syluestres* habitant in syluis, desertis, & montium cauernis. *Vmbragines* hominum cohabitatione contenti sunt, nullam peculiarem domum curantes. Omnium enim versatio in aere est. Sed quantum ad concordantiam attinet, qua respiciant homines, alius illorum ordo, alia ratio est.

Habitatio quaiu.

Opera quã subtilia.

Gnomi ædificia qualia & ex qua materia exstruant.

Porro aũt in hac præsenti probatione de Inanimatis præcise tradi singula minime possunt, sed in alio volumine, scil. in Practica addent̃, vbi nihil eorũ, quæ scitu necessaria sunt, omittetur. Hoc saltẽ in hac probatione tenete, huiusmodi res naturam parare & gignere, & fortasse etiam multo plures, alias producere, quam quæ nobis cognitæ sint. Quicquid tamen huius vspiam est, in genere sic statui debet, omnem illorum naturã, vitamq; ac habitationẽ & vestitũ habere eandẽ rõem, q̃ habent testudines. Sed tñ secundũ hominẽ illi formati sunt, etsi homines minime sint. Conclusiue a. de prima illorum materia, ex qua fiunt, qualesue sunt in probationis huius fine, pauca hæc attendite. Mater est elementum, Pater est firmamentũ. Ex geminis his oritur huiusmodi generatio. Ita videtis scarabæos, pulices & pediculos, &c. etiã citra sui propagationem ex eo corpore, in quo habitãt, & p̃terea ex ipso firmamento enasci. Hoc in aliis etiam monstris verum est. Scarabæi generatio est ex ster-

Inanimatorum qui parentes.

Scarabai, pulices &c. vnde generentur.

core equino. Stercus ergo equinum & Sol scarabæum producũt. Ex illis geminis oritur animal viuens. Nec vero scarabæus tantũ, sed & Bruchus, & genera eiusmodi brutorum alia eodem modo quoq; oriuntur. Simile sperma conditur etiam in elementis, in Aere, &c. ex quo vi Solis huiusmodi monstra prodeunt ac generantur. Homines ergo esse nõ possunt, sed Bruta sunt. Quæ licet quidem gignant, genituræ tamen illius ratio alia non est, quam quæ de eiusmodi brutis intelligitur. Primæ materiæ est eadem generatio, quæ scarabæorum & pediculorum. Nã vt ex terra & elementis corpus hominis desumtum est, ita & Brutorũ illorum corpora ex elementis producũtur, excepta anima & spiritu, qui a Deo procedit, & ad eundem redit. Brutorum ac inanimatorum Spiritus ac anima vna cum corpore transit, mortalis existens, æterno carens. Raro existunt, quod quidem nobis euidens sit. Quoque hominũ numerus maior est, eo minus ipsis illi cohabitant. Et quo maior hominum inscitia est, eo minus ipsorum illi familiaritate vtuntur. Fugiunt indoctos, temulentos, temerarios, bardos & pugnaces homines: & gaudẽt simplicibus ac infantilibus. Quoque minus imposturæ ac fraudis sentiunt, eo promtius sese proferunt in lucem, alias ferarum instar fugaces & pauidi. Et sicut vnicornu in virginis gremium recumbit, ita & illi promtius cõuersantur his, quorum intellectus simplex est. Ceterum, vt quærendi sint, & vbi inueniantur, ac quomodo vel vbi nascantur, quæ ipsorum sit operatio ac potestas in terra, in igne, in aqua, in aere, apud homines, in desertis, &c. ea vniuersa alio volumine ipsa Practica expediet. Quantum ad probationem huic volumini debitam, iam verborum a nobis factum satis est.

Inanimatorũ ortus ex qualj semine.

Qualis anima.

Qualis natura.

CAP. IX.

DE DONO METEORICO.

DOnum Meteoricum seipsum probat in eo, dum sua opera prodit & hominum oculis obiicit gignẽdo pluuias, niuẽ, tonitrua, pruinam, grandinem, & alia his similia. Caussa tamẽ tactæ hic a nobis probationis hæc est. Compertũ nimirum vobis est, firmamentũ esse elementũ ignis, vnum nimirum quatuor elemẽtorum, vnum inquã quatuor matricum. Quod vero diuersæ generationes a firmamento producant, q̃ nimirum ipsius complexioni & qualitati aduersentur (dum nimirũ aqua ab igne, nix ab igne, &c. profertur) id per seipsum contra elementa est. De his principio tale exemplum notate. Terra ipsa quoq; elementũ est, per se frigida & sicca. Iã si fructus ex hoc elemento pductos cõsideretis, videbitis, alios esse frigidos & humidos, vt Barba Iouis & Solatrum, &c. alios frigidos.

Firmamẽtum est elementum etiã ignis.

Terra eiusque complexionis.

Barb. Iouis, Solatr. f. & h.

frigidos & ſiccos, vt verbena: alios calidos & ſiccos, vt piper, cardamomum: alios calidos & humidos, vt meliſſa, pulegiū, &c. Similiter & aliæ naturæ ex terra erumpunt, quæ terræ cōplexioni oppido aduerſant. Ita flammula veſicas in cute ſuſcitat, velut & *Linum Aquaticum.* Ita multiplicia quoq; ſunt laxatiua, vt hermodactyli, Capatutia, Eſula, quorum vis terrę ipſi contraria eſt. Hęc enim per ſe conſtipat, minimeq; laxat. Huius cenſus ſunt ētilla, quorū origo ex aqua eſt, vt ſunt mineralia, ſulphur ſcil. Salia, Saturnina, Martialia, quę omnia aquę cōtrariam complexionem habent, etſi ex illius matricibus orta proceſſerint. Cum ergo contrarietas hęc matricis elementi euidens ſit: ſciendū eſt, generati ipſius hunc ordinem ſtatumq; eſſe, vt non matricis naturā induat, ſed ipſius firmamenti conditionē ſubeat. Nonnulla quidem matricē ſequūtur, ſed ea pauciſſima. Huius rei exemplū addemus. Si quem filiū fœmina peperit, vides vtique, q̄ parum is ſimilis matri ſit. Ita nec filia ſimilis eſt patri, etſi ex ipſius ſem ne genita ſit. Vbi vero gentium inuenies infantem, naturam, ſubſtantiā & proprietatem patris ſui adeo exqu ſite referentem, vt in nullo quicq̄ diuerſi ſit? Quilibet enim infans ideo naſcitur, vt ſeipſum in ſua natura, non parentem exprimat. Vultque ipſa natura, aliud fœtum habere, ſeu aliud in fœtu, quam in parente educari. Neceſſe eſt ergo, illum a natura eius degenerare in aliam: ſic nimirum omnia in aliam proprietatem a natura patris & matris deſciſcunt, ſicut de elementis iam confirmatum ſatis eſt, quod ex ipſis contraria naſcantur, veluti ex aqua videmus naſci lapides & metalla. Tu vero iam attende, quam intra ſe diuerſa ſint aqua & ferrum? Similiter etiam quanto interuallo ſeu diſcrimine diſtent *Roſa & Terra, Terra & Spinæ?* Hæc tamen vniuerſa diuinæ ordinationis opera ſint.

Verbena f. & f. piper, card. c & f. Meliſſ. pulegiū c. & h.

Mineralia ex aqua oriuntur.

Natura mira varietas.

Intellectus horum ex fundamento ita petendus eſt. Res quælibet ſeorſim talis creata eſt, qualis eſſe debet, non alia. Iam ſi talis illa creata eſt, quid ei addet aut demet mater? Nihil vtiq;. Nec enim ex matre aut patre, ſed ex ſemine infans conditus eſt. Sic n. ſecundum curſum naturæ concipi & gigni debet. Sic multa ex eadem terra enaſcūtur, quorum tn̄ complexio, ac qualitas inter ſe plane cōtraria eſt. Ita nimirum quoduis ex ſuo ſemine generatum eſt, & ex ſemine, non ex matre, ſuam proprietatem ac eſſentiam adipiſcitur. A matre res hoc tātum habent, quod terra ſint, & in terram lutumq; reuertantur. Nam de terra aliud nihil habent. Eadē ratio illorum quoq; eſt, quæ ex aqua naſcuntur. Ab aqua nihil habent aliud, quam quod vltima materia in aquam, ceu primitus fuit, redeat. Ex his iam colligite ſeminum formam & proprietatem ita creatam eſſe, vt talia ſint, & non alia: poſita autem ſeu cōiecta eſſe in matricem (quæ ele-

Proprietas cuiuslibet rei ex ſemine, non matre.

mentum est, ut in illa secundū cursum naturæ perficiantur, saluis tamen manentib. proprietatib. semini cuilibet concreatis. Nam si q̃libet desciscere oporteret in naturā sui patris & matris, in terra utiq; exsisterēt duo tm̃ capita, duæ sapientiæ, duæ naturæ, duæ proprietates. Quod tñ cum aliter fieri conueniat, ac filiū aliū diuersumq; a patre esse deceat, ideo alia natura, alia sapientia, alia proprietas emergit. Vult n. Deus hominē vnū ab alio diuersum esse, & tñ vniuersos secundū legem & voluntatē eius viuere. *Neronem Pilatum, cur esse oportuerit.* Neronē fuisse, fuisse Pilatum ac Iudam, omnino oportuit ac necessum fuit. Idem puta ēt de Petro, Andrea, Iacobo, Stephano, &c. Necessum ēt fuit, exstitisse Romanos, Iudæos, Gentes, quorum tñ semper alii ab aliis diuersi fuerunt. Sic nimirum per eiusmodi proprietates tempus naturæ consumi oportuit. Ipsæ quidem herbæ aliæ esse vel fieri non possunt, quā quales sunt. Et siue bonæ, siue malæ, siue pulcre siue deformes sint, tales eas manere vtiq; necesse est. Hominis tamen sors eadem non est. Is enim ex Nerone potest fieri pius ex lupo ouis &c.

Ex commemoratis ergo hactenus exemplis euidens est, q̃ similiter *Ignis opera odit sibi cōtraria.* etiam ex igne res diuersæ & contrariæ produci queant, nēpe ex igne nix, ex igne pruina. ex igne grādo, ex igne pluuia, &c. sicut per opera Mete-rica satis clare demonstratur. Horum a. origo ita se habet. Ipse ignis etsi quidem calidus & siccus sit: non semper tamen vrit, sed in communi na- *Ignis elem. non urit.* tura est calidus & siccus. Non enim vrit instar ignis in ligno, qui elementaris ignis spuri⁹ est, quoq; ceu seruo, homo ad suum emolumentū vti debet. Originale ac genuinum elem. ignis minime vrit, calidus tñ & siccus *Sol omnium calidissimus.* est ignis ex proprietate natiua. Sol omnium calidissimus est. Huic proximus est Mars: & sic successiue. Nec vero omnia calida tantū & sicca sunt: Sed quemadmodum diuersa temperamēta terræ sunt, vt alia calefaciat, *Luna omnium frigidissima.* alia humectet, alia siccet, &c. ita ēt stellæ aliter sunt, q̃ calidæ & siccæ, & tamen in calore & siccitate cōstitutæ. Ita Luna stellarum est frigidissima, huic proxima Saturnus. Quę nisi subinde renouarētur & renascerētur, frigiditatis eo degenerarent, vt omnia frigore tabescerēt, Sole per se calorem non effundente. Iam, ceu de proprietate Solis, qui præ ipso elemento potius considerandus est, dictum est: ita cōlectario intelligetis, ipsius elementi ignis semen eiusmodi habere proprietatem, vt ex semine quodam oporteat nasci niuem, non secus ac rosa vel lilium, &c. enascitur ex terra. Cuiuscunq; enim conditionis terra sit, seminis certe hæc natura est, vt huiusmodi colores, speciem, odoremue gignat, imo etiam aliam naturam, quam terra ipsa habet. Sic etiam ex stellis oportet procedere proprietatem seminum, in illis latentium. Ita nimirum semen al- *Nix ut ex elem. igne.* iud ad proferendam niuem dispositum est, idq; semen per vniuersum firmamen-

mamentum diffusum est. Ita semina quędam etiam ad solas pluuias directa sunt: quædam ad solam pruinam, quædam ad grandinem tantū, quædam ad tonitru, & generationes alias, sicut desuper illæ in nos incumbunt, & sese manifestant. Quę vero seminum illorum origo, essentia, generatio, &c. in prima materia sit, & quomodo in vltimam materiam deducātur, ac vbinam vita eorum vel mors sit, id Meteotica in altero meo volumine expedit. *Semina cœli varia & variorum effectuum caussa sunt*

Iam vero elementares operationes ignis in sublime collocatæ sunt, vt desuper in nos cadant & destillēt. Sic ergo desuper in nos destillat, quod sursum non ascendit. Similiter & semen sursum ex terra in altum ascendere videtis, nempe arborem & plantam quamlibet. Ascenditque, quod minime descendit, velut naturæ etiam ordo est, vt descēdat, quod in sublimi est, & ascendat, quod in imo est. Inferiora hominis potestati commissa sunt: superiora non item. Caussa hæc est, quod inferiora homini sint vsui: non item superiora. Horum vero creationis hæc caussa est, quod illa scilicet vsui sint fructib. terræ, qui iterum vsui sunt homini. Si ergo crescentia terræ, superiora crescentia elem. ignis sibi pro alimento & sustentatione requirunt. Et sicut homo, siti correptus ex alto potum infundit deorsum: ita sitis terræ etiam requirit desuper infundi, vt tota proluatur terra, & madefiat, sicut potu madefit, quicquid interius in homine subsistit. Contrarię enim matres seu matrices vna consistere minime possunt: sed necesse est, eas a se inuicem dirimi. Ita terra & elementum ignis in vno corpore permixta stare nequeunt, sed necesse est corpus vtrumque seorsim collocari, & in transmittendo mutuas operas præstare. Rem dilucidiorem faciemus proposito exemplo. Sol in terra desigi aut stare non potest: nec tamen Sole carere potest. Solem ergo illa adipiscitur per ipsius radios. Idem etiam de generatione pluuiæ similiter intelligendum est. Terra opus habet pluuiis. Corpus autem, in quo pluuia generatur, prope terram subsistere nequit: pluuiam tamen interim per descensum deorsum destillat in terram. Sic ergo quatuor elementa sunt quatuor corpora, in quibus omnia condita sunt, & ex quibus omnia oriuntur ac proueniunt. Qua de caussa etiam vocantur quatuor matrices, hoc est, 4. genitrices rerum omnium creationis naturalis. Quicquid autem in quolibet elemento est vel generatur, quod alteri vsui est ad corporis sui cōmodum, id ad locum illum deducitur & deriuatur, velut patet ex allato exemplo de Sole & pluuia. Denique si ad vltimam materiam deductum est, vniuersum gratia hominis factum est, soliusq; hominis manibus inditum, vt cum illo veluti ludat, h. e. per naturam se recreet & reficiat. *Ignis operationes cur in sublimi stant.* *Ignis & terra cur non vna consistant.* *Elementa cur vocentur matrices.*

Ignis matrix Meteoricarum impressionum.

Lignum est semen fumi, &c.

Ex Meteoricis ergo impressionibus liquet ac probatur, quod in igne illarum matrix sit, ipsęq; ex igne prodeant, non secus ac fumus ex igne erumpit. Quod exemplū huc accommodabimus. Lignum, q. in ignem cōiicitur, ardet. Iam ignis est operatio, h.e. est matrix. Lignū est semen. Cuius? nimirū fumi, cineris, carbonis, qui omnes ex eo semine pcedunt. Eiusmodi sunt etiam generata in firmamento, in medium nempe ipsorum corporis collata. Et hinc procedit operatio. Ea incipiente, erūpit id, quod in igne firmamenti latet. Pro conditione enim illius seminis illa eruptio fit. Etsi vero membrum hoc in membro de generationib. quoque comprehendatur: hic tamen peculiarem meteoricam probationem instituí nihilominus conuenit. In altero a. volumine libri 4. constituentur. Vnus scil. *de Meteoris*, alter *de Plantis*, tertius *de Mineralibus*, quartus *de Manna*. In his, quæ hic desiderantur, pleniore tractatione refundentur. Fas autem ac conueniens comprimis est, Physicum, Medicum seu naturalem Astronomum huiusmodi Meteoricas impressiones recte intelligere ac cognoscere. Illæ enim porro deducuntin microcosmum, q sine ipsis probe cognosci non potest. Quod quidem hoc fine hic inculco, qa Meteoricam & ipse Aristoteles tradidit, & hanc cōmentariis vberrimis alii amplificarunt, in quib. tamen omnibus Meteoricæ, caussæ, rationes, originesq; veræ ne quidem in minimo attinguntur, sed cōtra genuinas caussas & materiam veram omnia docentur. Nequaquam enim pro ipsorū opinione Meteoricæ impressiones fiunt ac oriuntur: sed doctrina illorum ex meris futilibus & incōditis rōibus consuta est: cui similia sunt etiam interpretum commētaria, quę plurimorum errorum fons ac scaturigo sunt. Ex meteoricis namq; rationibus, rationes alias multas intelligi oportet. Quod si ergo in principiis (quod aiunt) aqua hæreat: quanti quæso errores committētur in medio, ne quid de ipso fine dicam? Sed modo de Meteoricis impressionibus probationem claudamus. Quæ supersunt, in alio volumine tradentur.

Arist. & eius interpretes damnantur.

DE DONO ÆGRORVM.

TRansgrediamur iam deinceps ad probationem *Membri ægrorum*, q & ipsum donum est, & ex seipso gignitur. Sicut ergo externæ 4. matrices sese habent aut constitutę sunt in suis operationibus: ita signa exhibentur in homine, adeo vt pręsentia, pterita & futura in homine cognosci queant, quantū quidē in elementis ipsa operatio struit ac dictat. Quo pacto ex vino in cella condito sciri potest, quādo vitis in agro floreat: sic pariter ex homine iudicium fieri potest, quādo & quidnā externa elem. opatura sint. Etsi vero ex quolibet homine cōiectura talis desumi possit: in ægrotis tñ, quā in sanis, eadem sunt multo planiora & euidentiora. Et licet

Ægrorum, quam sanorum signa planiora.

operatio quidem vel ad bonum vel ad malum vergat, altera tamen cognoscibilior & manifectior est. Doceamus hoc exemplis. Impendente pluuia & mutatione aeris hanc omnium promtissime præsentiunt ægri. Idem etiam accidit Luna vel Noua plena fiente. Sunt etiam, qui præsentiant appropinquantem diem, noctem, coniunctiones, Aspectus, & operationes his similes alias, vt Eclipsin Solis aut Lunæ, Æstatem, Hyemem, & horas anni. Nam ista omnia præsagit homo alius tamen alio procliuius. Quicquid enim externa Elementa operatura sunt, illius documenta in homine exhibentur, ex quibus iudicium Astronomicum fieri, adeoq; cursus cœli & Elementorum omnium, vt ita dicam, prognosticari possit. Dubium quidem non est, donum hoc seipsum generare. Potest tamen idem etiam ex parte esse scientia, quatenus homo Astrologus & Mathematicus fit ad iudicium æque idoneus, ac alter, qui practicam condit. Nec vero cœli tantum, sed cuiuslibet etiam Elementi cursus ac natura in homine præsagitur. Si cœli & Elementorum positus sinister sit, ipsius quoque hominis res sinistro loco est. Si illa morbida & pestifera sunt, talis etiam homo est. Si sana sunt: & homo. Nec enim ab illis disiunctus est. Sic per coniunctiones eiusmodi sæpius fit, vt sanus ægrotet, aut per operationes eiusmodi ægrotus conualescat; hoc est, si illa malitiosa sunt, bonum in malum statum vertunt. si benefica sunt, malum in bonum commutant.

Cœli ac Element. motus in homine conspicuus.

Porro, sicut iam satis demonstratū est, homo compositus est ex quatuor Elementis, & in eadem reuertitur. Qualis fuit is in materia prima, talis fit denuo, quando vltima materia in primam reconuertitur. Sicut ergo de prima & vltima materia nulla mutatio est, quia sunt necessaria: ita Medium inter primam & vltimam materiam esse oportet: hoc est, commotio non est in materia prima, nec est in materia vltima, sed est in medio inter vtramque materiam. Iam vero commotionis ea conditio est, vt vnum subinde cum altero commoueatur, quæ quidem cohærent inuicem seu cognata sunt. Sic nimirum Equus & Currus inuicem congruunt: vnde ēt vna commouentur, vnum scilicet ab altero. Sic currus commouetur ab equo. Currui similis est homo. Ipsius motor sunt operationes externæ. Quæ quo vergunt, eo concedit & homo. Sic nimirum, quo pergunt equi, eo sequitur currus: adeoque ex curru intelligi potest, quo tendant, & quid faciant Equi. Et veluti ex terra & crescentibus terræ, quidnam operetur Sol ac Firmamentum, cognosci potest: sic ēt ex ingenio & studio hominis, astrorum ingeniū cognosci potest. Quoniam enim Astra hominem (ceu *Impressio* docet) pellunt: cōmotio certe incitabit etiam ægrotos & sanos, vt, quidnam externa ope-

Homo ex 4 Element. compositus.

Commotio quid.

Homo similis currui.

rentur, prodant. Et huius eadem est ratio, quæ Ignis, ad quem aqua olla concepta stat. Ex hac enim Aqua coniici potest, an ignis plus minusve flagret. Sic nimirum homo in medio mundo versatur, cinctus & circundatus, instar ollæ tripode medio exceptæ, ac superne ac inferne adeoq; per omnem ambitum igne obseptæ. Et veluti ollæ, reiq; in ipsa contentæ faciendum omnino est, quicquid ignis imperat, siue tepere, siue ebullire, &c. is iubeat: ita ratio eadem etiã corporis est. Et ex commotione ista deprehēduntur signa eius, quod commouet. Ex quo iam liquet, possibile etiam esse, vt ex Microcosmo quoq; per ipsius proprietatem, naturam & ind cia prognosticon condatur, non minus, ac ex scientiis & speciebus Astrologicis. Quæ omnia hac præcipue de caussa indico, vt homo eo rectius cognoscatur, & in ipsum diligentius intendatur, ne qua temerario cum errore circa ipsum versemur iudicandum. Quo enim ipsius cognitio certior est: eo feliciore cum successu circa ipsum versamur.

Homo similis aquæ in olla.

Hominis repraesentatio.

In homine autem commotiones sunt multiplices, prout Elemēta multa, h.e. quatuor numerantur. Et cōmotio quælibet præsagiendo intendit in id, ex quo commotio procedit. Porro, commotiones aliæ sunt spirituales, aliæ corporales. Caussam huius hanc tenete. Elementorum omnium operationes in duob. cōsistunt: In corporib. & non corporib. Sic tempestas, ventus, Luna, &c. operantur corporaliter. Quod corporaliter operatur, corporaliter etiam in corpore commouetur. Sed præterea alia quoq; operatio est, non *corporalis*, sed spiritualis, quæ signa exhibet non corporaliter, sed spiritualiter: h.e. Processus ex homine duo, duæ etiam operationes sumuntur: vna ex visibilibus, altera ex inuisibilibus signis. Qui commotiones sentit in corpore, corporalia signa & indicia premit. Qui autem visiones habet, is indicat spiritualiter. Exemplum. Cui stato tempore membrum aliquod dolet, is Astronomo suggerit, commotionem illam externam esse. Quæ quo modo emergat & quidnam ipsam cieat, id Astronomus ex ægri relatione cognoscet, ac dicet: Iste Aspectus, hæc coniunctio, illa oppositio, &c. hoc facit. Et quoties eoq; concordantia talis in externis coincidet, toties ægroto tale iterum continget. Sic ergo per talem ægri relationem necessaria omnia prognosticari possunt. Porro, spiritualiter etiam cognoscendum est, somnia esse visiones. Sicut ergo visiones somniales sunt & eueniunt: ita tendunt etiam Elementa suas operationes præstare & commouere. Exemplum. Somnio, visionem tibi offerri, hoc vel illo loco ac monte, &c. latere metallum, tale vel tale, &c. Iam scias, somnium id vanum nō esse, modo meditatio diurna phantasticum id somnium tibi non oggesserit. Somnium

Commotio est multiplex, & quidem bifariam.

mirum homo somniat aquam, quia aqua ibi commouetur, sicut tempestas in Lunaticis, aut sicut in ægrotis dirigitur operatio ad concordantiam Elementorum) quæ in visionibus apparuerunt. Multi insignia somnia patiuntur, quæ visiones nocturnales mera dona sunt, ex inclinatione natiua profluentia, & seipsa prodentia seu exserentia, sicut vinum in dolio florere vitem indicat proditque. Nec enim harum reuelationum alia ratio est.

Hoc certum est, eum, qui per nocturnalem visionem aquam somniat, præsagium præ ceteris peculiare habere, & in aqua ipsi aliquid obuenturum esse, quicquid sit, si modo præsagium sequi, & visioni morem gerere possit. Somniorum interpretatio scientia est ardua. Nec enim suis indiciis carent, vndecunque offerantur, siue ab Elementis, siue a Phantasia, siue a reuelatione alia emergant. Sic si terra reuelationem offerat, donum ex seipsa spiritualiter per suum spiritum exhibens: visio vtique illa vana adeo non erit, quin aliquid portendat. Eadem & aeris ratio est. Si enim quis somniet se volare, aut in sublime scandere, &c. meræ tempestates & commotiones illæ sunt aeris, significantes, Elementum aeris in illo, cui visio apparet, commotionem & communionem habere. Et ludicrum est, dicere, somniantem aquam vel pisces, ob id phlegmaticum aut pisciuorum esse: vel somniantem Ignem, Cholericum, &c. existere. Veritas longe alia est. Quiuis enim complexio contraria somnia experitur. Non enim ex ipso homine vel ex interna natura visiones emergunt: Verum extrinsecus influunt, sicut Sol per vitrum, calor per fornacem. Quod si vero ab insita natura ac proprietate suscitarentur, alia omnino caussa & ratio foret: quod tamen haudquaquam fit. Sciendum enim est, propriam hominis naturam somnia nulla ciere, sed ea omnia aliena esse. Iosepho oblatum est de *Maria* somnium, non ex qualitate interna, sed caussa externa. Iosephi in Ægypto somnium non ciebat natura interna, sed externa Elementorum, quæ annonæ caritatem futuram præindicabant. Somnia & visiones huiusmodi multæ sunt. Necessarium itaque est, ipsas recte cognosci, cum prognosi sua non destituantur. Quod vero scientia visionum naturalium nondum satis recte constituta sit, in caussa est, quod hactenus illæ contemtæ & neglectæ fuerint. Vbi vero contemtus viget, ibi sciendi auiditas alget: & cum nausea hac paulatim etiam obliuio obrepit. Membrum ergo hoc duobus modis intelligendum est, nimirum secundum prognosticationem corporalem, & spiritualem.

Somniorum interpr. ratio ardua.

Somniorum caussa externa est.

Iosephi somnium quale.

Scientia somniorum cur parum exculta.

Adducemus nonnulla exempla. Pone, somniare quendam aquam aut pisces, aut simile quid aliud, quod ex aqua oriatur. Hoc significat prædio-

Mineralia, & c. ex aqua.

nem alicuius operationis, quam Elementum edidit. Nam ex aqua oriuntur omnia mineralia & salia, & metalla, ac Gemmæ, lapidesque & arenæ, & quicquid huius generis est. Iam vero successiue vnum post alterum subinde maturescit, cum nondum omnia simul maturuerint satis. Ex prædictis ergo si quoddam maturuit vel perfectum est: tunc in se ipso quasi tempestate quadam concutitur: quas postea tempestates sequuntur visiones nocturnales in coniunctis. Ex hoc iam id sequitur: si perfectum est, & bene successit: somnium captat pisces, & eos coercet. Si illi effugiunt, opus minime successit, sed intercidit. Si pisces perfecti non sint, sed informes, nec ordinarii: tunc & generatum similiter male cessit. Dictum iam exemplum Elementis etiam reliquis accommodari potest, nempe aeri. Si quis somniat se volare, & captare aues, aut seipsum auem esse: tunc genus Tereniabin in exaltatione est. Is autem si cadat, nec feliciter volet: ipsum quoque opus in Elemento aeris non probe cessit. Idem verum est etiam de terra. Cui offertur visio, quod alacriter & expedite ex loco procurrat: indicio est, ipsum quoque Terræ Elementum simile, & in sua operatione expeditum esse. Si vero is currere quidem annitatur, currere autem non possit, nec se ex loco proferre: tale etiam in sua operatione Elementum erit, prout coniunctum se habuerit. Sic si Elementum Ignis alte flagrat, ædesque ac domicilia absumit; ipsius etiam operatio eiusmodi erit. Si viuide non ardeat, nec operatio eius viuida est. Hinc ergo patet, somnia & visiones homini ipsi haudquaquam imputari debere, quandoquidem ex ipsis Elementis oriantur: sed statuendum est, eodem quoque modo operari id, ex quo visiones oriuntur. Quæ autem visiones ad hominem attinent, ex visionibus Elementaribus minime procedunt, sed in suis apparitionibus conditionem aliam habent, de quibus tamen plura hic verba facere non institui. Saltem enim illa, quæ ad Membrum Ægrorum probandum requirebantur, hoc loco afferre volui: vt nimirum dona, ex seipsis procedentia, pro donis haberentur, nec temere contemnerentur, vel ex aliis principiis caussisque deducerentur.

Somnium aquæ aut pisci um quid indicet.

Somniũ volatus, &c. quid notet.

Somnium cursus, &c. quid portendat.

Somnium Ignis quid præsagiat.

DE DONO NOVALIVM.

MEmbrum Nouale omni iure singulari probatione confirmandum est. Natura namque in suis Mysteriis multa exhibet, quæ scire ac cognoscere hominem decet. Iam vero exhibentur aut indicantur multa, *Naturalia, ordinaria & intelligibilia ex artibus*, seu per artes inuẽ. Hoc tamen loco Noualia se aliter habent. Quia enim hoc Membrum Donum est, & scientia; ideo per ipsum etiam plus, quam per scientias perficitur

Natura ostẽ ta quosuis ꝑlu ra.

citur. Siquidem si Natura per seipsam, Prophetiam aliquam indicare, aut præsagium annuntiare constituit, sine omni defectu tota perfecta secundum omnia puncta incidit. Qua de caussa Noualia ista approbe cognoscenda sunt. Iam vero Monstra eiusmodi a Natura producuntur. Ipsa qualis est: tale etiam est opus ipsius. Quod hoc modo intelligetis. Si Natura futuri alicuius euentus præsagium molitur, sui ipsius ideam more pictorum & statuariorum sibi proponit, formatque Monstrum, cui opus illud simile futurum sit: quod industrie adeo & ad viuum exprimit, vt pictor ex speculo imaginem fingere non possit rectius: sed id tamen citra additam omnem manum ac operam humanam. Natura namque est *Fabricatrix*, scientiam ac artem genuinam callens effigiandi, vltra omnes artes & acumina. Negare autem non possum, ad Donum hoc intelligendum, singularem artem ac industriam requiri. Nec enim quiuis inspiciens, id intelligit. Hoc opus est artis & scientiæ. Sed tamen & hoc verum est, Naturam in huiusmodi Monstris certam explicationem nullam contulisse, aut de iis firmas regulas constituisse: sed huius multum in Fortuna positum esse. Etsi vero vel ex tempore ac in continenti etiam intellectus inde hauriri minime fallibilis possit: nemo tamen sibi ipsi facile fidit. Id enim quia citra artem fit, nemo sibi ipsi credit. Vnde fit, vt illiu etiam nulla cura sit. Tandem vero vera forma, ex qua monstrum desumtum ac delineatum est; prodit. Ars illa exprimit vel effigiat hunc vel hoc, quod nondum est id, quod deinceps fieri debet. Sic Noualista effigiare potest suum sanguinem, qui tamen nondum conceptus aut generatus est. Oportet Noualistam, regnum aut imperium gubernantem, effigiare illum, qui post ipsum regni possessor futurus est. Ita se habent Noualia, quæ membrum sunt Astronomiæ, & Dona, mirabili opere effigiantia futura, quorum forma ac species tamen nondum exsistit.

Natura monstrorum genitrix.

Natura fabricatrix solertissima.

Sed ad exemplum diuertemus. Si Natura productura stultum est, necesse est, vt seipsam primum in stulti formam induat, in naturam, scilicet talem, qualis futura est illa, quam producere satagit. Sic si statuarius sculpturus est stultum, necesse habet, vt suum Ingenium prius in stultum transformet. Si facturus est, Leporem, ingenium suum prius in Leporem conuertet. Idem quoque ipsi Naturæ facto opus est. Ita stulti stultos, &c. producunt. Sed ad propositum. Si Natura præsagiturit aliquid, formam illius ind[illegible], & ideam eius in se effingit. Hinc demũ fit, vt ex effigie illa materia futuri cognosci possit. Monstra huiusmodi multiplicia sunt inter ea, q̃ in aquis [illegible] vt pisces admirandi, & similia alia, quæ talia non sunt [illegible] naturæ ordinẽ ac cursum. Quę

Natura ipsa monstrorum prototypa.

Ad noualia quæ referātur. enim genuini ordinis & modi sunt, ea ad Noualia minime referuntur: sed ea tantum, quæ contra ordinem fiunt, siue sint volucres, siue quadrupes, siue alia generata, contra naturam emergentia, monstrosaque, ac formam, figuram, speciemque alicuius imaginis, sed ipsam tamen distortam & contrariam habentia. Nec vero in dictis tantum, sed & in ipsis hominibus huiusmodi peruersiones nascuntur. Vbicunq; autem tale quid euenit, insignis ærumna ac calamitas futura impendere putanda est. *Monstrorū consideratio vtilis & necessaria.* Conueniret vtique, nos, quid nam huiusmodi Monstra portenderent, inquirere, rimari, & venari, etiam cum sudore & vitæ impēdio certissimo. Pestes enim ac Epidemiæ omnes, omnia bella, discordiæ, lites, miseriæ, quibus diuino iudicio ipsas ceruices nostras oneramus, ac torquemus, per huiusmodi monstra manifestantur, triginta, viginti decemve annis ante, quam calamitas ipsa ingruat. Quæ quo emanet seu differtur diutius, eo cumulatius postea incumbit, afflictione, peste, bellove vno subinde aliud excipiente, nec malorum fine sese proferente. Et hæc præsagia hominibus quidem summa sunt, & latissime diffunduntur. Vnde etiam fas esset, quemlibet Astronomum huiusmodi præsagia studiose euoluere, declarare, cœlique concordantiam ad hoc genus sequentibus annis recte accommodare. Quisquis autem palmarii huius articuli ignarus est, is non Magis est Astronomus, quam Requiem canens clericus Sacerdos est. Membrum vero hoc ista de caussa equidem figuræ inserui, quia nimirum Donum, adeoque præsagium maxime formidandum est.

Nec vero in Monstris tantum præsagia huiusmodi eueniunt, verū etiam in genuinis proportionatis corporibus: ratione tamen diuersa, licet ab eadem æqualiter Natura. Ponemus exemplum. *Cuculus, ciconia, & hirundo temporu indices* Cuculo adueniente, præsagimus æstatem. Idem facimus etiam visa ciconia, hirundine, &c. Illis a nobis auolantibus, scimus impendere hyemem. Et hæc omnia ipsarum Naturæ conuenire compertum habemus. Iam si præsagia Naturæ in Membro Noualium manifestanda sunt, citra monstra quidem; æque violēta & maligna minime exsistunt. Nec prædictiones quidem sunt in genere, sed ex parte tantum. Quod si.n. simulac vna Ciconiæ omnes gregatim vno ordine vel aduolēt vel auolent, moribus quidem a natura ipsarum alienis: id pro præsagio habendum est. Quod, etsi non raro eueniat, minus tamen, quam ipsa Monstra portendit. Nimirum si quid a fœmina nascatur, diuersam ac alienam ab homine imaginem exhibens, si id non a spermate sit, intra fœminam assumtum, ex quo postea aliquid minus naturale gignitur: Certe ex peruersa ea minusque naturali forma præsagium constituendum est. Sed & hoc notandū punctum

punctum est, quod, scil. id, quod ex Elemēto Aquæ oritur, de aqua calamitatē prænuntiet. Quæ ex Elemento Terræ procedunt, vt Mōstra vermium, pſagiunt de terra, & eius veneno. Quæ monstra fiunt in Aere, illorū pſagium in aere perficitur. Quæ in Igne oriuntur, in igne & per ignem cōplentur. Ita vicissim, q̄ ex homine, qui Quintum Esse est, non Elementum aliquod, sed medium potius ac centrum, oriuntur: ea in homine perficiuntur, ab homine promota, sine concursu quatuor Elemētorum externorum. Et iudicia quidem accommodantur illorū vel multitudini vel paucitati. Quod si præsagia eiusmodi homo recte dignoscat & euoluat; is mirabilia prænuntiabit. Nec enim vno tantum modo prognostica fiunt, sed plane multis. Et ad regnū hoc non vna, sed multiplex via est, ad cœlum quidem vnica tantum via est. In Natura vero viæ sunt multiplices. Res eadem est in Medicina, quæ non simplex, sed multiplex est, velut multiplices etiam morbi sunt. Sed potentia Christi sanare, tantum hoc est: *Surge & ambula.* *Præsagia accommodantur suis subiectis.*

Porro, inficiari nemo potest, quin multa ac varia piscium genera in mari versentur. Generationes enim admirabiles ibi fiunt. Interim, quia instar terræ mare non vniuersum ab homine obsidetur, generationes illæ omnes miræ non etiam cognoscuntur: licet de illis aliquid interdum appareat ac conspiciatur. Quoties autem monstrorum eiusmodi quoddam visitur, rarum quidem & insolens; sciendum est, Noualia quoque simul adduci ac prænuntiari. Similiter & in terra contrariæ generationes fiunt in animalibus & vermibus, naturales quidem, & tamen nihilominus præsagæ. Sic etiam in Firmamento & Aere. Quæ in aere fiunt, iudicia velocia præsagiunt. Quæ in Aqua, pestes rapidas, diuturnas, frequentes, &c. Quæ in Terra, bella, grauia, longa, damnisque insignibus truculenta. Quæ in Igne, mortes veloces, grauia, bella intestina, peregrinos hospites, tam amicos quam inimicos portendunt. His apparentibus, præsagium non desinit, ac finitur, donec perficiatur eo loco, vbi origo eius fuit. Monstra huiusmodi, vt dictum est, iudicium quoque diuinum extremum prænuntiant, hoc est, damnationem & iudicium æternum illis omnibus præsagiunt, qui mōstris illis depinguntur. *Maris monstra cur non omnia nota.* *Elem. singulorum monstra quid præsagiant.*

Monstra enim eiusmodi indicant, illos gratia Dei excidisse, Deumque in ipsos calamitatem, sulphur & picem immissurum esse. Et licet quidem eiusmodi monstra corporea ac materialia sint: ipsi tamen Apocalypsin significationibus suis minime disconueniunt: non quidē, quod Natura ipsa hæc omnia perficiat & compleat, sed quod Instructio diuina ea dirigat, & monstrosæ illius formæ, nuncios præ-

mittat, attestantes, monstrosam talium vitam tragico fine destructum ac abolitum iri, ipsosque non plus misericordiæ sensuros esse, quam experta est Sodoma ac Gomorrha: denique ipsos nullis honestis negotiis ac contractibus libere ac securo gauisuros esse. Hi nempe in suis nuptiis, discordiam experientur. Cum enim ex Deo non sint, virga eos in medio gaudio opprimet, sicut factum legimus tempore Nohæ, cum inundatio terram obruit, quod Deo vniuersi aduersatentur, & nullis se bene factis ipsi commendarent.

Astronomorum admonitio.

Sic ergo vos Astronomi, volq; ceteri oẽs, qui circa Naturalia illa discenda & tractanda versamini, oculos tandẽ vestros aperite, & videte & propius, quonam fundamento de venturis iudicetis. Nolite quæso oculos vestros tantum ad Cœlum & Eclipses coniunctionesque conuertere, sed &, quæ ante pedes vestros iaceant, attendite, vt, quæ oculi vestri videre, digiti tangere queunt. Nec enim Cœlum in Firmamento suo Deus assidue polluiturus est, sicut gesta terræ poscunt. Firmamentum inquam suum damnatis illis hominibus & morti adiudicatis, velut Sodoma & Gomorrha, minime maculabit, sed impollutum id relinquet, & præsagia aliis locis ac finibus exhibebit ac perficiet. Quo ergo sese conuertit Deus: eodem sese ingeret etiam Astronomus, ad Dei præsagia attendenda. Hæc enim ab interpretis oculis procul non erunt absita, sed oculis & auribus ipsius adeo propinque subiicientur, vt longe facilius, quam in firmamento eadem videre audire adeoque tangere etiam possit. Et non vni tantum loco aduertendi oculi sunt, sed per loca varia & diuersa illi circumferendi: Sed & auribus attentis arrectisque noua subinde audienda sunt. Nec enim in orbe quicquam vacuum & inane est ita, vt aures & oculi non multa vbiuis habeant, quæ audiant & videant. Id ab exemplo notorium est. Quo longius te pedes tui in exteras terras proferunt, eo plus oculi tui vident, aures tuæ audiunt. Vbiuis locorum in Dei opera & miracula incidis, quorum inspectio te politiorem & illustriorem facit. Debent ergo oculi auresque per omnium scientiarum & artium, sapientiæque angulos pervagari. Nec enim in vno campo omnes feræ, ac in vno horto omnes fructus visuntur & leguntur. Quisquis ergo Astronomiæ, cognitionem affectat; hunc necesse est errare ac diuagari per omnia genera creaturarum, vt eadem quam optime ac rectissime a principio (quod aiunt) ad finem cognoscat. Operatur enim Deus in Terra, in Cœlo, in Aere, in Igne, quicquid vult. Eo ergo te conuerte: & quære ibi, vbi is operatur.

Dei opera vbiuis manifesta.

Peregrinatio Astronomo apprime necessaria.

CON-

CONCLVSIO.

HVNC ordinem, quo modo incepi: ita filo eodem illum deducere & pertexere, utile mihi visum est. Ordinis autem hanc metam seruaui: ut species uniuersas, quæ Astronomiæ cognatæ sunt, & per ipsam fiunt vel sponte vel arte, iusta & debita serie distincte, describerem. Interim dum in hoc labore versarer, visum mihi est necessarium, breuem quandam instructionem & informationem addi de origine hominum, ut rectius intelligeretur, quidnam cognationis fœderis ac concordiæ exteriores essentiæ, tam Elementa, scilicet, quam Astra, cum ipso homine alerent: quod quidem sufficienter & perspicue, quantum Astronomia ipsa requirit, me definiuisse & constituisse arbitror.

Postea res ipsa docuit, requiri etiam, ut non tantum describeretur Astronomia cum suis membris, in ipso Naturæ Lumine fundatis; sed cum præterea alia quoque genera Astronomiæ essent, quæ & ipsa similiter de membris Astronomiæ tractarent, certe & ista, quæ ad idem genus pertinerent, describenda omnino esse visa sunt. Præter illas autem, quas ope diuina iam compleui, tres insuper aliæ operationes Astronomicæ sunt: Duæ scilicet supernaturales, tertia Naturalis quidem, sed quæ tamen supernaturaliter perficitur: Duas illas supernaturales naturaliter describere minime possum. Quantum me vero de supernaturalibus tradere decuerit, necessarii nihil quicquam omittam. De prima, iam dum perfecta, ex lumine naturæ docui naturaliter. Quæ autem secutura est vltima, vt quidem figura denotat, hanc tractabo naturaliter, cum ipsius etiam operatio fiat Naturaliter. Sed cur Astronomias quatuor ponam, adhuc planiorem caussam faciam, quod nimirum ex illis constituantur quatuor Magicæ, quatuor Nigromanticæ, quatuor Nectromanticæ, quatuor Astrologiæ, quatuor Signatæ, quatuor artes Incertæ, quatuor Philosophiæ Adeptæ, quatuor Medicinæ Adeptæ, quatuor Mathematicæ Adeptæ. Porro, de primis quidem nemo forte mihi litem mouebit, velut & ex parte de vltima. Mediæ vero duæ an omnibus placituræ sint, dubito. Sed quid istud ad me? Caussa, quæ me ad eas statuendas compulit, hæc nimirum est. Constitutum est apud me, per quatuor Astronomiæ genera Lectorem eo cognitionis deducere, vt proxime recteque intelligatur, quidnam faciat Natura, quid Deitas, quid Fides, quid Sathanas. Distincte enim internosci debent operationes Naturæ ex ipsa Natura, velut & ex propriis suis fontibus operationes Dei accurate discernendæ sunt. Eodem modo etiam, quænam opera sint fidei, quæ Sathanæ, discreta noscendum est. Quorum omnium cognitio si certa & infallibilis haurienda est: conuenit vtique nos processui instituto insistere, & principio illi finem ipsum recte accommodare. Ipse quidem ego fateor, Christum non esse Astronomum, nec Deum patrem esse Magum, nec inter hos rec inseri posse. Ipsa tamen opera in fine consentiunt, nosque dicere possumus, hoc vel illud non ex isto, sed ex alio

Astronomiæ quatuor cur ponantur.

fundamento procedere. Res planior erit in sequenti exemplo. Quae operatus est Christus, ea Iudaei ipsum ex Diabolo facere pronunciarunt. Sic etiam Diabolus multa signa edit, quae homines dicunt Deum facere, aut ex Deo fieri. Similiter operatur etiam multa fides. Quae sit ex Diabolo operatur, Deum ipsi facere homines affirmant. Si Fides operatur ex Deo, ista per Diabolum fieri homines plerunque asserunt. Idem etiam dicunt, omnia esse naturalia, cum opera mere sint mortalia. Ut ergo discrimen omnium distincte teneatur, recteque internoscatur, qualenam & cuius quodlibet opus sit, ex quo ve procedat aut processerit: quadruplex illa operatio peculiariter ac seorsim tradi explicarique necessum est, ut nimirum hoc pacto verus fons ac origo genuina cuiusuis ad unguem, quasi sciatur & discernatur. Quod si ergo demonstrare velim Iudaeorum verba haec (quod scilicet Christus Daemonium habeat, & ex virtute Beelzebub, Diabolorum principis Daemonia eiiciat) falsa & mendacia esse: ad id certe requiretur explicari naturalem operationem ex sua Astronomia: deinde etiam Astronomiam Beelzebub, & Fidei, seu bona seu male vere, accurateque describi explicarique. Eo facto tam clarum ac manifestum erit, Christum sua virtute id facere, & virtutem hanc discerni internoscique posse. Praeterea nihil etiam Diabolicum esse censeri potest, nisi primo tria genera cetera cognoscantur. Sic nimirum instituti mei initio haec breuis & plana ratio fuit, describere nempe Naturam secundum suam Essentiam, opera, potestatem, vires, quas habeat ipsa respectu Elementorum & rerum ceterarum omnium in Elementis consistentium. Item quas nam natura vires, quam potentiam habeat respectu hominis, quem cursum teneat, quousque & quomodo excurrat. Postea necesse etiam est, describi potestatem Dei, & ipsius filii, ac vir usque Spiritus sancti, quid & quantum in homine possit velitve perficere sine auxilio Naturae aut ope alia qualicunque, cuiuscunque Naturae. Insuper & vis Fidei, vel ad bonum vel ad malum cognoscenda est, quā si illa ipsa sit industria, quis operetur, & quo modo operatio fiat. Tandem etiam potestas Sathanae expendi debet, quid satagat in hominem, quidve praestare possit erga Elementa & creaturas universas.

Ceterum caussas etiam alias mei instituti cognoscite. Ponite nimirum, convalescere aliquem ex morbo quodam. Is aeger ut convalescat, per solum quendam hominem praestari potest, nimirum per Medicum. Iam vero modi ac ordines quatuor sunt, quibus aegrum sanare Medicus potest. Primus refertur ad Naturam, ad eius vim, virtutem ac potestatem, praedestinationemque & ordinationem qua Deus prudenter & efficaciter morbis omnibus prospexit. Hanc virtutem Medicus usurpare, ac per illam aegrotum sanare potest.

Sanationis modi quatuor.

Secundo, si non per Naturam, attamen per virtutem Dei aegrum idem sanare potest, velut per impositionem manuum, dicens: Surge, tolle lectum tuum, & ambula, *ut videam te videre. Hac medicatio extranea opera nulla, sed solius Dei potentia perficitur.*

Tertio,

T[illegible], [illegible] rerum modernum nullo Medicus vtitur, sed accedit ad fidem: tam fi[illegible] sic [illegible] Deo, Diabolo. Sic etc. redit ad praescriptum Euangelii, montem in sublime eleuatum, in profundum mare detrudere potest. Quanto autem facilius sanare aegrotum? Haec ipsa quoque medicina nulla opera aliena fit, sed solum recipit Deum in fide. Sic a Deum consistendum, sed hic dirigatur ad infirmos: fid[illegible] sibi operatur per In[illegible]nalem virtutem, cuius in officina Mysteria Naturae omnia recondita sunt, quae ipsa administrant.

Quarto, si praedictorum nullum adhibeatur: necesse est operationem perfici per ipsum Diabolum, sine omni medio. Si per hunc: tum aegrotus sanatur, permissu Dei plenario accedente. Qui enim in vinculis captiuum detinetur, is citra permissum eius, qui vinctum ipsum detinet, nihil quicquam perficere potest. Si autem religetur & dimittatur, iam is fit Naturalis, viresque Naturae assumens, per illas omnia perficit. Quatuor haec genera, & quadruplices Medicinae ex hac conclusione absolute & integre intelligi non possunt. Quae vero omnium rerum origo & caussa sit, ex praescripta figura ordine, ac toto libri discursu plenarie cognosci queunt. Hoc modo institutum meum deducere & complere allubuit. Etsi vero hoc tantum, quod tantum dum perfecimus, Astronomia sit, ac caeteri tres ordines & genera Astronomia vere non sint: attamen, cum vnum ad alterum referri, adeoque ad alienum fundamentum referri possit ac soleat, non solum describendae Naturae gratia opus considerandum est quodlibet, sed sui ipsius quoque caussa, quouisque nimirum extendatur ac procedat, nimirum ad ea omnia, ad quae Natura conuerti & extendi posse videtur: & praeterea, vt alii quoque per ipsam recte cognosci possint. Solemus eandem herbam non pecori solum, cui ea cibus creata est, pro alimento proiicere: sed eandem etiam impendendo vsibus aliis, hoc modo medicinam ac alia inuenire consueuimus. Hoc modo etiam deprehenditur ac inuestigatur potestas diuina, virtus [illegible] in herbis: postea eadem etiam finitur in Deo. Ita oportet etiam aedificari domum non tantum ad habitationem pecudum, sed etiam ad diuerticulum & hospitium egentis, aduenae, &c. Itaque etsi initium quidem cum Natura fit: ex eo tamen haud sequitur, in Natura desinendum illico & quiescendum esse: sed pergendum & tanquam tendendum vlterius, ac in aeterno, hoc est, in Diuina essentia & natura desinendum est. Naturaliter enim nos homines quidem nati & procreati sumus. Moriendum autem esse ob id in eo, in quo & ex quo procreati sumus, longe a vero abest. Abiicienda potius vestis illa est, & vetus fermentum deponendum, vt nouitate induamur, & a veteri generatione in nouam transeamus. Eadem ratio sit etiam nostri huius scripti: quod non in Natura, sed in eo, quod Natura plus & potius est, finiri debet. Itaque qui cum Naturae lumine incepi: iure in Deo, domino nostro, qui lumine aeternum, iam finio & concludo.

Diabolus sine permissu Dei nihil potest.

Conclusionis Finis.

LIBER SECVNDVS PHILOSOPIAE SAGACIS MAGNAE ASTRONOMIAE, DE SVPERNATVRALIBVS VIRTVTIBVS SEV operationibus Cœlestis Astronomiæ.

PRÆFATIO

In Philosophiam Cœlestis operationis, Libri secundi.

CONSVLTVM *mihi visum est, vt post absolutum librum de Naturalibus cœlestibus operationibus, iam deinceps de supernaturalibus operationibus cœlestis voluntatis etiam explicatio instituatur. Hanc enim primo describi idoneum fuisset, hac de caussa, quia conuenit, hominem omnium primo suam naturam cognoscere, quid nimirum & qualis sit, & ad quid conditus sit. Postea sequitur id, quod supra naturã est, quod homini cognatum est, & in ipso operatur. Id explicatur hoc secundo libro cœlestium occultarum operationum, quo ea saltem traduntur, quæ cœlum æternum in nobis Astronomice operatur. Rem illustremus exemplo. Quæ Deus operari & perficere in homine vult, ea per aliquid perficit necesse est, siue sint Elementa, siue corporaalia, & quidem sub specie operationum naturalium. Sic si præsagium aliquod ex cœlo interno dirigitur in hominem: necesse est, vim illam ex interno cœlo deriuari in externum, & in externo manifestari. Stella nimirum Christi super Bethlehem stans, ab externo cœlo orta minime est, sed processa est ex cœlo interno in externum. & in conspectum hominum prodita. Huc facit etiam exemplum Gedeonis, vellus suum rori exponentis. Ros iste non ex cœlo externo, sed interno genitus est, generationis scilicet illo modo, ita destinato. Similiter interdum etiam ingentes & insoliti cataclysmi ingruunt, quales nullo seculo visi auditive sunt, cuiusmodi impetum Natura ipsa generare haudquaquam posset, vtpote ad quem nec materia, nec formæ, nec virtutis satis habet. Eiusmodi tamen interim nihilominus fiunt, producta nimirum, ex cœlo nouo, in quo, quæ interna cœlestia Astra latent, effectum talem in cælum externum, in Elementum, scilicet Aquæ, pro rudunt. Exemplo nobis est Diluuium factum tempore Noe, quod nulli cœli externo virtute fieri potuisset. Hoc tamen producere potuit cœlum internum, in sua Astronomia. Eadem ratione decidit etiam ignis de cœlo, hoc est, de interno cœlo, velut in Sodoma & Gomorrha. Hinc etiam decidunt de cœlo lapides, sanguis & similia alia: Cœlum namque internum operatur in externum. Sic cum Sol stetit, cœlum internum rexit externum, & veluti manu sua id direxit.*

Dei opera per medium aliquod fiũt.

Stella Bethlehemitica vnde nata.

Vellus Gedeonis.

Diluuium Noe, &c.

Sodoma & Gomorrhæ ignis vnde.

Adhæc iã consequitur. Quoniam ergo processus ac ordo interni cæli, quoad operationem, similis est externo: fas utique ac æquum est, internum cælum secundũ ordinem exterioris cæli describi, hoc est, in decem partes Astronomiæ similiter distribui. Velut in Magiam, ubi tamen discrimen est inter Magiam Naturæ, & Magiam cæli interioris. Talis etiam est Nigromantia, Necromantia Signata, Astrologia. Discrimen tamen utriusque hoc est, quod exterior cedere cogitur interiori, quodque exterior inferior sit interiore, & respectu eius adeo crassa, quam crassum est ferrũ, si auro, aut silex, si carbunculo, aut olla lutosa, si vasi aureo conferatur. Sic nimirũ virtus una inferior est altera, vel superior. Itaque Stella Bethlehemitica, Christum intendens, ad ceteras stellas sese habuit, sicut stella externa ad carbones nostros terrenos: & ignis fulmineus ad nostrum ignem sese habet, velut ignis noster se habet ad ventum calidum: & ros Gedeonis ad ceteros rores, velut noster ros ad succũ prunorum se habet. Similiter & fortitudo Samsonis ex interno cælo, ad nostram fortitudinem se habuit, sicut nostra fortitudo se habet ad murem. Ita & Magia Moysis ad Magicam nostram collata, fuit instar effigiei, respectu eius, cuius est effigies. Eadem distantia & discrimine nimirum differunt inter sese, omnia, quæ exempli loco de geminis cælis proferri queunt. Quæ quidem diversitas recte noscenda & declaranda est, ut, unde nam generatio qualibet sit orta, sciatur, & recte sincereque, quænam illarum rerum sit generatio, evolvatur. Si operatio aliqua est cæli externi, hominis est, eam explorare, cognoscere, & rimari, vel ad extremum usque Iota. Idem similiter etiam de operationibus interni cæli, quales sint, & quid notent, statui debet. Et hanc quidem sapientiam qui callet, is sanctior est regib. de Saba, Tarsis & Oriente, qui internum cælum cognouerunt, qualisnam ipsius operatio in externum fuerit. Quam qui secuti sunt, merito Sancti vocantur. Dionysius Areopagita Eclipsin soli, Christi crucifixionem secutam, ex interno cælo, non ex externo cognouit. Qua de caussa etiam dixit: Aut mundi creator patitur, aut mundus interiturus est. Quisquis ergo internas huiusmodi operationes considerat, dignus est, ut sanctus in Christo vocetur. Hoc ergo sciendum & discendum homini est.

Cælum interius exteriore nobilius quanto sit.

Reges Sabæi sancti.

Dionysii Areop. dictum.

Iam porro vero, vos, fideles simul & infideles, apud animos quæso vestros expendite, quidnam tandem omnibus seculis externum cælum in homine operatum fuerit, quid significarit; & hinc oculos vestros convertite ad cælum internum, ac evolvite, quanta iam ab initio mundi admiratione id operationes suas extruerit. Ista omnia, inquam, penitius trutinate, & miracula Dei, quæ omnibus seculis operatus est, & nec dum feriatur, altius expendite. Quod si ea, quæ Deus & Creator noster quotidie exhibet probe consideraveritis, attendetis etiam eadem opera, quare & quibus ex caussis talia fiant. Quæ si serio meditati fueritis, adveniet vobis paracletus, sensum plenum & cognitionem integram cordibus vestris infundens. Hac etenim ratione quilibet a Deo doctus evadit, inveniet, quod inquirit. Qui quærit, inveniet, hoc est, Qui quærit in cælo in-

terno, nihilominus inuenit, quam qui quærit in cælo externo. Iam si vos, tam fideles quam infideles, quidnam operationes illæ interni cæli significent, attendatis: intellecturi estis, quænam in terra gubernet Diabolus, quidve malum aut bonum sit.

Sodomæ [illegible] igni perditæ.

Si enim cognoueritis, quod ignis in Sodomam & Gomorrham ex cælo interno irruerit, & quinque ciuitates vastarit ac oppresserit: tam intelligetis etiam, quod Luxuria, voluptatibus corporis efferа, iam a Deo damnata, & æterno igni adiudicata sit. Hinc ergo iam interpretatio elicitur, cauendum nobis esse & Luxuriam abdicandam pœnamque vitandam, quæ ex ira Dei, quæ cælum internum est, procedit. Ita videte etiam, stellam Christi indicare Filium Dei, in Bethlehem natum. Aspicite Eclipsin factam Christo in crucem sublato. Ea notat damnationem eorum, qui filium Dei damnarunt, ipsos nimirum æternis tenebris immorituros esse.

Interni cæli cognitio quam vtilis.

Et cognitis hoc modo interni cæli operationibus, cognoscimus vna, quod inter nos supernaturale est, quod alias, nec nosse nec intelligere possumus. Sic enim confirmatur scriptura, per potentiam cæli interni, in iis, quæ omnibus seculis euenerunt in testamento veteri simul & nouo, operante scilicet Deo, per medium cæli naturalis, per medium hominum &c.

Media Dei sancta

Sic enim media deprehenduntur esse sancta, ideo, quod per illa Deus cælestis sui Firmamenti cursum perficiat. Ita nimirum Medicus per herbas sanat ægrotum. Herba est medium in quo medicina latet. Ipsa quidem herba medicina non est: & tamen herba sancta seu beata est. Hanc enim ornat Deus in sui laudem, propter id, quod in ipsa latet, quodve Deus in herbam condidit, ac tanquam thesaurum quendam abdidit. Eodem modo beati etiam sunt Diui, per quos Deus visum cæcis restituit, mortuos resuscitauit, claudos ire fecit, &c. Ex fructibus enim ipsorum cognoscimus Diuos & Sanctos Domini.

Sodomæ euersio qua causa.

Quicunque ergo in mundo viuitis homines, alte ac serio apud animos vestros expendatis totis viribus, quæ de conflagratione & euersione Sodomæ ac Gomorrhæ, nefandam ac incestam ipsarum libidinem secuta, vobis antea differui. Quæ ruina vobis exemplo sit, vt ne vos ipsi eisdem quoque peccatis polluatis, sed iram Dei declinetis, a malis desistatis, & mandata Dei fideliter seruetis. Attendite insuper etiam, quod Satanas in similitudine rugientis Leonis nobis insidietur.

Diabolus, Leo rugiens

Is nimirum fuit, qui Sodomam gubernans, in peccatum eos præcipites egit, sibi nimirum obsequentes, & Deo aduersantes, contra hominum naturam sese permiscentes, ac ordinem mandatorumque Dei securè ac esse iam ter eludentes. Fas.n. [illegible] naturæ ordinem vbique seruari, & mandato diuino homines morem gerere. Nec vero iste mundus cælum ad hanc tantum Influentiam [illegible] operatur [illegible] sed & omnia bella præposteras huiusmodi naturæ & speciem mali [illegible] sequuntur. Quoties enim bella surgunt, pœna est a regione tali, cui [illegible] mundus reuoluetur. Hostis.n. mensuram illam retribuet, qua [illegible] sunt. Qui contra Deum fecit [illegible] metitur. Sui [illegible] latum [illegible] mensuram. [illegible] superueniet deinde alius qui eidem [illegible] mensuram metitur. Quique pariter is peccauit in Deum: eadem pœnas etiam

etiam ac vindictas parat illi hostis. Si peccamus luxuria, eadem nobis remetitur, adeoque alienis flagitiis nostris flagitiis accumulantur, & voluptas nostra fit voluptas nostri hostis, ac nostram ( ) sequitur miseria ac ploratus. Et tamen ne sic quidem finis erit, nisi finis flagitiorum peccatorum praeuerit. Nostris enim flagitiis sublatis, tolluntur demum etiam aliena. Ad operationes itaque interni caeli animus conuertendus est, & repetendum paulo altius, quam saepe & multipliciter illae nobis exhibitae sint, & hinc colligendum, eas non temere ac fortuito sed propter ingentia & enormia nostra peccata nobis ostendi. Sermo namque Christi ad caelum internum directus est, quo inquit: Erunt signa in Sole, Luna, Stellis, &c. Signa ea non erunt ex caelo externo, sed interno, cuiusmodi etiam signum fuit Eclipsis facta post Christum cruci suffixum. Signa tamen illa in caelo externo apparebunt. Sicut tenebrae damnatio fuerunt damnantium Christum: ita damnatio quoque sunt Signa, ex interno caelo in externum producta, eorum scilicet, ad quos illa spectant. Ex internis autem signis, in caelo externo apparentibus, deprehenduntur crimina mundi, ex vniuersis scilicet ne vnum quidem probum esse. Peccatis ergo manifestatis conuersio & renouatio mundi merito sequi debet. Hoc in fine peccata nobis ostenduntur, vt visis illiusmodi supernaturalib. signis cogitemus, Deum illa nostris obiicere oculis, quasi diceret: Vestrorum peccatorum (quorum finem non facitis, sed eadem indies grauius cumulatis, ac corda vestra obduratis, ita, vt de nulla gratia & venia me sollicitetis) signa in caelo externo vobis proposui, sicut si ii mei verbum papyro inscriptum apud vos est, vt videatis & intelligatis, peccata vestra ad me clamare. Et hoc est signum eius, quod vobis stipulatus sum, postquam signum videritis. Hic ergo iam fas ac operaepretium est, nos intelligere, quanam illius signi cognitio sit, nimirum desistere, & cum Niniuitis poenitentiam agere. Signorum caeli est vim quae sint.

His omnibus mecum cogitatis, commodum & vniuerso mundo vtile quid me facturum esse censui, si interim quoque caeli operationes describendo explicarem. Hanc autem operationem voco caelestem, ideo, quia operatio illa externo caelo similis est, ordine & processu. Aut enim procedit illa secundum Elementa aut Elementorum morem, aut secundum vires stellarum, aut secundum Naturam hominum, secundum quae vniuersa, caelum quoque externam operationes suas habet. In omnibus enim corporibus operatur externum caelum, velut & internum. Hi autem vtrique caeli a se inuicem separabuntur, vt liceat homini seorsim caelum externum secundum suam naturam cognoscere, & seorsim etiam secundum suam naturam caelum internum. Quae quidem digna ratione explicari hominibus, conducit ad conseruationem & illustrationem Christianismi, quolibet nimirum suscitato ad cognoscenda & attendenda ea, quae ad ipsum pertinent. Nam si pluuia in terram decidit scire debet homo, ex quonam illa caelo oriatur. Si illa ex caelo naturali oritur: homo Deum laudet, illius datorem. Tractatus hic, quae sit vtilitas.

Si prouenit ex cælo interno: cogitet de sua miseria. Pluuia enim illa notat Diluuiũ, factum tempore Noe. Et licet pluuia quidem non vniuerso orbi inundationem afferat: satis tamen inundationis nobis sunt pestis, bella, fames, annonæ caritas, & mutua contrarietas. Quamdiu enim vitam nostram trahimus, nos inuicem iugulamus, & peccatis nostris immorimur, vt nemo inficiari queat, hoc modo vniuersum tandem mundum interire posse, sicut factum est tempore Noe, quo homines epulabantur, potabant, vxores ducebant, quorum tamen omnium finis ac exitus tragicus subsecutus est. Quod si imperia mundi, adeoq. singulorum hominum vita & facta attentius considerentur, quis negabit, non æque funestis miseriis & ærumnis plena hæc esse tempora nostra, ac fuerunt illorum, tempore pluuialis inundationis? Et nisi dies abbreuiarentur: quis in cœlum penetraret? Abbreuiatio autem hæc nõ est diei cæli externi, sed diei cæli interni. Abbreuiatioque ista fiet in illis, a quibus peccata & flagitia emergunt. Quarum enim hi seductiores etiam iusti. Qui seduceretur etiam vtique, nisi dies abbreuiaretur ca h. ra, qui putaturi illi sunt, quod iustum iam cuei terĩnt. Cum enim vix dum iustus saluetur: necessarium est, vt a tentatione & seductione præseructur a Deo, qui nos ita orare iussit: Ne inducas nos in tentationem (in doctrinam malignantium) sed libera nos a malo (ab illis, qui aduersantur Naturæ & Doctrinæ Christi, quibus tamen ad modestiã & pietatem opus est) Certum vero iam est, nos esse illos, qu bus Deus misericordiæ fauet. Ipse enim natus & homo factus est: vnde misericordia & remissio peccatorum sequitur. Qui si natus non esset, impossibile foret, istiusmodi peccatis nostris, quæ contra Deũ passim ab omnibus in omni mundo, nullo excepto patrantur, Deum non quotidie grauiter irasci & intonare, sicut mundum puniuit in testamento veteri, ante tempus natiuitatis & incarnationis, sui filii. Quæ indulgentia & misericordia testimonium est, Dei Filium iam natum esse, & ob hunc, Deum deinceps nostri miserere. Itaq. qui bona faciunt, & misericordia Dei freti moriuntur, in regnum cælorum penetrabunt. Ceteri autem deturbabuntur in Gehennam, cuius non est finis.

Tempora moderna priscis similia. — *(Iustum.)* — *Dei in homines lenitas.* — *Missia nati argumentũ.*

Ceterum, Lector, cum ex hac præfatione intelligas, me philosophiam interni cæli, ope diuina, tradere aggredi: mirum ac alienum videri tibi non debet, cum potius Theologiam quam Naturalem Philosophiam tradam. Caussa hæc est. Cælum nimirum externum diuisum & separatum ab interno. Philosophia ergo naturalis nulla hic adhiberi potest, sed opus est Theologica. Cælum enim id est supremum, ac a Deo regitur, nec alienæ manui committitur. Cælum autem externum præstitutum suum ordinem sequitur, & munus sibi destinatum complet, præsentia Solis diem, absentia noctem producens, omnia, scilicet sua vicissitudine, dans pluuias & serenitatem, æstatem ac hyemem, & nullum tempus transiliens. Cælum autem internum mouetur & cietur pro voluntate Dei: Voluntas Dei pro nostris factis & patratis. Hoc ergo si describendum sit. necesse est iudicium fieri ex eo, ex quo Impressiones illæ emergunt.

Leus

Deus autem est is, qui fundamentum primum ponit, sicut Astronomiæ cœlestis superorum Diuorum intelligi debet. Ex illo fundamento desumitur politica explicatio. Fundamentum porro id sola sacra scriptura est, ex qua sola etiam descriptio petenda est. Iam, qui de Influentia cœli loquitur, is Theologus est. Loquitur namque de Deo, & loquitur ea, quæ ex Deo sunt. Quod si fortassis quis Theologus fors obiiciat, Medicum, Astronomumve aut Philosophum de Deo loqui minime decere: is sciat pro responso, talia neminem aut sentire aut obiicere, nisi qui Dei sit hostis, & studiose hoc agat, ne opera Dei hominibus innotescant, ex quorum notitia postea propria illius vitia & vestigia detegi possint. Interim Christus ipse dicat: Nihil adeo occultum esse, quod non reueletur. Hoc ergo fundamento freto mihi liceat, vt Theologi vices agam, & per Deum reuelem, quod in multis abditum est. Et nemini isthæc fastidio aut nauseæ sint ob id, quod hic vel istic scripta mea reiiciat.

Quin imo fas est, hæc auidius eo legi & euolui, quoniam externum naturæ lumen ipsum ait: Sapientia osorem non habet, nisi insipidum. Sic & veritas osorem non habet, nisi mendacem. Similiter & qui ex & de Deo scribit, hostem non habet, nisi illum, qui ex Deo non est. Cursum ergo præfationis hic inhibens, deinceps illum procedendi ordinem modumque tenebo, quem in describendo libro primo de Astronomia Naturæ seruaui. Inter quem & hunc discriminis hoc intercedit, quod ille de externo, hic de interno cœlo supernaturali doceat. Qualis vero cœli interni vis sit, & quomodo illius membra diuidantur, deinceps conuenienti serie & ordine planius explicabitur.

ARGVMENTVM.

IN ORDINEM TOTIVS LIBRI SECVNDI ASTRONOMIAE MAGNÆ THEOPHRASTI Hohenhemii D.

De operatione cœlesti.

ORDINEM huiusmodi instituere mihi placuit. *Primo*, quid Anima sit, quæ eius proprietas, natura & conditio sit. *Deinde*, intelligendum est, quæ ratio vnionis sit corporis & animæ. *Tertio*, de ortu, caussa & generatione carnis immortalis. *Quarto*, de coniunctione & compositione carnis mortalis & immortalis in imaginem vnam. Quatuor hisce capitibus tandem argumentum vlterioris diuisionis libri subnectitur.

CAP. I.

De ortu & generatione Animæ, quæ eius essentia, quis spiritus, quæ natura sit.

IN præcedente libro de mortali seu terrena incarnatione & materia cognouistis & didicistis, hominem, scilicet non tantum ex Limo terræ constare, sed non minus ex cœlo, quam ipsa terra compositum esse. *Homo ex cœlo & terra compositus.* Quicquid enim ex terra constat, in terram reuertitur. Quicquid autem ex cœlo constat, in cœlum quoq; redit. Homo autem non ideo tantum homo est, quia est Microcosmus: sed homo est is, qui ex vniuersis rebus compositus est, ex cœlo, inquam, non minus quam ex terra. *Homo qua homo dicatur.* Quia enim propter cœlum homo conditus est, necesse est, de cœlo ipsum aliquid participare, cuius merito in cœlum perueniat. Nam quod de terra est, id animal est, & in terra moritur. Non ergo satis est de compositione illa scire, qualis ex natura homo sit, & qui nam compositus & digestus sit in imaginem vnam, carnis & sanguinis, ceu antea descripsimus. Limus enim minime sufficit ad constituendum hominem integrum, aut ad ipsum cognoscendum, quasi nihil aliud in homine existeret, quã quod de Natura sumtum sit. Quod enim de Natura ipsi adest, id omnium minimum est. Quod de cœlo sumsit, id super omnia est. Sicut enim scriptura ait: *Spiritus* (scilicet hominis) *redit ad illum, qui ipsum dedit*: hoc est, a Deo ipse adest, ad Deum ipse reuertitur. Quod de Limo terræ est, redit ad terram, de qua est. *Hominis partes duæ sunt.* Partes ergo in homine duæ sunt: A terra Forma: a Deo spiritus, de quo in hoc libro tracto. Iam de forma imaginis scitote, quod in ipsa Spiritus a Deo datus, asseruatur, & velut in hospitio quodam ac domicilio retineatur. *Terrenum est diuerticulum spiritus.* Omnium, scilicet primo de terra Deus hominem formauit: Postea inspirauit ipsi Spiritum per spiraculum vitæ, cuius medio homo fit capax superiorum, ex quibus descendit. Ex ore enim Dei egressus, ad idem reuertitur. Et hoc accurate quidem vos tenere velim, hominem secundum suam Essentiam esse inuisibilẽ, hoc est, id, quod homo est, esse inuisibile. *Homo qua homo quid sit.* Non autem inuisibile, sicut de Natura syderei corporis docui: sed inuisibile ideo, quia est spiritus, a Deo datus, qui inuisibilis est & immortalis. Ita inuisibile etiã est corpus sydereum, sed tamen mortale, quod per id, ex quo constat seu fit, iterum consumitur, & in nihilum redigitur. Sicut enim cinis & puluis fuit: ita in puluerem denuo reuertitur. Interim tamen nec Elementare nec sydereum corpus in cœlum peruenit, sed homo saltem, qui Spiritus est, is autem Spiritus, qui ex Deo est. Dixit enim Deus, *Faciamus hominem secundum imaginem nostram.* Porro ex hoc noscendum est, imaginem

ginem humanam non incipere in vel ex inferiori, sed præ ipso iam ex stitisse. Et imago Adæ, originem suam formamq; ac speciem sumit ex Deo, qui imago prima est. Eius imago similis est imagini hominis. Ideo Christus homo primus fuit, ante ipsum Adamum, non minus ac ad Iudæos testatus est: *Prius quam Abraham fuit, ego fui.* Imaginis itaq; ortus ex Deo est. Secundum illam factus est homo, ab ipso Deo, cui soli imago cognita fuit, non vlli alii. Et licet Christus quidem post Adamum ac Abrahamum venerit: ante ipsos tamē fuit, hoc est Deus non ex Limo, sed sine Limo exstitit. Quod si ergo ex Limo Deus non exstitit: vtiq; nec imaginem suam ex Limo habebit, sed citra ipsum, h.e. Deus non secundum vel post Limum factus est homo, sed ante ipsum exstitit. Ideo Christus filius est hominis, id est, primi hominis, illius hominis filius, qui ex Limo terræ hominem secundum imaginem suam fecit. Quanquam verum sit, nec me nec quenquam alium compertum habere de Imagine Dei, qualis illa sit, nisi quantum de Christo & sacra scriptura colligere & iudicare possumus. Illam enim hoc fine accepimus, vt ex ipsa illius inuisibile cognosceremus & addisceremus. Est enim illa inuisibilis. Verum interim est, *Deum esse personam.* Data persona, dabitur etiam Imago aliqua. Persona.n. imagine carere nequit: Et Imago est forma ac figura. Qualis forma hominis est, talis ēt forma Dei est, secundū cuius imaginē homo fact⁹ est. Sicut aūt Deū nemo vnq̄ vidit, p̄terquam filius: ita ex Deo ēt ad est seu inest in homine, q̄ nemo videt, totū inuisibile. Videtur autē a Deo, cui nihil q̄ equā inuisibile est. His positis, negari non pōt, hominē secundū Dei Imaginē cōditum esse: h.e. sicut homo dat inuisibilē personam Dei, dari ēt personæ Dei. Quod idē est, ac si diceret Deus: *Personam meā nemo videt, quæ inuisibilis est. Per Limum tamen hunc faciam ipsam visibilē.* Sic procedere oportet formā imaginis, vt homo formam habeat ex specie, sicut dictum est. Et sermoni huic eatenus saltem credendū est, quatenus Deus dixit: *Secundū imaginem nostram facimus hominē.* Hinc homo pōt homo surgere ex Limo, secundum imaginē Dei factus seu formatus. Ceterū hæc hactenus nondū spectant ad id, q̄ hoc loco intendo dicere. Intelligendū est.n. aliquod inuisibile, q̄ inuisibile simile sit ac conforme visibili, hoc est, sit instar animæ, qualis ipsa est, quæ nimirum est alterum, ex quo homo constat. Et sic homo est homo ex Natura, sicut in præcedenti tractatu docuimus: & iam est homo ex Æterno, ex ore Dei, quod est spiraculum vitæ, quod spiraculum est Limus cœlorum, ex quo homo de cœlo est, & respectu eius virtutem etiam ad cœlum habet. Sic ad Naturam abit, quod ex natura est, & ad Deum, quod ex Deo est. Probe enim hoc notandum est, nihil quicquam, quod

Imago hominis unde & quid sit.

Christus fuit ante Adamum.

Christus quomodo sit filius hominis.

Imago Dei quatenus cognoscatur.

de terra est, resurrectarum. Solum enim id resurget, quod ex Deo est. ... resurgemus in Christo. Si autem in Christo, non erimus, resurgemus quidem, sed non in Christo non in Natura, sed in spiritu inferni, de quo peculiaris tractatus plura suggeret.

Porro autem sic attendite. Si corpus formatum est secundum imaginem Dei, & Deus est persona, eaq; per humanam imaginem in sua imagine cognoscitur: iam necessarium est scire, etiam extra imaginē oportere aliquid esse inuisibile, quod æternum in homine sit, & æternū maneat: Caro namq; Limi terræ æterna non est. Deus autem hominē ad vitam æternam condidit. Propter hoc ergo æternum requiritur. Vt de æterno idem etiam aliquid habeat, & non totus naturalis sit. Nullum enim naturale æternum est: sed quicquid huius est, morti obnoxium est & subiectum. Et æternum id tantum est, quod ab æterno dimanat. ... si æterni aliquid homini inest: homo vtiq; non tantum secundum naturale homo perfectus erit, quoniam in natura æterni nihil est. Cōtra vero, quia homo æternus est, necesse est, aliquid aliud in homine inesse, quod sit æternum. Id nō est desumptum de Limo terræ, sed & omnino aliquid, quod Deo simile sit in spiritu. Non enim id satis est ad imaginem, nos ad similitudinem Dei factos esse: sed insuper de Deo aliquid accedere oportet, cuius gratia imago condita est. Nam non, vt edat ac bibat, &c. homo factus est, sed vt regni Dei heres sit. In regno autem Dei heres non est, quod de terra est. Terra enim in cœlum non peruenit. Itaque hæc sola homo minime est: sed multo magis homo erit id, quod in ipso est, ad hereditatem regni cœlestis destinatum. Quod intelliges de spiritu. Spiritus nullus visibilis: sed vniuersi inuisibiles. Iam si spiritus inuisibilis est, solus autem spiritus est æternus: ex hoc iam necessario extruitur, ipsum hominem quoq; oportere esse spiritum, & ... dem talem, qui ex Deo sit, & ad Deum redeat, ac e nobis emigret in manu Dei, ex qua processit, reuertatur. Porro, Deus mundum condidit, non vt visibilis esset, sed visibilis, hoc est, ... qui antea nihil fuit. Ex hoc, quod nihil fuit. Ex hoc, ... nihil fuit, creauit cœlum ac terram, adeoq; ... verbum, quod ... fuit, visibile fecit, verbo nimirum facto id, quod iam tangimus & videmus. Deus enim non minus delectatur inuisibili, quam visibili, in eo, scilicet, quod verbum ipsius materiale & substantiale factum est. Ideo placuit etiam Deo, quod fecit. Inuisibile namque factum est visibile, & impalpabile factum est tangibile. Postquam autem visibilitatem constituit, inuisibili nimirum facto visibili: diu non ... postea etiam mollitas est in spiritu. Alium enim fecit seu reliquit inuisibilem, alium visibilem.

Homo vita æ... dist... ...

Natura ... corrumpit ...

Homo qua ...

Spiritus in... ...

Spiritus ... pl...

fibilem. Vifibilis eft homo. Ipfum enim fecit de vifibili. Id autem quod inuifibile effe debebat, de æterno fumfit, & illud inuifibile manere voluit, vt homo non tantum conftaret ex terreno, fed fimul etiam ex æterno, cuius gratia fpiritum vitæ Deus ipfi infpirauit, vt non effet animal fecundum naturam, velut fimia, fed vt effet homo ob æternum, quod fuper omnia eft. Secundum hoc viuere & operari debet homo, nec fecundum animale quietem & voluptatem fibi quærere. Qui enim in terreno quiefcit, is terrenam habitationem & generationem quærit, fimilem fe faciens ei, qui fecundum terrenum epulatur & potat. Vt vero plene intelligamus rem fciamufque, hominem finaliter factum effe fecundum Deum, & ipfius imaginem, propter quam etiam ab animalibus feparatur & difcernitur: demonftratur id verbo Dei, quo dixit: *Secundum imaginem noftram, faciamus hominem.* Vnde colligitur, hominem non tantum conftare ex terra, fed & ex creatione fpiritus, eo difcrimine, quod, quia fimul vifibilis & inuifibilis exfiftit, domum fuam acceperit de terra, alterum vero, quod in domo illa eft, nempe Anima, ex Deo. Vnum a Deo eft, ad mortem tamen deftinatum, quia ex morte eft. Alterum deftinatum eft ad æternum, quia ex æterno adeft. Caro autem ex morte eft, & ex morte prouenit. Quam quidem liberam effe, ita vt fpiritui fuo aut animæ nihil noxæ inde emergat, quicquid faciat, fieri ratione nulla poteft. Carni enim vniuerfi Dei mandata incumbunt, quæ omnem illius libertatem elidunt, vt nihil liberi & foluti in ipfo homine amplius maneat, quo in carne vifibiliter facere audeat vel bonum vel malum, citra animæ noxam ac damnum, ficut nonnulli fecerunt fpiritus cœleftes, nimirum Boni, vt *Gabriel, Michael, Raphael, & Mali vt Lucifer, Satanas*, &c. Ex his Boni libero fuo arbitrio vfi non funt, fed illo excuffo, voluntati Dei paruerunt. Hæc enim, non noftra facienda eft. Itaque penes nos voluntas nulla eft. Qui tamen eam adhibere aufus fuerit, is fimilis euadit Sathanæ & Lucifero, quem liberum fuum arbitrium in abyffum inferni præcipitem dedit. Cum enim homines nos Deus voluerit effe fecundũ fuam imaginem factos, & ex fe nobis fpiritum infuderit: vult etiam, vt fecundum hunc viuamus ad ipfius voluntatem non ad voluntatem carnis & fanguinis, quæ nihil nifi ad terrena profunt. Quod in cœlo inuifibiliter factum eft, id in hac terra fit vifibiliter a carne, hoc eft, Luciferi præuaricatio & eiectio nobis vifibilis non eft. Quod autem nos facimus, vifibile eft. Sic factus eft vifibilis lapfus Adæ. Nã in inuifibili Deo obeditum non eft, nec voluntati eius fatisfactum, quod exemplo Luciferi conftat: nec etiam in vifibili, quod notum eft in Adamo.

Homo cuius gratia factus.

Homo ex terra & spiritu constatus.

Caro mandatorum Dei rea.

Angeli, qui boni & mali.

Homini voluntas libera nulla est.

Luciferi & Adæ collatio.

Spiritus duplices sunt. Tales ergo vult Deus esse spiritus, alios corporis expertes, alios corpore donatos. Qui corpore donatus est, est homo, caro, scilicet & sanguis. Qui corpore carent, sunt Angeli, in cœlis habitantes, sicut nos in terra.

De homine ergo si loquendum sit, intelligi oportet, per ipsum, Deum multa efficere, & ipsius gratia multa præstare, sed omnia hoc fine, vt ad æternum is perueniat. Is enim cum in carne infirmus, in spiritu autem promtus, facile iram Dei incurrat, ob id varia ostendit Deus, quibus admoniti vitam nostram ad ipsius non propriam nostrā voluntatem dirigamus. *Voluntas hominis perdit: Dei seruat.* Nostra namque voluntas nos damnat: Solius autem *D*ei voluntas nos conseruat, vt de Gabriele, Raphaele, &c. constat. Voluntatem autem propriam nos damnare, exemplo est Lucifer, Iam, cur id fiat, inquirendum est. Id autem non fit propter carnem, quæ tantopere ipsi placeat, sed propter Spiritum, qui æternus est, & ad regnum *D*ei prædestinatus, etsi in hac terra, velut in Paradiso viuamus. *Paradisus quid.* Si enim, quid Paradisus sit, scire volumus: dico, Paradisum esse id, in quo versamur. Et in eo tantum ex Paradiso eiecti sumus, quod mors in nos intrauerit, vt iam in sudore vultus nostri victum parare, & cum dolore liberos gignere, adeoque variis morbis subiecti esse cogamur. Quod si mansissemus in Paradiso, hoc est, in eo, in quo iam versamur, quale ante fuit retento, mortem vtique non haberemus, neo sudore vultus noster difflueret. Cum ergo ille æternus sit, non item etiam caro: hoc est, In carne de terra nihil sit æterni, æternus autem homo sit: Afflictio, quam in terra sustinet, crux est sudoris vultus ipsius. Qualis est caro, talis etiam Spiritus: hoc est, Si homo, quæ vult facit; anima in ipso nihili est, & quiescit, non item caro, vt Spiritus, nisi homo carne sua secundum spiritum viuat in voluntate Dei, tunc corpus Spiritui obsecundat. Id namque debet esse homo, quod est e supernis. Quod ab infernis est, homo esse non debet, sed saltem hominis receptaculum & imago. Spiritus autem debet esse homo. Caro dies breues habet, cito infirmatur, & vitiis omnibus subiicitur, per quæ homo in perditionem, ad illum, qui Spiritus est, de cœlo eiectus est. *Homo cur de cœlo & terra conditus.* Breuiter itaque notandum est, quod Deus hominem condiderit de terra, & de cœlo, vt suo corpore ad æternum de cœlo se accommodaret, & in eo Deum suum redemtorem videret. Talem si sese homo non gerit, spiritus ad Deum reuertitur, homo autem abit eo, quo a Deo iubetur. Id enim hic serio monendi estis vos hoc loco & vice, quidnam homo perfecte & absolute sit, plane cognoscere non

re non posse. In conclusione autem huius libri de humana compositione, integrum hominem, prout is cognosci debeat, planius intelligetis. Porro ipsum hominem ex creaturis omnibus Deo dilectissimum esse, etiam præ ipsis Angelis, testatur ipsius Mors, quam hominis non Luciferi gratia passus est. Ouis namque perdita, & rursus inuenta, Deo gratior est nonaginta nouem ceteris manentibus. Discrimen inter hominem & Angelum hoc est, quod nos simus oues, Lucifer autem ouis minime sit. Nos inuenimur, non item Lucifer. Super nobis gaudium est, super Lucifero minime. Cur autem hominis misertus Deus, pro ipso mortuus sit, caussa hæc est, quia is æternus est. Qui cum breui isto tempore, quo in terra viuit, æternum damnari, & propter solam carnem omni luxui obnoxius esse deberet: id ne fieret, Deus pro ipso in cruce mortuus, gaudium æternum impetrauit iis omnibus, quorum spiritus peccati carnis pœniteret. Nam in spiritu veritatis ipse nobis adorandus est, corde contrito & humili. Ex his iam liquet, in homine esse spiritum, & carnem ipsius esse corpus, esseque ipsum visibilem ideo, quia caro est. Deus enim hominem ipse ita considerauit, quod caro sit. Spiritus autem a carne exit ad illum, qui ipsum dedit, nec apud ipsam manet carnem. Caro redit in id, quod fuit. Ex massa, vnde vermes nascuntur, factus, in eandem iterum conuertitur, hoc est, in vermes denuo abit. Quod autem in vermes abit, non manet amplius corpus Spiritus. Spiritus autem afflictiones suas experitur a carne. Ideo redit ad dominum, qui ipsum dedit, & caro sortitur portionem suam ad somnum, ad æternum aut ad mortem; ad resurrectionem, ad æternum, aut ad mortem.

Homo Deo dilectissimus

Deus pro homine cur passus.

Hic autem in terra caro & Spiritus res vna, vna substantia sunt. Quia vero mortem Deus creauit, diligenter attendite, cur ipsam crearit. Nempe, cum caro nihil prosit, mors separat eam a Spiritu, hac de caussa. Nihil ad cœlum aut Deum peruenit, nisi de Deo venerit. Spiritus vero solus a Deo est. Ideo ad Deum redit, qui ipsum desuper de cœlo immisit. Caro autem cum sit terra, cinis, aut puluis, ad illa etiam reuertitur. Sicut ergo carni vitam inspirauit per spiraculum vitæ: ita eandem rursus, eximit per spiraculum mortis, spiritu manente, quod erat ante, hoc saltem addito, quod corpori coniunctus fuerat. Cuius additamenti respectu differt ab Angelis, a spiritibus cœlestibus, veluti diremtu peculiari. Pro capiendo planiore intellectu horum, vltimum huius secundi libri tracta-

Spiritus hominis quo a spiritib. reliquis differt.

tum, *De humana compositione* euoluite, vbi dilucidius ista omnia declarantur.

Quod autem scriptura ait: *In carne mea videbo Deum & redemtorẽ meum:* vere recteque illa loquitur. Et hoc fundamentum solidum est totius huius nostræ Philosophiæ. Quod tamen, vt superuacaneum, hoc loco non explicamus, sed ad tractatum vltimum referimus. Sensum tamen breuem addimus, memores nos esse oportere regenerationis, quæ fit

Regenerationis effectum. per aquam & spiritum. Sic enim caro æterna de cœlo nascitur, in qua carne nos Deum redemtorem nostrum visuri sumus. Porro cum a me

Contradict. conciliatio. dictum sit, solum spiritum esse illum, qui ad Deum vadat, ac ipsum videat, non etiam carnem: scriptura autem carnis expressam mentionem faciat, & quemlibet in sua carne Deum visurum esse testetur: id quomodo conciliandum sit, pluribus verbis hac ratione expediendum

Caro duplex est. est. Hactenus a me tractatum est de Carne mortis. Iobus autem disserit de Carne vitæ, de qua seorsim ego hic nihil attingo. Caro enim in terra duplex est: vna ex Adamo, altera ex regeneratione per Christũ. Caro Adamica Deum non videt. Caro autem regenerationis per Christum, Deum videt. Ita enim Iobus seipsum explicat, dum ait: *Scio quod resurrecturus sim in nouissimo die, & scio, quod redemtor meus, id est, Christus, viuit.*

Caro qua visura Deũ sit. Caro, in qua Deum visurus est, est caro, quam per redemtorem suum accepturus est, in regeneratione. Visurus ergo Deum est in illa carne, quæ per regenerationem nascitur. Respicit enim Iobus ad solum redemtorem, seu Christum Dei filium, non ad Deum patrem, quem in suo vaticinio suum Deum appellat. Sic enim intelligenda sunt verba: *Scio, quod redemtor meus viuit*, id est, *Christus.* Hunc vero sciuit viuere, & se in nouissimo die resuscitaturum, ac propria cute, id est, corpore suo cincturum esse, non corpore Adamico, sed corpore regenerationis, sicut dixit, *Et cingar iterum cute mea*, hoc est, sicut 3. Iohann. affirmatur, *Nos omnes regeneratum iri, alias regnum Dei minime esse ingressuros.* In illa carne Iobus Christum redemtorem nostrum videbit, & vna cum ipso nos vniuersi quoque, qui ex Deo sumus, veluti omnes Patriarchæ ita vestiti sunt etiam ante regenerationis institutionem. Suis autem tantum oculis hæc talia videbunt illi, qui resurrecturi sunt in Deo, suo redemtore, vel Christo. Huius ergo paragraphi limitatio hæc sit, quod de Carne ex Limo terræ nata in Prophetia Iobi mentio nulla fiat, sed de carne tantum futura in regeneratione, quæ a Spiritu S. concipietur, quã omnes sancti in promissione habuerunt, nõ minus, ac post creationẽ nouæ carnis ipsam habent hi, qui ex Deo renascuntur. Hic.n. nouissimi erunt primi. Sic o

ergo

ergo cogitare ſecum debet homo, quis ſit in præſenti, quemue deinceps ipſum fieri ac eſſe neceſſe ſit. Compoſitio enim generationis humanæ late patet, & ex multis coagmentatur homo in effigiem vnam, ſicut deinceps ſubinde clarius explicabitur. Nec enim hominis, qualis ſit, cognitio facilis adeo ac obuia eſt: ſed quo quiſque ſeipſum rectius cognoſcit, vndenam oriatur, quisve ſit, eo circumſpectius is attendet ad æternum. *Notitia ſui quid praſtet.*

Sed vt de generatione animæ (aliud enim eſt anima, aliud ſpiritus) nonnihil etiam deinceps diſſeramus: primo tenendum eſt, inter animã & ſpiritum hoc diſcriminis intercedere. Si ſpiritus carni infuſus eſt, vocatur *Anima*, h.e. *Spiritus*, qui poſt formationem hominis inſpiratus eſt a Deo, nempe *Vita*, & eſt *Spiraculum vitæ*. Ceterum ſpiritus etiam alius eſt, *Naturalis*, homini cum brutis communis. De hoc nullus hic ſermo habetur. Is enim vitam naturalem habet, non ęternam, moriturq; in naturali corpore, & cum ipſo interit, carni naturaliter cõgenitus. Spiritus autem carni cognatus, vocatur ſpiritus quidem, ſed eo diſcrimine, quia is mortis eſt: cum alter qui a Deo datus eſt, ſit vitę. Alter *Naturæ*, naturaliter nos ducit ad cognitionem. Alter ex Deo, diuinã cognitionem impertit. Hi vtriq; ſpiritus per mortem ab homine ſecedunt: alter tamen moritur, alter manet viuus. *Anima & ſpiritus vt differant. Spiritus eſt duplex. Spiritus naturalis qua conditio.*

Generationis autem animæ hæc ratio eſt. Si fœtus in carne concipitur, h.e. ex ſemine in conceptione illa carnali ex Deo egreditur verbum, quod carni ſuam animam indit. Iam notate, animã eſſe hominis centrũ, in quo iam omnes alii ſpiritus habitant, tam boni quam mali. Addemus exemplum. Corpus eſt domus animę. Anima eſt domicilium ſpirituum, homini conſitorum, bonorum malorumque. Quod deinceps planius alio exemplo illuſtrabimus. Pone, Regem quendam præſidere Senatui, qui ex multis conſiliariis conſtet, quorum alii boni, alii mali ſint. Illi conſuluntur omnia, quæ bona & mala ſunt. Ea conſilia ſpiritualiter Regem ingrediuntur, & ſic ille ipſa habet intra ſe. Agitur iam aut laborat de electione, vtrius partis ſuaſui obſecuturus ſit. Sic omnino eſt is alius, quam ſunt conſiliarii, vt penes quem ſit arbitrium, eligendi quod volet. Simili ratione anima quoque vicem regis in homine gerit, in ſenatu legum naturalium, quidnam facere homo debeat. Hoc ſuadet ſpiritus a Deo: hoc alii ſpiritus, vt deinceps diſſeretur. Hinc intelligendum, quod, ſi ſpiritus ita in anima conueniant, viuum hominem conſtituant. Et ſicut nouus vetus eſt, qui antea non exſtitit: ita noua quoque eſt anima, vt quæ antea non fuit. Ipſa tamen manens ac immortalis eſt. Quod ſi mortale a morte aufertur, ſpiritus naturalis abit in naturam, *Anima quid, & vt generetur. Corpus eſt animæ domicilium: Anima ſpirituum.*

consumiturque: spiritus a Deo reuertitur ad Deum. Similiter & ceteri redeunt, vnde prodierunt. Vnum emergit ex natura carnis, vitam sortitæ, modo naturali: Alterum oritur ex Deo, ex spiraculô vitæ, & a morte iterum demitur, sed non vincitur, verum ad Deum pergit. Anima oritur ex verbo Dei; ad quod etiam postliminio redit. Vnde æternum viuit. De anima ergo sciendum est, ipsam esse halitum ex ore Dei, per naturam incarnatum, carne nimirum mortali, quæ creata est in fidem ad viuentem carnem regenerationis. Sic nimirum Deus constituit vt quoties fœtus, toties spiritus. Itaq; quilibet homo peculiarē spiritum habet, adeoq; peculiarem animam, cum sua proprietate & omni essentia. Sic nimirum imago de Deo fecit naturalem vitam in naturali spiritu, consiliarium Dei in spiritu, qui ad Deum reuertitur. Anima constat per seipsam.

Anima definitio.

Anima sedes sis.

Post hæc iam attendite ad sedem aut solium animæ. Nimirum sedet illa in corde, in medio hominis, & consumit inditos spiritus in sese, qui bonum & malum sciunt: occupatque hominis illum locum, in quo vita, contra quam mors pugnat, hoc est, cor, viget: animaque, est cor in homine, de quo scriptura ait: *Ex toto corde tuo diliges Deum.* Anima enim sedens in homine, cor obsidet. Iam si dilectio seu amor in Deum ex toto corde procedere debet, necesse est, vt ibi ab anima exsulet, quicquid Deo aduersatur: Et quicquid diuinum non est, recedere oportet, vt anima tota pura sit, ac ab extraneis omnibus impolluta, separata, purgata, denique in seipsa tota munda. Sic demum erit homo, qualis requiritur, si anima in ipso omni macula vacat, ac in omnibus suis viribus & toto pectore pura est. Ibi enim anima sola dominatur, corpore in Deo renouato, instar regis, cuius cor in manu Dei positum est. Vere enim rex est huiusmodi cor purum, quod perfectum hominem reddit, & similem patri nostro, qui est in cœlis. Polluta autem corda Reges non sunt, hoc est, in manu Dei non consistunt. Sedet ergo anima in corde, vt nulla manus, nullus pes ipsi præcidatur, sed necesse sit, ipsam vitam totaliter elidi ac tolli. Tunc anima pertinet ad eum, qui ipsam contulit. Sic ergo sese habet generatio hominis de carne, sicut in tractatu primo declaratum est: & de spiritu ex Deo, velut iam comprehendimus. Et velut ex terræ omnibus generibus & proprietatibus in natura conditis, & ab elementis omnibus homo in carne naturam vnam, vnumque intellectum omnium concipit, veluti satis tractatu primo ostensum est: ita vicissim tenendum est, hæc omnia esse spiritus, animam & spiritum, animam & angelum. Vnde anima bono iure spiritus, & spiritus ex Deo angelus hominis idonee vereque vocari potest.

Anima impartibilis.

Anima Angelus hominis.

Omnes

Omnes enim ex ore Dei & ipsius manu procedunt, hoc est, spiritus cum omnibus suis spiritualibus viribus ex Deo generatur, sicut caro a mundo omnibus viribus, quæ quidem homini debentur, donatur. Quod si vires omnes, naturales ac cœlestes debito modo impendantur & confirmantur in voluntatem Dei: tunc in vna anima omnia sunt vel consistunt, & in vna anima manent in æternum. Sic nimirum proferunt vtræque partes suam sapientiam, intellectum, &c. ex eo, ex quo sunt, ea ratione, qua sese habent: diuinum ex Deo, naturale ex natura. In anima autem conueniunt in vnum opus, veluti consilium a rege in rem vnam cogitur.

Porro autem cognouistis etiam de essentia & proprietate syderei spiritus in homine, de cœlo concepti, quidnam in homine operetur. Est nimirum in illo homine humana ratio, & terrena sapiētia, nihil participans de carne, nec de illo corpore, sed de firmamento, quod in homine est instar spiritus sine corpore, sub figura tamen humanæ imaginis, velut homo apparet in speculo. Posthæc ergo scitote etiam de anima in homine, quod homo habeat tertiam quoque sapientiam: primam nempe sapientiam carnalem, hoc est, animalem: secundam autem sydeream, hoc est, sciētiam & intellectum terrenum hominum: tertiam denique spiritualem, de spiritu illo, quem Deus homini in conceptione indidit.

Sydereus spiritus quid.

Sapientia hominum triplex.

Primæ sapientiæ duæ mortales sunt, hactenus satis declaratæ. Vt autem de sapientia, quæ in spiritu tertio consistit, loquamur, sciendum est, ipsam prodire ex Deo. Si ex Deo procedit, vna secum etiā afferet diuinas virtutes, sicut spiritus carnalis, carnales virtutes secum fert, & sydereus sydereas. Ita enim diuinus spiritus diuinas etiam virtutes secum omnino attrahet. Ceterum nos deinceps iam de virtutibus diuini spiritus hoc modo differemus. Cum placuisset Deo, hominem post mortem in regnum cœlorum transire: eiusmodi ipsum etiam intellectu donauit, vt intelligere posset, qua ratione in regnum Dei intrare posset ac deberet. Rem exemplo elucidabimus. Sydereus spiritus nouit, quę in astris sint ac omnia sydera cognouit, scitque quid agere ac moliri debeat, vt bene vel male ipsi succedat. Iam vt sese intellectus hic habet ad istam cognitionem: ita spiritus etiam, a Deo datus, similiter sese habet, nempe quod doctrina & verbum Dei, firmamentum & sydus interni cœli sit. Ex spiritu ergo, ipsi a Deo dato cognoscit & intelligit illud sydus. Impossibile enim foret nobis hominibus scire, quid in cœlo esset, vel in regno Dei, si nullus desuper de cœli illa sede venisset, qui id nobis suggereret. Tantum de terra si sumus, de ea etiam tantum lo-

Dei in hominem beneficentia.

Sp. Diuini opus quod.

mm M 2

quimur. Cum vero omnibus etiam compertum esse debeat de cœlo, quod est regnum Dei: necesse vtique est, nos de eodem etiam doceri & informari. Iam primo requiritur intellect⁹, quo sciamus, si nobis dicatur quid aut suggeratur, nempe per spiritum, quē de cœlo datum in nobis circumferimus. Iste a. est, qui ad Dominum reuertitur, qui nobis omnibus lux æterna est. In spiritu autem illo tantum intellectum habemus, si de regno Dei audimus. Tunc enim per ipsum cognoscimus. Sequuntur deinde Prophetæ scripturæ Biblicæ, &c. Quos si audimus aut legimus, ipsos intelligim⁹ p spiritū, q nobis a Deo ex cœlo datus est. Sine illo n. res omnes terrenę falsē intelligimus. Itaq; diuidit hic intellectus hominis in spiritum naturalē, variis donis insignem, & in spiritus alios, quorum alius a Deo, alius a Diabolo adest. Penes hominem itaque positum est, secundum quem spiritum velit intelligere. Ita enim illius euadet animа, vt ipsam tinxerit. Et fructus eius ac opera talia erunt, qualia ipse intra se conceperit. Quomodo enim animam suam tingit, ita sequuntur opera. Homo namque alias inuisibilis est in suo corde: cum tamen interim fructus & opera animam prodant ac manifestent. Et nihil adeo absconditum est, quod non ante Deum & hominem reueletur, per opera scilicet ac fructus. Itaque sciendum est, debere naturam explicari per spiritum naturæ, verbum autem Dei per spiritum Dei, Diabolum etiam per suum spiritum. Si quis autem erroneus, seductor aut apostata futurus est: ille satis quidem ex suis operibus & fructibus prodetur. Sic nimirum Christi verborum quoduis seorsim intelligitur. Scire præterea etiam debetis, hominem, terrenum non intelligere, non intelligere sydereum, quænam ipsorum natura sit, quidue inclinet in hominem. Et qui hæc ignorat, quæ comprimis scire debebat, is nec de natura, nec de Deo quicquam intelligit, quia nimirum est ebrius, & Epicureus, locum non cedens doctrinæ & experientiæ in illis rebus, in quibus natus est, sed agens scortatorem, helluonem, aleatorem, fœneratorem, &c. quæ omnia bonum spiritum ex homine elidunt, & in ipsius locum spiritum Satanæ sufficiunt. Hæc caussa est, cur nihil ille inueniat, cur nihil intelligat, cur deniq; nihili sit. Eadem etiam ratio est spiritus a Deo egressi. A quo, si quæ in ipso sunt, homo discere & experiri recusat: nihili vtique est, quod in ipso est. Nec n. ipsi vtile est. Debent spiritus ad summum & vltimum vsque cognosci & intelligi: per ipsos debent omnia deliberari & tractari per ebrietatem: per scortationem: per fœnus & auaritiam tale nihil conficitur & impetratur.

Porro de animæ officio tali discursu dicere pergemus. Quicquid nimirū homo in se cōtinet, h.e. quicquid scit nouitq;, id ab externis habet.

Quod

Quod carnale est, ab elementis habet, quæ quotidianum conferunt. Sapientia humana ab astris est. Et hanc homo ab illis quotidie accipit. Duorum horum corpora in homine sunt. Ideo ita inclinant, vt ab externis in interna id penetret, quod in externis est: & a seipsis nihil conferunt, nisi apud ipsa quæratur. Debet nimirum pomum in arbore quæri: id enim sponte sua in os non inuolat. Eodem modo se res quoque habet cum naturali mortali intellectu, hoc est, cum sapientia caduca. Porro ergo sic attendite de simili. Quod ex Deo est, in id se confert, quod de Deo in homine est. Vnumquodlibet enim operatur in suum simile, h.e. in suum corpus, elementa scil. in suum corpus, & sydereum in suum corpus Similiter & diuinum in suum Deum. Ceterum de homine peculiariter notandum hoc est, ipsum intellectum habere, etiam ab his omnib. diuersum. Debet enim is rogare, quærere, & pulsare: Sic inueniet, & voti compos fiet, ipsique aperietur. Sic per Angelum, ei, qui diuinum operatur, alimentum æternum confert, velut & elementare, qui spiritu naturali laborat. Nec enim illius saltem spiritus, qui a Deo est, sed & aliorum geminorum hæc ratio est erga suos Præceptores, ex quibus præsto sunt, vt ab illis discant, & inquirant de hoc aut illo, ad quod quidem nati sunt, hoc est, ex elemētis homo est, ex illis discere debet, *Naturale* quod est, Musicam nempe ex Venere, bellum ex Marte, œconomiam ex Saturno, &c. Similiter & ex Deo discere debet, quæ ad æternum spectant ac faciunt. Istius autem dicti puncti hæc summa est, *Multum orare, pulsare, quærere.* Prima doctrina est, persæpe nobis quærendum esse, cū ipsum nos sectaturum minime sit. Et hoc nobis per conscientiam nostram constat, congenitam scil. nobis ab elementis, ab astris, a spiritu, quem Deus indidit. In prima enim illico creatione Deus nobis conscientiam indidit, qua vniuersi ex lumine naturæ & vi consitæ sensationis, nullo magistro accedente agnoscimus, fas omnino ac æquum esse, vt, quæ nolis tibi fieri ab aliis, eadem nec tu quidem aliis facias. A spiritu, quem Deus nobis indidit, conscientiam hanc habemus, vt intelligamus, quid rectum, quidue prauum sit, idque ex nobismet ipsis citra omnem aliorum doctrinam & institutionem. Et in corde nostro positum est *Esse Quintum*, a Deo nobis congenitum, sine virtute quidem de prædictis istis spiritibus. Itaque si iudicem in nobis reconditum habemus: conueniens vtique est, nos, quod nobis bonum inest, quærere, & malum omittere, atque ab illo discere, a quo sumus, non contra ab illo, a quo minime sumus. Et cum a Diabolo minime simus, ab ipso etiam nihil discere debemus.

Simile agit in simile.

Conscientia omnib. innata.

Quandoquidem ergo hanc conscientiam nobis congenitam ha-

bemus, scire facile possumus, quod, sicut nos erga naturam gerimus, ita eidem aliquando etiam rationem reddere cogemur. Si donis vtriusque naturæ male vtimur, iam ipsi intelligimus, rationem certam a nobis omnino extortum iri. Et licet Sol quidem ac Luna Venusue aut Iupiter rationem a nobis non efflagitabunt: ipsorum tamen loco exiget illam is, qui illos creauit. Venus enim casta est. Illa si lasciuiæ impenditur, responsum de culpa admissa dandum est, non aliter, ac si quis alterum gladio percutit & interimit, facti illius rationẽ reddere cogitur. Et pax non Martis, sed eius est, qui ipsam creauit. Ex hisce exemplis patet, nos Spiritum habere a Deo, & illi simul coniunctam conscientiam, secundum quam nobis viuendum est, vtpote virtutibus diuinis insignitam. Homines enim sumus. Quod si conscientiæ nobis nulla cura est, obliuiscimur vtique Spiritus, & ipsius virtutum. Sic nimirum ad generationem peruenimus deputatam. Quod si, quæ spiritus in nobis perficere debet, non fiant: dandum de illis responsum est, non spiritui, sed Deo. Itaque, si quid a Deo quærere volumus, quærendum id per spiritum est. Is enim ex Deo est, & a Deo per ipsum bona in nos descendunt. Sic ab externis in nobis discimus per ea media, quæ dicto modo in nobis sunt. Sciendumque est, nihil a Deo in nos penetrare, nisi nobis inesset Angelus, qui a nobis ad Deum, internum cœleste nuntium afferret: quod quidem medium omni cogitatione velocius est. Et tale quidem medium inficiari homo minime potest. Expresse enim scriptura ait: *Et spiritus redit ad eum, qui dedit ipsum.* Quin imo, prius quam cogitationes in nobis oriuntur vigentue, iam ad Deum pridem itum, & ab eo reditum est. Sic nimirum, quod Deus in nobis esse requirit, in nobis gignit per spiritum, qui inter nos & ipsum mediator aut interpres est. Similiter & natura in suo lumine. Hoc saltem agat homo, vt conscientiam suam sectetur suumque spiritum in illius scholam compellat. Quod si talem se præstiterit, & doctrinæ sese accommodauerit, discet vtique illa, quæ nullius hominis sensus concepit, nedum inuenit.

Spiritus hominis ad Deum internũtius.

Damnatorũ qualis resurrectio sit.

Hoc ergo munus est animæ, vt sit etiam post hominis mortem, sine carne quidem terrena. Si est propter electos, in carne redemtionis resurget. Sin minus, nequaquam. Damnati enim solatium resurrectionis non habent, nec spectaturi sunt Deum redemtorem suum. Non enim hi, sed benedicti visuri Deum sunt. Præterea animæ etiam officium est, vt sit Angelus. Et homo isto Angelo vti debet. Est enim is homo, citra quidem mortale. Est autem is homo, a quo est ille, aut in quo est, & qui est.

CAP.

Cap. II.

Quomodo hominem ex mortali corpore, & corpore immortali constare, intelligendum sit.

ETsi, quę hactenus commentatus sum, humanam compositionem satis quidem declarent, addenda tamen & illa videntur esse, quæ ad ipsum quoque præ ceteris recte intelligendum hominem requiri videntur. Quid n. porco prodest Margarita? Homo, qui seipsum non nouit, sus est. Huc respiciens Christus, *Margaritas* dixit, *non proiicietis ante porcos, ne eas conculcent:* Quasi diceret: *Vos Apostoli, illis hominibus, qui suillam vitam agunt, Euangelium meum non prædicabitis quia illud pedibus conculcant.* Neaũt homo euadat porcus, operam det. Porcus n. nemo nascitur, ita quidem asserente Christo. *Paruuli mei sunt: sinite eos ad me venire.* Et alio loco idem asserit: *Melius esse tali, si lapis molaris de collo eius suspendatur, & in altum mare eiiciatur, quã vt vnum ex illis offendat.* Hinc euidens est, homines quidem porcos fieri posse. Si porci facti sunt, nihil eis proferendũ est, vt pote iam maledictioni obnoxiis illi, vbi dicit: *Nolo eos conuerti, vt ne salui fiant.* Tanto odio Deus flagrat erga eos, qui ex suo homine fiunt *Porci*, & his similes, *Lupi, Vulpes, Viperæ, Dracones & Basilisci.* Vt ergo seipsum homo exactius cognoscat, profusius de ipso, quidnam sit, explicandũ est. Spiritum namque, quem cum carne Deus vniuit, & animã vnam creauit, Deus protectione sua multipliciter fouet tueturque, eiusq; caussa plurima facit, vt, cum homo vitæ breuis sit, in illa breuitate reuerti possit ad illum, de quo egressus est, die scil. resurrectionis. Porro post mortem homini in carne & sanguine manendum ac die nouissimo resurgendum, vt homini, non vt spiritui, & cum carne ac sanguine in regnum Dei intrandum est. Satis clare vero iam ante probatum est in prioribus capitibus, quod caro & sanguis, quæ ab Adamo homo accepit, in regnum Dei minime penetrent. Nihil enim ascendit in cœlum, quod de cœlo nõ descendit. Caro vero Adamica de terra est. Cœlũ ergo non intrat, sed in terrã iterũ conuertit. Mortalis namq; est, & morti subiecta. Mortaleq; nullũ in cœlum venit. Tum & terrena caro in cœlum penetrare non põt, quia nihil illa prodest, ad nihil conducit. Iam q; nihili est, in cœlũ non ingreditur, quia omni fœditate, crimine & luxu plenũ est. Et nullus ignis est, qui illud a suis expurgare sordibus possit ita, vt ad capiendum cœlum idoneum sit. Id n. nec ignem nec glorificationem admittit, sed omnino in homine, id est ex anima, exstirpari vult: quod quidẽ per mortẽ, quæ hominem a carne separat, fit. Scire ergo conuenit, carnem, ex semine Adami natam, totam mortalem & nauci esse. Homo aũt cœlum ingredi non põt, nisi caro & sanguis sit, vt homo. Carne enim & sanguine seiungitur ho-

Margarita porcis non danda.

Deus porcorũ osor.

Homo quo modo resurrecturus sit.

Caro Adamica cœlũ non ingreditur.

Igne non purgatur.

Homo vt ab Angelis differt.

mo ab Angelis, alias vtrorumque essentia eadem foret. In hoc autem Angelis homo plus habet, quia carne & sanguine præditus est, & ꝑpter hominem Dei filius natus, mortuus & cruci affixus est, vt hominem ita redimeret, & regni cœlestis ipsum capacem faceret. Horum nihil Christus subiit propter Angelos ex cœlo eiectos, sed tantum propter homines. Tanto ergo ipsis Angelis plus hominem Deus diligit. Quandoquidem ergo tanto amore hominem Deus prosequatur, caro autem mortalis illum e regno cœli excludat: hac de caussa aliam carnē, alium sanguinem ipsi dedit, vt homo in vno corpore, carne & sanguine esset. Caro ea a filio condita est, & filii creatura cœlum ingreditur, non creatura patris, respiciendo ad carnem & sanguinem. Caro namque mortalis, vt est Adam cum posteris, a patre est, & in id redit, vnde sumta est. Quod si Adam non peccasset: caro Adæ immortalis in Paradiso perstitisset. Nūc vero per ipsius peccatum morti ea obnoxia facta est. Sortem hanc autem miserans Christus, homini corpus nouum dedit. Caro enim Adami nihil proderat, sed mortalis erat. Spiritus autem est, qui viuificat, hoc est, ex spiritu caro viua egreditur. In illo mors non est, sed vita. Hæc iam caro est caro illa, qua homo opus habet, vt nouus homo fit: & in carne ea ac sanguine eo die nouissimo resurget, & vna cum Christo regnum cœlorum possidebit.

Christus pro quibus mortuus.

Caro quæ cœlum intret.

Cum ergo mortalis caro deserenda sit, & sola viuifica caro, hoc est, caro, quæ resurget, regnum Dei ingrediatur: de noua illa creatura, seu creatione plura a nobis differenda sunt. Cum enim, quales simus, omnino nobis constare debeat: necesse est, vt etiam nouæ creationis explicationem suscipiamus, vt tandem homo, quisnam per omnia sit, a quo sit, & quid sit, accurate pleneque exploratum habeat. Quæ omnia hoc fine clarius expedientur, vt, quis aut quid homo sit, ac fieri possit, plane intelligatur. In præcedente autem paragrapho dictum est, spiritum esse, ex quo caro viua egrediatur & nascatur. Hæc iam caro, quomodo nascatur, probe explicandum est. Carnem nimirum ac sanguinem spiritualem habemus, a spiritu, qui viuificat. Caro enim Adamica nihil prodest. Res a principio ita se habet. Ex virgine nascitur nouꝰ partus, & non ex vxore. Hinc sequitur, virginem illam, ex qua noua generatio egressa est, filiam fuisse ex Abrahamo secundum promissionem, non Adamo, hoc est, ex Abrahamo fuit nata sine virili semine, in virtute promissionis, sine omni mortali natura. Ex virgine hac, quæ non est ex Adamo, non ex ipsius semine, tantum ex eius carne, natus est Christus, conceptus a spiritu sancto, & a sancta carne incarnatus, non secundum ordinem carnis mortalis, sed secundum nouam generationem, ex spiritu

Caro hominis spiritualis, vnde nascatur.

sancto

ſancto procedentem. De carne Adæ iudicandum non eſt aliter, ac de vino, quod in vas conditur. Id enim ex vaſe promit, etſi ex vaſe non ſit natum. Hoc reſpectu iam, quod a Spiritu incarnatur, de cœlo eſt, & in cœlum redit. Quod autem a Spiritu non incarnatur, in cœlum non venit. Et ſicut Chriſtus ſolus ex virgine natus, & ſine virili ſemine ex Adamo homo factus eſt, ac in virgine incarnatus, per Spiritum ſanctum homo factus eſt: ita nos etiam homines, qui ad regnũ cœlorum aſpiramus, mortalem carnem ac ſanguinem exſuere, & ſecundo naſci debemus ex virgine & fide, a Spiritu ſancto nimirum incarnati. Sic enim regni cœleſtis capaces erimus. Hominem enim oportet eſſe carnẽ & ſanguinem in æternum. Itaq; caro duplex eſt. Adamica, quæ nihil prodeſt. Et Spiritus ſancti, qui carnem viuificam facit. Deſuper n. is incarnat: qua cauſſa etiam incarnatio ipſius per nos in cœlum redit. Baptiſmus ergo loco virginis eſt, in quo a Spiritu ſancto incarnamur, ab eo ſcilic. Spiritu ſancto, qui ſuper Chriſto apparuit, cum ipſum Ioannes Baptiſta baptiſaret. Is & nobis præſto erit, noſque in regenerationem, in qua non mors, ſed vita eſt, incarnabit. Quod ſi in generatione hac non naſcamur, non vitæ, ſed mortis filii erimus. Nam in carne illa, quam a Spiritu ſuſcepimus, Chriſtum redemtorem noſtrum ſpectabimus, non in carne mortali: & in carne viua reſurgemus, ac regnum Dei ingrediemur. Qui autem non baptizatur, & a Spiritu ſancto incarnatur, damnationi obnoxius eſt. Neceſſe ergo nobis eſt baptizari. Si non baptizemur, æternam carnem & ſanguinem non habebimus. Etſi enim filius quidem Dei aliquis ſit, & creſcat, iuſtamque ætatem ac intellectum illi conuenientem adipiſcat: ſine baptiſmo tamen corpus illud nõ habet. Baptiſmus ergo in hoc primarium eſt quoniam Chriſtus ipſe ait: *Niſi quis renatus fuerit, &c.* Huius ergo verbi mandato Chriſtum imitari, & verbo illi, quæ de baptiſmo & reliquis Chriſtus dixit, cetera omnia includere debemus. Hæc concluſio eſt ſermonum omnium, qui baptiſmum concernunt. Cuiuſlibet ergo Chriſtiani principium a baptiſmo incoari debet, a quo caro Chriſtiana naſcitur, idque propter incarnationem, a Spiritu ſancto in baptiſmo, qui corpus reſurrectionis cõfert, factam. Qui autem de ſanguine Chriſtiano non ſunt, & repugnant fidei: hi primo ad fidem duci & conuerti debent. Fide concepta, baptizari demum debent, non ea, vel dum exulante. Vt ergo iam comprehenſum eſt, debet homo ſecundo naſci ex virgine, non ex muliere, per aquam & per ſpiritum. Spiritus n. viuificat carnem illam, in qua mors nulla eſt, aut eſſe poteſt. Caro ea, in qua mors eſt, nihil prodeſt, nihil homini confert ad ſalutem æternam. Quoniam ergo homo renaſcitur, aliamque carnem aſſumit a ſpiritu, qui æternus

Caro hominis duplex.

Baptiſmus eſt virgo renatorũ.

Baptiſmi dignitas.

Homo renaſci debet.

eſt, quæ caro in regno Dei, ſicut mortalis caro hic in terra facit, ambulatura eſt: per eiuſdẽ carnis virtutẽ alius quoq; erit, & progenie Adamica præſtantior. Per huiuſmodi homines naſcunt̃ Aſtronomi cœleſtes, qui de Deo loqui & diſſerere queunt. Mortale corpus nihil ſcit, ſcit ſolũ corpus æternum. Hoc ſui domini Dei, cognitionem habet. Hoc eſt Theologus, eſt Propheta, eſt Apoſtolus. In hoc corpore ſunt Martyres, in hoc ſunt ſancti Dei, h. e. in generatione noua, non veteri ſunt. Noua eſt, quæ viuificat. In veteri moriuntur omnes. Sancti aũt in veteri generatione in ſpiritu reſeruati ſunt ad generationem nouam concipiendam, vt in hac videant Deum, Chriſtum noſtrum dominum & redemtorem. Hunc videt, qui in noua generatione verſatur: nemo alius. Spem hãc Patriarchæ fouerunt in ſinu ſuo, h. e. in cordibus ſuis, quod ſcil. renaſcituri ſint in die reſurrectionis, & in carne generationis nouæ reſurrecturi, redẽtoremq; ſuum Chriſtum in corpore virgineo, non a muliere genito, viſuri. Hanc ſpem in ſinu ſuo reconderunt.

Aſtronomi cœleſtes qui ſint.

Patriarcharũ quæ ſpes fuerit.

Quoniam ergo Deus voluit hominẽ eſſe imortalem, hinc conſecutum eſt, vt caro de terra imortalis fieri minime poſſet. Imortale namq; nihil eſt, niſi q̃ e ſupernis deſcendit. Homo aũt ex inferioribus, nõ ſuperioribus, factus eſt in carne & ſanguine. Dedit ergo Deus ipſi animã, quę ex Deo ipſo egrederetur. Deſcendit illa e ſupernis, vt pp animã ſeu ſpiritum homo æternus eſſet. Huius cã vitam, h. e. animã, Deus ei inſpirauit. Ea vita caro nõ eſt, nec eſt in carne, ſed eſt anima, & eſt in anima. Et anima ea eſt vita hominis. Sic ergo homo propter vim animæ immortalis fieri debuit. Sciẽdum aũt præterea eſt, carnẽ & ſanguinem habuiſſe hominem, minime imortalem. Veruntamen vt mulier Ethnica Chriſtiana fit, ſi Chriſtiano nubit marito: ita & caro cum anima facta eſt æterna, & in Paradiſum collocata. Interim, cum Adam Dei violaret mandata, quę vel in minimo violari Deus ſerio vetuerat: per peccatũ hoc poſtea corporis & animæ ſeparatio introducta eſt. Anima immortalitatẽ ſuam retinuit: corpus aũt ex libertate ſua excidit in mortem, nõ ſecus, ac fœmina Ethnica, viro Chriſtiano copulata, ſi adulterio polluitur, Chriſtiana amplius non eſt, ſed beatitudinem, a Chriſto ſibi partam amittit. Scitote ergo Deo beneplacitum fuiſſe in omnibus ſuis operibus, quæ fecit, & omnia bene facta eſſe vidit. Solus homo præuaricatus, in integritate ſua, qua a Deo donatus erat, non perſtitit, ſed ea perdita periit, & ex parte vna mortalis factus eſt. Ne ergo propter hũc lapſum homo damnaretur, nouam Deus generationem per filium ſuum inſtituit, per quam homo Paradiſo reſtitueretur, & recuperaret id, q̃ Adamus perdidit, per Chriſtum nobis ſcil. iterum partũ. Hinc iam deinceps caro & ſanguis æterna ſunt, a morteq; exemta in illis vniuerſis, quæ cœleſtis noſtri parentis volunta-

Homo æternus propter animam.

Corporis natura'is collatio cũ fœmina gentili.

Adami lapſum perditum, Chriſtus quo recuperarit.

luntatem faciunt. Nuda ergo in posterum anima non est, sed veste carnis & sanguinis a Spiritu sancto induta est. Debuit enim carnē & sanguinem habere homo, vt inter ipsum & Angelos discrimen esset. Debuit inquam carnem & sanguinem habere, qualem habuit Christus, qui de cœlo descendit. Huius exemplo & nos e supernis descendere debemus per generationem nouam, in corpus scil. a Spiritu sancto, in quo manet anima, nec separatur ab illo, quamdiu secundum voluntatem Dei viuit. Si a Deo, instar Luciferi, deflectit: sibi ipsi vestem induit æternæ damnationis. Ad damnationem facit etiā indigna ex manu Christi facta manducatio, &c. Cibus namq; & potus huic vesti admodū similes sunt, sunt res vna, processus vnus, vna ratio, minime separabilis.

Iam si generatio ista noua a Trinitate, quæ longe supra Angelos in cœlo est, antea deliberata non fuisset: qui nam pater suū filium gignere, & in mundum mittere decreuisset? Nisi enim generatio noua instituta fuisset: quæ per Christum facta sunt, irrita vniuersa euasissent. Nunquam enim homo cœlum intraret in suo congenito spiritu, qui neq; caro nec sanguis esset, sed opus fuerat ingredi illum in eo spiritu, qui caro & sanguis esset. Hominis caro & sanguis ex terra & elementis sumta sunt. Per talem hominem Christus nihil efficere poterat, sed omnia frustranea erant. Itaque per generationem nouam carnem immortalem introduxit, hominesq; fecit esse vitæ æternæ participes, esse filios Dei, esse ipsius fratres & sorores. Per illum acquirere potuit homini æternam salutem. Sicut enim aurifaber ex ferro catenam aut vas aliud aureum conficere non potest, sed ad hoc omnino aurum requirit. Sic nec Christus per Adamicam carnem quicquam efficere potuit. Necessaria fuit caro & sanguis, quæ e supernis per Christum generaretur, in quo numero primogenitus Christus est, primogenitus nempe in generatione noua, nos autem omnes eius posteri seu successores sumus. Soli ergo illi, qui in carne antiqua perstiterunt, & in ea sapuerunt, a salute excluduntur. Vt enim, qui in carne antiqua manent, regnum Dei ingrediantur, tanto minus fieri potest, quanto minus ex silice fieri potest carbunculus. Iam si opifex seu magister quilibet requirit, quæ opificio suo accommodata sunt, & insuper etiam opus habet seruis, qui operas illas apti tractent & vrgeant: quanto magis requirit Christus hominē, sibi commodum & idoneum? Adamica ples in suo semine pro Christo minime faciebat. Caro n. (Adamica) non pōt quicquam. Et intelligendū est, hoc modo Apostolos cū nouo corpore genitos fuisse, veteri omnino obliterato. Qua caussa deseruerūt etiam vxores, liberos, agros pdia, &c. quia nouū corpus hæc omnia nihili fecit. Per ita compositos suos discipulos officium

Regenerationis decretum ab æterno est.

Christus regenerationem.

Apostolos quales esse oporteat.

Apostolicum Christus facilè administrare potuit. Quod si vero illi naturalis corporis voluptatibus indulgēdo secum traxissent vxores, commeassent ad fora,& pensiones,salaria,ac stipendia exegissent: tunc curis illis obruti, Christo nulli vsui fuissent. Nec enim tales is Apostolos quærit, qui eiusmodi res sectantur, sed potius fugiunt.. Illi enim in naturali corpore captiui tenentur, & in naturali spiritu noui corporis apparent. Sed quæras: *An Apostolicum officium a naturalibus voluptatibus necessario impediatur, si interdū recreatio adhibeatur, siue in statu coniugii, siue cœlibatus?* Respondeo, discrimen esse inter commissarios,& non commissarios, quoad officium & interdicta.. Illis non concessa sunt omnia, quæ concessa sunt non commissariis. Quæ ideo hic expedio, vt sciatur, qualenam corpus nouum esse deceat, quidque vetus sit, ac quid per hominē Deus efficiat, qualemque ipsum esse requirat. Plura nimirum ille largitur & confert ei, qui sua, hoc est, ius naturale deserit, ipsumque sequitur, quam qui hoc non facit. Res hæc in Apostolis & horum similibus euidens est. Vtræque sapientiæ confundi non debent, hoc est, nemo duobus dominis seruire potest, alterum corpus remouendum est,& officium oportet esse liberum,& curis vacuum. Alimenta exspectanda a Deo sunt, nō ex quæstoris loculis petenda. Nouum enim corpus hæc officia a Deo administranda accepit. Alterum est mercenarium, de carne, scil. h.e. caro est infirma. Et hinc sequitur, vbi caro infirma est, ibi etiam spiritum esse celerem ad huc vel illuc volitandum.

Officia corporis noui qualia sunt.

Iam statum expendite hominū. Factus homo est, vt breui tempore in hoc mundo versaretur. Quicquid hoc tempore impetrat, id sequitur ipsum in æternū. Iam si adipisci bonum velit, in cōpositione hac ipsum bene versatum, ac cœlestis operationis gnarum esse decet, vt sit cœlestis Magus, cœlestis Apostolus, cœlestis Missus, cœlestis Medicus,&c.& deniq; Dei dona, ad quæ vocatus est, rectè cognoscat, vt ea secundum placitū Dei ꝑbe administret. Quicquid n. ad cœlestia spectat, id omne ac totum ex generatione noua; nec quicquā ex generatione terrena, promanare debet. Generationem hanc oportet esse puram, illibatamque, nullius terreni ac naturalis iuris affectantē, sed id vniuersum repudiantem. Hoc vero præstare nemo pōt, nisi is per genetationem nouā factus sit. Qui ex carne Adæ sint, etsi quidem honestè viuant, flagrant tamen (etsi & iste malus non sit) appetitu coniugii, sani cibi, potus,&c. Porro, si voluntas Dei in nobis perfici debet, per solum regeneratum hominem ea perfici pōt. De ceteris enim spei non multum est, etsi & ipsi honestati addicti sint. Et hanc tantum gratiam habent, vt Euangelium audiant, & id auditum vel admittant vel repudiēt. Si id recipiunt & baptizantur,

Hominum Adamicorum & renatorum discrimen.

per

per generationem illam nouam filii Dei fiunt. Sin minus, ſpe iſta orbati & filii mortis facti ſunt. *Filii Dei, & mortis qui ſint.*

Commodum ergo mihi viſum eſt, omnium primo hominem ſecundum naturam & conditionē ſuam deſcribi, vt propius intelligatur, quidnam in mortali corpore quærendum ſit, nempe merum mortale: Item, quid quęrendum ſit in corpore ſydereo, merum ſcilicet mortale. Poſtea cognoſcenda etiam eſt anima, quæ mortalis minime eſt, ſed eſt homo æternus. Sciendum quoque eſt, animam eſſe carnem & ſanguinem, eamque in carne & ſanguine conſiſtere: carnem autem duplicem eſſe, mortalem nempe & æternam. Mortalis eſſentiam ſuam aſſumit a carne mortali. Æterna eſt perfecta caro & ſanguis, ad vitam æternam. Quod ſi iſta ratione homo, quiſnam & quid ſit, & quæ eius futura conditio ſit, apud ſe conſiderat: facile inde intelligir, quod in corpore iſto, a ſpiritu ſancto incarnato, Deum, redemtorem ſuum viſurus ſit, & quod, quicquid Deus redemtor noſter in nobis operatur, id per hominem nouæ generationis faciat, quia is non mortalis, ſed æterni corporis eſt. Solum hoc corpus a Diabolo ſecurum eſt. Alterum ab Adamo, eſt inſtar arūdinis in aqua. Corpus illud ad opera diuina faciendum idoneum eſt. Mortale enim corpus, nihil eorum, quæ cœleſtia ſunt, facit. Terrena ſaltem & firmamentalia id curat, & in naturali lumine gnaros ac peritos homines gignit. Hinc iubet experientiam vberiorem deſumere ab eo, quod naturale conditū eſt, ac ab vno ad aliud tranſire, naturamq; ęmulari docet. In nouo autem corpore ac in cœleſti Philoſophia vita æterna eſt. Mors enim in viribus naturalibus hæret: vt econtra vita in viribus cœleſtibus conſiſtit. Sic enim Chriſtus ait: Qui ex infernis, de terra eſt, de terra loquitur, quaſi dicat: *Natura de natura differit, nullius præterea Dei conſcia, niſi quod in homine illa admiretur eum, qui talia creauit.* Hunc tamen nec ſecundum naturam nec in natura cognoſcunt illi. Licet enim ſublimem in natura cognitionum habeant: nihil tamen de creatore & redemtore noſtro, quod dicant, habent. Qui autem natus ex ſupernis eſt, is de ſupernis differit. Horum primus Chriſtus eſt. Hunc ſequuntur omnes renati in carne & ſanguine, a ſpiritu ſancto concepti & incarnati. Hi rerum ſuperiorum cognitionem habent. Sunt enim ex illo, qui de ſupernis venit. Hinc iam duæ in terra ſcholæ ſunt. Schola terrena de rebus terrenis differit, præceptore vtens natura, in ipſa natura, eſtque natura ipſamet, docens ſeipſam, hoc eſt, eos, qui ex ipſa nati ſunt. Schola altera e ſupernis eſt, quam docet, qui ex ſupernis eſt, ex quo nos ſumus, cuius nos caro & ſanguis ſumus, qui informat regeneratum, non vetus corpus, homini renato inſtillans ſapientiam cœleſtem, per eum, qui ex

Mortalis & æterni corporis quæ diuerſitas ſit.

Corpus naturale Dei neſcium.

Scholæ huius mundi geminæ ſunt.

cœlo est. Ex hac schola prodeunt Apostoli, Prophetæ & ceteri a Deo docti, quorum fructus & opera de ipsis testantur.

Sed vt de his plenius vos instituam: sciendum est, scripturam, quæ cœlestem sapientiam tradit, per naturalem rationem capi minime posse, sed in spiritu intelligendam esse: non quidem in spiritu per se, sed in eo spiritu, qui in carne & sanguine incarnatus sit: hoc est, sicut corpus naturale, sapientiam naturalem in se habet: sic corpus spirituale, sapientiam spiritualem, hoc est, cœleste corpus, cœlestem sapientiam in se continet. Hinc iam sequitur, scripturas illas per naturalem sapientiam explicari non debere: nec per intellectum spiritualem, naturales. Quilibet suo corpori suam sapientiam attribuat, & in ea condigne versetur, nec quicquam spiritu vertiginis agatur. Verum quidem est, naturam ipsi scripturæ nō subiici, sed scripturæ sapientię cœlestis cōgnatā esse. Quod vero ea sufficiat, aut margaritam eruere possit, probari non potest. Corpus enim naturale in scripturam dominii nihil aut iuris habet. Solum a. renatum corpus ex spiritu sancto, est margarita collata ad aurum habens se instar carbonis ad solem. Notate exemplum, ex scriptura promtum: *Famelicum cibabis, & nudum operies vestibus, &c.* Hoc ipsum etiam natura mādat, idq; ius ac fas esse agnoscit, ideo, quia nos tales cōstituti, idipsum etiam ab aliis præstari peteremus. Hęc iam interpretatio non est margarita Euāgelii: Sed si hoc præstamus egenis, Deo vtiq; pręstamus, nō pauperibus, Christo in quam nostro redemtori, quem natura in sapiētia sua non agnoscit. Iam qui Christum cibat vestitque, hunc Christus ipse iterum cibat centies largius, non in hac quidē terra, sed in illo regno, quod natura nescit. Licet ergo naturæ lumen Euangelium quidem non reiiciat, sed agnoscat, talia recte omnino dici: id tamen margaritę simile non est, nec per ipsum etiam Margarita inuenitur.

Sapientia naturalis cœlestem non capit.

Taceo, quod nihil naturale de operib. tradat, sed interdum totum silere cogatur, vt de natiuitate ex virgine, de generatione noua, &c. quorum natura ex suo lumine cognitionem nullam haurit. Quæ omnia hoc saltem fine affero, vt discatur ab homine discrimen, quo sapientia quælibet ab altera distet, & vtraq; seorsim in suo corpore consistat, neutra alterius sapientiam in sua interpretatione inueniente. Sic ergo duæ in homine scientiæ seu sapientiæ relinquuntur, *Naturalis scilicet & cœlestis.*

Sapientia duplex.

Ad hæc iam deinceps sequitur descriptio compositionis cœlestis, cuius hominem peritum gnarumque esse docet, vt Magnalia Dei apud nos explorata & comperta habeantur. Sic nimirum breuis hæc in terra vita insumenda est. Sic si viuimus, ad voluntatem Dei ambulamus. Geminæ

minæ namq; hæ sapientiæ, naturæ & cœli, sunt dona illa a Deo nobis data, quibus in hac terra vitam nostram & temporis breuitatem exerceamus. Insuper duæ etiam Astronomiæ sunt, homini comprimis cognoscendæ. Vna modis & viribus omnibus vsurpanda est. In ista enim vis ac robur omne Christianorum operum consistit. Altera vsurpari non debet, sed tantum cognosci & intelligi, vt homo ab ea ibi cauere sciat. Ad hanc sapientiam pertinet maledictio æterna, includens eos omnes, qui in ipsa ambulant ac viuunt. *Astronomia duplex est.*

In primo huius Philosophiæ tractatu didicistis, quænam ab externis elementis & astris homo ad naturalis corporis sustentationem acquirat, cibum nimirum potumq; & cetera corpori necessaria, quæ large & multipliciter ipsum ad votū elementa suppeditāt. Cognouistis ēt, quomodo hominem illustrent in sciētiis & subtilitatib. luminis naturæ, & eiusdem admirādis Magnalibus. Summa ergo voluptas homini, viuere: Summus dolor, mori. Mors enim considerationem naturalium *Secretorum* & *Arcanorum* tollit. Morte nihil abominabilius, ad cuius recordationē Christus ipse sudorem sanguinolentum stillauit, cum eam a nobis auferret. Porro de naturalibus experientiis, & cœlestis cursus vtilitate in regenerato corpore ēt intellexistis, quod ab eo cœlesti & ęterno motu, influentias cōcipiamus, ita, vt linguæ nostrę vnū idioma loquantur, q ab omnibus hominibus & nationibus intelligatur, non secus, ac si per se diuinum idioma vel lingua esset. Nec vero lingua saltem apud nos sublimis est, sed, quod lingua maius est, vna etiam Manna cibamur, quæ cuilibet cibus optimus & desideratissimus obuenit. Sic scilicet regeneratum corpus cibatur, & potum accipit ex petra, quæ aquam fundit, vnicuilibet, quantā desiderat. Cibus & potus, hic & ille, qui nos redemit, seq; ipsum obtulit, velut Sampson proplema suum Philistæis proponit: *De comedente exiuit cibus & de forti egressa est dulcedo.* Sed & summa illuminatio, ex cœlesti schola emanans, cognitio est summæ sapientiæ, sapientiæ inquam diuinæ, cui resistere nihil potest, coram quo creaturæ omnes contremiscunt, adeoq; ipse etiam infernus. De hac sapientia Paulus loquitur, cum exclamat: *O Altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei:* quasi diceret: quis est, qui eam scrutari aut penitus explorari queat, qua sublimior nulla vnquam fuit, nec esse poterit? Adde quod per hanc sapientiam redemti a morte, a Satana, a carne vermium, &c. ac ad regnum cœlorum renati, vinclis infernalibus exemti simus. *Astra & elementa quidnam homini cōferant.* *Viuere voluptas: mori dolor.* *Iudic. 14.* *Sapientia diuina quàm sit sublimis.*

Quis autem est, qui ista Dei magnalia satis digne commemorare queat? Quis vspiam similis ipsi est Medicus? Huic similem Prophetam quod fugit aut latet? Huic similem Doctorem quis superat?

Ex talibus enim radii igniti effulgurant, hoc est, suis operib. similes sunt igni. Vt igni nihil resistit, sed ab eo omnia consumuntur: ita nec talibus viris quicquam resistit, quod non perrumpant consumantque, tam in inferno, quam terra. Penes hoc sunt claues regni cœlorum: penes hos est remissio, est benedictio. In his lucet lumen mundi. Ex his procedit via & veritas. Ex his fiunt Apostoli & Sancti. Hæc vniuersa fiunt in corpore generationis nouæ, non Adami, quod nihil prodest. Deinceps ergo cœlestis cursus fundamentum ac origo cognosci debet, quem processum ac ordinem secundū suas distinctiones iam proxime subnectam.

Cap. III.

Quomodo se hominibus Deus accommodet, qualem se erga illos gerat, quæ per ipsos in futuro nimirum mundo perficit.

Mundus cur interiturus.

COmpertum nobis est vniuersis, mundum æternum non esse, sed omnino interiturū, quia scelera indies non secus ac temporibus Nohę inualescunt. Illa autem dies non erit inundationis, sed erit dies iudicii, quo de suis peccatis quilibet examinabitur, & eorum decretam pœnam audiet. Eo tempore homo amplius non renascetur, sed regenerationis eius finis erit. Dum ergo caro Adæ & mundus interibunt, nihilq; mortale superstes erit: circulus terræ replebitur æterna habitatione, in qua mors nulla erit: sed Paradisus sine fine in æternum, aut Paradiso similis Ebron. In hoc non erunt scortatores, vsurarii, periuri, mendaces, denique nihil, quod Deo auersetur. Erit ibi populus, liber & purus impudicitiæ, doli, flagitii, mundus inquam & purus instar Angelorum in cœlis. Populus iste ecqualis erit? Erunt regenerati, erunt ex virgine nati, non ex fœmina. In his nulla gl. ſi. et libido, nullum mendacium. Sunt enim ex castitate & veritate, a spiritu sancto incarnati. Huius pudicitiæ oportet esse hominem, non alium. Ea autem ex Adamo non manat: sed carnem oportet esse aliam, ab Adamo alio, qui Christus est. Et quia alius imo secundus Adamus est, ex eo liquet, nomen Adami ideo hic poni, vt intelligatur caro alia, quæ de Adamo nihil participat. Immaculatis hisce hominibus Paradisum suum Deus elocabit: in quem a Christo introducti, Adamo nostro sese similes exhibebunt. Ibi prodibunt Electi, & probati, non vero, qui tales non sint. Sic vnum ouile, vnus grex erit & pastor hoc est, vna conditio in nouo corpore, non autem in Adamo veteri. Et scriptura nihil loquitur de corpore Adæ, sed de figurato corpore generationis secundæ, corporeis accidentib. Adami carente, sicut virgo Maria mater nostra pura fuit, expersq; sanguinis ac carnis Adę Euęque, quales vtique & nos esse oportet.

Mundi alterius incolæ quales futuri.

Hac de caussa & hoc hic tenendum est, quod & de mundo nihil futurum reliquum sit, neq; elementa, nec ipsa astra, nec quicquam ipsis cognatum. Et, quod prædictum est, mundus per ignem consumetur, nec vim ignis effugient vel aqua, vel lapides, vel metalla. Et quicquid ante fuit, id renouabitur, prout scriptura loquitur: *Spiritus Domini ferebatur super aquis.* Sic nihil fiet, quod ire poterit aut moueri: sed spiritui Dei omnia similia erunt. Sicut vitellus in albumine continetur: ita perspicuum erit chaos, in quo feremur instar vitelli in ouo. Perspicuum illud chaos erit aqua, de qua scriptura ait: *Super ipsa spiritus Dei ferebatur.* Sic omnium renatorum, qui in Christo resurgent, & in nouæ creationis mundo habitabunt, conditio similis erit stellis in cœlo, quę nulli rei incumbunt, a nullo pendent aut sustinentur nisi solo Deo, qui in chaos illas collocauit, sicut vitellum in ouum. Potestas enim Dei ipsius arbitrio accliuis est. Is vt ea creat, ita cõstituta sunt. Quandoquidē ergo dicto modo, quicquid mortale creatum est, vniuersum interiturum, solum autem immortale superstes futurum sit: renatum vtique corpus erit id, in quo Sancti resurgent. Damnati enim non resurgent, sed excitabuntur, & ad iudicium sistentur. Resurgit enim id, quod in Christo resurgit ad vitam æternam. Damnatorum resurrectio est descensio in abyssum inferni. Et in passione Domini legimus, quod Christo supplicio affecto multa sanctorum corpora visa sint, & hominibus apparuerint. *Resurgere qui dicantur.*

Damnatorum autem corporum & animarum resurrectio nulla fuit. Quod ergo factum est hora illa apparitionis sanctorum in suis corporibus: id hora resurrectionis quoque fiet. Et corpora ea sanctorum, fuerunt corpora nouæ generationis. Nam & ipse Iobus testatur, *quod in carne sua resurrecturus, & redemtorem suum, Christum visurus sit.* Et nemo CHRISTVM deinceps, quam sancti, videbunt: nullusque in illo mundo sanctus erit, terrena aliqua contagione imbutus, sed omnes ab illa liberi, ac ex altero Adamo renati erunt. Ita surget nouus mundus, nouus homo, & virgo: ac deinceps nulla amplius generatio erit. Numerus enim sanctorum completus erit, & illi angelis in cœlo assimilabuntur. *Damnati non resurgent.*

Tædium fors nonnullis creo, quod ex Astronomia tam prolixe dissero de vtroq; corpore, & illorum proprietatibus. Sed de homine scienda sunt omnia, quidnā is sit, qualis futurus sit. Et hæc non a solis Clericis describi debent: sed eadem licentia data quoque vniuersis est, qui donum scribendi a Deo acceperunt. Is personam non respicit, sed suam voluntatem. Et quo vult, eo spirat spiritus. Sed iam aliam afferemus explicationem corporum, nimirum talem. Homo liberum habere arbitrium

dicitur. Id habere ipsum, verum est. Cum vero corpora gemina sint: distincte intelligendum iam est, qua ratione liberum arbitrium intelligi debeat. Nam liberum arbitriū in mortali carne inest, sed cum præceptis. Quod vero liberum id arbitrium est, quod præceptis illico ligatur & astringitur: Si quis, quod vult facit & contra præceptum peccat: iam tale faciens morti & damnationi adiudicatus est. Quid libertas confert captiuis? Ea enim nihil est. Recte ergo dici potest, volūtatem liberam nullam esse. Dici et hoc potest liberam voluntatem esse quidē, sed nemini conferētem. Ceterum de libero arbitrio porro scitote, nouā generationem liberam voluntatem habere, minime restrictam, nulli astrictam rei, sicut habuit illā Adam, sed cum interdicto, quod ipsum perdidit. In noua generatione nihil exceptum, nihil interdictum erit, sed omnia erūt libera. In illa n. nemo erit, nisi soli electi, qui iam probati sunt. His liberum dabitur arbitrium ad quæcunque voluerunt. Non n. cupient libidinosi esse. Casti & puri erunt, non voluptuarii. Non delectabuntur alea, ludis, voluptatibus, &c. Natura enim ad hæc ducente orbati erunt. Hoc modo qui nihil mali appetunt, liberam voluntatem habebunt. Quicquid volent faciunt, quicquid volunt, rectum erit. Mali nihil corde ipsorum versabitur, sed ad voluntatem Dei omnia composita erunt.

Liberum arbitrium an homo habeat.

Lib. arbit. quid sit.

Lib. arbit. quæ opera sunt.

Iam attendite, quidnam sit id, quod quis ex libero arbitrio facere audit? Non furari, non latrocinari, non mentiri, non scortari, &c. Hi liberi arbitrii fructus minime sunt. Fructus eius sunt, vt alius alium sanet, quando vult, & mortuos resuscitet, quando vult, & opera diuina faciat, hoc est, quæ Christus fecit, & si quæ alia a Christo dicta sunt. Qui similis Christo est, is quæ vult, facit ex libero arbitrio: mortui nempe resurgunt, leprosi mundantur, cæci vident, claudi ambulant, &c. quinque panibus multa hominum millia cibantur, loquūtur linguis flammeis, potestatem a Deo habent per Christum voluntatem eam perficiendi. Talis nimirum liberi arbitrii homo est.

Prædestinatio, quid & qualis sit.

Ratio eadem etiam prædestinationis est. Quod n. mortale ad prædestinationem prædestinatum sit, vanum est. Quid enim moueat Deum vt corpus, quod vitiis, & peccatis plenum adeoq; turgidum est, prædestinet, aut ipsum multa efficere conetur? Permittit Deus id suo arbitrio agere vel bonū vel malum, vel cum vel contra conscientiam. Quid velit Deus si non velit homo? Sunt ordines, & naturales operationes ex carne & spiritu, ex elementis & astris. Talis est etiam ipsorum proprietas, natura, & essentia. Sic pro suo arbitrio faciunt, quod volunt. Cum talis homo sit: quid & quo prædestinet ipsum Deus? Qui iusta facit, regni Sanctorum consors est. Qui mala faciunt, gehennæ mancipia sunt. Iam ergo operę pretium

tium est sciri, quidnam prædestinatio comprehendat possitq;. Deinde, in quemnam prædestinatio abeat, h.e. quid prædestinatũ sit. Nimirum, quod Christus ex virgine natus est, prædestinatũ vtiq; fuit, vt virgo hæc generationis Abrahami, non Adami esset. Præterea, q̃ filius Dei sangui ne suo hominem redemit: Item qui in hunc credit, & ipsum imitatur vt in cœlum perueniat hæc iam prædestinatio est. Porro a. alias quendam libere fieri posse sutorem, sartorẽ, fabrum ve ferrarium &c. quę hęc anilitas est? Ea voluntas libera naturalis est, nec est illa, de qua loquimur, q. dicere liceat, hic ad sartorem prædestinatus est. Minime. Ipsum naturæ lumen suo ordine ita disponit, vt hic calceos suat, ille ligna exasciet, iste pisces capiat, q̃ omnia naturæ influẽtis impressio, inclinatio ve sunt, haud quaquam vero prædestinatio. Quod Apostoli & Sancti ex Deo operati sunt, prędestinationis fuit. Sic quod Dei est, est prędestinatio. Quicquid vult, facit. Prędestinatio ẽt hoc est. Si quis sibi bene esse vult, is orat vt im petret, is quærit, vt inueniat, is pulsat, vt sibi aperiatur. Qui patrem nostrum cœlestem in nomine filii sui rogat, vt hæc non faciat, hoc ipsi non detur: iam prædest. est, illud ipsi non dari, nihil ipsum inueniri, ipsi non aperiri, &c. Prędestinatio *est iudicium Dei, quo fit quod quisq; facit*. Qui sequitur carnem, is peccat contra Deum suum, quod ipsamet eius testatur cõscientia, & euincit quod, q io bonũ, quo malum ordinatum est ibi prædestinatio quoq; sit, & sit *scientia rerũ vltima*. Homo ergo iure dicere non potest, quod ex prædestinatione factus sit fur, sutor, scortator, miles, lupus, ouis &c. Talia impressit ipsi natura, quæ legi subiecta esse debet, & operam dare vt suo Domino Deoq; obsecundet, non ad mala res omnes conuertat, sed ad ordinem a Deo pręscriptum dirigat. Mandatum enim prædestinationem secum trahit, h.e. ipsius iudicium. Qui bona operatur, bona via ingreditur. Qui mala facit, hunc quoq; prędestinatio sua via deducit. Iam hoc pacto prędestinatio post regenerationem est vita ęterna. Constitutum namq; ita est, vt cuilibet secundum suum arbitrium eueniat. Præsente arbitrio, prædestinatum iam est, quod ipsum vult vt fiat, vt montes transfloccentur, & in mare demergantur.

Christi ex virgine nativitas prædestinata.

Impressionis & prædestinationis differentia.

Prædest. est iudicium Dei, &c.

Cum ergo talis homo a Deo in regeneratione constitutus sit: sciendum est, huius gratia hominem adhærere Deo, & Deum homini, & vtrosque naturam vnam habere, hac scilicet ratione comparabilem. Homo ex terra est. Hinc sequitur, *terræ naturam ipsam participare*. Porro in regeneratione est is ex Deo, itaq; hac ratione naturam Dei habet. Et sicut homo a sydereis Spiritibus illuminatur ad cognoscendam naturam: ita illuminatus est etiam a Spiritu sancto ad cognoscendum in sua essentia Deum.

Deus & homo quatenus similes.

Homo Adamus primus secundi quis sit.

Hinc homo Deum cognoscit, nisi q ex Deo est: nemo naturam, nisi q ex natura est. Quodlibet adhæret ei, ex quo ortum est. Sic etiã quodlibet redit ad id, ex quo processit. Homo nimirũ ex primo Adamo in terram, ex secundo a. Adamo in vitam æternam, ex quo regeneratio egreditur. Hinc constat, *nobis terrenis hominibus non tãtum corpus naturale cognoscendum esse, nec putandum, nos nihil habere præterea aliud, quam illius corporis clarificationem, quam tamen id ferre minime potest, quia regni cœlestis non est capax.* Nec enim ex supernis, sed ex infernis præsto est, nec de cœlo, sed de terra differit. Et quia hanc naturam non deserit, ad cœlum idoneum non est. Quod in terra Deo peccauit, in cœlum non intromittitur. Id vero corpus facit & fecit, scatens flagitiis & mendaciis. Itaq; illud ineptũ est, & indignũ iis locis, vbi pax, trãquillitas, gaudiũ, & voluntas Dei saltẽ, non ẽt hominis dominatur. Non ergo naturali corpori, sed ęterno, non terreno, sed cœlesti viuere debet homo, & cœlesti pręrogatiuam attribuere. In hoc n. visurus est Deum, nostrũ redemtorem, dominum [illegible] & creatorem. Nec vero nos tm̃, qui post natum Christum in ipsum renati sumus, sed & qui in veteri testamento sancti fuerunt, hi erunt, qui post nos induentur vita æterna cum corpore nouæ generationis. Nos ergo post mortem Christi renati in introitu regni Dei die nouissimo, quem Iobus & Patriarchæ exspectarunt, primi erimus. Ingredientur deinde in regeneratione noua Patriarchæ: vbi verificabitur illud dictum, *vltimi erunt primi, & primi vltimi*, hoc est, si nos post mortem Christi præcedemus, primi erimus. Sancti autem qui ante nos fuerunt, nos sequentur. Id docet dictum Iobi, spem defigentis suam in vitam sui redemtoris, quod iterum induetur carne sua, ex noua generatione producta, cuius omnes Patriarchæ participes facti sunt. Sic illi erunt vltimi, etsi fuerunt primi. Hoc modo inter Sanctos post resurrectionem pastor erit vnicus, nimirum Christus, ouibus omnibus veteris & noui testamenti sanctis præfectus, vbi etiam vnicum ouile constituetur, hoc est, vna mandra, vna essentia, eadem conditio veterum & recentium, nullo altero meliore, prioreue exsistente. Tale quid in terra fieri non potest: nec caro Adamica eo dirigi se patitur, vt vnum ouile ingrediatur, & vnum pastorem audiat. Sola caro renata eo peruenit, nulla alia.

Vltimi in cœlo erunt primi, &c.

Homo [illegible]

Iam homo admirari non debet, quod cum Deo commercium habeat, & ipsius virtute in terra miracula operetur. Naturam enim Dei participat, dicente quidem scriptura: *Dii estis, & filii excelsi omnes*, quasi diceret, [illegible] *generationis e supernis.* Ex hoc est, quod Helisæus maledicit [illegible] deuoratis, cum caluitiem ei exprobrarent. Caluities enim

Heli-

Helisæus non erat, sed Helisæus erat noua generatio, quā in spiritu promissi nis accepit. Deus enim sanctos sui cœlestis corporis contemni non patitur a corpore terreno, hoc est, cœleste a terreno eludi Deus nō permittit. Sic in noua generatione post Christum nemo admiretur, sanctos ita operatos esse, vt Helisæus. Deus enim maledixit ficui. Sic quilibet etiā sanctus potest maledicere damnato, qui in conspectu suo contra cœleste peccat. Hoc fecit Petrus, maledicens viro & vxori eius, propter dictum mendacium, cum ad pedes Apostolorum, nulla necessitate compulsi pecuniam deponerent Illorum enim cor terreno, non cœlesti abundabat. Cum ergo æternū perdere mallent, & per mendacium sese sanctorum numero inserere ac falsi Christiani esse satagerent: nouæ generationis virtute Petrus, ex potestate illa, quæ solius Dei est, potestatem a natura habuit, hoc crimen initio ita puniendi. Sicut enim Astronomus in firmamento Magicam, & cœli ( ) operationē hic in terra adhibere potest ea vi & ratione, quia ex firmamento est, sic & vos de cœlo non minus operationes illas cognoscere potestis, modo ex cœlo sitis, sicut ille alter ex terra aut firmamento est. Virtus enim illa semper inhæret ei, qui ex illa est. Sic sanarunt homines, claudos, cœcos, mortuosque resuscitarunt: Vnaque omnino ac eadem est virtus maledicere & sanare. Execrari enim lasciuum, æque necesse est, ac sanare ægros. Et dolendum est, tantum mali & irrisionis inferri Christo & ipsius regenerationi, a terrenis & damnatis mancipiis. Ceterum quod iam nemo faciat ea, quæ fecerūt sancti, caussa hæc est, quod nemo regenerationi adhæreat. Quod etiam Psalmista testatur, dum inquit: *despexit desuper de cœlo, & ne vnicam quidem vidit, qui bonus esset*, hoc est, qui virtutem haberet (*) sanandi, aut citra mendacium cōcionandi. Hæc enim omnia ex illo & per illum proficiscuntur hominem, qui in noua generatione, nouæ vitæ versatur. Huic potestas data est, vna asini maxilla mille viros cædendi, Gigantes prosternēdi armis ludicris, sicut Goliam strauit Dauid. Hæ enim præfigurationes omnes Christum respiciunt, & robur virtutemque ipsius concernunt. Nec vero Christum saltem, sed eos insuper omnes, qui ex ipso nati, & per eiusmodi adumbrationem præfigurati sunt.

Act. c. 5.

Piorum rarus numerus.

Piorū virtus quāta.

Tales ergo nos in terra præstare debemus, vt in præfiguratione illa, in Christum directa, comprehendamur. Cur enim & nosmet non instar Dauidis Gigantes prosterneremus, cum æque Deus nobis ac illi cognatus sit, quæ cognatio ex sola regeneratione dependet? Si dicere nobis li[...] et ad montem, transferre ex loco isto, & in mare consīde, hoc certe ro[...]ur [...]u.to est præstantius, quam Gigantem funda pro[...]ternere. O-

mnis vero veterum fortitudo, omnis sapientia Salomonis & ceterorum, fortitudo, & sapientia generationis est nouæ, in qua versamur per Christum adducti aqua & spiritu, qui nos incarnat ex nouo Adamo, qui est Christus, vt adeo puri in nouo nostro corpore reddamur, quã purus fuit Christus in suo, quod ex virgine natum est, eaq; nõ quidem ex Adamo, sed Abrahamo, nõ ex carne Adæ, sed ex carne promissionis, ex qua nihil impuri nasci potest, progenita. Sic nimirum noua Eua communis omnium mater est, & Spiritus sanctus, qui Christum incarnauit, caro & sanguis noster est, & loco virginis habemus nos Baptismum. Iam ergo in Incarnatione habemus Spiritum sanctum, quemadmodum Christus inquit, *Nisi quis renascatur per aquam & spiritum, regnum Dei minime ingredietur.* Hic nimirum est iste Spiritus, qui hominem viuificat, h. e. id corpus dat, in quo nulla mors est. Caro enim, in qua mors est, nihil prodest.

Pies Christo similes esse decet.

Eua, &c. communis omnium mater.

Ioan 3.

Velim vos hic recolligere, q̃ in primo Astronomico libro diximus, qua scil. ratione astra suam Influentiam & nutũ corpori terreno imprimant, ita vt homo ad modum sui Astri (liceat verbum fingere) naturetur, seu disponatur. Sic homo nascitur in animam, in qua genitus & conceptus est. Sed nisi seipsum corrumpit, & ingenium aliud asciscit: alias operatio vna, vna essentia esset in homine & in astris. Quæ sicut prædicto libro de congenitis proprietatib. annotastis: ita scire debetis, corpus nouum quoq; similiter nasci, Deo nimirum secũdum suam influentiã cum homine procedente. Hinc filii etiã nascuntur ad vitã æternã, qui vel in cunis sancti sunt manentq;. Sic nimirum dona Dei, cœlestis motus, filiis imprimuntur & inseruntur, ac cũ illis succrescũt vsq; ad statutũ tempus vel horam. Et nemini absurdum videri debet, a Deo liberos etiã in vtero materno sanctificari. Christus enim filius primus est: sic etiam Ioannes Baptista. Si Christus & Ioannes tales, tales vtique & alii esse poterunt, quod de S. Nicolao & aliis iure dici potest. Si enim Natura in vtero materno ad nutum suum liberos inclinare, & tales seruare potest: multo id magis poterit Deus in generatione noua, vt, quo nutus ipsius intendit, is ibi perficiatur. Dona sua Deus distribuit pro arbitrio suo. Nouæ enim generationis homo ipsius est, est ipsius cœli, & inclinationis, & essentiæ. Hunc, quo vult, dirigere potest: potest ipsum cinctum huc non illuc conuertere, sicut Petro Pauloque fecit. Hoc tamen omne efficit in carne noua. In carne namque veteri nulla est constantia, nulla fiducia. Ea non compescitur, non regitur, sed fluxa & variabilis instar arundinis est. Super hominem antiquum, quia arena est, ædificari nihil potest. Ideo Christus etiam super veterem hominem Ecclesiam non extruit, sed super Petrum, qui nouæ generationis est, doli omnis expers. Hinc regene-

Sancti a natiuitate qui.

Deus inclinat, quos & quo vult.

regenerati etiam ex natis veteribus discere aut audire nihil debent, sed ex Petro, qui ipsorum esse pastor debet. Nouam enim generationē portæ inferorum non euertent. Nolite quærere terrena, sed quærite, quæ Dei sunt. Qui quærit, quod terrenum est, is Satanicus est. Ideo & Petrus carnali amore ex primo Adamo Christum prosecutus est, cum vetaret, ne Hierosolymam, vt crucifigeretur, pergeret. Ista n. ex carne regenerata non depromsit. Qua de caussa a Christo etiam Satanas appellatur. Regeneratam carnem Satanas minime gubernat. Carnē autem Adamicam ducit, quo vult. Itaq; Christus carnem Adamicā omnino repudiat. Vult aūt in carne noua nos sibi seruire, & ex illa animū roburq; desumere, quo Deum ex toto noui corporis pectore celebremus. Mortale enim cor, res mortales amat. Iam si mandatum in nobis perficitur, vt Deū ad modum præcepti sui laudemus: ipsius vtiq; instrumenta & sancti sumus, isq; per nos mirabilia in terra hac perficit, modisq; multis in sanctis suis sese exserit, per opera, miracula & signa. Quorum quod hodie pauca fiunt: caussa est, quod generatio vetus carni veteri quam maxime obsecundat. Et quia carni nouæ locus non datur, ideo diuina miracula nulla eduntur. Per terrenum n. cœleste nihil perficitur. Suo instrumento quoduis perficitur. Eo deficiente, per id nihil elaboratur.

Vetus E-uo arena & nihili est.

Petri consilium de fuga Christi Satanicum.

Hac de caussa operæpretium me facturum existimaui, si non naturalem tantum hominem describerem, quod in primo libro præstiti, sed multo accuratius & maiori cum alacritate hominem etiam æternum, hominem cœlestem & nouæ generationis consortem, vt vetus nimirum homo, quidnam homo sit, videret, & sese ad illum accommodare posset, ac quanta talis regeneratus homo hic in hac terra, & post hanc vitam illic in æternitate præstare & conficere queat, penitius introspiceret.

Cap. IV.

De Membris Astronomiæ cœlestis, & ipsius speciebus.

PRimo libro diuisionem institui membrorum & specierū Astronomiæ secundum lumen Naturæ. Distinctio illa hoc quoque loco non minus, ac in lumine naturæ obseruanda est. Diuersitas tamen Astronomiæ cœl. & alterius, est in Interpretatione. Alia enim huius secundæ Astronomiæ est Magia, ac est Naturalis: alia est Nigromātia, alia Nectromantia. Sic etiam omnes reliquæ species cum suis nominibus & ordinibus sunt: alius tamen est intellectus & operatio. Nulla itaque necessitas postulat figuras eas hic poni. Sufficit interpretatio præsentis Astronomiæ, vt naturalia & cœlestia inter se distingui possint. Iā ex ordine tradetur, quæ eius membra, & quæ species sint.

Quid sit Magia cœlestis, quid Magus cœlestis, & quænam vtriusque operatio.

Magica 6. species.

PRo cognoscenda cœlesti Magica, Mago ipso, & totius huius negotii summa: sciendum primo est, Magicam sex speciebus comprehendi. Prima tradit interpretationem stellarum nō naturalium, vt stellæ Christi, & ceterarum, quæ sub nomine signi a Christo includuntur, dum inquit: *Erunt signa in Sole & Luna ac Stellis, &c. & pressura populi, fames, sitis, terræmotus, pestis, &c.* Hæc, quæ verbo Christi comprehenduntur, præter naturam omnia eueniunt, nec explicatione naturali definiri queunt, sed supernaturali, seu cœlica, hoc est, ex cœlesti Astronomia explicāda sunt.

Magus cœlestis quis.

Qui, quænam pestis naturalis sit, quæue ex maledictione oriatur, exploratum habet: is Magus est cœlestis. Si enim naturalis non est, prædicere potest, pestem hanc signum esse dissolutionis mundi, hoc est, centenos aliquot annos ex numero annorum illorum, quibus mundus duraturus erat, exemtos & ablatos esse. Ad quodlibet enim huius Euāgelii signum numerus certus annorum ætatis mundi deciditur.

Secundo, Magica naturalis in hac specie ita se habet, vt vnum mutare possit in aliud, ferrum in cuprum, homines in lupos, Saphyrum in Adamantem, &c. Iam qui per virtutem Dei, inuisibilem se facere potest, sicut Christus: qui veste ea, qua transfiguratus est Christus, indui potest: is Magicæ alterius speciei peritus est.

Species *tertia est*, quæ ex influentia cœlesti facere potest id, quod facit naturalis. Sic naturalis facit characteres & consecrationes, h.e. potest verba promere eiusmodi, surge, & lectum tuum assume, ac ambula, Surge Lazare, &c. Hic tertiæ speciei Magus cœlestis est.

Quarto, qui characterem (*Tau*) facere, aut *Tau* simile, rebus aliis auertendis adhibere potest, is Magus insignis est.

Quinto, qui facere potest, vt asinus loquatur, sicut locutus est asinus *Balam*, qui potest facere, hominem nasci ex Deo, ex Deo doctum fieri, qui facultatem habet ex virtute diuina faciendi, quod vult, Magus est.

Sexto, qui loqui potest a terra vsque ad cœlum, vt Deus ipsum internoscat & audiat. Item, qui quæ Deus ipsi respondet, hic in terra audit, &c.

His præconceptis, omnium primo sciēdum est, quod Spiritus naturales in lumine naturæ præstare possunt, id ipsum respectu Dei quoque, ex Deo, diuinitus, hoc est, secundum voluntatem & opera diuina eos præstare posse. Et hoc discrimē est *Naturalis & cœlestis operationis*. Quod natura per suas operationes facit, id Magica est naturalis. Quod in nobis operationes cœlestes efficiunt, & quidem per nos, Magica cœlestis

Magica naturalis & [illegible]

lestis est. Quod ex natura procedit, naturale est. Quod est ex Deo, diuinum est. Sic duæ Magicæ inter se differunt, naturalis scilicet, & supernaturalis, vtræq; ex vno fonte natæ, sicut per ipsarum probationem, quę cuiusque operatio sit, & vnde emanet, constat.

Quid Nigromantia cœlestis, & cœlestis Nigromanticus sit.

PRincipio, opus est, vt intelligatis naturale, quale id primo libro traditum est. Ita fiet, vt facilius etiam hoc alterum intelligatis. Iam luminis naturæ Nigromantia species quinque habet. Totidem habet etiam Magia cœlestis. Prima in lumine naturę species est, spiritus mortuos cognoscere. Ita Nigromantia cœlestis spiritus viuentes cognoscere docet. Magus n. cœlestis scire potest, qui spiritus mortui vel viui sint. Inter hos geminos enim certum discrimen est. Nullus hominũ est, qui post mortem apparitionem aliquam dare non possit, vel mortuam, vel viuam. Ita sydereus spiritus si ambulat, cognoscitur a nigromantico naturali. Id vero corpus sydereum non est, sed est sanctus, a Deo excitatus. Talia fuerunt sancta corpora, qui tempore passionis & mortis Christi multis Hierosolymæ apparuerunt. Ea enim mortuorum ambulatio serio expendenda est.

Species magiæ quæ & quot sint.

Nigromanticus cœlestis quis sit.

Secundo, Naturalis Nigromantia potestatem habet cum spiritibus illis tractandi. Sic qui a Deo potestatem habet, cum sanctis hominibus colloquendi, eos interrogandi, & respondendi: is Nigromanticus est cœlestis. Et hæc non minus præstari possunt per Deum, quam per naturam in naturalibus.

Tertio, Nigromãtia luminis naturæ est, quæ astra gubernat. Ita qui astra supernaturalia gubernare põt, is Nigromãticus cœlestis est, qualis fuit is, qui Iosuæ moderatus est Solem, vt punctis aliquot quiesceret.

Quarta, Naturalis hominis corpus potest lædere citra apertionem. Sic qui scientiam & potẽtiam habet, hominibus maledicendi, quod fecit Helisæus Prophetarum filiis, & Petrus viro vxoriq; pecuniã Apostolorum pedibus obiicientibus, &c. is Nigromanticus est cœlestis. Similiter & qui ex virtute Dei alicui maledictionem immittit, quæ citra caussas naturales in effectum deducatur, is Nigromanticus est cœlestis.

Quinto, Naturalis Nigromãtia per simplicia quædam præstare põt, vt, si illa huc illucq; ponantur, res ea, cui illa apponũtur, minime conspiciatur. Ita qui hãc artem callet, vt Diabolus ipsum non videat, is Nigromanticus est cœlestis. Et huic valde bene est. Nimio enim plus potest.

Sciendum ergo est, multum in natura gratiæ contulisse Deum homini. Nec in Natura tantum, sed multo magis in natura cœlesti admiranda facere & apparere docuit. Et placuit Deo, hoc modo cum homi-

nibus colludere: cum his quidem, vt in naturali lumine anxie laborent, & sublimes appareant his, qui luminis Naturæ ignari sunt, cum illis autem, vt ex cœlesti Influentia alte illuminati, admirationi sint Naturalibus, vt qui pluris sint & maiora faciant, quam in omni Natura demonstrari possit. Hoc discrimine duæ hæ Nigromantiæ, mortalis & viua, inuicem distant.

Quid cœlestis Nectromantia & Nectromanticus sit.

Nectr. natur. species 14.

PRædicto modo ipsa quoque Nectromantia & Nectromanticus cognoscantur. Nectromantia Naturalis species quatuordecim habet. Totidem habet etiam cœlestis. Prima est apparentia specularis, & species exhibita in Berillis, & vna in carbonibus, &c. & si quid similiter speciei speculari apparet, vbi videatur, quod ibi videri Natura constituit. Iam istarum rerum species cœlestis similiter quoque constituta est. Cuius etsi tres sint species, modus tamen vnus est, in visione corporis varians Cœlestis ita se habet. Si quis per parietem transpicere potest, quid in montis altera parte, aut medio sit, quid sit in homine, quid in eius corde: huiusmodi cœlestis Nectromanticus, nullo speculo, nullo carbone, nullis Berillis opus habet.

Thesauri nella cœlestis quid doceat.

Secundo, Species cum dictis prius tribus quarta docet naturaliter inuenire Thesauros, aut res perditas, absconditasque, vbinam lateant. Cœlestis Thesaurinella docet quærere thesaurum scripturæ, & quid in ea occultum est, scire, cognoscere, intelligere. Nec vero scripturam tantum, sed etiam cor Dei erga hominem, eiusque voluntatem, propositum, decretumque scire docet, velut & ipsius verbum, doctrinamque, quam Deus abscondit, nec vult eam homines scire. Sic qui thesaurum suum defodit, is ipsum alteri inuidet, ne habeat, quod luxui suo impendat. Ita multa sunt in scriptura, quæ nos omnia scire Deus non vult. Si enim male collocamus, quod minus est, quãto magis, quod præstantius est? Hæc autem qui nouit, is Thesaurinella cœlestis est.

Quinto, Nectromantia Naturæ res furto sublatas restituere docet. Ita Nectromantia cœlestis docet nos recuperare, quæ Deus nobis abstulit, vt cum dicit: Quicquid habet, auferte ab ipso, etiam id, quod non habet. Ablatum illud bonum recuperare, cœlestis Nectromantiæ species est.

Sexta, Species est, res absconditas inuenire, h. e. quas quis secum habet, nec se habere nouit. Hanc inuentionem Natura docet vt quilibet sciat, quomodo id, quod Natura ei dedit, exuscitare & proferre debeat, vt sunt artes & (*). Talis etiam est cœlestis, docens dona, timorem Dei in homine, &c. qui alias sine arte Nectromantiæ cœlestis eo penetra-

re non posset, vt seipsum vel leuiter saltem nosset, aut, quod in ipso est, quidnam sit, & quo conducat, intelligeret. Talis sine hac specie omnino inutilis foret.

Sic duæ aliæ adhuc sunt species cōuenientes, vt *Adech Blumbeus & Virgulta Directa.* Duæ hæ species in corpore naturali intellectum proprium indicant, sciuntque id, de quo rogantur. Altera est plumbum, altera est Lignum. Vtræque per sua signa responsa dant. Duæ hæ species indicant, nobis opus etiam illis esse, qui viam nobis monstrēt ad salutem. Hi sunt homines, & hominum ritu agūt, ex Adamo orti, ad vitam æternam inutiles, in carne illa tantum intellectus habentes quantum habet plumbum ac lignum. Ceterum per ipsas operantur Astra: vnde sunt *Adech & Virgulta.* Similiter & Deus per hominem ex Adamo operatur, vt suum ipsius sanguinem ac carnem indagare nō possit. Caro & sanguis non loquuntur, loquitur autem is, qui carne & sanguine plus est. Caro autem mortalis loquitur, quæ seipsam non intelligit, sicut lignum & plumbum. Est etiam Ars Lucis, si fax apud thesaurum exstinguitur. Sic etiam exstinguitur caro mortua, si ex illa Deus loquitur. Hæc in numero species nona est. *Adech Plumbeus: & virgulta Directa.* *Ars lucis quid.*

Præterea, duæ aliæ species sunt, vt *Artes transuersæ, superstitiones indirectæ*, & insuper, *Sciētia peruersa*, h.e. a Lumine Naturæ errores introducuntur, qui id obscurant, & in genuino suo fundamēto peruertunt. Sic utenim ea hominum diuersitas est, vt si viginti rem eandem viderint, nemo tamen idem cum altero de ea sentiat: ita etiam Nectromanticus cœlestis est, quando is apud seipsum errat, & sereno puroque die nihil videt. Idem in cœlesti quoque Nectromantia fit, si perfectio non est in eo, quod Deus dat, & in fine id subtrahit. *Artes trāsuersa Superstit. indirectæ. Scient peruersa.*

Vltima & decimaquarta est, q. Natura Artem literatam dedit dum nimirum ingenium ducit, & scribere finit. Sic si Deus pennam ducit & scribere finit, *ars ea literata cœlestis est*, in qua nulla ambiguitas est.

Hoc modo Nectromantia cœlestis intelligenda est, quæ omnia in probatione euidentiora inueniuntur: multo autem dilucidiora in illa arte, in qua illa discitur.

Quid Astrologia cœlestis, & cœlestis Astrologus sit.

SI, quid Astrologia & Astrologus cœlestis sit, scire desideratis: cognouisse antea debetis, quidnam sit Naturale, & quot ipsius species sint, nempe, 13. De prima sciatur, Sumum Motorem esse illū, qui omnia mouet, & in sua potestate habet. Etsi n. illam Naturæ quidem concesserit: ipsa tamen adeo libera nō est, vt, quid velit, facere ausit, sed facere cogi- *Motor Sūmus quid.*

Natura quæ potesta sit. tur, quod vult is, in cuius ipsa manu posita est. Hæc si ad Astrologiam cœlestem referuntur, summus motor tantum Christus est, qui inquit: *Omnis mihi a patre meo data potestas est, in cælo & in terra.* Hinc colligitur, *Christum esse eum, in cuius manu noua omnis Astrologica operatio consistit*, sicut ipse ait: *Erunt signa in Sole, Luna, & Stellis. & pressura in populo.* Talia in nouo cœ- *Deus Pater cœ. veteris, Deus filius, noui motor.* lo fiunt. Id suum motorem habet, proferentem ea, quando & quomodo vult, eaque vel maturat, vel retardat, & in cœlo, quod placet, exhibet. Sicut ergo vetus cœlum suum motorem in Deo patre habet: sic in cœlo nouo motor est Deus filius.

Secundo, Qui nouorum illorum signorum cursum tenet, & motum eorum cognouit, scitque quo nam & qui Christus, summus motor ea agat, is Astrologus est cœlestis in consideratione nouarum stellarum, dum compertum habet, quorsum noua signa, vel pestis, vel terræ motus, vel fames, &c. pergãt, quamdiu & quib. locis, duratura sint, quiue homines illis subiiciantur, in quibus non minus ac in naturalibus operentur.

Tertio, Si hoc modo firmamentum nouum supernaturale est, antequã operatio eius incipiat, sciat Astrologus cœlestis, quænã eius natura sit, h.e. quidnã id operaturum sit in mortali, an penetret in homines aut pecudes, an desinat in terræmotum & similia. Qui, qualis ea natura sit, prædicit, is Astrologus est cœlestis. Exploratum namque habet, quidnam summus motor Christus, & quomodo & contra quẽ operaturus sit.

Quarto, Ea operatio naturalis est, vt sciatur, quidnam naturale operetur, h.e. in actum producat, & quod sibi mandatum est, perficiat. Hoc qui intelligit is scit, quinã homines auferantur seu abripiantur, quiq; superstites maneant, & quale illud opus, si confectum est, futurũ sit. Ponamus exemplum. Video fabrum ferrum ignitum facere. Ferrũ illud malleo quidem tundi video: sed quid in fine futurum sit, nondum scio. Vel tignarium conspicor exasciare lignũ, sed quid ex eo structurus sit, ignoro. Eodem modo, si pestis, terræ motus, fames, bellum, &c. impendet, videmus quidem in illa officina aliquid fabricari. Nemini autem constat, quid in fine fabricationis eius futurum sit. Qui autem in peste, cuiusnam postrema futura domus sit, perspectum habet: is Astrologiam cœlestem nouit, h. e. scit finem belli, famis, & quicquid fabricatum, aut deinceps etiam fabricandum restat.

Quinto, Exploratum etiam habet, quidnam cœlestis cursus pro officio suo seorsim in quolibet operetur, sicut id in suis ipsæ etiam natura indicat. Hunc inclinat ad ignem, illum ad aquam, istũ ad Chelin, alium ad aliud. Qui ergo, quonam Deus in natiuitate aliquem collocet, nouit, is cœlestis est Astrologus, & de instituto Dei disserere potest.

Sexto

Sexto, Quomodo Deus cum homine & creaturis omnibus concordet, vbi manum suam aperiat, vbi eandem claudat, qualem se cuiuis præbeat, qualis quolibet anno, mense, die, hora sit, vbi propitium ac benignum se præstet, vbi talem se non præstet, vbi rerum terrenarum copiam det, vel non det, quantum det, quam multum & quam magnum det.

Septimo, Sciat Astrologus cœlestis regna cœlorum nouorum & veterum, videlicet chorum Angelorum, chorum Sanctorum, chorum Trinitatis, chorum Virginum, &c. sicut Astrologus naturæ nouit, quomodo terreni omnes cœli in sua proprietate cõstituti sint: similiter, vbi cœlum credulum vel non credulum sit, vbi huc, vbi illuc inclinet. Sicut enim cuilibet homini sua peculiaris est proprietas: sic eadem etiam peculiaris est, cuilibet domui, regioni, ciuitati, pago, &c. Hoc in cœlesti Astronomia vocatur *cœlum*. Eiusmodi cœli distinctio (   ) Astrologica cœlestis est, veluti, vbi crocus, vbi triticum, vbi frumentum nascatur, &c.

Octauo, Cœlestis Astrologia cognoscere docet futura præsagia noui motoris, & signa futura, vt fiant. Sic naturalis prædicit, *hoc die, hac hora Eclipsis Solis vel Lunæ fiet.* Similiter & cœlestis prædicit; *Hoc die, hoc tempore apparebunt signa in Sole, Luna, & Stellis, Pestes, terræmotus, &c. in cœlo nouo.*

Nono, Quoniam secundum naturam omnia mouentur, seq; proferũt, vt cognosci queant: eadem ratione etiam cœlestis scire potest, quidnam laturum tempus sit.

Similiter & decimo, quod ferat iudicium, quod Deus pronuntiat, quando & quam grauis pœna hominibus incumbat.

Vndecimo, Quid extra hæc omnia, coincidat & concurrat, sine prædicto supernaturali ordine, aut supernaturalibus signis & operationibus omnibus absconditis: Item, quomodo cataclysmus Noæ, a Deo hominibus omnibus absconditus acciderit, & quo modo ignis Sodomam Gomorrhamque ignorantibus omnibus hominibus & Prophetis inuaserit, &c.

Duodecimo, Quomodo Deus homines plagis infirmet, quas natura sanare nullo modo potest, vtpote naturalib. omnibus remediis inuictas, dum iam status melior, iam iterum peior incidit.

Postremo, Cœlestis Astrologus appropinquationem quoq; diei nouissimæ ex signis præteritis prænoscit, dum considerat, quantum detractum sit, de diebus finis mundi, & quando nonum cœlum Dominatiuũ sit. Hæc omnia cõprehendit Astrologia cœlestis, quæ a solo Deo ho-

mini confertur. Solus enim Deus hanc docet & communicat. Sine ipso nemo quicquam est, sed in his rebus vniuersi cœci & obturati existimus.

Quid Signatum Cæleste, & quid Signator Cælestis sit.

Externa interiorum signa. SImiliter nobis etiam compertum est, quod natura suos signet, vt quod in homine interius lateat, per signa externa concipiatur. Nihil namque adeo reconditum est, quod hoc modo nõ manifestetur. Iam qui hominem per addita ipsi a natura signa hoc modo cognoscere potest: is q̃d naturaliter in corde eius lateat, perspectum habet. Hic similiter & in cœlesti cognouit, quidnã homo intra seipsum in cœlo supernaturali sit: nimirum dolosus erga Deum & homines, fallax, veraxq́;, iustus & iniustus. *Signatura genera 4.* Signorum huiusmodi, quæ natura quidẽ assignauit, genera principalia 4. sunt: totidem &̃ in homine supernaturali. *Chiromantia cælestis* in manu constituta est, Quæ vt se habet, ita iudicari debet. Ipse enim Christus ait: *Nesciat læua quod facit dextra.* Illa si id nescit: iam manus proba est, & virtus eius facile cognosci potest. Si talis non est, sed cum dextra læua cognata est: scitote ipsam esse dolosam, hypocriticam, falsam, inconstantem, prout & fructus eius indicant, & consideratio illius hominis plenius monstrat. Sic & *Physionomia* interiorum & abditorum hominis exploratrix est: velut æque etiam hominis supernaturalis, qualis is sit erga Deum, erga suos, in corde supernaturali, vbi oculus nequam sit, vel non sit, vbi lingua dolosa sit, vel non sit, vbi aures bona audiant vel non audiant. Ex his iam cognoscitur homo, quomodo cor eius se habeat erga Deum aut proximum, an Deo proximoue propensus, vel infensus sit, quare contra Deum loquatur, faciat, audiat, videat. Ex his signis omnibus cor eius innotescit. Quod enim in corde abundat, id ex ore exundat. Quod cor desiderat, id audiunt aures, id quærunt oculi. Physionomia itaq́; cœlestis per terrena & cœlestia opera, quale cor sit, prodit. *Ex fructibus enim propriis cognoscetis eos.*

Tertio, Substantia quoq́; hominis cor manifestat. Qualis homo a natura constitutus est, talis etiam est signatus, sicut de his pluribus libro primo traditur. Eodem modo & Deus signat eos, quos signari opus est. Sic qui dolosus erga Deum est, & fraudes alit, is vestem gerit lupinam, vt distracte præ aliis internosci queat vestitis. Notandum enim est, quod Deus hominem signarit in substantia, quasi deformitate quadam suæ speciei, signum contra naturam corpori eius appendens. Nonnullos nõ in corpore, sed in vestibus signat, ex quibus ipsius substantiæ conditio tamen facile cognosci queat, quasi cœlum supernaturale dicat: Videte, qui signatus iste sit. Secundum hoc signum iudicate, ipsius quoque

corpus

ſimile eſſe. Et quale corpus: tale etiam cor. Veſtitus ergo ſuus cuilibet homini liber relinquendus eſt. Hæc namque ſigna ſunt ſignati cœleſtis. Et ſignator cœleſtis ex his nobis, quid in corde eius lateat, intelligit.

Deniq; quarto, natura etiam in moribus & geſtibus hominem ſuum naturaliter ſignat. Similiter & curſus ſupernaturalis ſuos quoque notat. Exemplum. Qui de terra eſt, terrenus eſt, & terrene operatur. Qui de cœlo eſt, cœleſtia facit. Iam vię in hoc quarto ſignato geminæ ſunt, velut *Mores* & *Conſuetudo*. In moribus videndum, an Sanctis conueniant. In conſuetudine, an & hæc Sanctis conueniat, hoc eſt, mores nobiſcum naſcuntur, & in moribus educamur. Prout educamur, ita conſuetudo noſtra eſt. Hinc iã conſideratio inſtituenda eſt, an mores illi Deo & proximo ſeruiant, vel minus: Item, an cõſuetudo cõſtans ſit, aut inſtar arundinis mobilis. Pro hac obſeruatione, ex moribus de homine illo iudicari ſatis poteſt. Scitote ergo, æternum hominem per externa congenita & conſita ſigna, prout ea exterius patent cognoſci & iudicari poſſe. Externa namq; ſigna, quæ interius oculta ſunt, produnt.

Quid in Cœleſti Aſtronomia artes incertæ ſint, & quid Cœleſtis ille exercitator ſit.

POrro vero etiam notate, quo pacto artes incertæ (quarum quatuor ſunt) in lumen naturæ illatæ ſint, & in eo ſydereũ aſtrũ regnet quãtum vtriuſq; concordantia quidem permittit. Hoc etiam in aſtronomia cœleſti membrum eſt, non tamen aſtris ſubiectum, aut ea forma imbutum, quam naturales artes exhibent. Hæc autem ſupernaturalia ſunt, nec ſunt artes incertæ, verum certæ, iis comprimis, qui illis in cœleſti Aſtronomia vtuntur. Fundamentum n. ipſarum in hoc poſitum eſt, quod Deus elementa non aſſumat, per quæ aliquid efficiat: ſed is aſſumat ſibi hominem, & per ipſum id compleat. Iam Deus ſuæ voluntatis certus eſt. Et quod requirit, id fit. Is vero, per quem id perficitur, ſperat quidem, ſed tamen ex parte aliqua dubitat, vnus alio quidem magis minuſue. Sic Gedeon ob vellus ambiguus erat, donec tertio rem confirmatam videret. Fiebat interim, quod fieri debeat. *Gedeonis hiſtoria.*

Nec hoc ſaltem modo, verum multis etiam aliis pactis ex incerta ſpe homines vaticinati ſunt, ſibi quidem ipſis non omnino fidentes, ſed fidentes tamen Domino, quod is non falleret. Et tamen cum operatio illa per Ionam in Niniue fieret, IONAS ipſe ob ſuum vaticinium percullus erat. Ipſius enim verbo euentus minime reſpõdit. Hinc ergo ſunt incertæ ſcientiæ & Prophetiæ, quoniam fieri, vel non *Ionas, &c. Artes incertæ cur dicantur.*

fieri possunt. Siue autem eueniant, vel non eueniant, nihil verbo Dei decedit, sed saltem pronuntiatori. Cuius euentus caussa hæc est, quod per contritum & pœnitens cor ista auerti possunt, ne in actum deducantur. Omnia ergo vaticinia, quæ per homines fiunt, quæque per humile & pœnitens cor Dei gratia tolli possunt, incertę Prophetiæ existunt. Is n. quem illæ spectant, emendare sese & conuertere potest, vt constituta pœna ab ipso auferatur. In Deo tamen Prophetiæ illæ omnes veræ sunt. Ipsius autem Prophetæ ea conditio semper non est, vt certum prædictionis euentum experiatur, quod & ipsum in Niniue Ionas experiri coactus est. *Incertistæ* huiusmodi multi adhuc in mundo sunt, qui ex diuina Geomantia, Pyromantia, Hydromantia, & Chaomantia præsagiunt, non per signa in elementis fixa, sed per seipsos in verbis, viua voce annuntiatis. Hæc tamen illis, quibus dicuntur, sunt elementaria, in ipsis autem Prophetarum horum vaticinia complentur, nisi Deus humilitatem ipsorum respiciat. Multi hoc sunt seculo, quorum Prophetias tales indicantium verba nemo curat. Quibus, quę dicuntur, ea partim omnino auferuntur, partim nihil deciditur de illis, sed suum ipsa successum habent, & interdum dictis etiam peiora eueniunt. Si n. humiliatio & contritio pœnam auferre queunt: superbia vtiq; ac contumacia malorum numerum etiam cumulare & intendere possunt. Hoc iam, prout indicatum est, in homine cœleste incertum est.

Quid Philosophia adepta cœlestis sit, quid item cœlestis adeptus Philosophus.

IAm antea in naturali Philosophia explicui, quidnam Philosophus Adeptus sit. Cum vero sciam, per mortale lumen eo penetrari non posse, quo penetrare hominem decet: rem paulo melius & exactius expendendam censui. Vt autem, quidnam cœlestis adeptus Philosophus sit, explanem, res ita se habet. Notum vobis est, Deum lumen naturale condidisse. Hoc vero vnius modi non est, sed multiplicis. Vnum naturale est, vulgatioribus etiam comprehensibile. Aliud non vulgarem, sed eruditum virum requirit, hoc tamen & ipsum intra naturæ limites conclusum. Tertium adhuc sublimiorem hominem, qui naturæ accuratam cognitionem habeat, exposcit. Sic natura in suo lumine se ipsa semper sublimior & excellentior est. Quod si ergo Philosophiæ adeptæ naturalis ea est conditio, vt non nisi cum exquisita subtilitate tractanda sit: multo magis conueniet id Philosophiæ adeptæ cœlesti, quæ nihil de eo, in quo versamur, differit, sed de eo considerat, quod oculis nunquã aspeximus, sed omnis nostra spes eo vergit, quod is, qui nos creauit, nolit nostri quicquam

Lumen naturæ a Deo conditum.

Phil. adep. cœlestis circa qua versetur.

quam perire, sed omnia conseruari. Hoc cum ipsius verbum sit, fas est, nos paulo quid altius, quam hanc mortalem vitam, & eius Philosophiam adeptam curare, & ei, quod postremo considerauimus, ita pro videre, vt quiete fruatur, & suauiter dormiat, ac in gaudio viuat sine afflictione, quando caro mortalis ab ipso separabitur. In mortali namq; corpore quies quærenda nulla est, vt in qua miseria & ęrumnis omnia squalent. Caro itaq; quærenda alia est, in qua gaudium & exsultatio fit: Tale inquam gaudium, quod, si Deo placet, placeat etiam nobis. Iam si etiam in lumine mortali multum sentitur gaudii, quod natura iis omnibus, qui ipsam sectantur, ex lumine naturæ percipiendum offert per inuenta varia artificia, industrias, doctrinas, prudentiam, eruditionem & intellectum, &c. quot gradibus illud quæso altius erit, dum (quod in capitis initio dixi) alius in hoc, alius in alio illuminabitur? Vtut autem ista se habeant, si Philosophiam consideramus terrenam, deprehendimus vtique nos nihil esse aliud, quam cinerem & stercus, adeoque nostra omnia rixis, dissidiis, miseria & eiulatu vndiquaque turbari. Si inquam, quales ex Adamo simus, serio expendimus, quid aliud quæso apud nos inueniemus, quam iram, inuidiam, mœrorem, odium, discordiam, denique totius vitæ nostræ statum plane, pelenq; afflictum. Quid ergo tandē in hoc corpore quæremus, in quo quæri nihil potest? Quidue illi attribuemus sublimitatis, cum ipsius ne quidem capax sit? Et tamen per se æquum est nos cogitare, quod patientia omnia vincantur, donec mortale corpus obeat & secedat: post quam secessionem in corpore æterno quæri tandem id debet, in quo viuere desideramus, in eoque ea vniuersa compleri, quæ Philosophus præcipit, hoc est, cogitandum est de paradiso, in quo nouus mundus viget, & alius fructus, ac aliud officium aliusque ordo, alia vita, alius Dominus & pater. De isto loco philosophari, eamque Philosophiam nouo mundo prætendere non possum, nisi in lumine naturæ. Exspecto tamen finem meæ spei & factæ promissionis, quam primum ad exspectationis meæ symbolum per fidem in illum, & ad illum, qui me redemit, post resurrectionem meam illo loco cum aliis comparuero, & satis ista omnia expertus fuero. Ex quibus iam dictis velim ita statuatis, Philosophiam cœlestem eo directam esse, vt de ea differere nihil possimus, antequam ipsi illic experimentum certum fecerimus. Isto tamen loco nihil amplius discendum exstabit. Quilibet enim a Deo, non ab homine docetur, quod in hac quidem terra minime fit.

Quid Medicina Cælestis adepta, & quid adeptus Medicus sit.

Med. adep. mundana & cœlestis ut differãt. COelestis & Mundana Medicina inter se distant, eo, quod Mundana Adepta & non Adepta ex naturali ordine & virtute procedant: Cœlestis autem sine herbis & stellis operatur. Hoc ita accipe. Si Apostolus digitum capiti imponit, æger conualuit. Item, si mortuo dicit, *Surge*, tũc surgit & viuit. In summa, ex verbo Dei vires hæ omnes emanant, & verbum Dei illud virtutes has omnes in se continet tantas quidem, vt in vniuersa Natura tantum virtutis non sit, quantum in vnico verbo latet. Virtus hæc est Medicina Cœlestis, præstans ea, quæ præstare Natura minime potest. Cœlestis Medicina virtus ex verbo est. Hæc enim nec mortuos resuscitat, nec leprosos mundat, nec mortuo oculo visum reddit, nec mortuum profluuium sanat, nec mortuum morbum, quocunque modo expugnat. Hæc tamen omnia Cœlestis Medicina per verbum efficit. Porro autem sciendum est, Cælestem Medicinam in terra nullum agrum habere alium, in quo nascatur, aut iaceat, quam in solo nouo corpore, in quo verba omnia efficacia & felicis in hac terra successus sunt. Facit ea, quæcunque homo nouæ generationis, in qua vires conditæ sunt, expetit. In corpore n. mortali nihil operatur, sed tantum in æterno: nihil in Naturali, sed tantum in Cœlesti. Itaq; etsi homo quidem faciat ea, quę Petrus, Paulus &c. fecerunt: expendendum tamen ibi est, quod isti non in mortali corpore, aut ex eius viribus, sed in viuente corpore, a spiritu regenerato, talia præstiterint. Ex eo procedunt, in eo sunt fiuntque vires eæ. Et licet vetus quidem corpus præsto etiam sit, nihil tamen cum illis cõmercii habet. Homo ergo ad seipsum attendat, vt Cœlestem Medicinam assumat, eamque mortali ardentius amplectatur. Quod enim Natura hodie exstruit: id crastino iterum corruit. Nec quicquam tam solidi natura condit, quod mors non aboleat. In Cœlesti autem Philosophia mors nihil destruit. Cœlest. Phil. a morte libera. Is enim qui nouam generationem peperit deditque mortem ipsam quoq; vicit. Itaq; multo accuratius ea consideranda, nec in mortali tantum corpore potentia illa inquirenda est. Hi quidem, qui ex æterno sunt, in mortali corpore eam non quærunt. Qui aũt ex mortali corpore sunt, suo corpori, h. e. terreno ascribunt id, quod in æterna vita est, eiq; iure attribuitur: adeoq; mortali corpori, quod variis phantasmatis sursum deorsum agitur, honorem hunc & potentiam affingere conantur. Obiiciemus exemplum. Quod ex virtute Dei Moses fecerat, idem ex sua arte sinister quoque Magus faciebat. Hoc tantundem est, ac si dicatur, voluisse ipsum in nouo corpore constitutum Moysen annihilare, ipsumque mortali corpori annumerare, quasi mortale quoque corpus idem posset, quod posset viuens. Quia vero mortale corpus aduersus viui-

viuificum nihili eſt: hac de cauſſa etiam Magi incantatoriæ artis contra Moyſen nihil efficere poterant. Virtus enim viuentis corporis vbique præpollet. Sic etiam intelligi debet in Medicina operationem ex Cœleſti Medicina adeſſe, quæ naturalem omnem ſuperet. Quod ſi quidem vulgaris Naturæ, terræve aut firmamenti Medicus Cœleſti ſeſe æquare annitetur: nihil tamen efficiet. Cogitet is potius, Medicinæ ſuæ eandem conditionem eſſe, quæ fuit Magorum incantatorum ad Moyſen collatorum. Mortua eſt noſtra Medicina in Natura limiterræ. Medicina aũt vitæ conſiſtit in generatione noua. Ex illo corpore verus & genuinus Doctor emergit. Doctor Naturalis adhibet *Arſenicum, Auripigmentũ, Mercurium, &c.* in quibus mixtim ſunt bona, mala, ipſa mors. Talia continet Natura corporis mortalis. Æterni corporis vniuerſa ſunt ſalutaria, & nimis quam optima. *Medicina Cœleſtis naturali ſuperior.*

Quid Mathematica Adepta Cœleſtis, quid item Cœleſtis Mathematicus ſit.

IAm conuertite vos ad Mathematicam & Mathematicum ſydereum. Hæc omnia etſi probe contemplemini, ac opera Dei impendio admiremini, omnia tamen nihili & nauci ſunt. Sicut enim Salomon (licet nõ ex ſeipſo) hæc omnia vana & nihili eſſe dixit: ita reuera ſe res habet. Reſpexit enim ad mortale, non ad æternum. Si ergo locutus is de mortali eſt: id exemplo ſit homini, vt nihil conetur ædificare ſuper illud corpus, quod mera vanitate fluxum eſt: ſed potius exſtruat ſuper corpus aliud, a quo vanitas exſulat. Poſtquam ergo Naturale in prioribus cognouiſtis: hic etiam ſupernaturale vobis expediendum eſt, quidnam ſit Cœleſtis Mathematica & Mathematicus. Mathematica Cœleſtis ita conſtituta eſt, vt de ea exclamet Paulus: *O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei.* Quod ſi ergo Paulus qui multa vidit, tanti eam æſtimauit: cur ego præſumam fieri Geometra, qui demetiar altitudinem Cœleſtis Firmamenti, & ipſius fodinarum, aut Coſmographiam & Geographiam? Si Paulus inquit, *Quam in comprahenſibilia iudicia eius*: cur de iis plura ego differam, cum ſileatis, qui me multo plura vidit? Sed tantundem & me viſurum cum (   ) conſcientia, ſpero. Hoc iam hic expreſſe dico, quod in Mathematica Cœleſti hic ſcribere aliud non poſſim, niſi quod promtum ſit ex nouo corpore, & quod ex ſpiritu, qui in nouo corpore latet, omnia diſcenda & cognoſcenda ſint. Nam nouum corpus ſuum lumen habet: ſuum habet etiam naturale. Æternum autem eſt nouum, & mortale vetus. Præterea mortale corpus æterni nullius notitiam aut experientiam habet. Oportet ergo ſimile verſari in ſimili, ſic omnia recte ſuccedent. Si vero de Cœleſti Mathematica dicendum ſit, id *Terrena omnia vana* *Mathem. nat. & cœleſtis quo differant.*

commode ita fiet. Si sublimitas Dei, & bona illius mundi conscientia noscenda est: debet id omne proficisci tantum ex corde, ex medullis, ex omnibus viribus nostris, eo modo, vt Deus ipse ad hæc cognoscenda nos illuminet. Ad certam quidem notitiam non penetrabimus, quæ impossibilis est non tantum angelis ipsis, sed & nouo corpori. Tantum enim Deus sibi reseruat. Et de hoc notate exemplum. In naturalibus abscondita nobis sunt summa arcana, quæ expiscari minime possumus. Quanto ergo magis is, qui naturalia sua arcana homini abscondita esse voluit, arcana sua cœlestia reticebit? Hoc autem ex lumine missi spiritus per naturalem sanguinem, in quo vermis conscientiæ latet, multa indicans & reuelans, dictu humanum est, debere nempe hoc comprimis ab homine serio expendi, quod multæ in regno Dei habitationes sint. Ipse enim Christus ait: *In domo patris mei multæ habitationes sunt.* Quæ enim in mundo conditio est, vt multæ passim mansiones reperiantur, quarum semper alterius alia est natura, proprietasque: Sic idem etiam in regno cœlorum ita se habet. Cumque oremus, *Pater noster qui es in cælis*, ex eo conuincitur, Deum in omnibus mansionibus Dominum Deumque esse, nec præter hunc quenquam alium. Cœlum enim & mansio vnum sunt. Hoc modo *Cosmographia cælestis* intelligitur, velut & Geographia, q̃ discriminis gratia *Cæligraphia*, dicit, qua homines etiam alii atq; alii subinde cognoscuntur secundum naturam cœlorum, & mansionum, quæ varie distribuuntur pro voluntate Dei in æterno corpore nouæ generationis. Et hæc omnia perficientur pro iudicii seu sententiæ pronuntiatione, vbi partes separabuntur, alia ad regnum Dei, alia ad infernum. Quemlibet autem sua opera sequentur. Et opera diuina ad regnum Dei concedent. Qui autem opera Pharisaica ferunt, hi in æternam damnationem abripientur.

Mathem. cælestis nõ tota perceptibilis.

CAP. V.

Quomodo virtutes cœlestes nonnulla membra faciant & constituant sine imploratione humana.

IAm deinceps sciendum est, non tantum in dicta cœlesti operatione secundum prædestinatum ordinem talia perfici vt sunt cœlestis Magica, cœlestis scientia, cœlestis Nectrom. cœlestis, &c. & sic deinceps: Sed insuper & hoc notandum est, cœlestia quoq; dona esse, eaq; non in prædestinata scientia, sicut nõnulla membra recensita sunt: sed alia ac totidem membra, quæ Deus ipse per se constituit, vt vult, cui vult, per quem vult, & quando vult. Cœlesti enim potestati suus ordo est, qui est *Fiat*. Hoc *Fiat* non tantum instar imaginis est, sed *Fiat* est omne id, quod ad imaginem spectat, eiq; adhæret & cognatũ est. Exemplo rẽ docebimus.

Fiat est potestatis cœlestis ordo.

Elocat

Elocat quis filium suum, eique dotem assignans, in pactis matrimonialibus concludit, ita vel ita seruari contractum debere, hoc iam *Fiat* est: quo non intenditur tantum ad coniugium, sed ad dotum etiam, & pacatam vitam, mores amabiles, & similia. Sic & homo conditus est, vt ante omnia imago sit, & imago vna cũ sapientia, plena gratiæ & veritatis. Hoc *Fiat* est. Hoc iam est *Fiat* prædestinatum, hoc est, quod *Fiat* adhæret, nec ab eo separabitur. In hoc *Fiat* in nouo mũdo consistunt, qui noui corporis sunt, vna cum nouem membris cœlestibus in prædestinato ordine. Porro præter hanc prædestinationem liberũ in Deo arbitrium est. Scriptura enim, *Spiritus*, inquit, *vbi vult, spirat*. Quæ verba hoc sonant. Si prædestinatio non sufficeret: Dei potestas quidem imminuta nondum est, sed is ipsemet est libera voluntas, nec præter ipsum alius quisquam, quæ vult, facit, quæ vult, frangit. Is potest facere, frangere, prohibere, concedere, dare, auferre, &c. Hinc euidens est ex libero arbitrio Dei, quod in solo Deo est, quod homini quidem extra prædestinationem attribuantur, & per ipsum perficiantur multo maiora & admirabiliora, quam prædestinationis ordo complectitur. Deinceps ergo necesse est, talia quoque deduci ex Spiritu liberi arbitrii, qui, quo vult, spirat, & quo spiret, aut vnde, nemo tamen nouit. Sic nimirum vniuersa Philosophia cœlestis ex fundamento intelligitur, si velut in naturali lumine procedatur. Figura hæc libro primo continetur. Quod vero cœlestis & Naturalis discrimen sit, deinceps in explicatione traditur, qualenam quodlibet donum ex libero arbitrio cœlestis artis sit. Vbi subnectemus etiam probationes, quas cum gaudio & alacritate aggredior.

Quid sit Diuinatio & Diuinator cœlestis.

SIcut in naturali lumine, diuinationis species sex sunt: ita totidem etiam in cœlesti diuinatione numerãtur. Et sicut lumen naturæ ipsum suas operationes manifestat, perq; hominem arcana reuelat eiusmodi, quæ alias ab homine, nec cognosci nec manifestari queunt: ita cœlum quoque in Donis cœlestibus idem perficit. Ponamus exemplum. Si cœleste quid in homine fieri debeat, cœleste autem id non habeat Prophetam, non Apostolum, non Legatum alium, qui aut ore aut re factoque illud expediat, tunc id specie Diuinationis fit. Quod autem diuinationis specie fit, id plerumque ambiguum & dubium cadit, ac pro instituto Dei ægre intelligitur, prius quam fiat seu factum sit. Sic Apocalypsis est diuinatio ( ) ex somniis, velut & somnia Danielis, & his similia alia, vt somnium Iosephi, iusti, &c. Et peculiaris operatio est, quæ ( ) a Deo præsto est. Beatus, qui eam intelligit. Caiphas ait: *Melius esse vnum ex po-*

Diuinatio cœlestis 6. species.

Apocalypsis est diuinatio ex somniis.

pulo mori, quā populū vniuersum interire. Sermo hic non ex ipsius intellectu promtus est, sed per sapiētiam cœlestem ille diuinauit. Sic si quis in cœlestibus phantasias exerceat, illorum vero fundamentum non didicerit, tandem tamen ad fundamentum penetret, ita vt in animo, ac phantasia seu speculatione cœlestis fit: Verum id quidem & rectum est, sed non intelligibile. Hoc enim modo multa sublimia Arcana & Magnalia Dei inueniuntur. Quæ tamen, quia nimis ardua sunt, homo eas omittit, & negligit. Qualis picta imago in illius corde: talis quoque potest ( ) animus fieri, vt maiora præstet, quam animo possibile sit in corpore viuo, eundo in ignem, in mortem, in angustias & exilia, in medios hostes, sicut Dauid ad Goliathum. Hæc omnia, sicut diuinatione comprehenduntur, ex potentia & virtute diuina fiunt. Si vero, ceu debebat, homo perfectus esset: tunc quoties vellet, talia præstare posset. Quia autem plus ad generationē veterem, quam nouam inclinat: ideo vmbræ tantum specie talia ei exhibentur. Vbi facta sunt, demum intelligūtur. Antequam fiant, sensu nullo eorum pollent.

Quid Cœlestia auguria, & Cœlestis augurator sit.

SIcut in lumine naturali Auguria ex Firmamento sumuntur: sic ex diuina ordinatione & reuelatione etiam fiunt in illis rebus, si Augurium pro instituto Naturæ operationem suam perficit. Nimirum per Auguria aues se ingesserunt, de quibus satis iam dictum alibi est. Sic aues etiam a Cœlo æterno reguntur, per quas Augurium fit. Similiter & alia animalia, mōstra, &c. vt Asinus Baalami, &c. Sic & hoc Auguriū est, quod interdum aues quoque apparuerunt, speciosę & deformes, &c. ( ) non ex natura, sed ex cœlesti reuelatione, pro signo & confirmando vlterius hominis intellectu, quem is habet, aut habere potest. Nam quia noua generatione homo satis indutus & ornatus non est, horum intellectum solidum non habet, sed obiter & quasi per transeñam saltem illa aspicit, nec aspicit tantum, sed plerunque etiam contemnit & irridet, sicut ipse quoque Christus a Iudæis contemtus est, quasi dicerent: Cur non veros Prophetas & Apostolos Deus ad nos mittit, qui ore eloquantur, quid Augurium portendat? Nec cogitant fatui, Prophetam ipsis nullum missum iri. Si nolint legere veteres, negligant & careant. Plerunque enim, quę Deus ex peculiari amore largitur & ordinat ad informationem hominum, quam maxime ea negliguntur, contemnuntur, eluduntur. Nec Magnale tale pluris æstimatur, quam æstimatus Christus fuit a Iudæis, dicentibus: *Si filius Dei es, descende de cruce: alios sanare & saluare potes, non teipsum.* Itaque quo quodlibet apud Deum maius est: eo apud homines est abiectus

abiectius & contemtius. Hinc a Deo gratia hominibus subtracta & obscurata est. Ceterum, magni ista talia fieri debebant. Sunt enim prodigia minime fallentia, adeoque sedulo obseruanda.

Quid sit Ebriecatum Cæleste & Ebriecator Cælestis.

QVa ratione in lumine Naturæ a vino homo inebriatur: ità idem inebriatur etiā ab Astris, omnia occulta effutiens, & longe se doctiorem putans, ac est alio tempore ieiunus seu sobrius. Vino autē euicto & excocto, ac Astris elapsis, ad seipsum ac naturam pristinam redit, Præteritorum nihil memor. Simili ratione in homine est etiam *Ebriecatum cæleste*, cuius vi homo loquitur, nec tamē seipsum intelligit, etsi ardua proferat. Hoc modo multi ex viribus cœlestibus somnii specie diuinam sapientiam elocuti, seipsos minime intellexerunt. Talis fuit *Iesus Syrach Cælestis ebriecator*, ac Salomon. Hi enim seipsos non intellexerunt, ex ebrietate & vino cœlesti locuti. Donec ebrii quidem essent, seipsos intelligebant. Vino autem eo excocto aut subtracto, nihil actorum recordabuntur. Hac occasione ipsi etiam Apostoli, cum a Spiritu sancto incitati concionarentur, a populo musto & vino temulenti dicti fuerunt. Sic ergo Spiritus sanctus in operatione sua vinum & mustum esse intelligitur. Sciendum autem est, quæ vi cœlestis musti dicuntur, ea cœlestem esse sapientiam. Quod vi vini terreni dicitur, terrenum est. Hoc iam variis modis accidit. Nonnulli in lumine Naturæ Maniaci fiunt, ac multis modis a solita naturali sapientia deficientes delirant, communique opinione deserta, sententias nouas sectantur. Similiter & *Inebriecarii cælestes* aliter ac aliter sese produnt, vt temulenti & vino pleni esse videantur. cum tamen tales non sint, nec biberint. Huc facit illud, quod obiectum Christo est. Demonium habet, &c. quasi dæmonium ex ipso loqueretur. Cum vero sapientia loquatur diuina, non Diabolus, non vinum: iudicare de his homo non debet, nisi sciat, quis loquatur, & quid dicatur. Et cum hominis ea imbecillitas sit, vt nolit ex nouo corpore loqui, sed malit garrire ex veteri: hac de caussa intellectu suo orbatus est, & ea facit, quæ ex terra ipsi congenita sunt, quæque ipsum ad damnationem agunt. Homo enim etsi quidem terrenus sit: sub æternæ tamen pœnæ interminationem regno cœlesti operam dare debet. Sunt non pauci, qui ex cœlesti ebrietate locuti fuerunt. Sed ruditas populi ea non obseruauit. Vt ergo per aurem vnam illa admiserūt, sic per alteram iterum emiserunt, nihilque in hominibus reliquum mā̄sit, sed in lapides & sentes omnia ceciderunt.

Ebriecatū cæleste quid.

Iesus Syrach qua ex vi locutus sit.

Spiritus sancti operatio musto confertur.

Quid cælestis sit Inclinatio & Inclinator.

n.bitur Astris Impreſſio enim eſt res neceſſaria. Sic oportet eſſe ferrum, quod fit per impreſſionem, non per inclinationē. Cuprum oportet eſſe: c us mater impreſſio eſt. Aurum oportet eſſe: hoc filius eſt impreſſionis. Impreſſio enim facit lapides, metalla, herbas omnia. Si talis eſt impreſſio in Natura: ſimilis eſt etiam in cœlo, quæ & ipſa facit, quæ & quomodo vult. Cœlum eſt Impreſſor. Opus eſt impreſſio. Hæc per quod fit, eſt *Athanar.* Sic ergo (. .) qui hæc omnia in vno quolibet ſecundū ſuam eſſentiam facit. Sciendum autem porro eſt, q etiam cœleſtis impreſſio ſibi proponat id, q placet, & ex eo faciat, quod viſum eſt. Ita ſydus ſumit Mercurium, Sal & Sulphur, & ex iis metalla facit. Sumit ſibi ſemen, & facit, vt, quod in ipſo conditū eſt, perficiatur. Nihil enim fit ex quoquam, niſi id in ſe ſemen contineat. Cum ergo Natura hoc faciat, & ſemina in ſe creata habeat, ſine quibus nihil efficere ea poteſt. Sciendum porro eſt, ſemina etiam creata exſiſtere, in quę Impreſſiones cœleſtes per Impreſſorem operentur. Sed dictum habemus Chriſti, quo ad Petrum ait: *Cingeris Petre, & cogeris facere, quod non vis*, quaſi diceret, *Tu iam ſemen es, ex quo plantem, quod volo Si ſemen es, me non te ſequeris, proiicieris, non in ſaxa, non in vepreta, ſed in agrum bonum.* Sic ergo inuiti trahuntur, qui nolunt. Sic tamen oportet fieri, quia Impreſſio adeſt. Ponamus aliquem ſemen eſſe ad paupertatem deſtinatum. Is etſi totius quidem mundi theſauros inueniret: cogeretur tamen mendicare, aliis theſauros in ventos deuorantibus. Sic Lana detrahitur ouibus. Ita quodlibet ſua ſorte contentum eſſe oportet, nec eam facile declinare poteſt. Hæc eſt Impreſſio cœleſtis, & homo eſt ſemen. Si inclinatus eſt, agit ſecundum inclinationem. Inclinationi enim ſuum liberum eſt arbitrium, quam homo ſequi poteſt, vel non poteſt. Impreſſio autem coactionem habet. Sic tu ad hoc idoneus es, nemo alius. Hoc ergo facies tu, non alius. Hinc iam patet, quid ſit Inclinatio, quid Impreſſio, &c.

Impreſſio eſt res neceſſaria.

Athanar, &c.

Sine ſemine nihil producitur

Quid ſit generatio, & quid generatum Cæleſte generet.

Sicut generata habemus ex 4. elementis: ita generata habemus etiam in hoc mundo, quæ nos alunt, & corpus nutriunt. Corpus enim duplex beati habent: Mortale & Æternum. Vtrumque cibari neceſſe eſt. Mortale cibum ſuum petit e mortali: Æternum ab æterno. Corpus mortale quomodo cibetur, perſpicue ſatis in primo libro iam traditum eſt. Corpus alterum cibum ſuum petit, ac omne alimentum ex æterno, ex quo conſtat. Quodlibet enim in eo, ex quo conſtat, ſuam oblectationem, habitationē, & nutritionem habet. Sicut aūt cōſtat de figura in prodigio exhibita, quod maiores noſtri de Manna ederint, & de ru-

Beatorum corpus duplex.

pe biberint, ita sciendum etiam est, nouo corpori terrenum nihil dari, sed illud a solo supernaturali cibari. Tale fuit Manna, panis cœlestis, & aqua a Moyse ex Petra extracta. Hoc modo nouum corpus e superno cibum ac potum suum accipit, nimirum panẽ vitæ, qui de cœlo descendit. Iam vero æterni regni corpus cognationem nullam habet cum terreno cibo potuque, hoc est, cum generatis ex quatuor Elementis cibis, sed cibatur illud extra omnia Elementa ex Spiritu. Ex quo noua generatio procedit, ex eodẽ procedit etiam nouæ generationis nutrimentum. Is enim est *Paradysus*, est Ebron regenerationis, in quo crescunt omnia, quæ nouo corpori debentur. Is ergo qualis cibus potusque sit, & quomodo mortalibus oculis absconditum est, ac per solam sapientiam intelligi debet. Hanc qui accepit, nouit etiam illius alimentum Sapientia: hæc imperatur ab eo, apud quem conditur. Apud hunc de ea solicitandum, orandum & pulsandum est, vt conscii fiamus æterni, nec in mortalibus voluptatem nostram quæramus, sed cognoscamus potius vtilius & nobilius, cibum nempe morbi expertem. Quæ de generatis cœlestibus noscenda sunt: satis iam explicauimus hoc loco. Sic quæ supersunt, quæ dubium aliquod mouere possint, ea in probatione decidentur. In futuro namque mundo nulla terra, nullus ignis, nullus ventus erit, sed tantum *Ebron*( ) Essentia & placida vita, ac veluti ex omnibus cœlestibus gaudiis extractum quoddam, instar Margaritæ.

Vita æterna quæ futura sit.

Quid Cœleste inanimatum, & quæ eius origo sit.

IN lumine Naturæ cognoscitis, aliquid vtrique existere, quod ex Adamo quidem non est, sed tamen hominibus simile est. Sic etiam in illo mundo aliquid erit, non ex hominibus quidem natum, sed tamen hominibus simile. Sunt nimirũ Nymphæ, sunt Pygmæi, sunt Sylphes, sunt Gigantes, &c. de quorum ortu in primo libro satis dictum est. Inter illorum & nostram naturam discriminis multum intercidit. Aspicite Nympham, & cum ea fœminam ex Eua conferte: ibi vtriusque discrimen videbitis. Aspicite Gigantes, & nos Adamicos. Videte, quæ diuersitas sit vitæ Nympharum in aquis, & nostræ in aere. Sic distant a terrenis nobis etiam, qui in montibus versantur & degunt. Similiter & inter corpus nouum & vetus Adamicum, quantum discrimen sit, euidens est. Eodem modo & in futuro regno alia ac alia creata erant, ab hominibus diuersa & discrepantia. Talia possunt esse Angeli, sicut dici solet, nos similes fore Angelis, sed non fore Angelos. Et res eadem est, ac si Nympha aut Lemur( ) aut simile quid aliud ad nos accederet. Nam & nos ita ad Angelos veniemus, & ipsis similes erimus, sicut dicta inanimata similia

similia sunt nobis. Ibi tamen terrena mortalisque natura & conditio nulla futura est, sed æterna & perfecta creatura. Accessus tamen iste noster ad regna cœlorum ex hac terra, eadem ratio erit, quæ est, si Pygmæi ex cauernis & scrobibus ad nos prorepant. In cauernis enim lumen nullum est. Et illorum oculi in terra, similes sunt oculis talparum, vt Solis radios ferre non possint. Si in Solem illi egrediuntur, vltra Paradisum in illis est. Porro Inanimata animam non habent. Animas autem habemus nos homines, pro quibus Christus in cruce mortuus est. In nouo autem corpore animæ amplius non vocamur, sed homines. Anima enim, & sanguis caroque vnũ sunt, quod separari non potest, sicut ( ) a niue aut frigore. Quamdiu in terra versamur, anima vocatur. corpus enim ab anima separari potest, vt anima solitaria sit. Si resurrectionis particeps est, a Spiritu sancto corporata est. Si resurrectionis particeps non est, iam Deus nouit, quis ipsius exitus, quis ploratus & dentium stridor futurus sit. De mortuis autem, vt scribam, mandatum non habeo, cum penes illos nec gaudium, nec salus sit. Scribendum est de illis, quorum est resurrectio. Scriptura quidem loquitur de *Animabus Sanctorum*. Sed hi sunt illi sancti, penes quos mortale adhuc est, qui nondum resurrexerunt, sed diem domini exspectant. Post resurrectionem Imagines Dei sumus, sumus homines diuini & creaturæ cœlestes.

Quid cœlestis Meteorica, & Meteoricus sit.

CVr de cœlesti Meteorica doceam, admirationi vobis ne sit. Pro caussa nobis est series luminis naturæ, quod iam ante explicatũ est. Cœlestis autem Meteorica duplex est. Altera cum terrenis hominibus Medium quærit: altera cum æterno corpore, q; Medium nõ sit, conuersatur. Nam ( ) est Medium, sed tantum in mortali. In æterno similia omnia sunt, filii, fratres, &c. in terra: non fratres, si voluntatem cœlestis mei Patris non facturi estis. Ea si fit, iam fratres sumus. In illo ergo mundo medium nullum est. In hac autem terra in lumine naturæ, & in lumine cœlorum medium habemus, donec resurrectio fiat. Hęc eo dico, vt sciatur, in Meteorica cœlesti operationes geminas esse: vnam scilicet, in hac terra, & alteram, vlterius quam hanc terram concernentem. Iam naturalis ille est, quæ in motu naturæ aliud indicat, quam cursus naturalis secundum suum ordinem dictat, hoc est, sua signa exhibet, sed tamen omnia ex natura promit. Cœlestis vero supra naturam est. Qua de caussa diligentius etiam considerandum est, hanc Meteoricam donum esse, nõ scientiam. Nec n. nos hanc scientiam callemus, sed a so-

Meteorica cœlestis est duplex.

Cœlestis Meteorica operatio nes gemi- na.

lo Spiritu sancto eamanat. Vbi is sit, vos iam plerique nescitis. Sicut enim nescimus, vnde veniat, & quo vadat ac tendat: ita pariter etiã ignoramus, in quo versetur, ex quo procedat, aut per quem veniat. Quod ergo per naturalem ordinem constat aliquid de iis, quæ per naturam fiunt, sed ipsius intellectu capi satis non possunt: iam hinc concluditur, in cœlesti Meteorica aliud & diuersum esse. Ponit ipsa signa *in Solem, Lunam, & Stellas, & Populum*, quæ (al. Meteorica) Mathematica omniũ maxima est. * Mathematica enim totius Astronomiæ compendium est. Iam vero Meteorica cœlestis nihil aliud, quam verba Christi intelligere docet, quæ hæc sunt: *Erunt Signa in Sole, Luna, Stellis, & in populo pressura, &c.* Hæc ita euenire, in cœlo decretum est. Qui enim nos redemit, finem etiam prædixit. Beatis quidem signa ea proposita sunt pro admonitione: damnatis vero pro annunciatione pœnæ. Sed operæ pretium est qui signa illa appareant, & quid intelligant, deinceps explicari. Hic enim Meteorica cœlestis sita est, quam nemo nisi beatus, & salutis certus cognoscere potest. Et tamen de ea disserere nihil potest. Quid ergo de ea scribam ego? Signa autem ea, quæ fient in Sole, Luna Stellis populo, &c. & quæ ista a Christo prædicta sequentur, oculis nostris abscondita sunt. Solus is ea scit, cui datur. Et sicut tempus diei nouissimæ nemo nouit, & ne filius quidem, sed is tantum, cui pater id dedit: Sic etiam, quæ cœlestis Meteoricæ sunt, quid signa dicta in Sole, &c. significent, nemo scit, nisi cui Deus dedit. De Metheorica itaque cœlesti hic aliud dici non potest, quam ipsam omittendam, eiusque intellectum petendum esse ab eo, qui ipsum habet, & aliis impertire potest.

De Cœlestibus ægrotis, & eorum Medico.

NAtura ipsa probat, nonnullos esse morbos, imo non aliquot, sed omnes peculiarem naturam habentes, vt naturæ futurũ instinctum, tempestates, pluuias, niuẽ, ventos & similia præsciant. Iam ea naturæ est potentia, vt hominem gubernet, & ex eo in damnum propriũ Prophetam faciat. Porro ipsa quoq; Natura ægrotos producit, & illis suum addit Medicũ, & insuper aliquot etiã socios. Eadem ratio etiã cœlestium est. Cœlestes morbos nulla natura sanare põt, nisi cœlestis. Iam patet, cœlestes morbos in terra vigere. A terra autem non sanantur, sed tm̃ a Cœlo. Sic si Donum aliquod indicãt a Natura ex cœlo promtum, si quis ægrotus a cœlo grauatur: tunc morbus iste præsagium est, directum ad certum locum, quem respicit. Porro vsu receptum est, vt dicatur, *Hic est S. Valentini morbus*. Is Valentini non est, sed est eius, qui ipso laborat. Si huius est, & nõ appellatur secundum nomen id, secundum q; appellari debet,

sed ap-

sed appellatur nomine cœlesti: iam huius morbi cognoscendi ratio alia, quam naturalis est. Cum enim tot dona & species concurrant, hæc recte cognosci opus est. Ipsum enim nomen probat, hoc loco aliud esse, quã esse debebat. Cum ergo natura suas morbos modis multis exhibeat, per tempestates, pluuiam, niuem, &c. hinc colligi debet, in illis etiam morbis, quos Deus infligit, verum & proprium nomen homini non semper indicari, sed vt ipse illis nomen imponat, liberum relinqui. Quilibet enim ex nomine seu appellatione hominum, vnde morbus sit, cognoscere potest. Vltima ergo explicatio hæc sit. Ex naturalibus morbis discitur, qualis astri cursus sit. Iam si hoc in impossibilibus verum est, penes Deum etiam ita erit, vt ex morbis, a Deo inflictis cognoscamus, quid Deus moliatur ac minetur. Ægrotus tempestalis, pluuiã niuemque &c. p̃sentit. Sic & ægrotus cœlestis, quid animi Deus habeat, nouit: ab hoc tamẽ temulentus fit, & ebrius. vt id eloqui nequeant. Hoc discrimen est inter ęternum & mortale. Et gemini morbi sunt: quorum vterque sui genitoris, naturam ac proprietatem prodit.

Quid cœlestia sint Noualia: quis item sit, qui ea intelligere doceat.

SIcut natura noua profert, ex quibus, qualem se præstitura sit, prænotatur, ceu iam ante de naturalib. Noualibus dictum est: ita sciendum est, etiam in cœlestibus operationib. Noualia fieri & sese exserere. Quod Natura per creata indicat & prænũtiat: id cœlestia Noualia indicant per verba. Sicut autem Natura adhortatur hominem, quoties ei aliquid ostendit in suis creatis, ipsius oculis obuersantibus: ita occulta quoq; operatio in homine a viribus cœlestibus fit, hominem tacite vellicans, ita, vt obiter & fortuito in scripturam incidat, ibique aliquid offendat, quod legit, atq; attentius quam alia meditetur & euoluat. Hoc modo quicquid inuenit, certum Nouale est, quod ita euenturum sit. Probemus exemplo. Pono, lectitare quendam in Bibliis sacris, & incidere in dictum Prophetæ Amos cap. 6. *Væ vobis diuites, &c.* Iam si lectori strenua & pertinax sententia oriretur, serio, quidnam id & vnde esset meditandi: pœnam diuitibus immissum iri, certum est. Idem fit, si aliud etiam inueniat.

Porro si *Noualia* huiusmodi quocunque modo incidant, timorem in populo suscitant. Si autem caussa dependet ex scriptura, vt diximus, *Nouale est*, certo euenturũ, vt si legatur, *Væ vobis Scribis, Hypocritis, & Pharisæis*, iam hic sensus iste est: Si verbum æstuat, indicat eos, qui in Euangelio nominantur. Qui indicantur, hi sunt Scribæ, Hypocritæ, Pharisæi. insuper si talia fiunt, plus subinde damni sequitur per signa, quæ huiusrrR 3

modi Noualia confirmant, eaque plene indicant ac intelligenda offerunt. Cœleſtis ergo Noualis probe memor eſſe debet, quonam amor eius vergat, aut quo ipſum ſpiritus rapiat. Hinc enim conſtat, ſingulare quid loco illi euenturum eſſe. Huiuſmodi ſunt Cœleſtia Noualia, in ſolis Reformationibus, ex diuina prouidentia inſtitutis apparentia.

Et his quidem, non tantum naturales vires, ſed etiam cœleſtes in nobis operantes deſcribi, conſultum mihi viſum eſt: non quod hæc ſufficiant, ſed vt pars ſecunda conſtituat, quæ deinceps duabus adhuc aliis partibus complenda erit. Cum enim contra hominem quatuor viæ ineantur, ſeu quatuor is modis inuadatur; proponi hæc talia opus fuit, vt ſciatur, qua tandem ratione is viuat & ambulet. Et ſedulo danda cura eſt, vt ne nimium natura amet, ſed amet adeo, vt etiam Cœleſti plus voluptatis & amoris offeratur, nec hæ ſaltem duæ in ſeſe ita perficiantur, ſed etiam pars tertia perfecta ſit, nimirum vires ex fide procedentes, vt hæ ſine medio integræ perfectæq; penitus ipſius rebus & factis ſint. Cum ergo ad horum trium præſcriptum nobis in hac terra viuendum ac ambulandum tempuſq; deterendum ſit: hinc emergit occaſio, cur Satanas hominis o-
Satanas cur hominis hoſtis. dio flagret, quia ſcilicet contendit ad illa loca, homo ex quibus Satanas expulſus eſt. Nihil ergo is intentatum relinquit, vt nos in iram Dei vindictam ciat, ac omnes homines promiſcue ſibi ſimiles faciat. Quod vt impetrare poſſit, vias varias aggreditur. Vt nos decipiat, opera Naturæ velut etiam Cœleſtia adulterat, & ſedulo vbiuis id allaborat, vt nos a recto ſeducat.

Signa ergo operatur in Natura, in cœlo, in fide, ſed omnia ſpuria. Hęc qui ab illo inſtituantur, volum. 4. exponitur. Mihi propoſitum eſt perſuadere, Deum id daturum eſſe, quod ſuum eſt: & ſuum et Diabolo attributurum eſſe, h. e. daturum eſſe nobis intellectum, cuius agitatione ſcire poſſimus, quæ a Deo, quæ a Diabolo fiant, vt vtriuſq; opera diſcernantur & cuilibet, quod ſuum eſt aſſignetur. Sic in nouo corpore ſumus Dei, in corpore mortali ſumus carnis, hoc eſt iuſtitiæ Naturalis.

Ceterum iam deinceps proponendæ erunt probationes Cœleſtium membrorum & donorum, vt declarationibus ſuis conuenire omnino videantur. Eas in ſequentibus ordiemur, vt Lector intelligat, contra ſcripturam nihil adduci, ſed omnia depromi ex Dei verbo, & eius doctrina ac illuſtratione, quæ ex Deo & æterno paracleto procedit.

Cap. VI.

Probatio in cœleſtem Magicam & Magum.

Ante omnia recte cognoſcendum eſt, quidnam Magica ſit Cœleſtis. Oritur ergo ex virtute diuina, primo. Deinde, quod Moyſes fecit: idem

idem faciebant etiam malefici. Hinc iam multiplices esse Magos cōstat. *Est Magus Naturæ*, vt dictum est. *Est Magus Cœlestis*, quales sunt Moyses. *Est Magus fidei*: Tales sunt, qui per suam fidem conualuerunt. *Est Magus Infernorum*. Tales sunt malefici, quos pręsenti exemplo cum Moyse allego. Probaturus a. hic Moysis saltem Magicam sum, & Magicam eorum, qui Moysis more Cœlestes Magi sunt, rem in id collaturus, vt demonstretur Cœlestem Magicam non artem, sed potestatem diuinā esse. Si Deus ait: Hoc fac. & si id is facit, cui dicitur, iam omne factum est. Probari a. facile potest, id, quod Deus vult, necessario fieri, modo fides firma & nō ambigua sit, qualis fuit Abrahæ & aliorum. In hoc vno hominibus versatur, vt, quod Deus iubet, firmiter credamus, ita esse, non aliter. Quicquid ergo ex mandato Dei fit, per fidem eius, cui mandatur, id huius Magicæ est. Sic, quod filii Israel sicco pede per mare trāsierunt, factum est per fidem mandato Dei fultam. Pharaoni autem hæc Magica data non erat: vnde etiam cum suis submersus periit. Quod vellus Gedeonis madidum & siccum euasit, Magicum fuit. In ipso enim vigebat fides, credens, quæ Deus iuberet, male cadere non posse. Quod Ionas in ventre piscis iacuit Magicum cœleste fuit.

Magia quid.
Magia est multiplex.
Moyses qualis Magus.
Magia cœlestis fide nititur.
Pharao cur submersus.
Gedeon.

Hæc ergo Magicæ Cœlestis probatio est. Quod Deus vult, fit per medium illud, quod fides est. Quid ergo est, quod fidei resistere possit, cum creatura Dei simul astet, & per creaturam fides, velut etiam eius virtus ac debitum roboretur? Ita Helisæus, qui vrsos creauit, vt filios deuorarent, Magus erat. Ex fide enim, quam ille in Deum iactabat, vrsi contra naturam producti sunt, vt filos laniarent. Huiusmodi multa in veteri testamento ex Magica cœli designata fuerunt, omnia comprimis bella fere, & miracula similia alia, sicut aliquot iam Magica opera enumerauimus. Tales Magi fuerunt etiam in nouo testamento, & vel dum hodie sunt, vt Christiani, vt Magi ex Oriente, Saba, & Tharsis. Ita enim scriptura dictat, ipsos non ex vna regione, sed ex tribus diuersis Insulis confluxisse. Vnde coniici potest, magnam passim hominum copiam hanc Magicam, operationem secutam esse: & non tres saltem hos Magos, sed plebem vniuersam ex Herode quæsiuisse, vbinam Rex Iudæorum natus esset. Non enim naturali intellectu impulsi sectati sunt stellam, quæ Christi Cœlestis ascendens fuit: sed præcepto Dei, cui crediderunt, acti infantem visitarunt, & Magice equitarunt, vecti sunt, & ambularunt, quod iam adeo præcise sciri non potest. Ars Magica sola per Deum auriga & Comes fuit. Sic etiam ficus, cui maledixit Christus, Magice exaruit. Præsto enim præceptum fuit Christi. Cui cum Natura crederet, arbor exaruit. Si enim ad Naturam conuersus

Helisæus.
Magi ex Oriente &c.

Deus dicat: *Tolle te mons in medium mare*: tunc mons credit, quod contra creationem suam se inde emouere, & in mare præcipitem dare queat. In Natura enim est fides, quæ terrena est, & Deo sui creatori credit. Terrenus homo, qui nouæ generationis nō est, credit & ipse in Deum, quod omnipotens sit, vt, si dicat, morere moriatur ipse, hoc fac, facere cogat.

Natura sui terrenoru qualis fidens.

Hæc fides similis est illi, quam habuit ficus, carens amore, carens spe, carens opere: estq; mera & simplex fides, quā omnes lapides habent. Cum Deus inquit: *Crescite & multiplicamini, &c.* Caro id credidit, & mandatum fecit, sine vlteriore consideratione perfectæ fidei, in fide scil. Naturæ, non in fide beatitudinis. Cum tempore Iosuę Deus Solem ad Gibeon statueret seu inhiberet, factum id est Magice. Deus enim Soli id imperauit, Solq; credidit, & fecit, stetitq;· Sed ista fides solius est luminis Naturæ, quæ ēt in terreno homine inuenitur. Hæc iam Magica attendenda non est: sed consideranda est Magica Cœlestis noua. Vetus enim Magica Cœlestis finita, in Christo & Ioanne Baptista desiit: & noua deinceps agnosci debet, a Christo scil. vsq; ad diem extremum iudicii. Cœlestis hęc Magica iam nobis est Magica Beata in nouo testamento comprehensa. Quod Magica noua operatur, in eo est Beatitudo, vt cum Christus sanās dixit: *Fides tua te sanauit, surge, &c.* Hæc sanatio non ad corpus tantum pertinuit, & illius bona, sed & ad animam. Item, post Apostolos & ascensionem Christi hactenus similes Magi, sancti & pii viri multi fuerunt, per quos Cœlestem Magicam Deus mirabiliter perfecit. Talis fuit etiam Samuel, qui lacum in tactis ab vnda pedibus transiit, & alii plures, qui naue ipsius mare tiā. nauigarunt. Item illi, qui per verba inimicorum suorum corporibus stigmata impresserunt, tamdiu durantia, quamdiu durauit illa familia. Multis enim familiis hoc modo maledictum est, vt stigmata illis adhæserint, donec totus ille sanguis interiret. Horum mula per Cœlestem Magicā patrata sunt, & hodie adhuc patrantur non minus ac primo die, si Deus sanctos & pios homines habet. Is enim immortalis est in suis operibus, & in suis Sanctis, iugiter ac continenter operans per viros & fœminas, iuniores & seniores, modis & speciebus plane multis. Sed sciendum est, huiusmodi Cœlestem Magicam fieri ēt per defunctos, vt scilicet ipsa monumenta & sepulcra, &c. Magicas operationes edant. Et hæc caussa est, q̄ sancti sint immortales. Nec enim ista facit corpus terrenum, q̄ terra est, Ceterum quia vniuersorum resurrectio die vno futura est: tantisper illi a nobis separati non sunt, sed, quæ fecerunt, dum adhuc in viuis, hoc est, in mortali versarentur, eadem iugiter & instanter facere possunt. Hic tamen discrimen aliquod est inter virtutes sanctorum, dum in terreno corpore consistunt. Ex hoc enim digressi, non amplius tam

Fides etiā in lapidib.

Cœl. Mag. vetus in quo desiit.

Cœl. Mag. noua quando inceperit.

Magia stigmata inurens.

Magica sepulcro &c.

puri

puri ad populum intellectus sunt, ac fuerunt in corpore terreno. Hinc etiam ex tali simplicitate terrenum corpus plus præstare potest ad emolumentum hominum, quam postea: h.e. corpus separatum corda hominum melius internoscit, & scit, an illa in hoc vel illo obtenturum sit, vel nō sit. Si fieri bonum est, fit. Sin minus, non fit. Viuens a. sanctus in terreno corpore cognitionem illam non habet. Multa ergo facit, q̄ minime faceret, si sciret. Sic etiam propter Magicam cœlestem sancti in terreno corpore ab igne, ab oleo & similib. intacti & illæsi manserūt. Quæ omnia probant, hominē si Deo placeat ( ) diutius viuere, quam si non placeat. Ipse enim vitæ præest, nec mori sinit, quando terrenus homo vult, sed quando ipsemet vult: nec permittit, q̄ mortem homo eligit, sed quam ipse destinat. Quæ a. absolute & simpliciter in hominis manu & voluntate sita sunt: ea non semper bona signa aut indicia haberi debent. Deus enim sanctos suos aliquandiu sustinet, & a multis casibus eos eripit. Talia ergo signa vel non signa probe consideranda sunt. Porro a. operam dare debemus, vt Cœlestem Magicam altius expendamus. Eam n. si contemnimus, ingens gratia Dei a nobis sublata est, nec minus ipsis Iudæis cœci sumus, qui in mediis signis & miraculis insolenter Deum despexerunt. Hinc iam æternam maledictionem circumferunt. Idem accidit vniuersis etiam cœcis, a quibus Deus cognitionem suorum Sanctorum sustulit, quiq; ipsius opera minime agnoscunt & cōsiderant. Hac de caussa Cœlestis Magica probe ac serio rumināda est. Ex ea n. indies deprehēdemus ingenita miracula, quæ Deus edit, vt sunt terræmotus, cataclysmi & alia, quæ Magica signa sunt. Ex Magica Cœlesti plura, q̄ Natura potest, proficiscūtur. Et quoties tale quid apparet: toties calamitas aliqua sequitur, de qua nullus Astronomus ex lumine Naturæ prædicere potest. Potest autem is qui in lumine cœlestis proprietatis versatur.

Mag. cœlestis contemtum fugiendam.

Probatio in Nigromantiam Cœlestem, & Cœlestem Nigromanticum.

COeleste a terrenis hominibus probari non potest, nisi per Cœleste. Et Cœleste in nostro intellectu plus non est, quam quantū videmus. Demus exemplum. Quis in terra Christum cognouisset, nisi per opera? Hæc sola terrenum hominem excitant. Quis spiritum sanctum nosset, nisi is per Apostolos igniti linguis locut⁹ esset? Quis Christi doctrinæ & Euangelio crederet, nisi per opera stabilita fuissent? Ea enim doctrina non est, quæ non facit opera. Nisi ex pari coniugū liberi nascantur coniugum id inutile, nec voluntati diuinæ conforme est. Sic & iste nauci Doctor est, cuius doctrina, & doctrinæ opera non consentiunt. Qui

docet, non adulterandum esse: is si non simul idem caueat, Diabolicus est. Qui docet, non occides, & ipse interim latrocinatur, is ex Diabolo loquitur. Nam & qui ex Diabolo sunt, bona & idonea & Euangelica prędicare possunt. Cognoscuntur tamen ex hoc, quod opera verbis dissentiunt. Ideo in Euangelio dicitur: *Super Cathedra Moyses sedent Scribæ & Pharisæi: quæ dicunt vobis facite*, hoc est, nihil aliud vobis mandabunt, quam ego tacio. Sed Christus porro inquit: *Secundum opera eorum non facietis*, hoc est, fructus doctrinæ suæ illi non facient. Ex Diabolo enim sunt. Ideo opera eorum fugietis & alia facietis. Hæc iam ad Cœlestem Nigromantiam accommodemus. Quæ si nostris non obuersaretur oculis: cuinam de ea quicquam constaret? Sicut enim ipsa natura de sua Nigromantia satis testatur, prout dictum est: ita Cœlestis etiam Nigromantia reuelatur, vnde, qualis sit, notitiam eius capere possumus. Adde ipsum Christi testimonium, in Euangelio promptum, quod illud confirmat: vt iure mihi liceat, Nigromantiam Cœlestem describere & explicare.

Cum ergo Nigromantia Cœlestis in corporibus consistat: ante omnia necessarium est, hominem scire, quinã illud se habeat. Res ita habet. Homo corpus terrenum habet, quod ex vna parte tangibile est, ex altera tangibile non est. Horum corporum quæ ratio sit, in primo Naturalis luminis libro pridem explicatum est. Vbi cum intellexeritis, quid Nigromantia sit, & quid operetur: iam in hoc altero Cœlestis luminis libro scitote, regeneratum quoque corpus similiter apparere posse: sic ẽt corpora damnata. In initio cognouistis, post mortem hominem terrenũ amplius non esse, sed tñ Cœlestem. Hinc sequitur, terrenum corpus interire, & lucere tñ vsq; ad consummationem suam. Corpus Cœleste est æternum, fine carens. Id vero non amplius in terra, sed in suo Ebron habitat. Hi tamen apud nos suas apparitiones habent, vt, quid ibi agant, qui habeant, nobis renunciari facile possit. Quod hoc modo experimur. Nigromantiæ Cœlestis est. Ponamus exemplum. *Diues in infernum deferebatur. Lazarus a.in sinum Abrahæ.* Alter versabatur eo loco, vbi nulla resurrectio est. Lazarus sedebat in Ebron, & in pace diem resurrectionis exspectabat. Hoc vt sciamus, Nigromantia Cœlestis facit. Hæc ita esse Christus ipse pandit. Quod si iam per hanc reuelationem scimus, etiã in hac adhuc terra constituti, vbi sit habitatio diuitis, vbi pauperis: poterit idem ẽt crebrius fieri, & nobis reuelari, non minus ac illis, qui primi ad ea cognoscenda digni fuerunt, maxime cum adpetitionem diuitis, (*Mitte patrem Abraham ad meos fratres, vt admoneantur.*) Abraham responderit: *Non ſiūt habent Prophetas, hos legant, &c.* Quod si ex Prophetis illa cognoscere possu-

Diuitis & Lazari historia.

possimus: nihil vtique tam occultum in Hebron aut inferno fuerit, quod cognosci non possit, plene de nostris, quid agant, non tn̄ vt scripto acquiescamus, sed vt rem ipsam tā accurate intelligamus, ac si ea nostris oculis obiecta esset. Potest n. Nigrom. Cœlestis rem quamlibet, & sinum Abrahæ, infernumq; tam præsenter videre, q. suis illa oculis spectaret. *Nigromātica cœlestis facultas.*

Sed pergamus. De æterno corpore iam notū est, ipsum esse in Ebron post separationem, qua per mortē a terreno corpore segregatur. Nihil n. tam abditum est, quod non reueletur. Adam ac Eua in paradiso erāt. Ibi quid egerint, celari non potuit, quin resciremus. Ita nec occultari hodie potest, q; vel hac hora in Ebron fit, si Prophetæ tales existant, aut vir ipse Propheta sit. Qui n. abscondita eiusmodi reuelant, Prophetæ Nigrom. Cœlestes sunt. Sic ēt fieri non potest, vt ignoretur, quid nostri agant aut in Ebron, aut in Inferno. Et licet eo quidem non transpiciamus, nec propius accedamus, vel oculis vel pedibus: possunt tamen manifeste ista omnia nobis exhiberi nō secus ac in speculo & Adamante. Hæc iam cum fieri posse, probētur abunde satis: Nigrom. Cœlestis peculiaris cōditionis est, qua, qui Cœlestes Nigrom. sunt, admirando modo explorāt, quæ in Ebron agantur. Sed tn̄ Satanas confusionem molitus, sua mancipia ad Nigrom. Diabolicā pellexit, qui de mortuis concionati sunt, non secus, ac si ex Cœlesti Nigrom. loquerentur. Hoc modo varii Pseudoprophetę surrexerunt, enormia mendacia fingentes, nec seipsos tm̄ in damnationem abripiētes, sed ad alios a vera fide auertentes, dum intercessionem, & liberationē per intercessionem commenti sunt: quod religionis Christianę venenum est. Opera enim ipsos, non intercessiones sequūtur. Sed hæc hic latius deducere, mei iam instituti non est. Alibi plura. Miserāda a. ea ad impiam ac infernalem Nigrom. defectio est, de qua ipsa ēt alibi. *Nigromātia Diabolica quæ.*

Nostrā materiam vt clarius explicemus, sciendum est, fieri ēt posse, vt, q in Ebron sunt, nobis appareant, & plenam sui status cognitionem sine omni dolo & fraude vobis cōmunicent. Appariciones n. eiusmodi ipsorum statū & conditionē satis nobis reuelare possunt. Id fieri hac ex caussa potest, quod ex amore sancti conueniant. Sic illi apparent sanctis tantum, hoc est, illis, quibus præparatum Ebron est, non aliis. Sic ex eadem caussa damnati ēt apparent, quærentes sui similes, damnatos. Iam vero accidit, vt damnatus interdum videatur a damnato, interdum a non damnato. Hoc si fit, ideo fit saltem, q; Prophetarum scripta a populo nō intelligantur. Itaq; si scriptura populo non annuntiatur: per huiusmodi apparitiones Deus eam annuntiat. Eadem de caussa Christus etiam signa exhibet in *Sole, Luna, terra, Elementis, &c.* Si enim populus concionatores non habet: signa ea populi oculis ipse recta proponit. *Apparitiones defunctorum cur fiant.*

Hoc facit non semel, vt damnati vere oculis spectentur non in sydereo corpore, sed in vero, vt ex damnatis istis rationem sancti ineant qualesnam & quam præstantes sint ipsi, qui liberati, resurrectionem exspectent. Quæ de apparitione mortuorũ dico, ea admirationi nemini sint, quasi fieri non possint. Loquor enim de potestate Dei, quod talia p hominem, seu ipsius propriam potestatem non fiant, sed per operationem Dei. Sic Christo in cruce pendente multa Sanctorum corpora ex sepulcris surrexerunt, & hominib. passim apparuerunt. Id si pro Euangelistæ dictamine tunc temporis factum est: poterit alia ratione, idem fieri etiam frequentius. Gratia enim Dei præcisa non est, nec potestas ex manu eius excussa. Res autem ipsa comprobat, hæc potestati Dei facilia esse. Et non saltem ita potest, sed etiam facit, in signum & miraculum, Iam si corpora Sanctorum ex sepulcris egressa semel sunt: poterit idem etiam denuo fieri, si miraculis opus erit. Si conditio ea Sanctorum est: damnati quoq; miraculi diuini caussa apparere poterunt. Si Christo de damnatis loqui placuit: id non ore tantum dicere, sed & facto comprobare potest, vt veritatem verborum Christi ipsismet nostris oculis aspiciamus. Quod si in Deo deuoti essemus: multo his maiora videremus. Ceterum, sicut scripturam non intelligimus, ita nec opera scripturæ & verborum Christi videmus, sed ea contemnimus. Nihil ergo credimus, sed arcana Dei spernim⁹, & cõtemtores manemus. Quod si aliquid apparet, & apparens damnatus est: non apparet, vt pro eo intercedamus. Iam enim iudicatus est. Si beatus est, non apparet, vt pro ipso intercedamus. Non etiam sine nostra intercessione per Christum redemtorem nostrum saluatus est.

Probatio in Necromantiam & Necromanticum Cœlestem.

SI Cœlestis Necromantiæ a me probationem requiritis, recurrite ad ea, quæ de Naturalia me scripta sunt. Iis repetitis, sic deinceps attẽdite Si in Natura possibile est, ipsaq; re demonstratur, in Crystallis ac similibus aliis, huc minime percensendis visiones apparere: possibilis etiam erit Necromantia Cœlestis, donis vtriq; maioribus, quam Naturalis locupletata. Probatio autẽ hæc prima est, quod Natura præstare possit, vt res inuisibilis, in mõte abdita latens, per artẽ illã manifestetur Naturaliter. Hoc ita esse, res ipsa cõprobat. Iam q̃d sequitur? Hoc scil. q Cœlestis ẽt Astronomia Cœlestem Necrom. habeat. Iam ante n. satis confirmatum est, Cœlestia habere eadem membra, quæ lumen Naturæ habet, licet alio modo. Hinc sequit̃, Crystallos ẽt ac specula&c. esse cœlestia, h.e. si Natura medium habet, per quod nobis ostendit, quid intra se occultatum habeat: nos quoque media in Cœlestibus habebimus, indicantia,

quæ-

quænam intra sese conclusa habeant cœlestia. Sed cœlestia media ex Exemplo cognoscite. In lumine Naturæ habemus Motorem, qui nos mouet & eo adducit, vt Media nostris votis satisfaciant. Motor iste in Natura est Scientia artis. Similiter & Motor cœlestis est, qui & ipse nobis talia perficit. Motor iste est Scriptura sacra. Ipsa enim cœlestem Nectromantiam ita in manus nobis indit, vt nihil nobis absconditum maneat, sed per medium omnia inueniri & cognosci queant. Sed porro, quid Mediũ sit, differendum est. Sciendũ primo est, quid desideremus, vel habere optemus. Nempe in cœlestibus non quærimus aurũ, argentum, merces, fodinas, &c. Sed ea, quæ in cœlestibus sunt. Vt exempli caus. Scire aueo, quib. moribus, ritibus, rebus, vita, vsurus sim. Id iam Nectromantiæ videre expeto. Hic visio mea est in Christo, Ioanne Baptista, Apostolis, Prophetis, Sanctis, &c. Porro si sublimes artes per Nectromantiam cœlestem videre & addiscere cupio: exemplo mihi sunt Salomon, Apostoli, quęq; illi docuerũt. Ibi inuenio, quis ipsos prius docuerit. Idem præceptor mihi quoque quærendus est. Si eruditus fieri, & doctrina ceteris præcellere studeo: nunc quæro & pulso: ita mihi aperitur, & voti cõpos fio, & inuenio. Hoc quæro in speculo Euãgelii. Quæ hactenus probationis loco attuli, pro institutione vobis seruiant, vt sciatis, qualia specula, quod Medium Nectromantiæ cœlestis sit, in quibus cœlestia spectari debeant. Non enim per media terrena, sed cœlestia quærendũ est. Porro, si in sua Nectromantia multa media Natura habet: multa media habebit etiam cœleste, nempe somnia, Angelos, Figuras, Visiones, Spectra, in quibus multa videre possumus, non solum quid in cœlo, sed quid etiam in terra cœlum operetur. Nam & hæc Nectromantiæ cœlestis visio est, si quis viuus apparet, siue propria persona. Sic si imagines videntur hominibus similes, non tamen ipsorũ persona præsente: hæ omnes Nectromanticæ species cœlestes sunt, in solius Dei manu, non in hominum potestate sitæ. Sed ad probationis notitiam pleniorem rem ita intelligite. Notorium est, Christum a suis discipulis pro spectro habitum fuisse, cum in mari ambularet. Sed hoc non fuit spectrum, verum visio, in qua Christus fuit. Hæc Nectromantica cœlestis visio fuit. Præterea Nectromantica cœlestis visio etiam fuit, cũ Moyses & Helias apud Christum apparuerunt, & cum ipso collocuti fuerunt, Petro dicente: *Domine, faciamus hic tria tabernacula.* In visione namque illa Moysen, & Heliã viderunt. Sic cum Spiritus sanctus specie columbæ visus est, visio ea Nectromantica fuit. Æterna enim videri, naturale non est, nisi fiat per ea, quæ recensuimus, media. Sic & Christus transformatus, Nectromantica specie Apostolis visus est, vbi cum Moyse Helia loqueretur. An vero

Motor in Natura quis. Motor cœlestis quis.

Nectromantiæ cœlestis quæ media.

Christus in mari ambulans.

hoc satis probationis non est, videri in illo mundo eos, qui nobiscum amplius non sunt, vt Heliam & Moysen, qui ante multa secula cum patribus suis obdormierunt, & sepulti sunt? Ita etiam, si caussa adsit, fieri potest, vt alii quoque viri, his dictis inferiores, appareant. Et, si Spiritum sanctum ipsum, qui tamen omnino inuisibilis est, in specie columbæ vidimus: quanto magis vna specie videre poterimus nostros cognatos in illo mundo, qui in sinu Abrahæ sedent? Si ex cœlo Angelus in terram descendere, & nobiscum verba terere potest, sicut Gabriel Angelus cum Maria & Ioseph in somno locutus est: cur non similia etiam in iis aliis fieri queant, cum tamen hæc omnia a Deo perficiantur? Quinimo, ipse quoque redemtor noster ex mortuis resurrexit, & se fœminis ac Apostolis spectandum exhibuit. Si ipse velut exemplum solus hac specie visus est: possibile id erit etiam alii per virtutem illam, qua Christus resurrexit. Christus enim apparuit pro confirmanda sua resurrectione, vt nos, qui in ipsum credimus, sciamus, vereque testari possimus, ipsum visibiliter apparuisse, ambulasse, locutum esse, edisse, denique in cœlum ascendisse, vbi est manetq; vsque ad diem resurrectionis. Probationes itaque, quæ Nectromantiam firmiter stabiliant, oppido multæ & numerosæ sunt: vt fieri omnino possit, adeoque factum sit, vt illi, qui ex nobis abierunt, & mortui sunt, quorumque corpus terra obrutum in terram abiit, visibiliter nobis apparuerint, seque ipsos vere spectandos obtulerint. Et sicut Thomas suos digitos in vulnera Christi immisit: ita apparitiones etiam illas sine omni dolo factas esse credi debet. Hisce iam satis luculenter probata sit apparitio mortuorum in hac terra in nouo, non in veteri corpore facta. Sic Moyses & Helias non in veteri, sed in nouo corpore apparuerunt. Sic Christus non in veteri sed nouo corpore, hoc est, non corpore mortali, sed in corpore a Spiritu sancto incarnato, tactus fuit. Si insuper Spiritus sanctus ipse in hac terra fuit, velut & Angeli a Deo missi, vt ad Lothum, &c. cogitandum est, tam mirabilia etiam deinceps omnino fieri & videri posse. Hæc enim Magnalia Dei sunt, quibus mirabiliter se Deus cognoscendum offert in suis operibus, vt quotidie videamus, Deum Creatorem nostrum adhuc viuere, nec mortuum esse, sed admirandum semper, sicut a mundi initio, ita ad ipsum mundi finem perpetuo manere.

Miraculorum Dei quis finis.

Cap. VII.

Probatio in Cœlestem Astrologiam & Astrologum.

Lumen naturæ humana sapientia in naturali [illegible]

IN confesso est, omnem sapientiam humanam, terreno corpori necessariam, in lumine naturæ consistere. Hoc si verum est: consequitur inde

inde, debere hominem in illa ambulare, vt ipse vult, si modo illa frui, & ex ipsa, quod cogitur, viuere velit, vt exempli gratia: Æstate appropinquante, ad æstatem se componere homo debet. Adueniente hyeme, ad hyemem. Hæc iam manifesta sunt, ac per se probant, ipsam æstatem ac hyemem hominem cogere, vt ad ipsas respiciat potius homo, quam ad seipsum. Hæc probatio etsi euidens sit: tamen similes etiam sunt aliæ, minime negligendę. Nec enim eæ tantum Stellæ, qui æstatem & hyemem moderantur, huius sunt generis: sed insuper sunt etiam Stellæ aliæ, quæ sapientiam & mundanam rationem gubernant, quibus sese accommodare homo cogitur, modo in lumine Naturæ alicuius pretii esse velit. Sydereæ namque operationes gignunt fabros, ferrarios, tignarios, denique opifices omnes, quos lumen Naturæ requirit.

Porro autem homo non tantum eo fine cōditus est, vt faber sit, &c. Sed vt simul ēt sciat, se a sydereis Astris ita dispositum esse, vt artes illas Mechanicas, quæ cœlestes sunt, addiscere possit. Ab illis enim gubernabitur, illis obsequetur. Ibi liberum arbitrium non relinquitur, sed in Natura, homo Naturam sequi cogitur, nisi stipes aut Asinus manere malit. Eadem etiam in lumine cœlesti ratio est, vbi homo cogitur obsequi Astris illis, nisi ante Deum maledictus & damnatus esse velit. Hæc vnica via, non alia est. Iam si cœleste Astrum hominem gubernat: homoque illi obsequi cogitur, hæc caussa est, quod iste vel iste bonus Iurista euadat, non tamen ex eorum numero, de quibus Christus dixit: *Væ vobis legumperitis.* Hi enim ex scriptis discunt, Dei auxilio non egentes. Sic etiam regitur quilibet sapiens, qui in Deo doctus est, dum Astrum cœleste in ipso, quę vult operatur, sicut æstas & hyems eriam hominē cogunt. Sin secundum illud cœli Astrū viuimus: tunc completur, q Christus dixit: *Fiat voluntas tua.* Ita & Natura suā a nobis voluntatē extorquet: quæ voluntas bona est, & Deo non aduersatur. Mala aūt illa est, quæ illi apponit, quæ ipsius non est. Sic iam intelligitur, aliquid omnino esse, q hominē regat, tam in cœlesti, quā Naturali. Et homo in terra suæ voluntatis est, q̄ liberā habet, vt facere possit aut quæ Astra velint, aut ipsemet. Sed hæc hic omittimus. Quantum vero ad cœlestis Astologiæ pbationem attinet, breuiter ita informandi estis. Prout sydera inter se conueniunt seu concordant, ita affectus sequit. Iā non omnia inuicē concordant, sed vnum huc, aliud alio vergit. Quodlibet tamen suum effectum edit. Suas agunt Synodos, Concilia, Iudicia, condunt præcepta, &c. & ista omnia in lumine Naturæ. Plus aūt a Deo potestatis non acceperunt. Iam si hoc sydus ita intelligitis: ēt de cœlestib. Astris, similis opatio cre-

Hominis conditi finis.

Homo Astris obnoxius.

Hominis quale liberum arbitrium.

Homo quomodo stella fit.

dendа est, talis scilicet, quod Deus ex nobis hominibus Stellas faciat, suam cuilibet stellam cœlestem assignans, quæ omnes in ipsius nomine congregantur. Hinc iam alius talis, alius talis est. Ex Deo autē est, quod quilibet ab alio diuersus sit. Ita sancti Dei naturas multiplices habent prout a Deo quilibet dispositus est. Accidit quandoque, vt non consentiant, quolibet interim pergente in eo, quod Deus ipsi imposuit, quolibet etiam . sese recte agere, persuasum habente. Iam si fiat interdum, vt conueniant: nonnunquam consentiunt, interdum dissentiunt, vt *Sutores & Sartores, Feles & Canes, &c.* In hoc momenti nihil positum est, si litigent, pars scil. quælibet de suo dono. Quam Natura feli indolem dedit, felis est. Quam cani, canis est. In sua manet vterque. Vtrumque creauit Deus, quemlibet ad id, ad quod visum fuit. Et ipse noluit Deus, vt altera pars alteram vincat, aut exsuat, quod datum est. Sic tam in lumine cœlesti quam naturali quodlibet in suo persistit. Hinc factum est, vt sancti etiam viri inter se conuenire non potuerint, non magis, ac canis & felis. Cuius rei caussa est, quod Deus requirat talem esse quemlibet, qualem ipse vult, non qualem se præbere homo studet. Hæc ergo belligeratio magni momenti non est. Quilibet donum a Deo acceptum tueatur, ita Dei voluntas fiet. Quod si nostra voluntas non fit, nihil interest. Non ea nostra, sed Dei est. Deus ipse ait: *Necesse est crimina & flagitia venire, &c.* Sic etiam necesse est, bona fieri. Quare bonum etiam non est, nos omnes fieri Medicos, aut Apostolos, aut Prophetas, aut Martyres. Quilibet suo officio præsit. Quod si nō omnibus quidem conuenit, quid interest? Stultitia ipsorum est. Cur Medicus infensus sit Apostolis? Cur Apostolus oderit Medicum naturalem? Quilibet ægros, a Deo sibi commissos sanet, ita voluntatem Dei faciet. Lis ipsorum ad scripturam non pertinet. Quid Lunæ interest, quod obscurius Sole luceat? Quid Stellarum interest, quod Luna ipsis maior sit? Quare Sol præstantior est Luna? Si quilibet sibi comissa expediat, bene est. Lis ista nihili est. Diuersitas hæc in reb. omnib. necessaria est. Sed deinceps porro de harum rerū ( ) nempe de Astrologia cœlestis probationibus attendite. Sicut Astra inter sese mouentur, sic nos etiā ex virtutib. astralibus. Ita non inepte dicere possim, Petrū & Paulum sibi inuicem aduersos fuisse, & sic etiam de ceteris. Petrus enim peccauit in Christum. Paulus post ipsum. Et hæc non de his saltem vera sunt, sed ea continenter omnium Apostolorum aut Sanctorū conditio est. Quilibet est ASTRVM, Cœlum, Stella. Et ipsi sunt ASTRVM, quod nouum mundum regere debet, sicut sydus Naturę Naturā. Hinc ēt scriptura, *Vos*, inquit, *Lumina estis mundi.* Si lumina sunt mundi, non terreni, sed cœlestis: ideo noui mun-

Hominum diuersæ opiniones vnde.

Dei voluntas quo perficiatur.

Sancti sunt Astra.

ui mundi Astrum sunt. Quilibet, quod faciat, habet. Nemo altero dignior est. Quilibet sit & maneat in suo. Sic lites tollentur. Si enim hæc litis caussa foret: quis euitaret? Exempli caussa. Ioannes Baptista nihil edebat, nihil bibebat. Christus in publico cum peccatoribus sedebat, edebat, bibebat. Hi duo interim inter se non digladiabantur. Nam qui duo vnquam sanctiores viri exstiterunt, & vbi? Responde. Horum ergo duorum concordia nobis exemplo sit, vt lites vitemus, etsi hic talis, ille alius sit. Quales quales sumus: tales omnes in Deo simus. Hoc respiciens etiam Paulus dixit: *Qui carnem edit, domino edit: qui non edit, & is domino.* Sic etsi dona quidem sanctorum dissimilia sint, hæc tamen non est discordia, sed concordia, imo probatio, quod vtrique commodi sint, modo maneat quilibet in eo, quod a Deo impositum accepit. Hanc probationem Astrologiæ etiam cœlesti accommodemus, statuentes, eam in cœlo & in terra esse, deque cœlo deorsum tẽdere in sanctos Dei. *Et hoc est sydus cœleste, hæc est Astrologia cœlestis, hic cœlestis Astrologus.*

Christus & Ioannes duo sanctissimi viri.

Probatio in Cœlestem Signaturam & Signatorem.

HVius membri probatio prima inde sumitur, quod omnibus in cõfesso sit, Naturam signare suos, & nihil quicquam, quod non signet, relinquere. Idem facit etiam signatura cœlestis, quæ ipsa quoque suos omnes signat, vt, qualis quisque in suo corde sit, cognosci possit. Et hæc omnibus scitu necessaria sunt. Hæc enim qui nouit, is scit, vbi fallatur, vel non. Sed pergamus. Natura suos signat sedulo () signis, quæ hominis naturale corprodunt. Similiter & signatum cœleste suos signat fructib. & operibus, per quæ noscantur, sicut Christus testatur: Ex fructib. & operib. cognoscetis eos, an a Deo, ex Deo & in Deo sint, vel minus. Iam signatum cœleste per Christum probatum satis est, quid in operibus consistat, & fructibus, non in signis corporis, veluti in crinibus, specie, forma & similibus. Fructus aspiciendi sunt: & per illos homo æque () accurate signatur, qualis sit, ac natura signat suos. Naturæ is mos est, vt per aerem signet Nationes. Sic crinibus discernitur Italus a Germano. Aer enim illo loco nigros facit capillos: in aliis facit rubros: in aliis flauos. Eodem modo etiam formæ hominum diuiduntur: vna secundum Æthiopiam, naso: alia ore, vt in Alacuta. Tale discrimen est omnium nationum, euidens vel in statura, vel crinibus, vel barba, &c. Vnde Turcæ dissimiles Germanis. Sic sciendum est, ipsa quoque opera minime abscondi posse, quæ ex forma non procedãt. Operibus enim ex forma procedentibus, si formæ sunt Turcicæ, ipsa

Signatura cœlestis in quib. consistat.

Nationes qua signatura diuersæ.

quoq; opera Turcica sunt: si sunt Germanæ, Germana etiam opera sunt. In cœlesti autem signato opera ex forma non desumuntur, sed ex cordo nouæ generationis: Et ex illis fructibus homo cognoscitur, an ex Deo sit, vel non sit, h.e. an filius sit naturæ, an Dei, an sit generationis nouæ vel veteris, h.e. an sit ex beatis, vel damnatis, ex iustis, aut iniustis, ex Electis vel non electis. Et hæc cognitio omnino necessaria est. Hoc enim est Principium fidendi alicui vel diffidendi. Si in principio erramus: multo magis in medio, & maxime in fine. Hoc respectu Christus dixit: *Cauete vobis ab his, qui veniunt ad vos in vestitu ouium: interius enim sunt lupi rapaces* Ex fructibus iam & ex operibus vestitus ouium cognoscitur. Et qui vestitum ouium cognoscit: is commentatorem & expositorem legat, quid is de illo dicat. Expositor est Christus, dicens, *Interius eos esse lupos rapaces.* Interpretatio ergo Christi docet, quod sub vestitu ouium lupum rapacem occultare sciant, & fructus vestitus ouium tantum in initio dent, non luporum. Si iam vestitus ouium prius cognosci debet: conuenit, nos Christum sequi, ne ab eo tam procul abscedamus, vt ab ipsis ceu lupis corripi possimus. Christus hoc dicturus erat. Primo sedulo attendite ad vestitum ouium. Si deprehenderitis: missos eos facite. Illo namq; habitu vos in laqueos adducent, & postea lupi facti vos deuorabunt. Quod si semel innassati, opera lupina, quidem postea animaduerteritis: de vobis tamē iam actum erit. Laqueis enim suis vos cōstrictos habent, & rapiunt, quo volunt.

Fructus testantur de homine.

Christum sequi tutum est.

Sed iam sciendum etiam est, quomodo fructus aspiciendi sint. Statuendum ergo primo, signatum cœleste esse in suis fructibus. Hoc antevertendum, tanquam signatum falsum, quod non Cœleste, sed infernale sit, nosq; voret. Opus ergo est Cœlestia signata cognosci: nēpe vestes ouinas tamdiu ad se trahere, donec lupinæ fiant. In initio sunt catuli luporum, ludētes saltem, & lupinæ naturæ adhuc ignari: Postea quo adultiores fiunt, eo lupi rapaciores. Si rapiunt: id signum est, ipsos, quo grandiores fiunt, eo rapaciores fore. Sic in initio vel iuuentute lupum cognosce ex fructibus, scil. rapina. Non enim rapere, sed dare, beatius est. Quod dat, lupinæ naturæ non est, sed quod aufert, non solum in vno in omnibus. Luporum enim natura multiplex est. Similiter & Christus inquit: *Geminina viperarum.* At viperæ non sunt in persona. Sic nec illi in persona lupi. Vestitus est ouinus, ad cor lupinum. Est enim Animal compositum ad naturam suam. Et componitur ex quamplurimis coloribus, pellibus, moribus diuersis, prout multis nequitiis refertum est. Gemininis viperarum eadem est ratio. Viperæ non sunt: sed ij sitùm mores. Qui fructus viperarum nouit, is eosdem etiam in hominibus.

Lupi signatura est Rapere.

Dare beatius, quam accipere.

bus cognoſcit, non ex forma, imagine, figura, &c. ſed ex moribus, hoc eſt, eorum fructibus. Ita & alibi Chriſtus inquit: *Vos lumina eſtis mundi,* non faces ſebaceæ aut Ceteæ, ſed lumina, quibus noua generatio hic in terra formatur in his tenebris, ne tenebræ illam obducant aut obſcurent. Conſtat ex his, Cœleſtem ſignaturam in ſolis operibus conſiſtere, non in figura ſeu Imagine. Imago enim hominis ad ſimilitudinem Dei compoſita eſt: ſed cor non eſt, vt Dei. Non ergo imago, ſed cor, conſiderari debet. Quanquam etiam veſtitus cor hominis prodat: ſi nimirum homo aliter ſe veſtiat, quam natura ipſum docuit. Item, ſi quis ſe ſecundum naturam, ſecundum labores, ad quos natus eſt veſtiat, quæ veſtes etiam eius negotio maxime conueniant. Qui vero occulta ſua veſtibus velare, non corde, velit: is veſtes ouinas parat.

Non enim parari ſolent forma prædonum, latronum, militū, vt cor & perſona ad primum conſpectum noſcatur, ſed forma ouium, ne interiora pateant. Decipiuntur autem per notitiam veſtium ouinarum, per Cœleſtem ſignaturam, quæ ipſos recta prodit. Quilibet ergo homo ſciat, qui fructus boni ſint, vt ab occultis cordibus ſibi cauere poſſit. Et vt cognitio certior ſit, opera bona hæc ſunt: ægris imponere manus, vt ſanentur ſine pecunia, cibare famentes, veſtire nudos, proximum noſtrum ſicut nos ipſos diligere, &c. Hæc omnia ex charitate illa, quam in Deum habemus, proficiſci debent. Si hoc ex corde procedit, tibi, velut idem exſpectas ab alio: iam omni fraude cares. Extra hoc fieri non poteſt, quin lupus ſis, ſiue in ſtatu Eccleſiaſtico ſeu mundano viuas. Et hoc iudicium ad vniuerſos pertinet. Nam ſi Mercator merces vendit, quo pretio ſibi eas vendi vellet: iuſtus eſt. Si Oenopola eo pretio, quod aliis numeraret, vinum vendat, iuſtus eſt. Et ſic deinceps. Hæc bona opera ſunt. Deinceps ergo ſciendum eſt, Cœleſtem Signaturam per Chriſtum tantum probari. Chriſtus autem intendit ad opera, & de illis dicit, quod lupina ſint. Contra de ſeipſo ait: *Ego paſtor bonus ſum, ponens animam meam pro ouibus.* Vnde iam dignoſci poſſunt opera, quæ Chriſti vel Lupi ſint. Sic quando dixit: *Ego ſum vitis vera,* hoc voluit: *De meo ſolo bibitis & editis*: Ceteris a vobis dandum eſt. Hinc concluditur. Qui dat, iuſtus eſt. Qui accipit, iuſtus non eſt. Dare enim magni momenti eſt. Qui dat proximo, idque ex corde, quale id perfectum eſſe debet: huic a Deo tantum ſubrogatur, vt habeat, quod egenis largiatur. Miris enim interdum modis dona ſua hominibus Deus confert. Hic in theſaurum incidit: illi fauent fodinæ: illi locuples vxor datur, egeſtatem eius expians, vt habeat,

Opera bona quæ ſint.

quod libenter det. Et licet quidem Datori illi Deus in hoc mundo nihil daret: citius tamen ex lapidibus factos panes eidem offerret ad cordis sui voluntatem declarandum, quam pateretur, vt cor ipsius propter famem egeni non satiatam ploraret. Quod si latro satis subinde hominum iugulandorum habet, vt cordis sui voluntatem perficiat: quanto magis nos, qui cor nostrum Deo & proximo deuouemus, faciendi boni copiam promtam semper habituri præ latronibus sumus? Sed & seipsum exemplo nobis Deus dedit. Is quod fecit, facere nostrum quoq; est. Misertus ille est populi, non habentis, quod edat. Cibauit ergo illos, vt plus superesset, quam initio adesset. Hæc vestigia si sequemur: inueniemus subinde, quod large & abundanter demus, non de eo, quod ex ouibus ingenio lupino corradimus, sed de hoc, quod ab omni corde lupino immune est. Hæc opera sunt, quæ hominem insignato cœlesti cognoscere docent. Etsi autem probationes adhuc multæ huc congeri possent: tamen hæc iam ad confirmandam Astrologiam cœlestem satis sint. Cetera Theologiæ committo, quæ ex textu Euangelistarum verum fundamentum eruet.

Bona qualia egenis eroganda.

Probatio in artes Cœlestes Incertas.

INcerti quid & lubrici in manibus habere, homini molestum est. Iam, cum in hoc mundo bonis multis sæpe abundet homo; illorum autem adeo certus non sit, vt, quomodo, & quamdiu ipsis vti possit, indubitato sciat: ecquinam is in inuisibilibus rebus certi aliquid sibi promittat? Si certo non habet visibile, si inquam, non tantum, quod visibile est, sed etiam, quod substantiã habet, ex manibus hominis excutitur: quanto magis fugax & volatile, quod substantiam non habet? Itaque etsi non semper res ita certa sit, vt retineri possit: quis cauere poterit id, quod forte cadit? Gladium quis habet. Is ex manibus eius elabitur. Et licet ad retinendum eum satis validus sit: nihilominus tamen gladius ei excidit. Quod si adeo incerta naturalia sunt: cur inuisibilia in cuiuslibet animo ita firma stent, vt per illa præstari queant, quæ alius vult aut expetit? Hæc iam probatio est, quod non, vt homo vult tale, aliquid fiat, sed vt vult is, in cuius manu homo positus est. Ecquomodo homo dicere potest, se certum esse, ideo, quod illi homini multa desint vel deficiant? Imo incertus est. Nec.n. mortem suam nouit, nec vitæ & sanitatis vllam horam scit. Si hoc ignorat: multo pauciora sciet in artibus & rebus cœlestibus. Nam sine certificatione conditus est. Itaque cum in lumine Naturæ tam incertæ artes sint: incertæ artes inueniendæ etiam erunt in Astronomia cœlesti. Producendum exemplum est. Nouistis, Deum sibi quotidie in homine aliquid proponere, & quotidie operari. Hoc

Temporanea bona incerta.

Dei

Dei propositum non semper procedit, sed interdum retrocedit & exorbitat. Quomodo ergo res aliqua certa dici potest, cum vel propositum non semper certum sit, vt finiatur, sed interdum frangatur? Deus creauit hominem. Et hoc ipsi placuit. Tandem vero male cessit res. Nec enim successit ipsi Deo, vt succedere debebat. Quis ergo tum temporis certam artem habuit, quæ non fallerei? vt si quis dixisset: *Adamus versatur in paradyso, nec in mundum vnquam veniet.* Deus enim ipse in paradysum illum induxit. Hic iam falsus fuisset. Imo quæcunque Deus instituit, ibi resistit ipsi Diabolus, qui in rebus omnibus aduersator est. Et cum huic Deus id permittat: quis quæso, quid cras futurum sit, scire possit? Etsi quidem Angelus ex *Deo* esset: tamen nesciret. Itaque cœlestes etiam artes & scientiæ incertæ sunt. Quod si quidem alicui de voluntate *Dei* constet: de hac tamen certo prædicere non potest. Multa enim incumbunt impedimenta & obstacula, quæ illam infringũt. Sic Ionas Niniuitis annuntiare debuit, quæ euentura essent. Ea ita certa annuntiauit ille, quæ tamen non euenerunt. Obstitit enim Niniuitarũ pœnitentia: quæ mandatum illius irritum fecit. Si quis peccatori dicit: *Tu damnatus es*: res ita habet. Id enim scriptura ipsa dictat. Quod autem ille dicit, certum non semper est. Contritio enim & pœnitẽtia certitudinem illam tollunt, & scripturæ iudicium frangunt. Horum ergo nihil certum est, sed dubia sunt omnia, quæ de futuris dicuntur. Quæ præterierunt, certa per se sunt: sic etiam quæ præsentia sunt. Futurorum autem certitudo nulla est. Nam & ipse *Deus* incertum se fieri patitur, ac propositum suum infringi fert. Quanto magis nos mortales incertitudinem ferre æquum est? Nulla in natura res aut ars est, quæ ordinarii sui finis perpetuo certa securaque sit. Sic ignis est, res exurere, consumere. Quot autem Sancti sunt, qui carnificis certum institutum incertũ fecerunt, dum ignis ipsos nihil lædere potuit? Quot passim certæ morti adiudicantur? Et tamen non omnes moriuntur. Morbis multi ad mortẽ tentantur: Sed & hoc incerto. Itaque, vt semel dicam, quamdiu hic mũdus durat, siue naturalia siue cœlestia spectes, omnia incerta inuenies. Certi enim & incerti permixtio, certi nihil euincit. Cœleste certum est. Incertum autem terrenum. Hæc duo si concurrant, vnum alterum certum & dubium reddit. Sublato autem mortali, alterum omnino certũ est: alias minime. Ex lumine Naturæ exemplum depromite. Rex aut Princeps sibi aliquid proponit. Iam scriptura ait: *Cor regis in manu Domini.* Quicquid autem dicatur in cuiuscunque manu id fit, ferenda omnino illa erit practica, quam moliuntur illi, ad quos negotium id, quod rex tractat, attinet. Hinc euidens, oportere illud institutum valde forte esse,

Dei voluntas interdũ impeditur.

Futura omnia incerta.

si futurum sit certum & infallibile. Dependet enim ab eo, in cuius manu est.

Hæc autem terrena omnia tam strenui cordis nunquam sunt, quod plerunq; arundo est, vẽtorum vi quoquo versum agitabile. De vno saltẽ hic dicam homine, cuius res certa erat. Is erat Ioannes Baptista, Præcursor Christi. Is sui negotii ipse certus fuit. Vtut tamen sit: qui eiusdem cum ipso iuris & conditionis non sunt, incertitudinem suam non semper declinare ita possunt, vt certi sua omnia exsequantur. Quoniam ergo vir ille, qui in noua vita tam fortis & sublimis fuit, talia fecit: conuenit vtiq;, nos, etsi aliquid sit, non illico sequi & attolli, sed ita potius apud nos cogitare: Etsi quidem vir iste in rebus certis perstiterit, venit tamẽ, non, vt sibi soli. Itaque hoc loco probationem istam iure effero, quod in cœlestibus artibus incertis nihil agendum sit, siquidem omnia incerta exsistant. Hoc res ipsa confirmat non tantum hic in terrenis: siquidem & ipsum cœleste incertum est, donec in terra versamur. Qui in hisce rebus volet esse certus, is certissimum sibi proponet, hoc est, vt in nouum mundum intret, & ( )tunc certus erit, eoque casu minime falletur. Non vt conditio eius sit, qualis Adami. Is ipse quoque ( ) suæ mansionis incertus erat. In posterum autem certum id est. Et quod iam est, id manebit, & certum erit. In probatione ergo Artium Incertarum Cœlestium per se id satis est, quod in dubio versemur. Ideo spem habemus. Vbi spes: ibi nihil certi. Et licet quidem certum sit, certo tamen non scimus, ita esse, vt est. Hinc speramus, & spe confidimus, meliore via omnia processura esse. Si huius certi essemus: spe nulla opus haberemus. Satis ergo stabilitum sit, nos in hac terra certo cum incertitudine conflictari. Nec enim, quæ secutura sint, ipsimet scimus, nec nouimus, quales simus, boni an mali, & quæ denique nos mansura sint. Cum ergo, quales simus, ipsimet ignoremus: nec quisquam seipsum nosse possit, præter Deum: eo demonstratur, omnia incerta esse. Qui certus esse velit, differat se ad diem iudicii. Ibi quod vnicuique cessurum est, id certum habebit.

Ioannes Baptista, solus certus.

Vbi spes: ibi nulla certitudo.

Cap. VIII.

Probatio in Cœlestem Philosophiam Adeptam.

QVid Philosophia Adepta sit in Naturalib. iã ante cognouistis, deinceps ẽt, quid Philophia Adepta Cœlestis sit, attendite. Philosophia autem Adepta Cœlestis non hæc tantum est, quæ, quid in Ebron sit, nouit: sed etiam scit, quæ Philosphia Cœlestis Adepta sit apud nos, donec mortalem hanc vitam trahimus. De futuris enim noui mundi nihil.

scire

ſcire poſſumus, niſi futura huius caduci mundi ſciamus. Sed hæc non eſt Philoſophia, verum aliud. Ceterum quid Philoſophia Cœleſtis iam ſit apud nos in hoc mundo, ſic intelligemus. Hoc pono, *nos homines in terra non ſolo pane viuere, ſed quolibet verbo, quod ex ore Dei egreditur.* Hoc dico propter illud: *Dixit inſipiens, non eſt Deus.* Cur id dicit? Ideo, quia nihil aliud poteſt, quam vorare, helluari. Hominum autem genera duo ſunt: Deſtinati ſaluti, & Damnationi. Vtrique pane viuere debent, hoc eſt, eo, ex quo prodierunt. Pars autem altera eo viuit ad damnationem: altera ad ſalutem. Vtraque pars Philoſophia Adepta Cœleſti indiget, non minus ac terreſtri. Non enim ſolo viuit pane, ſed quolibet verbo, ex ore Dei egrediente. Sic ergo cibus & vita non de terra ſunt, ſed ex Deo, per verbum. Si verbum non eſſet, ſed panis tantum per ſe: Terra noſter Deus eſſet. Sic autem minime. Non ex terra, ſed ex Deo per verbum. Hoc iam probationis ſatis eſt, quod nos homines nõ ex naturali tantum Philoſophia, ſed etiam ex Cœleſti viuamus. Et licet panis quidem ex terra enaſcatur: hominis tamen cibus ad vitam aut ſanitatem non eſt. Panis eſt quidem. Sed virtus, quæ in pane eſt, eſt verbum Dei. Ab illo eſt noſtra vita, in hoc mundo, tam mortali quam immortali. Etſi enim peccator & inſipiens dicat, *Minime, ego de terra edo, nec edo verbum*, nihil tamen dicit aliud, quam hoc, *Non eſt Deus.* Quid in terra eſt, quod a Deo benedictionem non habeat? *Benedictio hæc eſt verbum, & benedictio eſt vita.* Benedictionem ſuam quamprimum Deus ab aliquo aufert, id illico areſcere incipit, & marceſcit. Sic diuites ad paupertatem præcipitantur. Sic exareſcunt agri: Sic grando verberat hortos. Etſi panis quidem abundet, & palato omnia ſapiant pleniſſime: Dei benedictione ablata omnia tamen venenum & morbus æternus hic & illic ſunt, quibus a nullo præſtari medicina medico poteſt. In hac probatione nemo admiretur, quod dico, non id ſolum, quod de Terra eſt, hominem ſuſtentare, ſed vna cum illo etiam verbum oris Dei. Hæc enim medicina, medicina eſt, & eſt terrena, nihil efficere valens, niſi Deus cum ipſa ſit. Deus ergo ægros ſanat, non terra, non Elementum. Scriptum in Euangelio legitur, diſcipulos adhibuiſſe oleum, & eo ægros inunxiſſe: Chriſtum item applicuiſſe ſaliuam ſuam terræ permixtam, & eo remedio cœcum ſanaſſe. Cur hoc factum ſit, iam cauſſam ex pendite. Cauſſa hæc fuit, quod voluerit Chriſtus iudicare, ſeipſum eſſe Medicum, non oleum, non terram. Ipſius eſt virtus & potentia, prout terræ eam indidit, vt cœcus inde videret, & oleo ægri ſaneſcerent. Hinc concludite, Medicinã omnem ex Deo eſſe. Et niſi ipſe verbum ſuum addat, *Vtere, & ſanare*,

Homo quibus viuat.

Hominum duo genera.

Panis cur hominis cibus non ſit.

Benedictione Dei omnia ſuſtinantur.

Med cine ſine Deo nulla.

nemo quisquam sanabitur. Docendi estis exemplo. Videtis, nos omnes esse doctos, id, quod quilibet nouit poteftq;. Sed quid id est, quod quilibet doctus est? Nihil est. Talem enim oportet esse doctrinam, vt non ex carne, sed ex Deo promanet. Compleri enim debet illud dictum: Quilibet ex *Deo* doctus est. Hoc si verum est, iam naturale lumen nihili est. Si ex Deo procedat, satis est. Quid ergo prodest panis, verbo *Dei* destitutus? Inefficax est. Exemplum aliud. Christus ait: *Hoc est meum corpus, hic est sanguis meus*, Item: *Qui edit carnem meam, & bibit meum sanguinem, &c.* Hæc ad Philosophiam cœlestem spectant, & ex illa intelligi debent, hoc pacto. Si panem editis, & vinum bibitis, non putabitis satis esse, quod carnem & sanguinem terrenum retinetis: sed cogitate, quod vna cum pane illo & sanguine, etiam edatis & bibatis æternum panem, & sanguinem in pane illo & vino latentem, vt nimirum ex pane illo æterna vestra caro, & ex potu æternus vester sanguis crescat. Vt summatim dicam: nō venter tantum, qui terræ est, implendus est, sed edendus est etiam cibus vitæ æternæ, noui corporis. Itaque panis per se panis est: & verbum in pane panis etiam est, sed non pistoris, verū *Dei*, quem *Deus* ipse pinsit. *Philosophia ergo Adepta cœlestis* ita consideranda est, vt non terrenum saltem intelligere nos doceat, sed etiam æternum, hoc est, æternum cibum edere, cum mortali in mortali, hic in mortali vita. Et quod in hoc mortali corpore de æterno edimus, id manemus in Christo, & Christus in nobis velut secundus Adam, hoc est, Adam nouæ generationis. Iam si in omnibus expendimus, quid nobis naturale lumen præbeat: nihil aliud quicquam, quā terrenam rem deprehendemus. In terreno autem nihil virtutis est: sed est in verbo. Quod enim Sol stetit, stare iussus ab illo, qui ipsum, vt moueretur, creauit: id Sol habuit ab illo verbo. Quamdiu verbum viuit ac vult, tamdiu Sol in sua potentia perseuerat. Sic etiam nos vniuersi ex verbo viuimus, terreni & cœlestes. Ideo dicere non possumus, *Non est Deus*, hoc est, si panem ex terra, & vinum ex vite habemus, quid opus nobis *Deo* est? Non ita. Mali boniq; a verbo alimentum & vitā habent, non tamen omnes ad vitam æternam. Itaque vt etiam de terreno consideratio aliqua instituatur, Philosophia cœlestis iure proponi debet, nec terrenæ tantum describendæ herbæ sunt, verum etiam æternum & cœleste, hoc est, is, in cuius manu omnia consistunt. Si enim quis commētatur de Chamomilla & eius viribus, & obliuiscitur eius, qui ipsam condidit, is de ipsa mentitur. Hinc enim in Medicina remedia falsa euadūt, quod fatuus medicus præcise illa præstare conatur, quæ natura Chamomillæ indidit. Interim non expendit, chamomillam in manu Dei positam

Doctrina omnis ex Deo esse debet.

Christus est Adam secundus, &c.

Herbarum qua descriptio recta.

tam agere, quod ipſe velit, non quod Natura. Et in eo multi ſeducuntur Medici; quod plus herbæ & ſemini, quam ipſi Deo fidant. Si enim ſe haberet res, vt natura dictat, operatio certa foret. Sic autem minime. Qui in altis eſt, ad ſuam voluntatem & nutum illa dirigit. Hac de cauſſa docuit nos orare: *Fiat voluntas tua*, Tua, inquit, non Naturæ. Etſi enim ipſa multum poſſit, & inſigniter dotata ſit, implenda tamen voluntas eſt eius, qui Naturæ dominus eſt. Ex hac etiam probatione liquet, non ſatis eſſe, ſi naturalis Philoſophia intelligatur, ſed huic adiungi etiam ſupernaturalem debere. Hoc modo Deus cum ſuis creaturis operatur.

Deus, naturæ Dominus.

Probatio in Cœleſtem Medicinam Adeptam.

PORRO negare nemo poteſt, quin Medicina, quæ per verbum Dei ſine omni medio ſumma medicina eſt, a Deo ſingulariter nobis data & conceſſa ſit, ſicut a Sanctis hoc multoties comprobatum eſt. Cæcis enim reſtituerunt viſum, mortuos vitæ reddiderunt, leproſos mundarunt, &c. Hæc cum reipſa ita comprobentur, iure Medicina cœleſtis Adepta admittenda eſt. Sed conſideratione paulo altiore opus eſt, nempe, quod Medicina cœleſtis Adepta ſit illa, quæ ægros ſanat, quos ſanare Naturæ impoſſibile eſt, hoc eſt, quæ ſanat illos morbos, qui propter ſola Dei miracula creati ſunt, per quos Deus celebretur. Nam cum ex Chriſto quæreretur: *Quis iſte cæcus natus eſt? an peccauit, ipſe, an eius parentes?* Reſpondit Chriſtus: *Neutrum; nec ipſe, nec eius parentes: ſed vt Dei gloria in hoc manifeſtetur.* Iam ſi huius morbi nulla alia, præter dictam iam, origo eſt: exſtruitur inde, hunc cæcum nulli alii Medicinæ ſubiectum fuiſſe, ac ſoli medicinæ cœleſti. Mulier, quæ duodecim annis profluuio ſanguinis laborarat, & bona ſua Medicis impenderat: a nullo tamen Medico ſanari poterat. Hinc patet, morbum eius ad Cœleſtem Medicinam, non ad naturalem pertinuiſſe. Huiuſmodi morbi in mundo adhuc hodie multi ſunt, quibus curandis ſola Medicina cœleſtis apta eſt, non item Naturalis. Morbi enim in claſſes duas digeruntur: In naturam, & in virtutes cœleſtes. De Cœleſti medicina iam ſciēdum eſt, eam ſine omni naturali corpore fieri, ſaltem hoc modo: *Lectum tuum ſume, & abi, &c.* Sed & hoc verum eſt, Sanctos ſuos Deum manifeſtari non velle, ſed eos occultare. Hinc elicitur, quod contra naturalis medicinæ modum multi ſaneſcant, qui a Natura ſanari non poterant. Sūme ergo expendenda ſunt arcana Dei. *Is operatur, vbi vult, in quo, vult, & quando vult.* Ideo nos iuſſit quærere, pulſare, orate, hac nimirum de cauſſa, quia ex Natura impetrare nō omnia poſſumus, ſed ipſius auxilio quotidie in-

Morbi medicinæ cœleſtes qui.

Dei inorando ſumma libertas

Pars X. uu V

digemus. Itaq; quotidie ipsum rogare & quærere debemus, vt, q; natura largiri nobis nequit, ab ipso accipiamus. Et in nulla re sine impetrato eiusmodi auxilio perfecti esse possumus. Verbum enim necesse est concurrere. Nam nullū Elemētum esset, nisi verbū id fecisset. Nulla vspiam creatura esset, si nō esset verbū. Sic hoc ipso momēto vniuersa nihil sunt, nisi verbū adsit. Ipsum.n. est vita & virtus. Vbi hæc medicina est, ibi est Medicina Cœlestis Adepta. Dici solet, nec præter veritatē, morbos cogenitos, & a natura insitos, naturali Medicinæ nō subiici. Huius generis sunt, *Nati cæci, muti, surdi & similes.* His similes etiam morbi alii sunt, non ex natura, velut Lepra cū suis specieb. Hos qui curare aggreditur, nihil in Natura quærat, sed quærat in cœlo. Ibi virtus posita est. Ideo honorari debet Medicus. Deus.n. per ipsum operatur, ēt cum nescit id, cū dormit, eiq; ministrat medicinam ex terra, & verbum e supernis, sine quo nihil præstari pōt. Sed & de peste dicendum est, Morbo, nō Naturæ subiecto, sed cœlo & eius medicinæ. Iam quæstio est: si verbum tantum sanat, cur non æque ēt   aut   vt sunt Diaphoretica? h.e. Cur verbum non in omnib. simile est, vt proximum quoduis manu rapiatur, & eo auxilium præstetur? Caussa hæc est. Vbi morbus est, eius origo duplex est: Vna est Natura: altera est cœlum. Verbū sanat cœleste: Natura Naturale. Pestis itaq; morbus duplex est. A cœlo itaq; cœlestis medicina: Et quē in Natura corripit aut lædit, is Naturaliter sanādus est. Hæc.n. caussa est, cur (   ) quæ naturæ cognara sunt, vsurpari debeant. Sic Deus suos etiā Prophetas aliter docuit, hunc in Prophetia, illum in alio. Ita & Angelos præfecit hunc huic, illi alium. Idem dic etiam de eius Apostolis & Euangelistis. Hunc.n. ordinem in omnibus seruauit. Idem verum ēt in medicina est. Cui enim quodlibet prodest, id ei datur. Et dicto modo probatio Medicinæ Adeptæ Cœlestis intelligenda est. In omnibus enim operationem cœlestem concurrere oportet, eamque vbiuis oportet esse, quæ operetur & finiat.

Verbo omnia facta sunt, & sustentantur.

Obiectio.

Morbi sunt duplices.

Pestis est morbus duplex.

Probatio in Mathematicam Adeptam Cœlestem.

DE Cœlesti Mathematica scribere, periculosum est. Quis enim ibi est Cosmographus, Geographus, Geometra? Et sic de ceteris speciebus. Mihi vero, quantum ad eius probationem necessarium videtur, tantum est. Possibile est, hominē vniuersum mundum pugno includere, cum omni cognitione & fundamento solido. Hoc si verum est, vt verum esse per lumen Naturæ patet, adeoq; re ipsa comprobatur: Verum idem etiam hic erit in cœlesti. Quod vt intelligatis, ita accipite. *Vt Cœlestis Mathematica* pugno vno comprehendatur, primo necesse est ad sit .s, qui

qui Mathematicam illam illuminet. Naturale enim lumen id intelligere nequit. Quia vero non e naturali tantum lumine, sed etiam ex verbo Dei viuimus; ideo possibile nobis est, vt Mathematicam Cœlestem intelligendi fundamentum assequamur. Etsi enim in carne quidem mortali simus: viuifica tamen nobiscum est, quæ plenis viribus ex nobis loquitur & operatur. Iam Cosmographia Cœlestis nihil est aliud, quam videre hominem in Ebron. Angeli aliud habent. Sic Geographia nihil est aliud, quam descriptio loci, in quo peccatum non est. Hic qui Geometriam aggreditur, is metiri nihil potest. Ibi enim nec Principium, nec finis est, & de medio nulli constat vllo. Hæc ergo cœlestis Mathematica a mortali corpore auide arripienda est, vt hinc intellectum suum acuat & augeat. De probatione autem ita comparatū esse videtis. Si nec principium nec finis est: iam probatum est, in illis locis nullam artem valere. Si etiam nullus numerus adest, non vnum (vnum enim, numerus non reperitur) non etiam numerus vltimus: quis ibi poterit Arithmeticum agere? Ibi nulla ars, nulla subtilitas valet. Omnia principio & fine carent. Qui ergo homo in Naturali lumine euadet. Et licet quidem in æterno versetur, informationem tamen aliam nullam habet, quam quod nec Principium, nec finem in vlla re sciat. Quod si ergo hæc expendimus; tunc fundamentum hoc est vnicum, quod non creaturæ, sed Deus considerandus sit. Is si mēsuratus est, mensurata omnia erunt. Et hoc corpori nouo, non minus ac veteri impossibile est. Quantum vero ad Mathematicam cœlestem, probatio est, ibi finem non esse, nec quenquam vel de A. vel de O. vel de principio, vel de fine cogitationem suscipere debere. Sic etiam nihilo magis Mathematica in sua Cosmographia, Geographia, &c. ac Deus in seipso; qui est omnia in omnibus, nullo excepto, perscrutabilis est.

Cosmographia cœl. quid sit.

Probationum in Cœlestia Membra.

FINIS.

CONCLVSIO.

IN probationibus cœlestibus me hactenus assecuti estis. His autē multi aduersari possent. Quis enim se aduersus omnes tueri queat? maxime cum hominum verba & cogitationes adeo veloces sint? Et in discordia omnia versantur, qualiacumque sunt. Primo, Deus nos vniuersos creauit, & per creationem sibi ipsi dissidium & aduersitatem creauit, sicut in propatulo est. Iam si Deus ipse in dissidio viuit, nec pax ei seruatur: multo minus homo, Dei creatura,

Contrarietas in omnibus rebus.

Contrarietas in omnibus rebus.

dissidio & contrarietati exemtus erit? Si filio proprio non pepercit, sed discordiæ ipsum subdidit: crucem certe etiam nobis omnibus imponet, & in eo voluntati suæ parebit, quicquid de voluntate nostra agatur. Hæc igitur mihi admonitioni sunt, hoc comprimis seculo, quo viuo. Hac enim mea ætate tot dissensiones sunt, vt, quæ tempore parentum meorum pax erant, iam hoc meo seculo discordia sint, & contra. Et si omnia despicias, mera est *Pressura gentium*. Vnus aduersatur alteri. nec in suo lecto quisquam iam securus agit, aut in mola, aut apud aratrum. Si nulla securitas est in lecto, in mola, apud aratrum: ecquis Diabolo aduersante carebit in publico? Hanc rationem ipse mecũ iam inii, me sorti communi non exemtum fore. sed crucem mihi quoq; subeũdam esse. Contradictionem ergo Philosophiæ meæ iam ferre cogor, cum cõmodissimum est. Tempus autem erit, quo in pace illa dormitura est. Horũ passim multa multis accidunt. *Multi vocati, pauci Electi.* Multis quidem clamare licet: pauci vero clamant vtiliter. Omnibus rogare licet: pauci autem impetrabunt. Quilibet suo fungitur: ego itidem meo. Suum cuiq; ingenium: mihi meum. Quilibet autem seipsum probet, quid clamet, quid iactet. Et prout se probauerit: ita clamare, ita se efferre pergat. Nam in eo situm erit, quomodo in Fulminatione Saturni quilibet subsistat. Sors eadem etiam luminis Naturæ est. In eo aduersarii multi sunt, ipsi inter sese diffidentes. In caussa est Ambitio, Luxus, superbia. Et tamen præter duas vias nulla est, Dextera & Sinistra. Ac superbia incitatus homo, æstimare fastidit, quænam vera vel falsa via sit: sed neglectis omnis bruto suo impetu quocunque proruit indiscrete. Interim tamen probi nullius est, sibi ipsi patrocinari & applaudere. Æquius est, quemliber se fateri peccatorem; sic spiritus humilitatis in ipsum ingredietur, docens ipsum verum a falso discernere, vt rectam terere viam possit. Hæc autem a nemine curantur. Nec extra capitis ambitum ratio & intellectus quæritur; quod improbum est. Multa hoc meo seculo de rebus sacris passim iactantur. Sed ista mera hypocrisis est. Is spiritus vt recte cognoscatur, scriptionis meæ vnicus fere finis est. Eloquens non sum. Et quamprimum vnicum ore verbum emisi: decem illico insultant qui verba mille fundunt, quorum nulli probor. Silentium itaque mihi tutius est. Loquentem me, qui bonus est, deseret. Si vero parum loquar, mecum is manebit. Metitur enim is mea scripta, & de illis iudicat. Apud talem vinco. Qui autem garritum & multa verba præstolantur: hi a me deficiunt. Hæc mihi gratia data a Deo est. Cum hac durabo, & moriar. Cœlestem vim pro Astronomia habendam esse: multis aduersatur. Non autem displicet his, quos sua gratia *D*eus nondum

priua-

priuauit. Cur non ponam Magicam Cœlestem, cum tamen Magus Deus sit, non in sua persona, sed per suos? Et tamen is primus est. Alter est secundus. Deus non vocatur: is tamen, cui is dat. Cur eodem modo non etiam Nigromanticus, cum Deus subiectum Nigromantiæ tamen proponat? Et de eo non differere liceat? Omnibus modis. Idem iudica & de Nectromantia, quod ex Deo ipso profluat. Nomen ergo tantæ æstimationis non sit, vt æquiparetur tanto auri ponderi, quod nemo soluere possit. Qui enim est Nectromanticus, aut Magus, aut Nigromanticus cœlestis, is est Sanctus. Simile iudicium ferendum est etiam de Astrologia Cœlesti, quod Firmamento Deus non omnia attribuerit, sed tantum sibi ipsi reseruarit. Vt omnium dominus sit, nec manum vnquam vacuam habeat. Quis ergo iustius hos homines signet, quam Deus? An non ipsius signum Naturali plus est? Omnino. Eo ergo maior necessitas est, ipsum quoque signare. In nullo enim errat: sed exactam amussim tenet. Et ex ipso iudicare bonum est, vbi nemo mentitur. In artibus etiam incertis, vbi quam maxime certi esse volumus, omnium incertissimi sumus. Itaque pergendum, quo ducit alius. Idem accidit etiam in Philosophia Cœlesti. Qui nam homo sublimiorem Philosophiam habere possit, quam in noua generatione ex Deo? Quæ de Naturalibus tractamus, meræ tenebræ sunt: non tenebræ quidē damnationis, sed luminis naturæ, quod in manu Dei adhuc est, in quo nemo etiam Deum offendit. Quid insuper nostra est Medicina? Huius qui peritus admodum est, & herbas omnes, radicesque ac morbos, &c. nouit, & ex artis suæ præscripto operatur, quid quæso agit aliud, quam vt ipse aduersetur ægro, æger Medico. In illo autem mundo ista medicinæ conditio non est: sed, quæ ex Deo profluit, medicina illico præsto est, vbi Medicus sanctus est, & æger Beatus. Hic mederi bonum est. Et () Naturæ quidnam est? Nihil. Si omnia scimus, nihil quicquam scimus. Si enim morimur, actum de omnibus est, superstes nihil manet. Præstantior ergo illa habeatur, quæ nec finem, nec principium, nec medium habet, & æterna est.

Hæc scribere & commentari intermittere non potui, non vt semel saltem calamum admouerem, sed vt inceptam telam renouarem & denuo aggrederer secundo, tertio, vsque ad vicem septenam: vt, quēadmodum aurum probatur igni: sic mea etiam scripta examinarentur & purgarentur, probe limarentur. Hoc mihi bonum visum est. Vos ante natas alas ne volitetis. Res pulcra est rosa. Sed anno integro eget, dum prodeat & floreat. Eadem ceterorum omnium ratio est. Qui fruticem pro rosa habet, rosam non habet, nec ipsam nouit. Qui nodū ꝑ rosa

decerpit: quid habet? Qui autem tempus exſpectat, dum Natura roſam explicet, & ad ſuum terminum deducat, is roſam ſuauem adipiſcitur. Si Natura ita ordinarie agit: multo magis Cœleſte ſupernaturale? Nemo ergo ante tempus quicquam iactet, ſed maturitatem exſpectet. Nihil enim ante iuſtum tempus matureſcit. Qui temporis ignarus eſt, is corruptor & ſeductor eſt, decerpens, quod nondum maturum eſt, auferens, quod ipſi non mandatum eſt. Et hæc ad probationem Membrorum Cœleſtium allata ſufficiant. Dona Cœleſtia ad conuenientem locum differemus. Quibus dictis, iam probationes finiamus.

DE PROBATIONIBVS IN DONA Cœleſtia, Theophraſti Paracelſi

PRÆFATIO.

Reliqua huius Libri ſecundi deſiderantur omnia.

AD LECTOREM.

LIBER TERTIVS SAGACIS PHILOSOPHIÆ MAGNÆ ASTRONOMIÆ, HOC EST, DE VIRTVTIBVS Olympi noui ſeu fidei.

QVARTVS LIBER SAGACIS PHILOSOPHIÆ.

PRÆFATIO THEOPHRASTI

In Quartam Aſtronomiam Infernalium.

TRES hactenus magnæ meæ Aſtronomiæ partes deſcriptas vobis communicauimus, in quibus rerum abſconditarum arcana tractauimus, Naturalis nempe luminis poteſtatem in Aſtronomia: Præterea quomodo cœleſtis quoque Aſtronomia ſimiliter Aſtronomice operetur: vna cum Aſtronomia Fidei.

Sequitur iam quarta Aſtronomia, indicans, quomodo Infernalis Aſtronomia operationem ſuam perficiat. Ante omnia autem in præfationis huius veſtibulo demonſtrabo, quomodo hæc nec cum fide pugnent, nec aduerſentur ordini creatorum, ſi ſtatuamus, Diabolum aut ei addictos nouem Aſtronomiæ ſpecies, perficere poſſe. Negant

gant enim, Diabolum aut ipsius mancipia esse Magos, qui tamen Magi nulla contradictione esse possunt. Sic etiam sunt Nigromantici, sine incantatione, hoc est, præstigiis. Similiter & in tribus speciebus sunt Necromantici. Sunt etiam Astrologi, & Astrologiam ex fundamento callent & intelligunt. Ita etiam signatis & signaturis subiecti sunt, non minus ac homo, aut animalia: vt discrimina inter ipsos non minus sint certa, quam hominum & animalium, vbi, quis niger, ruber, paruus, magnus, &c. sit, apparet: Item quid porcus, vacca, serpens, &c. sit. Porro & Artes Incertas æque ac nos, & nobis quidem certius præparare possunt. Spiritus enim sapientior est carne. Sic etiam per omnia Philosophiam intelligunt. Deniq; quæ ad Mathematicam pertinent, eorum nihil ignorant.

Cum ergo istiusmodi operationum gnari sint, & ad eas exercendas perficiendasque habiles ac potentes: iam deinceps pandenda caussa est, cur hanc potentiam habeant, huiusmodi effectus manifesto producendi: quod quidem homini scitu vtile, & cognitu conueniens est. Cur enim in hac terra viuit homo, nisi vt peritiam habeat operum diuinorum, quo modo vniuersa ex Deo procedant? Et licet Diabolus quidem cum suis infernalibus, Deo & Deo addictis aduersetur: satis tamen compertum est, quod nos, vt Leo rugiens sequatur, quemlibet in suo genere statuq;. Mercatori Mercator est: Deus autem & ipse Mercatori Mercator est: sed alter est ex Diabolo, alter ex Deo. *Sic Diabolus Regi est Rex, Prophetæ Propheta, Apostolo Apostolus, Doctori Doctor, Militi Miles, Equiti Eques, &c.* Similiter & *Deus Regi Rex est, Prophetæ Propheta, Doctori Doctor, Equiti Eques.* Hoc modo duplices sunt *Reges, Prophetæ, Doctores, Apostoli, &c.* h. e. verus in Deo, falsus in Diabolo. Hominis ergo est, probe accurateq; perspectum habere, quidnam ex Deo, quid ex Diabolo sit. Itē, quam diuina regia dominatio sit, quid diuini Prophetæ sint, &c. qui item Diabolici. Valde enim mihi vtile videtur, mercatorem Diabolum cognouisse, adeoq; quēlibet scire, quomodo Diabolus doceat mercatorem, Doctorē, Prophetam, & quib. artibus ipsum alliciat ac capiat. Hæc inquā cognitio homini valde necessaria esse videt, vt caueat, ne quoquā modo ab ipso ad malū deducat, cuius caussa æternæ damnationi obnoxius fieri possit. Nam (vt exemplo vos doceam) homo, dum tenellus est, audiens seniores discit ex illis, & ab illis se informari patitur. Quod si homo id præstare potest, vt puerum vel ad veram vel ad falsam viam ducat, & instituat: multo magis id præstare poterit diabolus, qui ipsis hominibus longe senior est. Et annosissimus quisque senex respectu huius est infans in cunis, & iunior, quam in vtero materno fuit,

iunior inquam recentiſſime quouis nato Diabolo. Itaq; tam bonas quã malas artes expedite callet. Quod bonum eſt, deſerit, & eo conuertit, vt alterũ, quod bonum eſt, per id corrumpatur. Ars nimirũ eſt, & ars quidẽ diuina, comparatio victus Hanc etiam diabolus nouit, & quidem exactius, quam homo illam ex Deo didicit, h.e. ipſe docere poteſt hominẽ, qui otiando is victum parare queat. Docere ipſum poteſt, vt decem florenos lucretur, vbi pro præſcripto diuino decẽ Cruciatis ipſum contentum eſſe deceret, &c. Hoc vero poteſt non tantum in informandis mercatorib. & agitandis cõmerciis: ſed docere etiam poteſt, vt, vbi Chriſtus Apoſtolos adhortatur, ne baculum aut peram habeant, &c. aſinos comparent, qui illa portent. Et vbi Chriſtus inquit; *Quod proponitur vobis, edite*, ibi docere ille poteſt, vt omnia, tã cocta quam cruda illis proponantur. Vbi Chriſtus inquit, *Tu es Petrus, &c.* ibi docere poteſt, etiam aliũ ibidem intendi & intelligi: Mihi autẽ impoſſibile eſt, annotare ea vniuerſa, quæ ipſe peruertere poteſt, & docere contra & ſupra id, quod a Deo habemus.

Hæ cauſſæ ad ſcribendum me impulerunt, vt homo in animo ac intellectu ſuo certus ſit, ſciatq; an officium ſuum, quod Deus ipſi impoſuit, vltra Dei voluntatem intendat exerceatve, vel minus. In hoc enim periculum æternæ damnationis poſitum eſt. Videte enim aſtutiam diabolicarum artium ſaltem in ſartoribus. Deus & natura docent, veſtes ad neceſſitatem & humilitatem parare. Diabolus autem docet eaſdem cõcinnare ad luxum, prætendens, eum mundi ornatum eſſe, tam viris quã fœminis dignum. Hac perſuaſione ornatus Deo & Naturæ gratus contemnitur, diabolicus autem receptatur. Peruerſionem hanc etiam obtrudit nobilibus, ciuibus, ruſticis, clericis, Monachis, &c. vt decenti ornamento ſtatuq; deſerto, aliena & ſe maiora ſectentur. Et hæc ſaltem apud ſartores præuaricatio eſt, non cogitantes, quod præter ornatum a Deo & Natura conſtitutum nihil admitti debeat. Vniuerſiq; adeo homines obliuiſcuntur illius vnitatis & æqualitatis, de qua Propheta ait: *Ecce quam bonum, & quam iucundum, habitare fratres in vnum*: qui verſus nihil docet aliud, quam vniuerſos homines figuram vnam, vnam formam habere, quam a ſartore quoq; obſeruari deceat. Eadem & Sutorum cõditio eſt, qui calceos alios pro fœminis Principum, alios pro fœminis nobilium, ciuium, ruſticorum, &c. ſuunt, & tamen æque omnes fœminæ ſunt. Sic virorum calcei ſunt, diſſecti, ex holoſerico, ex auro conſtructi, hos oſculari oportet, &c. Nec vero de his tantũ, ſed de vniuerſis opificiis hæc intelligenda ſunt. Quo fine aurifaber a Deo & Natura factus eſt? Vt in eo dona Dei appareant, & nihil mali fiat. Sed & hi ſuos limites

limites transgrediuntur. Quid Phrygio? Dotib. a Deo acceptis abutitur, ad hominem diabolico ornatu corrũpendum. Et ex longa ſerie hic percenſeri poſſet, quomodo artes vniuerſas vltra conſtitutam metam, modumq; & finem, Diabolus extẽdat. Et cuius vita ſpectandis & exſpectãdis omnib. ſufficiat? Ipſe enim eſt Mille artifex, introducendis exceſſib. tã opificem, quã ornandum ipſum in æternam damnationẽ pcipitans.

Sed vt in hac præfatione de Infernalib. paulo planius & vberius diſſeram: ſciendum eſt, ea, quę iam dixi, a Solis Infernalib. deſcendere. Et nemini admirationi ſit, Diabolum poſſe eo impellere Doctorem, vt ſcientiam doctrinamque rebus ac officiis diabolicis impendat. Similiter & Propheta ac Apoſtolus. Quod enim de falſis Prophetis & Apoſtolis Chriſtus inquit, id falſum a ſolo eſt Diabolo. Iam apud vos ipſos de his iudiciũ concipite. Comparate inter ſe Prophetã verum & falſum, Petrũ primũ & ſecundum, Apoſtolos primos & ſecundos, Prophetas primos & ſecũdos. Quos ſi probe expenderitis: tanto inuicẽ interuallo diſtabunt, quãto Lazarus pauper, in ſinu Abrahæ ſedens, a diuite, in abyſſo inferni torto. Tale Chaos ẽt hic deprehendetur. Ne aũt homo per nimiam induſtriam, quæ a Diabolo additur, in infernum ſeducatur: legendi ſunt Prophetæ, &c. Ex quib. diſcemus, eos, qui Deo obſequuntur, in hac terra ſub Lazaro comprehendi, & diuitem, in inferno ſedentem, hiſtoria ſua a Luca deſcripta, exprimere & repræſentare eos, qui in additione diaboli viuant, nec ſubtractionem ferre velint. Qua de cauſſa etiam damnantur.

Nec vero hi tantum duo exemplum ſunt, Lazarus, ſcilicet Beatorum, & Purpuratus Damnatorum: ſed plura huiuſmodi vbiuis proſtant, quæ omnia quidem recenſeri non debent, ex hoc autem exemplo commode intelligi poſſunt. Videte & inter ſe conferte bellatorem Samuelem, & bellatorem Dauidem: aſpicite bellatorem Neronem & Alexandrum & ſimiles. Quis bellorum ab his geſtorum finis? Sine inſigni gloria obierunt. Attendite ad Sapientiam Salomonis, quæ ex Deo fuit, & ad ſapientiam Cæſaris Conſtantini, qui regnum ſuum Conſtantinopolim tranſtulit. Alter laude dignus eſt; alter ne dignus quidem eſt, vt ipſius mentio fiat. Nimium enim metam tranſgreſſus eſt. Vellem ergo, hinc modum metamque veram cognoſci: vltra Terminum enim conſtitutum pergere nemo poteſt, niſi ſapientiam Diaboli, ſequi velit, quã, quomodo finitura ſit, nemo explorare poteſt. Semel verum hoc eſt, finem nullum bonum ſequi poſſe. Eſt enim arbor mala, fructus bonos nullos proferens, ideoque igne, hoc eſt, infernali flamma in ſua exaltatione digna.

Sed vtut hæc sint, sciendum nobis est porro, omnes Astronomiæ species hoc modo in Infernalibus perfectas esse, vt ad hanc etiam pertēdere metam possint, ita tamen, vt, ceu dictum est, vltram ipsam quoq; ducere possint. Etsi autem hactenus saltem de ductu aut tractu eorū disseruerim: sciendum tamen nihilominus est, quod etiam per se ipsos Magi naturales, Nigromantici, Nectromantici, &c. sint, velut in vestibulo a nobis constitutum est. Nec in his humana semper illi opera vtuntur, sed eadem per se interdum exercent. Si Naturalis Magus Magiā per se exercet: per se etiam illi quamlibet Astronomiæ speciem vsurpabunt.

Vt Magica Infernalium vna cum aliis Astronomiæ speciebus recte intelligatur, hac de caussa explicare aggressus sum, quomodo agant, quive in sua Essentia operentur, vt quæ Impressiones Diabolicæ sint, vel non sint, distincte sciri possit? Vbi tamē omnia naturaliter, & ex fundamento deducturi & demonstraturi sumus. Magni enim momenti est; creatorum Dei consideratio, quod nempe Angeli ipsis hominib. multo sublimiori sapientia præditi & dotati sint. Diabolus autem, qui Lucifer fuit etsi multum quidem perdiderit, locum tamē saltem, conspectumque Dei, & regnum perdidit, artes sapientiamq; retinuit. Harum enim priuationis scriptura non meminit. Iam hæc cognitio plana est. Qui artem seu scientiam retinet, is retinet etiam artificium, etsi a Rege expellatur. Quanquam hoc eius officium non fuerit: sed illud, vt ad conspectum Dei staret, & rerum terrenarum curam non haberet. Quibus tamen cum iam amotus sit: terrena deinceps ipsis palmaria facta sunt. Sequentem ergo, Lector, Infernalium potentiarum Astronomicam Philosophiam euolue, vt, quid infernales vires & potentiæ sint, intelligas, & intra modum metamq; te cohibeas, ac errores vites. Datum ad S. Vitum in Carinthia.

F I N I S.

Præfationis in quartam partem Magnæ Astronomiæ THEOPRHASTI HOHENHEMII, *de Infernalibus viribus secundum Naturæ facultatem tractantis.*

CAP. I.

De Compositione Infernalium.

SVperius in prima parte docuimus de Compositione hominum ex quonam a Deo creatore illi conditi sint. Vbi didicimus, ante creatam hominem omnia condita, & ex creatura, hoc est, ex Limo terræ, tandem

tandem ipsum hominem productum fuisse. Hoc idem est ac si dicatur. *Homo factus est ex materia.* Hoc autem loco in creatione Infernalium terrena materia corpus non est, sed verbum tantum, quod inuisibile est, illos creauit. De his autem primo notate. Si notitiam principii Infernalium habere desideramus: necesse est nobis de initio & origine Angelorum ante omnia constare. Sicut enim ex terreno homine, nouus natus cœli fit, & alius nouus natus Infern:: ita hic etiam scire conuenit, Angelos creatos esse speciosos ac supra modum venustos. Nihil tamen quicquam a Deo aut conditum aut splend de dotatum est, quod inobedientia a Deo de statu suo non deiiciatur, si Deus manum suam subducat. Sic Iudas fuit Apostolus. Quem cum Deus desereret, in desperationem is actus seipsum suspendit, & medius crepuit. Petrus constans mãsit: cui Deus claues regni cœlorum tradidit, nec ab eo iterum abstulit. Christus enim ipse pro eo orauit, vt ne fides eius deficeret. Quos ergo Deus protegit & gubernat, hi Dei via incedunt. Qui ex hoc ordine non sunt, hi student vigiliis, ieiuniis, & precationibus, vt ne Deus ipsos in tẽtationem inducat. Creata enim omnia, nisi vigilent, & ieiunent, & orent, a Deo deseruntur, & præcipites ruunt in adulteria, furta, latrocinia, idololatriam, superbiam, insolentiam, &c. donec manus Dei ipsos obruat. Quæ profero, vt intelligatis, Infernales conditos non fuisse, vt Infernales, sed vt Angelos. Cum vero non timore Dei flagrarent, sed superbia inflati turgerent: e statione sua eiecti & expulsi; quicquid habuerunt, perdiderunt.

Homo ex qua materia factus.

Infernales quomodo creati.

Angeli creati quales.

Homo sine ope diuina nullus.

Infernales cur cœlo eiecti.

Maioris perspicuitatis gratia, antequam de ortu Angelorum pertractare pergam, velim ad hoc vos exemplum attendere. Creauit Deus hominem, Mundum & vniuersum Firmamentum, sicut hæc ambitu suo includuntur. Euidens autem est, in mundo duas omnino Naturas esse in omnibus rebus, *Bonas & Malas.* Sic homines boni sunt, sunt mali, beati, reprobati, sancti & damnati. Duplices hæ naturæ sunt etiam in animalibus: sunt in Elementis; sunt in Firmamento. Cum vero in mundo initium rerum omnium bonum & Deo placens fuisset: Tempus postea bonum corrupit, & id in malum conuertit. Hæ naturæ etiã in cœlo citra contradictionem repertæ sunt. Initio enim Angeli fuerunt supra modum formosi & boni. Horum pars peccauit: pars non peccauit: Et cum Dei voluntas esset regnum suum a non pollutis incoli, sed ab illis, qui pure patrifamilias ministrarent: hinc factum est, vt polluti ex regno Dei exturbarentur, puri autem retinerentur. Et prouidentia diuina deinceps ẽt in elocando suo regno hunc morẽ obseruat, vt, prius quam homo cœlum ingreditur, velut aurũ in igne probari cogatur: Vbi

Natura in mundo duæ sunt.

probationis hæc summa est, vt carnem mundo relinquat, & nouam carnem nouæ generationis induat, conceptam nimirum a spiritu sancto, sine qua carne cœlum intrare nemini licet. Commodum enim prudentiæ diuinæ visum est, vt creaturæ nulli fideret, nisi ea de cœlo & ex cœlo regenerata esset. Similiter etiam de Angelis intelligendum est, quod scilicet illi, qui Infernales facti non sunt, accurate rigideque prius probati, & demum, postquam in perfecto Examine recte steterunt, ad regnum cœlorum confirmati fuerint. Sic etiam soli confirmati homines nouæ generationis regnum Dei, ceteri tartareum infernum possident.

Regnum Dei qui possideant.

Cap. II.

Porro autem homo, vt homo, ex mundo notitiam nullam haurire pôt creationis eorũ, qui aut in regno Dei versantur, aut ex illo eiecti sunt. Nemo enim de supernis disserere potest, nisi ex supernis sit, hoc est, nisi per Spiritum Dealem in homine. Quantum autem æqualis similitudo & experientia, & a multis seculis prompta historia ac reuelatio dictat: intelligitur quidem, æque in cœlo ab initio exstitisse bonum & malum, peccatum & non peccatum, probum & non probum, iustum & nõ iustum. Vnde autem Deus bonum & malum in suum regnum assumserit, homini absconditum est. Hoc tamen ita se habere, hic in terra demonstratum satis est. Admiratione quidem dignum est, quod Deus sibiipsi & domui suæ, ex se, Angelos creauerit, qui tamen puri, perfecti, mundi, & sine peccato non fuerint, sed in horrendum peccatum inciderint, cui peccato simile non fuit, quod *Sodoma* ac *Gomorrha* patrauit, aut mundus, qui cataclysmo totus inundatus est. Quale hoc fuerit corpus spirituale, in quo tantum peccatum in cœlis exortum est: id ex se homo suo iudicio capere minime potest. Caro namque caro est, & insuper infirma, ex luto facta, in lutum rursus abitura. Vnde in peccatis nascitur. In cœlo autem ratio alia est. Ex tali luto creati Angeli nõ sunt, sed ex purissimo purissime facti sunt. Et tamen ingens ipsorum numerus in peccatum lapsus est, vt iam omnis infernus illis repletus sit. Hinc facile cogitatu homini est, quod Deus in omnibus suis creatis, quib. rationem indidit, contrarium concurrere permiserit: quasi diceret. *Ecce, ego solitarius sum, penes me nemo est, consortium mihi creabo, seruos, &c.* Hi ratione pollebunt, me cognoscent, voluntatẽ meam intelligent. Vt vero videã, qui constantes futuri sint vel non sint, libertatem ipsis relinquam, & quales se erga me gesturi sint, attendam. Qui probi erunt, hos retinebo. Qui mali, eos expellam. Sciendum ergo, creaturas omnes, quibus rationem Deus concessit, in statum hunc collocatas esse, tam in cœlo, quam

Lapsus Angelorum quã horrendus.

Homo cur peccabilis.

Contrarietas in omnibus rebus reperitur.

quam in terra. Iam si ratio ambigit, & veluti in arboris ramo, quem ventus sursum deorsum agit, considit, nec in statione firma permanet: Deus manum suam subtrahit, & rationem suo arbitrio relinquit. Voluntas ea libera ei, qui taliter in manu Dei non consistit, libera est, vt vel labatur, vel maneat. Et de libero arbitrio exemplum notate. Nemo liber est, nisi qui dominum non habet. Iam, qui Deum non habet dominum, quem Dominus sua manu non ducit, sed liberum relinquit: is facere potest, quicquid vult. Ideo a Christo docti sumus orare, *Ne nos inducas in tentationem.* Ea enim tentatio est, si manum suam nobis Deus subducit, liberos nos esse sinit, & nos libero nostro arbitrio committit. In hancne incidamus, oramus, *Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo.* Et hoc malum id est, si in libero arbitrio versamur. In hoc versati similiter sunt etiam Angeli. Horum pars sapiens fuit, creatoremque suum considerauit, nec malo se addixit. Pars altera superbia elata, Deũ creatorem suum deseruit, qui illos fecit, creauit, & ordinauit, ceu Psaltes ait: *Deseruisti eum, qui te creauit, & Dei tui creatoris oblitus es.* Postquam ergo Deum deseruit & oblitus eius est: abstrusit ipsum Deus ad Tartaros, & puros secum retinuit. Et tantum nec plus homo de cœlestibus creatis, eorum principio, & corporibus spiritualibus, ceu iam explicuimus, intelligere potest.

Liberum arbitriũ quid sit.

Tentatio Dei quid sit.

Cap. III.

Ceterum de iam commemoratis rebus paulo clarior explicatio adducenda est, & comprimis de hoc, quod Ratio debeat habere notitiã boni maliq;, & insuper etiam Electionem huius vel illius, quãdo manum suam Deus subtrahit, & ex ratione arundinem facit. Hic ergo notandum est, oportere rationem cognationis nonnihil habere cum spiritu sancto. Hoc enim absente, ratio nuda & infirma est, vt per seipsam brutalis exsistens. Et licet quidem insigni intellectu, sapientia, prudentia, perspicacitate & indole polleat: sapientia tamen illa non nisi stultitia est, apud Deum. Praeterea nec ipsa Angelorum sapientia apud Deum aliud, quam stultitia est, nisi spiritui sancto cognata & vnita sit. Id comprobatur ex eo, quod iam traditur. Quando nimirum Angeli in libero arbitrio examinationis steterũt, manus Dei adeo absens fuit, vt seipsum quilibet, qualis nam esset, solide & vere cognoscere posset. Non tamen in ipsis Lumen fuit, sed propria tantum cognitio, quae nonnullos eorũ seduxit, nimirum Angelos omnium maxime & splendidissime dotatos, qui sibiipsis adeo complacuerunt, vt iam sibi persuasum haberent, nullo se Deo opus habere, sed ipsum etiam a se superari. Ceteri, vt

Ratio humana quando firma sit.

Sapientia hominum apud Deum stultitia.

Angeli qui nam sedu cti

(quod opinabile est) paupertimi, in humilitate sua persistentes, loco suo perstiterunt, & postea eleuati sunt, sicut Beata virgo canit: *Deposuit potentes de sede*, (Luciferum intelligit ceu Angelorum potentissimum) & exaltauit humiles, id est, pauperes Angelos humilitati addictos, in locum illorum surrogauit. Nam & in hoc mũdo vsus docet, diuitias facere aduersarios Dei, & parere insolentiam, contemtumq; eius, qui illas largitur, adeoque incitare ad inobedientiam & ingratitudinem aduersus eum, qui opes creauit & contulit.

Diuitiarum quis effectus.

Hinc iam, quod dicetur, liquet. Quamprimum Deus manum suam subtrahit, nihil facit aliud, quam quod Spiritum sanctum ab homine auferat, ipsumque suæ rationis arbitrio committat. Vbi Spiritus sanctus non adest, ibi libera voluntas viget. Vbi Spiritus sanctus est, ibi omnia ad ipsius arbitrium dirigi necesse est. Sed & hic libera voluntas est in tali homine. Qui enim Spiritum sanctum habent, habent sapientiam diuinam. Talibus accepta est sapientia Dei, vt libera sua voluntate doctrinam S. spiritus non transgrediantur. Et ea libera voluntas directa est ad bonum, minime ad malum. Quibus autem Spiritus sanctus totus ademtus est, veluti damnatis; hi ipsi quoque liberum habent arbitrium, sed ad malum, vt faciant, quod velint, prædentur, furentur, decipiant, &c. Itaque verum liberum arbitrium consistit in probatione & tentatione, facta a ratione propria, sine concursu Spiritus sancti.

Liberum arbitrium hominis duplex.

Hæc eo fine adducuntur, vt per illa constet, Spiritum sanctum initio, cum Angelis in examinatione non fuisse. Fidei autem consentaneum est, quod postea illis Angelis, qui iusti & humiles manserunt, Spiritus sanctus datus sit. Ipse namque est confirmatio & constantia, quæ non labascit. Nullus ergo deinceps Angelus lapsurus est, quia apud ipsos lumen Spiritus sancti habitat. Id probatur ex eo, quod ad Apostolos, qui cum Christo fuerunt, post examinationem ab ipso Christo dictum fuit: *Vos mecum habiturus sum: Vt vbi ego sum, vos quoque vna sitis.* Hæc post Ascensionem Christi obfirmata fuerunt, postquam Spiritum sanctum ipsis misit, & eadem opera ipsos etiam confirmauit. Ante id tempus Spiritum sanctum ipsos habuisse, nullibi legitur. Mandatum quidem & potestatem a Christo acceperant, sed ipsam tamen in ratione propria consistentem. Qua etiam de caussa non semper sapientes exstiterunt, sed iam vel in fide vacillantes, vel minus illustrati. Sic Thomas credere noluit: sic Iudas proditorem se præstitit. Post missionem autem Spiritus sancti, omnia in ipsis illuminati, ipsique in amore adeo incensi fuerunt, vt nulla deinceps infirmitas in

Angeli cur nõ denuo labantur.

Apostoli cur & quando perfecti sint facti.

tas in fide, aut defectus in æterna sapientia, aut in vlla re ruditas apud ipsos remaneret, sed ad omnem Dei voluntatem perfecti promtique illi exsisterent. Idem de probatis etiam Angelis intelligendum est, quod tandem Spiritum sanctum acceperint, vt in æternum a Deo non amplius deficere possent, veluti & Apostoli a Christo adeo non desciuerunt, vt deserere maluerint vxores, liberos, parentes, agros, prata, ipsum denique corpus suum. Itaque deinceps in omnem æternitatem a Christo deficere amplius non poterunt. Virtus namque huius constantiæ a Spiritu sancto manat.

Cap. IV.

Agitur deinceps de Spiritibus Infernalibus, cœlo eiectis.

CVm Lucifer iam non amplius in cœlo versetur, sed inde coniectus in Infernum sit: quæ huius expulsionis caussa sit, iam satis expositum esse arbitror. Pulcritudo ipsius, & serenitas, & puritas Angelica tota in contrarium versa est, vt ex creta abierit in carbonem, ex carbunculo degenerarit in tophum. Quicquid enim Deus dat deditve sine confirmatione Spiritus sancti; istud vniuersum a Deo iterum adimi potest. Nec enim ex manu Dei id remotum est, sed in ea adhuc positum est. Quod vero post confirmationem Deus dat: id nunquam iterum aufert. Sic Petro claues regni cœlestis dedit: eas iterum non aufert ab ipso. Dedit enim eas post examinationem, probationem & confirmationem: cui etiam post examinationem oues tradidit, quas ab ipso iterum non aufert. Affirmo ergo, Luciferum supremum spiritualium infernalium auctorem confirmati nihil habuisse, vt qui ad probationem factam illico delapsus sit in superbiam & mendacia erga Deum, & veraciter cum Deo nihil tractarit, quamdiu in cœlis fuit. *Ipse namque Christus fatetur, Mendacem ipsum fuisse ab initio, & cum veritate nunquam stetisse.* Quibus verbis Christus fatetur, cœpisse ipsum illico in cœlo mentiri, & a veritate abhorrere. Hinc iam consequitur, illud, quod is contra Deum assumsit, in ipso confirmatum esse a Deo, vt scilicet mendax in æternum maneret. Iam cum mendax maneat; mendacium autem in cœlo tolerari non possit, sed sola veritas: ideo foras ex cœlo ipsum eiici, necesse fuit. Indutus ergo est veste, mēdaci conueniēte, sicut fur induitur laqueo, latro rota, &c. Hæc iam est furtiua & mēdax [illegible]; quia post amissam claritatē indutus est, ita vt Angelici nihil am-

Luciferi eiectis puritas in pollutionem abiit.

Petro datæ claues cœli.

Lucifer confirmati nihil habuit.

Lucifer mendax ab initio.

plius ipſe cum ſuis complicibus habeat. Ex die abiit in tenebras. Qui lux erat, factus eſt nox: qui Sol, abyſſus abominanda caligiñe horrens. Abſtruſus ergo eſt in ipſa Elementa, ambulans in ſplendore Solis, in omnibus corporibus, etiam in inferno. Sol tamen eidem nihil prodeſt: Sed ſors eius ſimilis eſt ei, qui anhelanter potum ſitiens, illum quidem ad manus habet, ſed ipſo tamen potiri nequit, & ob carentiam multo grauius affligitur. Porro de ſapientia eius ſciendum eſt, eam omnem mutatam eſſe ad promouendas ipſius fraudes, mendacia, & deceptiones, ita, vt nulli iam, ſiue Angelus ſiue homo ſit, ea vſui eſſe poſſit, nec ille Angelicam ſuam ſophiam niſi ad malum, hoc eſt, ad id, quo Deo aduerſari anniſus eſt, impendere queat. Nam Angelicam ſapientiam Deus illi non ademit, ſed in malum & ſcelus conuertit. Sicut enim, ſi quis dominus Præfectum aliquem habeat, cui poteſtatis multum commiſſum ſit, poteſtate autem accepta Præfectus abutatur ad exigendum & opprimendum dominum, a domino tamen ſuperiore ſubiugetur & vincatur, ac ab eodem canicida & carnifex conſtituatur: iam præfectus iſte omnem ſuam ſapientiam, vafritiem & prudentiam in hoc conferre debet, vt recte canes cædat, fureſve ſuſpendat, cum ad res alias vtilis nō ſit. Tali iam graue obuenit, quod, cum ſua ſapientia & verſutia ita vti poſſit, vt cuilibet domino æqualis ſit, ipſam tamen cædendis canibus & purgandis cloacis impendere cogatur. Idem eodem modo etiam Lucifero accidit, vt veſtem iam, gerat non domini, hoc eſt, Angeli, ſed carnificis, & vt ſapientiam ſuam impendere cogatur rebus turpibus, friuolis & peſtilentibus, &c. Mallet enim eſſe Angelus, quam Diabolus. Et tamen diabolus manere cogitur, & in diabolicis occupatur, etſi Angelicam ſapientiam rebus cœleſtibus potius, quam infernalibus impendere mallet. Subiectus cogitur eſſe illi loco, veſti, & operationi, quam omnium maxime odit. Cogitur illa facere, quæ maxime reſpuit. Cogitur facere in illa fouea, in quam præcipitare Deum anniſus eſt. Ita nimirum Angelica ipſius ſapientia conuerſa eſt in Diabolicam: quod quidem maledictiſſimum & turpiſſimum inter Dei creaturas omnes iure habendum eſt.

Luciferi ſophia quo mutata ſit.

Diabolicæ carnificis collatio.

Cap. V.

De Infernali, vbinam cum ſuis habitet.

Habitatio Diabolorū vbi.

Opus eſt, vt initio exemplum vobis de diabolorum habitatione, proponam, & tale quidem. Conſtat hominibus omnibus, nobis Solem conferre diem, qui luce ſua creaturas vniuerſas ſerenat, & in quo opera Dei omnia, ſenſibilia & inſenſibilia oppido gaudēt, Deoq; gratias de ſuis operi-

operibus agunt, quod is nos tales condiderit. Porro aūt creaturæ, prout se habent, ita solis lumine fruuntur. Quæ bonæ sunt, his illud gaudio est, quæ malæ, terrori. Malum namque, nihil vtile a Sole exspectare potest. Ita ligno putrido, & terræ lumbricis Sol minime vtilis est. Sed iam pergamus de his. Sol lucet, & vires suas in omnia corpora, quoquo versum penetrando, vsque ad ipsum centrum, transfundit. Quaq; ratione splendor solis transit per vitrum: eadem ratione vis eius transit per mare vsq; ad imum fundum. Sic etiam per terram. Sic per aeris vniuersum corpus. Sic denique quoquo versum per ignem. Imo per generationes vniuersas, ab elementis descendentes, illa peruadit, vt per metalla, per montes, per lapides, per saxa, per ligna, &c. ita, vt nec quidq̃ in medio sit, q Solis viribus inaccessum sit. Ad Solem enim corpora omnia collata instar vitri sunt. Et licet oculi quidem nostri id non comprehendant, sed veluti tenebrosa quædam corpora sint, ipsius tamen Solis respectu omnia sunt Diaphana & perspicua. Eodem modo & Aer per omnia penetrabilis & meabilis est. Exemplum allatum iam ita accommodabitis. Vbi Sol est, ibi sunt Diaboli. Vniuersus enim creaturarum ambitus est mundus, est infernus. Iam vt de mundo creaturæ gaudent (sic nimirum crescentia terræ, sic pecora omnia ob cœlum & diem lætantur) ita de die congaudent etiam cetera omnia, vt homo, & quicquid vbique est.

Solis vis quoquo versum penetrat.

Infernus vbi.

Dies gaudio est omnibus, nisi Diabolis.

Sed Diabolis, qui in die versantur etiam, Sol tenebrosus est. Hi Solem aspiciunt, sed ad ipsum exhorrescunt. Vident creaturas, sed ad conspectum earum expauescunt. Et quod homini creaturisque ceteris gaudio est, id ipsis est dolori. Quod hominibus voluptati, id ipsis nauseę est. De hoc ponamus exemplum. Apud animum tuum concipe, quendam in carcere captiuum teneri, propediem capitis pœnam luiturum. Concipe etiam alium, ante fores carceris saltantem & lętabundū. Hi quanto interuallo distant? Qui ad patibulum ducitur, is ad lucem exhorrescit, nec vllo gaudio afficitur. Alter saltat, iubilat. Vtrique sub Sole eodem sunt, non similiter tamen vtrique animati. Alter lætabundus est, & subsilit, potat, & voluptatibus plenis se proluit. Alter est eneruatus, & mortis horam cum desiderio, seu angustia exspectat. Horum discrimen valde magnum est, velut & Christus inquit: *Duo in mola sunt, alter suscipitur, alter minime. Duo sunt in agro, alter suscepitur, alter minime, &c.* hoc est, alter gaudio, alter mœrore afficitur. Et licet in vno quidem sint loco, in vno lecto, in vna mola, in vno agro, non tamen vnius gaudii & sortis participes sunt, sed alter ridet, alter plorat. Multo maius & euidentius discrimen est creaturarum in hoc mundo versantium & infernalium. Duo enim sunt, nos ex parte vna in Sole: Infernales ex altera parte, sub Sole.

Diaboli collatio cū fure.

Sol est tenebra. Maior autem est horum sub Sole ploratus & stridor dentiũ, quam illius, qui sub Sole supplicio afficitur, angustia: tanto inquam maior, vt Christus ipse dicat, *Solem ipsis tenebras esse*, *de extremis tenebris dum loquitur*. Ex tenebræ non noctis sunt, sed præter has sunt et aliæ, in circulo tamen & ipsæ comprehensæ. In tenebris illis habitant Diaboli. Sed vt cœco Sol est tenebræ, quas non videt: ita Sol etiam est tenebræ Diabolis, tanto grauior, quanto illi acutius vident, & tamen videntibus oculis cæci sunt, audiuntque & muti surdique sunt. Hæc illa miseria & ærumna Diabolorum est, quod frui non possint præsentibus, sed ipsis omnia contraria sint, velut meretrix in conspectu ferenda. Si enim dilectæ coniugis suæ probra & flagitia videre & tolerare aliquis cogitur, dolor ille nullis verbis satis exprimi potest. Multo grauior iste Diabolorum dolor est, quod iis, qui vident, frui non possint, aliusque ipsorum episcopatum occuparit, cum ipsi interim tam Angelorum quam hominum otiosi spectatores sint, quæ afflictio ipsis omnium maxima est.

Cap. VI.

De eorum Confœderatione, & Regimento, & Exercitiis.

Ratio diuersorum diuersa. QVæcunque creata Deus Ratione dotauit, ea illam diuersam habent. Quot enim personæ, tot etiam rationes & intellectus. Et hoc non de terrenis solũ hominibus ac pecoribus, sed ipsis etiam Angelis & Infernalibus verum est. Cum ergo Ratio secundum sapientiam suam in infinitas partes distributa sit adeo, vt quodlibet per se ab alio diuersum sit: hinc iam patet, alia etiã ad alia facere, ac cõducere, vt pro cuiuslibet intellectu diuersa a diuersis exspectanda sint. Sic ex Angelis in cœlo alius est *Gabriel*, alius *Michael*, & sic deinceps. Sic cum cõstet, in Deo tres Personas esse, Patrem, Filium, & Spiritum S. ita aliud est officium Patris & Filii, aliud Spiritus sanctus. Idem euidẽs etiam inter nos homines in hoc mundo discrimẽ est. Hoc ergo discrimen, non in Deo solum, sed & Angelis, & hominibus, ac animalibus, deniq; crescentibus vniuersis ratum est. Iam cum Diaboli (qui iam spiritus sunt) Angeli fuerint, & Angeli olim quidem boni, nunc vero mali exsistant: conditionem tamen Angelorum in se retinent ad huc eo modo, quod velut Angeli boni Angelica sapientia in rebus & essentiis Angelicis vtuntur, sic illi Angelicam

Angeli boni & mali, qui modo secunda. sapientiam rebus Diabolicis impendãt. Discretus tamen, vt dictum iam est, ordo & ratio seruatur in officiis, seruitiis, cõstitutionibus, &c. secundum quæ a Diabolis vniuersa non ad cœlestes virtutes, sed ad infernales, non cœlum, sed ad infernum conferuntur & diriguntur. Angelicæ itaque sapientiæ tanta profunditas est, vt illuminatio eiusdem a nullo

terreno

terreno satis indagari queat. Hoc quidem scire possumus, nulla ipsos terrena sapientia uti. Versantur namque in cœlo, non in terra. Nullis ergo terrenis cognoscendis vacant. Nec Medici sunt, quia nullis morbis affliguntur: nec Iureconsulti, quia pace gaudentes litibus carent, nec tignarii, quia domicilio nullo opus habent. Id de terrenis vniuersis æque intelligite. Hæc vt vera sunt de Angelis: ita malis etiam Spiritibus conueniunt. Morbis carent: ideo & Medicis. Spiritus namque, ossibus & carne carens, ægrotus non fit. Regnum turbatum & diuisum non habent: itaque non Iuristis egent. Non coquunt, quia non edunt: ergo nec figulo opus habent. Insignem & illustrem sapientiam quidem habent: sed ea, non vt volunt, vti possunt. Idemque hoc casu patiuntur cum eo, qui coquendi artis peritus est, sed eam cum exercere nequeat, cruda deuorare cogitur. Hic vos velim attendere tamen, quod illi quidẽ possint coquere, mederi, patrocinari seu ius dicere, quod, inquã, quicquid vspiam in terra artium & opificiorum est, calleant, ipsis hominibus lõge melius & subtilius, adeo vt nihil ipsis absconditum sit, nec quicquam homo excogitare possit in natura, quod ipsi non sciant sine defectu. Sed ista tamen norunt non vt Angeli vel Spiritus, h.e. ex natura propria: sed in terra eadem didicerunt & cognouerunt, isto temporis interuallo, quo ex cœlo deturbati, apud nos commemorati sunt. Hoc vt rectius intelligas, animo concipe, quendam ex hominibus, qui exteras terras noscendi gratia ex patria sua proficiscatur. Is, si quo loco educatus est, calidus, prouidus & versutus fuit: eo plus alibi cognoscit. Eodẽ plus modo, quia Spiritus maligni Angeli fuerunt, Angelicam sapientiam secum exportantes, quouis homine exactius ipsam Naturæ cognitionem haurire potuerũt. Taceo, quod Spiritus montes quoq; & saxa, adeoque elementa omnia pertranseat, eadem penitissime contempletur, ac spirituali sua indagine vniuersarum rerum *Anatomias, Secreta, Arcana, illustria, Magnalia Dei & Mysteria Naturæ*, promtissime explorare & assequi possit. Qui cũ per mortẽ, tam quam per vitrum perspicit, plus in monte illo cognoscit eo, qui forinsecus tantũ illius muscum aspicit. Si quid in monte sit, videre cupiat, opus habet, vt foramen sibi moliatur: & tamen eo facto plus nõ videt, quam quod foramini propinquum est. Quærit itaque, & quid certo adsit vel absit, ignorat. Sic ergo ipsi sunt Medici, sunt Iuristæ, sunt Figuli, sunt tignarii, &c. Horum tamen, nullum ipsis vsui est, cum nullo etiam Mysteriorum illorum indigeant. Itaque nullum inde emolumentum capiunt: ista tamen callent & nouerunt.

Angeli terrena non nouerunt

Spiritus quomodo terrena nouerint & vnde.

Spiritus omnia promtissime penetrant.

Spiritus montes perspiciunt.

Spiritibus scientia nulla prodest.

Cap. VII.

De eorum Operationibus, & Artificiis Naturalibus.

Diaboli stultus similes. POrro, etsi quidem, ceu dictum iam, naturaliũ cognitio ipsis nihil profit: se tamen in hoc similes præstant motionibus, aut alii cuipiam malitioso homini, qui multos lapides in aceruum vnum congerit, quorum tamen nullũ vsum habet. Interim vt alios persequatur ac lędat, aceruum adit, & lapides in obuios coniectat. Cuius suæ malitiæ etsi nullũ quid in fructum, attamen gaudium percipit. Illis n. nauci & nihili creaturis hoc ita innatum est, vt, si quidem sibi non cõmodantia tamen al is nocentia temere moliri satagãt. Idem ingeniũ etiã spirituũ malignorũ est. Hinc iam ergo coniicere licet, q, etsi quidem comprehensarum scientiarum nullum vsum sentiant, eas tñ lædendis hominibus studiose impendant. Hoc ergo fine Astronomi sunt, & cœli cognitione pollẽt, vt hominem, qui Astronomus est, seducant, impediant, auertant, deniq; sibi similem mendacem faciant. Hoc modo etiam Medici sunt, vt Medicum aliter, quam ipsa artis præcepta tradunt, informent, quo scil. is ad mẽdacia abreptus, medicinis suis ægrotũ iugulet, & homicidæ patri seu præceptori suo similem se præstet. Eadem etiam Iurisscientiæ conditio est. Quid n. iustum fasq; sit, probe quidem illi nouerũt, sed iurisperitũ interim a recti tramite seducunt, & ad inanẽ garritũ, ac damnosa diuerticula adigunt, vt lites & dissensiones exacerbentur subinde mendaciis dolisq;, donec Iuristam sibi similem mendacem reddat. Similiter & Mercatura ac negotiationibus omnibus ad suum arbitrium omnia illi dirigunt, seducẽtes incautos ad vsuram, ad iniustitiam, ad proximi expilationẽ, ad fastum, insolentiamq;, ad luxuriam, deniq; ad vitia & crimina omnia, quæ Deo aduersant, vt ne quidquã in nobis supsit hominibus, q, Deo placeat, sed, quoties is de cœlo deorsum spectat, tot es hominũ fraudes, imposturas, Sodomiam ac Gomorrham, &c. videat. Talia moliũtur illi apud Monachos & Ecclesiasticos: talia apud consiliarios & p̃sides, Reges, Principes, apud viros, apud fœminas: quos vniuersos vno hoc fine seducit, vt ne quis late, qui Deo placeat, reperiatur. Ad hæc impetranda Naturali scientia, sapientia prudentiaque vtitur. Nouit enim, quid curæ cordiq; sit homini, & cognoscit illud ex Physionomia, Chiromãtia, cœliq; statu & positu Hoc ingenio hamum imposita esca abscondit, vt hominẽ a Deo seducat. Huius ergo seductionis vitandæ gratia, Deus quotidie adorandus est, vt ne nos seduci finat, vt ne nos in tentationẽ agi sinat, sed a malo nos liberet. Vbi iuxta etiam sine intermissione nos decet vigilare, hoc est, in Deo viuere, ac in mandatis eius ambulare, oculos aperire ne erga Deum obdormiscamus, sed vigilemus, h. e. in Deo maneamus. Nisi enim vigilauerimus, & intentis oculis Deum aspexerimus, in somnum labemur meridianum, quo somno oculi ad infernum diriguntur, & a Deo

Diaboli artes suas do omnibus hominibus impendunt.

Diaboli malitia quanta.

Hominem vigilare decet.

Deo penitus discedunt. Quantum ergo ad sapientiam Diabolorum, scire conuenit, ipsam initio fuisse Angelicam, & postea eius auxilio luminis naturalis notitiam Diabolos comprehendisse, vt iam vniuersi ea artificia, quæ exercent homines, ad summum calleant, vno tñ in hoc, alio in alio pollēte. Ipsi a. inter sese cum meris ęrumnis & miserijs conflictantur. Quo impensius enim in cœlo gauisi sunt: eo grauius iam torquentur in inferno, hoc est, in tenebris, in quibus versantur, quæ nobis tamen sunt iucundus splendor & lumen maxime amabile. Quantę autem ipsorum in inferno sint tenebræ, Deus solus nouit. Ipsi autem Dei & Sanctorum eius splendorem ab eiectionis suę, & humanę creationis tempore nunquam interea viderunt.

Diaboli omnes artes callent, inter summ miserijs.

Cap. VIII.

De Simplicibus Naturæ, Dæmonibus subiectis, & quomodo.

INficias ire nemo potest, quin de operib. malignorum spirituum concedat, posse ipsos ciere tonitrua, pruinam, grandinem, niuem, ventum pluuias, figuras in cœlo varias, & si quæ huius generis alia sunt. Porro autem, & hoc in confesso est, nobis, si in hac terra aliquid operari instituimus, materia omnino aliqua opus esse, quam tractemus. Sic laboramus in metallis, in lapidibus, in lignis in alijs. Nihil enim est, quod alicui artificio non sit vsui, aut ad aliquod non destinatum sit. Ita se nimirum nostra in hoc mundo artificia habent. De Firmamento idem similiter intelligendum est: nempe quod ex illis etiam, quæ in Firmamento sunt, fructus crescant, non minus ac ex illis, quæ in terra sunt. Sic gramen herbæ, &c. ex terra crescunt sursum versus terram. Econtra, *Pluuia, Ros, Terenabin, Tonitru, Grando, &c.* ex firmamento crescunt deorsum versus terram. Et sicut gramen terræ indolem & conditionem refert: ita & in firmamento Meteoricarum impressionum eadem est ratio. Iam quod ex terra crescere debet, suum requirit principium, in quo sit id, quod ex ipso crescit: Et hoc est semen, radix, &c. Similiter & in firmamento aliquid sit oportet, ex quo pluuia, nix, grando, fulmen, ros, pruina, &c. enascantur. Principium ergo hoc, ex quo res enasci oportet, sedulo hic expendendum est. Rei hæc caussa est. Si enim nobis constat, quonam ex semine fiat tonitru, pluuia, grando, deniq; reliqua omnia: ex eodem etiam scire ac cognoscere poterimus, quibus ex caussis Diabolus cum suis spiritibus eiusmodi tempestates concitare possit.

Diaboli tonitrua &c. ciere queunt.

Ars omnis certā materiam requirit.

Fructuum terræ & firmamenti cōparatio.

Hęc enim Philosophia Meteorica est, quod ex tribus rebus firmamentales impressiones generentur, scilicet ex *Sale, Sulphure, & Mercurio.*

Impress. firmamentales ex tribus fiunt.

Hęc tria prout a Natura mutuo componuntur, ita prodit generatum Archeo firmamenti operante & fabricante. Iam si hæc tria firmamentalis impressionis principium sunt & corpus, & materia: idem vtique fit, ac si quispiam semen sumeret, illudq; alio transportans sibi seminaret, ac plantaret. Et si debita omnia facitis, emergit ex illo semine, quod emergere debuit. Porro vero, sicut in mundo homines circa terrena se gerunt: ita se gerunt etiam in firmamento spiritus, illius scilicet simplicia sumẽdo, & ex ipsis tonitrua, grandinem, tempestates, &c. componendo. Id enim eadem facilitate possunt, qua lapicida exstruit turrim, requisita omnia sumens, eaque ad turrim coaptans. Tales ergo tempestates & impressiones fabricant spiritus, quas vtiq; Natura minime produxisset, aut composuisset: velut etiam, si Latomus non esset, lapides ad turrim non construerentur. Itaq; cum Naturæ arcanorum omnium spiritus conscii sint, eiusq; modum & materiam cognitam habeant: hinc iam sequitur, eosdem posse omnia, quæ potest Natura. Habent enim semina, habent materiam, & locum, & quibus & vbi illa præparari oporteat. Hic tamen vos scire velim, Deum ista non semper permittere, sed aliquando impedire. Nisi enim potestas diuina ista declinare posset: nulli vtiq; hominũ in terra durare liceret. Si vero fiant eiusmodi: suas habent caussas, nimirum vt Diabolicæ illæ tempestates & hos sequentia damna sint præsagium & indicium horrendi alicuius futuri mali, quod mitius non sit eo, qui tempestates illas fabricat. Quæ enim præsagia Deus immittit, de iis gaudet, quod homini damnum portendant. Et quale opus est futurum, quod præsagitur: tale est etiam præsagium, talis eius artifex. Nec enim constat, Diabolum alias talia operari potuisse, nisi quando futurum aliquod malum indicandum fuit. Necessarium itaque est, distingui recte opera manus Dei, ab operibus manus Diaboli. Diuina namque præsagia virtuosa sunt & amabilia, vtpote quale etiam futurum opus est. Quod autem ex Diabolo egreditur, Diabolicum est. Quæ eo fine adduco, vt intelligatur, Diaboli potestatem ac conscientiam extendi etiam ad firmamentum & elementa, ea ratione, qua id fieri iam explicatum est.

Diaboli natura scientes. *Tempestates Diabolica quid præsagiant.* *Præsagia Dei & Diaboli vt discernenda.*

Cap. IX.

De Spirituum malignorum Concordantia cum Deo, & angelis, & Sanctis in Paradiso, cum omnibus deniq; hominibus in terra, quomodo scilicet inter ipsos conueniat.

PRiusquam huius libri argumentum finiatur, dicendum prius aliquid etiam est de concordantia Diabolorum cum Deo, cum Angelis, cum San-

Sanctis in paradiſo, cum hominibus, cum pecoribus ſeu brutis, denique cum creſcentibus omnib. ex elem. productis. Id quod probe expendendum eſt. Duo enim contraria concordare, tam Theologiæ quam Philoſophiæ repugnat. Et tamen id fieri, euidens eſt. Factum id nempe eſt inter Chriſtum & Diabolum, cum iſte Chriſtum tentaret, & Chriſtus viciſſim cum ipſo colloqueretur. Idem fieri etiam ſolet circa Sanctos, circa homines, &c. quod ex eo patet, quia ipſos obſidet, ſeducit, ac a propoſito bono auertit. Ita ſeducit etiam bruta, eaq; occupat, velut etiam alias ex 4. elementis productas creaturas. Quæ niſi ita manifeſta eſſent, vt etmanibus tangi & palpari poſſent, nemo vtiq; crederet, auſum fuiſſe Diabolum cum Chriſto loqui, adeoque ipſum ſeducere voluiſſe. Qua re docemur, Diabolũ, etſi quidem Angelus fuerit, ac Deum nouerit, quo quidem lumine iam orbatus eſt, nihil tamen quicquam nunc notitiæ Cœleſtis habere, niſi quod tentãdo explorat. Etſi vero perſona Chriſti nondũ nata fuerit eo tẽpore, quo Lucifer eſſet Diabolus: tamen ẽt per Prophetas aduentum Chriſti reſcire potuit: ita tamen obſcure, vt in Chriſto plane ſapiens non fuerit. Iam porro exemplum Chriſti & Satanę docet, permittere Deum Satanæ, vt curioſitati ſuæ ſatisfaciat. Hoc enim Diaboli ingenium eſt, vt omnia exploret, indaget, rimetur, expiſcetur, vt ſic etiã a ſe aliena explorata habeat. In dies enim captiuationem ſui regni metuit. Cum enim ſigna diei nouiſſimi (licet obſcure) cognita habeat, quo nimirum damnatio eius in ſummo conſtituta erit, iugiter ac perpetuo attendit, quomodo illa ſeſe exhibeant: adeoque quid vbiuis in omnibus angulis fiat, numero quaſi vno comprehenſum habere ſatagit. Et nullus quidem vel extremus angulus, nulla ſolitudo eſt, vbi ipſe non interſit. Nihil a quoquam verbi editur, quod ipſe ignoret. Nullus denique hominum eſt, quem ipſe non tentet. *Ipſe enim qui non pepercit Chriſto, quinam is parceret homini?* Et curioſitas illa anxia a Deo permiſſa eſt ipſi, ſicut ſpiritui, qui rebus omnibus adeſt. Sicut enim aer omnia peruadit, nec ei quicquam durum obſtat: ſic duri etiam nihil obſtat ſpiritibus: ſed cum illis ita comparatum eſt, vt, velut ſolis ſplendor fines omnes ferit, ſic illi apud homines verſentur. Cur vero nos lædat, vel non lædat: hæc cauſſa eſt. Si corda noſtra Deo addicta ſunt: nec nocere nobis, nec plus nos ſeducere quam CHRISTVM poteſt, ſed vel nolens a nobis diſcere cogitur. At ſi in viis Dei non ambulat: tunc ipſius gubernator ille ſpiritus eſt, hominem reddens talem, qualis ipſe eſt. Tales fiunt obſeſſi, hoc eſt, falſi Doctores & doloſi negotiatores. Hac cauſſa multi etiam omnino ratione priuantur. Sicut exempla paſſim obuia ſunt.

Contraria nunquam iunguntur quomodo intelligatur.

Diabolus curioſus.

Diabolus eſt in omnibus locis.

Dei & Diaboli conuenientia nulla est.

Quantum ergo ad concordantiam, sciendum est, Diabolo nec cum Deo, nec cum Angelis, aut Sanctis conuenire. Iuxta se quidem stant: nullus tamen in alio. Quod autem in numero Sanctorum, Trinitatis, Angelorum non comprehenditur: id quidem in alio consistere potest, hoc est, Spiritus malignus in sibi simile homine esse potest. Extra hæc duo semper spiritus iuxta se stant, hoc est, hominis Angelus, aut spiritus & malus iuxta ipsum. Vbi enim non est spiritus, qui vitam habet: eo se Diabolus non confert. Consentire enim ac se vnire cum nullo potest, quod spiritum non habet. Sic spiritus agit cum spiritu: alias cum nullo agere potest. Is ergo non cum Christi carne & sanguine, sed cum eius spiritu, quem dicente scriptura in cruce emisit, collocutus est. Ita quilibet homo spiritum habet: vt simile ad simile, hoc est, spiritus ad spiritum, veniat. Concordantiæ tamen duorum spirituum ipse homo au-ctor fieri potest. Is prout a Deo declinat, vel non: ita spiritui aditum præbet, vel non præbet. Eadem est ratio brutorum, quæ obsidet. Similis etiam ratio est crescentium, quoniam spiritus illorum Naturæ inuita est.

Diabolus cũ quibus conueniat.

Hæc iam est ratio concordantiæ Satanæ, cum homine, cum sanctis, cum Angelis. Nullus enim de Cœlo descendet Angelus, nullus Propheta, iuxta quem se non statuat Diabolus. Videntibus autem oculis non videt Margaritam, & apertis auribus verbum nec audit, nec intelligit. Curiositas tamen illum agit seu ducit ad omnia, quæ in mundo fiunt.

Cap. X.

De Concordantia Mortuorum & Dæmonum.

Requirit locus præsens, vt Diabolorum quoque concordantia cum mortuis recte intelligatur. Etsi vero passim alias quoque de istis tradiderim: hic tamen ex ipso fundamento res illa plenius deducetur. Videtis nimirum, hominum cadauera præter Naturam longe aliter interdum mutari, quam Natura illa corpora mutare possit. Præterea aliquando etiam spiritus ambulare, scitum est. Horum nihil contemnendum est, hac de caussa. Qui in Domino moritur, is beatus est, & nulli mali obnoxius. Quod in Domino non moritur, moritur in Diabolo. Iam vero Diuos etiam in suo regno Diabolus facere potest. Quibus rebus homo a putredine præseruetur, quouis homine exactius nouit, vtpote veri Balsami gnarus. Facile ergo ipsi est, de suis aliquem sumere, & ita eum conseruare, vt viuentibus suis mancipiis per illum seductionem moliatur. Potest etiam hoc præstare, vt post hominis mortem in spiritu eius aut alterius obambulet. Nam quod dicitur, recta quemlibet peruenire ad lo-

Diabolus sibi diuos facit.

ad locum sibi destinatum, vel ad cœlum vel infernum: ea opinio vera non est. In Receptaculum quidem quilibet peruenit: Sed ante Christũ mortuorum Receptaculum peculiare est: aliud autem receptaculum etiam est eorum, qui post mortem Christi defuncti sunt. Qui nempe in Domino moriuntur, perueniunt in Paradisum, qui moriuntur in Satana ad suam cistam recipiuntur, vsque ad diem iudicii. Sic ergo Diabolus, qui in terra adhuc est, & suum Condum in terra habet, in cista illa seu horto, suum *receptum* seu *conseruatum* facile circumducere potest. Similiter & ex præseruatis illis sui regni *Diuos* facile constituere potest, qui signent. Quæ omnia, quibus modis fieri possint, in propriis probationibus explicatur. Sciat autem homo, hoc loco talem concordantiam Diaboli intelligi debere, quod scilicet is continenter iuxta beatos stet, eos citra immissionem tentet. Qui ex numero beatorum non sunt, in illis habitat, eos dicit, prout cõmodissimum ipsi ad seductionem maiorem fore censet. Posset sc. is quandoq; etiam prophetam vsq; adeo tentare, & affligere, vt catenis illi vinciendus sit, exemplo eorum, qui apud Christum comparuerunt. Sed consultius ipsi est, si non obsessi hominis, sed probi alicuius Diui, in quo nullus Diabolus versetur, apparitionem moliatur. Interim tamen verba ipsa alterius, sunt malignus spiritus, sunt que ea verba, de quibus Christus inquit: *Cauete vobis a fermento*, q.d. Cauete vobis ab obsessis, qui Diabolum occultant. Sic is nec in Mercatoribus, nec mendacib. ac impostoribus manifeste est, sed tantum operibus: ex quibus plus lucri accipit, q̃ si eos in catenas compingat. Quod ad alios inutile est, id ingerit obsessis, & furiosis. Et hæc de Concordantia hactenus dicta satis sint. Quæ ideo hic repetii, vt in probationibus concordantia & practica eo melius intelligeretur. Sicut enim de his hactenus tradidimus: Species Astronomiæ Infernorum arbitror satis abunde probatas esse. In probationibus practica ipsa præcipue traditur.

Mortuorũ receptacula diuersa sunt.

Diabolus se beatos incessanter tentat.

O... fide... placet.

CAPVT XI.

De ordine Spirituum & differentiæ eorum.

CErtum in cœlo Angelorum esse ordinem, euidens ex eo est, quod alius alio superior sit, alius huic, alius alio officio adhibetur. Eodẽ pacto ẽt constitutum in mundo est, vt alius alio dignius & superius sit, nec extra ordinem quicquam adeo remotum est, quin id alteri cuidam subiectum sit. Inter solos diuos ordo nullus est. Hin. nec ordine nec magistratu opus habent, cum quilibet, quod facere debet, ẽt sine magistratus iussu faciat. Diui ergo exemti & ex leges sunt. Non itidem vero ẽt Angeli, qui subsunt Deo ad seruitia. Diui a. serui adhuc non sunt, nisi q; Christus ipsorum caput sit, in quo gaudent & lætantur in vnitate. Porro ordi-

Ordo apud omnes, nisi Diuos

CAPVT XII.

IAm deinceps sciendum etiam est, quod discrimen sit diabolorum & hominum quoad intellectum. *Nouerunt illi hominem*, non tamen ex spiritu diabolico, sed eo tantum, quod vident. Sic etiam, si alius videat alium furari vel orare, quid is fecerit, iam nouit. Diximus autem diabolos in omnem mundum diffundi, sicut Solis splendor. Iam sicut Sol omnem mundum, sic etiam oculi diabolorum aspiciunt. Quid ergo hic vel iste in occidente faciat, norunt, & huius factum vno oculi momento in Oriente renunciare possunt. Hoc autem aliter accipi non debet, quam quod ea saltem sciant, & alibi enunciare possunt, quæ ab hominibus fieri vident: nec vero hominum tantum facta, sed & crescentia terræ vniuersa, & quicquid aspici potest. Ceterum antea quoque indicaui, nihil esse in montibus, nihil in lapidibus, quod ipsi non sciant. Spiritus enim perspicax est. Hominis tamen ea conditio non est; vt ipsum transpicere diabolus possit. Ipsius quidem hominis naturalem Essentiam, totam Anatomiam, & vniuersum lumen naturæ cognita ille habet: Quantum vero ad cœleste attinet, id ignorat. Sciendum tamen est, diabolum illa colligere & experiri ex externis operibus & indiciis. Insuper attentat etiam artes, per quas lumen sapientiæ æternæ in homine explorare studet, veluti *Magiam, Necromantiam, Geomantiam, Astronomiam, & Astrologiam.* Sicut enim per artes illas nos in hoc mundo lumen naturæ indagamus: sic is in hoc mundo æmulatur, quod tamen assequi non potest. Sicut enim fieri non potest, vt per *Berilisticam nos videamus Deum*, vbi sit, quid agat, quæ paradisi ratio sit (nam hæc omnia impossibilia sunt) ita nec diabolus hominis Christianum cor, quod in illo erga Deum inclusum sit, inspicere potest. Vsque adeo autem sese intendendis illis artib. excruciant, vt persuasum habeant, se totum hominem explorare, quod tamen non fit. Si quis tamen furari, aut aliud quid contra Deum designare cogitat, hoc nouit ille. Harum namque rerum notandarum Grammatophylacium ipsi commissum est. Is actor & accusator est, & quid in quolibet prauum sit, cognitum habet. Quod autem in Christiano pectore conditum, & a Deo obsignatum est, id experiri minime potest. Sciendum ergo illos inter sese mutuo Astronomiæ deditos esse. Quamprimum infans nascitur, natiuitatem seu Genethliacon ipsi erigunt, in qua *practica vide* industrii existunt. Is infans prout constitutus reperitur, ita hi illi postea insidiantur. Sic tentatio Christi, qua diabolus ipsum exagitauit, *orta est ex stella illa, qua super Bethlehem stetit, & ex antegressis actis.* Stella ea naturalis non fuit. Ideo de ipsa iudicium facere non potuit. Illa vero Christum secuta caussa fuit, quod Herodes infantem voluerit occidere. Nihil enim boni de Christo sperauit, nec tamen ab ipso discessit prius, quam ipsum tentaret:

Diaboli cur & quomodo aliorum humanorum gnari.

Diabolus hominem non vt saxa perspicit, per omnia.

Diabolus cordis abscondita videre nequit.

Diabolus est cancellarius malorum factorum.

Diaboli boni Astronomi.

quod similiter ét facit in obsessis, &c. Itidem ẽt in aliis infantibus. Vbi ergo infantes cum importunitate nascũtur, velut *Alexan. Magnus*, id prodigiosi partus indicium est, in quo gaudet Diabolus, quod per infantem illum multæ dissensiones excitabuntur, quibus diabolus oppido gaudet.

Alex. Magni partus prodigiosus.

His ergo comprehensis, hactenus initium libri describendæ Astronomiæ infernalis ex debito deductum, & in genere satis explicatũ mihi esse videtur. Deinceps nunc opus est, eadem etiam particulariter tractari & compleri, vt Infernalium potestas eo plenius & rectius intelligatur.

CAPVT XIII.

ADeoque vt finem huius initii, infernalium sapientiam & potestatem eo rectius intellīgēdi vobis proponam: sciendum est, Facultates nouem penes ipsos esse, seu in partes seu mēbra nouem illas diuidi, per quas nouem facultates eos se prę̄stant, qui omnia, quę hominis sunt, vsurpare & explorare conantur. Quæ vt facilius intelligerentur, breui tabula memorię gratia illas complexus sum. Quanquam in primo libro figura hęc clarius proponatur, vbi etiam facilius intelligi poterit. Figurę ipsius constitutio hæc est.

Hic ordo est infernalis Astronomiæ.	*Magica* *Nigromantia* *Nectromantia* *Astrologia* *Signatum* *Artes incerta* *Philosophia adepta* *Medicina adepta* *Mathematica adepta.*	*Species quarumlibet in prima figura plenius exponuntur.*

Proximum ergo nunc est, initio Infernalium Magicam, & sic consequenter facultatem vnam post alteram ex præscripto ordine proponi ac tractari, vt melius cognoscatur, qualianam Miracula Deus operetur in suis creaturis omnibus, tam malis, quam bonis: quorum nihil denegatum est nobis, vt sciamus, quam quod in cœlo est. Et tamen cum scriptura dicat: *Nihil adeo absconditum esse, quin reueletur*, facile iudicari potest, id in resurrectione sanctis minime absconditum iri.

FINIS.